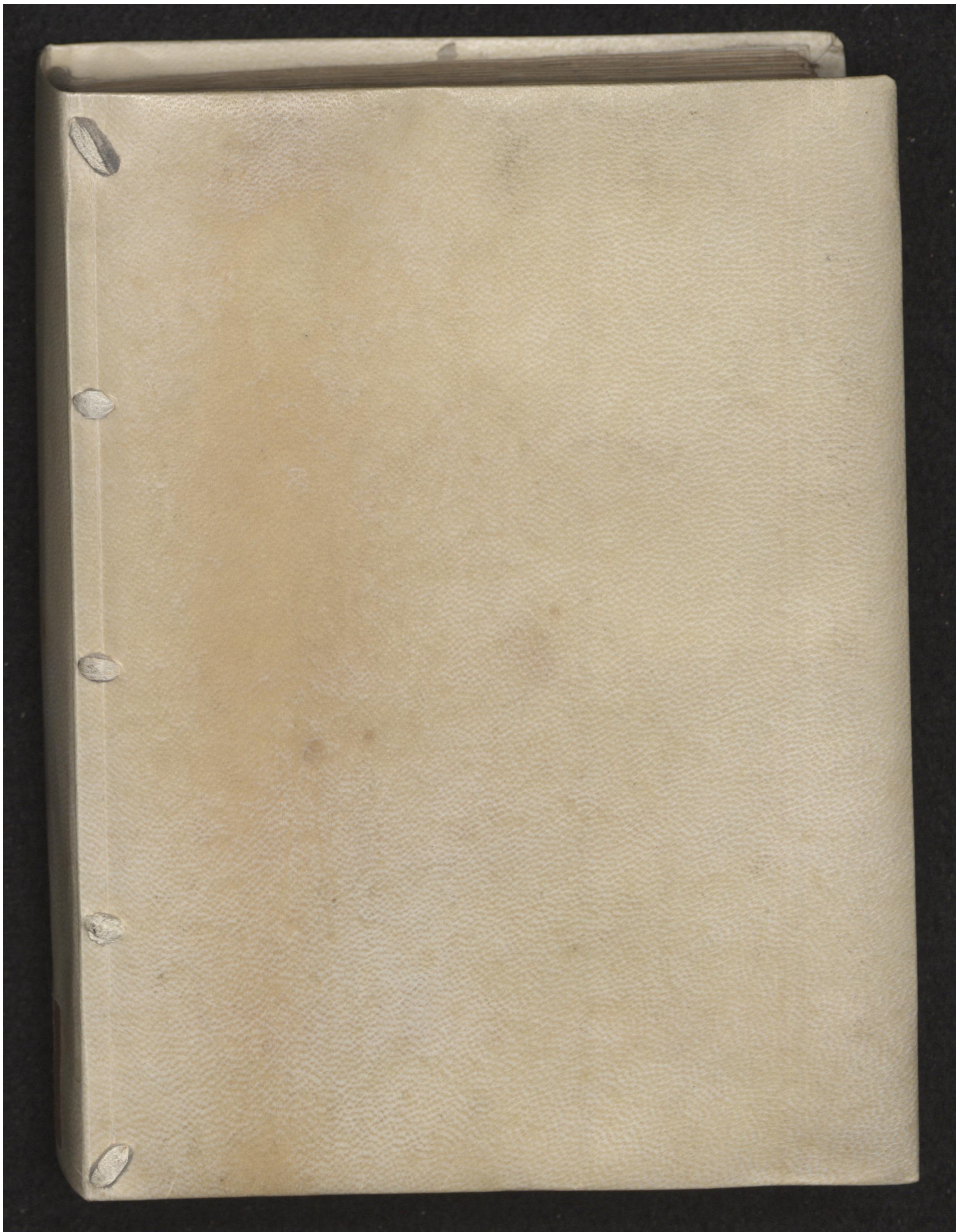
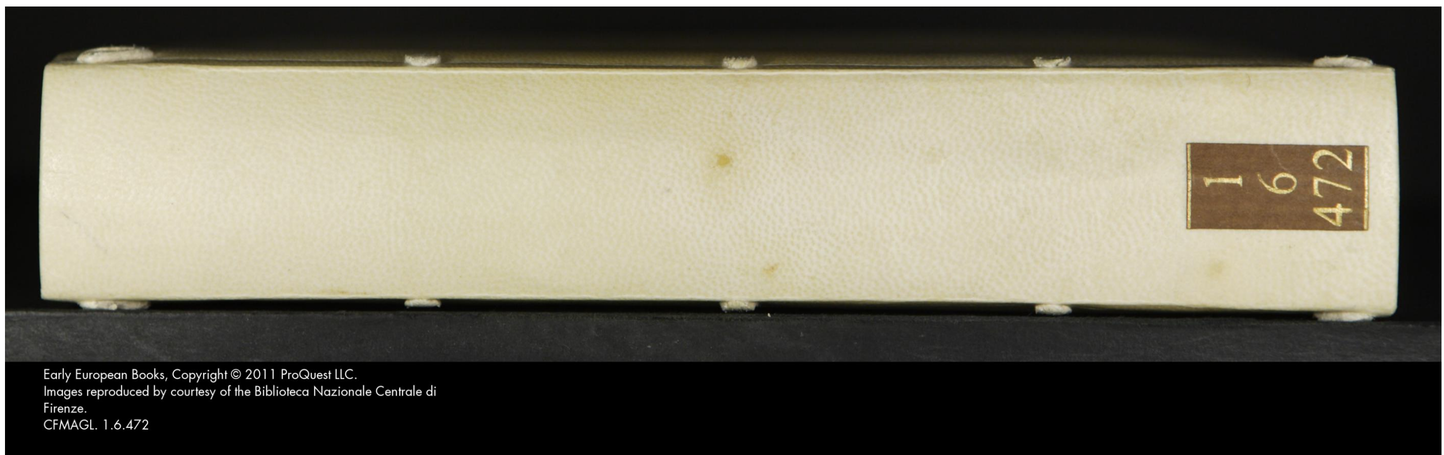
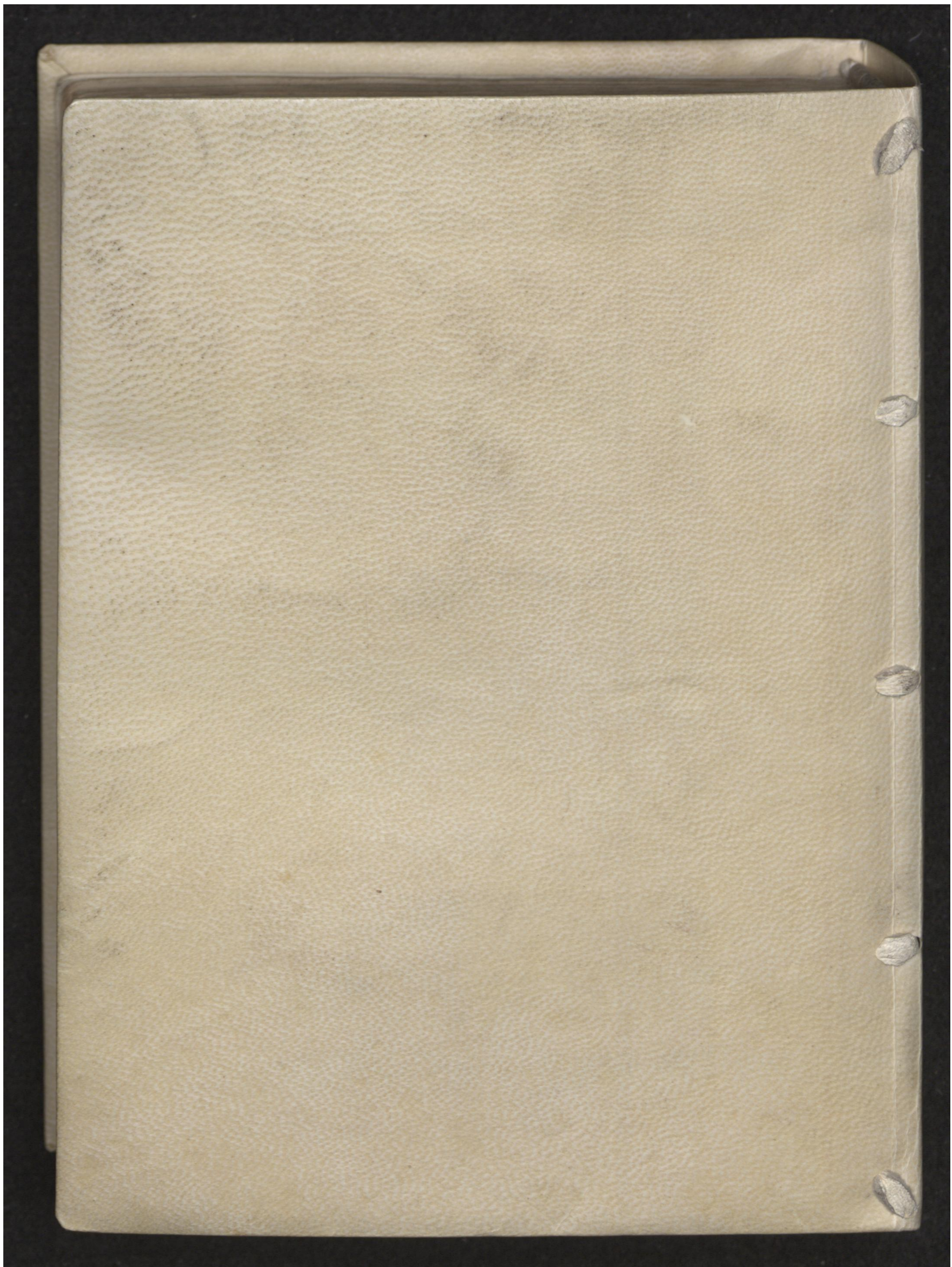

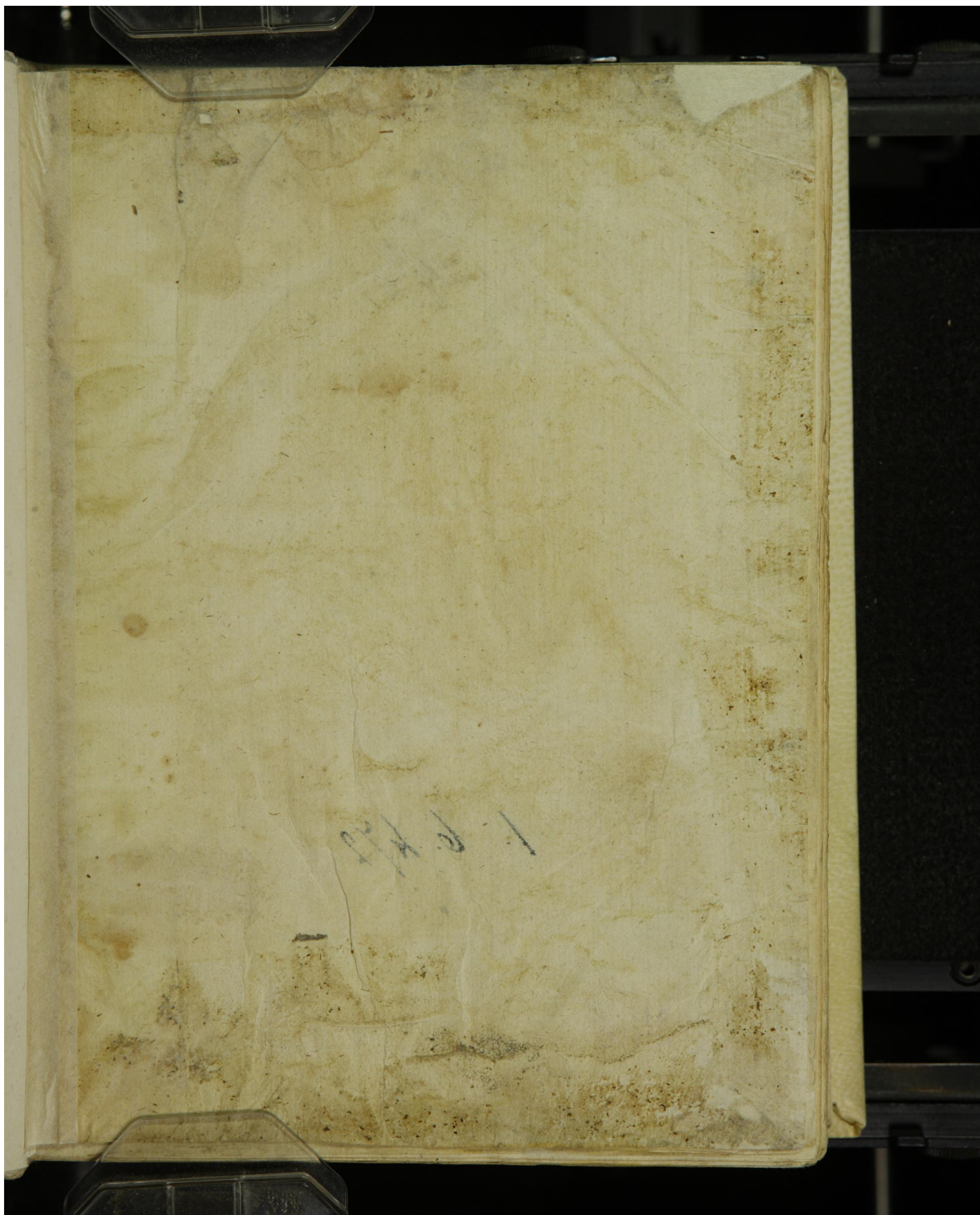

1
6
472

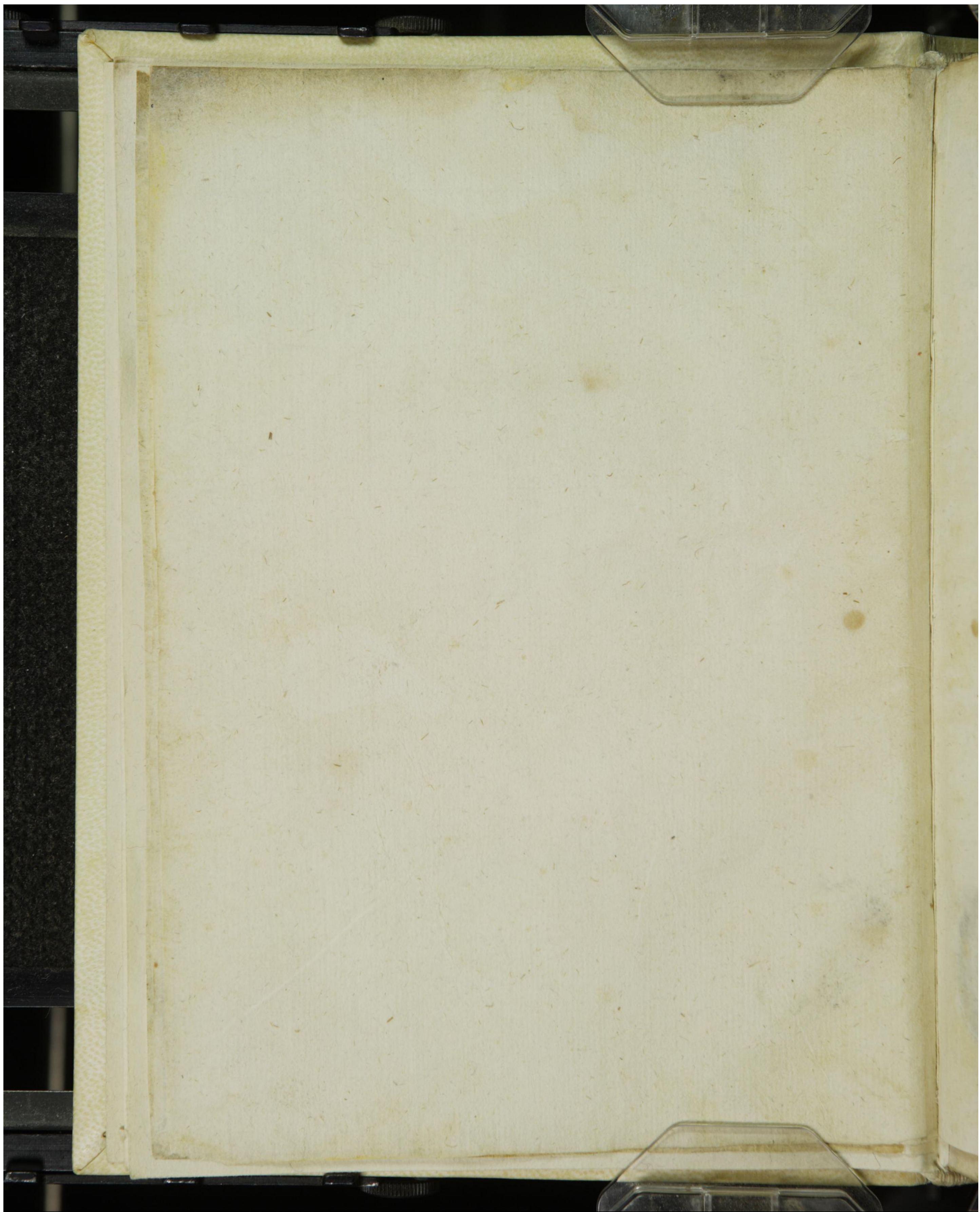

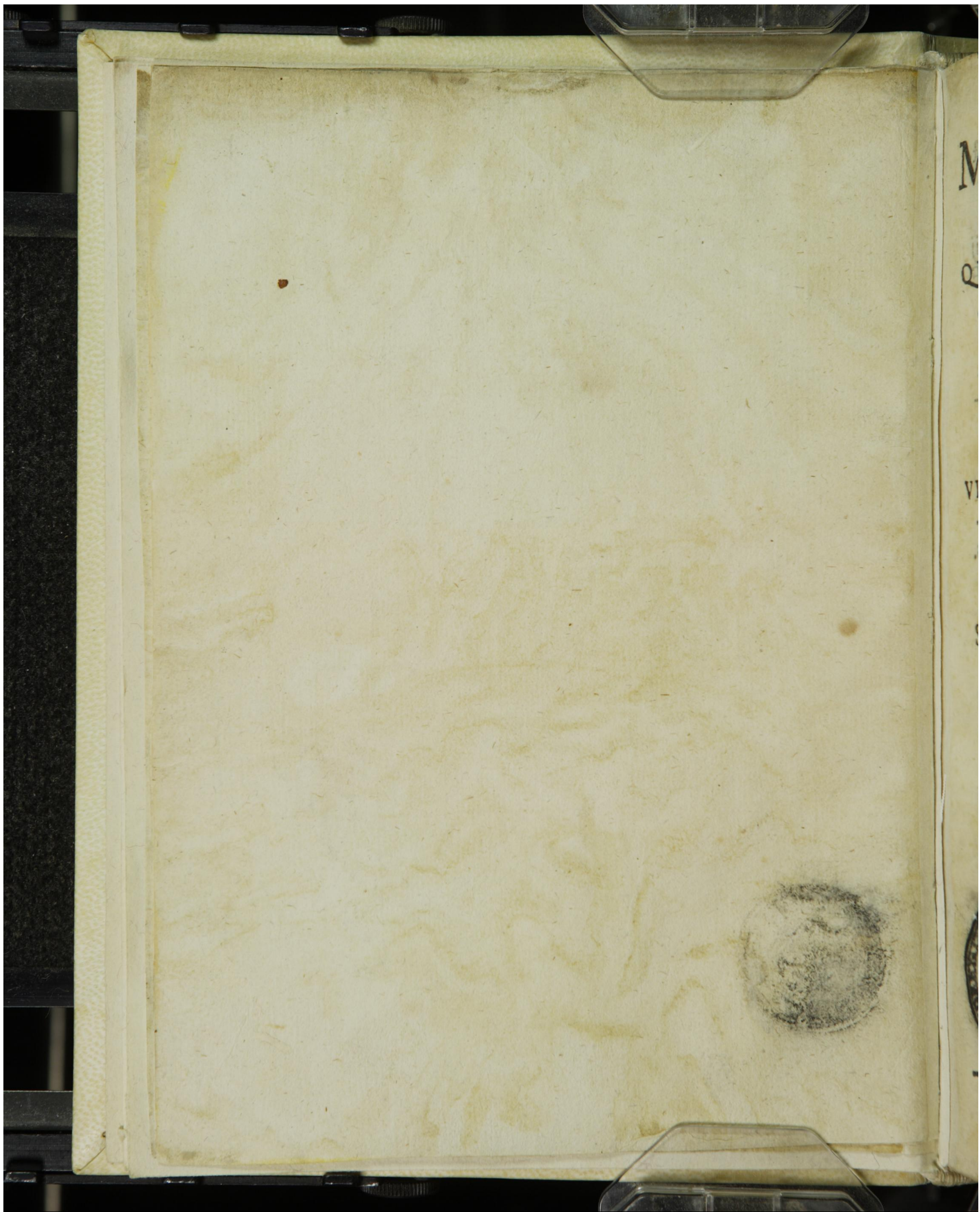

Emit Romę 1558
6 maij
paulij vj

XV

ALSAR

DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS

QVORVM COGNITIO, ET CVRATIO
ita traduntur, vt ad alios etiam cognoscendos, & curandos mirificè conducant:

HOC EST

De Catarrho, Phrenitide, Lethargo, & Epilepsia, seu Comitiali Morbo, Libri Septem.

AVCTORE

VINCENTIO ALSARIO A CRVCE GENVENSE
Ciue Romano, & in Romano Gymnasio Medicinæ
Practicam vocatam Profitente.

CVM DVPLICI INDICE.

AD

SCIPIONEM CARD. BVRGHESIVM
PAVLI V. PONT. MAX. NEPOTEM.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE, Apud Gulielmum Facciottum. M.D C.XVII.

Imprimatur. Si videbitur Reuerendiſs. Patri Magiſt. Sacri Palatij Apoſtolici.

Cæſar Fidelis Viceſgerens.

Librum hunc Excellentiſsimi D. Vincentij Alſarij à Cruce Medicinæ Profeſſoris, cui titulus DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS, ex commiſsione Reuerendiſs. P. Mag. Sacri Palatij à me perlectum, & recenſitum nihil continere quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus officiat, ac proinde typis excudi poſſe atteſtor.

Ludouicus Ceſcherinus Phyſicus.

Imprimatur.

Fr. Gregorius Donatus Romanus Magiſter, & Reuerendiſs. P.Mag. Sacri Palatij Apoſtolici Socius.

ILLVSTRISS. PRINCIPI
SCIPIONI
BVRGHESIO
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO.

Vincentius Alsarius à Cruce. S. P. D.

VLTIS nominibus Tibi debeo (Illustrissime, idemq; humanissime Princeps) sed eo potissimùm, quòd per Te SANctissimus D. N. PAVLVS QVINTVS iam quinto ab hinc anno me in Romana Schola Medicinæ Practicam vocatam eminentiori loco docendi præclara dignitate ornauit. Quo in munere hucusq; omnes ferè Humani corporis morbos, iuxta veterum tam Græcorum, quàm Arabum, & Latinorum doctrinam, pro viribus exposui; quorum nonnulli CAPVT nobilissimam nostri corporis partem, ac, vt Plato vocat in Timæo, diuinissimā mi-

ſerè diuexantes, & cum alijs multis in locis, tum præſertim ſub hoc Romano Cælo admodum frequentes, & curatu perquam difficiles, à me ſelecti, ac diffusè enarrati communis, & publicæ vtilitatis gratia in lucem eduntur. Qui quidem Tibi ideo nuncupantur, quia debentur, tanquam primitiæ laborum, quos Tuo ſub patrocinio Romæ primùm ſubire incœpi, & vt in paruo, ac tenui dono gratitudinem animi, deuotamque voluntatem offerentis agnoſcas. Tuæ interim vbique locorum decantatæ humanitatis, ac celſitudinis animi partes erunt, librum, qualiſcunq; ſit, hilari vultu, & exporrecta fronte ſuſcipere, vnàq; auctorem, quem nullis erga Te meritis ornare dignatus es, potentiæ Tuæ clypeo defendere, vt inde mens eius tanto ſuffulta præſidio ad maiora promulganda ſe accingat. Aeternus Deus Te, & Eccleſiæ ſuæ Sanctæ CAPVT Auunculum Tuum diutiſſimè conſeruet. Datū Romæ Idibus Februarij M. DC. XVII.

DE VTILITATE OPERIS, ET INTENTIONE AVCTORIS

Ad Lectorem.

ICEAT mihi quæso per te, candide, ac studiose Lector, ab initio meorum Opusculorũ, quæ hac in iuniori, & cõsistente adhuc ætate, inter varias cum domesticas, tũ publicas occupationes mentem non parũ turbãtes, pro viribus, pro temporis angustia concinnaui, illud ipsum proloqui, ac præmittere, quod olim asseruit Vir non minus doctrina, & eloquẽtia admirandus, quàm morum probitate, ac vitæ sanctitate venerandus D. Hieronymus per illa verba; Legant prius, & postea despiciant, ne videantur non ex iudicio, sed ex odij præsumptione ignorata dãnare. Spero enim fore, vt inchoatum opus vel omnino laudes, vel certè nullo modo damnes. In hoc siquidem priori Tomo habentur quatuor pręcipui morbi CAput, & cerebrum admodum frequenter diuexantes, quorum curatio præ alijs difficillima iudicatur ab omnibus. Ne dicã, quòd sub horum principaliũ affectuũ COGnitione, & CVRatione, quæ duo in hoc Opere accuratè tradita leguntur, comprehẽditur simul cognitio, & curatio cæterorum, qui CAput infestare solent. Differentia enim, quæ inter aliquos ipsorum adest, ad maioris, & minoris læsionis rationem, veluti quę inter alios quosdam, ad aliquam in affecta particula diuersitatem tantummodo pertinere videtur: Sed omnes in vno, & eodem subiecto, ac membro fiunt, nempe CApite, & similes, ac easdem ferè causas habent, sibiq; inuicem magna ex parte, si non ex omni communicant; saltem, quod negari potest à nemine, in curatione, vt vna fidelia plures possimus dealbare parietes. Ita videmus ijsdem scopis, ijsdemq; auxilijs obuiam iri apoplexiæ curãdæ, ac præcauẽdæ, quæ nos prolixè in Epilepsia enarramus, præter ea, quę à proprietate, ac tota, vt inquiunt, forma, aut substantia iuuare creduntur, de quibus tamen aliqui cum ratione dubitant, locũ ne

habeāt in Epilepſia,quæ de Hippocratis,& Galeni ſentētia,ab humoribus craſſioribus,tum pituitoſis,tum melancholicis , non autē à re ſemper venenata qualitate prædita,vt alij neoterici putauere, originem ducit.Quàm ſæpè verò de apoplexiæ cauſis, ſymptomatis,& loco affecto agatur, cuique librū legenti facilè apparebit. Si dixeris melancholiam morbum frequenter, & maniam propriè dictam interdum quoq; homines afficere, & nihilominus nullum hîc de illis verbum fieri, dicam ego in huiuſmodi affectibus debellandis,illa ipſa conuenire præſidia,quæ proponuntur in Phrenitide atrabilaria,in Epilepſia ab humore atro, & melancholico,præterquam quòd de vtriuſq;morbi natura à me aliquādo diſſeri obſeruabis. Obijciet alter morbum CApitis continuū ferè, nedum frequentem eſſe dolorem,de quo pariter ſermo non fit,cui reſponſum velim,dolorem illum in CApite,vel genitum eſſe per eſſentiam, vel per conſenſum ab infernis partibus,& cauſam, aut frigidam eſſe materiam,aut calidam,ab his enim duabus cauſis maximè oritur CApitis dolor. In hoc profligando eadem methodo proceditur,qua vtimur in Phrenitide, ſi cauſa calida ſit, & cephalalgia potius, quàm cephalæa,veluti ſi hęc magis,quàm illa, & à cauſa omnino frigida,curari ſolet à nobis ea prorſus ratione, qua curātur Lethargus,Catarrhus,& Epilepſia à cauſa pituitoſa. Ita ſi vertiginem,& incubum quis me prætermiſiſſe affirmauerit, nō arduū erit reſponſum dare,quòd vtriq; morbi ſunt veluti pręludium Epilepſiæ,& cum ea magnam habent in omnibus affinitatem, vt ambo meritò pro parua , & iam præ foribus exiſtente Epilepſia accipiantur,de quorum tamen eſſentia , & veris cauſis abundè agitur in Comitiali morbo. Varij tradūtur ſoporoſi cerebri affectus,quos etiam nos quotidie in Medicina facienda obſeruamus, vti caros , cataphora,ſeu coma,catochus,ſiue catalepſis,Letharguſque, qui quidem ſunt adeo ſimiles,vt ob ſimilitudinē confundantur, & pro ipſis diſtinguendis perito artifice opus ſit, iuxta illud , quod Ariſtoteles 7.Topic. poſt Platonem in Sophiſta memoriæ mandauit; Vnum eſſe ex principijs humanæ ſapientiæ rerum diſſimiliū ſimilitudines,& ſimilium diſſimilitudines cognoſcere.Qui quidem affectus omnes in quibus conueniant,ac diſcrepent in Lethargo demonſtratur,& de illorum natura, vt de abolita memoria ſparſim

quoque

quoque habetur oratio, quæ haud minori cum facilitate extendi potest ad amentes, & fatuos, seu sit illorum dementia illa, in qua ægri debiliter quidem discurrunt, sed consequentia, & ordinata dicunt, & faciunt, Græci μωρωσιν vocant, seu in qua ægri non solùm debiliter discurrunt, verùm etiam neq; dicunt, neq; faciunt consequentia, & ordinata, sed confusè omnia, & nullo ex proposito loquũtur, & operantur, quam Paulus inter alios ληρὸν appellat; quorum omnium curatio licet in aliquibus differat, in multis nihilominus consimilis est. Vnde per ea prope omnia, quæ ad Lethargũ expugnandum afferuntur, reliqua eiusdem generis symptomata pariter oppugnantur. Quid si paralysin, & conuulsionem, & ex vtraque compositam oris torturam in medium alter adducat? Profectò paucis admodum ademptis, quæ Theoricam dictam potius respiciunt, quàm Practicam, ego non video, cur quæcunque à me tradita sunt in curandis CApitis morbis iam propositis, ad alios omnes ad idẽ membrũ spectantes à perito in Arte adaptari non possint, nedum ad hæc tria neruorum symptomata; vt sileam quòd de natura, & causis conuulsionis diffusissimè in Epilepsia disseritur. Id similiter de Oculorum morbis magis præcipuis, vt puta suffusione, & ophthalmia censendum est, quẽadmodũ de Aurium tinnitu, de Dentium dolore, corrosione, aliaue eorum praua affectione. Quid si dicam etiam ex Catarrhi potissimùm curatione rectè tradita non difficilè elici posse curationem variorum symptomatum, atq; morborum aliarum corporis partium, nedũ ipsius CApitis? Patet hoc quam maximè in morbis medij, & infimi ventris. Quis enim ritè vnquam tussim persanabit, nisi CApite prius diligenter curato! A materia siquidem catarrhali à membro illo ad partes spiritales transmissa symptoma hoc sæpissimè cõtingit, dum scilicet naturalis facultas irritata talem efficit motum pro expulsione rei vias spiritus occupantis. Quod quidem symptoma si diutius perseueret, nec ea CApitis fluxionem mittentis ratio habeatur, quæ pro huiusmodi deprauato motu compescendo necessaria omnino existit, plura etiam, & ea grauiora mala progignit, hæmoptoidem, seu sputum sanguinis, ac phthisim ipsam. Clarè docuit id nos Galenus in historia illius Matronæ Romanæ, quæ ex iugi Catarrho non tenui, & acri, vt cum Tralliano Altimarus, &

alij, quibus ego etiam adhærere aliquando visus sum, existimarũt, sed frigido, & omnis erodentis qualitatis experte ad pectus delabente, in sputum sanguinis incidit. Lancinantur enim partes illæ thoracis interiores ex vehementiori, ac diuturniori motu, sicq; vasa tensa interdum disrumpũtur, & sanguinem proijciunt. Vnde etiã de mente Galeni illa tussis aspernenda non est, quæ à sola intemperie citra vllam materiæ miscellam enascitur, ne videlicet ex ea alijs contingat, quod 5. Meth. 13. euenisse refert adolescenti cuidã, qui tussi ex sola frigida qualitate laborans, sanguinem expuit ad heminam dimidiam. Prætermitto varias in spirando difficultates, dyspnæam, asthma, & orthopnæam, necnõ empyema, pleuritidéq; ipsam, saltem non genuinam; qui affectus omnes vix rectè curãtur, nisi ea methodo, nisi præsidijs illis, quæ pro Catarrho debellando afferuntur. Censeatur idem de multis vitijs ventriculi, & ventris, veluti de tarda alimẽtorũ coctione, inappetentia, & alui fluoribus, siue bradypepsia, anorexia, lienteria, ac diarrhæa; quæ, nisi prius catarrhalis materia in fonte absumatur, & CAput persanetur, diutissimè perdurant. De podagricis, ischiadicis, & alijs arthriticis doloribus nõ est cur loquar, cum res sit luce meridiana clarior, & nemo non in dies videat, & experiatur sedari illos neutiquam posse, nisi CApite curato, & siccata fluxione, quæ ab intemperato illo membro tanquam à fonte quodam primùm scaturit, ac in imbecilliores partes demandatur. Exemplo sit, & rem, de qua sermo, attestetur, Patiens ille à me in Consilio propositus, qui etiamnum viuit, & septuagenarius est, qui licet non vndequaque liber degat ab omnibus ærumnis, quas aliquot ab hinc annis occasione Catarrhi pati consueuit, ex quo tamen præcepta illi tradita amplectitur, nec ab illis discedit, neq; à pedum doloribus, neque à pectoris morbis ita infestatur, vt idem paulò ante mihi per literas significauit. Tãdem, quicquid hac de re sit, mea maximè intentio est, illa CApitis mala adamussim enucleata in lucem edere, à quibus cum alios infinitos locos, tum præsertim almam Vrbem, in qua dego, in qua Medicinam & doceo, & exerceo, sæpissimè infestari animaduerto, quod etiam antiquiores Medici, & Romæ diutissimè versati suis monumentis prodiderunt. In Vrbe siquidem omnes vel solita obeuntes munia, siue æstas sit, siue hyems, seu ver, autũ-

nusue,

nusue, perpetuò de Catarrho conqueruntur; vix vlla apparet febris quantumuis à principio lenis, quin paulò post, si ad exitium tendat, aut in Phrenitidem, aut in Lethargum desinat, si ad salutẽ, vel Paraphrenitis, vel sopor aliquis in ea suboriatur, adeo propensum CAput est sub hoc Romano aere huiusmodi læsionibus contrahendis. Ideo summa cum ratione asserere mihi consueuit Princeps nobilissimus Medicos illos Romæ esse magnifaciendos, qui de CApite soliciti sunt, quiq; morbos eius, prius quàm facti sint, præcauere norunt, quia postquam reuera facti apparent, vt in seipso verebatur Galenus Phrenitidi propinquus, curationem minimè admittunt. Epilepsiæ, præsertim in pueris, ita frequentes cernuntur, vt quotquot pueros hactenus inuisere mihi contigit, singulos Epilepsiæ obnoxios adinuenerim. Quod horrificum, & monstruosum mali genus Romani scitè Infantiglioli appellant, secuti nimirum Hippocratem, qui infantilem, ac puerilem morbum vocat, eo quod tenellam hanc ætatem maximè afficit. Vnde ego existimo, si cælum hoc Romanum sanitatis gratia fugiendum aliquibus videatur, id aliquam tantummodo habere veritatem propter hos ipsos CApitis morbos, quemadmodum olim magis causa febrium, vt de sua ætate, quingentis & quinquaginta ab hinc circiter annis, apertè scripsit B. Petrus Damianus l. De abdic. Episc. his versibus:

Roma vorax hominum, domat ardua colla virorum,
Roma ferax febrium, necis est vberrima frugum,
Romanæ febres stabili sunt iure fideles,
Quem semel inuadunt, vix à viuente recedunt.

Neq; de hoc aliquis miretur, quia tempore, quo Galenus Romæ Artem medicam exercuit, & multa cõposuit volumina, febris hemitritæus, vel semitertiana vocata multum frequens erat, vt ex eodem patet lib. De tot. mor. temp. cap. 7. & 2. in 1. Epid. 25. Quod tamen nostra ætate verum non est, causa latet, sed alibi opportunius inuestigabitur. Remanent Tomus alter Pectoris, & Ventris frequẽtiores morbos amplectens, Cẽturiæ de Quæsitis per Epistolã, & Medicæ Consultationes, quæ omnia non multos post mẽses, diuino afflante numine, typis excudenda tradẽtur. Interim ex his, qui primi efferuntur in lucem, laboribus vnusquisq; de cæteris facilè

cilè iudicium feret, potissimùm verò, an qui ita publicè docet, & medetur, cum vtilitate doceat, & medeatur. Non sit autem, qui iudicium daturus est, atro liuore denigratus, & qui, vt ait Hippocrates lib. de Arte, quod ignorat, falsum esse putet, neq; ita mihi necessitudinis vinculo coniunctus, sed animo candido, qui diu in literarum studijs versatus sit, cuique tandem magis amica veritas, quàm vel Socrates, vel Plato, cum dicat Aristoteles lib. 1. Eth. c. 6. licet ambo amici sint, sanctum nihilominus esse veritatem ipsis in honore anteponere. Verissimum est enim quod legitur apud Ptolemæum in Centiloquio, Sent. 12. Amor, odiumque, ne vera eueniant iudicia, prohibent: siquidem minuunt maxima, augent minima. Vale candide Lector, atque iterum Vale.

INDEX

INDEX CAPITVM, SIVE LECTIONVM LIBRI PRIMI.

Additur Consilium.

LIBRI SECVNDI.

Quæ

LIBRI

LIBRI TERTII.

LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI.

LIBRI SEXTI.

LIBRI SEPTIMI.

Cau-

FINIS.

DE MORBIS CAPITIS FREQVENTIORIBVS,

Quorum Cognitio, & Curatio ita traduntur, vt ad alios etiam cognoſcendos, & curandos mirificè conducant,

Hoc eſt

De Catarrho, Phrenitide, Lethargo, & Epilepſia, ſeu Comitiali Morbo, Libri Septem.

DE CATARRHO LIBER PRIMVS.

Quàm frequens vbique ſit Catarrhus, & Romæ in primis, eiuſque nomenclaturæ explicatio. Lectio I.

POSTVLAT iam inchoati ordinis ratio, (Auditores Nobiliſſimi) vt, cum tranſactis diebus, prius quàm geniale, ſeu animo laxando dicatum tempus accederet, de vitiata actione tactus, nempe de dolore ad caput attinente, abundè pro virium mearum exilitate egerim, in præſenti de vitiata actione nutritionis cerebri, vnde Catarrhus prouenit, ſeu diſtillatio, pertractare aggrediar. Ne dicam, quòd hoc potiſſimùm tempore diſtillationes oriri incipiunt ob aeris teporem, à quo humorum in cerebro, & reliquo corpore per hyemem collectorum colliquatio efficitur; Vnde etiam clarè patet ſumma cum ratione ab hac Sacroſancta Romana Eccleſia, aduerſus quam temerè, & audacter nimis latrat Fuchſius, diuinum Ieiunium Quadrageſimale dictũ, quod nunc omnes verè Chriſtiani libentiſſimè amplectuntur, hiſce diebus fuiſſe inſtitutũ; Inter alios Eccleſiæ Doctores ieiunij vtilitates valde commendant D. Athanaſius Tract. de Virg. & D. Hieronymus aduerſus Iouin. lib. 2. Quare & Philo Iudæus expendẽs ver-

ba illa, Resipuit Noë, Sobrietas, inquit, non solùm animabus, verùm etiam corporibus omnium confessione vtilissima est. Nam & infirmitates arcet è nimia repletione nasci solitas, & sensus mirificè acuit, nec sinit corpora plus iusto grauata corruere; sed attolit ea simul, & subleuat, reuocans ad officia propria, omnibus eorum partibus opportunissima; Sic in vere ἀβρωσίαν salubriter institutam esse probat Neocomensis lib. de t. s. Nam hoc tempore corpora carnes habent humidiores, ob pituitam ex hyeme coaceruatam, sed carnes habentibus humidas fames afferenda est, quæ ex accidenti corpora exsiccat apud Hippocr. & Galenum. 7. Aph. 59. De hoc itaque mali genere, nempe Catarrho diffusè loqui, & materiam adeò vtilem, atq; necessariam non ita breuiter perstringere, sed pluribus Lectionibus enarrare decreueram: verùm à proposito discedere duæ in primis causæ me quodammodo impellunt. Vna quidem, ne iam acta, imò in lucem edita agere velle videar, eo quod annis præteritis dum essem Rauennæ, integrum dc Catarrho libellum in apertum emisi, in quo omnia ferè, quæ ad huiusce ægritudinis cognitionem, præcautionem, & curationem spectant, non iniucundè tractantur. Altera verò, ne tam longam moram faciens in vno tantummodo affectu explicando, cogar postmodum cæteros capitis morbos, quos omnes hoc anno penitus expedire, & omnino absoluere in animo est, in alind tempus reijcere, secus, ac vestrûm omnium est desiderium. Sciendum igitur vobis, quòd Catarrhus, siue distillatio à capite in subiectas partes maximè omnium morborum nostrum corpus infestat, vt iam ferè quique morbi, vel Catarrhi sint, vel non sine Catarrho. Quamobrem Arist. Sect. Probl. 10. prob. 1. hominem frequentissimè hoc malo vexari significare voluit, dicens eum magis tussire cæteris animantibus, quoniam videlicet humidissimum cerebrum sortitus est. Hippocrates ante eum, dum 4. de Morbis, & quadam in Epistola ad Demetrium Regem, cerebrum dicit esse omnium corporis partium morbosissimum, nec non ipsum malorum omnium radicem vocat, dubio procul de Catarrho intelligit, quem veluti fontem cæterorum morborum statuit, iuxta doctrinã illam, quam præcipuè in libello de Gland. memoriæ proditam reliquit. Nulla siquidem est humani corporis ægritudo, quæ non à

N.B.

deflu-

defluxione alicuius humoris è capite, aut excitari, aut incrementum capere possit, quod quàm verum sit, sub hoc cœlo Romano degentes manifestè experiuntur; Romam enim incolentibus Catarrhus multo magis, quàm hemitritæus inquilinus, & patrius esse videtur. Vnde veluti Athenis podagra erat, & arthritis, in Achaia lippitudo, in Aegypto elephas, de quibus Lucretius lib. 6.

Est elephas morbus, qui propter flumina Nili
Gignitur Aegypto in media, neque præterea vsquam
Atthide tentantur gressus, oculiq; in Achæis
Finibus, inde alijs alius locus est inimicus
Partibus, ac membris varius concinnat id aer,

Ita peculiari quadam ratione Romæ degentes Catarrhus afficit, atq; diuexat. Ideo Galenus, & post eum recentiores multi, qui in Vrbe medicinam fecere, Romanum cœlum cunctis distillationem patientibus aduersissimum esse prodiderunt, Qua re nulla magis in incolarum, & Medicorum simul ore decantata; inter alios Alexander Petronius lib. 4. de Vic. Romanorum frequentem hanc succorum in capite exuberantiam vernaculum Romani cœli morbum esse scribit, & nouo, sed non incongruo nomine, capiplenium vocat. Ita censet de Romano cœlo Galenus 5. Meth. 9. & 2. de Temp. 6. & Petronius loco mox adducto, vbi clare admodum profitetur huiusmodi affectum ab aere potissimum proficisci crasso, denso, tepido, frequentiq; flatu, & vehementi, ex quo certè magna huius aeris inconstantia pendet, & crebra in contraria mutatio, quam facile ferre natura hominis nescit, Gal. ipso auctore lib. Art. med. cap. 86. Vnde & Hippocr. in lib. de Aere, Aqu. & Loc. regiones illas damnat, in quibus tempora creberrime mutantur. Sed si hoc verum est, quid ad Vitruuium, qui lib. 6. cap. 1. scripsit quod, quemadmodum Iouis stella inter Martis feruentissimam, & Saturni frigidissimam media currens temperatur, eadem ratione Italia inter Septentrionalem, Meridianumq; ab vtraq; parte mixtionibus temperata, & inuictas habet laudes, itaq; consilijs refringit Barbarorum vires, forti manu meridianorum cogitationes; Ita Diuina mens ciuitatem populi Romani egregia, temperataq; regione collocauit, vti Orbis terrarum imperio potiretur? Cum

quo facit, quod Roma in medio loco quinti climatis esse fertur. Huiusmodi verò clima temperatissimum vocabat Auerroes lib. 2. Collig. cap. vlt. Et hinc est, quod aliqui in arte peritissimi, & celebris olim in Vrbe nominis Medici in viuendi potius intemperantiam, & crapulas, quàm in aliquam aeris qualitatem distillationum Romanarum causam referre maluerunt. Quorum iudicium vt ex parte verum magni facimus quidem; sed clarissimo Gal. & aliorum testimonio minimè præferendum esse existimamus; eò magis, quia infiniti propemodum in hac sancta Vrbe reperiuntur, qui parce admodum, & continenter se gerunt in viuendi ratione; morbis tamen à fluxione è capite acriter molestantur, ne dicam, quod alijs in locis Italiæ, in quibus multi otiosam, sedentariam, & luxui penitus deditam vitam viuunt, tam frequentes, tamq; rebelles distillationes minimè apparent. At his omissis, per Catarrhũ veteres quid intelligere voluerunt? Paulus ab Aegina tradit Catarrhũ esse descensum præter naturam humoris excrementitij à capite in subiectas partes. Non dissimili ratione Auicenna Catarrhum cursum materiæ à capite appellauit. Atqui Catarrhi nomen defluxus, vel distillatio est: nam καταρρέω verbum id sonat, vt propterea Catarrhus vocabulum commune sit omni humorum defluxui, quod alij pariter de rheumate proferunt. Quare nullo modo Brassaulus decipitur, vti perperam putauit Pascasius in sua de Curand. Morb. Methodo cap. 35. dùm scilicet Catarrhum ad omnes humorum defluxus extendi existimat. Neq; enim obstant duo illi versiculi Gerardi referente Arculano in 9. Rhasis,

Dum fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus
Ad fauces branchus, ad nares dico coryzam

Neq; etiam quod Galen. 3. de Sympt. caus. cap. 4. Progn. com. 49. & Paulus lib. 3. cap. 28. & Aetius serm. 8. cap. 53. sentire videantur Catarrhum dici, quando humor in os, palatum, & pectus descendit. Nam hoc nomen latius patet nobis, quo veteres eam solùm distillationem designasse videntur, quæ in fauces irruit, quinimo per coryzæ nomen, quod nunc in grauedine tantum seruatur, auctore Celso lib. 4. cap. 2. Hippocrates omnem distillationem quòcunq; influat in nares, fauces, pulmonem, quam postea Medici

cata-

cataſtagmon dixere, intelligi volebat. Quamobrem dicatur nomen Catarrhi ſumi poſſe tripliciter, communiſſime, communiter, ac proprie. Si primo modo accipiatur, nulli dubium, quod per Catarrhum nil aliud ſignificare volumus, quàm humorum ab vna ad aliam partem prolapſum. Si ſecundo, erit defluxus humoris à capite in totum corpus, aut aliquam corporis partem. Sic tempore Socratis, vt meminit Plato 3. de Rep. omnes defluxus humorum à capite ad partes inferiores vocabantur Catarrhi. Sic etiam accepit Gal. 3. Aphoriſ. 12. vbi Leonicenus deceptus eſt, vt notat Sclanus Com. in Art. Medic. Si verò tertio, ſanè Catarrhus erit fluxus, ſeu diſtillatio à capite per palatum in fauces, & pectus. Quo ſenſu Gal. de Sympt. cauſ. lib. & cap. iam allatis tradit tempore ſuo Catarrhum fuiſſe nomen commune ſolùm diſtillationibus illis, quæ ad nares, ad palatum, & pectus dilabuntur. Sed iam finis imponatur hiſce omnibus, quæ ad nominis potius diſquiſitionem facere videntur, quàm ad ipſam rei eſſentiam, de qua in ſubſequenti Lectione fiet à nobis ſermo.

Catarrhi definitio. *Lectio II.*

IAM definiendus eſt Catarrhus eſſentiali definitione, & ideo dicamus cum Hippocr. in lib. de Gland. Catarrhum eſſe ſordem, & purgamentum cerebri, vel, ne verbo metaphorico, & propterea obſcuro, quod in definitionibus de Ariſt. ſententia maxime vitandum eſt, definire videamur, excrementum craſſum, affligens corpus, à cerebro ipſo deſcendens, & in eo prius cumulatum, ob eiuſdem fruſtratam coctionem. Cuius definitionis partes omnes diligenter expendere oportet, ne temerè, ac oſcitanter ex alijs eam attuliſſe dicar. In ea ſi quidem Catarrhi quæuis cauſæ habentur, vtputa formalis, materialis, & efficiens; nam finalis cauſa in malis non datur, ſi modò bonum & finis reciprocentur, vt eſt apud Platonem in Philebo. Quo argumento reprehenditur Euripides ab Ariſt. 2. Phyſ. quod ſcripſerit mortem eſſe finem rerum omnium. Quandoquidem non

quicquid agit habet certum finem suæ actionis ; sed quicquid agit naturaliter. Vt vt sit, nullus finis in morbis, & ideo nulla finalis causa Catarrhi. Quinimo Gal. in lib. de Caus. Morb. & Sympt. non alias explicat causas, quàm efficientes, & Leonicenus in Præf. Art. paruæ testatur esse Galeni consuetudinem per causam simpliciter, efficientem tãtummodo intelligere. Iulius Cæsar Scaliger Com. in lib. Hipp. de Insomn. Cum causæ, inquit, aliæ sint intus, aliæ extra, hæ quæ intus sunt, & efficientes, & materiales esse possunt. Nam vt sunt subiectæ qualitatibus deferendis, materiæ sunt, vt impediunt naturales effectiones, efficientes erunt. Quando itaq; dixi excrementum crassum affligens, porrò formam ipsam significaui. Quod si quis obijciat Catarrhum motum dicere, veluti per se patet, & iam supra ostensum est, excrementum verò esse mobile, responsum sit, vocem Catarrhi semper significare fluxum præter naturam materiæ morbificæ, vt idcirco per hanc ille definiri possit essentiali definitione. Nam vocare ipsum fluxionem, vel descensum cum Paulo, & Auicenna, ad notionalem potius definitionem pertinet. Excrementum autem vocauimus Catarrhum, ad differentiam alimenti; quod pituitosus sanguis est, quo cerebri substantia medullosa natiuo temperamento & ipsa frigida, & humida tanquam familiari, & sibimet congenere pro nutrimento vtitur, additumq; est crassum, vt ab excremento tenui, & vaporoso distinguatur. Quod quidem vt melius intelligi possit, sciendum vobis est, cerebri excrementa duorum esse omnino generũ, alia quidem tenuia, alia verò crassa; illa vaporis, & fuliginis instar sua leuitate superiora petunt, perq; meninges, cranium, & cutim expirant, per meninges verò & cutim, non adeo manifesto, & patenti, sed obscuro, & insensili ductu; Est enim earum corpus in viuente multis foraminulis peruium. At ossis crassitiem, ac densitatem cum permeare vapores non possent, suturis distinctum fuit cranium, per quas tenuia, ac vaporosa excrementa facilè transpirant; quibus cerebrum abundat ratione potius situs, quoniam illuc expirationes, & halitus omnis generis ab infernis iugiter conscendunt per vasa potissimum, quæ ad caput terminantur. Hæc verò, nempè crassiora excrementa per patentes, & conspicuos ductus, atq; meatus deorsum

expugnantur. Sed quid nam eſt craſſum hoc excrementum? pituitoſa quædam materia, aquea, ſeroſaq;, quę ex reliquijs pituitoſi, & crudioris ſanguinis ex labefactata coctione in cerebro generatur: Vt diſtinctio fiat ab alijs duobus excrementis, bilioſo inquam, quod per aures continuò expurgatur, & melancholico, ex terrena alimenti portione vi caloris aſſata genitis. Materialis verò cauſa quæ nam erit? Scitote per cauſam materialem accipi quandoq. à Medicis ſubiectum, in quo morbus exiſtit, quoniam materia, quæ morbum committit, vt morbificus humor, efficientis rationem habet; locus igitur generationis Catarrhi, ſeu eius ſubiectum, erit ipſum cerebrum, quod à nobis per ea verba ſignificatur, excrementum craſſum à cerebro deſcendens. Neque enim audiendus Argenterius, qui huiuſmodi humorem proprium eſſe cerebri excrementum negat, eo quod multi pituitam nec expuant, nec emungant, ſed humorem eſſe vult in hepate genitum cum ſanguine mixtum, & in venis contentum, qui non in cerebro ab alimenti coctione generationem habeat, ſed eò feratur, & cum ob imbecillitatem coctricis, aut intemperiem frigidam à cerebro aſsimilari nequeat, tanquam redundans, & ſuperfluus per os, & nares excernatur. Cuius viri opinio abunde refellitur ab Andrea Laurentio in ſuis oper. Anat. lib. 3. Quæſt. 14. Dum autem ſubnectitur, affligens corpus, duo pariter indicantur, videlicet affecta ſedes, ſeu patiens locus, qui eſt corpus ipſum, & præterea huiuſmodi excrementum tum ſymptoma eſſe, tum morbi cauſam. Nihil enim prohibet quin ſymptoma aliquando ſit cauſa morbi; Nam dolor ſæpe fluxionem accerſit, à qua tumores præternaturam excitantur. Vnde Gal. 1. de Comp. medic. ſec. gen. Atqui omnis dolor inflammata exacuit, irritatque, & fluxionibus acceſsionem præbet, quãuis rheumatica intemperie ęger non afficiatur; Nos tamen hoc in loco Catarrhum intelligimus, vt ſymptoma eſt. At cum ſymptoma dicitur, intelligendum ſymptoma non primarium; ſed, vti vocant ſecundi generis, vt pote quod ſymptoma aliud, nempè actionem læſam, ac vitiatam inſequitur. Vnde rectè à Gal. huiuſmodi ſymptoma opus, ſeu ſymptoma vt opus vocatur in lib. de Diff. Sympt. ſemper enim opera immediate ſequuntur actiones. Actio autem

N. Argenterij opinionem

à qua fit opus hoc,nulla alia eſt,niſi concoctrix cerebri. Culpa igitur actionis naturalis, non animalis,quę ex conſequenti tantum læditur, Catarrhus gignitur. Cerebrum enim præter animales, quas habet,vt inſtrumentum,habet etiam naturales functiones, vt ſimilare. Nutritur ſiquidem, vt quæuis alia pars, naturæ ſuæ congenere, hoc eſt pituitoſo ſanguine,quem ideo ad ſe trahit,retinet, aſſimilatq;, alimenti verò reliquias in ſanis, dum bene habet, per patentes ductus expultricis robore excernit,at ſi aliqua laboret in temperie,male coquit, ſicq; excrementorum prouentum accumulat,quibus cum ſe ſe expedire nequeat, quà poteſt ſe ipſum exonerat. Quamobrem Catarrhum producit actio cerebri naturalis vitiata,& hac de cauſa in fine definitionis additum eſt,eundem fieri, ac generari,ob fruſtratam cerebri coctionem.Quæritur autem hoc in loco,qua nã ratione à cerebro ad alias partes catarrhalis materia tranſmittatur, ſed facilis eſt reſponſio, ſi non obliuiſcamur natura eſſe comparatum, vt vnaquæque noſtri corporis pars, quæcunque illi moleſta ſunt, & inimica ad alias partes propellat, veluti nos docuit Gal. 2. de Differ. febr. cap. vlt. lib. de Cauſ.Mor.cap.6.& 3. de Facultat. natur.cap. 13. Illud idem enim fit in Oeconomia humani corporis, & particulis eius, quod in ea mala Rep. quam Ariſtot. Oligarchiam vocat, in qua potentior deprimit imbecilliorem, in eumque totum deponit onus. Quandoquidem membra fortia quod in ipſis redundat ad infirma delegant, & hæc rurſus ad infirmiora tranſmittunt, donec ad eam partem deuentum ſit, quę cum excretricem vicinis omnibus imbecilliorem obtineat, conſequenter ex ſe propellere excrementum nequit. Id ipſum ſignificare voluit nobis Celſus quando ſcripſit: Quoties offenſum corpus eſt, vitioſa pars maxime ſentit,hoc eſt imbecillis. Pleno itaque,& grauiter affecto cerebro,virtus eius expultrix modò copia excrementorum grauata, modo qualitate eorundem irritata, accedente præſertim retentricis infirmitate, in varias corporis partes ſuperabundantem, vel moleſtam materiam protrudit, proq; particularum,in quas decumbit, varietate, varia etiam in nobis progignit accidentia, de quibus ſermo in ſequentibus habebitur.

Quæ mala à Catarrho proueniant. *Lectio III.*

NON difficile elicitur, neque obſcurè conſtat ex iam præmiſſis, terminum, à quo primùm fluit Catarrhus, eſſe cerebrum, velut ante nos docuit Hipp. in lib. de Gland. dũ cerebrum pituitæ metropolim appellat, & Gal. 6. de Tuend. ſan. c. 9. 3. Aph. 13. & 3. de Sympt. cauſ. cap. 4. Cerebri namque ampla, copioſaque medulla, qua homo indiguit propter inſtrumenta ſenſuum, & præſertim propter oculos, quorum tanta eſt neceſſitas, vt vel ab ipſis primordijs perfecti à natura fuerint parati, vnde in tota vita oculi, vel nihil, vel parũ admodũ creſcere videntur, multo eget alimẽto, è quo neceſſe eſt multum quoque excrementum gigni, maxime verò ſi accedant cauſæ infra dicendæ. Per quæ loca autem, ſeu ſpatia, dum defluit à cerebro, Catarrhus tranſeat, & per quos nã ductus, atque meatus expurgetur, & qui tandem ab eo morbi exciten tur, hoc eſt, quod in præſentia quærimus; non enim de his omnino conſtat inter Medicos. Nam Hipp. lib. de Locis in homine; & lib. de Gland. ſeptem agnoſcit vias, per quas fluit è cerebro humor, quarum patentes ſunt, oculi, aures, nares, & os ipſum, latentes verò pectus, nerui, ſeu ſpinalis medulla, & venæ; Gal. c. 13. Art. paruæ quatuor ſtatuit canales, palatum, nares, aures, oculos. Quod pariter ſentit lib. 2. de Loc. aff. cap. 3. ſed 1. Aphor. 21. palatũ & nares tantum enumerat; & 9. de Vſu part. cap. 1. Decliues, inquit, cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium, conſpicuis, ac magnis orificijs craſſa eructant excrementa. Primo de Sympt. cauſ. & 8. de Vſu part. ſolum palatum tradit eſſe deſtinatum ad huiuſmodi excrementa expurganda, dum animal bene coquit; nares autem ad aeris, & odorum ſpirationem tãtum. Tertio Aph. 24. ſcripſit expurgationem per aures alienam eſſe à natura, præterquam in puerulis, in quibus per eas cerebrum repurgatur, quemadmodum & eam, quæ per oculos fit, purgationem nullo pacto vult eſſe naturalem Progn. 20. ſect. 1. Ex quibus aperte cognoſcitur Galenum non ſemper idem ſenſiſſe de ductibus, per quos cerebri excrementa pituitoſa

tuitosa excernuntur;sed facile tollitur omnis ambiguitas,concilian turq;dissentientes loci, si in primis dicatur, considerandum esse cerebrum, aut quãdo rectè valet,& bellè coquit,aut quando contrario modo se habet : Deinde è ductibus pituitæ expurgandæ dicatis,alios esse ordinarios, & naturæ familiares, alios verò non ita familiares, sed extraordinarios. Ordinarij sunt potissimum, palatum,& nares,& magis etiam palatum,quam nares;quia hæ primario ad odoratum constructę esse videntur,quamuis cerebri crassiora excrementa per nares melius, per palatum verò magis aquea, atque tenuia excernantur. A tertio enim cerebri sinu conspicuus fertur ductus ad anteriorem cerebri basim,in cuius extremo obseruant Anatomici tenuis membranæ portiunculam quandam, quæ primum latior, deinde angustior ad instar infundibuli conspicitur, vulgo peluim & infundibulum vocant, per quod veluti per Hipp. manicam colatur sensim pituitosus humor,quem postea glandula dicta pituitaria tanquam spongia excipit, & tandem per cunei foramina pedetentim in palatum, & os distillat. Quæ verò mucosa illuuies è naribus exit,à superioribus cerebri vẽtriculis stillat per tubercula mammarum papillis simillima,in ossa cribriformia,& inde in nares. Per huiusmodi ergo canales, & meatus solet cerebrum quamdiu rectè valet quod in ipso mediocriter redundat expurgare,suntq; ipsimet familiares, & ordinarij. Verùm si eiusdem Catarrhi copia opprimatur,ordinarij non sufficiunt, sed quà potest se ipsum exonerat per extraordinarios, suntq; oculi, aures, spinalis medulla,nerui, & venæ, per quos ductus omnes cerebrum propriũ onus in reliquum corpus,& subiectas ipsi partes reijcit,atque deponit; vt propterea non citra rationem ipsummet cerebrum omnium ferè morborum parens esse perhibeatur; Quò respiciens Gal.lib. 1. cap. 8. de Sanit.tuen. vi Catarrhi totũ corpus languere, ac torpidum euadere summa cum ratione exarauit; quod perbelle ex mox sequentibus apparebit. Dum enim catarrhalis materia in cerebro collecta ibidem subsidet,quoduis symptoma, vel in sensibus,vel in arbitrarijs motionibus, nec non in vicinis,& sociatis partibus exoriri potest,prout humor redundans huic, vel illi parti communicatur. Si etenim in cerebro ipso diutius moratur,& copiosus est, aut

praua

praua aliqua qualitate præditus, in eo membro etiam præter naturam detinetur, & ſecundum quietem peccare à quibuſdam dicitur. Vnde apoplexiæ, epilepſiæ, lethargi, doloris capitis, & ſimilium morborum cauſa euadit. Fluxione verò facta per tunicas ad oculos, quæ à meningibus oriuntur, aut per neruum opticum, fiunt amauroſis vulgo gutta ſerena, repentina obſtructio nerui optici, quę viſum eripit, epiphora quoque ſeu lacrhymatio inuoluntaria, ſuffuſio, ſiue cataracta. Si per nares tenuis humor diſtillet, coryza fit, in qua ab humoris acrimonia aliquando nares exulcerantur, adeo vt ex vlcere ſimplici ſæpe putre illud fiat, quod ozęna dicitur, inde etiam carnis illa in naſo excreſcentia, quam polypum appellant; Quod ſi diſtillatio in os deſcendat, tum proprie Catarrhus dicitur, licet rheuma quoduis nonnunquam ita generaliori nomine dicatur. Ab huiuſmodi diſtillatione in os frequens fit illa expuitio, quam Cælius Aurelianus ſaliuationem, Græci verò paſſim ptyeliſmum nuncupant, quem tamen à ventriculo etiam humidiori poſſe fieri docuit nos Gal. 2. Pror. com. 12. Dum in fauces diſtillatio dilabitur, ſępe anginam parit, ex Hipp. & Gal. ſententia 3. Aphor. 16. ſæpiſsime branchum, ſeu raucedinem, ex eodem Gal. 6. de Tuen. ſanit. cap. 9. quod quidem non alia ratione plerunq; euenit, niſi quia & columella ab eadem fluxione coafficitur, ac multo humore repletur; caruncula enim illa, ab extremo palato pendens, quæ inter tonſillas, ſeu glandulas, quæ ab vtraque oſsis hyodis parte aſsiſtunt, græcè pariſthmia dicuntur, voci ad ſuauitatē atque moderationem veluti plectrum conducibilis eſt; ideo quicunque illam, vel præciſam, vel eroſam, vel vltra modum tumefactam habent, non niſi male, & deprauate loquuntur. Idipſum in Muſicis, & cantoribus perſæpe obſeruaui. Quæ pars vbi præ influente humore extuberat, & inflammatur, vuæ nomen ſortitur, dum ſcilicet ſuperna ſede tenuior apparet, inferna craſsior, inſtar vuæ pendentis. Quare Veſalius aut non intellexit, aut fortaſſe contēpſit quod 6. Catat. tradit Galenus, dum inter cætera nomina ſcripſit hanc partem vuā appellari, cum tamen Galenus dicat non hanc partem, ſed huius partis morbum vuam nuncupari. Inquit enim; Nam qui vuam ipſam appellant, eorum neque præſtat meminiſſe, nos enim non par-

ticulam

ticulã ipſam,ſed aliquã eius affectionẽ vuã dicimus; Celſus tamen per vuã nõ morbũ,ſed particulã accipere videtur lib.6.c.14.& lib. 7. c.12. Quod ſi à faucibus catarrhalis materia per aſperã arteriã decurrat in thoracẽ, morbos thoracicos inducit,phthiſim,pleuritidẽ,aſthma,& ſimilia;ſi verò per œſophagũ deſcẽdat in ventriculũ, illius robur deijcit,appetitũ,& coctionẽ peruertit, ob eius humiditatẽ frigiditati adiunctam, vt proditum eſt à Galeno 1. de Sympt. cauſ.cap.7.Neque enim omnis frigiditas appetentiam ſuſcitat, ſed moderata,& illa potiſsimum,cui ſiccitas iungitur, eodem Gal.auctore 2.Aphor. com.20. Diarrhœã ſimiliter producit diſtillatio in ventrẽ facta,Hipp.teſte in lib.de Affect. qui pariter in lib.de Glãd. idem affirmat per hæc verba . Si in ventrem pituita peruenerit,horum ventres fluunt. Facit quoque lienteriam , & colicos dolores , nec non nephriticos haud infrequenter,& multis, vt millies in praxi obſeruaui,nauſeam,& vomitum ; hincq; ſi in iecoris venas ſe inſinuet,craſſeſcens tum eas,tum viſcera infarcit,obſtructioneſq; parit . Per venas autem diffluens febrem excitat catarrhalem,quemadmodum ſi vehemens,& contumax ſit,atrophiam, cachexiam,& leucophlegmatiam , tota nimirum ſanguinis maſſa ab ea conſpurcata,& contaminata,& hæc quidem rationabilius eſt contingere,ſi per internas particulas vitiatus ſanguis deferatur, quàm ſi catarrhalis materia per externas deerret, vt nuper alij literis mandarũt. Si per arterias tranſmittatur,compatiente corde per aortam , frequens vrgere ſolet ſyncope,frequens & rebellis palpitatio; tandem per neruos delapſa, neruorũ varios affectus generat,vt puta ſtuporem,tremorem,paralyſin,conuulſionem; Dubitatio non leuis eſt de fluxione ad articulos dilabente,à qua dolores fiũt articulares, cum Fernelius lib. 5. ſuæ Pathol. cap. 4. conſtanter neget,fluxionem à capite ad artus per venas ferri . Cuius dogma nouum , (ſi tamen nouũ eſt; nam Duretus ad Hippocratem refert in lib.de Vuln. capitis) quod nimirum catarrhalis materia artrhitidis cauſa ſemper à partibus capitis extra caluam poſitis oriatur , indeq; per ſummam corporis partem , hoc eſt ſubtus extimã cutim decurret, & in inferiores partes præcipitetur,bona Medicorum pars,à qua ne latum quidem vnguem diſcedere volo,in hanc vſque diem nul-

lo

lo modo probauit. De quo quidem dogmate nos abunde infra vbi de articularibus doloribus verba faciemus. Interim patet ex adductis quanta cum veritate ſcriptum ſit ab Hipp. in lib. de Glan. Caput ſupra poſitum eſt ſurſum cauum, ac rotundum exiſtens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput dimittit. Non enim immorari, ac manere poteſt id, quod influit, non habens vbi ſedem firmet, niſi iam caput ægrotet; tunc enim non remittit; ſed retinet iſtic: poſt quam vero attractionem remiſerit in glandulas fluxio vergit. Ex quo Hipp. loco elicitur duos eſſe modos, quibus caput afficit, ac lædit; nam cum adeo languidum redditum eſt, vt retinere cogatur, quod in ipſo exuberat, mille modis laborat, & pluribus infeſtatur affectibus; cum verò tranſmittit, reliquas corporis partes (prout audiuiſtis) laborare facit. Quam ſententiam alibi confirmat dicens. Neceſſe eſt, cum quid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, (loquitur autem de ſuccis prauis & excrementitijs) non ſolùm locum, vnde diſceſſit, morbidum fieri; ſed etiam locum, in quo ſteterit, & in quem, propter nimiam copiam, diffuſum eſt, dolore, ac morbo vexari; Et hæc pro hodierna Lectione ſufficiant.

A quonam cerebri morbo Catarrhus fiat. *Lect. IIII.*

DICEBAM in ſuperioribus Catarrhum eſſe ſymptoma ſecundarium, quod aliud ſymptoma inſequitur, nempe læſam actionem cerebri naturalē, quæ eſt coctrix appellata, ob cuius fruſtrationem pituitoſa excrementa in eo membro cumulantur. Quærendum modò eſt, quomodo, & qua ratione actio hæc cerebri naturalis afficiatur, aut vitietur. Nulli dubium facultatem illam non fruſtrari ratione ſui, ſed ratione inſtrumentorum, & obiecti; quoniam facultates omnes per ſe impaſsibiles ſunt, & ita intelligēdus eſt, ni fallor, Gal. 3. de Sympt. cauſ. cap. 1. vbi tradit actiones naturæ vitiari ob læſam facultatem, aut ob aliquam externam cauſam; exemploq; leienteriæ, quod eodem in lib. legitur cap. 4. facile idipſum cognoſcitur. Quandoquidem veluti paſsio

illa

illa fit ex læſa coctione ventriculi, ſic & Catarrhus fit læſa coctione in cerebro, & quemadmodum coctio ventriculi læditur læſo organo facultatis coctricis, ac vitio obiecti; ita & Catarrhus gignitur, læſo cerebro, & vitio obiecti illi oblati, quod eſt alimentum, ſeu coctile vitioſum. Hæc vel ſimilis doctrina habetur apud Gal. 1. de Loc.affect.cap.3.& 4. Veruntamen, licet in generatione Catarrhi, & alimenta, & aliæ externæ cauſæ locum habeant, ille plerunque fit ob læſam facultatem iam dictam, cui quidem læſio contingit à morbo ſimilari, nimirum ab aliqua intemperie. Sed cum haud vnæ ſint intemperaturæ, quæritur nunc an ab omni intẽperie coctio cerebri vitiari, & proinde Catarrhus gigni poſsit. Profecto (iuuenes ſtudioſiſsimi) ſi vera eſt Gal. ſententia cum alijs in locis, tum præſertim in lib.de Facult.natur.coctionem fieri miniſterio caloris natiui temperati, conſequens eſt, vt coctio deprauetur ab omni calore, qui temperatus nõ ſit, vnde cum omnis intemperies aliena ſit à calore temperato, facile eſt intelligere, à qualibet intemperie coctionem lædi, & ita Catarrhum fieri. Verùm hinc dubitationes non contemnendæ inſurgunt. In primis verò Gal.2.de Temp. cap.vlt.lib.1.de Tuen.ſanit. cap.5. & 3. Aphor.vlt. Catarrhum in ſerie frigidorum malorum recenſet, atque enumerat, ergo à frigida tantum intemperie Catarrhus fiet. Accedit ex eodem Galeno 6. Aphoriſm. 2. cerebrum habere propenſionem ad ipſius Catarrhi generationem, quia naturalis eius temperies frigida eſt, & humida, quare à frigida ſolùm, & humida cerebri intemperatura gigni poſſe videtur. Præterea quomodo à calida, & ſicca intemperie cerebri excitari poteſt, diſtillatio ſi Gal. lib.2. Art.med.tex.25. vbi de ſignis calidi, & ſicci cerebri loquitur, ſcribit inter ſigna calidi, & ſicci cerebri eſſe, vt ipſum met cerebrum excrementis vacet? Pro ſolutione primæ dubitationis dicatis, reuera frigidam, & humidam intemperiem per ſe Catarrhum efficere, in qua alimentum ad cerebrum delatum non conficitur, nec per halitum difflatur, qui Catarrhus exquiſitus dici poteſt. Quò reſpexit Gal. quando inter frigida vitia Catarrhum ipſum connumerauit, nec non 6. Aphor. com 2. Non rarò tamen diſtillationum feraciſsimæ ſunt aliæ quoq; intemperaturæ, præcipue calida, & humida ſimul, vt notat

idem

idem Gal.loco Art.med.adducto,quippe quę magis attrahat,quã digerat, vel absumat. Idem legitur apud eundem 3.Aphor. 12. Hinc 6.de Tuen.sanit.9.illos redarguit,qui semper in omni Catarrho capiti calida applicabant, putantes Catarrhum à frigida solùm intemperie produci. Pro alterius obiectionis enodatione respondendum est,intemperiem calidam,& siccam,vel reperiri intra terminos sanitatis, vel morbosam esse; & ideo si intra latitudinem sanitatis consistat,tũc cerebrum illa præditum intemperie minimè excrementosum esse,nec distillationes parere. Cæterùm si morbosa sit, & extra latitudinem sanitatis reperiatur, patet omnibus ex supra allatis ab huiusmodi intemperie copiosa excrementa produci, quòd ab ea etiam coctio magnopere deprauetur. Gal.verò loquebatur de intemperie calida, & sicca intra limites sanitatis, à qua vel nulla,vel certè paucissima proueniunt excrementa. Concludatis itaque,quòd omnes cerebri intemperies eiusdem membri coctricem facultatem vitiãdo,Catarrhi, seu distillationis causa esse possunt.Quandoq; verò huiusmodi symptoma morbum in compositione insequitur, quando scilicet cerebri cauitates à nimia humiditate replentur; ita vt constet cerebrum in Catarrho, & vt similare,& vt instrumentale oblædi. Primo modo laborat intemperie,secundo modo laborat nimia repletione, quæ cerebro contingere solet ex nimia crapula, & ebrietate, aut alijs externis erroribus; à quibus licet vitietur concoctio, negandum tamen tunc lædi actionem facultatis alteratricis; nam vitium est in obiecto minimè apto ad recipiendam coctionem, aut propter ipsius copiam, aut prauam qualitatem, aut aliam causam externam.Causæ autem fouentes intemperies, & distillationes adiuuantes plures esse possunt,naturales,præternaturales,& non naturales,quę quidem Catarrhi causæ mediatæ vocantur, suntq; inter naturales,intemperies naturalis humida, calida,frigida,& calida humida,& frigida humida. Sed hoc in loco quæri solet,an intemperies humida simplex,quemadmodum & sicca tantùm in serie causarum generationis Catarrhi enumerari possit. Respondetur posse quidem hasce intemperaturas esse causas Catarrhi, sed non principales, & immediatas, imò disponentes solùm,atque coadiuuantes.Humidam dico laxando coctricem facultatem debilitat, siccam verò,si præ-

sertim

ſertim intenſa ſit, humidum ſubſtantificum ipſi calori ſubtrahendo, quo proinde imminuto, cruditates, & excrementorum prouentus copiosè gignuntur, quod vnicuique veſtrûm exemplo ſeniorum hominum abundè conſtare poteſt. Aetas pariter in his cauſis reponitur. Ideo ſenes ipſi diſtillationibus valde ſunt obnoxij propter frigiditatem quoq;, vt eſt tertio Aphor. 12. veluti pueri non ſolùm propter errores in victu, ſed etiam nimiæ humiditatis, qua vndiq; ſcatent, ratione. Ad eaſdem naturales cauſas Catarrhi ſpectat corporis habitus, præſertim calidus, & humidus, quippe qui de Gal. & Auic. ſententia multũ vaporoſus eſt. In huiuſmodi enim habitu perpetuò vapores ſurſum eleuantur, qui quidem à cerebri frigiditate in aqueam ſubſtantiam, quæ deinde diſtillat, conuertuntur. Ariſt. ſiquidem 10. Probl. 53. Lib. de ſomno, & vigilia, & alibi ſcripſit, illud ipſum nobis contingere, quod in magno mundo fieri quotidie obſeruatur, in quo veluti vapores ad frigidam aeris regionem vi Solis attracti, ab eius frigore denſantur, & in pluuiam vertuntur, ſic & in homine in ſublime efferuntur halitus ab ambitu corporis, qui in cerebro ob eius frigiditatem concreti, ad infernas partes præcipitantur. De qua tamen Philoſophorum Principis opinione nos infra in Epilepſiæ cauſis. Figura denique erecta, vt ex eodem Ariſt. in Probl. loco dignoſcitur, non leuis cauſa eſt repletionis ipſius capitis, & conſequenter diſtillationis. Rectitudo enim figuræ facit, vt calor, & cum calore humores, atque vapores à corpore ſubleuentur in cerebrum, & inde poſtmodum in ſubiectas partes quaſi circulo facto dilabantur. Vnde non incongruè Auic. diſtillationem à capite aquæ comparauit, quæ in meta diſtillatoria fit, (vulgo alembicum vocant.) Quod forſitã ab Hippocrate ſumpſit, qui lib. 4. de Morbis ſcripſit, caput, vt quod cauum ſit, & veluti cucurbita corpori incũbat, ab eo attrahere; Hinc etiam Gal. tradit 9. de Vſu partium c. 1. caput eſſe veluti tectum in domo, in quo propterea non ſolùm redundant excrementa, quæ ibi generantur, ſed alia multa vaporoſa, & fuliginoſa à toto corpore eleuata. Verùm de his hactenus.

De

De causis internis præter naturalibus, & externis etiam non naturalibus Catarrhi; ubi Hippocratis locus enarratur, & quæritur an Catarrhus à frigore per expressionem, an per colliquationem diffluat. Lect. V.

DE causis internis naturalibus, quæ cerebrum ad Catarrhum coaceruandum disponunt, veluti de alijs proximioribus, & ferèconiunctis ipsiusmet Catarrhi, nudius tertius loquebamur; nunc ergo videamus internas causas præternaturales, & deinde externas, quæ non naturales dicuntur. Inter primas collocantur viscera penè omnia malè affecta, & præsertim ventriculus, cuius læsiones, & vitia facilè admodum cerebro, & capiti communicantur, non solùm mira consortij lege vobis omnibus ex anatomica inspectione euidentissima, propter nimirum neruorum à sexta propagine ad os ventriculi superius descendentium, tum multitudinem, tum magnitudinem; sed etiam, præsertim hoc in casu, per patẽtem, & latam nimis viam œsophagi, per quam vapores ad cerebrum facillimè conscendunt. Crudiores enim succi in ventriculo, aut culpa ipsius, aut obiecti vitio accumulati, & in crassiores halitus à debili calore commutati, sursum in caput expirant, ac cerebrum implent, qui ibidem condensati, instar pluuiæ iterum in ventrem, & in alias corporis partes descendunt. Quod nos etiam docere voluit Hipp. dum lib. 4. De morbis cerebrum à vẽtre pituitam attrahere exarauit. Post ventriculum, iecur pariter in multis primaria esse solet causa distillationis, ob feruidiorem sanguinẽ, & calidiores vapores, qui capiti ab illo viscere efferuescente impertiuntur. Colliquescit enim cerebri humiditas præ calore, instar cerę igni adhibitæ. Vnde hæc membra, hepar iusto calidius, & ventriculus iusto frigidior, duo videntur esse ferè perpetua huius mali seminaria, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipientis. Recentiorum tamen Medicorum turba, ait Fernelius, non satis probabili Auicennę dogmate omnem distillationis materiam statuit è iecore calidiori suscitari. At verò excrementi mini-

B mum

mum hac ratione congeri poteſt, præterquam quod ijs, qui temperato, vel frigidiore ſunt iecore, diſtillationes plerumque fiunt, & hæ quidem quemadmodum & reliquæ ferè omnes à capitis imbecillitate, & frigida intemperie, quæ omnium ſunt cauſarum creberrimæ, ac validiſſimæ. Errant quidem qui omnem Catarrhum in hanc tantummodo cauſam referunt, ſicuti vehementer erraret ipſe Fernelius, ſi quemlibet Catarrhum frigidum faceret, vt contra eum ſcriptis mandauit Duretus. Pulmones etiam vbi incaleſcunt idem præſtant, vt non rarò ego in medendo obſeruaui in peripneumonia detentis, in quibus Catarrhus ad fauces, & pectus præcipitari ſæpe viſus eſt, à quo ſimiliter aliqui præfocati ſunt. Taceo de vtero, quia omnibus id notiſſimum. De liene autem quod ſcribitur, non ita oſcitanter prætereundum eſt. Quid enim lieni cum cerebro, & Catarrho? Admirandum ſanè eſt etiam de Gal. mente, quod lienis tumor in Bione apud Hipp. per vrinæ vias fuerit ſolutus; Ita enim refertur 2. Epid. ſect. 2. Bion, inquit, ſimul multum mingebat ſine ſubſidentia, & ſanguis è ſiniſtra nare manabat, erat enim ſplen illi in gibbum elatus, ac durus. Ego etiam in ſcyrrho lienis, & hydrope ex eo, noui, qui vrinarum liberali profuſione melius haberet, nec deſunt qui nigrarum vrinarum mictione copioſa, lienoſos quamplurimos ſanatos obſeruarunt, affirmantes quoq; à ramo ſplenico, qui à portæ trunco emergit, ortas venas per lienis ſubſtantiam diſſeminari; ideoque ab his ad venam emulgentem, quæ à cauæ deſcendentis trunco enaſcitur, longiſſimum iter adeſſe, itaut, ſi per venas fieri hæc expurgatio debet, oporteat refluere melancholicum ſanguinem à liene ad portam, ab hac ad cauam, à caua per emulgentes ad renes, & propterea per arterias potius, quàm per venas, qui ductus eſt longe breuior, & patentior, lienis aquoſam materiam expurgari. Sed non minori profectò (vt mihi quidem videtur) admiratione dignum eſt, quod legitur apud eũdem Hipp. 6. Epid. ſect. 2. Lienoſos è capite coryza minime laborare. Hoc enim temere pronunciatum ab Hipp. cuipiam videri poteſt, cum nulla inter lienoſos, & Catarrhum patientes neceſſitudo adſit. Vnde Hipp. interpretes in varias diſtrahuntur ſententias. Rufus, & Sabinus, ſi Gal. credimus, locum illum non intellexerunt, licet Capiuaccius illorum interpre-

tationem (Gal. pace) minime contemnendam esse velit. Gal. verò veterum interpretum neglecta expositione, duas affert causas illius aphorismi, vnam scilicet, quia vbi pars aliqua corporis debilis valde est, & insigniter affecta, excrementa omnia ad illam conuertuntur, & reliquæ partes liberæ, & incolumes remanent; alteram, quod in quibus colligitur pituitosa humiditas, vel tenuis, vel aquosa, quales sunt è capite coryza laborantes, ijs non admodum tumores pręternaturam in liene consistunt, qui nimirum crassos, & melancholicos concomitantur humores. Sunt etiam è veteribus, nec non è recentioribus, qui addunt Hipp. non dicere lienosos non tentari coryza, sed potius eos, qui coryza seu grauedine laborant, lienosos minime fieri. Vtcunque tamen sit, existimo ego eundem fuisse sensum, quo 5. Aph. vlt. dixerat idem auctor: Auriginosi non admodū flatulenti fiunt. Quicunq; coryzę, vel grauedini sunt obnoxij, pituitosis humoribus in cerebro abundant, in his autem vel nunquam, vel certè rarò melancholici succi redundant, quorum copia lien intumescere solet. Eadem ratio de alio sensu militat, quoniam qui lienis tumoribus laborant, calidioris hepatis, & habitus in vniuersum melancholici esse consueuerūt, & propterea verisimile non est eos pituitosis morbis, qualis est grauedo, tētari solere, quemadmodū qui bilem accumulant, vti sunt regio morbo detenti, à flatibus, qui frigidorum humorum soboles esse solent, non admodum cruciantur. Intelligo autem de icteritia propriè dicta, & ex pura bile pendente; & hoc dico, quia apud Hipp. lib. De intern. affect. mentio fit morbi regij à pituita prouenientis; quod tamen accipere oportet, vel de vitiligine illa alba superficiatenus cutim duntaxat inficiente, vel de illa specie icteritiæ, quæ ortum ducit ab obstructione hepatis facta ab infarctu pituitosi, phlegmaticiq; humoris, de qua loquebatur Gal. dum 6. De simpl. med. facult. cap. de Atriplice tradidit eam ad auriginem ex pituitæ infarctu prognatam vtilem esse. Inter externas causas, quæ non naturales appellantur, aer potissimum connumeratur calidus, & humidus, frigidus & humidus, frigidus tantū, humidus tantum; Vtrique enim aeris excessus, vel liquando, & fundendo pituitam, vel comprimēdo, & exprimendo cerebrum, distillationē promouere solent. Sic hyems distillationū causa euadit

apud Hipp. 3. Aph. & lib. de Aere, Aq. & Loc. Sic regio ſeptentrionalis catarrhis maxime obnoxia eſt. Vẽtus aquilonaris frigore exprimens, & auſtralis tepido calore fundẽs diſtillationes concitat. Hæc ſiquidẽ eſt Hipp. lib. de Sac. mor. & Gal. 3. Aph. 12. decãtata ſententia, quam poſtea Medici inſecuti ſunt, vt Catarrhus à frigore concitetur, expreſſione quadã facta, quod ſpongiæ aqua imbibitæ, ac deinde manu compreſſę exẽplo quàm pulcherrimo demõſtrant. In oppoſitũ nihilominus ſunt aliqui è recẽtioribus Medicis, de quorũ numero eſt etiã Ludouicus Mercatus in ſua Praxi cap. de Catarrho, huiuſce tamẽ opinionis neutiquã primus auctor, qui negãt Catarrhũ promoueri à frigore per coarctationẽ exprimendo. Primaria aũt ratio eorum, & præſertim Mercati hæc eſt, quia, vt ipſe loquitur, capere intellectus nequit, qui poſſit cerebrum viuente animali ſuſtinere tantã frigiditatẽ, quantam par eſt, vt partes præ congelatione condenſatæ intra craniũ expellant; Et ideo putat ipſe ea ſolùm ratione frigiditatem ambientis Catarrhũ concitare, qua cutim, & partes extimas denſando, interiores magis incaleſcũt, quomodo de ventre in hyeme, & vere dictum eſt ab Hipp. ex calore verò magis adaucto liquari humores, vias reſerari, ſicq; à capite fluxiones fieri; Quamobrem vna tantũ ſemper erit fluxionis cauſa, colliquatio ſcilicet, à calore quidem per ſe, & immediate facta, à frigore verò per aliud, & mediate, vt iam monſtrauimus. Sed parcant mihi Mercati manes nullo modo diſcedendum eſt ab Hipp. & Gal. dogmate. Supponunt enim Mercatus, & alij rem omnino falſam, nimirũ ad hoc vt frigus ambiẽtis è cerebro Catarrhum exprimat, fieri debere in ipſo cerebro congelationẽ. Quandoquidẽ huiuſmodi frigiditas illud agit non congelando; ſed coarctando, vel cõprimendo, nõ aliter, ac dum ſpongiam humore plenam manu ipſa comprimimus, vt appoſite illo exẽplo nos docere voluit Gal. Quod etiam nõ inepte alij exẽplo reſpirationis, & pulſus adducto explicarũt; nã & in illis clarè cõſtat fuliginoſa excremẽta per compreſsionem, ſeu coarctationẽ quandã extrudi. Sic itaq; aeris frigiditas, & nõ cerebri, vt vidẽtur autumare aduerſarij, dùm capiti repleto occurrit, cerebri panniculos comprimit, qui anguſtiori loco concluſi ſuperabundantẽ humorem foras exprimunt, & excludunt; aliquando ita

cele-

celeriter, vt nullo modo fieri possit, vt per frigus tam citò internarum partium caliditas adaugeatur, & colliquationem pariat, quod non nisi longiori temporis spatio contingere potest. Huiusce autem opinionis, vt dicebam, primus auctor neutiquam Mercatus fuit; quoniam antequam illius Practica dicta in hominum manus diuulgaretur, Ioannes Langius vir tamen hæretica labe conspurcatus, id totum memoriæ mandarat in suis Epistolis, epist. 46. Quorum quidem virorum opinio, vt ea parte mihi non arridet, qua Hipp. & Gal. dogma subuertere conantur, negando à frigore ambientis posse cerebri humiditatem exprimi, ita ex altera admittenda eatenus est, quatenus frigus illud distillationem promouere etiam potest, calore intrò coacto, & aucto. Quamobrem hæc dicta sint satis de hac re, ad alia descendamus magis necessaria. Nam de cæteris rebus non naturalibus abunde iam in Consilio de Catarrho dum sex res non naturales expenduntur, & vberius infra in Diætetico fonte Epilepticorum agetur, quæ facile ab vnoquoque vestrûm ad hoc etiam caput reduci poterunt.

De differentijs, & signis omnibus Catarrhi.
Lect. VI.

IFFERENTIAE Catarrhi præ alijs illæ sunt magnifaciendæ, quę sumuntur ex causis iam supra à nobis expositis, quæ pariter ex sequentibus vnicuiq; satis superq; constabunt; Quamobrem nunc signa adeamus dignostica prius, deinde prognostica; & quoniam præsentis distillationis signa per se satis conspicua sunt, & manifesta, ideo superuacaneum est inquirere signa Catarrhum in genere sumptum ostendentia. Nam sensibus licet intueri materiam à capite distillantem. Quapropter illis tantum notis explicandis immorandum est, quæ ipsius Catarrhi differentias aperire vobis possunt; variat enim curatio pro varia distillantis humoris natura, necnon pro varietate locorum, in quę decumbit; In primis igitur Catarrhus, aut frigidus est, aut calidus. Primum indicant hæc omnia quæ mox refero si-

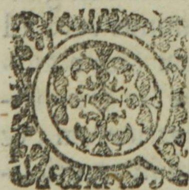
gna. Distensio, & frigiditas capitis, faciei pallor, ad somnum propensio, motus piger, ingenij tarditas, obtusi sensus. Temperamentum frigidum, & humidum, anni constitutio frigida, aquilonaris, antecedēs victus ratio, & cœlum, sub quo degunt catarrhum patientes, ad frigidum vergens. Vrinæ crudiores, & denique materia ipsa distillationis effectrix insipida, & non rarò sensum frigiditatis præseferens. Secundum, nempe calidum à materia salsa, aut alioqui acri humore, ostendunt nobis manifeste dolor totius capitis permolestus, ab humorum scilicet calidorum acrimonia emanans, rubor oculorum, & subtilissimi humoris, & caloris secundum meninges suffusio, internarum oris partium excoriatio, distillantis materiæ color, aut niger, aut rubeus, aut citrinus, aut viridis, odor acutus, & fœtidus, sapor vel salsus, vel amarus, vel acutus, & acris; & tandem sitis non exigua, & aliquando febris cum vrinis magis coloratis. Respondent hisce omnibus temperamentum, anni tempus, aeris, sub equo degitur, conditio, & demum antecedens victus ratio. Ad hæc cum generatio Catarrhi in cerebro fiat vel primariò, vel secundariò, vbi nullum malè affecti capitis apparet indiciū, tunc generationem illius per consensum ab aliqua iam dictarum partium pendere argumentum erit, & ideo diligenter inuestigare oportebit, quæ nam ex illis præcipue laboret, & ex qua causa. Nūc verò signa, quæ demonstrant nobis loca, ad quæ tendit distillatio, veluti spatia, per quæ transit, breuiter exponamus. Si ad nares dilabatur materia, facile cognoscetis ex illarum pruritu, humiditate, & frequenti etiā sternutatione, si præsertim calida sit ipsa materia. Vbi ad fauces, cognoscitur ex faucium aspredine, rubedine, & vocis raucedine; si vero ad pectus descendat, tussis insurgit, & anhelitus difficultas. Si in ventriculum, clarum fiet ex nausea, ex vomitu, ex inappetētia, & aliquādo etiam ex diarrhœa. Scribit enim Hipp. in lib. de Affect. distillationes ruentes in stomachum alui fluxum facere. Si præcipitetur distillatio in spinalem medullam, dolor adest dorsi, & incessus impedimentum. Si deniq; in corpus dilabatur per venas, ea oriuntur mala, quæ iam supra significauimus, lotiumq; valde spumosum mingitur, quia nimirum materia per venas diffluens, in vaporem vertitur, qui cum humiditate permixtus,

vi motus, & caloris, spumæ causa euadit; Per arterias materia descendente, pulsus fiunt molles, inæquales, modò frequentes, modò rari, prout scilicet quæ labitur materia, aliquando frigida, aliquando calida existit. Dicebat Gal. 4. De locis aff. 7. ex vario modo, quo dilabens materia excernitur, varios locos indicari, in quos ipsamet cadit. Si quidem quæcunq; exeunt vomitione, ex gula, & ventriculo; tussi, ex partibus respirationi seruientibus; screatu, ex faucibus, & gurgulione; simplici sputione, ex ore solent deduci.

Quoad signa prognostica sciatis Catarrhum grauissimum malum esse secundum sui essentiam, pendereq; ab eo infinitos propemodum morbos, & ideo Catarrhum patientes varijs ægritudinibus obnoxios esse, vtputa apoplexiæ, paralysi, pleuritidi, cœcitati, surditati, anginę, phthisi, stomachi dolori, & imbecillitati, diarrheæ, renum, & vesicæ morbis, & colicis denique, atque articularibus doloribus. Propterea non ab re Gal. lib. 1. cap. 8. De sanitate tuenda scripsit, vi catarrhi totum corpus languidum fieri. Cerebrum enim Catarrhi sedes, atque metropolis cum omnibus corporis particulis per neruos, venas, & arterias consentit. Vnde si duo illi termini considerantur, à quo, & ad quem, vehementia etiam dignitatis adiungetur. In cerebro namque, quod est terminus à quo, si catarrhalis materia forte fortuna detineatur, dubio procul de grauioribus malis timendum magnopere est. Duo enim illi canales, qui per palatum in os totius cerebri excrementa eructant, soli expurgando cerebro sufficiunt, quandiu omninò recte valet, Gal. auctore 8. De visu part. Si humores in cerebro calido, vel frigido similes colligantur, facilius corriguntur, quàm si dissimiles. Terminus vero ad quem, pro nobilitate partium, quæ à fluxione tentantur, ita maiorem, vel minorem dignitatis vehementiam indicat. Sic grauissimum minatur periculum distillatio vbi in fauces, ventriculum, & pulmonem irruit. Gal. 7. Meth. distillationis à capire in ventriculum meminit admodum perniciosæ. Cornelius Celsus lib. 4. distillat, inquit, humor ex capite interdum in nares, quod leue est, interdum in fauces, quod peius est, interdum etiam in pulmonem, quod pessimum est. Ex 2. de Tuen. sanit. cap. 10. elicitur, quod calida distillatio in ventriculum frigidum, difficilis est, & frigida in

calidum difficilior, ob repugnantiam remediorum, si verò frigida in frigidum, & calida in calidum facilis. Addatis vos eò maius periculum arguere, vel minari, vbi quæ distillat materia tenuis est, acris, & salsa, quæ si in ventrem, sitim inextinguibilem, ardorem, & sępe dysenteriam parit, si in pulmones, vlcera in ipsis incurabilia apta nata est producere, quam iccirco malignam esse distillationem prodiderunt Hipp. atque Gal. 6. Epid. Congruit cum superioribus quod Hipp. 6. Aph. 2. scriptum reliquit. Quibus nares natura humidiores, hi minus integra sanitate fruuntur. Idē auctor 2. Aphor. 40. ita loquitur. Raucedines, & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt. Quo in loco Hipp. non scribit affectus illos in senibus non solui, sed non concoqui, iuxta nimirum suam ipsius doctrinam 6. Epid. com. 3. text. 23. qua scribit morbos syntrophos, & hi sunt, qui ex multo tempore in hominum permanent corporibus, in senecta desinere coctione, dissolutione & rarefactione. In valde senibus raucedines, & grauedines per alterum horum modorum potius curantur, quàm per coctionem, quoniam coctio perficitur beneficio caloris, qui in huiusmodi senibus adeo exilis, & paucus est, vt nullo pacto frigidos humores concoquere possit. Sed his omissis ad scopos curatiuos deueniamus, de quibus in subsequenti sermone breuiter agemus.

De scopis in Catarrho curando, deque Victus ratione, & in primis de prandio, & cœna. Lect. VII.

QVINAM scopi ante oculos habendi sint in curatione Catarrhi, non admodum difficile erit intelligere, considerata fluxionis natura, quæ est ab vna parte ad aliam expulsio, & ideo prima indicatio hæc erit, vt fluxio sistatur. Interim verò ad duos terminos dirigenda mens est, vt primus omniũ docuit nos Hip. non solùm in lib. De loc. in homine; sed etiam 6. Epid. dum ait. Considerand hæc, quò, vnde, & quamobrem. Nimirum vnde fluxio oritur, & in quem desinit. Prior terminus, qui membrum generans, & mandans dicitur, estq; cerebrum ipsum, duas exhibet indica-

dicationes, vt, quod distillat excrementum auferamus, & vitium, ex quo illud primùm emanat, corrigamus. Posterior, quæ est pars recipiens geminam & ipsa præbet indicationem, vt scilicet eam roboremus ne suscipiat, & id quod fluit aliò trahamus, vel intercipiamus, materia quæ iam influxit disipata. Verùm ad hæc ante veniendum non esse, quàm caput in primis vnà cum ventriculo, & alijs corporis partibus ab excrementorum sarcina fuerit emundatum, omnibus in confesso est, & quia contenta in capite promptius euacuantur per palatum, vel per nares, vel per vtrumq; Gal. aucto-te 3. Art. paruæ, ab his partibus capitis euacuatio prius molienda non est, quàm corpus totum ab humorum repletione expiatum sit, etiã de Platonis sententia in Charmide. Alioqui enim id nobis contingeret, quod Gal. 6. de Tuen. san. 9. plerisq; sui temporis Medicis obijciebat, quorum alij oris, alij narium, alij ventriculi, alij cæterarum partium, in quas distillatio decumbit, curam suscipiebant, cum tamen magis necessarium fuisset cerebrum tanquam mali fontem curare. Quare vniuersum corpus ante omnia purgandum est, & consequenter materia præparanda, & quoad licet minuenda, ad quos quidem scopos assequendos necessaria sunt tria Artis medicæ instrumenta vobis omnibus quam notisima: Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Et vt à primo instrumento exordiar, nemo non videt in curatione Catarrhi, res in primis non naturales optimè debere esse compositas, & quoad aerem, ad quem & venti referuntur, quoniam, si creditur Stoicis, ventus nihil est aliud, quàm aer commotus, seu fluxus aeris, maxima semper illius ratio habenda est in morbis præsertim cerebri; quoniam, vt scribit Hipp. in lib. de Sac. mor. Aer, qui inspiratur, vim omnem suam in cerebro relinquit, & ideo suadere oportet, vt sit moderatus, neque calidus nimium, neque frigidus, & Auic. præcipit frigidum aerem esse fugiendum, si præsertim caput calido aeri expositum fuerit. Nihil enim magis Catarrhum generat, & promouet, quàm repentina ipsius aeris mutatio ad frigus, & calorem, vt testatur etiam Celsus lib. 4. cap. 2. Hancque puto ego primariam esse causam frequentiũ distillationum sub hoc Romano cælo, quod alioquin morbis capitis præsertim extrinsecus illatis, vti vulneribus, & contusionibus, non

est adeo infestum, vti Bononiense, & Genuense. Varij enim in vna die, ne dicam hora, persentiuntur venti, qualitatibus ad inuicem contrarij, à quibus vix dici potest, quantum caput cum cerebro alteretur, & afficiatur. Intelligo autem potissimum Austrum, & Aquilonem, de quibus ferè solis Hippocratem mentionem fecisse obseruamus, fortasse quia cæteris frequentius spirant, propter causam non ignotam ijs, qui ventos ad latera maxime fieri didicerunt: Qui quidem duo venti in Vrbe maxime sentiuntur; itaut Romæ locum habeat, quod legitur apud Aristotelem sect. Probl. 26. Probl. 22. *Cum cessat Boreas, cumq; Auster surgere cæpit*. Nos verò qui Romæ degimus, quomodo horum vẽtorum noxam vitabimus? Docuit & hoc quodammodo Gal. in Art. parua, quando dixit, excessus qualitatum in aere cæterarum rerum non naturalium contrarietate corrigendos esse. Ad cibum & potum quod attinet, pro firmo habeatur in omni Catarrho parcè edendum, & parce bibendum esse. Imò præcipua hunc morbum curandi, & præcauendi ratio in hoc tota consistit. Quod verum esse, præter experimentum, præclare nos docere voluit Plato lib. 3. de Rep. vbi sub persona Socratis affirmat tempore Homeri cognitum Catarrhum non fuisse, sed primò ætate sua innotuisse, postquam tot gulæ blandimenta reperta fuerunt. Repletio enim, inquit Hipp. 3. de Diæta, est quæ distillationes parit, & propterea apud Persas (Xenophonte auctore) turpe habebatur spuere, tanquam crapulæ nota. Mucus si quidem, & saliua repletionis indices sunt, & signa, eodem Hipp. auctore in mox citato loco. Vnde Persæ sputi materiam exercitio, & frugali vita consumi volebant. In qualitate verò alimentorum non est vno, eodemq; modo procedendum: sed pro natura ipsiusmet Catarrhi variandum. Nam in calido Catarrho refrigerante victu vti oportebit, in frigido, qui est frequentissimus, calefaciente, & attenuante, & ideo cibaria quæque frigidá, & humida fugienda omnino sunt; Quæ quidem omnia abunde retuli in meo Consilio de Catarrho in lucem iam edito; In quo agitata etiam controuersia iam diu apud Medicos de cœna, & prandio, vtrum scilicet prandium debeat esse copiosius cœna, vel è contra, omnino discutitur. Vnde in præsentia dicam tantummodo quædam ibi vel omissa, vel non

ita

ita adamuſsim examinata. In Catarrho itaque cœna ſemper, mea ſententia, parcior eſſe debet prandio, & ita etiam Meſue ipſe ſtatuit, & cum eo idipſum mordicus tuetur Conciliator Diff. 101. dicant in oppoſitum quicquid velint Bernardinus Paternus, Matthæus Curtius, & Oddus de Oddis, quorum teſtimonio vt minime acquieſcam multa faciunt, ſed potiſsimum quia in curatione Catarrhi duo ſemper ante oculos habere debemus, vt videlicet diſtillationis materia abſumatur, &, ne noua gignatur, proſpicere. Vbi autem veſpere parcè ſumitur cibus, fœliciter admodum hæc duo præſtantur. Dum namque natiuus calor noctu circa multum cibum non occupatur, promptius ab eodem calore ipſa diſtillationis materia conſumitur, omniaq; cerebri excrementa deſiccantur. Præterea cum minera vaporum in caput conſcendentium ſint alimenta ipſa, clarum eſt omnibus, melius actum iri cum ijs, qui Catarrho laborant, ſi cœna frugalis erit, & breuis, quàm ſi lauta, & longa. Addatis quod nocte aduentante, propter Solis abſentiam, capitis fluxiones magis promoueri ſolent; In acceſsionibus autem morborum, à cibo, quantum fieri poteſt, eſſe abſtinendum, vulgatiſsimum eſt, & receptiſsimum axioma ex Hipp. lib. 1. Aphor. 11. & 19. Obijciunt, qui contrariam ſententiam amplectuntur, veterum conſuetudinem, quia Romanis mos erat larga, & copioſa cœna vti, mane verò modicum alimenti aſſumere inſtar ientaculi; & ideo apud ipſos ſympoſia, ſeu conuiuia veſperi celebrabantur, & de cœna frequentiſsima fit mentio, vt de prandio ferè nulla. Inſuper Galeni locum pro puero Epileptico, vbi vberiorem laudat cœnam in illo capitis affectu grauiſsimo, qui ſæpe etiam à catarrhali materia gignitur, dicens quod duæ partes cibi offerri debent in cœna, & vna tantum in prandio. Cui loco tamen contrariatur omninò, quod legitur apud Auicennam in curatione Epilepſiæ, vt ſcilicet duæ cibi tertiæ præbeantur in prandio, & vna tantum in cœna, nec textus corruptus eſt, neque interpretis verſio inculpanda, vt putat Paternus. Et demum, quod eadem incommoda ex copioſo prandio, quæ ex larga cœna emergant. De veterum conſuetudine, & Gal. loco videant Hieronymum Mercurialem lib. 1. ſuæ Gymnaſticæ, necnon etiam Capiuaccium in ſua Praxi cap. de Epilepſia.

Si quiſpiam autem pro Paterno contendat Auicennam idem ſentire, & ſcribere quod Galenus, nempe in Epilepſia copioſam potius cœnam laudare; quàm prandium, dicerem ego eandem rationem de Catarrho non militare, quoniam videlicet Catarrhus noctu potiſſimum inualeſcit, & ideo in illius acceſsione à copioſo cibo omnino abſtinendum, ſed Epilepſia ferè nunquam noctu ingruit, frequentiſsime verò interdiu. Vnde Paulus Aegineta cap. de Epilepſia dicebat: quæ ephialtici noctu, interdiu patiuntur epileptici. Quod poſtremo loco obijcitur, non valet, quia interdiu dum vigilamus, varijs motionibus noſtra corpora agitantur, aperti ſunt pori, atque meatus vniuerſæ cutis, cuius rei occaſione fit, vt ſi copioſi gignantur vapores, etiam diſsipentur, & per inſenſibilem tranſpirationem digerantur, quod in nocte aut nullo modo, aut ægre admodum fit, in qua halituoſa non difflantur excrementa, cum corporis noſtri meatus occluſi ſint, & in quiete illa calor veluti torpeſcat. Hinc deducebat Alexander Petronius de Victu Roman. lib. 5. cap. 13. eum, qui pingueſcere, plenioreque habitu eſſe cupit, veſpere lautius, quàm mane nutriri debere, quia nimirum alimentum totum quaſi retinetur, & in vniuerſum corpus abſumitur, interdiu verò ſi multum prandetur, multum quoque reſoluitur. Quo in loco etiam controuerſiam, vtrum cœnandum vberius, quàm prandendum, pro vniuſcuiuſque in ſeipſo experimento, diſſoluit; vtrouis nimirum modo melius habeat, quia modus ille, qui confert, imitandus, qui verò lædit, apprime cauendus. Nulla ſiquidem cum Hippocrate certitudo maior, quàm corporis ſenſus; Videant obſecro Valleſium in Controu. lib. 6. cap. 7.

De Potu, Somno, Vigilia, & Concubitu in Catarrho.
Lect. VIII.

DE Potu in Catarrho obnoxijs quid dicendum? An ſiti quanta maxime ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt? ita enim tradit Celſus lib. 4. cap. 2. Profecto ſi parcè edendum, multo parcius bibendum eſſe videtur, quoniam ex humidis, & potulentis vapores facilius ſuccreſcũt.

Verun-

Veruntamen ſcitote Celſi ſententiam non vndequaq; veram eſſe, nec à nobis vbique amplectendam. In primis enim de Catarrho frigido, & humido, non item calido, & acri, ſeu amarus ſit, ſeu ſalſus, intelligenda eſt Celſi opinio. Præterea de tempore potius medio, & intermiſſionis, ne videlicet maior in capite cumuletut vaporum multitudo, quæ eſt diſtillationis materia. In acceſſione ſi quidem, niſi impetuoſa admodum ſit, & facile etiam expurgetur, humectandum potius eſt, quàm valenter exiccandum, vbi præſertim ad pectus, & pulmones fluxio præcipitatur. Vnde Hipp. lib. De locis in homine, de pleuritidis curatione loquens, potu, inquit, vtendum, aut aceto mulſo, aut aceto, & aqua, & hæc quamplurima offerre oportet, quò humectatio fiat, eaque facta excreationem faciat. In lib. de Victu acut. ſcribit, quod dum os humectatur, & à pulmone prodeuntia, qualia oportet, ſunt, ſorbitionis copiá augere oportet. Verùm qui potus præſcribendus vini ne, an aquæ? Fortaſſe in hoc diligenter obſeruandum quod idem Celſus nos docuit lib. 1. cap. 4. vbi cibum, & potum inſtituens, quibus caput infirmum eſt, quale omnino eſſe diſtillationi obnoxium nemo negabit; Bibere (ait) huic aſſidue vinum dilutum, leue, quàm aquam magis expedit, vt cum caput grauius eſſe cæperit, ſit quò confugiat, eique ex toto neque vinum, neque aquam ſemper eſſe vtilia: medicamentum enim vtrunque eſt, cum inuicem aſſumitur. In Catarrho tamen calido abſque dubio potus aquæ præferendus, quæ quidem vel ſaccharo tantum, vel etiam ex hordeo confecta ſit; addito, ſi lubet, ſyrupo aut violaceo, aut roſaceo, aut acetoſo ſimplici. Non deſunt nihilominus, qui etiam in calido Catarrho vinum concedunt, ſed oligophoron; & in modica quantitate. Sanè Gal. 5. de Tuen. ſanit. 11. in capite calido, & ſicco vinum comprobat, quod humectet, bilem attemperet, per lotium, atque ſudorem euacuet. Rhaſis verò ex altera parte omnino dánat vini vſum, quia calefacit, & materiam in caput defert. Quod quidem de Catarrho calido intelligendum eſſe videtur, alioqui tantum abeſt, vt Celſus in diſtillationibus vinum improbet, vt copioſum, & meracum concedat. Dioſcorides ſimiliter ad diſtillationes vinum, & palmeum, & reſinatũ, & quod ex nucibus pineis fit commendat, licet huiuſmodi vina do

lores

lores capitis facere idem auctor affirmet. Hoc de potu vini consilium in Catarrho non temere insequendum est, quoniam existimo ego etiam in frigido Catarrho, præsertim ab initio, & capite pleno existente, vinum neque ità meracum, neque tàm large propinandum esse, quia facile sursum in caput euaporat, & in eo contentam distillationis materiam adauget; & quemadmodum huiusmodi vinum ad capitis dolores, ita etiam ad capitis distillationes inutile censendum. Vnde Dioscorides per ῥεύματα non capitis distillationes, sed fortasse ventris fluxiones intellexit, ad quas valde vtilia sunt vina illa. Ita enim pro Dioscoride scripsit Ioannes Costæus, meus olim Præceptor, & in Bononiensi Schola Theoricæ Doctor eminentissimus lib. 3. cap. 2. De potu in morbis. Experimento autem comprobatum est, in Catarrho iam tendente ad maturationẽ, & morbo, vt ita dicam, declinante, vinum non solùm tutò, & sine aliquo detrimento, sed etiam cum iuuamine exhiberi; & ideo videmus Hipp. & Gal. De victu acut. etiam in peripneumonia, & pleuritide, iam concocta materia, & febrili calore imminuto, vinum ipsum hilariter propinare, quod præsertim subdulce sit, vt pulmonem humectando, tussim leniat, & sputum potenter educat. Vbi vero aqua sit opus, multis in vsu est mulsa, vel aqua cum liquiritia, aut quæ cum floribus, & folijs anthos, & saluiæ paratur, aut denique aqua ex china, vel visco quercino, vel lentisco, & similibus. Non minoris momenti est dubitatio de somno, & vigilia, in quibus, vt scribit Auicenna, posita est radix curationis Catarrhi; Nam Schola illa Salernitana, vigilare Catarrho maxime auxiliari testatur, dum canit.

Ieiunent, vigilent, sitiant, qui rheumata curant.

Cuius tamen decretum damnat Mercurialis in sua Praxi, hac impulsus ratione, quod vigiliæ cruditates pariunt, & consequenter Catarrhum adaugent. Verùm cum Schola nõ loquatur de vigilijs immoderatis (nam & ipsa legerat apud Hipp. lib. 2. Aphor. 3. Somnus, & vigilia vtraque si modum excesserint, malum;) quæ quidem vigiliæ inter cœtera, quæ inferunt, mala, cerebri temperaturam corrumpunt, inconcoctionemq; tum ciborum, tum potionis efficiunt; sed omnino de temperatis, quæ superuacaneos humores per hali-

tum

tum potius digerunt,atque discutiunt,& ita vniuersum corporis habitum exiccant, propterea puto ego à Mercuriali Salernitanos Medicos iniuria notari, si præsertim illorum dictum de Catarrho actu fluente intelligatur,quo tempore rascatione,aut expectoratione maxima indigemus; nam hæc omnia facile admodum per vigiliam fiunt,nullo prorsus modo dum somno indulgemus, in quo excrementa omnia præternaturam sudore excepto detinentur. Quædam hoc in loco adducuntur Problemata ad somnũ attinentia, de quibus,veluti de alijs rebus non naturalibus abunde in Consilio de Catarrho iam edito actum est, & ideo, ne acta agere videamur,ea libenter omittimus. De concubitu tantum, seu veneris vsu in Catarrho remanet non ignobilis disceptatio, de qua tamen etiam eodem in loco breuiter sum locutus.Hipp.enim 6.Epid. sect. 5. Morbis (inquit) è pituita confert venus. & 5. Epid. narrat Timocharem veneris vsu à distillatione curatum fuisse. Arist.idem censet Prob. 4. Prob. 17. Ratio quoque idem suadet. Nam concubitus calefacit,& consumit frigidos humores,& pituitosos,auctore Hipp. lib. 1. de Diæta, & Arist. in eo Prob. in quo quærit, cur à venere iuuentur melancholici. In oppositum tamen est Rabby Moyses 9. suorum Aphor. est & ratio. Quia Catarrhus est morbus cerebri, sed cerebrum lædit venus ex Galeno 3.Epid.comm.3. in Adolescente in Melibæa. Vnde ex eodem Gal. 2. Epid. in Pythione à Democrito parua vocatur Epilepsia. Quam quidem differentiam è medio tollit ipse Gal. comm. 5. in 6. Epid. Vbi tradit venerem prodesse morbis è pituita, & consequenter Catarrho, sed in ijs, qui valida sunt virtute, non qui debili. Scitote tamen tradi à nobis hæc pro illis, quibus per Christianas, & Catholicas Leges venere vti licet, & connubio seu matrimonio iuncti sunt.

De

De Chirurgia in Catarrho, & primùm de ſanguinis miſsione. Lect. IX.

BI Victus ratio inſtituta erit, conſiderandum poſtea eſt vtrùm diſtillatio leuis ſit, an verò grauis; ſi enim leuis exiſtat, præter victum, nihil aliud moliendum erit, quoniam ſæpiſſimè leues diſtillationes per ſe abſque multo ſtudio finiuntur. Quod nos fortaſſe etiam docere voluit Gal. 4. Acut. 85. vbi non in omni Catarrho vtendum eſſe veratro ſcribit, quia interdum ſat eſt ſoli capiti proſpicere. Verùm ſi grauis diſtillatio ſit, ad valida, & generoſa (quæ vocant) præſidia deſcendere oportebit; inter quæ in fonte Chirurgico multa enumerantur, præcipua verò ſunt de illorum cenſu ſanguinis miſsio, rubificantia, & cauteria, omiſſis nunc frictionibus, ligaturis dolorificis, clyſteribus, & huiuſmodi, quorum omnium vſus ad euacuandum, & reuellendum mirabilis eſſe ſolet. Quod igitur ad ſanguinis miſſionem ſpectat, primum quod quæritur eſt, an in curatione Catarrhi ſit mittendus ſanguis, vel ne: Ratio dubitandi de hoc genere præſidij oritur prorſus ab illis met principijs, quæ ſupra in curatione cephaleæ à cauſa frigida iam attulimus. Vnde à Græcis ferè prætermiſſa fuit phlebotomia, & Arabibus etiam, niſi vbi ea adſunt, quæ Meſue annotauit capite de Catarrho. Primaria fundamenta, quibus innititur opinio dubitantium vtrùm ſanguis extrahendus ſit, hæc ſunt; quia nimirum diſtillationis materia vniuerſa extra venas eſt, extra vaſa ſtabulatur, & quod à natura ſanguinis plurimùm recedit. Viget ſi quidem potiſſimum dubitatio in Catarrho frigido, non item calido. Nam in hoc non ſolùm Arabes, ſed & Græci venam ſecare ſolent. Hinc Galenus 5. Meth. 14. in Catarrho cum pruritu narium, & palati ſanguinem mittit. Multa hic dici poſſent; ſed, vt ego rem paucis perſtringam, ſcitote quod in quolibet Catarrho, dummodo grauis ſit, & vehemens, & corpus non adeo frigidum, & pauco admodum ſanguine prędìtum cernatur, tuto, & cũ vtilitate ſanguis auferri poteſt. Meſue tamen quatuor ponit conditiones memoria omnino

nino tenendas, quæ vbi in Catarrho reperiuntur, aut simul totæ, aut separatæ, sanguinis missionem nobis persuadent; suntq; corporis plethora, generatio ab hepate calidiore, & sãguine subtilissimo, prolapsus in partem, cuius officio vita carere nequit, & febris coniunctio. Fundamenta autem proposita facile corruunt, si dicatur in Catarrho sanguinem mitti, non quia peccet sub ratione causæ principalis, & vt sanguinis extractione coniuncta materia minuatur: vt illud enim falsum est, ita hoc fieri nullo modo potest, sed ideo mitti, quia non raro habet rationem causæ adiuuantis, quando scilicet cum cerebri excremento immiscetur, & ex eius abundantia in toto, sursum in caput vaporum copia conscendit, quę distillationis generationem adauget. Quod etiam euenire potest ex nimia sanguinis efferuescentia, seu calidiori qualitate, propter præsentiam salsi, & biliosi humoris, aut propter obstructiones in febribus. Erit autem mittendus sanguis non in magna copia, sed parcè, imò infra mediocritatem, ne vires concidant, in morbo præsertim, qui suapte natura longus esse solet, & multo indiget calore, vt concoquatur. Locus sit vena, vel communis, vel cephalica, & si in toto plenitudo redundet, etiam mediana. Quæritur autem hoc in loco, an vena angusto, vel lato, & patente foramine aperienda sit; sed qui dicunt in frigido Catarrho magno foramine venam esse pertundendam, rationi parùm consentanea mihi loqui videntur, duplici de causa, vna quia inde maius sequitur detrimentum, eò quod per amplum foramen spiritus, natiuusq; calor, qui cum Catarrhi materia pugnant, facilius dissipantur, altera quia, quod scribitur à Galeno, & Medicis omnibus crassum sanguinem melius educi è vena lato foramine aperta, non intellexisse videntur, quandoquidem de sanguine melancholico loquuntur; in Catarrho autem peccans materia extra venas est, & alijs potius de causis, quàm ob euacuationem sanguis mittitur, & si ob vacuationem, scitote pituitosam materiam in vasis fusam & liquidam, non crassam adesse, & propterea facile elabi, absque quo latum in vena foramen fiat. At si hæc vera sunt, quomodo Galen. 5. Meth. in Matrona illa Romana, quæ sputum sanguinis, vt omnes ferè volunt, ex acri Catarrho patiebatur,

parcit venæ ſectioni? Iam ſuppono vobis eſſe notiſſimum in huius remedij celebratione non ſat eſſe, ſi indicantia adſint, ſed oportere etiam, vt prohibentia abſint, & ideò licet morbus ſanguinis euacuationem expoſtulet, vti eſt Catarrhus ipſe, cum præſertim magnus eſt, atque calidus, nihilominus dum vires languidæ ſunt, & contraindicant, abſtinendum penitus ab omni ſanguinis miſsione, quia indicatio, quæ ſumitur à viribus, ſemper alijs præferri debet. Vires namq;, vbi valentes ſunt, omnia contemnunt, ac tolerant, vbi verò infirmæ à quouis offenduntur Gal. auctore lib. 10. Meth. Quod quidem non ignorans ipſemet Gal. Matronæ ſanguinem minimè hauſit, quoniam ob inediā vires in ea collapſæ erant: propterea eodem in loco idem auctor cum animaduerteret in ſalſa, ita enim multi cenſent, diſtillatione, ex vna parte neceſſariam eſſe ſanguinis miſſionem, ad refrigerationem, ex altera verò parte tutam non eſſe, propter inſignem cacochymiam, ſub qua vitioſus tantum ſanguis redundat, euchymus verò deficit, cuius defectu imbecillæ redditæ vires venæ ſectionem prohibent, volebat vt prius ſuccus ille prauus ad meliorem naturam virtute optimi alimenti redigeretur, & noui ſanguinis regeneratio procuraretur, vt inde vires reficerentur, & poſt hæc ad ſanguinis euacuationem deſcendendum eſſe præcipit. Quæ dicta ſufficiant de ſanguinis miſſione per ſectam venam in Catarrho Reliqua ad hunc fontem attinentia in ſubſequenti Lectione examinabo.

De Sinapiſmis, Phænigmis, & Cauterijs in Catarrho, & an Matronæ illius Romanæ apud Gal. 5. Meth. Catarrhus calidus, an potius frigidus fuerit. Lect. X.

ON minor hæſitatio, non minoris momenti eſt dubitatio, quam ſuſcitant Neoterici hoc eodem in fonte Chirurgico, de vſu ſinapiſmorum (aliter rubificantium) phænigmorum, ſeu veſicantium, & cauteriorum, de quibus omnibus liberè dicam quod ſentio, ea, quæ mihi innata, ne dum conſueta

ſueta eſt, breuitate. Vt igitur à ſinapiſmis, & veſicantibus exordiar, notandum à vobis eſt, de illis tunc ſolùm dubitari, cum fluxio ſeu diſtillatio calida & ſalſa ab intemperie calida capitis emanat. Vbi namq; & generans cauſa, & genita materia vnà ad frigidum vergunt, tunc omnis ambiguitas prorſus ceſſat. Eo ſi quidem in caſu, duplici nomine conuenire videntur, ratione, inquam, alterationis, & ratione reuulſionis. Primo quia cerebri intemperaturam frigidam ad contrarium quoquo pacto immutant, & conſequenter corrigunt, cum eorum medicamentorum calida facultas, non in ſuperficie tantum calorem ſuſcitet, ſed ad intimas etiam partes tranſmittat. Secundo, quia ſi frigida illa materia impetu quodam ad fauces dilabatur, & præfocationis periculum inuehat, eam mirabiliter ſurſum trahendo reuellunt; ſed, vt dicebam, in calido Catarrho viget dubitandi ratio. Nam Paparella lib. 2. de Catarr. cap. 15. & ante eum Alexan. Trall. lib. 7. cap. 15. huiuſmodi medicamenta penitus reprobat. Horum autem potiſſima ratio eſt, quia cerebri caliditatem augendo, in cauſa ſunt, vt fluxio concitetur maior. Calidorum enim, ac tenuium medicamentorum, qualia iam dicta ſunt, appoſitione, & calida intemperies fouetur, & cerebri excrementa magis colliqueſcunt. Hac ratione permotus Trallianus auſus eſt Galenum reprehendere, quod in nobili illa Matrona Romana calida laborante diſtillatione cum phthiſis, atque ſuffocationis periculo, ſinapiſmo ex thapſia, & è ſtercore columbino vſus fuerit. Hoc eodem argumento & Paparella, & alij è recentioribus reijcere conantur talium medicamentotum vſum. Verùm, Domini, vnde creditis Alexandrum rationem illam increpandi ſinapiſmos, & veſicantia in calido Catarrho hauſiſſe? An ex ſuo ingenio? nequaquam, ſed ex Galeno ipſo, quem certè extrema dementia eſt dicere, ignoraſſe in materia calida, remedio calido non eſſe vtendum. Quod verum eſſe luce clarius patet per ea, quæ idem Galen. 6. de Tuen. ſanit. cap. 9. & 13. Meth. cap. 22. & lib. 2. Catat. cap. 2. nobis tradita reliquit. Aperte enim fatetur in iam citat. libris ſapientiſſimus vir medicamentum, quod ex thapſia, & ſinapi paratur in frigido Catarrho

ſe libenter amplecti, ſed in calido, aut à calida capitis intemperie oriundo, vehementer improbare. Videte ergo an ignorabat Galenus vſum ſinapiſmorum calidam fluxionem augere non poſſe. Sed ſtatim inſurget veſtrûm aliquis rationem quærens, quamobrem in curatione illius Matronæ, ſuæ quaſi doctrinæ oblitus, medicamen illud ex thapſia calido capiti adhibuerit. Pro reſponſione ſciendum vobis omnibus eſt talium medicamentorum vſu diſtillationem calidam, & ſalſam in pulmones ruentem, & in eo exulcerationem minantem, manifeſte intercipi, & inhiberi, humoreſq; fluentes ad partes internas foras prolici, atque euocari: vt maius vtiq; comparetur ægro beneficium ex fluxionis impetus cohibitione; quàm ex admoto calido dropace detrimentum, propter calidam capitis intemperiem. Quandoquidem in curandis morbis, in quibus præceps, & imminens periculum impendet, non tantum expendenda ſunt remediorum pericula, quantum iuuamenta, quæ inde expectantur, atque eò magis, quò ſcimus ex Galeno ipſo capite de Oximel. Nullum in tota arte inueniri auxilium poſſe, quod citra aliquam noxam magnopere proſit; Et multa, vt inquit Celſus lib. 3. cap. 18. in præcipiti periculo rectè fieri, aliàs omittenda. Quam ob rem Galenus mente ſua librans, & expendens quanta in anguſtia, quantoq; in diſcrimine reperiretur nobilis illa Romana ex iugi, & contumaci calido Catarrho ad pectus, & pulmones, relicto morbo, nempe intemperie, quæ inducias dabat, ad ſymptoma, quod ad ſe curationem trahebat, & ad vitioſum materiæ motum oppugnandum, & impediendum ſe totum contulit, medicamentum ex thapſia non vti alterans, ſed vti euocans & reuellens adhibendo. Huius exemplum & nos inſequi debemus in conſimili caſu, poſt habita Tralliani, Paparellæ, & aliorum quorundam ſententia. Ex quibus omnibus facilè etiam elicitur reſponſio ad contra ſentientium rationes, & argumenta, & per ſe quoque patet locorum Galeni conciliatio. Quid inſuper ſi dicamus hiſtoriam illius Matronæ Romanæ & à veteribus, & à bona recentiorum parte aduerſus Galeni mentem explicatam fuiſſe? Eam

etenim

etenim referunt, quaſi Catarrhi erodentis, cũ tamen Galeni verba oppoſitum habeant ſenſum, dico Catarrhi frigidi, & humidi, ita ut curatio à Gal. inſtituta optima fuerit, pugnans contra cauſam, & non contra ſymptoma. Ideo enim cito ſanata eſt, quod non eueniſſet ſi ab eroſione vulnus traxiſſet originem, cum maxime dicat eroſionem eſſe inſanabilem. Præterea poſt agglutinatum vulnus ad caput thapſia vtitur, ergo contra cauſam ſiccando, & calefaciendo pugnat, & ſi aliquis diceret, cum præcauet Catarrhum acrem, & erodentem, adhibet capiti thapſiam, reſpondeatis poſſe eſſe ſine calida capitis intemperie, imò potius cum humida, ſed reliquum corpus ſcatere vitioſis humoribus, qui caput petunt, quod ſi eſſet ex capitis intemperie, hoc non fieret. Hanc nouam Gal. loci tam celebris interpretationem primus omnium excogitaſſe videtur Leonardus Iachinus Comm. ad 9. Rhaſis cap. 36. Quam poſtea non parum corroborauit, & illuſtrauit ſimul Alexander Maſſaria in ſua Praxi cap. 6. lib. 2. Niſi quiſpiam contendat Leonicenum, & Iacobum de Partibus idem multo ante ſenſiſſe, qui omnes fortaſſe ex Auicenna rem hanc totam collegerunt, vt videre eſt 10. 3. tract. 3. cap. 6. Remanet nobis ſolùm explicare locum capitis, cui talia medicamenta adhiberi ſolent à Medicis, & materias, e quibus conficiuntur, ſeu eorum formulas in medium proferre. Quantum igitur ad locum attinet, bona Medicorum pars ſolet ea bregmati, ſeu ſincipiti raſo ſupra coronalem vocatam commiſſuram admouere, à nonnullis tamen etiam occipiti, & ad capitis cornua prope ſuturam lambdoidem applicantur. Quoad formulas, multifariam exarari à nobis poſſunt. In forma itaque ſolida ad inſtar cerati; ita præſcribatis. Recipe ceræ vnc. viij. terebinthinæ 9. 5. miſce ad ignem donec vnà conſiſtentiam adquirant, & circa finem addatis pulueris radicis thapſiæ vnc. iij. Huiuſmodi ceratum ſuper alutam extendi mandatur ad formam mediæ cucufæ, & raſo ſincipiti admouetur. In forma autem vnguenti, quod citius etiam operatur, erit, ſi vnà cum oleo vnc. v. ceræ liquentur, quoad conſiſtant, deinde pulueris ex thapſia vnciæ duæ miſceantur. Quo quidem vtendum eſt, donec in cute veſiculæ extuberent, quibus apparentibus, illicò ab iterata vnctione ceſſandum, ne adauctus dolor ſanguinem attrahat, &

inflammationem pariat. Alij caput in iam nominata parte abradunt, deinde vel panno aspero, vel scylla fricant, postea emplastrũ de sinapi apponunt, vel etiam fermentum cum cantharidibus, & aceto forti, & per decem, aut duodecim horas super locum dimittunt. Quod si vesicantis, cuius frequens esse solet vsus, exactam formulam optetis, hũc in modũ pręscribatis. Recipe canthar. pp. drac. vj. sinapi drac. ij. fermenti acris vnc. 5. caricarum ping. num. v. sem. ameos drac. 1. cum aceto scyllino fiat pasta. Sunt demum, qui magis probant hoc ipsum emplastrum, quod recipit nigellæ torrefactæ vnc. 1. sinapi torrefacti, thuris an. drac. v. mastichis drac. iij. stercoris columbini, farinæ hordei an. vnc. j. oximellis scyllitici. 9. 5. fiat emplastrum. Et hæc quidem de sinapismis, & vesicantibus. Ad cauteria me confero; in quibus maior inter Medicos discrepantia est de loco, nimirum vtra capitis pars inurenda sit, anticane, an postica; sinciput, an occiput. Nam qui cauteriorum vsum omninò reprobant in morbis præsertim à fluxione pendentibus, sensum ipsum negant; & licet antiqui illi Medici cauterijs, vt hodie, non vterentur, artes enim omnes nascentes rudes sunt, sed harum in processu subtilitas creuit, vt ait Seneca, nihilominus eorum vsum nobis præmonstrasse videntur, vt vberius alibi demonstraui. Quinimo cum dixit Hipp. in fine libri de humoribus, & *6*. Epid. Quicunq; alij abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Quæ vbi insuper comparent sedare solent, ea prius oborientia impedimenta ab his liberant; an ibi rude quoddam cauteriorum principium non præmonstrat, aut saltem eorum inuentum non commendat? Apud Herodotum lib. 4. qui Melpomene inscribitur, an non legitur quosdam Lybiæ populos quadrimis pueris, vt eos ab epileptico symptomate præseruarent, lana succida verticem inurere consueuisse? Vtyt sit de veterum Medicorum in vsu cauteriorũ sententia, iam firma & constans est omnium Medicorum opinio experimento comprobata, in morbis à fluxione pendentibus, mirabilem facultatem habere cauteria, seu fluxionem ipsam intercipere, seu reuellere, seu deriuare seu etiam denique euacuare velitis. Vnde & copiæ Catarrhi, & vitioso eiusdem motui facile occurrunt. Dubitatio illa tantum magni facienda est à nobis, quæ circa locum, cui infigi cauterium debet,

bet,

bet, à quibuſdam non citra rationem mouetur. Laudant enim alij magis in ſincipite, alij verò magis in occipite, & ſinguli ſuas habent rationes, & auctoritates, quas omnes hùc afferre, longum nimis eſſet, & vobis etiam perquam moleſtum. Quamobrem paucis difficultatem omnem, ni fallor, ſoluere poſſumus, ſi dicamus, tàm in ſincipite, quàm in occipite tutò, & cum iuuamine à Medicis fieri, pro varia nimirum curantis intentione. Nam dum Catarrho ad pectus, & pulmones decurrēti, cum phthiſis, aut ſubitæ præfocationis periculo, obuiam eundum eſt, & propterea ſubita quoque reuulſione indigemus, tunc ſinciput magis inurendum eſſe videtur, cum ex ea parte citius, & commodius ipſamet reuulſio habeatur, quia videlicet è recta regione ſupra ponitur membris illis, in quæ fluxio præcipitatur, & quamuis prima facie impoſſibile videatur, materiam diſtillationis per locum illum educi, aut euacuari poſſe, propter illius ſublimitatem, & grauioris materiæ renitentiam, nihilo tamen ex altera parte duo ſunt animaduertenda, quæ locum illum in iam dicta occaſione inurendum eſſe nobis perſuadent. Vnum eſt diuerſitas materiæ, nam quod aſſumitur materiam grauem non aſcendere, de frigida tantum materia intelligi debet, non item de calida, quæ ſuapte natura potius aſcendit, quàm deſcendit, necnon etiam facilè in vapores abit; alterum eſt facultatis expultricis proprium munus. Hæc ſiquidem ad partem vſtam, ac rarefactam, & conſequenter imbecillem, materiam quantumuis renitentem propellit. Imò non deſunt qui tale cauterium etiam ad præſeruandum commendant, ne dum curationis tempore, in pulmones Catarrho dilabente, cum præſertim in ſincipite rariſſimæ ſint ſuturæ, craniumq; ipſum tum tenuiſſimum, tum maximè fiſtuloſum exiſtat, vt iccirco cerebri excrementa quæque per huiuſmodi locum citius, & melius expurgari poſſint, quàm per occiput. Nec timent ea mala, quæ ex inuſto ſincipite alijs impendere videntur, dummodo à perito Chirurgiæ miniſtro pars illa tractetur. Dum verò Catarrhus non actu, non impetu quodam ad prædictas partes defluit, eligendus potius eſt, mea ſententia, occipitij locus, magis decliuis, & conſequenter expurgando ipſi cerebro magis aptus, ac opportunus; ne dicam quod huius loci inuſtio abſque vllo prorſus timore celebrari po-

test, & à patientibus ipsis minori cum molestia toleratur. Sed cum alij cauterium proprie sumptum magis commendent, vbi præsertim ab interiori capite euacuatio molienda est, alij verò setaceum vulgo appellatum, seu ab internis, seu ab externis capitis locis desideretur expurgatio, quid hac in dissertatiuncula determinandum sit, nunc paucis, more nostro, explicemus. Domini, vbi fluxio subitò sistenda est, & per reuulsionem euacuanda, quod tunc euenit, quando impetuose admodum ad pulmones dilabitur, admotum suturæ coronali cauterium de nonnullorum sententia magis conducere videtur, quàm occipitio, siue cauterium sit, siue setaceum, licet vtrumque ruentem ad pectus materiam, si non reuellat, saltem manifeste intercipiat. Sed si hæc necessitas longè absit, & casus (vt aiunt) inducias det, ita vt de præseruatione potius, quàm curatione soliciti simus, probatur mihi magis cauterium in ceruice duplicatum, quod setaceum modò vocabamus, quàm cauterium simplex, & proprie dictum. Nec valet, quantum ego puto, nonnullorum Medicorum, & præsertim Ioannis Zecchij alioqui doctissimi, & non ita pridem magni nominis in Vrbe Medici obiectio, in initio suarum Consult. med. Consult. 3. Quod scilicet cauterium ab internis, seto autem ab externis tantum humorem extrahat, vt propterea eo in loco magis proficuum sit cauterium; quoniam etsi à primis diebus hoc verum esse potes, tractu tamẽ temporis pars illa adeo imbecillis euadit, vt ex internis quoque partibus copiosa ad eam demandetur materia; ne dicam quod cauteria ibidem peracta, vix aperta, nedum profunda seruantur, cum celerrimè carne repleantur. Quare non citra rationem à multis seto cauterio præfertur. Quibus tandem fauere videtur Cornelij Celsi auctoritas lib. 3. cap. 23. Vbi ferro candente in occipitio, & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per ea perniciosus humor euadat, vltimum Epilepsiæ remedium esse scribit. Huic itaque materiæ de cauterijs in Catarrho finis imponendus, si prius tamen illud etiam breuiter annotauero, in distillatione, cuius origo ab hepate calidiore pendet, quod non raro contingit, cauterium capitis, & præsertim sincipitis magnopere improbari, & ideo ab eo penitus abstinendum esse. Alioqui enim per affectum

fectum locum totum corpus euacuaretur. Vnde infra morbum hæc emissaria excitari debent, nempe in hoc ipso Catarrho ab hepate, in cruribus; in eo autem, qui vitio capitis gignitur, infra occipitium in brachijs; Et hæc de Chirurgico instrumento.

De Pharmacia in Catarrho; In qua controuersiæ duæ de vsu, ac tempore purgantium in hoc affectu paucis discutiuntur.
Lect. XI.

N fonte Pharmaceutico multa forent dicenda, sed ea tantum attingere constitui, quæ magis vtilia, magisq; necessaria mihi videntur. In serie itaque medicamentorum numerantur lenientia, præparantia, & euacuātia, & hæc quidem duplicia, vniuersalia, & particularia; intercipientia, auertentia, & demum roborantia, tàm admota, quàm assumpta. Quæ quidem omnia vel respiciunt materiam, quæ iam genita, & accumulata est; vel vitium partis nempe cerebri, & capitis, cuius culpa generatur. Proinde si materiam respiciant quatenus genita est, considerare oportet, eam dupliciter peccare, copia scilicet, & motu, & ratione copiæ conuenire prius euacuantia totum, deinde partem respicientia, ratione vitiosi motus, ex vsu tunc esse intercipientia, deriuantia, atque reuellentia, quæ tamen facilius per ea, quæ depromuntur à Chirurgico fonte, assequimur. Si autem consideremus vitium membri, cuius gratia gignitur excrementitia illa materia, eo tempore locus esse debet alterantibus ipsum caput, & ad contrariam intemperaturam immutantibus. Exordiar autem, vt fieri assolet, ab vniuersaliter euacuantibus, eò quod analyticum præceptum est tàm in facienda, quàm etiam in docenda medicina diligenter obseruandum, præmittenda esse generalia remedia particularibus, cum scilicet hæc ex illis, vt conclusiones ex principijs dependeant; initio ducto à materia calida, in qua prius leniēda erit aluus hūc in modum: Recipe elect. lenitiui drac. vj. pulpæ tamar. mannæ optimæ an. drac. iij. misce & fiat bolus; sed si in potione exhibendum sit medicamentum, ità prescribatis. Recipe syrupi rosa. sol. syrupi violati sol. an. vnc. ij. mannæ

electæ

electæ vnc.j.decoct.pect.q.ʃ.miſce fiat potio breuis. Poſtea ad eiuſdem materiæ alterationem deſcedendum eſt, quod vt fœlicius procedat, conſiderandum prius erit, cuius conditionis ſint calidi humores diſtillantes, craſſæ ne, an tenuis ſubſtantiæ. Nam ſi aliqua inſit illis craſſities, præparabuntur hunc in modum. Recipe hordei mundi p.j.foliorum violarum, betonicæ, cichorij, endiuiæ an. m.ʃ. fiat decoctio ʃ. a. Cuius deinde accipiatis vnc.iiij.& addatis ſyrupi acet.ſimp.ſyr.de betonica, ſyr. roſ. recentis an.vnc.ʃ.miſce pro ſyrupo. Si verò diſtillans materia non craſſa ſit, ſed tenuis, atque ſubtilis, paretur decoctum ex portulaca, lactuca, violis, & borragine, additis etiã ſyrupis de iuiubis, de papauere, de hibiſco, & violaceo; nec deſunt qui loco horum ſyruporum, muccaginem ſeminum pſyllij, ac gũmi tragacantæ decocto adijciunt. Quod ſi materia ad pectus, & pulmones dilabatur, addi poterit ſyrupus de farfara, quẽadmodum quoque capillus veneris, & farfara decoctioni opportune admiſcentur. Facta huiuſcemodi præparatione, expurgentur calidi humores medicamentis potius cholagogis, quæ vel in bolis, vel in pilulis, vel in potione propinari à nobis poſſunt. In potione ita præſcribendum. Rec.Rhab.electi drac. 1. agarici de recenti troc. ſcrup. ij. caryophyll. gr. iiij. Decoct. pect. vnc.iiij.fiat infuſio ʃ.a. & facta expreſſione, addantur ſyr.roſ.ſol.vnc.v. pro potu. In forma verò pilularum accipiatis, vel pilulas de agarico M. vel cochias, vel aureas, aut conſimiles. In bolis tandem, ſi libentius aſſumere velint medicamentum patientes, non diſcedatis à caſſia cum hiera ſimplici, aut lenit. cum elect. de ſucco roſ. Meſ. de pſyllio, & huius generis ſimilibus.

Notandum autem hoc in loco eſt, quod in vſu purgantium medicamentorum in Catarrho, duæ ſunt controuerſiæ non contemnendæ, imò magni admodum faciendæ in curatione, vna quidem eſt de tempore magis congruo, & opportuno, quo medicamenta à capite euacuantia exhibenda ſunt, cum inter Medicos reperiantur etiam non infimæ notæ, qui non longe à cœna, ſiue ante, ſiue poſt, pilulas præſcribant; altera eſt, an Catarrho ad pectus fluere incipiente, nulla expectata præparatione, purgantibus vtẽdum ſit. In quibus quidem ego paucis me expediam, cum pluribus de illis

in

in Consilio toties citato pro viribus egerim. Pilulæ itaque ad caput euacuandum paratæ fortiores esse solent, quàm quæ à primis tantum vijs excrementa deducunt, vti mastichinæ, & ex aloe, passim, & vbique locorum valde celebratæ, propterea cum cibi paulo ante assumpti, vel non ità post assumendi coctionem perturbare possint, & ad ventriculum prauos humores à reliquo corpore attrahendi facultatem habeant, huiusmodi medicamenta ne præbeatis, nisi post mediam noctem, vbi parca fuerit cœna, aut summo mane, vbi plena, & consueta, & in summa, ventriculi coctione peracta, membroq; illo ab ingestis alimentis prorsus exinanito; Pro alterius controuersiæ solutione dicatis, quod si distillans materia ad pectus, atque pulmones, crassa admodum, & copiosa existat, & non impetuose, neq; confertim moueatur, satius esse illam statim ab initio non mouere, ac proritare. Quandoquidem à medicamento commota, cum cruda sit, & consequenter crassa, & lenta, nullo modo ab eo educitur, sed in capite quasi fluctuans grauiora mala inferre valet. Huius ergo materiæ expectanda est aliqua concoctio, qua apparente, tunc purgante medicamento euacuari poterit. Interim verò ea molienda sunt, quæ in Consilio notauimus. Verùm si humores non crassi, & lenti, sed tenues, & ad motum faciles, atque parati sint, imò præcipiti quodam impetu ad spiritales partes decurrere videantur, ex quo sæuiora impendeant symptomata, tunc temporis nulla horum expectata concoctione, nulla præscripta alteratione, purgante medicamento tutò vti possumus; cum pręsertim hi humores nescio quodam modo turgere videãtur. Hoc si quidem est, quod ex Gal. nos docere voluit Oribasius in eo capite, quos, & quãdo purgare oportet, dicens: Tenues, & serosos humores à principio vacua, in crassis verò concoctionem expecta. De quibus hoc in loco satis; Ad reliqua descendamus. In materia frigida leniatis aluum hunc prorsus in modum. Rec. elect. len. drac. x. specierum hieræ drac. ij. misce, & cum sacchare fiat B. Vel in potione præbeatis mellis ros. solut. vnc. v. cum decoct. pect. Lenita aluo, apparentur frigidi humores syrupis ita confectis. Rec. fol. betonicæ, saluiæ, maioranæ, stoechadis an. m. 5. fiat decoctio s. a. cuius decoct. Recipe vnc. iiij. & adde syrupi de betonica, mell. ros. simpl. oximel. 5.

an. vnc.

an vnc. 5. miſce pro ſyrupo. Præparati quamprimum educantur è corpore,medicamẽto præſcripto ex agarico trochiſcato ad doſim ſcrup.iiij in aqua potiſſimum betonicæ infuſo,& expreſſo, vnà cum mell. roſ. ſol. vnc. v. Si pilulas potius patiens amet,exhibeantur cochiæ ſimul cum pilulis de agarico M. vel de hiera cũ agarico, aut aggregatiuæ,aut quæ hunc in modum deſcribuntur. Recipe pilul.aggreg.de agar.an. ſyrup.ij. 5. troch. alhand. g.iiij. cum melle roſ. ſol. formentur pilulæ v. Et quoniam in Catarrhis frigidis vix vnica purgatio ſufficiens eſt, ideo antequam ad magis particularia remedia deſcendatis, eandem repetere oportet, & aliquando fortioribus etiam cùm præparantibus,tùm euacuantibus vti cogimur. Quamobrem vbi ad hoc deueniendum ſit, alterantia in hanc formam exhibeantur. Recipe fol.hyſſopi;origani,calamenthi, betonicæ an.m.5. fiat decoctio. 5.a. Deinde ipſius decoct.recipe vnc.iiij. ſyr. de ſtæchade, de betonica comp. & oximel. comp. an. vnc. 5. miſce pro ſyrupo. Quibus quidem alterantibus in ea pituitoſa materia vti debemus,quæ craſſa,& lẽta exiſtit;nam ſi tenuis, & aquoſa ſit,tunc calida ſicca,incraſſantia,nec ita diluta ex vſu magis eſſe videntur. Vnde multis probatur mel roſaceum ſimplex, cum ſyrupo de myrto, modico addito decocto thuris, & ſandarachæ Arabum,cum macere,& caryophyllis aromatizato. Pro purgãtibus au tem non diſcedatis à iam propoſitis, adiecto aliquando, vel elect. indo maiori,vel diaphænicone. Non diſcedatis pariter à pilulis aſſaieret,de ſarcocolla,de hiera cum agarico,de hiera Pachij, & vbi fortiori medicamento opus eſt, in rebelli ſcilicet, ac diuturno Catarrho,non deſunt Medici diu in arte verſati,qui puluerem cataputiæ,cum tantillo cinnamomi,ad ſcrup.1.& 5. aut etiam ſcrup. ij. in validioribus,vel ex ouo ſorbili,vel ex iure aliquo propinãt,à quo facile, & citra moleſtiam pituitoſos humores expurgari aſſeuerant. Atqui Dioſcor. tradit grana latyridis ſex, vel ſeptem ſumpta in catapotio, aut cum caricis, aut palmulis deuorata, frigida ſuperpota aqua, aluum purgare, addens ducere pituitam, bilem & aquas. Succus tithymali eundem effectum præſtat non ſolùm apud Dioſcoridẽ,ſed apud Galenum etiam. Pertimeſcerem propterea ego magis quantitatem, quàm qualitatem medicamenti. Sed ſi

non

non de lathyride, seu cataputia minore dicta, verùm potius de ricino, vel palma Christi & cataputia maiore nuncupata sermo fiat, aliter statuendum. Nam Dioscorides ipse grana triginta numero putaminibus purgata, trita potu exhibet, & iam dictos vacuare humores affirmat. Semen cnici, seu carthami idem efficeret, ac tutius, eius præsertim malitia, qua stomacho nocet, correcta vel anyso, vel macere, vel galanga. Atque eo magis placet, quod thoracē quoque & pulmonem, ad quas partes potissimum catarrhalis materia defluit, expurgat. Dosis eius apud Mesuem est à drach. quatuor ad aureos quinque. Nos in minori dosi pituitam per ventrem, & vomitum purgasse, & aquas obseruauimus. Et hæc sufficiant de vniuersaliter purgantibus. Præmissa itaque semel, & amplius vniuersali totius corporis expurgatione, tutò, & cum ratione Medici ad particularem capitis tùm euacuationem, tùm corroborationem descendunt. Cumque euacuantia duplicia sint, sensibilia, & insensibilia; inter ea, quæ capitis excrementa euidenter educunt, omissis nunc illis, de quibus in fonte Chirurgico egimus, sunt errhina vocata, & apophlegmatismi, quorum vsu cerebrum mirifice ab excrementorum copia exoneratur. Quanquam re vera in Catarrho magis tuta esse videtur particularis euacuatio facta per errhina, quàm per masticatoria, eò quod periculum est, ne materia aut per œsophagum in ventriculum dilabatur, aut etiam per tracheam ad pulmones: Quod maximè vitandum est, vt docet Gal. 6. Epid. sect. 2. 32. Vnde per os vacuantia tantummodo laudant nonnulli, quando materia est nimis crassa, vt sibi viam obstruat. Errhina autem parari solent ex succo ireos, betæ, maioranæ, cyclamine, semine melanthij, in materia frigida; ex succo violarum, aqua hordei, in calida. Apophlegmatismi ex pyrethro, pipere, mastiche, cubebis, & similibus. Vbi tamen distillans materia iam ad pectus, vel ad ventriculum dilabitur, masticatoria, quemadmodum & gargarismata nullo pacto sunt administranda, sicuti & ea, quæ sternutationem concitant. In causa siquidem sunt, vt facilius distillatio ad læsas illas particulas labatur. Imò eo tempore, quo huiusmodi materia ad prædictas partes impetuosè decurrit, intercipientibus, & sistentibus Catarrhum vti Medici solent, inter quæ est conserua rosarum

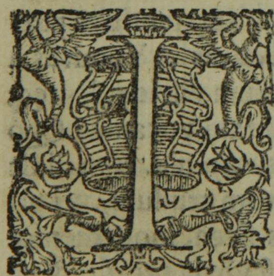
anti-

antiqua, saccharum violatum, diacodion cum bolo Armena, diapapauer, loch de caulibus, loch de papauere, vt denique pilula aliqua de cynoglossa in parua dosi, quæ de sententia Mesues in Antidotario, & alibi cap. de tussi, item capite de Catarrho, ad incrassandum, & sistendum Catarrhum ipsum mirabilis est, quarum tamen pilularum non vna, & eadem est descriptio apud Mesuem, & Nicolaum; Fortasse in Catarrho securiores descriptæ à Nicolao, quia corrigitur opium croco, rhodomelite, & ladano; necnon pilulæ quædam, quæ ore detinentur, paratæ ex rosis siccis, semine papaueris, camphora, & terra sigillata. Inter euacuantia sensibiliter referri possunt sudores, qui decocto aut ligni indi, aut chinæ, aut salsæ parillæ in stuphis siccis, aut hypocaustis euocantur. Nam hypocaustum, inquit Duretus, purgata cacochymia, & depleta plethora, mirificè Catarrhum sanat. Insensibiliter verò euacuant, digeruntq; reliquias Catarrhi, necnō similiter relictam intemperiem corrigunt, & emendant, conseruæ vocatæ cephalicæ, saluiæ, betonicæ, rorismarini, acori, cortices citri conditi, & similes, vt diamoschum vtrumq;, diambra, plirisarcoticum, & vtræque magnæ antidoti mediocris ætatis, in causa, seu in intemperie frigida, sed in calida, admisceatis conseruas rosarum, violarum, nenupharis, confectionem diarrhodon, & diacodion. Extrinsecus autem ad calidam capitis intemperiem corrigendam, & emendandam, inter cœtera Gal. 6. De tuen. sanit. 9. maxime laudat balneum aquæ dulcis, quod efficacissimum est. Ita parari à Medicis solent lotiones, & embrocationes ex rosis, violis, maluis, capitibus papaueris albi, myrtho, & lactucis, additis tamen quibusdam etiam moderate calidis pro vehiculo, vt frigidorum medicamentornm facultas melius penetret, & ad laborantem particulam deuehatur. De quorum censu iudicantur anethum, chamæmelum, semina anysorum, & consimilia. Perfusio autem cùm alijs multis præstari potest, tùm præsertim oleo rosaceo omphacino, oleo nenupharino, & oleo violaceo. Alia quamplura tàm intrinsecus, quàm extrinsecus admouenda nunc ego breuitati consulens omitto, atque eò magis, quia, vt iam vobis sæpe significatum est, de his, & alijs ad hūc affectum curandum spectantibus, iuxta scopos iam propositos, in Consilio de

Catarrho, duobus ferè ab hinc annis in lucem edito, abunde tractatum est. Vt hinc nulli dubium esse possit, quin vniuersa hæc materia de Catarrho in vtroque opusculo ad vnguem enucleata reperiatur. Quod vt melius vnusquisq; diiudicare valeat, Consilium subnectitur, à me etiam nunc magis exornatum, locupletatumque. In eo tantum velim rogatum Lectorem, ne in legendo Consilio ægrè ferat iterum multa legere ex ijs, quæ paulo ante tradita, & relata fuerunt; eadem enim materia diuersimodè scribi vix potest. Potuissem equidem nonnulla generaliter prolata rescindere; sed à Consilio adimenda non erant, quæ iam typis erant excussa; vt nec in publicis Lectionibus ea subticere debui, quæ pro integra Catarrhi enarratione omnino necessaria videbantur.

CONSILIVM DE CATARRHO CVRANDO,

Tum in Nobili Rauennate, tum in alijs omnibus hoc malo detentis.

ILLVSTRI Viro D. Octauio Raspono sextum supra sexagesimum annum agenti, temperaturæ, si vniuersum corporis habitum spectemus, calidæ, siccæq;, at si ventriculum frigidæ, & humidæ, si caput humidissimæ quidem; sed an frigidæ, vel calidæ inferius, verno tempore proximè elapso incipiente podagrici dolores, quibus iamdudum per interualla obnoxius esse consueuit, superuenerunt, qui tamen

men valde citius, quàm ſolerent, euanuere, aut potius retroceſſere; nam paucis interiectis diebus, de anguſtia quadam circa gutturis, & oeſophagi initium, vbi anginæ fiunt, conqueri cæpit, & columella dicta in tumorem eleuata eſt, & elongata, cum ſumma vocis læſione, quæ bronchoſa diu, & rauca perſeuerauit, necnō conquerebatur de grauedine in anteriore parte capitis ad bregma, & denique febris illum inuaſit non leuis de genere continuarum, veſpertinis horis cum modico pedum frigore, ſed vniuerſali horripilatione quotidie magis inualeſcens. A quibus omnibus parumper ſubleuari tunc ſolùm viſus eſt, cum fluor ſanguinis è podicis venulis, ſatagente natura, erumpere incepit. Intrò enim reuerſa erat materia, & ad ea fortaſſe loca, vnde ſeceſſerat, palindromein Græci dicunt, quæ iterum aliqua ex parte excluſa per viam illam fuit. Vnde relatorum ſymptomatum ſyndrome continuabat quidem, ſed mitior, cui tamē mox additum fuit perquam graue ſymptoma ad pectus attinens, nimirum triſtis quædam ſenſatio rei potius grauantis, coarctantiſq; quàm reuera dolorem promouentis ad medium thoracis tàm à dextra, quàm ſiniſtra ſterni parte, & manu dolenti loco etiā grauiter admota, Patiens nullam, aut in intimis, aut in extimis moleſtiam perſentit; Fatetur ſolùm haud ita libere in ſpirando ſe thoracem dilatare, cum præſertim accliuia aſcendit loca, & ſi nulla in eo frequens, aut crebra reſpiratio cernitur, nullaq; fere vnquam tuſſis, & quæ interdum extra ducitur materia viſcida, & craſſa, raſcatione magis, vt inquiunt, quàm tuſſi reijcitur. Inter dormiendum delapſum tenuioris, & aqueæ materiæ ad os, guttur, & ventriculum patitur, quæ incraſſantium medicamentorum vſu inhiberi nunquam potuit, ſolummodo intercipientibus, ac auertentibus prauus, & impetuoſus illius motus aliquantiſper ſedatus. Vomitus à cibo frequentiſſimus tum ingeſtorum ciborum, tum viſcidæ, lentęq; materiæ, quam communiter, ſed improprie pituitam vocamus. Quò ſanè reſpexit Ariſtoteles lib. 1. de Gener. Anim. cap. 18. cum dixit pituitam fieri in ventriculo, pituitæ nomine ſuccum crudum, vel primæ coctionis cruditatem complectens. Aluus ſicca, inobedienſq; & quæ vel arte, vel ſponte exeunt recrementa, ſcybala prorſus & caprarum ſtercori ſimilia. Hæc ipſa omnia, ſed in primis ad pectus diſtilla-

ſtillationem paſſus olim fuit hic Vir præclarus, à qua etiam non niſi poſt menſes expediri potuit, cum tamen natiuus calor vegetior admodum foret. Ad hanc ergo diſtillationem potiſſimum oppugnandam nosmet accingere debemus, cum ab ea cætera mala manifeſtè pendeant, quæ ne autumnali, ac hyberno tempore grauiora euadant, magnopere verendum eſt. Vbi enim cerebrum, quod per Hippocratem in lib. de Gland. pituitæ metropolis eſt, multam in ſe collectam pituitoſi humoris colluuiem, ad alia inferiora, & longinqua membra tranſmittere, ac demandare, ob expultricis facultatis languiditatem nequibit, certè aut in ipſo, aut in locis ab eo non longe diſtantibus grauiſſima orientur ſymptomata. Quod verum eſſe nemo dubitabit, & hoc in Viro luce clarius manifeſtum apparet. Tempore ſiquidem, quo à podagricis doloribus infeſtatur, longe abeſt à capite, & pectore læſio quãtumuis minima, quibus contra ante ſolitum tempus, imò ab ipſis primis diebus præter ſpem omnem ſolutis, inclinata ſcilicet materia ad viſcera, & interna loca, ſtatim prædicta inſurrexere. Vnde vna videtur reſtare ſpes ſalutis, aut liberationis, ſi ad artus fluentes à capite humores trahere valeamus, iuxta Galeni doctrinam 2. De hom. nat. com. 2. Quare ego dum curationi præeram inter cætera, pedibus lotiones calidiuſculas, & alijs infernis partibus frictiones, & vincula dolorifica fieri mandaui, ſed omnia ſigillatim, intimiuſq; expendamus. Quæ namq; hucuſq; attulimus inſeruient tantummodò pro non ignoranda occaſione, è qua primum orta fuere mala quæque noſtri Patientis. Ille ſiquidem, ait Celſus in Proœm. lib. 1. rectè curabit, quem prima origo cauſæ non fefellerit. Didicerat enim hoc ab Hipp. 6. Epid. ſect. 3. Occaſiones vnde ægrotare cœperint, conſiderare oportet, ſiue capitis fuerit dolor, ſiue auris, ſiue lateris. Affectio itaque præternaturam, de qua in præſenti Vir Illuſtris conqueritur, nulla alia eſt, quàm quæ paſſim à Latinis diſtillatio dicitur, à Græcis autem Catarrhus. Neque enim modò curo, an Catarrhus cum Braſſaulo vocabulum commune ſit omni humorum defluxui, quod rectius alij rheumati tribuunt, iuxta illud Gerardi, referente Arculano in 9. Rhaſis.

D Dum

Dum fluit ad pectus dicatur rheuma Catarrhus
Ad fauces Branchus, ad nares dico Coryzam.

an potius speciale tantùm; quando nempe humor in os, palatum, & pectus descendit, veluti sentire videtur Gal. 3. de Sympt. caus. cap. 4. Prog. com. 49. & Paul. lib. 3. cap. 28. & Aetius Serm. 8. cap. 53. Est hæc etenim de nomine disputatio, in qua tempus inutiliter conterendum non est. Pro tutela tamen Brassauli doctissimi viri dici mea sententia posset, Catarrhum tripliciter sumi. Communissime, & est materiei fluxus ab vno ad aliud membrum, nam Catarrheo verbum ita sonat. Communiter, & est defluxus humoris à capite in totum corpus, aut aliquam corporis partem, siue id fiat per amplas, & patentes vias, nempe per nares, & per palatum, siue per neruos, venas, & arterias. Propriè demum & peculiariter, & est fluxio à capite per palatum in fauces, & pectus, vti iam dictum est. Quin imò Celsus lib. 4. cap. de Distill. & Graued. sub nomine Coryzæ comprehendi ab Hipp. scribit omnem distillationem quòcunq; influat in nares, fauces, pulmonem, quã postea Medici catastagmon dixere, & si nunc Coryzæ nomen in grauedine tantùm seruatur apud Græcos, eodem Celso auctore. His itaque prætermissis, dicamus distillationem hanc symptoma esse in genere immodicè excretorum; Vt enim se habere ventriculum in leienteria scribit Galenus, ita & cerebrum in Catarrho, sed symptoma secundarium, eò quod aliud insequitur, hoc est actionẽ læsam, & vitiatam ipsius cerebri, quæ est coctrix appellata. Licet enim in Catarrho promouendo externæ causæ locum quoque habeant, frequentius tamen gignitur læsa facultate. Quod quidem silentio inuoluere nolui, quia de Gal. mente 3. de Sympt. caus. c. 1. actiones naturæ vitiantur aut læsa, & vitiata facultate, aut ob aliquam externam causam. Cui sanè facultati noxa potissimum contingit à similari morbo, videlicet ab intemperie, quam Patiens à primordijs suæ constitutionis calidam & humidam contraxit, nũc verò calida ne, an frigida, cum sit in ambiguo, discutiendum est, vt recta curandi methodus adinueniatur. Aetas senilis, in qua calidum innatum toto in corpore exile admodum reperitur, in cerebroq; maxime suapte natura exangui & frigido, ad intemperiem frigi-

frigidam potius, quàm calidam caput vergere nobis oſtendit. Accedit quod huiuſmodi capita pituitoſam materiam ſubinde aceruantia, etiam ſi calida ab initio ſint, frigida nihilominus tandem euadunt, defatigato calore, & à nimia humiditate ſpiritibus veluti obrutis, quod veriſimile eſt Viro huic contigiſſe, vtpotè ſeni, & iampridem pertinaci rheumati obnoxio. Confirmare videtur rē hanc, quod quæ dilabitur materia, neq; ſalſa, neq; amara, imò neq; dulcis hucuſq; fuit, & ideò etiam nullum, vel pruritum, vel calorem ſiue in gutture, ſiue in naribus hactenus progignuit. Addamus quod in hyeme Pat. externum aerem vix patitur, adeo magnoperè læditur inde caput, in quo propterea ponderoſa etiam pilea deſiderat. Verùm ego, his non obſtantibus, exiſtimo præſens caput etiamnum calidum eſſe, minus tamen quàm in iuuentutis annis. Id enim præter pilorum ſincipitis raritatem, totius capitis hiſpiditatem, ac emunctorum excrementorum craſſitiem, ſomni parcitas, ſenſuum omnium mira promptitudo, & calor, qui in capite ipſo non rarò ſenſu tactus percipitur, ſatis ſuperq; demonſtrant. Obiectio autem de inſulſa diſtillatione, & ſaporis experte facilè ſoluitur, ſi ad humidiſſimam intemperiem, qua caliditatis intenſio remittitur, & acrium humorum vis infringitur, mentis aciem dirigamus, veluti & quæ de aere externo frigido fit, quæ tantum abeſt, vt frigidum, vt potius calidum caput eſſe ſignificet. Nam calida capita ſuturas omnes reſeratas habent, & ideò à quauis aeris alteratione non leuiter afficiuntur, frigoriſq; non minus, quàm caloris nocumenta ſentiunt. Aditus enim patefactus eſt, nec capiti tantus ineſt calor, qui cum externo frigore dimicando ſuperior euadere poſſit. Quod ſi ita non eſt, cur obſecrò Patiens in æſtate de capite concalefacto queritur, in quo ne pilos quidem ipſos ſufferre valet, denudato illo membro ſemper incedens? Deberet enim contrarium euenire, ſi de parte etiam, quod de toto ſcripſit Hippocrates, intelligendum ſit. Naturarum ſcilicet aliam quidem ad hyemem, aliam ad æſtatem benè, malèue ſe habere, 3. Aph. 2. facta nimirum ex contrariarū qualitatum intemperaturis ſymmetria. Nec eſt etiam quod aliquis obijciat, orta ſuis atteſtari principijs, & effectus cauſis reſpondere, & iccircò prædictam di-

ſtillationem, cum nullum caliditatis ſignum præſeferat, frigidam magis capitis intemperiem arguere, quàm calidam. Quandoquidem de Medicorum omnium ſententia non rarò contingit cauſam Catarrhi eſſe calidam, Catarrho ipſo frigido, & è contra. Rurſus dicet veriſſimum hoc eſſe, ſed de cauſis potiſſimum procatarcticis, veluti Borea ſpirante, ac tanquam manu quadam ſpongioſum cerebri corpus comprimente, acres, & calidæ admodum diſtillationes interdum fiunt, & ab aere calidiori inſipidæ, ac frigidæ, catarrhali materia, veluti ad ignem cera, à calore liquata. Quidquid in alijs ſit, hoc in Patiente puto ego etiam capitis intemperiem calidam, quæ eſt cauſa valdè proximior, poſſe frigidam diſtillationem progignere. Tantus enim huic capiti ineſt calor, quantus ad attrahendos ſurſum vapores ſufficiens eſt, ſed præ nimia, qua ſcatet, humiditate cerebrum caloris vim demulcet, vt frigidos magis gignat humores, quàm calidos; & vt quod obijcitur, in calida, & ſicca ſimul intemperatura, non in calida, & impenſe humida locum habeat. Quare mea ſententia adhuc calidum caput eſt, & inter cauſas efficientes huius Catarrhi, quæ à cerebro pendent, calida eius intemperies vna erit, quæ tamen ex euentu Catarrhum ipſum ciet, plus ſcilicet attrahendo, quàm concoquere, & digerere poſſit. Reuera ſiquidem & per ſe, frigida tantum intemperies Catarrhi cauſa exiſtit, quia alimentum ad cerebrum delatum non conficitur, nec per halitum difflatur. Ea propter Galenus hoc ſymptoma inter frigida vitia cõnumerat 2. de Temp. cap. vlt. lib. 1. de Tuen. ſanit. 5. & Aphor. vlt. ſect. 3. cum tamen & à calida intemperie fieri dicat Comm. aphor. 12. ſect. 3. Vnde 6. de Tuen. ſanit. cap. 9. illos redarguit, qui ſemper in omni Catarrho capiti calida applicabant, putantes Catarrhum à frigida ſolùm intemperie produci. Alia non contemnenda efficiens huius Catarrhi interna cauſa eſt, ab inferioribus partibus, à iecinore videlicet multum calido, & potiſſimum à ventriculo frigida, & humida dyſcraſia intemperato, à quo forſitan tota mali emanat origo. Iam pridem enim membrum hoc debilitatum valde in eo eſt, vti frequens nauſea, frequentior vomitus, tarda concoctio, & flatuum copia, qua venter aſſiduè tumultuat, & crebrò dolet,

abundè

abundè teſtantur. Vitiata ſiquidem, ac læſa ventriculi facultate, qua nimirum alimenta ipſa concoquit, crudiores illi ſucci gignuntur, qui per vomitum reiectantur, quorum pars, quæ intus manet ob ſui lentorem, ac multitudinem, alia quidem in craſsiores halitus à debili calore commutata, ſurſum in caput exſpirat, ac cerebrum implet, in quo denſior reddita inſtar pluuiæ, vt nos docuit Ariſtot. 2. De part. anim. 5. & circa finem lib. de Som. & Vig. aut inſtar aquæ, quæ in meta diſtillatoria fit, vt placuit Auicennæ, iterum in ventriculum ipſum circulo facto dilabitur, eiuſq; intemperiem mirum in modum adauget; Alia à calore non elaborata, vnà cum chylo ad hepar, & venas defertur, in quibus per obſtructiones, & prohibitam innati calidi ventilationem laticas præſertim febres accendit: qualem Patientis fuiſſe tranſactis menſibus exiſtimo. Hinc ſimiliter cerebro obiectum improportionatum, ſeu vitioſum alimentum offertur, ex quo pariter catarrhalis materiæ prouentus. Sanè quidem de hoc ventriculo dici poteſt, quod ſcriptum reliquit Hippocrates 6. Epidem. Ventris ſegnities omnium confuſio, vaſorum impuritas, cerebri diminutio. Quam ventris inertiam nempe circa cibos alterandos infirmitatem, meritò eo loci Galen. omnium corporis morborum cauſam eſſe ſtatuit. Dumq; de ſegnitie loquor, dubium mihi oritur de ventris ſtypticitate; quare tam iners ad fæces deturbandas ſit, cum maxima diſtillationis pars in ventriculum præcipitetur. Scribit enim Hippocrates lib. de Affect. diſtillationes in ſtomachum ruentes alui fluxum facere, quod etiam prodidit libello iam adducto de Gland. dicens; Si in ventrem pituita peruenerit, horum ventres fluunt. Hinc Practici ad dignoſcendum, an Catarrhus in ventrem per gulam dilabatur, tria ponunt ſigna, vomitus, inappetentia, alui fluxus. Duo prima hic ſunt quàm manifeſta, minimè poſtremum; ſed contrarium prorſus. Triplici tamen ratione idipſum contingere poſſe putarem. Prima ex frequentia vomitus, qui aluum ſiſtit, cuius euentus cauſam reddens Hippocr. 2. de Diæta text. 22. dicit quia exiccat, qui propterea ſi in quolibet alui fluore ſponte promoueatur, ſanitatis eſt index: Secunda, quia excrementa alui

ab humorum crudorum craſsitie, & viſcoſitate detinentur, & bilis portio ad inteſtina tranſmiſſa, vt expultricem vellicet, omninò retunditur. Tertia, quia ab hepate retorrido, vt ventriculi naturale humidum abſumitur, ſic ventris totius excrementitia humiditas deſiccatur. Hinc ſcybala recrementa, hinc alui inertia. Hæc eadem diſtillatio non modò in ſtomachum, verum & in thoracem deſcendit, veluti perpetua raucedo, triſtis illa in alto ipſius thoracis ſenſatio, & non omnino libera eiuſdem partis in reſpirando actio nobis apertè indicant. Nam ſi in guttur, & aſperam arteriam humor ex capite diſtillet, vt membranam interiorem, quæ hanc contegit, exaſperauerit, raucitas tunc ſequitur, vocaturq; tunc malum Græcè bronchos. Illa enim arteria mollior abſonam, atque abſurdam, ſiccior verò intentam, & clangori perſimilem vocem emittit, & quoniam trachea deſcendens cum pulmone committitur, mirum non eſt, ſi quæ ad eam dilabitur materia in ſpongioſum quoque pulmonis corpus recipitur, & grauitatis, ac rei coarctantis ſenſum quandoque inducit ab vtraque oſſis ſterni parte. In duas enim fibras, inquit Celſus, libro 4. cap. 1. vngulæ Bubulæ modo diuiditur pulmo. Difficultas aliqua in eo eſt, quomodo id ſine tuſſi fiat. Conſtat ſiquidem apud omnes quidquid in aſperam arteriam illabitur, protinus tuſsim excitare. Vbi modicum quiddam pituitæ, inquit Hippocrates 4. de Morb. ad libri extremum, in pulmonem peruenerit, aut in fiſtulam ipſius, multa ac fortis tuſſis oboritur. Imò ſola intemperies nuda, & ſine humore partium ſpiritalium tuſſim promouet, Galeno auctore 6. Epidem. comm. 2. Soluitur reſpondendo materiam, quæ in inſtrumenta ſpirationis defluit, tenuem omnino eſſe, & prorſus aqueam, quam Patiens deſcendere manifeſtè perſentit; ſola enim ea, quæ raſcatione eijcitur, craſsioris eſt ſubſtantiæ, vtpote à calore aliquo pacto concoquente circa guttur denſatæ, ideoq; per omnem tum faucium, tum aſperæ arteriæ partem, ſenſim & æqualiter inſtar aquæ per parietem diſpergi, vt nullo modo exaſperet, aut inæqualem valdè reddat tracheæ meatum. Tunc enim excitari tuſsis ſolet, cùm materia, vel tota, vel ſecundum ſui partem certo loco ita conſiſtit, vt

ductus,

ductus, & vias partium, quæ ſpirationi inſeruiunt, faciat inæquales. Rurſus quiſpiam dicet, & ſi aliquando poteſt tenuis aliqua diſtillatio in pectus, & pulmones decumbens difficultatem ſpirandi, non excitata tuſſi, afferre inter initia, cum tamen in longum res trahitur, concocta aliquantiſper ea materia, & ad excreationem aptiori reddita, non poſſe fieri, quin tuſſis concitetur. An tenuiſſima materia à valido præcordiorum calore attenuata in halitum difflatur? An per vrinæ vias expurgatur? An fortaſſe compreſsio illa thoracis, & in ſpirando difficultas alia ratione, quàm ob pulmones oritur? Fieri etenim poteſt, vt tenuior diſtillatio feratur, aut per neruos, aut etiam per venas ad muſculos thoracis, qui iam malè affecti in illius dilatatione, cum maiori opus eſt reſpiratione, magis laborent, ac defatigentur. Eo namq; præcipuè tempore de hoc ſymptomate conqueritur Patiens, quo motu concitatiori, aut per accliuia loca iter facit. Quoad prognoſticum, nemo non nouit Catarrhum grauiſsimum malum eſſe, ſecundum ſui eſſentiam, pendereq; ab eo infinitos propemodum morbos, & ideò Galenus lib. 1. cap. 8. de Tuen. ſanit. vi Catarrhi totum corpus languere ſumma cum ratione ſcribit. Cerebrum enim Catarrhi fons, & ſedes cum omnibus ferè corporis particulis per neruos, venas, & arterias conſentit. Hinc ſi duo termini à quo, & ad quem conſiderentur, meritò vehementia etiam dignitatis adiungitur. In cerebro namque, quod eſt terminus à quo, ſi prædictum excrementum forte fortuna detineatur, dubio procul de grauioribus morbis timendum magnopere eſt, dico apoplexia, epilepſia, lethargo, paralyſi, cæcitate, & ſimilibus. Duo enim illi canales, qui per palatum in os totius cerebri excrementa eructant, ſoli expurgando cerebro ſufficiunt, quamdiu omnino rectè valet, Galeno auctore 8. de Vſu part. Terminus verò ad quem & ipſe maximam vehementiam dignitatis indicat, & conſequenter grauiſsimum periculum minatur. Sunt enim fauces, ventriculus, & pulmo. Ideò imminent anginæ, diſpneæ, aſthmata, phthiſes, & alia ſymptomata. Diſtillat, inquit Celſus lib. 4. humor ex capite interdum in

nares, quod leue eſt, interdum in fauces, quod peius eſt, interdum etiam in pulmonem, quod peſſimum eſt; Addamus & ad ventriculum diſtillationem, cui præſertim alui ſtypticitas adiuncta eſt, quam Galen. 7. Meth. valdè pernicioſam ſtatuit. Hippocr. 2. Aphor. 40. Raucedines, ait, & grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt. Iuxta quem locum aſſeri poſſe videtur Patientem hunc ſextum ſupra ſexageſimum annum agentem priſtinam ſalutem amplius conſecuturum non eſſe. Ab altera parte ſtat experimentum, quo conſtat illum à multis diebus felicius progredi. Nam vocis raucedo ferè penitus mitigata eſt, & non niſi in magna temporum inæqualitate, & inconſtantia quandoq; apparet, quemadmodum & dolor ille thoracis grauitatis ſenſum inferens, ac reliqua ſymptomata à contumaci olim diſtillatione emanantia. Cenſeo itaque ego haud omninò deſperandum de liberatione Patientis ab huiuſmodi malis, quantum tamen liberari quis poteſt in ea ætate conſtitutus, dummodò inferius præſcribenda victus ratio exactè ſeruetur, & podagrici dolores per id tempus repreſſi, ac deliteſcentes, rurſus proximo autumno de ſui more erumpant. Alioqui enim in anguſto magis ſpes foret. Non diſſimili forſitan ratione dixit Hippocr. 6. Epidem. 2. Lienoſos è capite coryza non laborare. Vbi etenim pars aliqua corporis imbecillis eſt, & inſigniter affecta, excrementa omnia ad illam conuertuntur, & reliquæ partes liberæ, & incolumes manent. Suſcipientibus ergo iterum fluxionem articulis & manuum, & pedum, de liberatione, & ſalute tum capitis, tum pectoris meritò ſperari à nobis poterit, humorum ſcilicet ad imbecilliora loca metaſtaſi facta. Hippocrates autem de valde ſenibus loquitur, in quorum numero hic non eſt, & de Catarrho ab intemperie frigida in habitu proueniente, ſed in nobili Viro adhuc tanta non eſt cerebri frigiditas. Imò ſi à calida potius intemperie & capitis, & iecinoris hæc ipſa diſtillatio primum oritur, fortaſſe minus rebellis in poſterum euadet, veluti in ſeniorum ætate calidos quoſdam affectus ſolui contingit, vti cephaleæ calidæ, eterocraniæ, nephritides, & arthritides, quæ

valde

valde calidam habent affectionem. Morbi enim syntrophi, & hi sunt, qui ex multo tempore in hominum permanent corporibus, in senecta desinunt coctione, solutione, & rarefactione, quemadmodum legitur apud Hippocratem *6*. Epidemiarum tex. 23.

Notissimi sunt scopi, quos præ oculis habere solent Medici in curatione Catarrhi, considerata nimirùm fluxionis natura, quæ est à parte vna ad aliam expulsio, indicatio prima sistendam esse fluxionem suadebit. Hippocrates in lib. de Loc. in homine, ita loquitur. Morbos à principio curare oportet, & siquidem à fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare; si verò ab alia causa, principium morbi sedare, ac curare; deinde id quod influxit, siquidem multum fuerit, educere, sin modicum per diætam moderari, ac componere. Proinde nos solemus mentem ad duos terminos dirigere, vnde scilicet fluxio nascitur, & in quem desinit. Prior, qui membrum generans & mandans dicitur duas exhibet indicationes, vt quod expellitur excrementum auferamus, & vitium, ex quo excrementa ipsa gignuntur, corrigamus. Recipiens verò pars geminam & ipsa præbet indicationem, vt eam roboremus, ne suscipiat, & id quod fluit aliò trahamus, vel intercipiamus, materia illa, quæ iam influxit, dissipata. Ad quæ ante veniendum non esse, quàm caput in primis vnà cum ventriculo ab excrementorum plenitudine fuerit emundatum, omnibus pro comperto est, & quoniam contenta in capite promptius euacuantur per palatum, vel per nares, vel per vtrumque Galeno auctore 3. Art. par. Ab his partibus capitis euacuatio prius molienda non est, quàm corpus à repletione humorum liberetur, idque etiam de Platonis mente in Charmide. Ideo totum purgandum est ante omnia, & consequenter materia præparanda, & quoadlicet minuenda, communibus vijs primùm ab excrementorum colluie expiatis. Tria verò sunt nostræ Artis instrumenta ad hosce scopos explendos, quæ primus omnium excogitauit Erasistratus; Diæta, Pharmacia, & Chirurgia. A postremo inchoare nunc mihi fas sit. Ad hoc itaque spectant frictiones, ligaturæ dolorificæ, clysteres, cucurbitulæ,

bitulæ, ſanguinis miſsio, rubificantia, & cauteria. Frictiones quę fiunt incipiendo à partibus ſupernis, deſcendendo ad infernas magnum afferre ſolent emolumentum. Ita namque humiditates à corpore mirabiliter reuellunt, vt eſt 3. de Diæta tex. 17. veluti, & vincula dolorifica, cucurbitulæ ſiccæ, præcipuè verò clyſteres, qui de Hippocratis & Galeni ſententia com. 3. de Rat. vict. in acut. vbi de angina curanda ſermo fit, non obſcurè à capite vacuant. Cucurbitulæ ſcarificatæ ſuris potius, & femoribus, quàm homoplatis adhibitæ magnopere laudantur. Auicen. tamen in diſtillatione ad pectus ad vitandum materiæ vitioſum motum, qui eſt ad pectus ipſum, circa occiput ſupra nucham ſycias apponi mandat, vt retractio fiat per modum interceptionis. In ſanguinis miſsione viget controuerſia. Nam Græci in curatione Catarrhi miſsionis ſanguinis vix vnquam meminere, conſiderantes Catarrhum prout extra venas eſt, & à ſanguinis natura plurimum diſtat. Arabes contra in calido Catarrho audacter ſanguinem mittunt. E Practicis non deſunt, qui etiam in frigido Catarrho ſanguinem poſſe mitti contendunt, ſecta communi vena, quæ caput & partes inferiores reſpicit, idque vt humorem ad partem fluentem, reuellant, & ſimul ex cerebro aliquid excrementi euacuent. Si corpus diſtillationi obnoxium exuperantis ſanguinis in toto notas habeat, proculdubio ſecanda vena eſt, non quidem ratione materiæ, vti vocant, coniunctæ, ſed antecedentis, & non quia ſanguis peccet ſub ratione cauſę principalis, ſed aliquando vt cauſa adiuuans, aliquando vt cauſa ſine qua non. Permiſcetur enim interdum ſanguis vnà cum cerebri excremento, quod propterea calidum euadit, & non rarò aliqui Catarrho ex capite afficiuntur, cum tamen corpus eorum ſanguine turgeat, ex cuius abundantia ſurſum in caput conſcendunt vapores, qui diſtillationis generationem adaugent. Videndus hac in re Meſue vbi de Catarrho agit, & ab eo propoſitæ condiciones obſeruandæ, quas tamen à Græcis, & Galeno potiſſimum deprompſiſſe vnuſquiſque in Galeni doctrina verſatus facilè cognoſcet. Verùm quod attinet ad hunc Patientem, cum in eius Catarrho nullum calidæ qualitatis ſignum reperiatur, & ætas iam ſenilis ſit, ventri-

culi

culi cruditatibus, & hypocondriorum flatibus assidue laborans, ego certè in eo ad sanguinis missionem minime deuenirem, per sectam videlicet venam in brachio, nisi distillatio validam febrem annexam haberet. Nam licet sexagesimum annum transcendat, vires tamen omnes robustas habet. Febris enim duplici nomine noxam à Catarrho illatam auget. Primo, quia suo calore materias fundit, agitat, & commouet. Vnde non semel in praxi visi sunt, qui ex præcipiti fluxione à febrili calore promota quasi suffocati sunt. Secundo, quia fluentibus humoribus maiorem addit acrimoniam, & illos deteriores omnino reddit. Vt nihilominus iecinoris efferuescentia attemperetur, sursumq; ascendentium vaporum deorsum fiat retractio, ab hæmorrhoidibus per hirudines moderatam aliquam sanguinis euacuationem facerem. In qua sententia eò magis persisto, quò verno tempore elapso, vbi copiosior ab ea parte sanguis effluxit, melius se habere incæpit. Ars enim quantum potest naturæ motus conferentes imitari debet, Galeno auctore 6. Aph. 17. & ante eum Hippocrate cùm alibi, tùm in libro de Arte dicente: Natura stimulata, & impulsa, artis peritis, quæ facienda sunt demonstrat; ne dicam quod præsens corpus melancholico etiam abundat humore, cuius ferax admodum est præsens anni constitutio tantopere calida, & sicca. Nota siquidem est omnibus eiusdem Hippocratis sententia lib. 6. Aphor. 11. Melancholicis, aut maniacis, si hæmorrhoides superuenerint, fit morbi solutio. Venæ etenim illæ, subiungit Galenus, sanguinem crassum humore plenum melancholico euacuare consueuerunt. Non minor hæsitatio est, circa rubificantia, aut vesicantia, an scilicet in contumaci distillatione à cerebro ad pectus, & pulmones eorum vsus conueniat. Applicantur autem bregmati supra coronalem commissuram, & difficultas in eo solùm est, cùm calida capitis intemperies cum calida similiter, & salsa distillatione adinuenitur. Vbi namque & generans causa, & genita materia vnà ad frigidum vergunt, omnis prorsus cessat ambiguitas. Qui negatiuam partem tuentur, dicunt horum medicamentorum, quæ calida sunt, ac tenuia, appositione, ce-

cerebri

rebri excrementa liquari, & eiuſdem intemperiem calidam magis foueri. Pro quibus acriter pugnare videtur Galenus 6. de Tuen. ſanit. 9. vbi medicamentum, quod ex thapſia, & ſinapi paratur, in fluxione ex calida capitis intemperie vehementer improbat. Vnde, arbitror, ſumpſit occaſionem Alexan. Trallianus lib. 7. cap. 1. increpandi ipſummet Galenum, quoniam in nobili illa Romana lib. Meth. 5. cap. 14. pro inhibenda, vt ab eo, & alijs creditum eſt, acri, rebelliq; diſtillatione, & vt ab vlcere pulmonum eam præcaueret, ſinapiſmo ex thapſia vſus fuerit, ac ſtercore columbino, quibus ignea vis ineſt, affirmans Vir ille in materia calida, remedio calido non eſſe vtendum, quaſi Galenus hanc doctrinam, quam millies in ſuis operibus inculcauit, prorſus ignoraret, ac oblitus eſſet. Qui verò alterius ſunt opinionis ducem in primis habent eundem Galenum loco Methodi allato, quorum ratio nullo pacto negligenda, quoniam dato etiam, quod ibi de calida, & ſalſa diſtillatione ſermo fiat, nemo non videt talium medicamentorum vſu diſtillationem calidam, & ſalſam in pulmones ruentem manifeſtè intercipi, atque inhiberi, humoreſque foras prolici, & euocari, vt maius vtique comparetur ægro beneficium ex fluxionis impetus cohibitione, quàm ex admoto calido dropace detrimentum. Sanè in curandis morbis, in quibus præceps, & imminens periculum impendet, non tantum expendenda ſunt remediorum pericula, quantum vtilitates, quæ expectantur, eòq; magis, quò ſcimus ex Galeno cap. de Oxymelite; Nullum in tota Arte inueniri auxilium poſſe, quod citra aliquam noxam magnopere proſit; & multa, vt inquit Celſus lib. 3. cap. 18. in præcipiti periculo rectè fieri, aliàs omittenda. Eapropter Galenus voluens animo quanta in anguſtia verſaretur Matrona illa Romana, ex præcipiti fluxione in pulmones, relicto morbo, qui inducias dabat, ad ſymptoma, quod ad ſe curationem trahebat, oppugnandum ſe totum contulit, cuius exemplum & nos in conſimili caſu inſequi debemus, poſt habita Alexandri ſententia. Non minimum enim refert in magnis malis, ſi quis morbi impetum trahendo effugiat.

Gale-

Galenus verò de Tuen. ſanit. loco citato intelligit quando adeò præceps periculum non impendet, tunc enim & ipſe huiuſmodi medicamẽto neutiquam vteretur, quod vnicuique conſtat. Quamobrem & ego in Patiente propoſito ad huius generis præſidium deſcendere decreueram, quo quidem duplici modo vti ſoleo, nempe aut in forma ſolida, aut in liquidiori. In prima forma ita paratur: Recipe Ceræ vncias octo, terebinthinæ quantum ſufficit, miſce ad ignem, donec adquirant emplaſtri ſubſtantiam. Circa finem adde pulueris radicis thapſiæ vncias tres. Huiuſmodi ceratum, debita illius quantitate ſuper alutam extenſa, ad formam mediæ cucufæ, ſincipiti raſo apponi mando. In forma vnguenti erit, ſi vnà cum oleo vnciæ quinque ceræ liquentur, quoad conſiſtant, deinde pulueris ex thapſia vnciæ duæ miſceantur. Quo vtendum vſque dum in cute veſiculæ excitentur, quibus apparentibus, ab iterata vnctione ceſſandum, ne dolor concitetur, & ſanguis attrahatur, à quo phlegmon. Alij ex Iberide, lepidioue, & naſturtio cerata conficiunt. Alij verò caput in iam dicta parte abradunt, poſteà vel panno aſpero, vel ſcylla fricant, inde emplaſtrum de ſinapi apponunt, vel fermentum cum cantharidibus, & aceto forti, & per decem, aut duodecim horas ſuper locum dimittunt. Quibus ablatis veſicas aperiunt, & folia caulium ad ignem parumper calefacta cum axungia porcina, vt locus apertus conſeruetur, applicant, affirmantes quinto quoque die veſicationem vſque ad quadraginta dies reiterari oportere. Quidam hoc adhibent emplaſtrum. Recipe nigellæ torrefactæ vnc. vnam, ſinapis torrefacti, thuris ana drach. quinque, maſtichis drach. tres, ſtercoris columbini, farinæ hordei ana vnciam vnam, oxymelitis ſcyllitici quantum ſatis, fiat emplaſtrum pro ſutura coronali. Decreueram, inquam, hoc vti valido, & maxime præſentaneo remedio, verumtamen cum non deeſſent, qui illud increparent, nulla alia ratione, vt mihi relatum fuit, permoti, quàm quod magnum eſſet remedium, & à nemine propoſitum, nedum vſurpatum, adeò ſunt amuſi quidam in exercenda arte verſati, ipſe ne, niſi ſeruaſſem ægrotantem, occidiſſe dicerer, peſſimè namque ſe habebat, ad leuiora deſcendere conſtitui, nempe ad emplaſtrum, quod à nonnullis Catarrhi ſuſpenſorium appellatur,

latur, paratum videlicet ex maſtiches, & emplaſtri de betonica, ſingulorum vncia cum modica terebinthina, malaxatis omnibus cum oleo maſtichino. In quem vſum alij conficiunt ceratum ex carnium conchilliarum exactè contuſarum vncijs quatuor, thuris vncia media, myrrhæ electæ drach. duabus, addito oleo ipſo maſtichino. quod quidem & cerebrum citra calorem ſiccando roborat, & ſuperuacaneos humores trahendo euocat. Ad cauteria me confero, in quibus nullam aliam inter Medicos diſcrepantiam verſari obſeruo, quàm de loco, nimirum dum à capite in ſubiectas partes præcipitatur fluxio, ſinciput, an occiput inurendum magis ſit. Nam qui cauteriorum vſum damnant, eò quia Græci, vt ipſi autumant, nullibi de hoc genere præſidij mentionem faciant, magnopere arguendi ſunt, veluti & qui eadem de cauſa in febribus peſtiferis, & malignis phęnigmorum vſum negligunt, atque reijciũt, quaſi Ars medica à prima ipſius origine omnibus numeris abſoluta, & ab omni parte perfecta incæperit, non autem paucarum herbarum ſcientia fuerit, quæ deinceps annorum curriculo, & ingeniorum, quæ ſingula quæq; ætas protulit, cultura, ad eam excreuit amplitudinem, & perfectionem, vt noſtra hac tempeſtate, quæ in ea deſiderentur, ſint propè nulla. Artes enim omnes naſcentes rudes ſunt, ſed harum in proceſſu ſubtilitas creuit, ait Seneca. Ne dicam ſimilia medicamenta à Græcis primum fuiſſe præmonſtrata, poſſe à nobis affirmari. Hipp. enim lib. de Sacro morbo ſcribit vlcera capitis, ſi in pueris fiant, eos ab Epilepſia præcauere. Et in lib. de Affect. tex. 2. in vertigine laudat vſtiones in capite. In tertio etiam de Morb. tex. 3. in ſyderatis ſectionem in capite exercet. Vlcerum autem, ac multò magis inuſtionum ſpecimen cauteria referunt, quemadmodum abſceſſuum quoque infra morbum, quos tantopere commendat idem Hipp. in Epidemijs. Gal. etiam 5. Meth. in peſtilenti quadam conſtitutione fælicius actum cum illis fuiſſe tradit, quorum corpora vlceribus ſcatebãt, eò quod internum virus per vlcera illa erumperet, vt taceam quod ſinapiſmi, rubificantia, & cætera metaſincritica medicamenta, quibus & ipſi vtebantur, cauteriorum & veſicantium vſum ſatis ſuperque confirmant, garriant quidquid velint Neoterici quidam hac in re

nimium

nimium nasuti & superstitiosi. Maior enim Medicorum pars oppositam habet sententiam. Cauteria itaque, vbi opus est, alacriter imperanda sunt, in morbis præsertim à fluxione pendentibus, tantoq; alacrius, quanto à capite distillatio manat. Subiacent enim membra vitalia, ac spiritalia, à quibus nisi fluens materia auertatur, sæpè phthisis, sæpè suffocationis, & mortis periculum affert. Quod aliquando ne huic Viro contingeret, vehementer suspicatus sum, vtq; pro ingenij mei modulo hanc ruinam ab eo longè arcerem, præter alia, de inurendo etiam capite cogitaui. Solùm mihi in eligendo loco anxium iudicium. Nam sunt, qui magis laudant in sincipite, sunt qui magis in occipite, à quibus; probabiles vtrinq; adducuntur rationes, & experimenta; sed tamen omnibus, quātum potui, examinatis, in eorum tandem sententiam libenter veni, qui ceruicem inter primam, & secundam vertebram adurendam magis esse contendunt. Et si experimento pro hac roboranda opinione opus est, præsens sanè erit instar omnium. Vix enim facto illa in parte cauterio, euidenter sisti fluxio visa est, eiusq; vtilitas in dies magis, magisq, à Patiente percipitur, vt nisi de futura fluxione timeret, nullo prorsus nunc alio egeret auxilio. Verùm ne à posteriori vnà cum vulgo hac de re iudicare velle videar, triplici potissimum ratione permotus in occipitio emissarium, seù fonticulum excitari iussi. Vna est, quia ab hac parte idem emolumentum patientibus accedit, quod à sincipite. Quandoquidem & à ceruice inusta cerebri superuacanea humiditas exsiccatur, euocatur, atq; intercipitur. Dicet aliquis dum reuulsione subita opus est, citius, & commodius hanc è sincipite haberi, quia scilicet è recta regione supraponitur membris illis principibus, in quæ fluxio decumbit. Quo dato, & non concesso, saltem ob grauitatem materiæ, quæ difficile admodum ascendit, hoc in Viro distillatio nullam præseferebat acrem qualitatem, quæ pulmonum corpus, aut venulas exulcerandi vim possideret, nec ea in copia vnquam fluxit, quæ suffocationis tam euidens periculum minaretur. Altera est, quia licet iuuamen ex inusto sincipite celerius esse quibusdam videatur, attamen quod ex occipite expectatur, valde tutius est, & cum minori patientis molestia, nemine penitus reclamante. Asclepiadis autem sen-

ſententia fuit apud Celſum, citò quidem eſſe curandum, ſed tutè, etiam, & iucundè: Securius verò, nec ita moleſtum eſſe cauteriũ ceruicis, patet omnibus, qui capitis anatomen vel ruditer obſeruarunt, & in Hippocr. Galeniq; doctrina verſantur. In ſincipite enim rariſſimæ ſunt ſuturæ, per quas etiam abundè vaporoſa cerebri excrementa tranſpirant, craniumq; ipſum tùm tenuiſſimum, tùm maximè fiſtuloſum exiſtit. Senſu inſuper prædita corpora, inquit Gal. 6. Epid. com. 1. vbi de mulierum dolore in ſincipite ex vtero diſputat, in ſuturis complura ſunt, nempè pelliculæ quædã, villos noſtri Anatomici nuncupant, quæ panniculum craſſiorem pericranio coniungunt, penetratq; tenuiorum vaſorum copia. Cum autem magnitudine æqualia fuerint pathemata, partes, quæ natura ſenſu magis participant, ſentiunt magis, quæ verò magis ſentiunt, cauſæ dolorificæ his moleſtæ magis. Quare Hipp. in lib. de Vuln. capit. vulnera ſincipitis multò periculoſiora eſſe ſcribit, quàm occipitis, vbi craſſius eſt os, nec ita foraminibus peruium, & ſenſu adeò exquiſito præditum, & ideò ibidem vulnera capitis curaturum commonefacit, vt in perforatione, ac terebratione ſuturas omninò vitet. Sunt è Medicis, qui fatentur vidiſſe, qui ab inuſtione ſupra commiſſuram coronalem in phrenitidem eadem die inciderunt. Hanc pariter putant fuiſſe cauſam, ob quam Meſue cap. de Aegrit. neruorum, in quo de Catarrho agit, quando poſt alia omnia auxilia ad ſincipitis vſtionem deueniendum eſt, vt ſuturas euitaret, eam inurendam eſſe partem mandat, ad quam medij digiti ſummitas immediatè attingit, manus radice ſummis naribus, non autem ſupercilijs admota. Addunt quod ſi Hipp. vt patet ex lib. de Inter. affec. prope finem in cura iſchiadici doloris, omnibus alijs prius tentatis auxilijs, ad inuſtiones tandem confugiens, eam, quæ ignito ferro fit, in oſſibus coxendicum timet, quanto magis in ſincipitis oſſe, & præſertim in ſutura. Hæc enim ſunt verba Hippocr. Vrito pluribus profundis inuſtionibus in parte quidem oſſea per fungos, in carnoſa verò per ferramenta. Quamuis putem ego Hippocratem alia ratione, quàm quod per ferramenta oſſa coxẽdicum adurere extimeſceret, verba illa protuliſſe. Non enim rationi conſonum videtur, oſſa tam valida, vbi exſicca-

tione

tione per ignem indigent, ignitum ferrum citra noxam sufferre minime posse, nisi compagem simul neruorum iuncturæ coxæ intellexerit. Ad partium siquidem vrendarum naturam potius respexisse videtur, dùm in parte carnea vrendum esse ferro vult, in ossea verò, & neruea nequaquam, sed fungis. Vbi enim vrenda caro est, medicamentis magis exsiccantibus opus est, quoniam pars carnea mollis, & humida est, sed vbi vrendæ sunt partes osseæ, aut etiam nerueæ, cum siccæ partes existant, igne minus exsiccante vti oportet. Postrema ratio est, quia non solùm ad præsentem fluxionem, quæ pariter non admodum impetuosa apparuit, quo in casu scio Auenzoar, Paulum, & recentiores ferè omnes sincipitis inustionem multo magis commendare, respiciendum mihi fuit, verùm quoque ad imminentem, & ad magnam capitis intemperaturam, ob quam continuò superflua in cerebro accumulatur pituitosi humoris copia, ad quam minuendam, & à subiectis partibus auertendam, perpetuo opus fuit emissario, quod citra controuersiam ab omnibus in occipitio inflictum, decliuioris situs ratione, approbatur. Nam quæ in brachio sinistro, & crure dextro multis ad hinc annis Patiens aperta defert, excrementis, quæ assiduè malè affecta viscera progignunt, expurgandis minime esse idonea, symptomata prædicta, à quibus persæpe affligitur, manifestè ostendunt. Qui plura ad cauteriorum vsum spectantia desiderat, legat inter alios Mercurialem in suis Consilijs Tomo 3. & in Prælect. Pisanis, & Claudinum in Respon. Medicin. Interim verò quispiam non miretur, si hac in materia aliquam inter nos discrepantiam inueniet, nec inde calumniandi Artem occasionem arripiat. Neque enim protinus crimen Artis est, si quod professoris est, ait Celsus lib. 2. c. 5. Quamquam rectius dici potest, non committi à Medicis errorem; sed controuersos esse potissimum pro vario cuiusq; experimẽto non aliter forsitan, ac cùm dixit Gal. in de Vict. rat. in acut. com. 1. tex. 42. hisce verbis. Quare contingit, vt interdum præstantes Medici de curatione diffidant? Quod scilicet in nonnullis expertum conuenire omnibus putauerunt, sic sanè & in victus ratione in morbis acutis fuerunt controuersi. Alij quidem ægros ad iudicationem vsque ptisanæ cre-

more ſeruantes, alij ptiſanam ipſam exhibentes, alij autem neutrum horum adminiſtrantes, ex parte autem verum quidem dixerunt omnes,ſed ex parte falſi,circumuentiq; ſunt. Nempe quidam in acutis morbis ptiſana indigent, alij cremore, alij horum neutro ad iudicationem vſque. Hæc ille;Et ego ad Pharmaciam deſcendo, in qua ſunt lenientia,præparantia, & euacuantia, hæcq; duplicia, vniuerſalia,& particularia,necnon roborantia tàm admota, quàm aſſumpta. Leniendo euacuant manna,caſſia,electuarium vocatum lenitiuum,ſyrupus violaceus, & ſyrupus roſaceus ſolutiuus,mel roſaceum ſolutiuum,diaprunum ſimplex,diacaſſia,diaſſena lenitiuum & conſimilia.Ego autem ab electuario lenitiuo cum hiera Gal. non diſcederem,vbi parandum ſit medicamentum inbolis,hoc nimirum modo. Recipe elect. lenit. vnc. j. hieræ picræ drach. ij. m. Si verò potius in forma liquida exhibendum ſit, alijs anteponerem mel roſaceum, aut violaceum cum diapruno 5. illud quidem quatuor vnciarum pondere,hoc autem mediæ vnciæ,vnà cum decoctione pectorali Rhaſis. Præparantia vocata fiant magis in iure pulli, quàm aqua,ex betonica, ſtœchade, tuſsilagine,cichorio, endiuia, mentha, & borragine,cuius vncijs quatuor addantur binæ cum dimidia,oxymelitis ſcilicet vna,& ſyrupi de betonica, de iuiubis, ac mellis roſacei 5. ſingulorum vncia media. Quo tempore hæmorrhoidales venæ per hirudinum morſum aperiri poterunt. Syrupis autem præaſſumptis medicamentum ſuperbibendum eſt, ex eiuſdem mellis roſacei, aut violacei vncijs quatuor,cum agarico trochiſcato, & rhabarbaro infuſis, & expreſſis, ſingulorum ſcrupulis duobus, aut eius loco aſſumat pilulas de agarico M. & maſtichinas ſimul. Cochiæ etiam, aſſaieret,aggregatiuæ, aureæ, de hiera cum agarico,& huius generis ſimiles commendantur. Confert pariter electuarium indum maius epotum mediæ vnciæ pondere, cum mellis roſacei, & mannæ ſing. vncijs duabus in aquis ſcabioſæ, & betonicæ. Hac peracta purgatione iterum per dies aliquot aſſumat ſingulo quoque mane cochlearia duo præſentis ſyrupi. Recipe ſyrupi de hyſſopo, de myrto, de betonica, ſingulorum vnc. j. oxymelitis 5. mell. roſ. col. ſingul. vnc. 5. deinde verò ſequentes pilulas deuoret. Recipe pilularum aggregat. de agarico

rico

rico ſing. ſcrup. ij. trochiſc. alhandal. gr. iiij. m. &cum melle rofaceo ſol. f. p. v. Mirabilis etiam eſt vſus pilularum illarum, quarum deſcriptio legitur in noſtra Conſultatione de Aſthmate Cardinalis Bonifacij Caetani huiuſce Prouinciæ de latere Legati. Verùm hoc in loco, priuſquam ad alia tranſeam, tria ſunt enucleanda. Primum quia dubitabit forſitan aliquis de agarico trochiſcato, eò quod Practici nonnulli ſcripſerunt agaricum non trochiſcatum pituitoſos humores aqueos trahere, quales potiſsimum eſſe eos, qui in Patiente è capite labuntur, ſuperius dictum eſt, quemadmodum in trochiſcos coactus cum vino infuſionis zingiberis, craſſos educit. Alterum deinde quoniã quæret alius quonã tempore medicamenta à capite vacuantia propinanda ſunt, cũ inter Medicos reperiantur multi, qui ſtatim à cæna, vel paulò ante ipſam ſoluentia medicamenta in catapotijs exhibent; Poſtremũ, an Catarrho ad pectus fluere incipiente, purgantibus vtendum ſit, quo tempore Medici quidam leuioribus tantummodo procedendum eſſe contendunt. Ad primum quod attinet, dicatur agaricum licet medicina domeſtica ſit, quam propterea Democritus familiæ medicinam vocabat, atque ſi fides habetur Auicennæ, cardiaca, ventriculo tamen infirmo, nauſeabundo, & vomenti, & doloribus obnoxio, tutò, ac ſine periculo non dari, ideoque trochiſcatum magis eſſe amplectendum, vtpote qui, Meſue affirmante, idem agit quod agaricus ipſe, ſed tutius, & minori cum ventriculi noxa, vt ſileam quod craſsi etiam humores pituitoſi hoc in corpore peccant. In ſecundo, hic iſtis, hic verò illis gaudet, vt eſt in prouerbio, pro vario cuiuſque experimento, à cuius varietate dubio procul hæc inter nos differentia ortum ducit. Sed ſi hac in re liberè quod ſentio pronunciare poſſum, medicamenta cum cibo admiſcenda neutiquam ſunt, loquor autem potiſsimum de propoſitis, quæ valida ſunt catartica, non de hypelatis, & eccoproticis, ſeu ſtercoris eductiuis, vt aloe, & rhabarbaro, in exigua præſertim quantitate. Nam ſimilia ſuccos prauos à longinquis partibus non trahunt. In quam ſententiam pluribus rationibus adducor, in primis verò, quia fortia illa medicamenta ad locum, in quo reperiuntur, prauos corporis humo-

res attrahunt, hinc ex prauorum ſuccorum miſcella cum cibo, eiuſdem cibi corruptio. Præterea agitatur cibus,& antequam concoquatur à ventriculo truditur. Proritatur enim natura à medicamenti qualitate, & ab humoribus, qui confluxere. Adhæc innatus calor, quò pluribus obeundis actionibus incumbendum ipſi eſt, eò minus quod aggreditur perficit. Itaque cum,ventriculo vacuo,naturalis calor nihil aliud habeat in quod agat, præter medicamentum, concludatur hoc ipſum fælicius purgaturum eſſe, à cibis vacuo, quàm ijſdem pleno ventriculo. Demum,quia minus operatur quod fuſum cibo commiſcetur. A ſuperingeſto enim alimento vis medicamenti exoluitur, de mente Hippocr. 11. de Rat. vict. in acut. vbi etſi ptiſanam ſorbendam præbet ijs, qui medicamentum ſumpſere, nihilominus inde deducendum non eſt, ergo admiſcet. Nam medicamentum illud forte ſatis erat ex helleboro, aut peplo, quod eſt tithymali genus, & cum dicat ibidem Hipp. conſueta potione minorem eſſe exhibendam, & antiqui in acutis circiter vncias tres in vna cibatione offerre ſolerent, iccirco à tam exigua, ac leui potione impediri nullo modo potuit. Paulus Aegineta lib. 7. cap. de cholagogis hanc ipſam opinionem confirmat. Quod ſi Celſus lib. 3. cap. 18. vbi de veratro inſanis quibuſdam exhibendo loquitur, ſcribit in hunc modum. Idque ſi in potione non accepit; pani adijciendum eſt, quo facilius fallat; & Galenus in muliere illa, quæ herpete laborabat, ſero lactis diacridium immiſcebat, ad bilis purgationem, ſciendum eſt ſæpe Medicos præ manibus habere coactas curationes, in quibus parum regulariter operantur, & meliori quo poſſunt modo medelam parant. Quare iudicent alij quàm rectè operentur, qui pilulas non longe à cibo pro capite expurgando propinant, mox ſcilicet dormituris, meliorem ſic fieri purgationem exiſtimantes. Ego certè cum bona Medicorum parte expectandum eſſe cenſeo, donec venter cibo exinanitus ſit, & prima concoctio perfecta.

Roborantia quidem caput ſtatim à cæna tutò, & cum ratione aſſumuntur, vti conſeruæ cephalicæ dictæ; de quibus infra. Nam vnà cum cibi euoporatione in cerebrum efferuntur, citra vllam ventriculi moleſtiam, & concoctionis noxam. Poſtremo loco dubi-

tatur à multis, an in distillatione inchoante, illicò ab euacuatione auspicandum sit, an prius disponenda & adæquanda materia, quò facilius educi possit, & dein vacuandum, iuxta Hippocratis sententiam 1. Aphor. 22. Concocta medicari, & cruda non mouere, neque in principio, nisi turgeant. Hæc dubitatio varia in se capita habet,& ideo nō vno tantùm modo responderi debet, sed per determinatas limitationes,id quod generaliter, ab eo quod speciatim verum est, seiungere oportet. Quamobrem dicatur ex illa defluente materia, vel præceps quodpiam periculum ex iam relatis impendere, vel nullum. Si quidem nullus immineat repentinæ ruinæ timor, vt blandè operando, Catarrhi si quæ est sæuitia demulceri, atq; ab eo contractum vitium corrigi, ac emendari posſit, tunc paranda omnino prius erit materia, interim tamen reuellentia, ac deriuantia administrando per clysteres acriusculos, vincula dolorifica, validas frictiones, & balnea infimarum partium, tandem ad euacuationem per medicamentum purgans deueniendum, nisi tamen sanguinem magis mittere opportunum aliquomodo videretur, quæ vacuationis species tot præparantia non expostulat: Verùm cum à distillante materia valde præceps periculū impendet, alia via procedendum & secus prorsus agendum est. Sed antequam res hæc diffiniatur, vnde obsecrò fit, vt distillatio aliquando magis, aliquando minus periculosa sit? Respondeo tribus maxime de causis distillationem periculosam magis euadere. Primaquidem, ob eius multitudinem & in capite, & reliquo corpore, quæ propterea statim potest strangulando perimere. Secunda, propter ipsius malignam qualitatem, quòd videlicet acris, & erodens valde existat, vt quamcunq; partem attigerit, hanc ipsam exulceret, veluti nares, columellam, fauces, asperā arteriam, pulmones, gulam, ventriculum. Tertia, ratione membri, & partis ad quam decumbit, sicuti si ad fauces, & guttur, ibi anginam fieri suspicio sit, vel ad pulmones, & thoracem, & inde metuenda aut peripneumonia, aut pleuritis, aut phthisis. Cum his omnibus considerandum est etiam, num distillatio tenuis, vel crassa sit, eò quod tenuis distillatio suapte, ac propria natura velocē motum habet, & præcipitem magis, quàm habeat crassa, quæ non

ita festinanter mouetur, sed omnino lentè, ac pedetentim, proindeq; illam vacuationi aptiorem esse, quàm altera sit. Itaque hæc ipsa dubitatio in hunc modum soluatur. Vbi adhuc crassior est materia, & copiosa, quæ etiam non confertim mouetur, non est ea de repente à principio mouenda, & exagitanda, quia commota à medicamento difficulter vacuari, ac extraduci poterit, quia cum cruda sit, & crassa, suo lentore vacuationi resistit. Vnde magnopere timendum, ne eadem materia ad cerebri meatus delata epilepsiam, aut apoplexiam concitet, vel faucibus adhærens hominem strangulet, vel in pulmones defluens asthma producat. Huiusmodi ergo materia concoquenda prius erit, neque alijs dimouenda præterquam clysteri acriori, frictionibusq; validis, ac frequenter artubus potissimum administratis, vt reuellendo à prædictis partibus nobilioribus auertatur; tàm animi, quàm corporis quietem imperando, vt omnes declinentur occasiones, quibus illa, & moueri, & augeri possit, necnon cauentes ab his, quæ caput replendi vim habent, & pituitæ generandæ apta sunt, seruato tenuiori victu, vt illi fomentum subtrahatur. Cum verò concocta apparuerit, & ideo ad purgationem facilis, tunc opportunis medicamentis educenda erit. Vbi autem non mediocriter crassa, sed tenuis omnino est, & præceps in motu, multaq; vel tenuis, & maligna, malignas enim; id genus distillationes, quæ tenues sunt, & erodunt, vocant Hippocrates, & Galenus 6. Epidem: aut si iam inclinet, & propensa sit ad aliquam nobilem partem, vbi de grauiori malo magis timeatur, tunc leuioribus remedijs omissis, protinus ab initio ad ea ueniendum est, quæ statim, ac potenter vacuando reuellunt, neque vlterius concoctionem expectare oportet, veluti nos docuit 5. Meth. Galenus, & hæc sunt sanguinis missio, sed præcipuè purgatio. Quò etiam omninò spectat eiusdem Galeni sententia ab Oribasio relata in eo capite; quos, & quando purgare oportet. Tenues & serosos humores à principio vacua, in crassis verò concoctionem expecta. Quam sententiam ex Comm. Galeni in lib. de humor. quæ à nobis desiderãtur, decerptam fuisse Rabbi Moyses in suis Aphorismis testatum reliquit. An ergò Hippocrates & Galenus incon-

ſtantes erunt, qui concocta ſolùm medicari præcipiunt, & cruda non mouere, neque in principio cum non turgeant? Dicendum quando reuulſionis gratia euacuationem aggredimur, etiam ab initio nulla expectata humorum concoctione, euacuari à nobis poſſe. Tunc verò reuulſionis gratia euacuamus, quando ex ipſorum humorum ab vna ad aliam partem fluxione morbus concitatur. Reuera namque reuulſio accommodatum eſt fluxionibus remedium, cùm ſcilicet illis obuiam ire cupimus, ne ad aliquam decumbentes particulam magnum eidem malum inferant. Cuiquidem reuulſioni cõgruum tempus inter alia initium prorſus eſt. Vbi enim iam defluxerint humores, deriuatione, aut vacuatione per locum ipſum, vel per vicinum indigent. Adde quod vbi eſt acris, ac tenuis materiæ fluxio à cerebro ad alia membra cum euidenti vitæ periculo præcipitata, morbus tunc turgentis morbi naturam ſubinduit, & propterea quamprimum, & eadem hora purgare Medicum cogit, iuxta Galeni doctrinam 4. Aphoriſm. Hippocratis autem ſermo de illis humoribus intelligendus eſt, qui defluxere, & in vno conſiſtunt loco. In quem ſenſum idem Hippocrates in libro de Rat. vic. in acut. Comm. 4. tex. 22. dixerat: Quicunque inflammationes in morborum principio conantur medicamento ſoluere, nihil de eo auferunt, quod intentum, inflammatumq; eſt.

Hæc itaque ſunt, quæ in medicamentis in vniuerſum euacuantibus, obſeruatione digna mihi viſa fuerunt, iam tempus poſtulat, vt ad ea deſcendamus, quibus particulatim capitis plenitudo vacuari ſolet, ſuntque caput purgia à quibuſdam appellata, à Græcis errhina, maſticatoriaque, & gargariſmata, quæ communi nomine apophlegmatiſmi dicuntur. Nos autem in Patiente propoſito inter initia gargariſmate ſolùm vſi ſumus, ad faciliorem viſcidæ pituitæ gutturi inhæreſcentis excreationem, & ad robur parti dictæ conciliandum, ne fluentem à capite materiam ita facilè admitteret. Maxima enim anguſtia ſumma laryngis, & gulæ pars oppreſſa cognoſcebatur, ita tamen vt primum vſus fuerit gargariſmate facto ex aquis plantaginis, roſarum, & portulacæ,

addito ſyrupo mirtill. cum granatorum vino , & aliquando ex decoctione roſarum, coriandrorum, & lentium decorticatarum. Sunt qui aqua tantum roſacea vtuntur,cui modicum camphoræ additum ſit. Hæc enim omnia ſiſtendi, refrænandiq; fluorem,& partem roborandi vim habent. In quem vſum pariter pilulæ quædam ſub lingua detinendæ, quæ ideò hypoglotides nominantur, haud omiſſæ fuerunt, in hunc modum paratæ. Recipe ſem. papau.albi,ſem.lactucę,& portulacæ,ſacchari candi, penidiorum,diatragachanthi ſingul. vnc. ſ. opij gr. ij. cum ſyrupo iuiubino fiant trochiſci ad lupini magnitudinem, qui pariter facilius hoc altero modo parantur. Recipe maſtichis drach.ij. pyrethri drach. j. cum muccilagine tragachanthi f. p. in iam dicta forma, quarum vna ore detineatur. Prior tamen compoſitio locum videtur habere potius in cohibenda fluxione acri, & calida. Diacodionis in rotulis ex ſaccharo frequens vſus fuit, licet Galeni tempeſtate in eclegmatis modum conficeretur, de quo idem Gal.7. de Comp. medic.ſec.loc.cap.2.Thus,& myrrha deglutita ſiſtunt Catarrhum frigidum, quemadmodum pilulæ de cynogloſſa deſcriptione Alexandri apud Meſuem, in qualibet fluxione cohibenda mirabiles ſunt. Deinde verò craſsiori ſimul, & viſcidiori reddita materia ab illarum partium calore, & longiore in illis mora, & conſequenter ad excreationem minus apta, alio gargariſmate vſus eſt ex melicrato interdũ,& oxycrato,ſępius verò ex aqua decoctionis hordei cum cortice, liquiritiæ, paſſularũ, & hyſſopi, addito modò ſaccharo,modò oxymelite. Maſticatoria autem non niſi poſt alias omnes euacuationes, & iam ferè à prædictis malis libero conceſſa ſunt,ad hoc tantum,vt, ne iterum copioſa in capite materia cumuletur,impedimento ſint, ſenſim,& aſsiduè cerebri excrementa per os euacuantia, in quorum claſſe fuerunt pyrethrum,maſtiche, ſpica, cubebæ,& ſimilia quæ ſępius commanſa mirè cerebrum expurgant, veluti & ſequens compoſitum. Recipe melanthij drach. ſ. betonicæ drach. j. ſem. coriandr. ſcrup. iiij. maſtiches drach. iij. ceræ q. ſ. fiat confectio pro maſticatorio. Hoc eodem tempore conuenit ſternutamenta promouentium vſus, ſi quis tamen conuenit in Viro, in

quo præſertim fluxio ad partes thoracicas delabitur. In morbis enim pulmonis, & thoracis ſternutationes valdè malæ ſunt, quia exagitant thoracem, & lacerant pulmonem, quem in quiete eſſe expedit, ſicuti & alias omnes, quæ laborant, particulas. Adde quòd, cum ſternutatio motus quidam violentus exiſtat, materiam agitando in cauſa eſt, vt eam in partem imbecilliorem promptius defluat. Quibus de cauſis dictum fuit ab Hippocrate in Coac. Prænot. lib. 5. ſect. 2. tex. 46. Grauedines, & ſternutamenta in morbis pulmonis, ſiue antecedant, ſiue ſequantur, prauum. In alijs verò morbis ſternutationes vtiles. Vnde ſi ad hæc deuenire quiſpiam velit, initia morbi vitanda prorſus eſſe non ignoret, dum crudus humor eſt, & morbus, atque niſi poſt coctionem, pulmone amplius non laborante, ſecurum eſſe errhinorum vſum. Tunc enim ideo maxime conueniunt, quia plurimum caput expurgant, & craſsiores, magiſq; impactos humores excutiendo educunt; præſertim ſi ſint fortiora, quæ à toto capite ducunt, quemadmodum debilia ab oculis tantum, & hinc à vicinis naſo partibus, vt elicitur ex Hippocrate in lib. de Loc. in hom. Inter liquida errhina mihi ſolet eſſe familiare paratum ex ſuccis depuratis betæ, braſsicæ ſing. ad vnc. ij. cum aquæ ſampſuci vnc. v. & modico ſaccharo, aut melle. Inſuper ſuccus foliorum enulæ campanæ, in quo mannæ portiuncula diſſoluta fuerit mihi magnopere arridet, veluti & cyclaminis ſuccus, ſed hæc fortiora alijs capitis affectibus grauioribus relinquamus. Tempore autem, quo de anguſtia illa thoracis ab vtraq; oſſis ſterni parte citra ſenſum doloris conquerebatur, ex fluxa videlicet ad ambas pulmonũ alas tenui pituitoſa materia, arteriaca varia incraſſandi, & expectorandi vim habentia prætermiſſa non fuere, vti quę componuntur ex penidijs, ſaccharo cando cum oxymelite, & ſyrupo iuiubino, & ex loch de pulmone vulpis, de pino, diaireos, diatragachãtha cum ſyrupo de ſucco liquiritiæ, & ſimilibus. Pręcipuè autem ſequenti electuario vſus eſt Patiens. Recipe radicum enulę campanæ elixatæ, ac extractæ vnc. iiij. radic. ſcyllæ elix. & ext. vnc. ij. Mellis optimi lib. j. hyſſopi, ireos, liquiritiæ ſingul. drach. iij. cum aqua decoct. dictar. radicum f. electuarium ſecundum artem.

Quin

Quin etiam extrinſecus ad emolliendum thoracem, doloremque demulcendum, haud omiſſa ſunt præſidia in hunc finem excogitata, veluti oleum liliaceum, ſem. lini, amigdalarum dulcium, violaceum, & chamæmelinum; In eadem ſerie fuere butyrum, pinguedines animalium variæ, emplaſtrum de meliloto, & filij Zachariæ. Verùm quia excrementorum reliquiæ tàm in capite, quàm in pulmonibus adhuc ſuperſunt, ea propter ad eas omninò diſsipandas, & in halitum diſcutiendas, ad vnum de duobus, autumno proximo mihi deueniendum eſſe duxi, nimirum vel ad ius galli antiqui ad modum Meſues præparati, vel ad chinæ, ſalſæ, viſciquercini, & ſaſſafras decoctum, cum ſimplicibus caput, iecur, & pulmonem reſpicientibus, quale foret, ſi aſſumeretur, Radicis chinæ vnc. j. cum dimidia, ſalſæ pariliæ drach. v. viſci querc. drach. iij. ſaſſafras drach. ij. iuris pullæ lib. v. Bulliant poſt factam infuſionem ad medietatis conſumptionem, addendo circa finem ebullitionis betonicæ, ſtœchadis ſing. manip. medium, ſonchi, cichorij, endiuiæ ſing. p. duos, hyſſopi, ſcabioſæ, & capillorum veneris ſing. p. vnum. Deinde colentur pro ſyrupis. Recrementis addantur aquæ lib. vj. quæ rurſus bulliant ad tertias, & in fine addatur modicum radicis liquiritiæ, & ſacchari pro potu in prandio, & cœna. Ita namque ſpero fore, vt cerebri humiditates abſumantur, ventriculus, & pulmo ab excrementis illis frigidis, & pituitoſis abundè expientur. Ante tamen huiuſmodi decoctum probarentur mihi magnopere aquę Tetuccianæ, quas aliàs Patiens, me hortante, ſumpſit, manifeſto cum ventriculi iuuamine. Poſt hæc omnia remanet cęterarum maximè neceſſaria indicatio, quæ eſt exſiccatio, & corroboratio capitis in primis, ſine qua tolli nunquam diſtillatio poterit, imò eadem perſeuerante cauſa, eadem ſuperuenire incommoda neceſſe eſt, quæ etſi aliquando repreſſa videbuntur, rurſus nihilominus erumpent, ac reuiuiſcent. Pro qua quidem perficienda intentione nonnulla & extrinſecus, & intrinſecus adminiſtrari ſolent. Inter aſſumpta commendantur à Medicis conſeruæ vocatæ cephalicæ ex betonica, floribus anthos, ſaluia, & roſis, myrobalani chebulæ conditæ, magnæ antidoti, theriaca ſcilicet, & mi-

& mithridatium. De quorum numero sunt diamoschum dulce, amarum, diambra, plirisarcoticum, aurea alexandrina, diaolibanũ sales theriacales, qui si non adsint, eorum loco hac vti licet aqua theriacali dicta. Recipe flor. anthos lib. j. theriacæ veteris vnc. j. aquæ saluiæ lib. ij. Distilla in balneo mariæ, cuius cochlear vnum quotidie mane assumi potest. Mihi etiam familiaris est sequens cõserua hora somni deuoranda ad pondus drach. ij. Recipe olibani drach. ij. f. rasuræ eboris drach. ij. coriandr. præp. vnc. f. conseruæ rosarum vnc. ij. cum syrupo de betonica fiat mixtura, & inauretur. Nemini autem mirum videri debet, si ad roborantia etiam calida descendo, eò quod superius statutum est Patientis nostri caput calidum esse, quandoquidem validè exsiccantibus indigemus, & adhuc validioribus vtendum esset, nisi aetas contraindicaret: quæ quidem citra caliditatem vix esse possunt, ne dicam quod huius capitis caliditas iam in via est ad frigiditatem, nimiæ humiditatis, & senilis ætatis ratione, quemadmodum supra copiosè probauimus. Quibus adde Hippocratis auctoritatem ex 1. de Diæta tex. 30. vbi sic loquitur. In senili ætate adest ignis recessus, aquæ autem accessus, siccorum sublatio, humidorum autem status. Vnde non temerè calefacientia administrantur, dummodo siccent magis, quàm calefaciant. Propterea etiam mihi summopere placet inter extrinseca, puluis exsiccatorius suturæ coronali inspergi solitus, ex caryophyllis pondere drachmæ f. stœchade, betonica, sampsuco, folijs rosarum rubearum sing. drach. vna, facta prius ex melle illinitione. Alter puluis ita componitur. Recipe nigellæ Romanæ torrefactæ vnc. f. radicum cyperi drach. vnam cum dimidia, flor. stœchados, rosarum, an. man. f. nucis moschatæ, caryophyllorum an. scrup. iiij. fiat puluis. Arabes laudant summopere sandaracam, quam hodie vernicem vocamus, ideo eiusdem puluis addi potest. Præcipuè vero commendatur stillicidium aquarum thermalium, cuiusmodi sunt Patauij, quæ vulgo della Lastra appellantur. Hæ siquidem præ alijs caput minima cum caliditate exsiccant, veluti Patauini Medici præstantissimi vnanimiter affirmant.

Atque eò magis huius generis præsidium laudo, quò idem Patiens refert olim de consilio Clarissimorum Medicorum Hieronymi Capiuaccij, & Mercurialis hoc ipso remedio se mirũ in modũ subleuatum fuisse. Et quamuis, vbi est experimentum in medicina, tunc de Celsi sententia abijciendæ sunt rationes; vnde etiam scripsit Auicenna; Vbi aliud ratio, aliud experientia indicat, vni tùm experientiæ innitendum, nihilominus ad rationes etiam, si quæ sunt, descendere mihi semper placuit. Circa vsum itaque harum aquarum, non aliter ac de sinapismis, & vesicantibus disputatũ est, non contemnenda quæstio excitari potest, vtrum videlicet in causa calida conueniens sit thermalium aquarum stillicidium. Nam licet distillatio nostri ægrotantis nullam prorsus calidæ qualitatis notam præseferat, primò quidem, quia nullus vnquam in ea fætor fuit; quando enim fætet Catarrhus, solet esse calidus, eò quod fætor putredinis soboles est; Deinde, quia semper caruit illis coloribus, qui fluxionis caliditatem arguunt, vt sunt croceus, ruber, & viridis; quinimò albus tantummodo color in ea obseruatus est, frigiditatis nota perquam manifesta. Demùm, quoniam huiusmodi Catarrhus in sapore, neq; salsus, neq; amarus, neque quouis modo acris vnquam fuit, sed insipidus omni tempore, frigiditatis argumentum: licet, inquam, præsens distillatio calida non sit, quia tamen supra demonstratum est à causa calida potius, quàm frigida pendere, nimirùm calida capitis intemperie, idcircò non temerè ad prædictum stillicidium deueniendum est. Nam omissa Tralliani contra Galenum ratione, de qua vberius supra, ipsemet Gal. 6. de Tuen. sanit. 9. acriter eos damnat, qui stillicidijs calidarum aquarum vtuntur, vbi caput calidum est. Sanè Rhasis 9. ad Almansorem in Catarrho à causa frigida proueniente, vti vento, vel aere frigido, docet caput cum panno multum calefieri, etiam si Catarrhus calidus esset, & similiter de eiusdem Viri sententia, vbi distillatio orta esset à Sole, vel à caliditate capiti impressa, hæc prius cum frigidis remouenda foret, quamuis illa frigida esset. Hinc constat quanti referat in Catarrho curando prius eius causam rescindere, qua non remota, impossibile videtur Catarrhum ipsum posse expugnari.

Pro

Pro hac itaque dirimenda controuersia necesse omnino est non ignorare, quæ ab Auicenna 4. primi cap. vlt. referuntur, quando nimirum causa Catarrhi, & Catarrhus æquè fortes sunt, aut causa fortior, magis incumbendum causæ expugnandæ, tùm quia causa, tùm quia vt plurimum, ipsa non ablata, Catarrhus neutiquam debellatur. Quò dubio procul respexit Rhasis, cuius tamen præceptum (quod praxim facientes non negligenter attendant) non ita statim amplectendum à nobis est, quoniam tunc solùm vtile, vel salubre erit, vbi pauca sit, quæ defluit, materia, & nulla in capite, ac toto corpore insignis reperiatur plenitudo; Sed si causa parua, & leuis existat, Catarrhus autem valde fortis, huic protinus euincendo incumbendum erit, causa ipsa omnino neglecta. Hinc meritò Galenus, vbi magna sit capitis caliditas, aquarum calidarum vsum reprobat, cum ad alia siccantia, & roborantia, quæ caput non admodum calefaciant, deueniri possit. Quamobrem cum sæpius dictum sit à me, intemperiem capitis nostri Patientis esse quidem adhuc calidam, sed non intensè, & Catarrhi copiam à multitudine potissimum vaporum sursum in caput à ventriculo frigidiori expirantium progigni, concludatur in hoc, & in alijs à consimili causa eodem malo laborantibus, thermalium aquarum stillicidium maxima cum ratione administrari. Non modò enim cerebri humiditatem superuacaneã resiccat, verùm etiam membro illi robur manifestè conciliat; vt non tam promptè ascendentes halitus admittat, & in aqueam substantiam conuertat. Imò si tẽpore, quo iunior erat, & caput calidius habebat, ab huiusmodi prę- sidio tantopere subleuatus fuit, quid sperandum hoc tempore, quo capitis caliditas ob senilem ætatem remissa est? Idemmet stillicidium ventriculi regioni faciendum omnino est, ex aquis tamen Aponitanis, aut alijs mineræ non dissimilis, vt pars illa, quantum fieri potest, roboretur; quinimò si aliqua de causa impeditus ad thermales aquas se conferre nequiret, mihi maxime probaretur stillicidium arte paratum ex oleo amygdalino dulci, & vino laudano, nuce moschata, ligno aloes, cinnamomo, mastiche, absinthio mentha & rosis medicato, mane, & vesperi, hora vna, & altera ante cibum, vnius ferè horæ spacio, supra ventriculi fundum, nimirum

paulò

paulò ſupra vmbilicum, quindecim ſaltem diebus continuis faciendum. Pro qua etiam parte magis confirmanda ſequens linimentum confici poteſt. Recipe olei nardini vnc. j. ſ. roſar. rub. caryophyllorum, maſtichis, corall. rubeor. ſingul. ſcrup. j. vini albi odorati, & ceræ q. ſ. fiat vnguentum. Intrinſecus verò pro ventriculo ipſo calefaciendo, ac roborando laudantur zingiber conditũ, myua cytoniorum aromatica, cõſerua abſinthij, vinum abſinthite, confectio in rotulis ex oleo anyſorum, diatrion pipereon, diacyminum, & huius generis multa, quæ breuitatis ergo omittuntur. Pro pulmonum verò, & pectoris corroboratione, ne fluxionẽ à capite tam facile ſuſcipiant, mirum in modum conducet, ſi ſingulis diebus horis aliquot ante prandium terebinthi optimi drachmam vnam cum ſulphuris viui aqua violacea ſępius læuigati ſemiſcrupulo deuorauerit. Roborant ſimiliter pulmonem, eumq; detergunt ſyrupi de liquiritia, de hyſſopo, capil veneris, & myrtinus, ſaccharum, & præ omnibus pulmo vulpis exſiccatus. Extrinſecus autem pro vniuerſo thorace ſequens linimentum celebratur. Recipe olei liliacei, amygdalarum dulcium an. vnc. j. ſ. butyri recent. vnc. j. pinguedinis anſeris vnc. ſ. hyſſopi, ireos, ſingul. drach. j. croci gr. vij. ceræ q. ſ. fiat ceratum molle. Ad hepatis caliditatem excedentem mitigandam, quę à Medicis per os aſſumenda proponuntur omnino relinquerem, graueſcentis ætatis ratione, & extrinſecis ſolummodo contentus forem, ex fotu ſcilicet facto cum ſpongia in aqua roſarum, cichorij, & ſucco abſinthij, ac aceto roſaceo madefacta, non omiſſa inunctione ex vnguento ſantalino, roſaceo, ſucco cichorij, & aceto. Confero me tandem ad Diætam, in qua ſunt ſex res non naturales appellatæ, nimirũ aer, &, vt inquit Auicenna, quidquid aeri adnectitur, cibus, & potus, inanitio, & repletio, ſomnus & vigilia, motus, & quies, & animi accidentia, quibus tamen & venerem addunt, vt facit Galenus Comm. 3. in tert. Epidem. In his omnibus quicunque rectè, ac temperatè ſe gerunt, profectò neque à Catarrho, neq; ab alio quouis magno morbo tentantur. Nunc autem oſtendamus, obſecrò, quemadmodum tùm Patiens propoſitus, tùm alij conſimili morbo obnoxij in vſu prædictarum rerum ſe gerere debeant. Quantum

itaque

itaque ad aerem ſpectat, maxima ſanè eius vis eſt in noſtris alterādis corporibus, vtpote quem inſpiratu, & perſpiratu continenter attrahimus, qui etiam ad vitam vſque adeo neceſſarius eſt, vt vix momento eo carere poſsimus, quod Galenus exemplo ſerui Barbari nos manifeſtè docuit, & quoniam docet Hippocrates in 3. Aph. lib. nonnullos quibuſdam in regionibus, vel anni temporibus, benè vel malè habere, propterea quicunq; Catarrho ſubijciuntur, loca humidiora, ſtagnarum præſertim aquarum expirationibus aerē conſpurcantia, euitare ſemper debent, excelſa verò, & aprica, vbi purus, & clarus eſt aer, colere, & inhabitare. Huiuſmodi etenim aer eſt, qui pituitoſos humores non gignit. Dicebat enim Hippocrates in lib. de Sac. mor. Aerem, qui inſpiratur, cerebrum primò petere, & in eo vim ſuam relinquere. Hic non prætereundum Ariſtotelis problema ſect. 14. probl. 7. Cur qui loca edita, apertaque colunt, tardius ſeneſcunt, qui autem caua, & paluſtria ocyus? An ſenectus quædam putredo eſt? putret autem quod quieſcit, nullo modo, aut minus ita afficitur, quod mouetur, vt aqua profluens, & conclusa. Igitur vt locis editis aer vndique efflante ſpiritu agitatur, ita cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuerſus aſsiduè propter agitationem aer habetur, paluſtribus impurus, idemq; ſemper emarceſcit. Cuiuſmodi ergò debeat eligi aer in omnibus, qui ſani, & longius viuere appetunt, nedum in Catarrho obnoxijs, ex præmiſsis facilè intelligitur. Rauennate cœlum, quemadmodum & Romanum, præhumidum eſſe nemo dubitabit, qui vicina loca paludibus, & aquis diffuſa, animalia ex putri materia oriunda, & nebularum multitudinem huic agro, vel Plinio auctore, peculiarem conſiderabit. Frontinus lib. 11. de Aquæductibus ſcribit, Vrbis Romæ aerem apud veteres infamem habitum, & vocatum fuiſſe. Ad quam cauſam reſpexit fortaſſe Tacitus 11. Hiſtoriæ, dùm infames Vaticani locos appellat. Accedit quod ſitus Vrbis Rauennæ humilis eſt, imò duobus fluminibus, quibus vtrinq; eius muri lambuntur, profundior, quamuis multis ab hinc annis de communi omnium conſenſu aer multo ſiccior ſit, & conſequenter ſalubrior, aquis nimirum putreſcentibus magna ex parte abſumptis, & ſiccato ſolo, noſtro tempore præſertim, opera, & conſilio Bonifacij

nifacij Caetani S. R. E. Cardinalis Legati, vt parum absit, quindici à nobis posit, Rauennate cœlum innoxium esse, veluti de suo tempore testatur Strabo, qui Augusti, & Tiberij temporibus vixit, qui quidem miratur non parum quomodo palustribus in locis, vbi Vrbs maxima (ita ille vocat) Rauenna posita est, tota ligneis compacta ædificijs, aquis diffusa, pontibusq; ac lembis peragrata, aer ipse innoxius sit. Verùm salubritatis aeris illorum temporum ratio, & causa alia prorsus erat, quàm sit nostræ tempestatis. Existimo enim ego eam omninò fuisse, quam aliqui nunc de salubritate cœli Veneti in medium afferunt. Siquidem, vt etiam Cardanus ait, quod est humidi natiui minus consumitur in humidiore cœlo, nec facilè ob salsedinem corrumpitur; sic Auer. in Paraph. de long. & breuit. vitæ scribit eos, qui marina loca incolunt diutius viuere, ob caloris, & humidi abundantiam. Quod si Plato in lib. de Rep. fugiendum esse mare censuit, non salubritatis ergo, verùm quòd existimauit mare esse improbitatis magistrum, iuxta etiam Strabonis mentem, à quo proditum legitur, mare attingentes cæteris esse deteriores, sed hæc vt non semper, & in omnibus vera relinquamus. Dicunt à Catarrho minus infestari, qui loca inhabitant similia colli Tabiensi, nunc vulgò la Torre del Greco, quò olim Galenus phthisi obnoxios mittebat, cuiusmodi est etiam mons Sancti Iuliani inter Pisas, & Lucam. Quicunque itaque distillationibus laborant, sub humido, & nebuloso aere minime degant oportet, aut si loci mutatio, vt sæpè contingit, fieri non posit, saltem excessus qualitatis in aere, cęterarum rerum non naturalium contrarietate corrigendus est, de Galeni præcepto in Arte parua. Ad aerem venti referuntur, quia, si creditur Stoicis, quibus pariter assentiũtur Hippocrates in lib. de Flat. & Seneca 5. Natur. quæst. ventus nihil est aliud, quàm aer commotus, seu fluxus aeris. Huic autem morbo contrariantur potissimum venti australes, & boreales, qui ambo cerebrum alterando Catarrhum promouent, illi quidem calefaciendo, & magis humectando, hi verò nimis refrigerando, &, quemadmodum tradit Hipp. de Sac. morbo, cerebri humidum, veluti nos manu spongiam aqua plenam comprimendo. Radij etiam solares vitandi sunt, sed multò magis luna-

lunares, eò quod illi suo calore liquando, hi nimia humiditate cùm replendo, tùm laxando fluxiones à capite promoueant. Solares verò tunc maxime fugiendi sunt, quando Sol ipse commouendi vim maiorem habet, quàm discutiendi, & resoluendi, quod potissimum euenire experimur, in mense Martio, & primis etiam diebus Aprilis, quo tempore Sol de Astronomorum sententia circa medietatem signi Piscium, & Arietis versatur. Tunc enim primũ terræ humiditates præ frigore congelatas soluere aggreditur, quas cum penitus disijcere nequeat, quia breuis etiamnum eius mora est, in crassos vapores commutat, necnon in pluuias. Vnde vernum tempus inter cætera pluuiosum cernitur. Idem autem in paruo, quod in magno mundo Sol operatur, corporis scilicet nostri humores tempore hyemis accumulatos, ac intra venas, & partes alias capitis latitantes debili calore eliquando, & ad fluxiones magis idoneos efficiendo. Quæret aliquis hoc in loco, an etiam mensibus Septembris, & Octobris illud idem Sol efficiat, in quibus versatur circa postremos quindecim gradus signi Virginis, & præsertim dùm in signo Libræ reperitur. Quandoquidem & tunc Sol mouere magis solet, quàm resoluere. Dicatur quod ex parte Solis illud ipsum eueniret, quod de mense Martio scriptum est, quia videlicet parum potenter calefacit, vt qui à nobis iam discedit, verùm ex parte corporum, ac terræ quominus idem contingat, efficitur, propter corporum siccitatem, ob æstus, & squalores præteritæ æstatis, & ipsius terræ empyreuma à calore Solis relictum, dùm per Cancrum, & Leonẽ, signa verticali nostro puncto admodum propinqua, transiret. Non tamen negatur, quin & in autumno distillationes fiant, sed aliam habent causam, nempe aeris inconstantiam, modò frigus, modò calorem; quæ res, vt inquit Celsus lib. 1. cap. 2. maximè grauedines, distillationesq; concitat. Similis ferè ratio est de radijs Lunæ. Huic magno syderi maxima vis inest in cerebro afficiendo, & Catarrho in primis promouendo. Noctu siquidem nos eius radij feriunt, dùm aer frigidus, & humidus, ac halitibus multis redundans est, qui corpora nostra ab omni parte circundant, eò quia à tepido illius calore, nec ita disgregantur, nec ita in altum vti à Sole attolluntur; Vitet verò præser-

tim Patiens noster Lunæ radios ab eiusdem ortu, vsque ad primæ quadraturæ augmentum, & à prima quadratura, vsque ad plenilunium. Cum enim eius distillatio à calida simul, & humidissima capitis intemperie nascatur, verisimile fit tunc temporis non minimum adaugeri, nam Luna vt ab ortu, vsque ad primæ quadraturæ incrementum humiditatis magis est effectrix, sic à prima quadratura, vsque ad plenilunium maiorem caliditatem sublunaribus infert. Verùm de vi Lunæ in cerebrum, & humores abundè ego in Libro de Epilepsia, vbi quæro an in Lunam reijcienda sit illius magni morbi causa. Quare hoc in loco de Luna nihil aliud dicere decreui, nisi quod Ptolemæus scriptum reliquit in lib. Apotelesm. cap. de Planet. virt. Luna (inquit vir ille sapientissimus) plus habet virtutis in humectando, quia videlicet terræ propinquissima ob humidorum exhalationem, & dispositionem, è vestigio corpora emollit, & putrefacit, particeps quoque virtutis est parùm calefaciendi, propter Solis illuminationem. Auicenna subiungit, & quidquid aeri adnectitur; quibus verbis cælestes influentias intelligit, quæ per medium aerem corpora immutandi magnam possident facultatem. Quod pariter confessus ante eum fuit Philosophorum Princeps cùm alibi, tùm libro Phys. 8. dùm in hunc modum loquitur. Necessarium est multos motus fieri in corpore à continenti, hoc est ab aere, & cœlo. Clarissimè tamen omnium Ptolemæus ipse opere citato hisce verbis. Quod itaque transfundatur, ac pertranseat vis quædam ab ætherea, sempiternaq; natura in omnem circa terram mutationi obnoxiam regionem, primorum videlicet elementorum ignis, & aeris, quæ sub Luna continentur, & à cælestibus motibus commutantur, quæque continent, & commutant reliqua omnia terram, & aquam, & in eis existentes plantas, & animalia, omnibus euidentissimum est, & paucis demonstrari potest. Hucusque Ptolemæus, & ego me ad alia transfero. Post aerem, cibus, & potus corpora nostra alterant, immutantque, vt iure dixerit Hippocrates lib. de Inter. affect. Qui parcè edunt, & parcè bibunt nunquam humoralibus tentantur morbis. Quam auream sententiam si Catarrho laborantes non contênerent, de alijs medicinalibus auxiliis cogitandum nô esset.

Reple-

Repletio enim eſt,quæ diſtillationes parit, eodem Hippocr.aucto-re 3. de Diæta tex. 8. quam rem ſimiliter ſignificare nobis voluit Plato 3. de Rep. qui ſub Socratis perſona affirmat tempore Homeri cognitum Catarrhum non fuiſſe, ſed primò aetate ſua innotuiſſe,poſtquam tot gulæ blandimenta reperta fuerunt.Hinc meritò apud Perſas, Xenophonte auctore, ſpuere turpe habebatur, tanquam crapulæ nota. In Cyri namque Inſtitutione hæc habet verba: Perſæ turpe exiſtimabant ſpuere, quia ſputi materiam exercitio, & frugali vita conſumi volebant. & Hipp. 3. de Diæta mox adducto; Mucus,inquit, & ſaliua repletionis indices ſunt, & ſigna. Nemo itaque non videt hoc in morbi genere victum debere eſſe tenuem, & exquiſitum, non autem plenum,imò de Celſi ſententia,demenda aſſueto cibo pars dimidia,è cibiſq; qui concoctu faciles ſint,& minimè excrementitij, ac ſicci magis,quàm humidi,& quàm minimum varij,& diſsimiles. Ita namque præcipit Hippocr.de Loc.in hom.tex.54.& lib.de Flat.tex.9.Cibi, inquit, ſunt offerendi ea copia,qua corpus,cui offeruntur,ſuperare valeat, ſic enim neque morbus, neque contrarietas fiet ex his, quæ offeruntur;vbi exceditur,contrarium fit.Et eodem in loco de Flat. citato ſcribit: Diſsimiles cibi ſeditionem mouent,quia ſunt inæquales,& alij citius,alij difficilius concoquuntur.Idem auctor lib.2.de Diæta damnat obſonia ex varijs intritis præparata, vtpote æſtuoſa,& humida,& propterea quod pinguia,& toſta,& calida,& inæquales inter ſe vires habentia, in eodem cohærent. Vnde meritò Celſus lib.3. cap. 6. negat eſſe verum,quod Aſclepiades dicebat: facilius concoqui cibos varios. Laudãtur propterea cibi illi ex lib. de Affect.tex.44.quos venter ſuperat,& corpus ſuſcipit,quique celerrime coquuntur, & concocti ſecedunt,& per omnem diem intra ventrem ingeſti minimè moleſti ſunt. Inter carnes itaque Patiens caueat omninò à vaccinis,bubulis,caprinis,& veruecum antiquorum,quæ omnes ab Hippocr.in 2.de Diæta tex.9. damnãtur,quia peſsime conficiuntur, & per quam graues ſunt, & in lib. de Vic. acut.ſimilium carnium naturam inſuperabilem eſſe affirmat, ſubdens non cuiuſuis ventriculi eſſe ipſas elaborare. Vtatur verò carnibus hædorum, vitulorum, caponum, perdicum, columbarum.

phaſianorum,turturum, & auicularum montanarum, quæ omnes ſiccant,nec difficulter coquuntur,de mente ipſius Hippocr.eodem in loco. Suilla caro etiam ſi à Galeno tànquam probi ſucci & humanæ carni admodũ ſimilis laudatur, præ nimia tamẽ,qua ſcatet, humiditate, & quia grandinoſa,non ſolùm in Catarrhis videtur eſſe deneganda,ſed in alijs quoq;morbis non ita facile permittenda. Fugiat pariter quantũ poteſt piſces tàm mollẽ,quàm tenacẽ carnẽ habentes,omnes enim frigidum, & humidum præbent alimentũ, licet molles piſces pituitam propriè dictam magis gignant, corticis verò duri, Grȩci oſtracodermata vocant, crudos humores, ſeu cruditates. Quæ diſtinctio legitur apud Galenum 2. de Alim. facul. & 3.de Alim.23. quod ſi idem lib.3.de Temper.& Comm. in lib.Hipp.de Natura hom. primæ coctionis cruditatem nominatim appellauit pituitam, & manifeſtius in lib. de Atra bile dùm ait; Prima coctione fit pituita in ventriculo ex alimento crudiore, quam cum calor in ſanguinem mutare poſsit, non fuit neceſſe,vt bili,& melancholiæ, ita pituitæ repurgandæ proprium inſtrumentum à natura fabricari: dicatur idipſum de veterum more feciſſe, quibus vſitatum fuiſſe ſcribit idem Gal. lib. 2. de Differ.febr. c.6. omnem humorem frigidum,& humidum pituitam vocare,id quod ſuperius de Ariſtot. etiam dictum fuit. Præcipuè autem caueat à piſcibus illis,qui lutoſis in locis alimenta habent, vti ſunt capitones,mugiles,& anguillæ,propterea quod ab aqua,& luto, & in his naſcentibus alimentum hauriunt,à quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens ipſum lædit, & grauat. Imò de capitonibus, & anguillis Hippocr.de Inter. affect.ſcripſit ambos pinguedinem habere hominis naturæ infeſtiſsimam. Conceduntur piſces petroſi, aut ſaxatiles vocati, quia leuiores ſunt erronibus.Nam errones,& vndas verberantes laboribus fracti ſolidiorem carnem habent, ſaxatiles verò vt quieſcentes raram, ac leuem, auctore Hippocrate 2.de Diæta.Conceduntur,dummodo parcus ſit eorum vſus, aurata iunior, cuculus, vulgo capone. Carnem enim albam, firmam, & friabilem habet, ſucciq; bonitate à paucis piſcibus ſuperatur. Lupus, qui ſpigola vocatur,quẽadmodum & mullus à nobis quaſi voce Græca triglia dictus, iunior tructa fluuialis, ſoleaq; aut lin-

gulaca

gulaca dicta, rubellio, aliter fragolinus; lutius iunior, & in aquis limpidis currentibus captus, gobius, qui in arenosis littoribus, aut saxosis promontorijs viuit, & quæ demum passim alice vocatur tùm recens, tùm salita cum ratione à Medicis permittunrur. Casei vsus quàm sit perniciosus omnibus, nedum Catarrhum patientibus, & ijs potissimum, qui sedentariam vitam ducunt ac multiplicibus vescuntur edulijs, docuit Hippocrates de Vic. acut. hisce verbis. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum accensionem facit, cum crudum, & incoctum sit edulium. Galenus pariter in lib. de Alim. Caseus omnis, inquit, crassi succi est, vetus etiam mali. Vel igitur omnino prohibeatur, vel non nisi modicè sumatur, sitq. recens, & modicè salitus, dummodò Catarrhus acris non sit. Panis debet esse ex tenuissimis farinis recentibus compactus, & recens, aliquantisper salitus, ac mediocriter fermentatus, quoniam talis leuis est, & quàm facilè secedit, quemadmodum nos docuit Hipp. 2. de Diæta. Vbi rationem afferens, tradit ideò leuem esse, quia à fermenti acore humiditas consumpta est, quæ sanè alimentum existit, secedere autem, quia citò concoquitur. Vnde si vera est hæc Hippocratis doctrina, quæ etiam habetur apud Galenum 1. de Alim. Facul. cap. 2. non equidem video, qua ratione excusari possit alter Latinus Hippocrates, qui lib. 2. cap. 24. in stomachi valetudine panis non fermentati vsum commendat. Ratio siquidem à Mercuriali pro Celso excogitata in sua Praxi cap. de Cardialgia, ne scilicet huiusmodi panis humorum acrimoniam adaugeat, mihi neutiquam probatur. Quandoquidem maius imminet cuique periculum ex cruditate panis non elaborati, qualem non fermentatus progignit, quæ cruditas admodum perniciosa censetur, iuxta vulgare dictum quod legitur etiam in Epigrammate Græco, omnis repletio mala, panis autem pessima, quàm ex acrimonia, quam fermentatus panis humoribus impertiri possit. Præterea si Celsus ad acres humores euitãdos fermentum in pane timet, cur sale modico contacta eodem in loco celebrat? Ex fructibus conuenire videntur pyra, aut mala cocta anisis saccharo coopertis aspersa, nuclei pinei, pistachia, & amygdalæ. Qui fugaces dicuntur, & horarij, inter-

dum ſuo tempore concedantur, ſaltem ad aluum ſtypticam ſubducendam. Quæri ſolet an in Catarrho affinibus, vel obnoxijs cœna breuior eſſe debeat prandio, aut è contra, qua in re multa eſſent dicenda, ſed ego breuitati ſtudens, aliorum prætermiſsis argumentis, exiſtimo in diſtillationibus omninò eſſe faciendum, quod communiter de cunctis effertur illo in verſiculo:

Vt ſis nocte leuis, ſit tibi cœna breuis.

Ita enim & diſtillationis materia felicius conſumitur, & ne noua gignatur proſpicitur. Dũ namq; natiuus calor circa multum cibũ non occupatur, ipſam met diſtillationis materiã prõptius abſumit, omniaq; cerebri excrementa deſiccat. Et quoniã vapores ab alimento eleuati ad caput diſtillationi pro materia inſeruiunt, ideò veriſimile omnibus fit, vbi tenuior cœna erit, melius actum iri cum ijs, qui Catarrhũ patiũtur. In ſomno ſiquidẽ non ita difflãtur halituoſa excremẽta, vt in vigilia, propterea quod omnes corporis meatus occluſi ſunt, & corpora omni prorſus motu carent. Vnde rectà in cerebrum ventriculi euaporatio fertur. Huic noſtræ aſſertioni repugnare videtur quod Galenus in Conſ. pro Puero epileptico laudat oppoſitum, qua de re alibi. Interim qui plura de propoſita controuerſia noſse cupit, adeat Paternum, Curtium, Valleſium & Oddum. De potione verò cum ægris ingens pugna eſt, vt ait Celſus lib. 3. cap. 6. mihiq; cum Patiente propoſito, dum præſertim febre laborabat, ingentiſsima fuit, cum ſcilicet eiuſdem Celſi præceptum lib. 2. cap. 15. inſequi in animo foret. Initia morborum primùm famem, ſitimq; deſiderant. quod ſimiliter tradit lib. 4. cap. de Diſtill. dicens: ſiti quanta maxime ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt. Quod quidem vt medio tempore, nempe quietis, ac intermiſsionis, exactè obſeruandum putamus, ne maior in capite, & ventre cumuletur materia, ita dùm vrget acceſsio, pectuſq; ac pulmones à fluxis iam craſsis humoribus exonerari opus habent, non vtiq; amplectendum à nobis eſt. Ex Hippocratis enim iuſſu in lib. de Loc. in hom. vbi de curanda pleuritide loquitur, potu vtendum, aut aceto mulſo, aut aceto, & aqua, & hæc quamplurima offerre oportet, quò humectatio fiat, eaq; facta excreationem faciat. Qui pariter in lib. de Vic. acut. ſcribit quod dum

os humectatur,& à pulmone prodeuntia, qualia oportet,sunt, sorbitionis copiam augere debemus. Quod etiam alibi ex Gal. demonstraui; Imò Gal. ipse in Comm. mox adducti libri in peripneumonia, ac pleuritide, concocta materia, & calore febrili diminuto, vinum ipsum summa cum ratione propinat, quod, præsertim si subdulce sit, pulmonem humectando tussim lenit, & sputum potenter educit. Idem legitur apud eundem lib. 9. cap. 6. de Placitis Hippocr.& Platonis,& id totum ante eum tradidit Hipp. Quæritur modò an Patienti vinum,aut potius aqua in viuendi regimine conueniens magis sit.Celsus lib.1.cap.4. cui caput infirmũ est,bibere assiduè vinum dilutum,leue,quàm aquã magis expedit, vt cum caput grauius esse cæperit,sit quò confugiat:eique ex toto neque vinum,neque aqua semper vtilia sunt,medicamentum vtrũque est,cum inuicem assumitur. Vinum tamen melius semper est habitum aqua in omnibus,nedum in senibus (aduersus cuius ætatis duriciem quasi remedium vinum à Deo hominibus datum fuisse scribit Plato 2.deLeg.vt senes quoquo pacto reiuuenescãt,eosq; mæstarum rerum obliuio capiat)non ad concoctionem solùm, verùm quoque & ad coctorum distributionem,sanguificationemq, & nutritionem,ac mictionem, & ad sanis in corporibus transpirationem,Galeno auctore 6.Epidem. Comm. 4. Zeno Stoicorum princeps natura seuerus in conuiuio rogatus cur hilaresceret; & lupini, inquit, amari, vbi madauerint dulcescunt.Vnde rectè Homerus.

O Menelae, Dij vinum fecere beati,
Vt curas animi pellat mortalibus acres.

Attamen error qui à cunctis ferè in illius vsu committitur, infinita corpori mala infert, quæ postmodum vino ipsi adscribuntur, de quibus legendus est Plato lib. 1. de Legibus; sed ne longius discedam, & volumen texere voluisse dicar, Patiens noster, & quicunque à similibus causis Catarrhum patitur, copiam potus vini vitare in primis debet, non oblitus versiculorum Euripidis,quos Plutarchus in lib. de Tuen.sanit. affert.

Adsis mihi, sed mediocris, neque me destituas.

Non etenim rectè dictum ab Asclepiade primum cyathum bibendum esse ad necessitatem, secundum ad voluptatem, tertium ad

 ebrie-

ebrietatem, quartum ad insaniam. Potus enim definitur ab euentis Est nimirum liquor, qui sitim sedat, alimenta permiscet, & per mista distribuit. Hinc constat quàm salubrius sit parùm, & sæpè bibere, quàm haustu Germanico vti, qui facit, vt in vẽtriculo cibi fluctuent. Erasistratus apud Plutarchum 5. Sympos. potum appellat, cibi præsertim solidioris vehiculum. Profectò sanguis cum sit coctione incrassatus, ne tardius venas permeet, potu diluitur, ac attenuatur, sicq; ad nutritionem partium omnium citius peruenit. Celsus vinum meracum, & copiosum concedit in distillationibus. Sanè pro ventriculo alimentorum coctioni inepto tale vinum conuenire videtur, iuxta Hippocratis mẽtem de Vic. acut. tex. 25. Partibus, inquit ille, circa intestinum vinum magis proderit, quod meracius fuerit, & Galen. memoriæ mandauit dilutum vinum ventris robur exoluere. Quoniam verò vinum quodcunq; sit, auctore Alexandro sect. Probl. 2. probl. 52. vapores in caput, & cerebrũ mittit; Vnde idem Hippocr. citato loco partibus capitis vinũ dilutũ magis cõuenire prodidit, ne dicam quod hepar vini vsu magis accenditur; propterea non citra rationem aqua ex coriandris, qui stomacho grati sunt, ex Hippocr. in lib. de Affect. tex. 48. vinum dilui in Patiente libuit. Dioscorides ægris, in quibus vini noxam timet, loram concedit. Galenus tamen 2. de Aliment. facult. capite proprio, scribit secundam loram minus ferire caput, quàm primam, licet Rhasis in capitis dolore merum concedat, quod intelligitur de dolore inclinante, aut à frigida causa exorto, iuxta illud: Ophthalmias siue oculorum dolores meri potio soluit. Sed quid est lora? nihil aliud nisi aqua pura super vuam extracto vino effusa, atque ad ignem feruefacta. Cuius ideò vsus tutior erit, si distillatio cum febre fuerit, & vini potu in ægrotantis gratiam vtendum sit. Quod nulla alia de causa dico, nisi quia huiusmodi crama, ita enim cum Celso vocare libet vinum copiosiore aqua dilutum, in frequenti vsu est apud Rauennates, & alias Vrbes huius Prouinciæ. Veruntamen ego pro Patiente magis laudo vinum tenue, album, & subausterum, de Celsi sententia lib. 1. cap. 8. Quale omninò abundè prouenit non longè ab hac Vrbe in agro, qui Sancti Petri in Vinculis dicitur. Huiusmodi enim vina

vina ad robur, & ſiccitatem commoda ſunt, velut elicitur ex Hippocr. in lib. de Affect. non longè admodum à fine. Quinimò Celſus lib. 4. cap. 4. in ſpirandi difficultate vinum tenue, ac auſterum commendat, quod tamen cum adſtringendi vim poſsideat, parùm ex arte præſcriptum videri cuipiam poſſet. Nihilominus dicerem Celſum de auſtero tenui, non craſſo loqui, cuius vis dùm in thoracem peruenit, partium, quæ ibi ſunt, ſubſtantiam denſando, efficit, vt inutiles ſuccos aliunde tranſmiſſos non tam promptè excipiant, & quos inuitæ ſuſceperint contrahendo ſeſe valentius propellant. Sic puto nos poſſe tueri Meſuem à quibuſdã acerbè reprehenſum, quod roſarũ ſtillatitiũ liquorẽ, ſyrupo ſuo è glycyrrhiza addiderit, quaſi rẽ adſtrictoriam in ea poſuerit, quæ dilatando pectori adhibetur. Sed hi neſciunt modicam adſtrictionẽ etiã in morbis pectoris neceſſariam, nedum vtilem eſſe. Ita namq; expultrix melius ſuo fungitur officio, & modica adſtrictio penetrationẽ adiuuat. Sic Gal. 7. catat. miſcet vnà crocũ, & myrrham, quia adſtrictio croci iuuat penetrationẽ myrrhæ. Legãt inter alios Manardũ, & Syluium. Nec putent Celſum primum fuiſſe, qui vinũ auſterum propoſuerit in affectionibus thoracicis, quoniam Hippocrates ipſe multò ante laudauerat in lib. de Loc. in hom. quando in ſuppuratis, vbi excreationem facere oporteat, pluribus cibis & ſalſis, & pinguibus vtendum eſſe ait, necnon & vino auſtero. Caueat omninò à vetuſtorum, & nouellorum vinorum potu. Illa enim plus, quàm par eſt, calefaciunt; Hæc verò concoctu difficilia, flatulenta, craſſa. Id ſolùm recentia bonitatis habent, quod ventrem ſubducunt, quo euentu ſi priuentur, magnam noxam pota afferunt. Vinum quoque dulce pro conſueto potu damnatur, quia pituitoſum eſt, de mente Hippocratis lib. de Aff. & 2. de Diæta. Verùm dicet aliquis cur vinum dulce pituitoſum? Reſpondeo, quia quod dulce eſt, neque tenui ſubſtantia eſt, neque intenſo calore. Scribitur enim ab Ariſt. 4. Meteor. cap. 9. quod dulce eſt pinguis aliquid habere, & propterea craſsi, ac lenti non parum, & hæc etiam eſt cauſa, quamobrem dulce vinum minus, quàm reliqua capiti infeſtum ſit. Antequam verò me à potione expediam, vnum remanet diſcutiendum, an videlicet

pro

pro compeſcenda euaporatione ventriculi ad caput, ſequenda ſit Celſi admonitio lib. 1. cap. 8. vt nimirum Patiens priuſquam dormitum eat, & conquieſcat, duos tresve cyathos, qui ſunt quatuor, aut quinque vnciæ aquæ frigidæ ſorbeat. Plutarchus enim grauiſsimus Auctor in lib. de Sanit. tuen. tale præceptum amplectitur, & laudat. Quin & Hippocr. id ipſum literis proditum reliquit, à quo dubio procul deſumpſit Celſus. Nam in lib. de Vic. acut. in capitis grauitate, aut mentis perculſione vehementi, aquæ potum commendans, vel ſaltem vinum aquoſum, & album, & inodorum, ſtatim ſubiungit: Et poſt ipſius (aquoſi vini) potum aqua modica inſuper bibenda. Itaenim, inquit, robur vini caput, & mentem minus percellet. Quamobrem morem hunc multis præſertim Principibus familiarem & nos haud improbamus, quando aquæ bonitas accedat. Vtuntur hodie vere, & æſtiuis potiſsimum temporibus, varijs aquis niue refrigeratis ex floribus, vel turionibus citri, ex fragis, floribus iaſmini, ſeminibus coriandrorum, & alijs cum ſaccharo, quæ omnes non minus palato amicæ ſunt, & gratæ, quàm ſalubriter bibantur. Galenus etiam 5. Aphor. 25. vbi nocte ſitiunt homines propter ciborum, ac potuum calidorum vſum, nec ideò ſomnum capere poſſunt, aquæ frigidæ potum in media nocte commendat, eò quod coctionem iuuet, ac ſitim adimat. Os etenim ventriculi ex hoc potu magis conſtringitur, & calor magis intra ventriculum colligitur, & augetur; ideò idem Celſus cap. 2. eiuſdem libri, in quo quæ ſtomacho imbecillis ſeruanda ſunt, enarrat; hæc etiam verba profert. Vbi expletus eſt aliquis, facilius concoquit, ſi quicquid aſſumpſit, potione aquæ frigidæ includit, tùm pauliſper inuigilat, deinde benè dormit. Quòd autem ad inanitionem, ac repletionem attinet, nemo non nouit inanitionem, ſiue fiat per ea, quæ manifeſtè corpus euacuant, ſiue per ea, quæ inſenſibiliter, ac ex accidenti etiam, humiditates in corpore aceruatas abſumendo, magnum afferre emolumentum ijs, qui fluxionibus ſunt obnoxij: eſt enim fluxio quæuis, nedum Catarrhus propriè ſumptus, plenitudinis ſoboles, & morbos, qui ex plenitudine oriuntur, optimè ſanat inanitio. Inter ea, quæ vniuer-

ſum

ſum corpus inſenſibiliter exonerant, ſunt frictiones, de quibus ſupra in Chirurgia, & quas dicebat Galenus 4. de Sanit. tuen. ſufficere poſſe loco purgationum, ſunt abſtinentia, & inedia ipſa, quibus humidiora corpora vehementer premenda ſunt. Famem etenim humidas carnes habentibus inducere bonum eſt, de mente Hippocratis 7. Aphor. 59. Nam fames ex accidenti multum deſiccat. Vnde Galeno haud diſplicet mos illorum, qui corpora deplendi gratia, ſibi per ſingulos menſes vnius diei inediam indicunt. Quam quidem conſuetudinem & nos in diſtillationibus magnoperè probamus, cùm in alijs anni tẽporibus, tùm præcipuè in verno, quando capitis fluxiones ob iam allatas rationes promouentur. Hinc ſciant omnes Quadrageſimale Ieiunium, quod tamen de Iure Diuino nõ ſcripto ab aliquibus dicitur, & ego de temporis tantũ determinatione loquor, pro animarum ſalute à Summis Pontificibus Romanis in vere inſtitutum, corporum quoque ſalubritati mirum in modum conferre, quidquid in contrarium deblateret Fuchſius de re medica quidem benemeritus, ſed Catholicæ Religionis hoſtis impius. Cuius viri opinio abundè etiam refellitur per ea, quæ ſcripta ſunt à D. Hieronymo aduerſus Iouin. lib. 2. Vbi ſcribitur, multorum infirmitates, præcipuè verò illas, quæ à fluxione pendent, ieiunio ſanari, & multos proſcriptione bonorum ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos conualuiſſe. Quem locum regiſtratum in Can. 30. de Conſecrat. diſtinct. 5. oſtendit mihi nuper Franciſcus Ingolus I. V. D. vir ſpectatæ eruditionis, & probitatis. Euacuant ſenſibiliter corpus, quæ ventrem ſubducunt, vt clyſmi blandi ex iure pingui, ſaccharo rubro, oleo, ſale, & vitello oui, aut balani ex hiera, ſale gemmeo, & melle. Interdum quoque in vſum deducantur aliquot ex relatis pilulis; eadem enim ſunt præſeruationis remedia, quæ curationis, dummodo à perito artifice præſcribantur. Per os aſſumpta ventrem ſubducunt alimenta quædam, quæ molliendi vim habent, inter quæ ſunt holera multa oleo, ac ſale condita, præſertim verò malua, & lactuca, de quibus Martialis

Vtere lactucis, & mollibus vtere maluis.

Et

Et alibi de malua.

Exoneraturas ventrem mihi villica maluas
Attulit, & varias quas habet hortus opes.

Beta eiuſdem eſt virtutis, præſertim verò illius ſuccus, ideò iuſculũ magis laudatur, quàm holus ipſum, quod potius adſtringendi facultatem poſsidet, auctore Hippocrate 2. de Diæta text. 14. Aluum præterea lubricam ſeruant pruna Damaſcena dulciora in ſenæ infuſo excocta, & ſaccharo aſperſa, & paulò ante alios cibos deuorata, panis ex tota farina, confuſaneum vocant, aut eiuſdem medulla hiſpano melle illita, & prima menſa cõmanducata, vino ſubdulci ad vncias binas ſuperpotato, aut tartari ex vino albo in tenuiſſimũ puluerẽ redacti, atq; per ſetaceũ traiecti vncia media ex iure, vel vituli, vel capi, vel veruecis ante omnia edulia ſumpti. Augustus panẽ ſecundariũ maxime appetebat, nõ ſolùm, vt innuere videtur Suetonius, guſtus gratia, ſed etiã fortaſſe ob hãc ipſam cauſam Mihi etiã familiaris interdum eſt radix noſtræ iridis ſaccharo, aut melle condita, & vnius, vel duarũ quoq; vnciarum pondere aſſumpta. Puluis deniq; illius radicis, quam Mechoachan appellant, pondere duarũ drachmarũ per noctẽ aut vino, aut iuri infuſus multis haud improſpere ventrem exonerat. Dũmodò venter quotidie ducatur, nã ſemper heſternum ſtercus per omnes dies excernit, ſi ſanus homo eſſe debet, auctore Hippocrate 4. de Morb. aut ad ſummum alternis diebus, parum curo, an hoc, vel illo auxilio fiat. Dicebat ſiquidem 2. de Diæta Hipp. ipſe. Cum euacuata eſt aluus ex reliquo corpore, & capite humiditatem in ſeipſam attrahit. Ad manifeſtam humorum malorum euacuationem ſpectat etiam vomitus arte quadam per interualla excitatus, qui quidem mirabiliter conducere creditur, ex eo, quod in repletionibus a natura ipſa, quæ non edocta Medico peragenda demonſtrat, cum iuuamine promoueri ſoleat. Inter alios Patiens noſter vomitus beneficium iam pridem expertus eſt. Vnde ceſſante vomitu eius tùm venter, tùm caput peius habet. Sanè Hipp. in lib. de Inter. aff. tex. 47. vomitum fluxioni à capite conducere arbitratur. Mos olim fuit apud Aegyptios, & Caldæos pro conſeruanda ſanitate, quolibet menſe vomitum ciere, quemadmodũ referũt Diodorus Siculus

ac Herodotus: quem morem laudat Hippoc. dùm libro de Insomnijs scribit, salubre esse bis in mense vomere, & 3. de Diæta; humidiores, inquit, debent vomere ter, sicciores bis. Lectum est etiã [redacted] in Ecclesiastico cap. 31. de vomitu præceptum dignum prorsus quod hùc transferatur. Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. Galenus tamen ad 3. Aphorismorum consuetudinem vomitum prouocandi minimè probat, quia vomitus motus est violentus, eoq; subuertitur, & resupinatur ventriculus, & fumis repletur caput. Quamobrem & ego in non assuetis hanc ipsam euacuationem nõ laudo, sed multo magis, aut vnius diei per interualla quædam omnimodam à cibis abstinentiã, aut per blanda, & hypelata medicamenta lenem ventris euacuationem, aut deniq; tenuem, & exquisitum victum. Sola enim abstinentia sine periculo medetur, vt ait Celsus lib. 3. & sic vomitus superuacaneus erit; qui nocet ijs, qui proba vtuntur victus ratione, inquit Auicenna. Accedo ad somnum, & ad insomniam, seu vigilias. Quod itaque scriptum reliquit Hipp. 2. Aphor. 3. Somnus, & vigilia, vtraq; modum excedentia, malum, ad Catarrho obnoxios si transferatur, vndequaque veritatem præseferet. Nimiæ enim vigiliæ, & somni longiores Catarrhum coaceruant. Illę siquidem, inter cætera quę inferunt mala, cerebri temperaturã corrumpunt, & virtutes omnes non minus exoluunt, quàm sensibiles euacuationes Comm. 1. in Prorrh. Insuper cruditatem, incoctionemq; tùm ciborum, tùm potus efficiunt 2. de Vic. acut. Com. vltimo, & in initio lib. de Sympt. caus. Inde illud Martialis.

Nam vigilare leue est, peruigilare graue

An igitur damnanda Salernitana Schola, à qua scriptum est.

Ieiunent, vigilent, sitiant, qui rheumata curant.

Vigilare enim Catarrho maximè auxiliari testatur? Si de nimijs vigilijs loqueretur, dubio procul audienda non esset Schola illa, sed cum de moderatis intellexisse verisimile sit, in hoc etiam veluti & in siti, & inedia veritatem docuisse, affirmare non verebor, licet oppositum putauerit doctissimus Mercurialis. Quandoquidem in Catarrho euacuatione indigemus, & expulsione, quę commodè

per

per vigiliam fit, nullo autem modo dùm ſomno indulgemus. Quare hoc in mali genere neceſſarium eſt, vt vigilia ſomnum ſuperet. Quæ etiam fuit Auicennæ ſententia. Ne dicam quod Hippocrat. ante alios rem hanc nos docuit in de Inter.affect. dùm ſuppuratos à ſomno impediendos eſſe admonet, donec vndecim dies prætererint. Multus ad hæc ſomnus capitis grauitatem conciliat, quoniam, vt Caſſius ſcribit in Problem. tranſmiſſa ad caput materia, ob aſtrictionem ſomni ratione factam exhalare, tranſpirareq. non poteſt. Inde frigida, & humida cerebri intemperatura augetur, inque morbidam conuertitur. Et Gal. vberiorem ſomnum crudos humores digeri non ſinere teſtatur 12.Meth. De hoc ſomno ſimiliter intellexit Hippocr. in lib. de Flat.tex. 20. dùm dixit.Longiori ſomno frigeſcit ſanguis. Alioqui enim ſomnus, ſi rectè ineatur, vt labor articulis, ſic viſceribus commodat, cibum elaborat, humores excoquit, dolorem lenit, laſſitudinem ſolatur, intenta laxat, animi ægritudines obliterat, rationem vitiatam corrigit.Galenus 4. de Sanit. tuen. Nihil eſt, inquit,quod crudos ſuccos æque conficiat, atque ſomnus. Præterea, quod ad rem noſtram magis ſpectat, ſomnus effluuia quæque cohibere natus eſt, ſiſtitq. euacuationes omnes, præter ſudorem, quoniam vnà cum ſanguine in natus calor ad profunda corporis in eo confluit. Vigilia pariter moderata,de qua prædicta Schola intelligi voluit,humores ſuperuacaneos per halitum digerit, diſcutitq; & vniuerſum corporis habitum exſiccat, vti conſtat ex Galeno 2.de Vic. acutor.Comm. 55. & 7. Meth. Concludatur itaq; ſomnum, & vigiliam, ſi modum non excedant,& in hisCatarrho obnoxij Oraculum illud Miden agan, ne quid nimis, ſeruare non obliuiſcantur, pro expugnando,aut compeſcendo Catarrho ipſo maximi vſus eſſe. Quare dubia quædam ſalutaria hoc in loco excitari ſolita à Medicis minimè ſunt ſilentio prætereunda. Primum eſt,an interdiu ſtatim à cibo dormiendum ſit, cum Auicenna in Catarrho idipſum prohibeat. Alterum, an ſupino decubitu. Poſtremum, an depreſſo, vel eleuato capite. Ad primum dicatur,cum in præſenti de ſene loquamur,licere ei ſtatim, meo iudicio, à cibo dormire, veluti nos docuit Galenus,Homeri teſtimonio,qui de Neſtore ita canit.

Vt la-

Vt lauit, sumpsitq; cibum, dat membra sopori
Namq; hæc iusta seni.

Senibus siquidem somnus longior conuenit, & frequentior, vt eorũ siccitas emendetur, coctio iuuetur, & vires roborentur; Alijs verò non adeo tutus somnus est, præsertim meridianus, cùm alijs de causis, tùm quia fit motus violentus & naturæ contrarius. Nam lux diurna calorem, & spiritum foras trahit, vtrumq; somnus ad interiora reuocat. Supinus decubitus, de quo secundo loco dubitabatur, nemini Medicorum vnquam placuit, quidquid, & dicat sit de oculorum commodo Plinius. Corpora enim ad Incubum, Epilepsiam, & Apoplexiam disponit, vt asserunt Rhasis 25. Contin. & Auicenna 3. Primi. Quoniam eo situ superfluitatum ad posteriora reclinatio fit, atq; inde retentio, nec suis influere meatibus permittuntur, cuius sunt generis nares, & palatum. Tantò ergo minus Catarrho detentis conuenit, in quibus etiam ea forma, aut figura decumbentibus renes incalescunt, & vena ipsa caua, vt copiosi halitus in caput expirent, ne dicam, quod spirandi angustiam supinus decubitus magnopere adauget, thoracem comprimendo. Quoad vltimum, sciendum est de mente Aetij, in omnibus decubitum erectiorem esse debere, quò superior pars corporis sublimior sit, & infima submissior. In Catarrho detentis, & ijs potissimum, quibus ad pectus distillat, erecto capite dormiendum esse, sensus ipse demonstrat. Asthmate enim, ac orthopnæa laborantes vix respirant, nisi recta ceruice. Auicenna tamen oppositam sententiam literis traditam reliquit, qui vbi de Catarrho agit, multò vtilius esse affirmat, capite inclinato, puluinariq; decliui dormire, quàm sublimi, & erecto. Quam rem alembici similitudine comprobare conatur; nam quemadmodum rostratus pileus cucurbitæ collo impositus facilius, vehementiusque, ac celerius halitibus repletur, quam si in latere esset collocatus, pari ratione caput, quod egregiè pileum illum cucurbitæ inhærentem æmulatur, plures vapores facilius admittit, ac recipit, si sublime, ac erectum sit, quàm si decliue, aut depressum. Hùc forsitan respexit 4. de Morb. Hippocrates, dùm caput medicæ cucurbitæ comparauit. Quinimo Aristoteles sententiam Auicennæ omninò confirmare creditur

ditur

creditur Sect. 10. Probl. 53. quærens: Cur animantium homo maxime sternutare soleat; Quoniam, inquit, grauedine etiam maxime tentatur: cuius rei causa est, quod calor, qui circa cor est, sursumq; sua natura effertur, cæteris animantibus in armos se effert: Vnde per refractionem disiectus, partim ceruicem, caputq; petit, partim in spinam, lumbosq; defertur; hęc enim linea recta, iuxtaq; basim sita omnia sunt. Homini verò quod erecta base se in sublime, modo stirpium, attollit, euenit, vt caloris elatio plurima, & vehementissima caput adeat. Quoties itaque accidit, vt caput humescat, refrigereturq; extrinsecus, amplius, quàm satis sit, efficitur, vt calor, qui & alimentum habet, & se in partem interiorem contrahit, nimium crescat, crescens se se in caput, meatusq; capitis efferat, quo humores prętenues, crudiq; sectantes, implent meatus, distillationesq; faciunt. Cum enim calor directo tramite se ad cerebrum vsque extulerit, eiq; ipsi impegerit, ad nares reflectitur, eo quoniam meatus illac foras de cerebro pertendant. Cęterorum autem animantium aues maximè grauedinem sentiunt, quod formam corporis maximè similem hominibus gerunt. Verùm minus, quàm homines afficiuntur, quoniam caput magna ex parte deorsum tenent, vt quę victum abs terra petere soleant. Hæc omnia ibi sparsim dicuntur ab Aristotele, quæ oppidò quàm valdè Auicennæ dictum roborant. In hac itaque tantorum virorum controuersia quid sentiam liberè pronunciabo, me semper saniori iudicio subijciens. Aut igitur loquimur de tempore, quo quis à fluxione liber, & immunis est, medium vocãt, aut cùm primùm à capite in subiectas partes materia dilabi incipit, aut vbi tandem in pectus, & pulmones iam fluxa, ac dilapsa est. Si de duobus primis temporibus, ego etiam existimo depresso potius capite, quàm erecto dormiendum esse, propter causas ab Aristotele, & Auicenna excogitatas, quia nimirùm vaporum multitudo, quæ est potissima distillationis materia, ab inferiori ventre sursum in caput difficilius conscendit. Verumtamen si de postremo tempore sermo fiat, profectò decubitus capite depresso prohibendus est; nam in spirãdo difficultas adaugetur, pulmonum bronchijs, & meatibus in vnum magis coarctatis, magisque occlusis, quod recta ceruice decum-

cumbentibus nullo modo contingit, vt ex orthopnoicis constat. In motu, & quiete breuibus me expediam. Nemini itaq; non constat corporis motum, qui data opera vehementior suscipitur, hic enim motus exercitationis nomine dignandus, cuius terminũ Gal. 2. de Sanit. tuen. anhelitus alterationem facit, eò quia articulorum motu auctus calor per venas, & arterias cordi communicatur, vnde maiorem, velociorem, & crebriorem fieri respirationem necesse est, ijs qui crudorum humorum copia laborant, & morbis è pituita detinentur, mirum in modum conferre. Nam quod de omnibus scriptum est in Epid. Salubritatis tutela cibis non satiari, & non esse pigrum ad laborem, ad Catarrho laborantes potissimum trãsferri debet. Atqui labor, aut exercitium calefaciendi vim habet, refferturq; ad localem motum, qui quidem calefactiuus est, de mente Arist. 2. de Cælo, & Mundo, vel quia adducit calefaciens, vt cæli motus astrum supra hemisphærium, vel quia per confricationẽ, aut concitatam medij diuisionem fit, quibus postremis modis exercitium calefacere dicendum arbitror, non per se, quod nihilominus doctissimi quidam viri constanter affirmant. Propterea moderatæ exercitationis hæc erunt commoda, vt ferrum quiete rubiginem contrahit, animus torporem, sic totũ corpus otio refrigescit, pituitã multã, & excrementa congerit, quæ omnia calor exercitio auctus omninò dissipat, quo pariter omnes tàm animæ, quàm naturæ functiones melius obeuntur. Non parũ tamen refert, quo quis tẽpore, & exercitij genere corpus ipsum exerceat. Nã cibum antecedere debent labores omnes, per quos puriora reddũtur corpora, quæ impura quò magis nutries, eò magis lædes. 2. Aphor. 10. quiq; statim à prandio, aut cœna sese vel corporis, vel animi motionibus exponunt, vim magnã crudorum humorum in venis accumulant. Concoctio enim quiete perficitur, vt motu interturbatur. Hinc non audiendus Arist. qui 2. Poster. obiter quodammodo dixit; laborandum esse post cibũ. Alia pariter est exercitatio totius corporis, quę generalis dicitur, vti lusus pilæ palmarię, & saltatio, alia particularis, qua vna dumtaxat pars roboratur, vt pugilatu brachia, equitatione ventriculus. Quæ omnia diffusè, & exactè à recẽtioribus multis nedum veteribus, qui de sanitate conseruanda scripsere, pertractata sunt, de quibus propterea ego longius non agam, & ad animi

pathemata me confero, quæ quidem magnoperè alterant, & à naturali statu auertũt, vt ait Gal. in Ar. par. & alibi sæpè, suntq; rationalis animæ motus non naturales, quibus licet anima prius, vehementiusq; cõmoueatur, ex ea tamẽ postea in corpus redũdant, quia scilicet vel calorem, & spiritũ à centro ad circumferentiã educũt, vel à circumferentia ad centrũ reuocant. Vnde non temerè dictũ, & creditum à vulgo, animi lætitiam impinguare, quod etiã scripsit Auerr. 2. Cantic. In lætitia enim, seu gaudio cor sensim dilatatur quò præsenti fruatur bono, naturalisq; calor, & spiritus quasi ad exteriora cum sãguine diffunduntur, vt est 4. de Caus. puls. Ex qua re fit, vt membra sanguinis humiditate imbuantur, humectenturque, & crassescant. Hinc lætitia vires confirmat, vitales, & naturales 4. Primi. concoctioni conducit 13. tertij, & demùm ex frequẽti animi lætitia sequitur vigor naturalis virtutis, vt est in lib. de Virib. cord. Vnde cap. 17. Prouerb. Animus gaudens ætatem floridam facit. Quoniam autem contrariorum eadem est disciplina, mæstitia motus est lætitiæ dissimilis, quo refrigescit corpus; quia intrò cõuertit caloris motum, vt ait Gal. 2. de Caus. sympt. Tardus tamen natura sua, & lẽtus motus est, & proinde calorẽ vitalẽ paulatim marcescere, partiumq; nutritionem minui facit, atq; ita ad tabẽ deducit. Quò spectãt verba illa Prouerb. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Ab Auicẽna propterea tristitia refertur inter causas morbificas, & ab alijs Medicis ponitur non in causis non naturalibus, sed potius in his, quæ præter naturam sunt, ac semper noxiæ, ab ipsomet Auicenna non discrepantes. Sanè cap. 30. Ecclesiastici hæc verba leguntur; Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Duplici verò nomine fugiẽda quàm maximè est huic Patiẽti mæstitia: Primo, quia melancholico etiam humore abundare eius corpus demonstratum est. Scripsit autẽ Gal. 6. Aphor. Comm. 23. hoc pathematis genus non modo humorem, & ab eo genitam affectionem indicare, verũ etiam generare, & adaugere. Altero quia coctionẽ, & distributionem alimenti impedit, & ratio est, quia dùm cor constringit, & impedit quominus calor & spiritus in habitum corporis effundatur, naturales facultates infirmantur, corpus refrigescit, ac paulatim ad tabẽ demigrat. An ad iram prouocandus? In morbis enim frigidis, quales sunt qui à pituita pendent, maximè salutare est, etiam

de

de Hippocratis sententia, ægrotantes excandescere. In iracundia siquidem feruidior fit sanguis in præcordijs, & augetur calor in corde. Sunt etiam qui in febribus pituitosis id faciendum suadent. Dicatur iram excitandam consultò esse in frigidis affectibus, & in his, quorum cor, & caput natura frigidiora sunt, tutò prouocari, nullo autem pacto, dùm cor, & caput naturali intemperie supra modum calida sunt, aut calido affectu aduentitio laborant. Sic Hali Rhodoam per iram vehementem concitatam persanauit militem valido algore iam congelatum, & rigidum, vt ipse testatur in Comm. Art. par. 3. Sic ira effeminatos, & pusillanimes non parum iuuat. Patiens tamen noster, & quicunq; à simili causa Catarrhum patiuntur, ab ira quantum maximè fieri potest, debent abstineri, etiam si fluxio ipsa frigidæ qualitatis notas perquam manifestas haberet. Viscera enim cuncta naturali temperie calidiora magis incenduntur, à quibus copiosior euaporatio in caput expirat. Excandescentia, inquit Gal. 6. Epid. Comm. 5. cor, & pulmonem contrahit, vt gaudium relaxat. Postremum locum inter causas non naturales veneri adscripsi, & quamuis supra ab earum numero se iungere voluisse videar, comprehenditur tamen à Medicis sub inanitionis nomine. An ergo confert, & locum habet in Catarrho concubitus? Profectò Hippocr. 6. Epid. sect. 5. tex. 23. in hunc modum scripsit. Morbis è pituita confert Venus. quod etiam legitur apud Arist. cùm alibi, tùm 4. Probl. 17. vbi quærit quamobrem concubitus morbos è pituita iuuet. Idem Hipp. 5. Epidem. narrat historiam cuiusdam Timocharis, qui veneris vsu à distillatione fuit curatus. Timochari, inquit, hyeme distillatio, maximè in nares, cum venere vsus esset, resiccata sunt omnia. & 6. eiusdē operis Comm. 5. Mixtio ea, quæ in ventre sunt, indurat. Qui locus fortasse idem cum eo, in quo sententia legitur, quæ modestissimo Sene indigna putatur, vt reuera foret, si eum haberet sensum, quem omnes propemodum afferunt. Videtur itaque colligi ex præmissis in curatione Catarrhi venerem non modò non obesse, sed potius valdopere prodesse. Admiratione dignum est, quod ab Aetio refertur lib. 3. alui quoque profluuia inueterata aliquando per venerem resiccari. Mehercle ratio à natura rei petita

Catarrho concubitum auxiliari demonſtrat. Nam coitus, de Hippocratis ſententia 1. de Diæta tex. 22. duplici nomine calefacit, primo propter laborem, ſecundo propter frigiditatis excretionem. Hinc Ariſtoteles quærens in Problematis, cur melancholici à venere iuuentur, ſoluit reſpondendo, quia plurimo flatu, & plurima pituita abundant, quaſi calor eo in congreſſu magis excitatus vtrumq; diſcutiat. Excrementa tamen capitis, & corporis frigida vnà cum ſemine euacuari impoſsibile videtur ijs, qui ſeminis naturam tenent, & ſpiritus potius calidiores vnà cum eo egredi non ignorant. Imò hinc manat altera ſecta affirmantium Catarrhos, diſtillationeſq; venere non modò non curari, verùm magis augeri, ac reuiuiſcere. Quod inter alios ſcripſit Rabby Moyſe 9. Aphor. de mente Galeni. Qui quidem Galenus in 3. Epidem. Com. 3. in Adoleſcente in Melibæa aſſerit, venerem neruos, & eorum principium cerebrum ſatis lædere, vireſq; omnes elidere. Quò etiam, ni fallor, ſpectat Democriti dictum, ab eodem Galeno repetitum in 3. Epidem. in Pythione; concubitum paruam eſſe Epilepſiam. Celſus in diſtillatione venerem damnat, nec Hippocr. in hiſtoria Tymocharis eam laudat, cum non dicat morbum fuiſſe ſanatum, ſed potius maiorem factum, quia ſubdit ſucceſsiſſe laſsitudinem, calorem, capitis grauitatem, quæ ſunt valde maiora, grauioraque in nares diſtillatione, quam ante veneris vſu reſiccatam tradit. Quinimò niſi copioſus ſubſecutus fuiſſet ſudor, qui humorem per totum corpus diffuſum vacuauit, forſitan non euaſiſſet. Dirimatur lis hæc reſpondendo cum ipſomet Galeno 6. Epidem. Comm. 5. non omnibus ex pituita laborantibus auxilio venerem eſſe, ſed ijs, qui robuſta ſunt virtute. Nam ſi imbecilles ad ſummam debilitatem ex ipſa peruenerint, magnoperè lædentur. Qui verò robuſta ſunt virtute, neque diſſoluentur, ſed iuuabuntur, exſiccante pituitoſam ſuperfluitatem venere. Reſiccare etenim venerem veluti & vigilias didiciſtis, euaporando amplius humores. Imò & corpus robuſtum habẽtibus facultatem calefacit venus, debilibus verò protinus quidem calefacit, ſed tandem ſtrenuè refrigerat. In poſtrema ſerie, & numero eorum qui læduntur dubio procul re-

ponendi

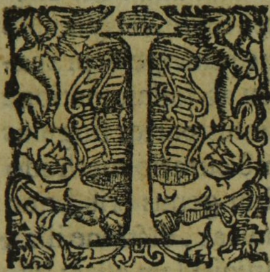
ponendi ſunt ſenes omnes, ſed hi maximè, qui ſiccioris ſunt habitus; cuiuſmodi eſt Viri, de quo in præſentia ſermo à nobis habetur. Nam Galenus 6. de Tuen. ſanit. humidis tantum, & calidis naturis, quæ copioſo abundant ſanguine, & conſequenter ſpermate, venerem conferre teſtatur. In quibus quidem cum ſemine vaſa abundent, neceſſe eſt, vt vel excernatur, vel eius multitudo moderatè, ac religiosè viuendo minuatur, vel in alienam qualitatem demigret, quæ grauiſsima illa ſymptomata inuehere interdum ſolet, quorum Galenus meminit 6. de Loc. aff. Retentum ſiquidem in his præſertim temperaturis putret, ac veneni vim adquirit, iuxta illud Galeni: Quò quid perfectius eſt, cũ integram naturam ſeruat, eò deterius fit, cùm ab ea degenerat. Nam quælibet mutatio fit à contrario in contrarium, ab optimo ad peſsimum. Quæ Medicorum placita vtinam de numero eorum nõ ſint, quæ diuinę cognitioni contraria à D. Ambroſio vocantur ſuper Pſalm. 118. vti illa ſunt, quæ à ieiunio reuocant. Nam & D. Auguſtinus ſuper Ioann. tract. 17. perfectum ieiunium de abſtinentia ab illicitis voluptatibus ſeculi interpretatur. Caput, & pedes primariæ totius corporis extremitates in Catarrho ſedulò ſunt conſeruandę, veriſſimumq; eſt hoc in mali genere, quod vulgo, & paſſim dicitur, pro tuenda ſanitate admodum conferre, ſi vnà cum capite pedes calidi foueantur. Sanè Plato 12. de Legib. ſcribens quomodo à prima ætate duro victu, & cultu corporis inculto corroborandi ſint iuuenes aduerſus labores, & incommoda militiæ, hæc habet verba. Ob eandem cauſam aſſueſcere debemus à cibo, & potu abſtinere, frigus, æſtumq; & cubilis duritiem pati, & in primis capitis, pedumq; virtutem alienis tegmentis non corrumpere, nec pileorum, calceorumq; à generatione datorum naturam perdere. Nam extremitates hæ cum naturam conſeruant ſuam, maximas toti corpori vires præbent: contra verò contrarium. Ex hoc Platonis loco facile eſt colligere, laudandam eſſe illorum conſuetudinem, qui pueros ab ipſa infantia denudato capite incedere aſſuefaciunt. Qui mos ſeruari maximè debet apud illos populos, qui frequenter, & grauiter à morbis capitis, & præſertim à Catarrho infeſtari conſueuerunt. Scimus enim etiam ex Auicenna capitis tegmẽ caput ipſum infirmare, vt eſt pr. tertij Canonis. Nec alia ra-

tione apud Herodotum lib. 3. & Synesium in caluitio Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis. Aegyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Isti enim à primis annis puerorum capita radere incipiunt, quæ ad Solem redduntur admodum compacta, nec aeris postmodum alterationes ita facilè sentiunt. Persæ contra à principijs imbuuntur cooperire capita, gestantes pilea, tiarasque. Nihilo tamen paulò supra dicebamus auctoritate Xenophontis Persas minime expuere fuisse solitos; vnde verisimile fit neque Catarrho, aut à capite fluxione humorum laborasse, ab hac enim potissimum causa prouenit ptyelismus, sed facilis est responsio ex eodem Xenophonte, quia Persæ sputi materiã, exercitio, & frugali vita consumebant. Partis siquidem imbecillitas non sufficit pro generatione morbi in ea, nisi vnà accedat materia aliunde transmissa. Idipsum quotidie cernitur in podagricis, & alijs, qui ex humorum affluxu ad aliquam partem per interualla ægrotare solent. Sed tandem huic Consilio finis imponatur, in quo de curatione Catarrhi, & ab eodem præseruatione, pro ingenij mei modulo sermonem feci, in gratiam tùm aliorum, qui Catarrho obnoxij sunt, tùm propositi Patientis, qui Dei primùm auxilio, deinde etiam medicinæ adminiculo, hoc ipso tempore, quo hæc scribuntur, ac typis mandantur, pristinam salutem consecutus est:-

Libri Primi de Catarrho Finis.

DE PHRENITIDE LIBER SECVNDVS.

Definitio Phrenitidis. *Lectio I.*

IAM absoluimus, Auditores honestissimi, morbos illos capitis, qui ad communes actiones, tùm ipsius capitis, tùm cerebri spectare videbantur, nempe ad sensum tactus, & nutritionem. Quod idem est, ac si diceretur, abundè nos hucusque de omni capitis dolore, & de Catarrho pertractasse, nunc verò ad morbos descendere constitui, qui cerebri ipsius magis particulares actiones vitiare solent. Incipiam autem, vt par est, à nobilioribus, seu à morbis nobiliorem animam, hoc est animalem facultatem obsidentibus. Quare de Phrenitide nunc primùm loqui aggrediar, quæ quidem inter eos numeratur affectus, qui, vt scribit Gal. 2. Meth. 2. & confirmat Auicen. 2. primi c. 8. à symptomate nomen accipiunt, nimirũ à delirio, nam in Phrenitide mens perpetuò læditur. Vnde Gal. 1. Pror. 4. ex communi hominum notione probat Phrenesim eam esse affectionem, in qua phrenas, idest mens læsa est. Per Phrenitidem igitur scitote delirium veluti furens intelligi, ad differentiam alterius delirij, quod in melancholicis obseruatur, necnon & illius, quod maniacis contingit, de quibus in præsentia ne verbum quidem, quoniam de Phrenitico delirio propriè sumpto, nunc solùm verba facere decreui. Phrenitis itaque, vt patet ex Galeni loco Pror. citato, duplici modo intelligitur à Medicis, communiter, & propriè. Primo modo sumitur Phrenitis pro quocunque delirio cum febre, vt est sæpissimè videre apud Hippocratem in libris Epid. in quibus etiã typhomaniam sub Phrenitidis nomine comprehendi videmus, quæ est delirium, cum propensione ad somnum. De qua sermo fit ab ipso Hippocrate 3. Epid. sect. 3. tex. 45. hisce verbis.

Nullus Phreniticorum vehementer insaniuit, vt in alijs, sed alia quadam veternosa in somnum delatione, capite grauati moriebantur. Et tex. 62. Sopiebantur in primis Phrenitici. De Phrenitide hoc modo sumpta sermo noster intelligendus non est, sed de altera Phrenitide propriè accepta, quæ, vt nos clarè docuit Gal. cùm alibi, tùm 1.Epid. Comm. 2. tex. 3. inflammatio quædam cerebri est,& membranarum eius; quæ Phrenitis exquisita dicitur; quam quidem exactius definientes, nihil aliud esse asserimus, quàm delirium perpetuum cum acuta febre, vel synocho homotono; & propterea symptoma in actione principe deprauata, dependens à calida, siccaque discrasia, seu ab inflammatione cerebri, ac membranarum eius. Huius definitionis partes singulas expendamus oportet, cum præsertim tota fermè curatio methodo instituenda ex illa dependeat. Delirium igitur genus erit, quo Phrenitis cum alijs delirijs supradictis communicat, dictione illa, perpetuum, clara fit differentia, quæ inter Phrenitidem est,& Paraphrenitidem, videlicet delirium illud, quod in febrium ardentium accessionibus quotidie cernitur, & ex vaporibus calidis ab alijs partibus ad cerebrum ascendentibus non infrequenter contingit. Postrema definitionis parte Phrenitis à mania distinguitur, & à melancholia. Subnectitur autem maioris elucidationis gratia, in hoc affectu actionem cerebri principalem deprauari, potissimum inquam discursum, & imaginationem, vt distinctio fiat Phrenitidis ab amentia, & fatuitate, in quibus prædictæ facultates imminuuntur,& auferuntur, quemadmodum scripsit Gal. lib. 2.de Caus.Sympt. cap. vlt. licet memoria, quæ & ipsa ad principalem cerebri functionem spectat, in Phrenitide non deprauetur, sed potius auferatur, vt ex eo constat, quod Phrenitici matulam sæpissimè petunt, quasi mingere volentes, & postmodum mingere omninò obliuiscuntur. Reliqua & causam efficientem,& subiectum Phrenitidis respiciunt. Verùm, Domini, ex dictis non leues insurgunt difficultates, quæ nisi tollantur, caliginosa erunt omnia. In primis enim, quod dictum est Phrenesim (ita enim vocat Samonicus) esse delirium continuum, vt vera Phrenitis distinguatur à Paraphrenitide, falsum esse cuipiam vestrûm videri potest, ex eo quod Gal. 3. de Locis affect. 7. dicebat delirium factum à se-

pto transuerso, pulmone, pleura, & orificio ventriculi in eo differre, quòd à septo factum, sit continuum, ab alijs autem partibus excitatum, intermittat; Ergo dabitur etiam delirij continuitas in Paraphrenitide, cuiusmodi esse solet delirium, quod ab alijs partibus per consensum cerebro communicatur. Accedit quod Franciscus Vallesius 3. Epid. sect. 1. Comm. vlt. manifestè scribit de essentia Phrenitidis non esse delirium continuum, quoniam scilicet in Phreniticis aliquando delirium interrumpitur, neque semper eodem modo fit, cum æger ad mentem redeat. Probat hanc suam sententiam ex ægroto Hippocratis in Dealcis horto habitante, qui quidem, inquit, quarta die vigilauit, delirauit aliquantulum, quinta non dormiuit, delirauit septima, similiter octaua dormiuit, intelligebat. Hic homo siquidem Phreniticus erat,& ante solutionem morbi intelligebat, ergo non est necesse, vt Phreniticus semper deliret. Pro Gal. autem, qui in Phrenitide delirium esse continuum scribit, respondet continuum ideò dici, quia reditus ad mentem certas intermissiones non habet, statasque periodos. Ad primam difficultatem dicatis Gal. ibidem affirmare, delirium ex septo non esse verè perpetuum, sed parum à continuo distare, quasi non ita continuum sit, vt in exquisita Phrenitide contingit, vt comparatione facta cum delirio à pulmone, pleura, & orificio ventriculi continuum dici possit, ob rationem inferius adducendam, sed si comparetur cum delirio ex cerebri inflammatione suborto, profectò à continuo distare rectè scribit Gal. Nam in Phrenitide, quæ in cerebro ex primaria affectione oritur, statim apparet delirium, sed in illa, quæ ex septo pendet, primùm febris ex inflammatione, & deinceps delirium sequitur. Ad alteram obiectionem ex Vallesio, dicatis virum alioqui doctissimum non rectè considerasse Phrenitidis naturam. Quandoquidem si delirium ex inflammatione oboritur, perseuerante inflammatione, quomodo delirium non erit? Insuper si in Phrenitide delirij non adest continuitas, quæ nam obsecro differentia erit inter Phrenitidem ipsam, ac Paraphrenitidē? Verùm ad Hippocratē quid respondebimus? Dicendum mea sententia nunquam voluisse in hoc morbi genere delirium intermittere,& si id voluit, non de vera Phrenitide, sed Paraphrenitide locutum fuisse, imò dato etiam quod de

vera

vera Phrenitide loquatur Hippocr. non propterea concludendum erat ipſum velle dari Phreneſim citra delirij continuitatem, quoniam dictione illa, intelligebat, ſignificare nobis voluit ægrotum illum parum deliraſſe. Id colligitur non obſcurè ex die vndecima, in qua æger omninò mente conſtitit: ſi omninò: ergo antea delirium remiſſum fuiſſe videtur, ſed non penitus. Quod ante nos literis mandauit Pereda; & de his hactenus.

A quonam morbo cerebri pendeat Phrenitis. Lect. II.

VOD Phrenitis ſymptoma ſit in actione principe læſa, abundè conſtat ex præmiſsis; quoniam verò huiuſmodi ſymptoma neceſſariò morbum aliquem, velut vmbra corpus, inſequitur, & cerebrum hoc in affectu triplici morbo laborat, nimirum in magnitudine, in intemperie, & in ſoluta vnitate, licet non deſint, qui auctoritate Gal. in lib. de Diff. morb. cap. 11. continui ſolutionem in inflammatione reperiri negant, niſi quando vlcus vnà coniungitur; meritò veſtrûm aliquis noſſe deſiderabit in Phrenitide, quinam ſit morbus animales functiones potiſsimum affligens, & lædens. Quod genus dubitationis ad rem noſtram valde neceſſarium eſt, pendetq; ſolutio illius ex præclara, ſed obſcura ſimul quæſtione, ratiocinetur ne cerebrum, & phantaſmata ſpeculetur, quia tali præditum eſt temperamento, an quia adeò mirabili compoſitione fabrefactum eſt. Hinc inde probabiles afferuntur rationes, nec deſunt magni roboris auctoritates; Quandoquidem qui à ſola ſtructura, & conformatione principes facultates edi exiſtimant, id ipſum Gal. loco confirmant ex lib. 7. de Plac. in quo ſcribit, cauſam prudentiæ in homine eſſe varietatem ſtructuræ cerebri, & magnitudinem illius. Apud eundem Gal. 2. Art. med. 14. quemadmodum & apud Hipp. 6. Epid. Comm. 2. capitis figura, ſi naturalis exiſtat, ſphærica, oblonga, anteriore, & poſteriore parte protuberans, & vtrinq; ad latera depreſſa, ſignũ eſt prudentis hominis. Contra acuminatũ, & turbinatũ caput, quale Therſitis fuiſſe apud Homerum legitur, ſtolidum, & amentem hominem arguit. Inſuper ſtructura, & conformatione vitia-

ta, ſtatim principes facultates & ipſæ vitiantur, temperamento nondum læſo, quemadmodum apparet in apoplexia, & epilepſia, nec non in vulneribus capitis, oppletis, & compreſsis cerebri ventriculis; nam in tam exiguo temporis momento alterari non poteſt cerebri temperies, effracto cranio, & humore ventriculos replente. Qui verò contrariam tuentur ſententiam, facultatum principum propriam, & immediatam cauſam temperiem ſubſtantiæ medullaris cerebri, & ſpirituum animalium agnoſcentes, afferunt Hipp. 1. de Diæta ita loquentem: Cum in corpore pars ignis ſiccisſima, & aquæ humidiſsima æqualiter temperantur, prudentiſſimum quid naſcitur. Et Platonem, qui ita ſcribit in Theæteto. Non rectè anima ſe habet in denſo, aut lutulento, molli nimis, aut duro cerebro; molle enim celeres quidem ad percipiendum efficit, ſed eoſdem obliuioſos; durum diu memores, ſed ineptos ad percipiendum, denſum ſimulachra obſcura continet; Deniq; etiam Gal. lib. 8. de Vſu part. cap. 13. vbi ait. Melius fortè exiſtimare intellectum ſequi non varietatem compoſitionis, ſed corporis, quod cogitat, laudabilem temperiem; neq; enim perfectio intellectus, quantitati ſpirituum tàm attribuenda eſt, quàm qualitati. Sic diſputans aduerſus Eraſiſtratum, qui putabat ideò cerebrum humanum nobiliſsimas edere operationes, quia ſummo artificio fabricatum eſt, ſubiungit Gal. id minime verum eſſe, quoniam & cerebrum bruti animantis artificioſè factum eſt, & nihilominus ignobiliſsimas edit operationes. Vnde concludit ipſe cerebrum humanum propterea nobiliſsimas agere actiones, quia nobiliſsimo temperamento donatum à natura fuit. Congruit cum hac re, quod ſcribunt Anatomici, & veteres, & recentiores omnes, cerebrum bouis à cerebro hominis neutiquam differre, imò ei quam ſimillimum eſſe; in operationibus autem animalibus quantum ad inuicem diſcrepent, ac inter ſe diſsimilia ſint, vnicuiq; veſtrûm vel ex eo conſtare poteſt, quod cum aliquem tanquam ignauum, & ſtolidum notare volumus, ipſum bouis cerebrum habere paſsim dicimus. Quò pariter reſpexit Gal. dùm in Anat. cerebri bouis ita locutus eſt. Cerebrum bouis ſimile eſt cerebro hominis, præter quam quod intellectu, & cogitatione caret. Quod etiam confeſſus eſt 8. de Vſu part. cap. 6. in quo ſcribit non admodum differ-

re

re cerebrum bruti animantis ab hominis cerebro, tametsi complexione differãt. Idem Gal. lib. Quod animi mores sequunt. animã vocat concentum qualitatũ, & eã non videtur à tẽperie separare. Comm. autẽ in 6. Epid. & in Aph. 6. sect. 2. & lib. 3. de Locis aff 6. cerebri temperiem mentem appellat. Enarrans enim illa Hipp. verba: Melancholici fiũt Epileptici, & Epileptici fiunt melãcholici, tradit prout in hanc, vel in illam cerebri partem humor repit, sic vtrisq; affectus fieri transmutationẽ ex humorũ videlicet metastasi: nã si in corpus, & ventres cerebri effundatur humor, fiunt Epileptici: si in mentem, melancholici. Vbi per mentem dubio procul temperiem intelligit, quoniam melancholia intemperies est frigida, & sicca cerebri. In hac controuersia Andreas Laurentius in suis Oper. Anat. lib. 4. Quæst. 2. putat, &, meo quidem iudicio, rectissimè, functionum omnium efficientem causam, nec solam esse temperiem, nec mirabilem cerebri structuram, sed animam intelligentem, quæ tamen vtramque causam admittat, organicam, amplitudinem cerebri scilicet, ventriculorum, & spirituum, & similarem temperiem substantiæ medullaris, & spirituum. Hinc colligit ratiocinationem nec absolutè esse organicam actionem, quia læditur in melancholicis, & Phreniticis, illæsa structura cerebri: nec purè similarem, quia collisis, compressisq; ventriculis, illæsa temperie vitiatur, quin etiam addit, à sola temperie nec inchoari, nec perfici, nec à qualibet partis particula edi; sed mixtam esse actionem ex organica, & similari, qualis est actio cordis, & ventriculi. Mouetur enim cor, & pulsat insita vi, propriaq; temperie, sed non contraheretur, nec distenderetur, nisi esset sinibus excauatum. Attamen si in Phrenitide de morbo quæratur, qui potissimum vitiat operationes, existimandum est solam intemperiem calidam, & siccam cerebri illam esse, quæ in eo animæ actiones primarias oblædit, atque deprauat. Vallesius in suis Cõtrouersijs disputat an Phrenitis semper sit inflammatio, vt eius essentia in inflammatione perpetuò consistat, concluditq; posse esse Phrenitidem absque inflammatione, cum sola redundantia humorum putrescentium in cerebro, ita vt calida, & sicca intemperies in Phrenitide semper adsit, inflammatio non semper, sed tunc solùm cùm morbus progressus est, & firmata apparet Phrenitis, non autẽ quando incipit; sed hac de re vberius in Lethargo.

Quæ animæ potentiæ lædantur in Phreniticis, & argumenta negantium in Phrenitide subiectum esse cerebrum. *Lect. III.*

RINCIPALEM cerebri actionem in Phrenitide vitiari à morbo in intemperie, nempe à calida, & ficca discrasia, in hesterna Lectione demõstratum est; nunc verò quæritur, cum ad ipsius cerebri actionem primariam referantur discursus, imaginatio, atque memoria, quæ nam ex his facultatibus hoc in morbo potissimum lædantur. Multi enim id in curatione magni faciunt, quia pro varia illarum facultatum læsione, varijs capitis locis adhibenda esse localia existimant, vt læsa vi imaginatrice anteriori, memoria posteriori, discursu mediæ capitis parti admoueri debeant: quasi Gal. cùm alibi, tùm lib. Meth. 12. & 2. Catat. non clare dixerit, quæcunque pars capitis afficiatur, perpetuò localia sincipiti esse applicanda. Altius enim penetrat anteriori parti admotum medicamentum ob cranij tenuitatem, & suturæ coronalis raritatem. Interdum itaque in Phrenitide sola afficitur imaginatio, interdum sola ratio, interdum vtraq; simul, & denique sola aliquando amittitur memoria, alijs illæsis facultatibus. Cuius quidem rei elegantes historiæ extant apud Gal. de Diff. sympt. cap. 3. & 4. de Loc. aff. 2. Nam Theophilus cum alioqui prudenter dissereret; tibicines tamen arbitrabatur esse in angulo cubiculi, & assidue clamitans iubebat eos à cubiculo expelli. Alius Phreniticus obseratis intus ianuis, singula vasa, quæ proprijs nominibus designabat, ad fenestras deferebat, prætereuntes ad vnum interrogans, iuberent ne ea proijcere. Narrat Thucydides eo tempore, quo per Græciam, & Peloponnessum tàm immaniter sæuiebat pestis, quam plurimos ita eorum omnium, quæ ante nouerant, fuisse oblitos, vt nec familiares, nec parentes agnoscerent. Vnde in his sola memoria, in Theophilo sola imaginatio, in alio Phrenitico sola ratiocinatio lædebatur. Cum ergo hæc ita sint, facile est intelligere prædictas facultates omnes hoc in morbo vicissim lædi, & vitiari, pro maioris fortasse, aut minoris in cerebri

rebri temperie læſionis varia ratione. Cenſeo enim cum Græcis per omnes ſinus, & per totam cerebri ſubſtantiam diffuſas eſſe principes facultates, & in eadem ſubiecti particula vigere, licet à ſe inuicem ſint diſtinctæ, ita vt vnica anima ſit, quæ diuerſarum facultatum munia, diuerſis vtens medijs, diuerſa temperie exequitur, dicant alij cum Arabibus quicquid lubet. An obſecro non vident in vna, & eadem oſſis particula diuerſas ineſſe facultates, attractricem, retentricem, aſſimilatricem, & expultricem, quarum licet vna ſæpius afficiatur illæſis cœteris, nemo è Medicis propterea dixerit locis, & ſubiectis proprijs eſſe diſtinctas? Quamobrem vt in ventriculo à diuerſa intemperie diuerſæ facultates læduntur, ab humida quippe retentrix magis, à ſicca aſſimilatrix, non tamen alia eſt coctricis, alia retentricis ſedes: ita de principibus facultatibus ſtatuendum eſſe bona Medicorum pars tenet. Sed ne diſcedamus à Phrenitide, an hæc inflammatio non eſt cerebri, & membranarum? At in ea nunc ratio læditur ſola, nunc imaginatio, nunc memoria; Quis vnicum in Phrenitide ſinum inflammatione obſideri dixerit? In melancholia idiopathica, ſeu per eſſentiam, quæ intemperies eſt frigida, & ſicca totius cerebri, vnica interdum læditur facultas, nunc ratio, nunc imaginatio. Sic igitur cenſendum eſt de varia læſione principis facultatis, quam 16. de Vſu part. Gal. ſub nomine ἡγεμονικὸν complectitur, in Phrenitide, licet maxime omnium functionum affici videatur vis ipſa cogitatiua, ſeu διάνοια quoniam Phreniticorum error in iudicio, & diſcurſu frequentiſſime cernitur, rarò tamen euenit, quin ad læſionem diſcurſus, aut rationis, non ſequatur pariter imaginationis offenſa, quamuis aliquando diſcurſus læſio vſque adeo vehemens ſit, vt imaginationis errorem obſcuret. Atqui delirium, nemine diſſentiente, commune exiſtit cùm rationi, tùm imaginationi; ſed hæc omittamus. Subiectum in Phrenitide, & pars primario affecta, vt ex ſupra relatis conſtat, erit cerebrum, ita vt Phrenitis propria, & peculiaris ſit cerebri paſſio: Cumq; cerebri dico, intelligo ſubſtantiæ cerebri, non ſolùm meningũ. Delirium ſiquidem certiſſimum ſignũ eſt cerebri male affecti, quoniã læſio eſt actionis ipſi cerebro propriæ. Eſt enim cerebri proprium, duce illa animi parte, quæ mentis, & conſilij eſt particeps, imaginari, ratiocinari, meminiſſe. Quare cum harũ actionum

nũ facultates, cum meningibus minimè sint, dicãt alij quàm rectè iudicẽt, qui Phrenitidem volunt esse solùm inflammationem membranarum, non autem cerebri. Sed contra hanc veritatem multa, & ea quidem non contemnenda excogitantur. In primis enim contendunt aliqui cerebri substantiam inflammationem contrahere nequaquam posse: de qua re differentiam habemus apud Conciliatorem. 96. Qui quidem duplici potissimum nituntur ratione, quarum vna est, quia cerebri substantia mollis, & laxa existit: siquidem quæ vehemẽter sunt vel dura, vel mollia, alienam substãtiam non possunt in se recipere, quare neq; possunt inflammari. Altera eorum ratio est, quod cerebrum nullis venis, & arterijs præditum sit, cum omninò album, ac ferè sine sanguine cernatur: quod si sanguine caret, neque inflamm[illegible]tioni obnoxium esse potest. Quandoquidem, vt Galenus docet, inflammatio fit à sanguine influente in venas, & arterias, primum quidem magnas, deinde paruas, ac postremò in exiguas cauitates: vbi verò venæ desunt, & arteriæ, ibi nullo modo potest concitari inflammatio, de eiusdem Galeni doctrina in lib. ad Glauc. Addatis pulmonem scyrrhis non posse affici, vt nos docuit Gal. ipse 3. de Præsag. ex puls. cap. 8. quia pars rara est: ergo neque inflammatione. Idem videtur esse dicendum de cerebri corpore. Præterea si Phrenitis peculiaris passio est cerebri, cur Gal. ex tenui meninge ortũ habere tradit? 4. de caus. puls. 14. Quinimò comparans ibidem inter se Lethargum, atque Phrenitidem, dicit in Lethargo magis cerebrum pati, quàm membranas, in Phrenitide contra magis inflammari membranas, quàm cerebrum. Paulus Aegineta lib. 3. cap. 6. & Aetius lib. 6. cap. 2. idem putasse videntur, nimirum Phrenitidem fieri ex inflammatis membranis. Tandem Arist. 3. de part. anim. cap. 10. scriptum reliquit diaphragma esse vocatũ phrenas, eò quod vbi calidi, & feruidi humores illa in parte colliguntur, mẽs, & ratio offenditur, quasi Phrenitis passio sit diaphragmatis. Quod similiter legitur apud Gal. 2. de Loc. affect. 3. quo in loco tradit veteres, inter quos fuit Plato in Timæo, s[illegible]ptum transuersum appellasse phrenas, quia quando pars hæc inflammatione tentatur, Phrenitis tunc oriri solet. Quibus omnibus satisfacere non adeò difficile fore existimo, quemadmodum vobis ex subsequenti sermone constabit.

Sub-

Subiectum in Phrenitide cerebrum statuitur, responsioq; affertur ad contra sentientium argumenta, & quomodo inflammationem, ac delirium patiatur. Lect. IIII.

VBIECTVM in Phrenitide dicebamus esse cerebrum, quod verum esse ex læsis potissimum actionibus, quæ in cerebro sedem habent, facillimè cognoscitur, ne dicam quod Galenus clarissimè cũ alibi, tùm præcipuè 2. de Sympt. caus. ad finẽ idipsum nos docuit dicens; Phrenitis non simpliciter ob calidos euenit humores, sed cum eo phlegmonem quoq; in cerebro, & ipsius membranis parit. Et 1. Epid. Comm. 2. tex. 3. scribit in Phrenesi inflammari & membranas, & corpus cerebri. Denique 4. de Præsag. ex puls. 8. apertè tradit cerebrum intemperiem cum fluxione, & citra fluxionem posse perpeti. Alex. Trallianus lib. 1. cap. 13. & cum eo alij, inter quos est etiam ipse Auicen. 1. 3. tract. 3. cap. 1. scribunt in Phrenitide inflammari, vel membranam, vel cerebrum, ita vt de hac re nemini vestrûm dubitandum sit. Restat solùm contra sentientium rationes confutare, si prius tamen dixero, quando scribitur cerebrum esse primarium locum, & subiectum Phrenitidis, sumi posse dupliciter, & secundũ propriam substantiã, & prout est suis mẽbranis cõuestitũ. Vtroq; enim modo Phrenitis semper est pasio cerebri. Licet itaq; cerebri substantia magnas cum venas, tùm arterias non habeat, sensus nihilominus demonstrat plures venulas per totam illius substantiam disseminari, per quas nutrimentum ad ipsum deffertur, in quibus propterea excrementa possunt colligi, quæ ad gignendam inflammationem sunt accommodata. Neque etiam adeo mollis, & fluxilis est cerebri substantia, vt ad eam firmari non posint humores. Differt enim euidenter ab osium medulla, quæ pinguedini similis est, vt scribit Gal. 1. de Motu musc. vnde Hipp. lib. de Gland. hanc cerebri substantiam glandulosam vocat. Præterea non est par ratio de pulmone, & cerebro, quoniam pulmo ob raritatem rarò erysipelate afficitur; at cerebrum cum molle sit, non rarum, eo frequenter corripitur. Quod verò scyrrhi in pulmonibus, & cerebri cor-

corpore vix gignantur, verisimile inde fit, quod scyrrhus, vt vobis omnibus notissimum est, ex crasso sanguine generatur, sed pulmo ex sanguine tenui, cerebrum verò ex humido nutritur: quare ex apostemate cerebri etiam Phrenitis fiet, quoniam, vt scribit Auicenna, quod potest alimento extendi, potest etiam extendi præter naturam. Sic in hydrocephalis, quos infantes patiuntur, manifestè cerebri corpus intumescit, ex aduentante aqueo humore, & ideò nulli dubium sit, quin cerebri caro, vt & musculi phlegmonem pati possit. Mercatus tamen constanter negat, cerebrum in propria substantia vero abscessu posse inflammari; sed ex receptione cuiusuis humoris adeò crescere, & membranas distendere, quod inflammationem æmuletur, ita vt Arabes, & alij Medici peculiare conscripserint caput de inflammato cerebro. Rursus dicet aliquis Vallesium scripsisse 5. Epid. posse esse inflammationem in cerebro citra delirium, ex eo quòd in fractura capitis animaduerterit hominē, in cuius dura meninge manifesta erat inflammatio, non delirasse. Quod Vallesij experimentum si verum est, corruit statim illorum Medicorum opinio, qui cum Serapione, & Auenzoar lib. 1. tract. 3. cap. 5. existimant è membranis in Phrenitide apostema pati durā potius meningem, quàm tenuem; quorum sententiæ neq; adhærere vnquam potui, quoniam pia meninx cum substantia mollior sit, necnon venis, & arterijs referta magis, & ob hoc pariter calidior, huic affectionis generi propensior esse videtur. Vnde ad Vallesium dicatis Galenum sermonem facere potissimum de tenui membrana, & de cerebro, quæ duæ partes adhærentes cum sint, inuicem sibi communicant affectiones; Et propterea scribit Gal. 4. de Præsag. ex puls. cap. 9. cerebrum ipsum, ac tenuem membranam, vsque adeò inter se connecti, vt neque sine membrana cerebrum, neque membrana sine cerebro laborare possit. Quod certè non videtur dicendum de dura meninge, quæ cum separata sit, sola potest affici, neque cerebrum ita ei consentire, nisi magna admodum sit ipsamet inflammatio. Ad eos autem, qui dicūt Phrenitidem fieri ex inflammatis membranis, respondendum, & nos idem sentire, dummodò & ipsi concedant quæ mox de cerebri corpore ex Galeni doctrina probauimus. Re vera tamen locus inflammationi magis opportunus videtur esse membrana, veluti cerebri

ſubſtantia compati magis apta. Vnde Gal. 1. Epid. 2. 73. ſcribit deliria fieri quando bilis per venas cerebri excurrit, fieri autem veram Phrenitidem, quãdo eadem bilis firmata eſt circa membranas. Ad Ariſtotelem denique quod attinet, dici poteſt ipſum non ſcribere Phrenitidem eſſe paſsionem ſepti tranſuerſi, quaſi in eo mens, & prudentia ſit, vt contra eum putaſſe videtur Hieronymus Mercurialis lib. 1. cap. 15. ſuæ Praxis; ſed ideò ex illius læſione mentem ſenſumq; perturbari, quia propinquum eſt ijs, quæ vim illam obtinent, nempe cordi, in quo ipſe Ariſt. animalem vim collocauit. Hæc pro Ariſt. Medici autẽ, inter quos eſt Gal. ex huius magni muſculi inflãmatione Phrenitidẽ fieri teſtantur, cerebro cõſortij lege impertita affectione, vt paulò infra vberius demonſtrabitur. Ad cauſam verò efficientem Phrenitidis, ſpectant verba illa definitionis, à calida ſiccaq; dyſcraſia, ſeu inflammatione cerebri, aut membranarum: in quibus quidem duo conſiderantur morbi in Phrenitide; calida, & ſicca intemperies, & tumor calidus mẽbranarum, aut cerebri. Dyſcraſia autem intelligitur cum materia, quæ in Phrenitide non in cerebri ventriculis abundat, ſed in eius ſubſtantia, aliàs cerebrum vt pars organica, aut inſtrumentalis afficeretur, cum hoc in affectu, vt ſimilare lædatur, Galeno auctore lib. 3. De loc. aff. cap. 7. Calidam verò, & ſiccam intemperiem dixi, quia ſermo nobis eſt de vera, & exquiſita Phrenitide, quæ ſemper ab huiuſmodi cauſa ortum habet. Inflammatio autem tripliciter accipi ſolet apud Medicos. Primùm enim accipitur pro ingenti alicuius partis accenſione, quæ alio nomine φλόγωσις dicitur. Deinde accipitur pro apoſtemate ex calidis ſuccis oborto. Denique capitur proprijſſimè pro eo tumore, qui fit à ſanguine. In Phrenitide igitur facta inflãmatio cuiuſmodi erit? Certè ad inflammationem ſecundo modo acceptam referenda erit, nempe ad eryſipelas, loquendo tamen de vera, & exquiſita Phrenitide, quæ eſt cerebri, aut membranarum eius apoſtema factum ex ſucco calido. Quare concludendum videtur ex ſanguine, & ex bile id ipſum contingere poſſe, tumoremq; fieri, vbi è venis in ſpacia cerebri exigua eius humor tranfluit. Quod quidem Aetius ſe vidiſſe teſtatur. Remanet Gal. locus ex 14. Meth. 1. qui contrarius eſſe videtur; nam ſcribitur eo loci eryſipelata minimè fieri in partibus inti-

intimis, ſed in cute tantum ; & ratio huius rei eſt, quia ſanguis tenuis, & billioſus facilè elabitur, donec circa cutim firmetur. Vnde paulò ſupra ex eodem Gal. demonſtratum eſt, veram tunc gigni Phrenitidem, cùm bilis circa membranas firmatur. Verùm Domini, Galeni mos eſt, id quod rarò fit, contemnere, ac ſi nunquam contingeret. Propterea alibi etiam dictum fuit cum Galeni doctrina magis congruere, vt locus inflammationis in Phrenitide potius ſit vtraque meninx, & ſubſtantia cerebri magis compatiatur. Vtcunq; tamen ſit de hac dubitatione, vobis ſat erit non ignorare à iam dictis curandi rationem minimè alterari. Siue enim afficiantur membranæ ſolæ, quod vix creditur, ſi præſertim de tenui loquamur, ſiue vnà etiam cerebri corpus, quod receptiſſimum eſt apud omnes probatos Medicos ex actionum, quæ proprię ſunt cerebri ſubſtantiæ, læſione, vnus ſemper, & idem ferè eſt curationis modus. Priuſquam verò hodierno ſermoni finis imponatur, breuiter demonſtrandum quomodo Phreniticum delirium fieri contingat. Iam patet per Hippocratem inde inſania ad Democritum, ſanguinem probum maximè conferre ad prudentiam, vitiatum verò ad inſaniam, necnon tamdiu hominem ſapere, quãdiu cerebrum quieuerit. Audite ergò Hippocratem ipſum in lib. de Morbis, vbi ſic loquitur. Cum bilis commota ad venas, & ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex contracta compage, & commotione dimouet, & ſeroſum facit, ac calefacit : Calefactus autem etiam reliquum corpus totum percalfacit, & deſipit homo & non ſibi conſtat, ex ſanguinis ad ſeroſitatem tranſmutatione, & mutatione non ſolita contingente : ſimiles autem ſic ſunt, qui Phrenitide tenentur, & ab atra bile delirant. Et non ita poſt ſubiungit. Eo verò commoto neque viſum, neque auditum quieſcere ; ſed alios alia videre, & audire, & linguam talia loqui, qualia ſingulis vicibus viderit, ac audierit ; quamdiu verò cerebrum quieuerit, tamdiu etiam homo ſapit. Nunc de cauſis, vt ita vocem, humoralibus ipſius Phrenitidis ſermonem aggrediamur.

De causis omnibus Phrenitidis; in quibus dubitationes, & contrarietates in doctrina Galeni, & aliorum tolluntur. Lect. V.

EX qua nam materia Phrenitis fiat iã tempus postulat vt prò viribus ostẽdamus, atque eò magis, quòMedici hac in re non ita sibi constare videntur. Nam Gal. 4. de Caus. puls. 14 & 1. Epid. 2. 73. immediatam Phrenitidis causam statuit bilẽ, vel potius sanguinem biliosum, vt alij interpretantur; & 2. de Sympt. caus. circa finem, calidos, & mordaces humores, qualis maximè est flaua bilis, voluit esse causam Phrenitidis: ad quem modum scribit idem Galenus loco Epid. mox citato eundem humorem pro sola situs, aut loci diuersitate, & febrem ardentem, & Phrenitidem facere. Nam dum flaua bilis in vasorum spacijs vnà cum sanguine continetur, vtcunq; accendatur, contingit febres ardentes prodire, præsertim verò vbi in ventris, aut iecoris, aut pulmonis venis efferuescit: sin autem in cerebrũ, eiusq; membranas impingatur Phrenitides inducit: Veruntamen Paulus, quem Galeni simiam appellant omnes, triplicem ponit materiam Phrenitidis causam, sanguinem scilicet, biliosum humorem, ac bilem præassatam, quæ iam ad atram inclinat. Putant aliqui Paulum cum Galeno posse conciliari, si dicatur ipsum voluisse non sanguinem purum facere Phrenitidem, sed sanguinem bili commixtum. Quæ tamen conciliatio ex eo mihi non omnino quadrat, quòd Galenus tantum abest, vt hanc Phrenitidis causam ponat, vt 1. Pror. clarè dicat, si bili sanguis admisceatur, Phrenitides non veras, sed comatosas fieri. Vnde perpetuò Phrenesim affectum calidum, & siccum statuit, & inde febres ardentes oriri ait, veluti & vigilias, quæ certè ab humida materia, qualis sanguinea est, non proueniunt, & multa alia symptomata Phreniticis familiaria in siccitatem ipsius affectus reducit, & denique sæpius dixit Phrenitidem tunc fieri, cùm bilis principis animæ sedem occupat. Iccircò quando Auic. scribit à sanguine bilioso fieri, dubio procul intelligẽdus de sanguine, in quo bilis potissimũ dominatur.

Quod

Quod etiam nobis significare voluit Gal. 3. Epid. 3. dum erysipelas cerebri Phrenitim esse prodit. Erysipelas enim de eiusdem Galeni sententia 14. Meth. à sanguine bilioso prouenit, & 2. ad Glauc. 1. testatur erysipelas fieri à sanguine tenuissimo, & calidissimo, quod idem est; In lib. De tum. præter nat. cap. 10. tradit causam erysipelatis esse bilem mistam, vel sanguini, vel aquoso sanguini. Et certè quando bilis expers est huiusce miscellæ, ita vt sola sit, atque sincera, nec tumorem aliquem, nec pondus inducere valet, vt elicitur ex lib. De plenit. cap. vlt. quoniam antequam tumor fiat, & pondus persentiatur, bilis hæc exulcerat, ideoque non erysipelas; sed herpetem progignit. Quamobrem non omninò sine sanguine bilis erit, quę erysipelas facit, licet sanguis in adeo exigua portione sit, vt sui notas non præferat, & sola tantum bilis cernatur. Responderi etiam posset, Galenum propterea scripsisse interdum fieri Phrenitidē ex sanguine, ideoq; tunc ægrotos insanire cum risu, & affectum non esse adeo perniciosum, quia idem Gal. 2. De diff. febr. 9. & 2. De cris. 12. scribit sanguinem putrescētem quoquomodo bilescere, adeo vt ille quoq; sub nomine bilis comprehendi possit. Distinctio à quibusdam hoc in loco fit de erysipelate exquisito, similiter de Phrenitide legitima, aut spuria, & notha: sic enim omnis sedatur controuersia, omnisq; prorsus dubitandi occasio tollitur, à qua non descendendum. Nos verò reliqua magis vtilia percurramus. Apud Oribasium datur Phrenitis à pituita, quod quidem, quantum ego puto, de acuta, & salsa intelligendum à vobis est, nisi fortasse Oribasius idem velit quod Auenzoar 3. Theisir, vbi scribit, quod & si calidi humores sæpius hunc affectum pariunt, ijdem tamen non puri sunt, sed plegmate aquoso permisti, à quo cerebrum non denudatur: quo in loco etiam tradit à melancholia naturali Phrenitidem posse fieri. Quinimò dubitari cum ratione potest an ex frigidis, & crudis succis generari Phrenitis queat, propter Galeni locū, de quo infra in Lethargo, & qui habetur 3. Epid. sect. 3. Comm. 45. vbi loquens de Phrenitide, cui coma iungitur, tradit hunc in modum fieri, quoniam scilicet ex horum succorum crudorum multitudine, & frigiditate coma generatur, delirium verò ex acrimonia, & caliditate, quam ijdem putrescentes pariunt,

riunt, ita vt velit Galenus causari delirium etiam à frigidis humoribus, non tamen propria qualitate, quatenus frigidi sunt, sed extranea, quam per putredinem acquirunt, duo acrimonia, & calore, cuiusmodi delirium cum febre recenset Hippocr. in tertio illo Epidemiarum. Discrimen autem huius Phrenitidis à Lethargo ponetur infra. Et hæc satis pro tēpore dicta sint de causis Phrenitidis immediatis, & humoralibus. Causę verò eiusdem affectus internæ, sed mediatæ, & naturales, sunt crasis calida, & sicca, cerebri præsertim, quemadmodum clare docuit Galenus 2. de Caus. sympt. prope finem, ætasq; iuuenilis; vnde Hippocr. 3. Aphor. 30. inter morbos iunioris ætatis Phrenitidem recenset; & 7. eiusdem operis 3. scribit Phrenitidem post quadragesimum annum esse incurabilem. Indicio enim est magnam esse causam, cum propria non sit illius ætatis. Inter easdem causas, sed præternaturales collocari potest consuetę sanguinis euacuationis retentio, vel suppresio, aut mensium, aut hæmorrhoidum, aut sanguinis è naribus potissimum defluentis. Nonnulli siquidem sunt, quibus à primis annis ex naturæ præscripto sanguis è naribus feliciter erumpit, vt nos docuit Celsus lib. 2. cap. 7. in quibus eiusmodi euacuatio supprimenda non est, nisi post transactum quadragesimum annum, de eiusdem Celsi doctrina. Inter externas verò causas, quæ non naturales dicuntur, recensendus in primis aer nimium calidus, & siccus, tempusq; æstiuum, iuxta illud Hippocr. 3. Aphor. 7. In siccitatibus acutæ fiunt febres. Hùc facit quod Alexander Aphrodiseus 1. Probl. 76. refert canes in æstate maximè rabie tentari, quæ rabies veluti quædam Phrenitis esse videtur. Quod Plutarchus perbellè nos docuit in eo opusculo; Quod bruta rationem habeant, vbi probat canes non esse prorsus expertes rationis, quia rabie tentantur, quæ quidem rabies est veluti Phrenitis in homine, quasi canes tententur affectu rationalis fscultatis, sicut & ipsi homines; Præterea inter causas Phrenitidis procatarcticas referunt longa mora sub Sole, balneum impense calidum, fortes capitis frictiones, calidorum appositio, corpore præsertim pleno existente, crapula, ebrietas, ira, casus, percussio, nimiæ vigiliæ, vehementes corporis exercitationes, assiduæque

animi curæ, & nimia denique in ſtudijs ſollicitudo. Ab his enim omnibus ſicciores euadunt humores, & ſanguis totus bilioſior redditur, ſicuti etiam ab vſu eorum in cibo, & potu, quæ valde calida ſunt, acria, atque ſalita, & præcipue à frequenti potu generoſi, & meraci vini. A qua cauſa dicitur apud Moſcouitas complures videri Phreniticos, propter vſum aquæ vitæ, & aromatum, quibus ſubinde vtuntur; & hæc breuiter de cauſis omnibus Phrenitidis; nunc verò eiuſdem differentias proſequi oportet, de quibus hodie agere ſuperſedeo, legitima ex cauſa impeditus.

Differentiæ Phrenitidis, & quænam ſit vera cauſa similitudinis Phrenitidis, cum delirio per conſenſum à Diaphragmate. Lect. VI.

LVRES ſunt Phrenitidis differentiæ, ſed eſſentiales magis illæ eſſe videntur, quæ & à ſubiecto, & à cauſis tàm formali, quàm efficiente deſumuntur. Differentiæ itaque à ſubiecto ducuntur à cerebro diuerſimode affecto, ſed ante omnia à varietate partium, ſecundum quas laborat. Nam vel ſubſtantia, vel tenuis, ſeu craſſa membrana, vel dextra, aut ſiniſtra, vel anterior, ſiue poſterior, mediave pars cerebri afficitur. Hæc fuit ſententia Poſsidonij apud Aetium, Nemeſij de natura hominis cap. 13. & potiſsimum Auicen. cap. de Anat. cerebri imò & eandem habuiſſe Galenum lib. 1. Proret. 27. multi contendunt. Ex quibus quidem differentijs alii aliter, ac nos diſſoluunt Problema iam propoſitum, quomodo vna ex primarijs actionibus lædatur, altera illæſa, & ſalua remanente. Reſpondent enim ſingulas facultates in ſingulis ſeparatis cerebri ſedibus, imaginationem in parte anteriori, rationem in media, memoriam in poſtrema reſidere. Quæ tamen diſtinctiones ad curandi methodum, vel nihil, vel certè parum conducunt. Differentiæ à formali cauſa, quæ eſt cerebri functio principalis deprauata, in tres (vt ita dicam (ſpecies diſtinguuntur, quarum duæ ſimplices ſunt, & tertia ex vtriſque compoſita, quæ omnes

à varietate læsionis operationum deducuntur. Aliquando enim sola deprauatur imaginatio, aliquando sola ratio, aliquando verò vtraque simul. Vnde aliqui reperiuntur Phrenitici qui malè imaginantur, sed ritè discurrunt, alij de rebus visui subiectis rectè diiudicant, sed circa illas ineptè ratiocinãtur, alij demum sunt, qui vtrunque malè agunt, vtpote quibus imaginatio corrupta est vnà cum discursu. Prima differentia, in qua nimirum imaginatio permanet illæsa, ratione perturbata, Phreniticus ille laborabat, qui primum vasa vitrea, deinde puerum per fenestras proiecit: Secũda, in qua scilicet imaginatione dũtaxat lęsa, salua restat ratiocinatio, laborauit ipse Galenus cum festucas in lecto, & floccos in vestibus colligebat, colloquentes verò amicos intelligebat, qua etiam differentia detinebatur Theophilus Medicus. Postrema differentia, in qua simul & imaginatio, & discursus læduntur, visus est laborasse puer ille lanificus. Quæ abundè omnia docuit nos Gal. 4. De loc. aff. 2. & de Diff. sympt. cap. 3. Demum differentiæ illæ in curanda Phrenitide magni faciendæ sunt, quæ desumuntur ab efficienti causa, hoc est à materijs, ex quibus diuersitas fit symptomatum, & affectus grauior, vel leuior esse dignoscitur. Hoc clarè elicitur ex Gal. 3. de Loc. aff. 70. vbi tradit iuxta diuersitatem bilis, ex qua efficitur, aliam Phrenitidem mitem esse, aliam ferocem, & immanem. Itaque ea mitis est, quæ ex pallida bile oritur, est enim bilis hæc prorsus secundum naturam, & adhuc mitior admixtione serosæ, ac tenuis humiditatis, vel pituitæ naturalis; flaua autem calidior cum sit, & acrior, ideo affectum deteriorem facit; pessima omnium est, quæ ex bile fit præassata non quod atra bilis iam effecta sit; sed quæ in via est, vt fiat. Quæ namque atra exactè est, maniam facit solùm, non item febrem, quoniam quod exustum est, putrescere nullo modo potest. Vnde verè maniaci à febre semper liberi, & immunes existunt. Quando Hipp. 6. Aphor. 53. dixit. Desipientiæ quæ cum risu fiunt, minus periculosæ sunt, quæ autem cum fletu periculosiores, ad qualitatem humoris desipientiam facientis & ipse respexit, prout scilicet magis sincerus est, vel temperatus; semper enim mitior erit Phrenitis ex pallida bile, ob admixtam pituitam, quemadmodum adhuc mitior erit; si admixtus sit sanguis, comparatione fa-

ne facta cum ea, quæ ex bile flaua ſincera fit, vel exuſta. Sunt & aliæ Phrenitidis differentiæ neutiquam cõtemnendæ, inter quas ſunt differentiæ à tempore depromptæ, cum alia Phrenitis in principio ſit, alia in augmento, alia in ſtatu, & declinatione; quæ differentiæ maxime faciunt ad curationem, eo quod pro diuerſa temporum ratione, varia quoque adminiſtrari debent remedia. Alia etiam Phrenitis in habitu eſt, quæ dicitur hectica; alia eſt in affectu, ſeu diſpoſitione, quæ ſimpliciter Phrenitis nominatur. De qua differentia mentionem facit Galenus 1. Prorr. 33. In hectica enim Phrenitide diffuſa eſt bilis per vniuerſam cerebri ſubſtantiam, ita vt cerebrum inſtar lanæ cuiuſdam totum ſit bile infectum, & imbutum: qua quidem laborantes quietè admodum, & pacatè mouentur, breuiſſimè loquuntur, ac vix laborare creduntur. Alia demùm vera, & exquiſita eſt Phrenitis, alia non vera, nec exquiſita, ad quam ſpectat illa Phrenitis, in qua cerebrum, conſentiente aliqua inferiore parte, laborat, licet quæ per conſenſum fit, non Phrenitis, ſed Paraphrenitis dicatur. Aliqua tamen eſt dubitatio de delirio à ſepto tranſuerſo cerebro communicato; quod vſque adeo continuum, & perpetuum eſt, vt veram Phrenitidem ab inflammatione cerebri, & membranarum eius concitatam mentiatur. Quod quidem quamobrem eueniat, non inutile forſitan erit nunc diligenter perquirere. Delirium itaque quod per conſenſum fit, non autem primaria affectione in cerebro exiſtente, neque perpetuum eſt, neque continuum, ſed fugax, ſed interpollatum, & ideò pſeudodelirium potius à Medicis appellatur; quale omnino eſt, quod ſæpiſsimè in febrium acceſſionibus obſeruamus, ad quarum decrementum & ipſum decreſcit. Inſuper videmus multarum partium inflammationes, velut hepatis, ventriculi, & pulmonum, delirium parere, cerebro impertita affectione; ſed & huius generis Phrenitis leuior eſt, & quàm cito euaneſcit, ſub nomine propterea Paraphrenitidis comprehenſa, ſola diaphragmatis inflammatio delirium facit continuum, quod veram Phrenitidem ab inflammatione cerebri, & membranarum eius concitatam æmulatur,

tur, ita vt non nisi à perito in arte dignosci posśit. Quam Phrenitidem descripsit eleganter Hippocrates lib. 3. De morbis per hæc verba. Phrenitides fiunt etiam ex alijs morbis. Patiuntur autem ægri hæc; septum transuersum dolent, vt ne contingere quidem permittant, & febris accedit, & mente mouentur. Huius forte generis ea fuit Phrenitis, de qua scribit Hippocrates 5. Epid. cum ait Coco in spina gibbositatem factam esse ex Prhenitide. Cuius rei argumento illud esse potest, quod illi nulla medicamenti potio conferebat, nempe acrioris, qualibus ea ætas vti solebat. De hac eadem Phrenitide leguntur multa apud Galenum 5. de Loc. aff. 3. Quinimò & Aristoteles eandem cognouit, dum 3. de Part. anim. 10. refert veteres vocasse diaphragma phrenas, eo quod ex illius inflammatione mens, & ratio perturbatur. Qui verò huiusmodi musculum ita vocatum fuisse existimant, quod particeps sit prudentiæ, aut quod ad sapientiam quicquam conferat, irridentur manifestè ab Hippocrate in lib. de Mor. sacro quando ait. Præcordijs fortuitum nomen, & per consuetudinem impositum est, non ex rei natura, neque enim quam vim habeant præcordia, vt sapiant, & intelligant, ego vnquam noui; Quare concludendum septum vocatum fuisse phrenas, non quod sapiat, sed quòd ex illius inflammatione subsequatur Phrenitis, delirium quippè continuum cum acuta febre, vigilijsque coniunctum. Qua in re duo veniunt diligenti examine trutinanda, pro curatione rite facienda admodum necessaria. Primum, quomodo Phrenitis ex primaria cerebri affectione dignosci posśit ab hac altera Phrenitide per consensum à diaphragmate enata. Secundum; quæ nam vera sit causa, propter quam eiusmodi delirium cum cerebri delirio ita consentit, vt vnum ferè, & idem esse videantur. De primo erit sermo infrà, cum de signis agam, nunc verò de secundo, seu de ratione tam mirabilis consensus loquamur; Franciscus Vallesius 3. Epid. sect. 1. Comm. vlt. dùm causam quærit, cur à diaphragmatis inflammatione Phrenitis oboritur, ad analogiam id refert, quæ est inter septum, & cerebrum; sed obse-

cro

cro Domini, quæ nam eſt hæc ſimilitudo ſepti cum cerebro? Nam diſtincta prorſus eſt natura cerebri, & diaphragmatis, quoniam cerebrum totum ſpermaticum eſt; At ſeptum multa ex parte carnoſum. An ſimilitudo ſubſtantiæ? Certè ego non video quæ ſimilitudo ſubſtantiæ ſit inter cerebrum, & membranam, ne dicam quod ſi ſimilitudo id faceret, cur eandem non habebit & pleura, ex cuius inflammatione ſequitur etiam delirium? Galenus *6.* Epid. comm. 1. irridet eos, qui teſtibus cerebrum condolere aſſerunt, quod ſubſtantia cum cerebro eandem ſint conſecuti, & eos pariter, qui vterum cerebro ſuas communicare affectiones exiſtimant, propter ſimilitudinem quandam ſecundum corpoream propriæ ſubſtantiæ eſſentiam. Vnde vereor ne Valleſius, alioqui aculatiſsimus in huiuſmodi lapſum inciderit. Scitote itaque conſentire maximè cerebro neruoſas partes, poſt eas, quæ multas euaporationes tranſmittere poſſunt. Vterus in primis, & pulmo euaporationis ratione malum impertiri videntur. Promptè ſiquidem à pulmonibus in caput efferuntur vapores, promptè & ab vtero, ob arterias, & venas, quas tùm plurimas, tùm maximas vterus habet, vt voluit in citato loco Galenus: Non negauerim tamen ex eodem Galeni loco, magnam eſſe ſympathiam cerebri cum vtero, propter neruos, & membranas ſpinalis medullæ, ex qua cauſa non infrequenter in mulieribus dolor in occipite fit. Prima verò ratione, nempe quod neruoſa corpora ſint, cerebro conſentiunt ventriculus, & ſeptum. Sed in hac re videor mihi audire aliquem veſtrûm obijcientem, ventriculi inflammationem perpetuum delirium cerebro non communicare, quemadmodum facit inflammatio ſepti, & nihilotamen conſtat ad os ventriculi ſupernum à ſexto neruorum pari quam plures neruos, eoſque non exiles demandari. Quamobrem huiuſce præclaræ dubitationis ſolutio ab altiori principio petenda eſt. Puto igitur vnà cùm alijs viris doctiſsimis adeò mirabilem ſocietatem, quod ad rem noſtram facit, non inde prouenire, quod magna vaſorum ſit communio inter cerebrum, & ſeptum, licet & hoc aliquid præſtet, nerui enim ad ſunt inſignes, ſed potius quia inflammatio facta in ſepto, magis

reſpi-

reſpirationem impedit, quàm alijs in partibus facta. Nam ſeptum ipſum præcipuum eſt reſpirationis inſtrumentum, & ex præpedita reſpiratione calor adaugetur in thorace, & in corde; & ideò ſanguis attenuatur magis, atque bileſcit, accedente præſertim perenni illius muſculi motu, quo nomine cerebrum ſanguis ille aſcendens eryſipelas in eo accendit, & Phrenitidem parit, & hic finis eſt differentijs Phrenitidis.

De ſignis Phrenitidem ab alijs conſimilibus morbis diſtinguentibus. Lect. VII.

DE differentijs Phrenitidis hucuſque abundè peregimus, iam ſigna videamus; quæ in tres claſſes à bona Medicorum ſchola diuiduntur. Vna ſiquidem illa percurrit ſigna, quibus vera Phrenitis ab alij s conſimilibus morbis dignoſcitur. Altera eorum eſt ſignorum, quæ Phrenitidem primùm futuram, ſeù imminentem, deinde verò iam pręſentem oſtendunt. Poſtrema claſſis verſatur circa ſigna, quibus ſalutem, aut mortem prædicere valeamus. In primis autem magni facienda ſunt pathognomonica ſigna; ſed ea potiſſimum, quæ futuram indicant Phrenitidem, licet apud Aurelianum diſpetatum ſit, an haberi poſſint impendentis Phrenitidis ſigna. Nam vbi iam facta eſt, Phrenitis clariſſima omnibus fit, ſed curatu per quàm difficilis, ne dicam impoſsibilis tunc euaſit. Quare in hoc Medicus debet eſſe inſtar boni, & exercitati olitoris, quoniam vt hic nuper natas, & vix è terra emergentes herbas diſtinguere, & proprio etiam nomine nouit, ſic ille morbos non tunc ſolùm, cùm euidentes ſui notas omnibus præbent; ſed tunc etiam cùm obſcuræ adhuc ſunt, & ambiguæ noſſe tenetur. Propterea videmus Rhaſim cap. de Phrenit. non item in alijs præcedentibus, ſigna pro cognoſcenda Phreneſi futura tradidiſſe. In morbis enim diuturnis illa præcognitio non admodum refert; ſed in acutis, & periculoſis morbis, qui derepente iugulant, inter quos enumerari Phrenitis

poteſt,

potest, necessaria omninò est præcognitio antequam fiant, quia dum facti sunt, ipsos cognoscere, aut nihil, aut parum certè iuuat. Vnde summa cum ratione dicebat Hippocrates in lib. De rat. vict. in acut. ab initio. Maximè laudauerim Medicum, qui in acutis morbis, qui vt plurimum enecant, insigniter ad laudem excelluerit. Gal. ideo 4. de Loc. aff. de se ipso clamabat, vt pręcauerent eum à Phrenitide impendente, quia postquam facta est, vix curationē admittit. Verùm nos videamus prius, quæ nam illa sint signa, quæ veram, & exquisitam Phrenitidem ab alijs, quę cum ea similitudinem habent, affectionibus distinguunt: Plures enim sunt, quæ huic assimilantur, passiones, nimirum mania, melancholia, pleuritis, peripneumonia, alienatio mentis eorum, qui altercum, vel mandragoram potarunt, & denique eorum, qui septi transuersi inflammatione laborant. Incipiam autem à notis illis, quæ veram Phrenitidem à delirio per cōsensum diaphragmatis nobis interstinguunt; pro qua re necesse est non ignorare, Phrenitidis ab inflammatione illius musculi enatæ quatuor esse propria, eaq; manifestissima signa, quæ sunt respiratio parua, & frequens (licet interdū magna. & angustiosa sit, ex Gal. 4. de Locis affect. 2.) vox acuta, hypocondriorum intro sursum reuulsio, & deniq; circa musculi regionem mala sensatio; Quæ quidem omnia & ab Hippocrate, & ab ipsa rei natura depromuntur. Primò namq; in Phrenitide idiopathica, quæ est ex primaria affectione in cerebro existente, respiratio magna, & ex longis interuallis, quam raram vocant, obseruatur, quod nos docuit Hippocrates in Progn. Prorrhet. & Coac. prænot. Cuius rei ratio si quæratur, cum crebra, & frequens potius esse deberet, vt euenit in morbis omnibus ardentibus, hæc erit: Quia Phrenitici mentem oblæsam habent, & multis obrutam imaginationibus, ideoq; necessitatē minimè percipientes, rarā, & ex longis interuallis ductam habent respirationem, pro velocitate verò magnitudo succedit, vt omnibus contingit, qui mentem aliò auersam habentes, diù respirationem cohibent, vt quædam fiat cōpensatio. At in Phrenitide sympathica ex consensu videlicet diaphragmatis respiratio parua est, & frequens; parua quidem, ob inflammationem partis respirationi inseruientis. Inde enim fit, vt in omnem dimensionem dilatari thorax non possit, vt nec liberè colligi ad in-

spiran-

ſpirandum, expirandumue, vt in altera verè Phrenitide euenit, in qua reſpiratoria organa libera ſunt: frequens verò vrgente neceſſitate, & febrili incendio, vnde paruitas crebritate compenſatur. Secundò delirium à ſepto ab altero exquiſito cognoſcitur, vocis ſigno, quoniam in Phrenitide ex cerebri primaria læſione, vox grauis eſt, grauiterq; vociferantur ægrotantes ipſi; ſed oppoſitum obſeruatur in altero, nempe acuta vox, quia ſcilicet diaphragma primarium eſt reſpirationis inſtrumentum, quod vbi afficitur, & ſurſum ab inflammatione contrahitur, thorax anguſtior redditur, & ita vox exilis, & acuta euadit. Tertiò in Phrenitide per conſenſum diaphragmatis, hypocondria intro ſurſum reuulſa apparent, vt proditum legitur ab Hipp. in Coac. prænot. Aphor. 55. Cuius ſententiæ veritas ex anatome ſatis ſuperque demonſtratur. Septum enim ſuperiore parte tegitur pleura, inferiore verò peritonęo, quod quidem membra omnia naturalia, & in inferiori ventre ſtabulantia ad inſtar ſacchi cuiuſdam complectitur, ſingulisque propriam largitur tunicam, quamobrem inflammatum diaphragma, cum ſurſum retrahatur, & vnà ſecum peritonæum adducat, cum ipſo peritonæo contrahuntut hypocondria, hepar, lien, ventriculus, viſceraque omnia per ſympathian, & ita fit hypocondriorum intro ſurſum reuulſio. Quartò & poſtremò clarè dignoſcitur delirium diaphragmatis, quia dolor eſſe ſolet circa partem illam, vt Hipp. voluit lib. 3. De morb. Concludatis itaq; in Phrenitide ex diaphragmate adeſſe reſpirationem paruam, & frequentem, vocem acutam, hypocondria intro ſurſum reuulſa, & dolorem circa illius muſculi regionem. Qui propriè Phrenitici exiſtunt (ita loquitur Trallianus lib. 1. c. 13.) à delirantibus ex partium conſortijs diſtinguuntur, quod ipſis febris adſit perpetua, oculi cruenti; ſanguis è naribus profluat, & caput ſit calidius. Nam qui ſepto tranſuerſo laborant, ijs caput non eſt adeo calidum, vt præcordia, ipſumque ſeptum; ægrè magis ſpirant, & inæqualem valde ſpirationem edũt; Diſcernes autem Phreniticos ab inſanientibus, eo quod inſania quidem, quæ Græcè mania dicitur, citra febrem; Phrenitis autem, vt diximus, ſemper cum febre ſpectetur. Quod ſimiliter dicendum vobis erit de ijs, qui cicutam, aut mandragoram potarunt, in quibus etiam pulſus valde raros obſeruabitis. Delirium autem pleuriti-

riticorum, velut eorum, qui peripneumonia detinentur, non continuum est, sed simul cum febris accessione augetur, & postmodum decrescit, estque omnino pseudodelirium. Nunc reliqua signa adeamus.

Signa tàm impendentis, quàm præsentis Phrenitidis, nec non differentiarum, & causarum eius. Lect. VIII.

IVXTA Rhasis, Tralliani, & aliorum cùm veterum, tùm recentiorum Medicorum consilium, notas primùm, & signa incipientis Phrenitidis, mox verò consistentis, seu iam præsentis breuiter ostendamus. Erit enim maximè vtile ad præseruationem simul, & curationem ex methodo instituendam. Quamobrem scitote quòd cum Phrenitis inflammatio sit cerebri, & membranarum eius, vt iam sæpe audiuistis, in prima sui generatione, notas aliquas siccitatis, & ardoris præseferat necesse est, & bilis potissimum, quæ ad caput mouetur. Propterea quibus imminet Phrenitis, vigiliæ, ac turbati in primis fiunt somni, pleni inquam multis imaginibus. Feruntur enim vapores prius in cerebrum, qui quidem sua mordacitate, ac siccitate cerebri membranas vellicant, & siccant, vnde vigiliæ. Ab eadem causa fit etiam illa visorum turbulentia, vt in ebrijs videmus, & qui vel dorichnium, vel hioscyamum biberunt, exemplo eorum qui ex vaporibus suffusos habent oculos, qui varias quasdam rerum imagines se videre arbitrantur. Hinc solent isti, qui non ita post Phrenitide corripiendi sunt, festucas, & floccos ex pannis, & lecto colligere. Imagines enim illas, quæ circum oculos ipsorum ob adustos vapores voluuntur, autumant esse in stragulis, & vestimentis, & ideo eas conantur euellere, & auferre, accedente scilicet mentis errore; Ex hoc Galenus in seipso Phrenitidē imminentē prædixit. Solent quoque Phrenitici prius quam tales euadant, lingua esse incontinentes, hoc est plus cōsueto loqui, & nugari, & propterea in Phreniticis Epid. Hipp. notantur multa verba. Imò cum respondent, ferociores, ac iracundiores, quàm prius apparent. Vnde Hipp. 2. Prorh. rectè scripsit oportere Medicum mores ægri perspectos

habere

habere; nam in composito,& modesto homine ferox responsio delirium portẽdit. Indicio enim est iam mentem calore, & fuliginosis vaporibus conturbari. Præcedere etiam solet dolor capitis, nonnunquam in occipite. Hinc capitis,& colli dolorosa grauitas Tertio in tertium Epid.73. necnon luminis, & splendoris horror, rubor vultus, rubor oculorum, calore capitis sursum sanguinem attrahente;à qua causa pariter obseruantur aliquãdo in futuris Phreniticis obliuiones. Ideo cùm familiaribus præcipere quædam incipiunt,ad alia conuertuntur,eorum, quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscentes. Hæc,& consimilia sunt morbi incipientis præludia, seu instantis Phrenitidis præcipua signa;postmodum augeri cuncta in horas, & momenta videntur. In primis enim dolores minimè sentiunt, mentem habentes ægrotantem, atque aliò auersam, ex continuò imaginationum motu. Hinc oritur quod nulla de re conqueruntur, etiam si quis acrius premat, aut pungat, quia mens occupata circa phantasmata, non percipit ea,quæ sensibus offeruntur. Nam,vt dicere solebat Epicharmus;Sola mens audit,& videt, cætera sunt cæca, & surda. Et potissimum absque siti esse videntur, cum tamen sitis causam habeant vrgentissimam, linguamque prorsus aridam. Quò respexit Hipp.6. Epid. & 1. Prorreth. cùm Brachipotas,idest parũ bibentes Phreniticos appellauit,non quod scilicet non multo egeant potu; sed quia non expetunt, sitim non sentientes; qua etiam ratione in ijsdem ex toto sæpe supprimitur vrina,& spiratio ex longis interuallis hoc est rara fieri solet,& magna,non crebra,& velox,vt contingere deberet in ardente morbo; cuius euentus perbellam affert explicationem Alexander Aphrodiseus 2.Probl.1.vbi tradit fieri respirationem tardam;quia læsa est facultas animalis,quæ thoracem mouet, ob quam læsionem velut obliuiscitur eum mouere; vnde tarda fit respiratio, donec necessitate quadam excitata facultas vitalis animalem suscitat, quæ tarditatem respirationis magnitudine compenset.Sed vbi iam malum ad vigorem peruenit,in extrema sæuitia apparent accidentia quęuis,vt nemini dubium esse possit,quin vera, & exquisita sit Phrenitis. Nam,vt nos docuit Gal.5. de Loc. aff.2. & 1. Prorreth. 10. & cum eo Rhasis, & Auicenna, iam ratio vndique abolita est, facta maiori ex parte intemperie,& ideo clamant,rixantur,lecto exi-

liunt

liunt,se,& alios pugnis percutiunt, dentibusq; quicquid obuiam fit mordent, & dum corpus mouere nequeunt,linguam, & oculos mouent. Pulsus in his solent esse parui,duri,neruosi,non nihil vndosi,quam celerrimi, & quibus hoc ferè adest perpetuò, quod ego etiam in praxi millies animaduerti, vt cum conuulsione quadam motus eorum abrumpatur. Parui quidem, quia cor compatitur, itemq; duri propter membranam cerebri inflammatam,quam celerrimi, ob impensè adauctam necessitatem propter febrem, interdum vndosi, quia afficitur cerebrum, quod est membrum molle, præcisi denique, & cum conuulsione quadam, quoniam natura necessitate coacta nititur intendere arteriam,quæ tamen sua duritie obstat. Vrinæ verò vt plurimum albæ,& aquosæ,in quibus aut nihil apparet, aut nebula turpissima in altum eleuata. Præsens quoque Phrenitis dignoscitur è lingua scabra, & sicca, aliquando nigra, aliquando citrina. Sicca enim fit,dùm ab incendio, & vaporibus calidioribus extima tantum linguæ humiditas absumitur, aspera, & inæqualis dùm etiam interior, & vbi vapor linguam petens biliosus est,lingua ipsa citrina apparet, vbi vehementer exustus,ac fuliginosus, nigra. Dicebat enim Hippocrates 6. Epid. ad finem: Lingua concolor humoribus ipsam attingentibus: squallidi cernuntur oculi, ideſt aridi, & sicci,ob siccatas membranas, & cerebrum, vnde aluntur, & humorem suscipiunt,interdum verò præter voluntatem illachrymant, ob partis imbecillitatem, à qua veluti non continente sponte exeunt excrementa; Rubore oculi tunc maximè suffusi apparent, è naribus non rarò stillat sanguis,denique continuò delirant, assiduaque febre vruntur. Signa verò differentiarum quæ nam erunt? Vtrum itaque cerebri substantia, an membranæ afficiantur,colligi ex eo potest,quod membranarum dolor cerebri dolore longe sit intensior; quoniam membranę exquisito,cerebrum autem aut nullo,aut leuissimo sensu prædítum est, vt,cùm de capitis dolore agebatur, abundè vobis ostensum fuit. Similiter inflammatione cerebrum obsidente, omnia sunt deteriora adeo, vt scribat Auicen. 1. 3. tract. 3. cap. 4. aliquando suturas capitis separari; Vtrùm tamen cerebrum,an membranæ prius laborent,diligentius inuestigare superuacaneum omnino est, nec vllam habet vtilitatem, etiam de Galeni sententia 2. de Loc.

aff. 9. quemadmodum quæ nam pars dextra, an finiſtra, anterior, an poſterior, & demum quales nam actiones principes, an vna, vel plures, an omnes lædantur. Quod omnibus ex ratione delirij manifeſtum fiet, prout ægri vel imaginatione, vel ratiocinio decipiuntur. Quomodocunque enim ſit, nulla eſt in curatione varietas, & ſemper ad ſinciput capiti remedia adhibentur. Signa cauſarum prætermitto, quia tàm externæ, quàm internæ cauſæ ſatis ſunt manifeſtæ, illæ ex aliorum relatione, hæ verò quia quando cum oculis, & facie totum caput calidum, & rubicundum apparet, vrgent vigiliæ, ſitis, & ſimilia, hæc profectò calidam cerebri intemperiem, & calidos, atque mordaces humores oſtendere ſolent. Signa autem ex tempore inflammationis à ſymptomatibus potiſſimum deſumere oportet, prout illa incipiunt, aut creſcunt, aut vigent, aut decreſcunt. Signa hecticæ Phrenitidis exactè deſcribuntur 1. Prorrh. 33. Aegrotantes enim in ea parum loquuntur, parum mouentur, ac ferè videntur quieſcere, ac dormire: quod certè non alia ex cauſa euenit, niſi quia æqualis quædam facta eſt intemperies, & res ad quendam velut habitum deducta eſt, quæ nullam ferè affert moleſtiam. Signa denique veræ, & exquiſitæ Phrenitidis explicantur à Galeno 5. De loc. aff. 4. Si enim caput laboret per conſenſum, vel vniuerſi corporis, ſicut in febribus ardentibus contingit, vel per conſenſum à pulmonibus, pleura, vel aliqua alia parte laborante, tunc huius partis vel dolor, vel inflammatio, vel alia affectio præceſsit. Accedit etiam quod illud delirium de repente, & ſubito hominem arripit, quod in vera Phrenitide non euenit, in qua ſanguis non ſtatim, & confertim, ſed paulatim repit ad caput, vnde varia ſymptomata præcedere ſolent, antequam Phrenitis ex primaria cerebri affectione inſurgat, de quibus nos paulò ante ex Rhaſi, & Tralliano loquebamur, iam de ſignis agamus prognoſticis.

De

De Prognoſtico in Phreniticis, & an vrinæ inſpiciendæ ſint in affectibus capitis. *Lect.* IX.

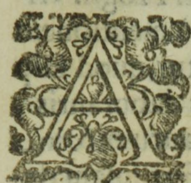
ROGNOSTICA ſigna Phrenitidis, quibus vel ſalutem, vel interitum ægrotantis prædicimus, ex vniuerſali methodo comprehenduntur, in qua primùm vires morbo comparantur: Nam in magno morbo vires imbecillæ ſuccumbunt. Ad quem modum Gal. 10. Meth. 3. generaliter docet in omnibus internis inflammationibus, in virium robore vnicam ſpem ſalutis eſſe. Quantum verò morbus naturam ſuperet, ex coctionibus, & cruditatibus ſæpius dignoſcitur. Qua ratione ſcripſit Hippocr. 4. Aphor. 72. Quibus vrinæ albæ ſunt, & perſpicuæ malæ, maximè ſi tales in Phreniticis appareant. Oſtendunt enim maximam humorum cruditatem, necnon flauam bilem ad caput aſcendere: Vnde Gal. in Comm. teſtatur ſe neminem ſaluatum vidiſſe, in quo huiuſmodi vrina viſa fuerit. Cæterum vt de morbi exitu felicius iudicare poſſimus, morem in primis ipſius morbi ſpectare debemus, qui quidem ex ſuperuenientibus ſymptomatis, quæ Hippocrates explicat in Prorrh. facilè cognoſcitur. In vniuerſum tamen ſcitote Phrenitidem potius eſſe lethalem, vtpotè ex qua plurimi intereunt. Aliqui nihilominus etiam ſeruantur, imò & ex illis, in quibus conſummata eſt Phrenitis, quique floccos, & feſtucas colligunt, licet oppoſitum ſcribat Hippocrates 1. Prognoſt. 23. Vnde idem auctor lib. 1. de Mor. inter morbos dubios Phrenitidem connumerat, qui nimirum ancipites ſunt, inter lethales, & ſalubres. Quò reſpexit Demetrius Herophili ſectator apud Aurelianum, qui Phrenitidem definiens dicebat eam eſſe delirationem vehementem cum febre, deſinentem in interfectionē celerem, aliquando & in ſanitatem. Hinc Trallianus gloriatur ſe aliquos liberaſſe, & apud Gal. lib. 1. Epid. ſect. 2. t. 73. Phrenitis dicitur vt plurimum mortalis, non tamen perpetuò. Quod quidem de alijs omnibus Phrenitidis differentijs intelligendum eſt, præterquam de hectica Phrenitide vocata, à qua neminem poſſe in priſtinam ſanitatem reſtitui, communis eſt omnium Medicorum

consensus. Atqui in Phrenitide triplex illa rerum præter naturam vehementia insignis admodum reperitur, essentiæ inquam, dignitatis, & facultatis. Insignis adest vehementia essentiæ, quoniam in Phrenitide magnus est recessus à naturali statu, secundum morbos, causas, & symptomata: secundum morbum, quia intemperies capitis calida, & multum vehemens, febrisq; assiduè ardens: secundum causam est etiam hæc vehementia insignis, quoniam materia faciens Phrenesim putrida est, & mordax: secundum deniq; symptomata, quod & hęc maxima sint, cum cerebri functiones principales corrumpantur, adsint vigiliæ continuę. Vehementia dignitatis & ipsa maxima adest, eò quod in Phrenitide cerebrum intemperie afficitur, membranæ cruciantur, & corpus totum offenditur: Tandem est etiam vehementia in Phrenitide insignis ratione facultatis, quoniam in hoc affectu pulsus maiori ex parte valde pusilli sunt, vnde vitalis facultas debilis arguitur, vt constat ex Gal. 4. de Caus. puls. 14. & 1. ad Glauc. 14. Hęc verò de Prognostico Phrenitidis in genere. Verùm, vt dicebam, ex alijs superuenientibus, epigenomena appellant Græci, non difficile cognoscitur, num ex morbo hoc euasurus æger sit, an interiturus, in quibus quidem paulisper immorandum. Ante omnia igitur Phrenitidis prauitatem, ac malum morem significant flere, & perpetuo rixandi studio teneri, vt contrà quæ cum risu fit Phrenitis securior, seu minus maligna esse consueuit, vt nos docuit Hippoc. 6. Aphor. 63. siue id eueniat, quia, vt in commento notauit Gal. Phrenitis hæc solo calore generatur, cum scilicet cerebrum calore intemperatum est, siue quia mista affectio sit ex sanguine simul, & bile, vnde mitior morbus, vt de Phrenitide testatur ipse Gal. 3. de Crisibus. Furor siquidem ex mordacitate magis, quæ mordacitas sanguinis benignitate attemperatur, ac tale delirium fit, quale ebrijs humidioribus superuenire videmus. In Phreniticis quoque vrinæ albæ, & perspicuæ, & quasi aqueæ exitiales vocantur à Galeno 4. Aphor. 72. Quandoquidem magnitudinem erysipelatis ostendunt, necnon succum omnem biliosum, quo vrinæ ipsæ tingebantur, rapi, trahiq; sursum ad caput. Sed hoc in loco vestrûm aliquis fortasse obijciet ad affectus capitis significandos nihil prorsus conferre vrinarum inspectionem. Galenus enim 2. Pror. 2. manifestè dicit ex vrinis

nihil

nihil haberi de indicijs Phrenitidis,quia vis vrinarum, inquit, eſt, vt de veſicæ affectibus,& renum,& venarum;prętera de robore facultatis,quæ humores gignit,ſignificet.Propterea in Progn. vrinarum differentias omnes percurrens nullius omninò mentionem facit,quæ Phrenitidem indicet.Contrà verò eſſe videtur,quod Hippoc. in hiſtoria Virginis in Lariſſa cauſo cum vigilijs laborantis, poſtquàm ſcripſit ipſam quarto die minxiſſe tenue,paucum,& in illius vrina apparuiſſe enęorema ſublime,ſtatim infert,ipſam deliraſſe. Eoq; oſtendit,ait Galenus,ex his enęorematis deliriũ ſequi; Et in Coac.pręnot.lib.1.ſect.2.Aphor.11.ſcribit Hipp.: Progreſſo morbo ſurditas, cum vrinæ ſubrubræ appareant, quæ nihil deponant ſedimenti,ſed ſublimamẽtum habeant, emouendæ mentis ſignum eſt.Idem 6.Epid.Vrinas in Phreniticis multum habentes ſedimentum,tanquam maximè ſalutares commendat,dùm ità loquitur:Vrina multam ſubſidentiam habens à mentis motione liberat, qualis Dexippi fuit; Quamobrem ſcitote hanc dubitationem tolli, ſi dicamus vrinæ ſignum per ſe nunquam vllum delirij genus denunciare, ita vt inter pathognomonica ſigna Phrenitidis minimè connumerari debeat, ſed inter ſigna potius morem indicantia, & ad prognoſim ſpectantia, quoniã quotieſcunq; huiuſmodi apparẽt vrinæ,claræ videlicet,& diaphanæ,ſi præſertim antea craſſæ, turbatæ,& ſubiugales fuerint, oſtendunt grauem Phrenitidem ex eo, quod calidorum humorum quidam demonſtratur raptus ad ſuperiores partes. Non tamen negandum eſt,quin etiam imminentem Phreneſim ſignificare poſsint, vt Hipp. & Galenus aliquando voluiſſe videntur,ſed hoc omninò per accidens erit,quatenus videlicet flatuoſum continẽt enæorema, ea prorſus ratione,qua idem Hipp.præſentẽ,aut futurũ capitis dolorẽ,ex turbatis vrinis prænũciat 4.Aphor. Non enim primò,& immediatè illud euenire voluit Hipp. ſed per diſcurſum quendã coniecturalẽ,eò quod multitudinẽ crudorũ humorum, & vehementia caloris exagitantis oſtendunt, & ex conſequenti multã in caput efferri vaporationẽ. Concludatis itaq;vrinas inter Phrenitica ſigna,quæcunq; illa ſint,recenſeri tantum per accidens,non quod vel partem affectam,vel affectũ ipſum eiuſq; euentum per ſe ſolæ demonſtrare poſsint.Reliqua ſigna prognoſtica non minoris momenti proſequar in ſubſequenti.

De eodem Prognostico. Lect. X.

D Prognostica signa Phrenitidis præter ea, quæ in altera Lectione examinauimus, spectant multa etiã, quæ hùc afferre operæpretium duxi. Hipp. 1. Pror. scripsit; Frequẽtes in Phreniticis permutationes malas omninò esse. Quod repetit in Coac. prenot. lib. 3. Aphor. 26. dicens. Vbi varij casus subinde incidunt Phreniticis, prauum, & conuulsionem denunciat. Hæc varietas autem, seu mutatio quomodo intelligenda? Multifariam Domini, sed vnicam videtur habere generationis causam, nempe traiectionem humoris, vel transfluxionem ab vna cerebri parte in aliam, in qua species quidem seruatur affectionis eadem, verùm pro laborante parte diuersa insurgunt symptomata, aliquando læso visu, aliquando auditu, aut olfactu, aut tactu, aliquando verò etiam facultatibus principibus, memoria, discursu, imaginatione. Vnde Phrenitici perpetuò delirant, sed modis, formisq; secundum vniuersa functionum animalium genera variant. Vicissim enim excandescunt, lætãtur, plorãt, rident, aliqua honestè, & pudicè faciunt, mox turpia, & obscæna commiscent, quæ commutatio non ex vitiosis humoribus ad clementiores, sed ex prauis ad magis prauos efficitur. Qua in re diligenter obseruandũ quod modò vnius facultatis actio læditur, modò alterius, interdũ verò ad contraria symptomata in eadem facultate, & parte vicissim fieri solet commutatio, vt ab audacia in timorem, à siti in sitis vacuitatem, à mingendi desiderio in obliuionem, aut frigore in calorem; Primum euenit ab humorũ affluxione, alterum quia vel humor morbificus in aliam speciem degenerat, vt bilis flaua in atram, vel calor natiuus extinguitur, & mens celeriter obliuiscitur. Talium Phreniticorum exempla colligere haud vna possumus ex Epid. In Dealcis vxore ab initio factæ lachrymę, & rursum risus: Nono valdè delirauit, & rursus firmata est silens. 14. spiritus rarus, magnus per tẽpus, rursus breuispira. Vigesimo multa verba: rursus cõfirmata est; Vigesimo primo obijt. Nimirum ob melancholiam tacebat: ob Phrenitidem multa loquebatur, bile flaua in atram degenerante. Spiritus magnus ab incen-

dio; rarus ab obliuione, celer, paruus, breuis, rarus, à refrigeratione per extinctionem caloris. Similiter Silenus describitur laborans inflammatione septi transuersi, cuius respiratio semper ab initio, vsque in finem magna fuit, & rara. Cœpit delirare secunda die aliquantum: Tertia die multa verba, risus, & cantus, moderari sibi nõ potuit. Quinta die mente constitit, quia in soporem transibat: nam die septima obmutuit, mortuus est vndecima. Insuper notauit Hippocrates in muliere in Cyzico modò delirium vehemens, modò firmitatem mentis, & in Apollonio coma, & vigilias, qui omnes interierunt. Vnde & Phrenitis, quę in Lethargum permutatur, perniciosa est. Quæ mutatio quàm frequenter in medendo obseruatur, & non semel Medicorum culpa, atque errore, dùm plus iusto refrigerantibus vtuntur, non quod bilis pituita fiat, sed quod protracto malo venæ cerebri calore destitutæ alimentũ in pituitam vertunt, indeq; sensim ad Lethargum fit transitus. Nisi tamẽ etiam velimus mistum esse affectum, vt resoluta bile tandem ex pituita Letargici euadant. An Phrenitici, qui dormire, & quietè iacere videntur à morbo incolumes erunt? Sæpè enim videre est, qui cum antea furerent, mox ita quiescunt, vt ni quis probè aduertat, eos verè dormire existimet. Quàm prauæ etiam sint naturæ Phrenitides in quibus ægri, qui antea cum ferocitate cuncta peragebant, deinde immobiles, & quieti iacent, non ex me, sed ex Hippocrate discatis; qui 1. Pror. 33. ita loquitur. Tremulæ, obscuræ, blandæq; & contractabiles desipientię valde Phreniticæ. Et Gal. in Comm. In hac (ait) æger quietus iacet, neq; solùm non tumultuosè exclamat exilitq;, vt antea, sed neq; prorsus loquitur, neque figuram decubitus mutat, sæpiusque, qui ita affecti sunt, familiaribus præbent occasionem quod mox sint, si quod fiat silẽtium, dormituri. De huiusmodi Phreniticis loquebatur idem Hipp. in Coac. prænot. lib. 2. Aphor. 30. cum dixit; In Febribus insaniæ vehementes silente ægro, sed nõ etiam priuato voce lethale est. Cuius obscuræ, & silentis Phrenitidis duæ sunt causæ vobis nequaquam celandæ, vt in prædictione facienda metam facilius attingatis, nempe & languens virtus, & hectica diathesis, quando videlicet humore bilioso, & intemperie calida, siccaq; ità cerebri substantia inficitur, vt morbus efficiatur hecticus ipsi cerebro; & notate quod dixi ipsi cerebro, quoniam

fuit etiam opinio quorundam huiusmodi Phrenesim in hecticam totius, & marasmum posse verti, quod ego equidem fieri minimè posse crediderim. Nam sicut Gal. ait ex septo non aduenire hecticam, sed prius ægrum mori lib. 10. Meth. ita & de cerebro dico, non enim potest vsque adeò siccari, quin prius moriatur homo. In hac tamen Phrenitide habituata, vt in febribus hecticis, non amplius humorum putredo causa est; sed partium solidarum facta, & absoluta alteratio. Sic etenim in cerebro euenit, quẽadmodũ in lanis, quas colore aliquo ita fucant, vt vis medicamenti concepta nulla lotione elui possit: vnde cerebri veluti tinctura quædam dementiam hecticam acquirit. Veruntamen ad prognosim ritè peragendam, distinguenda erit non oscitanter Phrenitis hæc silens ab alia consimili Phrenitide, quæ cum sopore siue Lethargo iuncta est; Prior enim Phrenitis progresso morbo tandem firmatur, cum pulsu admodum languido, duro, & angusto, itaut quies tunc fiat languida reddita virtute, & resolutis viribus, non morbo superato. Altera verò cum comate, vel profundo somno ab initio morbi potissimum contingit, nec ægri ipsi quietem adeò obscurã habent, vt in priori, in qua vires omnes languent, & firmata est hectica dispositio, vixq; patientes se mouere possunt. Quæritur autem hoc in loco ratio duorum problematum. Quorum vnum est: cur Phrenitici modò meticulosi sint, modò audaces, modò in ore risus abundet, modò in eorum oculis lachrymæ cernantur. Alterum cur Phreniticorum robur maius omnino sit, quàm dùm sanitate fruuntur. Ad primum dicatis, quod quemadmodum ex timido audacem agitata, feruidaq; bilis, sic ex audace pauitãtem eadẽ exusta ægrum facit. Quod verò in eodem Phrenitico modò metus adsit, modò ferocitas, modò risus, modò ploratus, in causa est multiplex materia, vt iam significaui; Nam vt in febribus hæc materia celeries, illa tardius in atram bilem, & melancholiam degenerat; Ne dicam quod inde etiam euenire certum est, cum pars morbificæ materiæ feruet, atque vritur, & cum iam adusta, & veluti in cinerem redacta omnino est: hæc siquidem pauorẽ, & lachrymas, illa risum, audaciã, & alia excitat. Alterius problematis ratio cum alijs etiam ad prognosin perficiendam attinentibus in futura Lectione examinabitur.

De eodem Prognostico; vbi perpulchra soluuntur Problemata. *Lect.* XI.

ROBLEMA alterum dilucidandum remanet quod huiusmodi erat; quamobrem Phreniticorũ robur maius sit, quàm cùm integra,& perfecta fruuntur sanitate: videtur enim ad instar paradoxi. Quandoquidem Phrenitide correpti assidua febre vruntur, continuisq; vigilijs infestantur,à quibus & cordis,& cerebri vires maximoperè labefactãtur, & propterea etiam cæterarum corporis partium robur deijci deberet. Contrarium tamen demonstrat experientia, quia nimirum Phreniticorum robur longe maius est in ægritudine, quàm in sanitate. Vidit hoc Cassius lib. Probl. Med. 61. vbi refert hoc ipsum euenire, quia corpus eo tempore magis adstrictum est, & minimè ad perspiratũ dispositum. Rectius,& clarius Gal. 3. de Symp. caus. 3. vbi id totũ tribuere videtur caliditati,& siccitati mẽbrorũ, addẽs siccitatem corporis maximè facere robur; & certè neruorum genera quantò ficciora,tantò fortiora. Pendet hinc alterius quæsiti solutio, cur nimirum Phrenitici,cum validos edant motus, sensus tamen debilissimos habeãt,quia scilicet nerui resiccati,& incalentes vt validius mouent, sic ad sensum ineptiores redduntur, eò quod ad sensionem requiratur mollicies,non siccitas. Quæ ratio in Elephanticis elucescit;resiccatis enim ab humore atro,& neruis & cute,perit in illis externarum partium sensus; Addere tamen etiam possemus ad robur illud in Phreniticis faciendum non infimum habere locum animi impetus, quos ipsimet habent ex varijs simul,& validis in imaginatione motionibus. Pessimum Phrenitidis signum est vomitus in ea, citra vllam ventriculi læsionem, vt habetur lib. 2. Pror. Comm. 10. quia scilicet cerebrum adeò affici significatur,vt in consensum ventriculum trahat. Inter signa prognostica Phrenitici morituri connumerat sanguinis stillas,seu guttulas quasdam è naribus exeuntes,si præsertim stillæ illę meræ sint hoc est nigræ,& sinceræ prorsus, vt elicitur ex Epid. Duo enim in-

de ſignificantur valdè praua. Vnum eſt ſanguinem in venis cerebri ex vehementi inflammatione exuſtum contineri; alterum non poſſe à natura pelli, ſed fruſtrà tentari, ipſa iam victa, & debellata à magnitudine morbi. Non contemnendum pariter eſt ſignum illud, quod & vulgus paſsim annotare conſueuit, nempe ſtrepitus quidam, qui in ventre auditur Phreniticorum, dùm bibunt. Quod ſignum non latuit Hippocratem, qui quidem vel in minimis diligentiſsimus ſemper fuit. Nam lib. 3. Coac. præn. Aph. 21. ita ſcripſit. Phrenitici rarius bibentes, & quod bibunt cum ſtrepitu deglutientes, in tremorem, vel conuulſionem incidunt. Subiungit autem ſtatim. In vehementi Phrenitide tremores mortiferi. Hùc propterea reſpexiſſe exiſtimo eundem Hippocratem in Pror. quando dixit; Phrenitici rarò, parumq; bibentes, ſtrepitum facile ſentientes, tremuli. Galenus tamen per ſtrepitum facilè ſentientes interpretatur, quaſi in potione meticuloſos Phreniticos vocet Hippocrates, quique cum ſtrepitu quodam potionem omnem reſpuunt, aut quos etiam leuiſsimus ſtrepitus perterret, vt potus illis, ita Ennius loquitur, perterricrepus exiſtat. Verùm rectius (mea ſententia) Iacotius de ſtrepitu deſcendentis potus accipiendum eſſe cenſet. Hoc idem etenim docuerat etiam Hippocrates alibi nempe 2. Coac. prænot. 27. dicens; Qui dùm deglutiunt potum, obiter ſtrepunt, & ſubmurmurant in ſiccis lethale. Quod verò in Phreniticis morituris talis ſonitus perſentiatur in ventre, experimento conſtat, & vel mulierculæ obſeruant, ne dicam quod 7. Epid. Cydis Filius febre, capitis, & aurium dolore, delirio, quadamque contractione ad vigeſimum ſecundum diem laborans, cum biberet, deſcendentis potus in pectora, & ventrem ſtrepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Idem & in hiſtoria Vxoris Theodori, & eiuſdem Chartadis refertur: ſed quæ nam ratio erit huius euentus? Depromatis eam ab ipſa rei natura. Phrenitis enim morbus calidus, & ſiccus eſt, in quo propterea corpus vniuerſum plurimum reſiccatur. Siccato igitur plurimum œſophago ſtrepitus auditur. Vbi namque liquor per ſiccum canalem, & anguſtum mouetur, ſonitum, ſtrepitumq; edit, per humidum non ita, quia ſonitus in ſicco, non in humido

do fit. Insomnia quoque Phreniticorum in Prognostico non sunt contemnenda. Norunt enim omnes quàm diligenter somnia expenderit Hippocrates, idque tùm ad morbos ipsos dignoscendos, tùm verò etiam ad præsagium de salute, vel interitu ex arte faciendum. Quod quidem apertè constat ex libro Epidem. quarum sexto dixit: Insomnia qualia quis viderit spectandum, & ex libello de Insomnijs, quem præclarè illustrauit Scaliger. Galenus pariter librum composuit, cui titulus est, De præsagio ex insomnijs desumendo, comprobatq; hoc Medicorum institutum Aristoteles in lib. de Diuinat. per somnia cap. 1. Intelligo autem somnia vocata naturalia, quæ ex affectione corporum, temperamento, humorum incursionibus, alijsque eiusmodi nascuntur. Nam diuina, & quæ animalia nuncupantur, nihil ad rem præsentem. Hippocrates igitur 1. Pror. 8. hunc in modum loquitur. Insomnia conspicua Phrenitidem portendunt. Alij tamen ita legunt. Insomnia in Phrenitide euidentia. At in Coac. prænot. 3. sententia 15. aliter scribitur, nempe: Insomnia in Phrenitide conspicua, bona. Quorum locorum intelligentia torsit non parum veteres Hippocratis interpretes Satyrum, Galenum, & reliquos, dumque Galenus quærit quamobrem clara, & perspicua somnia fiant, in mox futuris Phreniticis, ad cerebri siccitatem id refert, addens idcircò melancholicos manifestis, atque euidentibus spectris, & phantasmatis inter dormiendum moueri, & sanos, qui parciori cibo vsi sunt, aut ieiunarint somnia manifesta videre. Vnde in ijs, qui se cibo, potuque onerarunt, aut in ægris, quorum cerebrum nimio humore scatet, vel non fiunt somnia, vel vbi facta fuerint, phantasmata ita effluunt, vt ne vestigia quidem in memoria relinquant. Quibus verbis Galenus pulcherrimè more suo ratiocinatur, sed, quod tanti Coryphæi pace dictum sit, ad Hippocratis aphorismum parum facere videntur.

Nam si somnia manifesta Phrenitidem præmonstrant ob siccitatem cerebri, quomodo bona esse possunt? Insuper impendente Phrenitide quanam ratione ægrotantium insomnia lucida, & conspicua erunt? Quoniam, si rectè memoria tenetis,

docui

docui ſupra vos ex ipſomet Galeno, dùm Phrenitis inchoat, bilem per venas cerebri excurrere; nec adhuc fixam in eius vel ſubſtantia, vel membranis perſiſtere, in qua excurſione neceſſum eſt, eiuſdem cerebri ſtatum vehementer conturbari, atque confundi, & ideò non ſine ratione dictum fuit à me futuram Phrenitidem indicari potiſsimum ex eo, quod ægri illi habent ſomnos maximè conturbatos, imaginationemq; cum memorandi potentia magnoperè confuſam, & perturbatam. Quare Phreniticorum cerebrum eo tempore comparandum potius eſt ebrijs, quàm ijs, qui ieiunarunt, & propterea in illis ſomnia nullo modo poſſunt eſſe perſpicua. Deſiderius Iacotius, & ante eum Iacobus Hollerius Viri certè ambo impenſè docti in ſuis Comment. ad loca Hippocratis iam allata, hæc omnia viderunt, & egregiè examinarunt. In eo ſolùm Iacotij doctrinæ minimè poſſum acquieſcere; quod postquàm exactè demonſtrauit ex pluribus Ariſtotelis locis in Problem. de Somno, & vigilia, & Diuinatione per ſomnia, perturbari ſpecies in animis dormientium ex calore, motu, & quauis alteratione vehementiori, concluſitq; tandem ex dictis non ſolùm cerebri ſiccitatem manifeſti ſomnij cauſam eſſe, ſed etiam ſpirituum, & humorum tranquillitatem, ſedatam morboſæ affectionis agitationem, & caloris vehementioris vacuitatem, quæ quidem omnia veriſſima ſunt, poſtquàm dico hæc omnia doctè, & à rei natura rimatus eſt, ſubiungit, in primo generationis Phrenitidis rudimento ſomnia manifeſta fieri à ſiccitate cerebri, ſed turbulentiora ſimul ob incendium febris coniunctum, quæ opinio mihi non vndequaque arridet. Non enim video quomodo eodem tempore ſimul, & eodem in ſubiecto Phrenitide inchoante inſomnia & manifeſta, ratione ſiccitatis cerebri, & turbulenta, propter febrile incendium eſſe poſſint, iamque ſatis indicatum vobis eſt, ab initio Phrenitidis ſomnia prorſus confuſa apparere, omninoque perturbata ſpectra menti Phreniticorum offerri. Quamobrem in ea ſum ſententia cum alijs è recentioribus primi ordinis, vt Hippocrates in locis iam adductis voluerit, quotieſcunque in Phreniticis ſomnia lucida, & perſpicua apparent, bonum ſemper portendere, ac ſignificare.

Si

Signum est enim in manifesta remissione morbum esse, & cerebri tumultum iam desinere, quando scilicet Phrenitici somnia dignoscere incipiunt, & quæ visa sunt, nobis secura recordatione, & memoria exponunt. Sed in hoc loco discutiendum remanet, quomodo somnient Phrenitici, si perpetuò euigilant, & inter præcipua tàm antegressa, quàm cōnexa Phrenitidis signa vigilia recensetur. Respondent qui locum Hippocratis aliter, ac nos explanant, de insomnijs, quæ Phrenitidem antecedunt, atque denunciant. In Phrenitide enim imminēte, etiam si vigilia ferè præcedat, somnus tamē aliquis aliquādo obrepit, in quo somnia quædam efficiunt, vt ægri ipsi exclament, perturbentur, & ita excitati quod somniauerint, exponere possint. Verùm nos dubitationem intelligimus de ijs, qui in media, vt ita dicā Phrenitide versantur, non autem de ijs, in quibus expectatur. Quomodo ergo si vigilant, somnia patiuntur? An Phrenitici commeante in cerebrum præcalidi sanguinis copia, & veluti dissoluta illius organi temperie, non minus absurda, & inepta cogitant, & loquuntur, quàm dormientes? Phrenitidem præterea ex propria specie morbum esse acutum nemo ignorat, ideoq; intra acutorum terminum finiri, qui tamen limes, vel terminus à nobis præfigi non potest. Sunt enim acuti morbi simpliciter, qui decimumquartum non transcendunt, alij non exquisitè acuti, qui ad vigesimum, & vltra pertingunt, alij demùm valdè acuti, qui intra hebdomadam finem habent. Vnde iuxta hanc doctrinā videmus Phreniticorum historias apud Hippocratem diuersimodè referri. Nam Dealcis Vxor vigesimo primo obijt, & alia puerpera decimoquarto, alius etiam vndecimo. Galenus pariter asserit aliquos quarto, & quinto die obijsse; Et sic vana est, ni fallor ego, illorum Medicorum diligentia, qui disputant, vtrum necessariò septima die pereant Phrenitici. Sed inter Phreniticos quinam periculosius ægrotant? Qui post tertium diem Phrenitide tentantur, an verò potius, qui statim à principio Phrenitici euadunt? Nam Cælius Aurelianus 1. Acut. pass. primum affirmat: Verùm Galen. 7. Epid. 75. secundum magis tuetur. Dicatis tolli grauissimorum scriptorum contrarietatem, si responsio sit, Phrenitidem posse considerari dupliciter, videlicet & secundum sui essentiam, & secundum curandi rationē. Si consideretur Phrenitis prout essentialis &

primo

primo modo, dubio procul quæ initio fit, grauior, & periculosior semper est; si autem secundum facilitatem, aut difficultatem curandi consideretur, grauior vtique erit, quæ post diem tertium, vel quartum apparet; quandoquidem cum iam natura à præcedēte morbo fracta sit, & debilitata, nō potest ea ferre præsidia, quæ necessaria sunt, & præsertim sanguinis missionem, iuxta quem modum loquebatur Celsus, vt alio modo Galenus. Deniq; ad prognosticum spectat quod quæritur, vbi interiturus est Phreniticus, qua ratione idipsum eueniat, & è contra, si sanitati restituēdus est, quomodo finiatur morbus. Hippocr. lib. 1. de Morb. ad libri extremum videtur existimare Phreniticos non solùm ex febris vehementia, sed etiam fame interire, quia scilicet cum desipiant, nihil eorum, quæ ipsis exhibentur, accipiunt. Sed Auicenna suffocatos, vel strangulatos de repente Phreniticos obire scribit, quia sæpè dùm clamant, dùm alios percutiunt, statim mortui concidunt, putatq; ille idipsum euenire, quoniam facultas animalis fracta, & corrupta à morbo vnà concidit, adeò vt thoracem mouere nequeat, cuius partis motu præpedito respiratio aufertur, & cum respiratione vita. Si autem Phreniticus euasurus sit è Phrenitide legitima, & acuta valde, aut fit sanguinis è naribus largo profluuio, aut copiosorum sudorum beneficio, aut multa vrina cū sedimēto multo, & bono, quibus duobus vltimis modis obseruaui ego sæpissimè Phreniticos esse liberatos, & non ita pridem vir quidam nobilis apud Principem Sabellum, cum diù Phreniticus fuisset, die vigesimaquarta minxit multum, album, multam habens hypostasim, sudauitq; sudore multo calido per totum corpus, sicque sine febre iudicatus fuit; vnde eum Nicodemo Abderitano Hippocratis comparabam: aut per expulsionem materiæ ad loca glandulosa post aures, aut tandem ventris deiectione biliosa id ipsum contingit, vt est apud Hipp. & Gal. 2. in primum Epidem. 79. 7. Aph. 5. & 3. de Crisibus. Hic finis est signis omnibus, ad curationem deueniamus.

.·.

De

De Scopis in curanda Phrenitide, & de auxilijs à Diætetico fonte haustis; Obiter de communi errore in fructu Perseo, & Persico, & de ordine in cibis seruando. Lect. X I I.

AD curandi Scopos iam accedo. Phrenitis duo dicit, nempe malam intemperiem calidam, & siccam, & tumorem biliosum cerebri, & membranarum eius. Quare hinc duæ nobis insurgunt curandi indicationes, quarum vna est, intemperiem corrigendi, refrigerantium, & humectantiũ vsu, altera verò tollendi tumorem, vel auctam magnitudinem vacuantibus. Malum etenim ex repletione est; quoniam verò etiam Phrenitis aliquid factum, & aliquid fiens habere videtur, id quod fit, debet prohiberi ne fiat, & iam factum tolli, atque curari. Vnde operatio mista ex curatione, & præseruatione; incipiendum tamen est ab ipsa vacuatione, qua facta, adhibenda erunt quæ refrigerant, atque repellunt, & vbi nihil amplius influit, ad factum morbum, seu ad materiam, substantiam partis, & inania eius spatia replentem vacuandam descendendum erit. Primùm sese offert victus ratio, qua prædictis scopis satisfaciendum est. Aer in primis videretur esse debere contrarius morbo, dico frigidus, & humidus, qualis parari solet à Medicis, vbi sit opus; nihilo tamen laudatur magis, qui temperatus est, neque insigniter frigidus, qui naturalem euaporationem prohibeat, neq; insigniter calidus, qui adhuc magis inflammet, varietq; pro ratione temporis, æstate quidẽ frigidior sit, hyeme verò calidior. Nisi quispiam vestrûm malit à morbi principio, quando repercutientia imperantur, & omninò conueniunt quæ refrigerando, & adstringendo, fluentes ad cerebrum humores retropellunt, aerem frigidum esse oportere, sed in alijs temporibus, vt in statu, ac morbi declinatione, minus frigidum prout necesse erit. Quæritur autem hoc in loco, vtrum aer, siue locus, in quo Phrenitici degunt, esse debeat lucidus, an obscurus. Aliqui è veteribus tales ægrotos in tenebris continebant, quoniam in splendore spiritus animales agitati exasperare solent, & tenebras quoque ad somnum conciliandum conducere puta-

putarunt. Verùm Asclepiades, qui,vt dicebat Galenus, habitum contradictionis habebat, & cui pariter Trallianus assentitur, Phreniticos in lumine habendos esse dixit, quia tenebræ terrēt, & quia lucido loco sensus occupatur, & interim mens ipsa quietem habet. In tenebris verò quietis sensibus, mens altis cogitationibus, & visis sese exagitat; Et hinc dicebat idem Asclepiades nulla re magis Phreniticos reuocari, quàm musica, vel harmonia, vt constat ex Athenæo. Iacobus Fontanus lib. 1. Med. pract. cap. 13. Sunt, inquit, qui musica harmonia placantur, quod experti fuimus in nobilissimo & generosissimo D. de la Verdiere, qui cum sæuissima, & lethali Phrenitide discruciaretur, suauissimo concentu ita afficiebatur, vt Phrenitide priuatus videretur; ea verò harmonia deficiente, rursus in pristinum furorem agebatur. Sed ne à proposita controuersia diuertamus, dicendum est meo iudicio, ex doctrina Celsi lib. 3. c. 19. cum quo Aetius, & alij concordant, neutrum illorum esse perpetuum, obseruandumq; diligenter esse, an Phreniticus magis alteretur à lucido, an verò ab obscuro aere, & qui luce offenditur, spirituum scilicet dissipatione, & biliosi humoris orgasmo, habeatur in tenebris, aut mediocri luce collocetur, quem verò lædunt tenebræ in lucido loco collocabitis, qui vtroq; pariter offenditur, mediocri luci exponatur; Vbi vires validę sunt, lucido magis, vbi infirmæ, magis tenebroso iuuantur. Ad hoc etiam facit quod tradit Auicenna, oportere scilicet locum, in quo detinetur Phreniticus, carere omninò picturis, & imaginibus, quoniam mens, & spiritus plus iusto agitantur, & inde maior insaniendi occasio præbetur. Quod verò ad cibum attinet, si in quanto illum consideremus, cum morbus acutissimus existat, tenuissimum debere esse nemo negabit, vel ex sola ptisana hordeacea, aut pane ex aqua tantum præparato, sed in hoc obseruandum omnino erit, quod prudenter admodum præcepit Celsus, ne scilicet Phrenitici aut nimium saturentur, aut nimium ieiunent; nam vt in illis caput vaporum multitudine magis repletur, ita in his, qui nimium ieiunant, bilis faciliter excandescit. In quali, refrigerans, & modicè adstringens cibus idoneus erit, quo succi densati ægrius in caput confluunt. Exhibent passim Medici vel ptisanam dictam, vel cremorem ipsius, aut etiam auenæ, emulsionem seminum melonum, &

ali-

aliquando emulsione seminum papauerum,& deniq; panis medullam ex iure pulli gallinacei elixam. Insuper aliquot ex holeribus tanquam vtilia commendantur,lactuca,acetosa,endiuia, malua, atque borrago,veluti & succi mali punici, aurantij, limonis,cytonij,oxalidis,& omphacij. Alexander Trallianus laudat in Phreniticis de pomaceis fructibus inter alios duracina Persica lib.1.c.13. cuius loci occasione liceat mihi nunc duo circa huiusmodi fructum, veluti per transennam, &, vt Græci loquuntur, κατα παρεργον breuiter annotare,atque expendere. Creditur passim & Romæ, & in alijs Italiæ Vrbibus Persica dicta venenatam habere qualitatem, vt esus illorum edentibus sit valdè perniciosus, & vulgò dictitant olim huiusmodi fructum apud Persas summè noxium in Aegyptum translatum,cæli mutatione,& soli,factum esse esculentum.Hoc tàm firmiter creditur, & pro certo habetur,vt qui contrarium asserit, paradoxon proponere,ac tueri videatur.Quamob rem errorem hunc è medio tollere,& penitus auerruncare in præsenti,sumpta occasione à Tralliani loco,decreui, postmodum rem institutam persequar. Galenus itaque lib.2.de Alim.facul.cap.19. quod quidem caput de Persicis inscribitur, nullam de hac ipsa re facit mentionem,vt vnicuiq; illud legenti facilè occurret. Illud sanè verum est,quod idem Gal. cap. 36. eiusdem libri ita habet;De Perseo.Vbi hæc pariter leguntur.Hanc etiam plantam vidi in Alexandria,ex magnisq; & ipsa est arboribus.Narrant autem fructum eius apud Persas adeò esse noxium,vt qui ipsum comederit interimat,qui tamen si in Aegyptum transferatur,fit esculentus,manditurq; non aliter,quàm pyra,& mala,quibus etiam in magnitudine conuenit. Hinc, puto ego, manauit primùm error credentium de Persicis communiter vocatis,quod de alio fructu,quem Perseum appellant, scriptum reliquit Galenus. In qua quidem opinione eò magis confirmor,quò iam pridem ante me istud ipsum literis mandauit Galeottus Martius de Doctrina promiscua cap. 11. cuius propterea verba hùc afferre non grauabor, quibus res hæc omnis dilucidatur. Alabcha Punicè,Latinè Persea,est de genere prunorum,vt aitPlinius 15.Nat.Hist.& hęc arbor venenosos fructus producens in Aegyptum translata naturam mutauit, fructus producendo salubres : Nec hæc vt multi putarunt, est Persicus arbor,

quoniam nuſquam noxia, ſed Perſea venenoſi pruni productrix in Perſia, Auic. ſeptima quarti: ſicut narrauit Galenus quod arbor nomine Alabcha in Perſia venenoſi fructus in Aegypto plantata fructus gignit eſui aptos. Columella verò de cultu hortorum optimè declarat:

Armeniјs, & cereolis, pruniſq; Damaſci
Stipantur calathi, & pomis quæ Barbara Perſis
Miſerat, vt fama eſt patriјs armata venenis.
At nunc expoſiti paruo diſcrimine læti
Ambroſios præbent ſuccos oblita nocendi
Quin etiam eiuſdem gentis cum nomine dicta
Exiguo properant miteſcere Perſica ſucco.

Sunt igitur diuerſæ Perſea, & Perſicus, nam Perſea noxia, venenoſa, Perſicus verò Perſica ſalubria ex eadem regione produxerunt. Sed cum pruna ſunt in patria Perſide venenum habent, & illud in Aegypto deponunt. Perſicus autem, vnde Perſica, vbiq; bona eſt. Qui quidem ſcriptor eodem in loco ſubiungit Auicennam, cum loquitur de febribus Perſica in quartana non prohibere, concludens nominis ſimilitudine nos decipi, quia ſæpè multa talia occurrunt. Conſtat igitur Perſicum fructum nullo pacto eũ eſſe, de quo dicitur, ex Perſia, cum ibi valdè noxius eſſet, & venenoſus, in Aegyptum translatum, & eos vehementer labi, qui inde Perſicum venenatum arguunt, ideoque à menſis, & cibis arcendum eſſe, cum hoc omninò intelligendum ſit de alio fructu conſimili Perſeo vocato, vt iam intellexiſtis. Idem legitur apud Pierium Valerianum in Hieroglyph. vt mirum ſit Marcellum Virgilium Florentinum interpretem Dioſcoridis, & alios cum vulgo erraſſe, quibus ſaltem illud ſatis eſſe debebat, quod tùm Dioſcorides, tùm Galenus de vtraque arbore Perſea, & Perſico, ſub diuerſis particulis locuti fuerint. Quin imò ipſe Dioſcorides ſcribit Perſica poma ſtomacho grata eſſe, ſi matura ſint, & bonam aluum facere. Pomum Perſicum innocuũ ægris expeti, ait Plinius, neq; alium eo pomo innocentiorem eſſe cibum. Profectò inter æſtiuos fructus Perſicum auſim ego affirmare vbi probè maturus ſit, & odoratus, primum locum tenere. Quod fructus genus Gal. de Cib. boni, & mali ſucci, cap. vltimo febricitantibus non inuitus concedebat; Et magnus ille Auenzoar glo-

gloriatur ſe melancholicos quartanarios ſolo Perſicorum vſu perſanaſſe,vt mirum non ſit, ſi & Alexander Trallianus in cura Phreniticorum Perſica ipſa exhibebat.Idem Pierius loco citato;Et nos, inquit, Romæ aliquando lethali correpti morbo, quo ſtomachus nihil cibi prorſus admittebat, & immiſſum euomebat è veſtigiò, poſt diuturnam inædiam non alio cibo adiuti per tres continuas hebdomadas, quàm ſingulis pomis huiuſmodi in ſingulos dies ex vino acceptis, reuiuiſcere potiùs, quàm conualeſcere viſi ſumus. Neſcio an quid tale apud Iouiũ legerim eueniſſe Iulio II.Pôt.Max. Addit Pierius. Quin & Medici pomum id cordi tradunt mirificè conferre,naturamq; aiunt & cordis figuram impreſsiſſe, vt cui eſſet genitum parti,vel ex ipſa ſpecie patefaceret.De qua re pro tempore hæc ſatis erunt. Alterum verò quod in eodem fructu quærimus eſt,an ante alios cibos,& prima,vt inquiunt,menſa, an verò poſt, & vltimo loco aſſumi debeat; quandoquidem omnium ferè communis vſus iampridem inualuit, vt poſt alia cibaria,poſt alios fructus omnes comedatur. Ex altera tamen parte Gal.1. de Aliment.facult.c.1. & lib.2. c.19.conſuetudinem hanc ſumendi Perſica poſt alios cibos vehementer improbat: corrumpuntur enim in ſuperficie natantia, quæ ſi prius ſumantur,citius ſubducuntur, & alijs cibis viam muniunt,quod ſi poſtrema fuerint, vnà ſecum alia quoque corrumpunt. Domini hac in re quidnam determinari poſsit,mihi certè adhuc non conſtat,quoniam ex hac ipſa diuerſitate inſurgit & alia dubitatio magni momenti, an humida ſiccis, lubricantia adſtringẽtibus pręmittenda ſint.Quandoquidem ſunt, qui ad coctionis munus ritè peragendum, contendunt duriora alimenta,quæq; difficilioris ſunt coctionis,primis menſis aſſumenda eſſe,iuxta quorum doctrinam vſus fortaſſe increbuit concedendi Perſica, & lacticinia in poſtrema menſa,quod nunc paſsim obſeruatur.Ex aduerſo tamen Galenus 2.deAlim.facul.cap 10.Pręposterè,inquit,ſumunt alimenta, qui non præmittunt humida ſiccis,lubricantia adſtringẽtibus,quæ facilè deſcendunt his,quæ tardè permeant;cui & Aetius,& alij quoque ſubſcribunt.Sed ſi liquida pręaſſumenda ſunt,ergo à potu incipiendum erit.Quò forſitan reſpexit Salernitana Schola cum dixit:

A potu incipe cœnam.

Quod tamen Villanouanus de potulentis, vt iuſculis, interpretatur. Ea conſuetudo inualuerat, inquit Plinius, vt potus cibos præiret, quam poſteriores Medici multis de cauſis repudiarunt. Quinimò ſi vera eſt Gal. doctrina 1. de Vſu part. 7. vbi tradit, pylori munus eſſe, vt tandiù ventriculum claudat, quouſque cibus ſit concoctus, neq; permittat prius exire, quàm ſit in formam chyli redactus, haud aliter atque vterus, qui tandiù fętum clauſum retinet, quandiù completus eſt, profectò nihil referre videtur in corpore ſano, an hic, vel ille cibus ante ſumatur, quoniam cibi omnes in ventriculo à calore commiſcentur, fitque vna ex omnibus chyli forma. Niſi velint, qui hunc ordinem ſeruandum eſſe præcipiunt, vt vna, vel altera hora intercedat inter cibos liquidiores, & duriores, eo prorſus modo, quo ſcripſit idem Gal. loco citato cap. de Prunis, ea videlicet ad aluum molliendam cæteris cibis eſſe præmittenda, nec ab ipſis ſtatim prandendum, ſed paulo poſt, ita vt poſsint fructus diſſolui, & diſſoluti exire. Ita enim ordo præmittendi tenuia, & liquida craſsis, & durioribus cum vtilitate ſeruaretur. Lyricus Latinus mora, quæ etiam facilius ſecedunt, quàm Perſica in poſtrema menſa exhibet, dùm canit:

Ille ſalubres
Aeſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem quæ legerit arbore Solem.

ſed fortaſſe ientaculum, non verè prandium, vt nobis in vſu eſt, Poeta intelligit, & ita à Galeni ſenſu non diſcrepat. Anteceſſor noſter Marſilius Cagnatus, de re omni literaria; ſed medica potiſsimùm optimè meritus Diſputationem edidit de ordine in cibis ſeruando, in qua quidem ordinem præmittendi liquida, ac tenuia his, quæ craſsioris ſunt ſubſtantiæ, nulla etiam inter vnum, & alterum cibum mora interpoſita, ad mentem Galeni magnopere laudat, mordicuſq; tuetur, probans ſimiliter quæ facilius, & citius concoquuntur, citius etiam per ianitoris oſculum exire, aliorum alimentorum, quæ ſerius, & difficilius elaborantur, non expectata chylificatione; quæ opinio mihi pariter ſummoperè placet: Et quantum ad Perſica poma, hoc forſitan definiendũ ex eorum vario diſcrimine: quæ etenim ſunt durioris, ac ſolidioris ſubſtantiæ in fine, vt pyra, & conſimilia aſſumi debent, quæ verò tenuioris, & liqui-

dioris in principio. De qua tamen re longius forsitan, quàm debebam, & ideò in proxima ad Phrenitidem redibo.

De potu in Phreniticis, deq; alijs quibusdam ad Diætam pertinentibus: In quibus quæ dubia sunt, & controuersa apud Medicos dilucidantur. Lect. XIII.

QVOMODO in his, quæ ad aerem, & cibum attinent, tractandi, seu regendi sint Phrenitide correpti, in hesterna Lectione demonstratum est, nunc autem cætera magis necessaria tantum modò expendamus. In potu itaque Phreniticorum nō admodum concordes Medici sunt, quoniam Alexander Trallianus, & ante eum alij è veteribus, vti Asclepiades, & Themison apud Aurelianum 1. Acut. cap. 15. & 16. ausi sunt vinum concedere, quos tamen Celsus damnat, & ante eum dixerat Hippocr. in lib. de Inter. affect. in nulla mentis perturbatione vinum conuenire, & deniq; Galenus ad Glauc. in illis febribus quę delirium, aut aliam capitis affectionem adiunctam habet vinum ipsum improbat. Accedit ad auctoritates ratio à natura rei deprompta, quia Phrenitis cerebri, membranarumq; est inflammatio, quæ siue in capite ortum habeat, siue fit ex diaphragmatis inflammati consensu, semper est cum insigni thoracis æstu. Frequētissime etiam illi symptoma coniungitur vigiliarum, & aliquando pariter, vt notat Aretæus 1. De curan. acut. 1. oris ventriculi ardor & sitis, & anxietas, & frigidæ cupiditas, vt his nominibus malum hoc præsidia quæque refrigerantia, & humectantia, & aquæ potū omninò requirat. Scitote ergo vinum in Phrenitide nunquam esse concedendum, nihil enim minus conuenit illi, quàm vinum, & acetum, vt scribit Hippocr. 1. & 3. de Morb. & proinde dare vinum Phreniticis, perinde est, ac dare venenum. Trallianus autem, qu ò & alij etiam fortasse respexerunt, dùm vinum concedit, coactè i d cait, ad vires admodum deiectas, ventriculum frigidum, & imbecillum, & febrem omninò remissam respiciens: ità enim loquitur. Quin & vinum, quod sitim restinguat (tale autem omninò erit oligophoron, quod ab aquæ natura parum distat) dare Phreniticis

audendum est, in quibus multæ vrgent vigiliæ, & vires sunt imbecillæ, febres autem nondum vehementiam, nōdū ardorem habent, sed quædam concoctio vrinarum quoq; in eis apparet. Frequentissimus autem, atq; tutissimus Phreniticorum potus est aqua pura cocta leuiter, vel etiam crebra agitatione, ac transfusione tenuior reddita. Ita namq; facilè permeat, nec retinetur in ventre, nec bilescit, vt simpliciter cruda; vel aqua hordei, vel aqua stillatitia lactucæ, aut acetosæ, aut endiuiæ cum granatorum vino. Sunt è Practicis, qui in Phrenitide pro potu laudant decoctum seminum coriandrorum, de quorum numero est Altimarus, sed huiusmodi potus meritò suspectus habetur, quia coriandrorum semina ex se apta sunt turbare mentem, deliriumq; inducere, vt notat Dioscorides lib. 3. cap. 66. Auicennæ siquidem opinio de temperie propria coriandri frigida, seu viride sit, seu siccum, iam abundè explosa est tanquam rationi, & experientiæ omninò contraria. Qui quidem laudabilius Galenum hac in re secutus esset, quàm Dioscoridem. Quæritur etiam in aquę potu, an frigida conueniat. Alexander ipse Trallianus aquam tepidam propinabat, frigidam omninò damnans, quod tuta non sit. Nam si inflammatio circa septū transuersum, aut aliam quampiam particulam inuenta fuerit, non exiguum periculum sequitur. Addatis pro Tralliano, quòd à frigidæ potu Phrenitici in conuulsionem facilius incurrunt, propter maximum neruorum consensum, vel si primarius capitis sit affectus, ob neruorum ab ipso originem, vel si ex diaphragmate, quia id neruosum est. Ex hoc etiā potu facilè fieri potest, vt humores frigidi magis, & crassi redditi Lethargum postea progignant, Phrenitis autem non benè in Lethargum transit, vt voluit Galenus in fine Comm. lib. 6. Epidem. explicans illa verba Hippocratis: Pro quibus quinā morbi. Cōtrà nihilominus ipsius morbi natura esse videtur, vt vnicuiq; patet; sed in hoc sequēda est ægrotātis cōsuetudo, cōsiderāda febris vehementia, & corporis deniq; habitudo. Ego quidē frigidā potius exhiberem, quàm tepidam, sed omninò paucam, nempe, vt idem ait Trallianus, quia licet frigida mitigare affectum videatur, maiores tamen postea, & malignas febres excitat, vnde alienatio mentis augetur. Excitat autem densatis vijs, crassefactisq; humoribus; & adaucta in visceribus obstructione. Sed si pauca offeratur, &

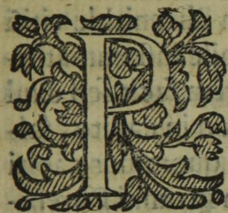
mo-

modicè frigida, absq; dubiò hæc euitabuntur mala; quod etiam facilè,& citra ægrotantium pugnam fieri poterit, quia Phrenitici, etiam si linguam habent aridam, tamen ob mentis auersionem, sitis molestiam minimè sentiunt,& parum bibunt;& hinc est quod Hippocrates 1. Prænot.& 6. Epid. 2. tex. 6 βραχυποτας nominat. Somnus in Phrenitide omni arte, & studio procurandus, nam vigilijs ferè continuis infestantur Phrenitici, à quibus biliosi succi magis excandescunt,& affectus adaugetur. Somnus autem humectando delirium sedare solet. Vnde omnibus sic affectis somnus vt difficilis, sic præcipuè necessarius est. Sub hoc enim, Celsus inquit lib. 3. cap. 18 plerique sanescunt. Verùm hac in re aliquid etiam est, de quo vestrûm aliquis dubitet, eò quòd somnum prouocare hoc in affectu non semper vtile videtur. Cum enim per somnum humorũ ad interiores partes fiat reuocatio, tantum abest, vt toto inflammationis vsq; ad declinationem tempore, vtilis ille sit; vt contrà, qui longior est, inflammationem magis intendat. De moderato nihilominus somno, de quo nos intelligi volumus, aliter censendum est, quippe qui mentis, sensuumq; omnium perturbationem sedat, quæ corporis agitationem immoderatam suscitat cum virium iactura. Propterea, vti dicebam, magnoperè studendum est, vt huiusmodi somnus concilietur, vigiliæ verò arceantur. Capitis itaque lauacrum peruigilij, & delirij remedium est apud Hippocratem, qui in Metone 1. Epid. 3. ægroto septimo sic loquitur. Caput lauit, dormiuit, mente constitit; In cuius loci Comm hæc habentur Galeni verba. Deinde vigilauit,& præter rationem locutus est; Maximum autem rei huius te docuit remedium capitis lauationem. Ideò mirè somnum prouocare videbitis embrocatione hunc in modum facta: Recipe folior. lactucæ, violarum, nenupharis, flor. carthami, radic. mandragoræ, corticum papaueris albi, hordei mundi ana m. 1. bulliāt in aqua q. s. pro fotu cum petia: Et spuma similiter quæ supernatat sero lactis ebulliente, capiti raso illita. Lotio quoq; pedum ex decoctione lactucæ, fol. salicis, & capitum papauerum mirabilis est. Alij aquam lactucæ stillatitiam cum syrupo de papauere propinant à cœna, vel hanc aliam potionem. Recipe syr. viol. nenuphar. papauer. an. vnc. s. aquæ decoctionis papaueris albi vnc. iij. misce. Ad opiata aliquando descendere nō modò vtile, sed om-

ninò necessarium est. Sic Gal. lib. de Theriaca ad Pisonem cap. 15. aliquos visu theriacæ recentis, propter opium scilicet, cuiusuis adhuc ab alijs refracta non est, seruatos fuisse refert. Diacodion non solùm vigilijs, sed etiam febri medetur. Vbi intensæ admodum sunt vigiliæ, quæ propterea curationem ad sese alliciunt, alioqui enim vires omnes collaberentur, per os Philonium Romanum, vel Persicum, vel Requiem Nicolai propinabitis, exterius verò etiam tempora, nares, & brachiorum pulsus ità inungetis. Recipe vnguenti popul. vnc. s. viol. vnc. 1. sem. alterci albi, cortic. mādragoræ an. drach. j. op. gr. v. croci scr. s. aceti modicum, fiat linimentum. Galen. 13. Meth. 21. ad ea etiam, quæ cerebrum insigniter refrigerant, ac stupefaciunt, deuenit; Vnde aliqui ad pilulam de cynoglossa libenter descendunt, dosi præscripta gran. xv. plus, minusvè, prout res postulare videtur, sed ad hæc non nisi magna cum præmeditatione accedendum erit, ne scilicet quem obdormire volumus, excitare postea non possimus. Confert tandem aliquid ad somnum, inquit Celsus, aqua iuxta cadens, vel gestatio post cibum, maximeq; suspensi lecti motus. In otio, & quiete ægri ipsi detineantur, & si diuites fuerint, famulorum assidentium adminiculo, sin papaueres vinculis. Nam inordinatus motus vires omnes prosternit. Longe etiam à Phreniticis animi arceantur perturbationes, proinde nihil quod mæstitiam inferat, aut bilis feruorem adaugeat, permittendum illis est. Quinimò audiuistis supra musicam harmoniam magnoperè conuenire in cura Phreniticorum. Ad quam rem videtur respexisse Celsus lib. 3. cap. 18. dicens: quorundam discutiendæ tristes cogitationes, ad quod symphoniæ, & cymbala, strepitusq; proficiunt. Quare iniuria Soranus mordens Asclepiadem, qui Phreniticos curare cantu profitebatur, dixit eos mentis vanitate iactari, qui modulis, & cantilena passionis robur excludi posse crediderunt; Vnde iuremerito scriptum est ab Alex. 1. Probl. 78. onera ferentes, lugentes, morbo laborantes, mærentesq; cantu, ac tibiarum sono leuari, quia sic videlicet auocatur animus, & permulcetur modulis. Deniq; aluus quotidie obediens sit oportet, quoniam aluus ducta superiores partes liberat, dùm exinanita à captie trahit, atq; eò magis, quò Phrenitici propter tùm febris vehementiam, tùm bilis raptum ad caput, plerumq; ventris stypticitate laborant, &

ideò si non singulo quoque die, saltem alternis diebus clysteribus & suppositorijs, vbi renitatur, leniri debebit. Aliqui sequens dilutum per clysterem infundere solent. Recipe hordei p. ij. fol. nymphææ, maluæ an. m. j. fiat decoctio; cuius rec. lib. j. ſ. olei violacei vnc. iiij. sacch. rubri vnc. iij. salis drac. j. m. f. clyster. Quæ satis erunt de fonte Diætetico.

De Chirurgia in Phrenitide; in qua controuersiæ Medicorum de sanguinis missione, & alijs eiusdem fontis sedantur. Lect. XIIII.

POST victus rationem institutam illicò Medici ad sanguinis missionem deueniunt, nulla etiam ventris lenitione præmissa, nisi per clysmata, si opus sit, adeò præceps est affectus, adeoque celeri auxilio per sanguinis euacuationem indiget. In quo tamen genere præsidij quatuor inquiruntur: An conueniat, quo tempore, qua quantitate, & ex quo loco, quæ singula breuissimè examinabo. Asclepiades apud Celsum negat in Phrenitide conuenire sanguinis missionem, sed meræ nugæ sunt, & ab omnibus hæc eius inepta opinio reprobatur. Quod enim, vt ipse putabat, dolore sẽper careant Phrenitici, verisimile non est, cum sæpe conquerantur, & obuios quosque furibundi mordeant; quod si in syncopen facilè labãtur, id etiã minime impedire potest hoc auxilium, quoniam si congruo, ac tempestiuo tempore, prudenterq; celebretur venæ sectio, nullo modo virium lapsum parit, vt nec inde ità refrigerantur Phreniticorum corpora, vt periculum sit, succos eorum magis, magisq; crassescere. Postremò vanum est quoque quod scribitur ex eodem Asclepiade Phreniticis non conuenire sanguinis missionem, quia hoc in malo nulla est remissio, sanguis autem in ipsa morbi remissione mitti debet. Quandoquidem licet Phrenesis, eiusq; febris non ità euidentẽ, ac manifestam habeant remissionem, attamen aliquod est tempus, in quo remedium illud tutò à nobis administratur, quemadmodum & in febribus cõtinuis curandis quotidie experimur. Sanguis itaq; in Phrenitide mittendus, quidquid voluerit Asclepiades. Nam

Hipp.

Hipp.4. acut.17. scribit in omni morbo acuto, in quo sæua adsint symptomata, necessariò sanguinem esse detrahendum. Talem verò esse Phrenitidem, nemo profectò est, qui ignoret. Quinimò Galenus 13. Meth. vbi tractat de inflammatione cerebri, etiam in apostematibus, quæ à frigido succo oriuntur, sanguinis detractionem fieri vult; quantò ergo magis conueniet in hijs quæ ab humore fiũt calido? Rursus dicet aliquis hoc tantum esse obseruandum in Phrenitide sanguinea, non item in biliosa, cui purgatio magis conuenire videtur. Quæ distinctio habetur apud Aretæum, Mesuem, & Rhasim. Scitote in omni vera Phrenitide efficacissimum auxilium esse phlebotomiam, qua sola opportunè facta Phreniticos ab interitu liberari dicebat Auenzoar. In qualibet enim Phrenitide vitiũ vehemens est in sanguine, nec credatis à sincera bile inflammationem hanc fieri, quia sola, & nuda bilis non tumorem facit, sed exulcerationem. Insuper interdum sanguis peccat si non in capite, saltem in partibus infra caput, vt impedimento sit, quominus capiti occurrere possimus. Vnde iure merito sanguinem in omni Phrenitide mittendum esse præcipit Gal. lib. Meth. citato cap. 11. Habere siquidem videtur ex iam dictis rationem causæ principalis, adiuuantis, & sine qua non. Neque obstat quod Gal. lib. 2. ad Glauc. cap. 2. in erysipelate venam minime tundit. Nam sermo ipsi est de externo, & omninò ab exquisita bile genito, Phrenitis autem internum erysipelas est, & à sanguine bilioso promanans. Nec similiter audiendi sunt, mea sententia, qui in morbis biliosis sanguinem neutiquam esse detrahendum existimant, quia sit frænum bilis, quoniam cum sanguinis euacuatione vnà etiam bilis copiosè educitur, vtpote leuis, tenuisq; humor, & secta vena eadem remanet sanguinis proportio ad bilem, quæ prius inerat, imò etiam maior, vt nullum inde maioris efferuescentiæ bilis periculum impendeat. Mittendus ergò sanguis est, dummodo virtus adeò languida, & prostrata non sit, quæ talem non ferat euacuationem, quod solet potissimùm contingere in ea Phrenitide, quæ non à principio statim apparet, sed post tertium, vel quartum diem, in qua ab anteacto morbo iam vires eneruatæ sunt. De tempore mirum profectò est quod legitur, Dioclem voluisse, vt sanguis quinta, vel sexta die auferatur; nam Phrenitis acutus morbus est, & sæpè exactè acutus,

vt vel ante quintum diem Phrenitici intereant, & ideò huiuſmod consilium Diocli relinquendum. Rectius valdè conſulit Auicenna qui ne tempus protrahatur, ſanguinem prius educit, & clyſmo deinde vtitur. Quod ſimiliter facit Hippocrates in pleuritide, vt patet ex lib. de Rat. vict. in acut. Sic etiam Rhaſis ſtatim venam aperit, quemadmodum & Galenus, antequam ſymptomata Phreniticis complicentur, & copioſa materia confluat in caput, & cerebrū. In quantitate verò non temerè amplectenda eſt illorum ſententia, qui vſque ad animi deliquium id faciendum ſuadent, de quorum numero, & cenſu fuit Haliabbas inter Arabes præſtantiſsimus. Nam in Phreniticis dicto citius vires proſternuntur, propter morbi ipſius ſæuitiam, & continuas corporis agitationes, à quibus facilè in animi deliquium incurrunt, & propterea ratione habita virium non ſolùm præſentium, ſed etiam futurarum, ſanguis non ità largè, non ità copioſè extrahendus eſt, & in ſumma omninò infra debitum. Ex altera tamen parte irridendi ſunt Medici quidam noſtri temporis, qui vt gratiam ineant cum mulieribus, etiam in ijs, in quibus de incipiente inflammatione in internis partibus ferè certa habetur ſcientia, conſtantibus viribus, & plethora apparēte, vbi tres, vel quatuor ſanguinis vncias inſpexerunt, mox venā claudi imperant, ac ſi chirurgus in maiori quàm conueniret copia deliquerit, immemores, aut potius ignari doctrinæ Hippocratis, & Galeni, qui in huiuſmodi caſibus, inchoantibus maximè, ſanguinem largiter efflui iubebant, itaut quandoque expectarent quandam animi exolutionem, quoddam animi incipiens deliquium. Vos in Phreniticis ab initio, reliquis conſentientibus, ſanguinem largè potius mittatis, quàm diminutè, quia ſic facilius inflammationis incrementum prohibebitis, non adeò tamen capioſè, ne vires, quando morbus creſcat, in medio itinere propter ſæua ſymptomata concidant. Quoad locum, à quo ſanguis extrahi debet, de eo etiā aliquid dicendum. Cælius Aurelianus damnat Dioclem, quod ex brachio, & lingua ſanguinem detraheret, eò quia huiuſmodi ſectio caput magis replet, & ea minimè fluxio cohibetur. Actuarius à pede ſanguinem mittebat, ea fortaſſe ratione, quam nos cùm alibi, tùm 13. Meth. docuit Galenus; quàm longiſſimè ſcilicet à tentata fluxione parte eſſe reuellendum. Propterea alij è baſilica, alij

è ce-

è cephalica, alij ab hęmorrhoidibus, & alij tandem è vena frontis sanguinem hauriunt. Quomodo ergo hac in re procedendum erit? Sola sectio venarum inferiorum multis non probatur, cum morbus maximè vrget, nullas præbet inducias, indigetque remedio, quod celeriter possit non solùm reuellere, sed etiam totum corpus, & caput euacuare. Ita videtis Galenum ea potissimum de causa improbare venæ sectionem oppositi lateris in pleuritide, quod non ità promptè auxilium patienti afferat, vt ea, quæ fit in brachio eiusdem lateris. Tantummodò sectio venarum pedum opportuna censetur in mulieribus, si nimirum eo tempore menses exeant, sed parcè admodum, quod quidem & in Phrenitide, & in quouis alio morbo omninò esse faciendum, Medicorum qui ambigat, erit nemo. Auicenna cephalicam tundere videtur, quæ vena rectitudinem seruans cum parte affecta, ex ea celerem, & multam facit euacuationem. Sed hac in re hanc ego considerationem præ oculis habendam iudico, vt diligenter obseruetur, an euidentes notæ sint sanguinis in toto corpore redundantis: tunc enim, vt nō capitis solùm, sed & vniuersi corporis habeatur ratio, ab eo namq; sanguis iugiter ad cerebrum confluit, primò mittendus erit sanguis è vena cubiti, quam basilicam vocant, quæ celeriter vniuersam plethoram deplet; si verò non adsit sanguinis multitudo, & de capite tantum cura habenda sit, mittatur illicò è cephalica, ob allatam rationem. Perdurante morbo auferatur etiam sanguis è venis hæmorrhoidalibus, à quibus exeuntem sanguinem maximopere Phreniticis conferre docuit 6. Aphor. Hippocrates. Contrà tamen esse videtur quod Galenus in Comm. citati loci Hippocr. scribit, si propter bilis, aut alterius humoris copiam ęger insaniat, illi neq; varices, neq; hæmorrhoides vllā opē esse allaturas. Accedit quod Gal. ipse 13. Meth. 31. in Phrenitide vt reuellat, non ex venis hæmorrhoidibus, sed ex alijs venis sanguinē mitti voluit, veluti & per cucurbitulas in Introductorio cap. 13. Attamen Mesue inter cæteros tradit in omni Phrenitide hæmorrhoidum prouocationem conuenire, cui quidem bona Medicorum pars assentitur. Insuper maxima cum vtilitate secantur venæ superiores dico frontis, narium, & linguæ, & præcipuè quæ nares perreptant, cùm natura, cuius æmulus debet esse Medicus, per hanc partem soleat frequenter

ter ſanguinem profundere, & ita Phreneſim ſanare. Non rarò tamen in praxi facienda continget vobis videre Phreniticos brachium nequaquam porrigere velle, tunc ambigitur, vnde ſanguis mittendus. Altimarus ex Tralliani, & Pauli ſententia monet ſecandam eſſe venam frontis. Ego tamen melius agi crediderim, ſi tum aperiantur hæmorrhoides, poſt quarum apertionem, ſectio venæ frontis iure poterit adminiſtrari, aut loco huius venæ narium aperiantur per applicatas hirudines. Sic enim ex methodo res magis procedet, quoniam euacuationes particulares ab affecto loco vniuerſalibus præmittendæ minimè ſunt. Cucurbitulæ quoq; applicari ſolent, & Auicenna laudat in collo ſcarificatas. Veruntamē Domini faciendum hoc nullo modo eſt, niſi prius diligenter, & exactè vniuerſo corpore præpurgato. Quandoquidem ex Gal. doctrina 13. Meth. c. 19. cucurbitulæ in affectibus capitis aliter non conueniunt, quia plus attrahunt ad locum affectum, quàm euacuent. Idem Gal. ibidem cap. 21. ſic ait; In Phrenitide cucurbitula capiti admota, & ſcarificata quandoq; reuocauit Phreniticum à morte. Capiuaccius, & alij teſtantur ſe huiuſmodi remedium vſurpaſſe in pertinaci Phrenitide; applicata nimirum ſuturæ coronali magna, eaq; ampla cucurbitula. Poſt ſanguinis miſsionem, commendantur ab omnibus frictiones, & vincula dolorifica extremarum partium, veluti pedum ex aqua moderatè calida lotiones. Ad hæc mirabiliter conferunt ſuo tempore Phęnigmi, ſeu veſicantia cruribus, & brachijs admota. Valenter enim cùm humores, tùm vapores ſurſum in cerebrum ab infernis viſceribus conſcendentes auertunt, & irrideatis eos, qui hoc remedij genus in Phreniticis minimè probant, quod calidum valdè remedium ſit, & ideò non omninò tutum in affectu adeò calido, qualis eſt Phrenitis. Nos enim contrà magnoperè illud ipſum commendamus, vt retrahantur calidi humores à cerebro ad brachia, vel crura, vtque impediat ne Phreniticus euadat Lethargicus, & virtus in cerebro obruatur, quod beneficium abſque dubio maius cenſendum eſt, quàm detrimentum, quod exterius admotum medicamentum partibus ignobilioribus, longeq; remotis à loco potiſsimùm laborante inuehere queat. Denique hoc in fonte quæritur, vtrùm radendi ſint, ſeu tondendi Phrenitici; nam Aſclepiades radi nolebat,

vel

vel tondi,quoniã ſcilicet raſo capillo, vel detonſo,copioſior materia in caput attollitur,vnde capilli fructicant magis,ſicut ſeges detonſa vberius prouenit. Quare cum oporteat materiam è capite reuelli, non in caput attrahi, neutiquam tondendi erunt; Verùm communis opinio Practicantium eſt, vt Phrenitici non modò tondantur,ſed radantur etiam,dummodò frigus non prohibeat; Ita namque topica commodius adhibentur, & intimius penetrant, & caput onere leuatur, fumique facilius digeruntur. Et hæc de Chirurgia.

De Pharmaciæ vſu in Phreniticis; vbi de recto vſu, forma, & tempore purgantium medicamentorum in hoc morbo potiſsimum agitur. Lect. X V.

EXPEDITI ab inſtrumentis, ſeu fontibus cùm Diætetico, tùm Chirurgico, ad Pharmaceuticũ iam accedamus, in quo quidem primum, quod euentilatione indiget, eſt, vtrùm in Phreniticis purgatio per medicamentum conueniat, deinde quo tempore illud exhibẽdum ſit,in quibus duobus aliqua lis eſt,& controuerſia. Ad primum quod ſpectat,Galenus,& cęteri Græci purgationis per medicamenta ipſis conſueta,& familiaria non videntur meminiſſe, fortaſſe quia febrem,quæ in Phreniticis vehemens eſt,nimium adaugent, & cerebrum maximoperè conturbant. Inſuper clariſsimum eſt omnibus Hippocratis & Galeni decretum 4. Acut.21. quo purgantia medicamenta minimè poſſe adminiſtrari vidẽtur. Quicunq; ea,quæ inflammantur, inquit Hippocr.ſtatim inter initia morborum medicamento ſoluere conantur,ij non ſolùm ab inflammata parte nihil adimunt,cum non cedat quæ adhuc cruda eſt affectio, & quæ ſequuntur. Rhaſis tamen,& cum eo reliqui Arabes medicamentis vtuntur. Quorum igitur amplectenda ſententia?Arabum, meo iudicio, atque eò magis,quia & Græci etiam fortaſſe ab ea non recedunt. Quandoquidem Arabes leuia propinant medicamenta, ſed fortia, de quibus intelligi volebant Græci,neq; ipſi probaſſe videntur. Cur ergo dicet veſtrûm aliquis Auicenna ſcammonium proponit? Hoc ſiquidem

dem eſt validum laudare medicamentum. Scitote Auicennam non vti ſcammonio ſincero, vel miſto cum alijs ſoluentibus medicamentis, ſed tantummodò cum medicamentis lubricãtibus, & blandioribus, vt nimirum eorum debili facultati calcar aliquod adderetur. Quamobrem dicatis Phreniticis purgationem per cholagoga neceſſariam eſſe, nedum vtilem, tùm quia huiuſmodi purgatio calidos, & bilioſos humores educendo, corpus refrigerat, quod in Phrenitide quantæ ſit vtilitatis nemo eſt, qui ignoret, tùm quia purgationes omnes à capite mirum in modum reuellunt, de quare nulli debet eſſe dubium, quia ſi, vt tradit Galenus 2. Catat. clyſteres acriores inteſtina exinanientes à capite reuellunt, quantò magis id fiet per medicamenta aluum ſubducentia, & humores peccantes expurgantia? Quæ tamen blanda, & hypelata ſint oportet, cuiuſmodi ſunt, quæ apud Auicennam leguntur, ſanguinis feruorẽ extinguentia, pruna, dico, thamarindi, caſsia, manna, & ſerum lactis, in quo prædicta etiam diſſoluenda erunt; eiuſdem cenſus eſt ſyrupus noſtris temporibus vſitatiſsimus ex nouem infuſionibus, & ſicut Auicenna aliquando ſcammonium admiſcet, ita & nos electuarium de ſucco roſarum, diaprunum ſolutiuum, & multò libentius rhabarbarum addere poſſumus. Quod ſi Phrenitis atrabilaria ſit, ad ſenam quoque, polipodium, epithymum, imò & helleborum nigrum optimè præparatum deueniendum eſt. Aliquibus in vſu eſſe ſolet medicamentum quod ſequitur: Recipe myrob. cheb. ſcrup. iiij. ſebeſt. nu. xij. paſſul. vnc. ſ. flor. cord. p. j. fiat decoctio ſ. a. cuius quidem accipiatis vnc. iiij. rhabarb. el. ſcrup. iiij. ſpicæ gr. iij. Infundantur ſ. a. & facta expreſsione addatis ſyrupi roſ. ſolutiui vnc. iiij. m. & f. p. Quoniam verò Phrenitici ferè ſemper delirant, vt non ſolùm medicamenta, ſed & ipſa alimenta reſpuant, iccircò neceſſe eſt ægros fallere. Vnde Celſus lib. 3. cap. 18. poſtquam nigrum, & album veratrum pro vomitu excitãdo in Phrenitico propoſuit, ingenioſè ſubiungit; idq; ſi in potione non accipit, pani adijciendum eſt, quò facilius fallat. Ità & Galenus in Methodo medendi in curatione illius nobilis mulieris, quæ ſæpiſsimè in cruribus ab herpete vexabatur, eò quod medicamenta omnia purgantia ſummè recuſabat, diacrydium ſero lactis ad purgandos bilioſos humores vtiliter immiſcebat, quod in Phreniticis curandis

mihi

mihi magnoperè arridet,& aliquãdo ego etiam id ipsum volui experiri, vt contigit olim Venetijs in Patritio Genuense Lucio Monelia vehementi febre cum Phrenitide atrabilaria detento, qui cum omnes à se calcitrando,& mordendo longe reijceret,& sorbitiones quasdam tantummodò admitteret,vt non solùm nutrimenti,sed etiam medicamenti, & medicamenti purgantis vim haberent,puluerem interdum diacrydij,interdum foliorum senæ illis immiscebam: Vnde non ità post biles varias, sed omninò aridas, & exsuccas,seu meras, vt vocat Hippocrates, emittebat,à quarum excretione mirè subleuabatur,tandemq; sanitati citra spem omniũ fuit restitutus. Sunt qui parant pilulam ex trochisc. alhandal scr. ſ.diacrydij gr.ij.pul.caryophyl.gr.iij & succo rosarum, qui modus vt ingenuè dicam quod censeo,mihi non probatur.Omittens enim quod pilula hæc, licet paruæ sit molis, maximę tamen actiuitatis est,illam deglutire recusabunt Phrenitici continua vexati dementia. Addatis quod medicamenta in forma pilularum improbantur in Phreniticis duplici ex causa, vna quidem quia cum morbus sit biliosus,& calidus valdè,ac siccus, de vlteriori exsiccatione timendum,quæ exsiccatio à medicamento liquido, & humido non ità causari solet: quam rem si expenderent Medici quidam almæ Vrbis non adeò prompti forent in proponendis pilulis in febribus etiam vehementioribus, ac æstiuis temporibus: altera quia pilulæ cum diutius in ventriculo morentur, ad illum trahunt acres, & biliosos succos,qui in caput euaporantes Phrenitidem augent, quæ noxa ab humido medicamento citò ad intestina dilabente nullo pacto est metuenda. Quantum ad secundam dubitationem,maior Medicorum pars tenet,& antè, & post coctionem soluentia medicamenta Phreniticis posse propinari,si materia turgeat,ac furiosa sit, ita ut bilis admodum vehementer, & insigni impetu in caput moueatur. Quo in casu statim,& nulla interposita mora exhibere oportet medicamentum,quod luxuriantem, ac veluti furentem humorem prius educat, quàm in cerebri partes infigatur, & inflammationem progignat. Nec desunt inter Practicæ Medicinæ scriptores,qui tum etiam scammoneata,& omninò valida medicamenta laudant, quorum opinio fortasse contemnenda non est, quia imminet,& iam præ foribus est morbus vehemens,&,vt plurimum

exitio

exitialis, qui à valentiori medicamento tenues illos, ac turgentes humores euacuante præcaueri poteſt. Tutius tamen erit blandioribus vti,& imitari Hippoc.& Gal.qui lib.4.de Rat.vict. in acut.in ardente febre, quæ ad inſtar Phrenitidis maximus eſt, & acutiſſimus morbus,ſi oris amaror vnà fuerit,potu lactis aſinini copioſi vel ſeri eius vtuntur ad redundantem bilem in ventriculo purgandam. Vnde nobis in Phrenitide ſolent in vſu eſſe quotidiano ſyrupi dicti violaceus,& roſaceus ſolutiui,quippe quia etiã ipſi refrigerãt, ac leniunt, præſertim violaceus;ſed roſaceus in capitis morbis magis conuenire videtur.Nam Aetius,Alexanderq; commendant in potu rhodomel dilutum ex aqua,quia roſa addit ad robur capitis, præterquàm quòd leui ſua adſtringẽdi facultate fluxũ humorũ,impetumq; reprimere aliquantiſper valet.Conueniens etiam medicamentum erit,quod accipit Elect.lenit.vnc.ſ.rhab.el.pul.drac.ij.ſeri caprini vnc.v.miſ.Vel accipiatis Pulpę tamarindorum vnc.ſ.rhabar.drac.ij.cum aqua hordei f.p.Itẽ accipere poteſtis Mannæ optimæ vñc.ij pulpæ tamar.vnc.ſ.elect.de ſucco roſ.drach.j.& hæc omnia diſſoluantur in decocto prunorum. Demùm non eſt omittendũ quod proponitur à Nicolao hunc in modũ Recipe flor. nymphææ, violarum,borraginis,bugloſſi,fumiterræ,ana p.vnum, pruna nu.x. ſeminis endiuiæ, ſem. maiorum frigid.ana vnc.ſ coquantur omnia ſimul in aqua,& colentur, & in colatura q.ſ.diſſoluatur tamarind. mannæ electæ ana vnc.ſ.elect.de ſucco roſar.drac.ij.miſ.Quoniam verò non ſolùm impoſsibile eſt aliquando medicamenta hæc per os Phreniticis offerre,ſed etiam quia licet à principio medicamentum ebiberint, poſtea tamen ſicca illis remanet aluus,ideò ad illa auxilia deueniendum à vobis eſt, quæ per ſedem inijcienda ſunt, quorum vſus valdè vtilis eſt in omni capitis affectu,quia dùm purgant ventrem inferiorem, ſubtrahunt omninò aliquod fomentum capiti,& trahendo deorſum ſucceſsione quadam reuellunt humores ad caput aſcendentes, & propterea videtis Galenum 2.Catat. ſummoperè laudare Archigenem, qui clyſteres plurimum commendabat. Sint verò clyſteres nec omninò acres,nec omninò leues,non illi,quia creduntur infirmare iecur,& corpus totum nimis conturbare, non hi, quia vel nihil, vel certè parum conferunt. Accipiatis itaque maluarum, mercurialis, florum violarum,

nymphææ,lactucæ,ana man.j.hordei vnc.j.coquantur omnia in aqua fontis, & colaturæ accipiatis lib. j. olei violati vnc.iij. facch.rub.vnc.ij.caſsiæ nuper extr. vnc. ſ. ſalis drach. ij. m. Aut accipiatis ſeri lactis,in quo bullierint lactuca,violaria, & portulaca, lib.j.mell. & ſacch.violati ana vnc.ij.olei viol.& nenuphar.an.vncias ij.m.Sunt qui accipiunt ſucci bliti lib j.olei vnc.iij. ſalis drac. ij.& ita indunt.Sequens mihi valdè placet.Recipe fol.bliti,maluæ mercurialis, violarum,lactucæ,ſcariolæ an.m.j.coquantur in aqua hordei, & colentur, cuius decocti accipiatis lib. j. ſacch. violati, olei violati ana vnc.ij.elect.de ſuc.roſar.drach.iij.m.Suppoſitoria aliquando in Phreniticis facilius intromittuntur,fiuntq; ex ſpeciebus hieræ ſ. Gal.melle, & ſale, interdum,quando valde ſopita apparet virtus, ex ſpeciebus hieræ logodionis, ex puluere centaureæ cum melle, & ſale, & non raro immiſcentur trochiſci alhandal.
Poſt medicamenti exhibitionem, ſuccedunt alterantia, inter quæ ſerum optimè depuratum, aut etiam lambicatum non infimum tenet locum. Paſsim præſcribuntur aquæ ſtillatitiæ acetoſæ,lactucæ,endiuiæ,nymphææ,& borraginis, aut aquarum loco exhibetur iuſculum pulli gallinacei alteratum nymphæa,borragine, lactuca, & acetoſa,vnà cum ſyrupo de limonibus,de granatis,de acido citri,de omphacio; Quæ quidem alterantia,ac humorem præparantia quolibet tempore præbeantur, cum res agatur cum non minus mente, quàm corpore ægrotantibus. Sed quì obſecro fit biliosorum humorum præparatio? eorum demulcendo feruorem, & impetum cohibendo. Quemadmodum etenim videmus nos ſuccinum vento agitatam paleam non trahere, & magnetem ferrum non niſi quietum, ſic per ſe, ſuapteq: natura mobilem, & inquietam bilem cholagogon minimè trahit, niſi prius à ſuo contrario alteratam. Tandem propinetur medicamentum, quod ita præſcribatur, & valet non ſolùm ad Phreniticos, ſed ad omnes alios capitis affectus calidiores, & ad febres tertianas, & ardentes: Recipe radicum graminis,& acetoſæ ana drach.ij.fol.cichorij, endiuiæ, cuſcutæ ana man.ſem.quatuor ſem. frigid. maiorum ana drach.j.flor.violar. nenupharis ana p.j. fiat decoctio. In colaturæ vnc.iiij,infundantur rhab. el.drach.ij. & in leui expreſsione diſſoluatis ſyr.roſati ſolutiui vnc.iij.& fiat potus.Et hęc de medicamentis

tis ratione totius, licet aliquibus non probetur in Phrenitide purgatio, quæ per medicamentum purgatorium fit, in fine ſcilicet, ac declinatione morbi, quia tùm materia in cerebro contenta per proprios cerebri meatus educenda eſt. Quantum pertinet ad caput, vel loquimur de vacuantibus caput per ſenſibiles meatus, dico per os, per nares, tunc maximè probantur quæ ſine maſticatione vacuare poſſunt, quia Phreniticus non obtemperat, vt eſt apud Galenus 13.Meth.cap.21.Vnde Galenus ipſe vngebat palatum: & vos, vbi opus erit, adhibeatis hoc linimentum. Recipe ſucci betæ, maluæ, lapathi, ana vnc. ſ. oxymel. ſ. vnc. vnam miſ. Validiora non deſunt, quæ ad libitum parare vnuſquiſque poteſt. Licet etiam vacuare per nares ſternutatorijs, quæ tamen vt facilius operentur, ac efficacius per illam partem capitis materiam educant, poſtponi debent ſuffimigio ex thymo, pulegio, origano coctis in aceto. Ita namq; materia in capite præparata promptè cedit ſternutatorijs. Vel loquimur de vacuantibus inſenſibiliter & per latentes poros, atque meatus, iuxta quam intentionem conueniunt & repercutientia, & digerentia, ſeu reſoluentia, prout nimirum materia nondum influxit, aut iam omnino fluxa, & impacta eſt. In quibus quidem adminiſtrandis accuratè attendere oportet varia Phrenitidis tempora, veluti cuiuſcunque inflammationis. Quandoquidem à principio morbi apocrouſtica, ideſt repellentia, quæ frigida ſunt, & adſtringentia probantur, ſicuti & in incremento, ſed non ęqua lance, vt audietis, in ſtatu, & declinatione calida moderatè, & diſcutientia. Ab initio purè reprimentia, & validiora, quàm in augmento, in quo aliquid digerentium cum reprimentibus miſcendum, in declinatione digerentia tantum, & reſoluentia, eaq; valentiora, quàm in vigore. In principio enim morbifica materia adhuc in motu eſt, ideò ſola repercutientia capiti applicanda, in augmento eadem materia iam fluxa, ſed non impacta, vnde cedit moderate reprimentibus, & aliquantiſper digerentibus. In ſtatu iam imbibita eſt, iccircò aut ſolis digerentibus vtendum, aut digerendũ magis, quàm reprimẽdum. In declinatione iam validè impacta eſt materia, & quæ in inflammata parte relicta eſt, poſt calidæ, tenuioriſq; reſolutionem, ſolis digerentibus, hiſq; valentioribus diſsipanda erit. Conuenit

enim hoc tempore Phrenitis cum Lethargo, amboq; hi affectus similia requirunt auxilia. Quæ singula cuiusmodi esse debeant, & qui modus in eorum vsu seruandus, dicetur in sequenti.

De recta administratione repellentium, ac digerentium in Phrenitide, deq; huius morbi per consensum à diaphragmate curatione. Lect. XVI.

N fine prę habiti sermonis ad topica in Phreniticis deueni, quibus hoc modo vtendum esse dicebatur; Ab initio quidem, cũ materia moueri primùm incipit, & notæ apparẽt impendentis potius, quàm præsentis Phrenitidis, reprimendum. In augmento, cum materiæ pars aliqua fluxit, non solùm repellendum, sed modicè etiam discutiendum. Sunt tamen qui hanc laudant intentionem in quacunque alia inflammatione, asserentes in reliquis inflammationibus licere in augmento cum repellentibus admiscere digerentia, sed in Phrenitide refrigerantia tantum, & virtutem principem sopientia conuenire: quibus videtur fauere Gal. 2. ad Glauc. 1. Vt verò morbus procedit, minuenda quæ reprimunt, adaugenda quę digerunt. Vnde in fine validis resoluentibus vtimur, quemadmodum in Lethargicis. Non tamen excidat vobis è memoria illud Gal. 13. Meth. 21. scilicet in inflammatione partium nobilium nunquam deferenda esse medicamenta repercutientia, quia semper oportet illas partes tueri, & robur ipsarum, ab humoribus, & vaporibus ingruentibus. Nunc ergò solùm remanet vobis ostendere cuiusmodi hæc omnia esse debeant, & quomodo applicanda sint, præsertim repellentia, de quibus controuertitur. Debent autem reprimentia, quæ Græcis apocroustica dicuntur, frigidæ esse, & crassæ substantiæ; contraria enim sunt attrahentibus calidis, & tenuis substantiæ. Debent præterea repellentia esse adstringẽtia, ratio est, vt partem, cui applicantur, possint densare, ne propter laxitatem facilè suscipiat. Quoniam tamen quæ huiusmodi sunt, dico frigida, & crassa vias sibi præcludunt, nec ad intimiores partes deuehi, ac pene-

penetrare poſſunt, ideò eorum imbecillitati occurrendum per ea, quæ reprimentia ipſa vehunt, nec tamen eorum vim frangũt, qualia ſunt tenuia, & frigida, vti acidum citri, ſuccus granatorum acidorum, & præcipuè acetum, quod Galenus omnibus alijs anteponit lib. 1. Catat. 8. Sed ex alia parte improbari poſſe videtur aceti vſus in curatione Phrenitidis, quòd acetum neruoſis, ac membranoſis partibus, imò cunctis inflammationibus aduerſatur, ne dicam quòd acetum inimicum eſt ijs, qui immoderatè vigilant, vt euenit plerunq; Phreniticis. Dicatis acetum in horum repellentium medicamentorum compoſitione non habere vim medicamenti principalis, ſed pro vehiculo tantum, ac faciliori penetratione inſeruire, qua ratione omninò conuenit, nec vlla inde pertimeſcenda noxa. Vnde videmus etiam Galenum lib. 2. Simpl. 19. affirmare acetũ dolorem progignere, quia acrimonia ſua morſum facit, & nihilominus praxim exercentes illud in cephalalgia, & in omnibus oxyrhodinis ad inflammationes uſurpant. Si tamen vigiliæ nimis intendantur, vice aceti poni iubebitis ſuccum vel limonum, vel aurantiorum, vel citri. Si quis autem veſtrûm noſſe cupiat, qua nam menſura præſcribi acetum debeat, idipſum docet Trallianus, qui hac de re loquens, notat in Phrenitide quintã partẽ aceti alijs rebus adijciendã eſſe. Inſuper in his oxyrhodinis inſtituẽdis ab oleis, quantum fieri poterit, abſtinebitis, quoniam in inflammato cerebro facile eſt, vt oleoſa magis flagrent, & ipſius cerebri incendium adaugeant. Exemplum autem oxyrhodini in Phrenitide ita ſit. Recipe olei roſati omphacini vnc. j. & ſ. aquæ roſ. vnc. ij. decoctionis nymphææ, lactucæ, & plantaginis vnc. iiij. ſ. aceti vnc. ij. m. Et cum pannis lineis, aut ſpongia ſynciput ad ſuturam coronalem irrigetur. Alij contenti ſunt oleo roſ. aqua roſ. & aceto, ſimul omnibus commiſtis, & agitatis. Quidam parant decoctum roſar. violarum, lactucæ, nymphęę, portulacę, & capitum papauerum, & huic addunt roſaceum, & modicum aceti, & ſic caput irrigant; quibus quidem non ſolùm repercutiunt, ſed facilè quoq; ſomnum conciliant; Rhaſis præcipit ſæpius inde vngere caput ex oleo violato, & lacte mulieris. In hoc remedij genere quęritur, vtrum adhibendum capiti ſit actu frigidum, an verò potius tepidum; qua in re determinanda parum concordes inter ſe video eſſe Medicos. Alij ſiqui-

dem actu frigidum, alij contra tepidum applicandum esse contendunt. Rhasis dicit solùm oxyrhodinum admouendum, qua nam verò qualitate non explicat. Hoc dissidium censeo dissoluendũ ex natura rei. In vera, & exquisita Phrenitide, qualis potissimum in biliosis naturis, ac tempore æstatis gigni solet, statim à principio morbi, quod principiũ, si morbus mediocriter moueatur, duos vel tres dies occupabit, puto oxyrhodinum actu frigidum conuenire, nec temerè quosdam cum Auicenna illud vel niue refrigeratum commendare. Affectus enim erysipelas est, vt audiuistis, cumq; propria ratione multum refrigerari poscat, cur amabo optima actu frigida non erunt? Galenus 9. Meth. verum erysipelas non aliter curare docet, & 14. Meth. maiori egere ait refrigeratione, quàm phlegmon, quòd plurimum ardore molestet. Accedit quod hac actuali refrigeratione bilis acrimonia retunditur, vnde minus infestat. Sic videmus Galenum in se se vsum frigido, vt sentiret apertissimè penetrasse lib. 13. Meth. In cephalalgijs ab acriori fuligine, & calidioribus vaporibus, & in pseudodelirijs febrium ardentium frontalia actu frigida præscripta millies sum expertus iuuamen euidentissimum afferre, nec vllum vnquam inde ægrotanti detrimentum accessisse obseruaui. Ideò cum Galeno dicatis, dùm hoc remedium capiti applicatur, habendam esse rationem temporis anni, naturæ patientis, & causæ morbificæ. In æstate siquidem, quo tempore Phrenitides maximè vigent, frigidum conuenit, quod quidẽ æstas indicat duplici nomine, & per se, & ex accidenti: Per se quoniam causę morbificæ rationem habet, per accidens, quia affectus biliosiores nobis demõstrat. In hyeme verò contrario modo agendum est, medio in medijs temporibus. Corpora mollia, & humida, qualia puerorum sunt, & albarum mulierum non adeò valide refrigerantia postulant, quoniam nec ità vera, & exquisita Phrenitide capiuntur, vti iuuenes propria natura calidi, siccique. Idem patet de natura humoris. In legitima siquidem Phrenitide quis non videt alia conuenire, quàm vbi multũ aut sanguinis, aut pituitosi humoris admistum sit? Quicunq; verò oxyrhodinum semper actu tepidum admouendum censent, posthabitis quæ mox dicebamus, ducem habent Aetium, qui excrementorum difflationem ex frigido prohiberi affirmat; Alij addunt non

ferre

ferre inflammatas cerebri meninges frigidi occursum. Primum nihil est, quia tunc quærimus aliam vacuationem per reprimentia, vt simul inhibeamus augmentum, non autem digestionem per halitum, quæ solùm in fine congruit. Secundum vix intelligo; An membranæ frigidi occursum minimè ferunt, quia inde dolent? An quia natura frigidæ, ex eo aliqua afficiuntur læsione? Nemo non videt meninges, licet natura frigidæ sint, cum iam calidiorem intemperiem, insignemq; ardorem conceperint, si quidem in sui naturam redire debent, multa refrigeratione opus habere, quia scilicet per immodicum caloris excessum à propria natura longè distant, quas propterea sola refrigeratione sanare possumus. Ne dicam quod cerebrum in viuente, & suis partibus conuestitum, nō est adeò frigidum, quin frigiditatem rosacei perferre posṡit. Nam Gal. 8. de Vsu part. 2. asserit omni tempore aere calidius inueniri, præterquàm quòd in transitu oxyrhodini vim, & facultatem remitti necesse est; Vnde si Gal. 11. Meth. 18. in inflammatione intra craniū probat castorium, quamuis sit calidius, quàm cōueniat materiæ phlegmonē producenti, nulla alia de causa, nisi quia vis medicamenti in itinere, ac transitu frangitur, quantò magis hoc dicendum in oxyrhodino actu frigido applicando? Ab initio igitur vsquequò morbus augeatur, huiusmodi oxyrhodinis vtendum erit in Phrenitide, quam dixi. In non vera Phrenitide, aut etiam in vera, sed progrediente morbo, temperandum à frigiditate, & præter repellentia addenda sunt discutientia. Tunc laudandum Aetij consilium, quia rarefaciendum simul, ac digerendum, alioqui negligatur, quia tepidum minimè repellet, neque id præstabit quod fluxio humorum, & inflammatio exigere videntur. Procedente affectu ad discussoria deueniendum, & quæ digerentia vocant, incipiendo ab imbecillioribus, & ad valentiora gradatim ascendendo. Vnde in incremento morbi, vsque ad medium status, seu post quatuor, aut etiam quinque dies peractos, rarefacientia simul cum repellentibus admiscenda erunt, & vos poteritis supra allatæ irrigationi addere flores chamæmeli, anethi, & meliloti, posimodum verò etiam serpyllum, pulegium, calamenthum, quæ pariter in aceto coquuntur pro suffimigio. Valentiora ponuntur in Lethargo, quæ locum quoque habent in Phrenitide

iam euidenter inclinante. Duo remanent enucleanda in ipsismet digerentibus, de animalibus quibusdam,& partibus eorum, quæ ad maiorem rarefactionem, atque discusionem capiti applicantur. Quod remedij genus non ità pridem fuit inuentum. An ex rei natura sit excogitatum, & adinuentum tale auxilium, & an alio in tēpore, quàm declinationis locum habeat, quando sunt, qui ante hoc tempus eo vtuntur, ad somnum quoque conciliandum. Sunt è Medicis recentioribus, qui ideò putant hoc ipsum remedium absolutè non conuenire, quia antiquiores Medici etiam Arabes, qui in praxi docenda Græcis videntur fuisse locupletiores, nullam de illo mentionem faciunt. Ad hæc materias ad caput trahere magis possunt animalia illa, tùm proprio actuali calore, tùm virtuali, quia calidi sunt temperamenti, vt gallus, & columbus; Scitote Auditores, quod experimento sæpè obseruatum fuit, hoc præsidij genus salutare esse, & antiquiores Medicos non omnia, & singula nobis ad vnguem tradere potuisse. Verisimum etenim est quod Seneca scribit: Artes nascentes rudes sunt, sed harum in processu subtilitas creuit. Medicina à principio paucarum fuit scientia herbarum, postea verò in immensum excreuit. Quare non ablegandum à Medicinæ vsu propositum auxilium, quòd illo veteres Medici vsi non sint. Conuenit enim quàm maximè, quia licet animalia illa calida sint, calida nihilominus sunt calore natiuo, qui blandisimus est, & visceribus nostris per quàm amicus. Quare calor ille natiuus non solùm blanditur cerebro, sed etiam placidisimè discutit. Propterea accipiunt alij pulmonem veruecis, vel pecudis, vbi primùm ab animali extractus est, & capiti ita calidum adhibent; vbi refriguit, ponunt in decoctione calida chamæmeli, & rosarum. Alij probant magis catulum per medium scissum, alij gallum, alij columbum, & alij pullum gallinaceum; In tempore ita procedendum. Ab initio dùm solis indigemus reprimentibus omninò abstinendum, in augmento, & statu vos vti poteritis, sed alijs additis. Noui ego Medicos celeberrimos, qui his temporibus vtebantur cum puluisculo superspersо rosarum, nymphææ, santalorum rubeorum, & consimilium refrigerantium. Quidam alij decoquunt in aceto, alij tandem infundere solent in decocto facto capitum papaueris, rosarum, vio-

larum,

larum, nymphææ, hordei, & chamæmeli. In fine ſtatus, & in declinatione tutò illis ferè ſolis vti licet, aut imbibitis, & infuſis in decoctis diſcutientibus, & reſoluentibus, qua de re ſatis. In Phrenitide illa per conſenſum diaphragmatis orta conuenit ſtatim venæ ſectio internæ brachij, vt in pleuritide. Inſuper ſanguis mittendus ex hæmorrhoidibus, & per cucurbitulas in dorſo ſcarificatas, & ad nates, & coxas. Purgatio facienda magis per clyſteres, ne pars offendatur. Præcordia fouenda, & perfundenda oleis violaceo, & roſaceo. Quinimò ſi magnus ſit æſtus, non deſunt, qui vtuntur ſucco ſemperuiui actu frigido, & folijs cucurbitæ impoſitis. Cautè nihilominus in his procedendum, ne lædatur anhelitus. Morbo progrediente relaxantia, & reſoluentia adhibenda, oleum amygdalinum dulce, anethinum, chamæmelinum, addito etiam roſaceo. Sunt qui parant cataplaſma ex lini ſemine, & hordeo cum hydrelæo. Aliqua alia videatis apud Hippocratem 2. de Morb. & de Affect. Hic enim per me finis eſt Phreniti-di, & ad Lethargum me confero :-

Libri Secundi de Phrenitide Finis.

DE

DE LETHARGO
LIBER TERTIVS.

Medicinæ Practicæ vocatæ encomium, & aliqua de ordine seruando in explicandis soporosis, alijsq; cerebri morbis. Lectio I.

AM quartus agitur annus, Præclarissimi Viri, ex quo in hoc splendidissimo literarum Emporio eam Medicinæ partem, quam vulgò, & passim Practicam appellant, palàm docere, & publicè profiteri aggressus sum. Quæ meritò, & summa cum ratione cæteris Medicinæ partibus tanquam antesignana præponitur. Hæc etenim illa est, quæ circa laborantia, & ægrotantia corpora potissimum versatur; vera, & inculpata sanitate fruentia minimè deserens; in illis corruptam emẽdando, in his integram sustentando igian, qua quidem præsente nihil homini vtilius, nihil iucundius, absente verò nihil deterius, nihil tristius euenire vnquam potest. Hęc Domini singulorum tùm morborum, tùm symptomatum causas, differentias, & signa, quæque dignostica, & prognostica accuratè rimatur, hæc indicationes curatiuas demonstrat, hæc tandem è triplici materia, in qua omnis inueniendorum remediorum ratio continetur, nempe Diæta, Pharmacia, & Chirurgia præsentanea auxilia, optatamque medelam, admiranda cum vtilitate nos elicere docet. Vnde à Græcis in Pathologiam, quæ de affectuum omnium præternaturam causis, & signis loquitur, ac differit, nec non in Therapeuticen, quæ illorum remedia docet, aptè admodum diuiditur. Pars enim altera, quam Physiologiam vocant, in qua cuncta, quæ nobis secundum naturam insunt, explicantur, alijs doctissimis viris demandata est, Theoricorum nomine insignitis. De hac Medicinæ parte, quam profitemur, intelligebat sapientissimus [redacted]

Eccle-

Ecclesiast. cap. 38. Altissimus creauit Medicinam de terra,& vir prudens non abhorrebit illam, & paulo infra; Da locum Medico: etenim illum Dominus creauit,& nõ discedat à te,quia opera eius sunt necessaria. Antea verò dixerat; Medicus à Rege accipiet donationem,& disciplina Medici exaltabit caput illius, & in conspectu Magnatum collaudabitur. Quæ res vt aliquibus exemplis illustribus comprobetur,habemus apud Herodotum in Thalia magnã fuisse apud Darium Democedis Medici auctoritatem,excellentiã, lucrum. Nam duobus aurearum compedũ paribus ab ipso Dario, quem sanitati restituerat, donatus est, & ab vxoribus eius aureis phialis prætiosissimis: Augustus Antonium Musam ob restitutam sibi salutem annulo aureo donauit, idest dignitate equestri, & non eum solùm, sed etiam alios omnes eandem artem profitentes, auctore Nicæo. Eidem Medico,cuius opera ex ancipiti morbo Augustus conualuerat, Senatores Romani statuam ære collato, iuxta signum Aesculapij statuerunt,affirmante Suetonio. Taceo Taddęũ Florentinum ab Honorio Papa eius nominis Quarto vocatum, qui præter centũ aureos sibi in singulos dies statutos, sanitate restituta, decem quoque millibus aureorum ditatus fuit, de quo legatis Volaterranum in Anthropologia; taceo & Iacobum Canterium Gallum menstrua mercede decem aureorum millia habentem à Ludouico Vndecimo Francorum Rege: Apud quem permagna illi fides erat, vt in sua Chronica Argentonius testatum reliquit. De Medicis hanc Medicinæ partem exercentibus, dubio procul accipiendum est illud Homeri 2. Iliad.

Vir Medicus multis alijs æquandus honore est:

De ijsdem sermo erat Platoni dum 6. de Rep. & 1. de Legib. Medicos Reipublicæ necessarios esse multis probat, & Aristoteles quando 10. Ethic. scripsit, Medicos è libris minimè fieri, an non clarè voluit significare, practicam Medicinæ partem eam potissimum esse, quæ Medicos facit? In hac siquidem Medicina practica habetur particularis quædam exercitatio, quæ dici vix potest quantum conferat ad morborum curationem addiscẽdam, de qua verba faciens Galenus 2. de Locis aff. 9. & 9. Meth. 6. affirmabat Medico ad suum finem consequendum, duo maximè esse necessaria, nempe aliquam dogmatum vniuersalium intelligentiã,

& as-

& asiduam in particularibus exercitationem. In hac igitur morbi omnes cunctarum nostri corporis partium expenduntur, & cum partes dico, nõ quaslibet partes intelligo, quę in humani corporis compositionem veniunt, vt accipit Gal. 1. Meth. 2. & 1. de Elem. 6. sed pro illis tantum partibus accipio, quæ certam habent circumscriptionem, & perfectam edere operationem possunt, vt est apud Gal. 1. de Vsu par. 3. Ordo autem Almi huius Gymnasij, veluti & aliorum omnium est, vt à capite exordium sumatur, deinde ad medium, & infimum ventrem deueniatur, postremò de febribus agatur. Quæ cuncta præterito triennio pro virium mearum exilitate absolui. Ad caput iterum redeundum, & de morbis eius rursus hoc anno vobiscum agere oportet. Innumera tamen cum sint morborum genera caput exercere, ac infestare solita, tàm extrinsecus, quàm intrinsecus, à quibusnam sermo noster inchoabitur? Hoc enim ad libitum est: Externos capitis affectus, vti areas, sub quibus alopecia, ophiasis, itẽ defluuium capillorum, & caluitium comprehenduntur, omittendos censui, tãquam turpitudines potius, quàm morbos, & ad exornatoriam seu cosmeticam Medicinam spectantes. Sic enim eam vocat Gal. lib. 1. Catat. cap. 2. & aliquando exercuit propter fœminas regias, quibus, vt idem ait, obedire oportet. Eiusdem census æstimantur fortasse non temerè achores, seu tineę, porrigo, & phtiriasis, quos propterea in aliud tempus reijcio; Quare de internis propriè, & simpliciter morbis tantummodò loquar, qui quotidie in medendo nobis occurrunt, magno cum vitæ ęgrotantium discrimine. Aliàs à capitis dolore incepimus Rhasis ordinem secuti: nam & ille librum suum nonum ad Almansorem à capitis dolore auspicatur. Quod etiam Galenum fecisse non ignoramus in lib. Catat. vbi post cutis affectus, statim sese contulit ad dolorem tractandum, quem pariter imitatus est Alexander Trallianus, & Auicenna pr. tertij, vt vnusquisque vestrûm optimè nouit. Verùm hic ordo perpetuò seruandus? Huic normæ semper inhærendum? Dicimus nos Medicinæ leges non esse ad Polycleti immutabilem regulam referendas; sed ad Lesbiam normam adaptandas, quam quidem pro factorum, personarum, ac temporum circumstantijs magistratus æquitas commutare solet. Non multis ab hinc mensibus cum de febribus dissererem, post ephemeras

statim

ſtatim ad putridas deueni, de hecticis deinceps tractaturus, quem ordinem habet Auicenna, cum nihilominns Galenus poſt ephemeras, mox hecticas expendere incipiat, & vltimo loco putridas; ambobus autem ſui conſilij, & propriæ ſententiæ ratio non deeſt. Propoſuerat ſibi Galenus, vt clarè patet ex primo ad Glauc. 2. ſe velle prius de his febribus ſermonem facere, quæ ſimpliciſsimæ ſunt, iuxta vulgarem, & communem ordinem, qui eſt, vt à rebus prioribus & ſimplicioribus noſtrum exordiamur ſermonem, deinde ad eas, quæ ſunt magis compoſitæ, accedamus. Putridæ enim febres non adeò ſimplices ſunt, vt ephemeræ, & hecticæ, ſed magis compoſitæ, tàm ſi illarum cauſas, quàm ſymptomata, quæ illas concomitãtur, reſpicimus. Auicenna verò aliam fortaſſe habuit conſideratio-nem [illegible] ditur in ſpiritibus, poſtmodum in humoribus, poſtremò in ſolidis. Quibus omnibus addatur Galeni teſtimonium. Nam dùm quidam Hippocratis interpretes hoc illi crimen obijcerent, quod de luxationibus primùm immutato ordine agat, deinde verò de fracturis, cum fracturas luxationibus anteponere debuiſſet, Galenus ipſe eos ſummoperè irridet in initio Comm. primi de fracturis, apertè nobis demonſtrans nullam extare legem, quæ homines cogat eundem perpetuò ordinem ſeruare, imò pro vario arbitratu varios etiam ordines diuerſa ratione inſtitui poſſe. Hæc licet longè petita ea de cauſa protuli, ne quis veſtrûm fortaſſe me alicuius notæ inſimulet, ſi non à dolore capitis, vt moris eſt, ſed ab alijs affectibus initium faciam. Cuius etiam propoſiti ratio multiplex afferri poteſt, ſed in primis quia impoſsibile eſt huius nobiliſsimi membri morbos omnes, qui plurimi ſunt, tàm breui tempore ad vnguem expendere, & ſigillatim percurrere. Vnde neceſſe eſt magis frequentes tantum, & curatu difficiliores proſequi. Præterea quia noui multos affuturos, qui ad me audiendum cõuenere ab eo vſq; tempore, quo capitis morbos exponebam, quibus fortaſſe eadem inchoare, & acta reaſſumere cum ipſorum moleſtia videbor. Quamobrem dummodò à capite exordium noſtra deſumat oratio, quid ad vos an ab hoc, vel illo capitis morbo fiat? Decreui enim, & iam in animum induxi meum à Lethargo incipere, & ſub eo ſoporoſos morbos omnes pro viribus expendere; quod cum faciam, aliquem

etiam ordinem ſeruabo, ſi rectè memoria tenetis, morbum poſtremo loco aliàs, dùm circa caput verſaremur, explicatum, Phrenitidem fuiſſe, cui in ordine apud omnes Practicæ ſcriptores Lethargus ſuccedit. Hic morbus non ſolùm grauiſsimus, vt ſuo loco intelligetis, ſed etiam frequentiſsimus eſt, cùm alijs in vrbibus, in quibus diù medicinam exercui, tùm Romæ præſertim, humidioris, & craſſioris tàm cibi, quàm cæli ratione. In ſequentibus ergò ad Lethargum expugnandum me accingam, cuius primùm eſſentiam in quid nominis, & in quid rei, vt iſti loquuntur, deinceps differentias, mox cauſas, poſtea ſigna omnia cùm dignoſtica, tùm prognoſtica, demùm curandi rationem per indicationes elicitam Vobis ante oculos ponere ſtudebo. A principio tamen mei ſermonis breuem quandam capitis & cerebri anatom[illegible] quam profectò & in dignoſcẽdis, & in curandis illarũ partiũ ægritudinibus valdè neceſſariam, nedum vtilem eſſe, quiuis etiam ruditer in arte verſatus facillimè cognoſcit, præterquàm quòd Celſus lib. 4. c. 1. ſic traditum reliquit: Omnium interiorum morbi, curationeſq; in notitiam venient, ſi prius eorum ſedes breuiter oſtendero. Interim Vos, præſertim qui nunc primùm Medicinę ſtudijs, ac diuinæ artis myſterijs initiamini, mentes veſtras accingite, ingenijq; acumen ad tàm præſtantem, & proficuam diſciplinam capeſſendam dirigite, omni poſthabito & animi, & corporis labore. Artem enim longam in tàm breui vita citra aſsiduum ſtudium, abſque perenni exercitatione, ad mediocritatem, nedum integrè aſſequi impoſsibile eſt. Dixi.

Breuis quædam, & dilucida Capitis, & partium eius delineatio, ex melioribus Anatomicis. *Lect.* *II.*

DE Lethargo non ita poſt verba facturus, veluti de cæteris capitis, & cerebri morbis grauioribus à me aliàs non examinatis, breuem quandam huius membri anatomem Vobis Medicinæ ſtudioſis ante oculos ponere conſtitui, prout meliores Anatomici è recentioribus nos docuerunt, quorum omnium laudatiſsimus vixit, viuetq; in poſterum Andreas Laurentius. Hoc ipſum autem ego non ſolùm vtile, ſed valdè neceſſa-

cessarium etiam esse existimo Medicis omnibus capitis morbos cognoscere,& curare cupientibus, vt sileam quod ad prognosticũ ex arte, ac methodo pronunciandum,nihil aptius excogitari anatome potest. Magnam etenim partem ad hæc tria confert. Ad diagnosim,quia & affectus,& affectæ particulæ signa maximè principalia non solùm ab actionis læsione, & excretis hauriuntur, sed etiam à situ loci,& ipsiusmet partis. Ad prognosim,quoniam inter capita prognoseos apud Hippocratem connumeratur & actio læsa. At actiones partium sunt.Quinimò ex Gal. 1.de Loc.aff.scimus non lædi actionem, nisi pars, quæ ipsam facit, vnà etiam lædatur. Curationi deniq; quantum inseruiat partium cognitio,expressit eleganter Galenus in libello de ossibus à principio, quando inquit. Omnia quæ sunt in medendo scopum habent id quod naturaliter est constitutum. Ad hæc scripsit etiam Aristoteles 1. de Anima; Rectum est index sui,& obliqui.Quanam siquidem ratione,& quonam modo luxata ossa restituet Medicus, si naturalem eorum situm,& structuram ignoret? An non liberè fatetur Hippocrates à capitis suturis se fuisse deceptum? Præterea in medicina facienda, cum Medici cerebrum alterare, & ad contrariam crasin immutare student,inunctiones,pulueres,& emplastra super commissuras semper imponunt,quæ si ignorentur, quomodo patientis ægritudini consuletur?Cum itaque tanta sit partium cognitionis vtilitas, ac necessitas, nos antequam de capitis morbis agere incipiamus, breuibus eiusdem capitis anatomem exponamus. Caput igitur membrum est corporis diuinissimum, reliquorumq; membrorum princeps,cui totum corpus Deus subesse,ac parere voluit, vt Plato de Natura testatur. Quod tamen sic intelligendum est, vt in cerebri gratiam à Platone prolatum illud sit, cuius tantum nomine constructum caput fuit: illius enim & domicilium, & propugnaculum dicitur Hippocrati.Neq; credatis Auerroi,dùm Galeno imponit voluisse conditum fuisse caput propter oculos.Nam hoc nũquam asseruit Galenus,sed propter oculos supremum locum caput occupasse. Plato autem seipsum explicans eodem in loco subdit situm fuisse caput editissimo loco, quia intelligentem animæ facultatem,tanquam reginam, & principem in sublime attolli oportuerat, vt irascibilis, & concupiscibilis veluti famulæ illi subseruirent,

eiusq;

eiusq; gubernaculo regerentur. Capitis forma rotunda quidem est, eò quòd membro nobilissimo figura debebatur omnium nobilissima, omissis alijs causis, quæ ab Anatomicis referuntur, non tamen, vt patet, exquisitè, & ad vnguem globosa, sed ad latera quadantenus depressa, vt quandam spheræ imaginem præseferat. Dicebat de capite Aristoteles 2. de Anima tex. 38. vt caput animalium, sic radices plantarum esse, innuens in animalibus talem esse capitis naturam, qualis in plantis est natura radicis. Nam per caput animalia cibum assumunt, per radices plantæ nutriuntur, & animal, ac planta depereunt, si illi caput, huic radix abscindatur. Numerus verò partium caput constituentium denarius est. In primis sese offerunt capilli, secundo cutis, tertio caro, quarto membrana, quinto cranium, sexto dura, & pia mater, septimo substantia medullaris cerebri, octauo duæ membranæ cerebro subiacentes, nono rete mirabile, decimo os basilare, quod est basis, & fulcimen totius capitis. Pilosi capitis humani rationem quærens Aristoteles 2. de Part. anim. 14. ita loquitur. Homo animalium maximè omnium piloso capite est, tùm ad necessitatem, tùm ad præsidij rationem: necessarium enim propter cerebri humiditatem, & commissuras caluæ. Nam vbi plurimum humoris, calorisq; est, ibidem ortum pilorum copiosum esse necesse est: adiumenti autem ratio, vt frequentia pili caput operiens defendat à nimio frigore, & calore. Cutis capitis crassa, vt nostis, est, ad hoc vt pili altius figere possint radices, & vt melius ossa cerebri exanguia obducat, & foueat. Caro reperitur solùm in fronte, ac temporibus, nō item alijs capitis partibus, & illa quidem musculosa ad motum præbendum. Membrana est densa, & solida, quæ quoniam cranij os extrinsecus tegit, peculiari nomine pericranion vocatur. Potest tamen etiam communiori voce perioſtion dici, neq; fidem habeatis ijs, qui duas membranas diuersas statuunt pericranion, & perioſtion. Eos enim fortasse decepit pericranij crassities, quæ necessaria fuit ad ossis nobilissimi tutelam; Oritur autem pericranium à crassa meninge medijs quibusdam villis nerueis, quibus cranij suturis, ac foraminibus adhæres̄cit, indeq; foras elapsa ita extenditur, vt exteriorem hanc membranam conficiat. Hinc pericranij interuentu dura meninx cranio suspensa tenetur, ne cerebrum comprimendo lædat

subia-

Subiacet huic membranę cranion ita appellatum, quod ſit veluti
cranos ſeu galea, cerebrum vndequaq; tegens, & obuallans. Quod
os mira naturæ prouidentia craſſum, & rarum fabrefactum fuit,
craſſum quia futurum erat cerebri propugnaculum, rarum, &, vt
ita dicam, fungoſum, & pumici ſimile triplici ratione; Prima ne pon
dere ſuo grauaret; ſecunda, vt ſuccum pro alimento contineret; ter-
tia ad vaporum perſpirationem. Pars hæc tota capillitio veſtita
calua, & caluaria vulgò nuncupatur, & ex varijs componitur oſsi-
bus, ne ſcilicet vna parte læſa, altera pariter in conſenſum traha-
tur. In anteriori parte reperitur os frõtis, deinde os ſyncipitis Græ
cè bregmatis, quod ſub eo cerebrum humidiſsimum, & capaciſsi-
mum ſit, quod tamen duplex ponitur à Veſalio, Laurentio, & alijs,
in parte poſtica os occipitis, inion Græcis, omnium craſsiſsimum,
& duriſsimum, ad ambo capitis latera oſſa πρωροτάφων, nobis oſſa
temporum dicta, quia canitie ætatis annos prodant. Vnde Home-
rus à temporum canitie πολιοκροτάφυς homines vocat, aliud baſilare,
quod in baſi capitis ſitum ſit, à Græcis os ſphænoides dictum, ſeu
cunei forme, non quia cunei formam habeat, ſed quia inter oſſa
capitis & ſuperioris mandibulæ veluti cuneus quidam inſeritur, ab
Arabibus os colatorij appellatur, quod huic glans pituitaria ad-
iaceat, quæ cerebri excrementa carne ſua bibula, & poroſa
ad modum ſpongiæ excipit, quæ poſtmodum per oſsis huius fora-
mina in palatum ſenſim deponit. Omitto tamen oſsicula reperta
à neotericis in organo auditorio. Nam Veſalius duo enumerat,
alterum malleoli, alterum incudis vicem gerens. Columbus tertiũ
addit ſtapedi ſimile. Superiora oſſa ſuturis, vel commiſſuris diſtin-
guuntur, quoniam ex illiſmet oſsibus tres conflantur commiſſuræ,
coronalis in parte anteriori, vbi bregma dictum reperitur, in po-
ſteriori altera, quæ à ſimilitudine Græcè literæ Λ lambdioides vo-
catur, & quę in capitis longitudinem porrigitur cranium diuidens
ſagittalis dicta. Hæ ſunt verę, & legitimæ ſuturæ, quæ inuicem mo-
re dentatæ ſerræ connectuntur. Sunt & aliæ duæ à ſagittali ferè
æque diſtantes, ſuper aures, quæ mendoſæ, ac nothæ dicuntur, eò
quod non vt veræ pectinatim, & ad inſtar ſerræ, ſed veluti duarum
inuicem incumbentium ſquammarum imaginem pręſeferant, inde
ſquammoſæ etiam nominantur. Videor mihi hoc in loco audire

aliquem vestrûm quærentem cur primæ illæ suturæ serratiles sint, dico instar dentium serræ inter se compactæ, non autem nodales, & qui sit earum vsus. Ad primum quæsitum respondeo, ideò serratiles factas esse à natura, vt essent firmiores; minimè nodales, quia motu non indigent, quæ doctrina habetur apud Galenum 8. & 9. de Vsu patt. Ad secundum dico multiplicem esse suturarum vsum, sed, vt elicitur ex eodem Galeni loco, duplex potissimum statui potest, alter quidem interior, alter verò exterior. Interior vsus est, vt fumi, & vapores ad caput ascendentes commodius euaporare, & resolui queant; Vnde fit, vt quibus calua ἄρραφος est, hi cephalæa miserrimè torqueantur. Exterior vsus est, vt medicamentorum externorũ, quę quotidie ad cerebri intẽperaturas corrigendas vsurpantur, vis, & facultas altius penetret. Hinc iubet idem Gal. lib. 13. Meth. topica suturarum regioni admouenda esse. Ablato cranio, seu adaperto caluariæ osse visui primùm offertur meninx crassa, quæ alligatur cranio villorum interiectu, qui per suturas egredientes expansi pericranion creãt, à cranio tamen ipso tantum distat, quantum cerebro dilatando, & constringendo satis erat. Est membrana hęc foraminibus multis peruia, quibus cerebri neruos, arterias, venas, infundibulum, & dorsalem medullam transmittat. Post hanc membranam conspicua mox fit pia mater substantia tenuis, ac mollis, quæ vniuersum cerebri corpus arctè amplectitur, non exteriorem modò eius superficiem tegens, sed in penitiores eius recessus peruadens, multis venulis insignita, nutritionis gratia. Qua etiam de causa à Gal. assimilatur χωρίῳ, hoc est secundo inuolucro embryj; venas enim continet, quibus nutritur cerebrum. Hæ duæ membranæ cerebrum diuidunt secundum longitudinem in duas medietates, vt ita loquar, falcis messoriæ imaginem referentes, non tamen ad basim vsque pertinet hæc diuisio, vt perperã aliqui existimarunt, de quorum censu fuit non solùm Matthæus Curtius in Mundinum, verùm quoque ante eum Auicenna pr. 3. secundo, sed ad dimidium cerebri tantum, vt sensus ipse demonstrat, secundum latitudinem cerebrum anterius à posteriori, & cerebrum à cerebello magna sui parte dirimunt. Postmodum cerebri apparet substantia mollis, alba, & medullaris ex purissima seminis, & spirituum portione fabricata, & quamuis medullarem

voca-

vocauerim,non credatis tamen esse similem medullæ, quæ in osśiũ cauernis continetur,quia nec igne liquatur,nec per inedias,aut febriles ardores minuitur,de qua re adeatis tùm Galenũ 1.de Motu muſcul.tùm Ariſt.2. De part.animal.7.Hinc videmus Hippocr. in lib. de Gland. ſcriptum reliquiſſe, ſimile eſſe cerebrum glandulæ, quia album,& friabile. Mollem autem oportuit eſſe cerebri ipſius ſubſtantiam,cùm vt facilior idolorum fiat impreſsio, tùm vt flexiles magis ſint nerui,tùm denique ne põdere, & duritie nimiũ grauet. Albam verò eſſe conſtat,& ratione materiæ,quia ſpermatica, & ratione finis, vt ſpiritus animales limpidiſſimi forent, non tenebricoſi,quales in melancholicis eſſe dicuntur. Ex hac mollitie, & colore albo colligatis inſitum cerebri temperamẽtum in omnibus frigidum, & humidum eſſe,quod apertè docuit Hippocr. dùm in libello de Glandulis nuper citato, vocat cerebrum ſedem,ac metropolim frigidi, & glutinoſi. Verùm dubitabit hoc in loco ingenioſus aliquis,nùm cerebrum ſapienter, & cum ratione à natura donatum ſit tali temperamento, cum fateantur omnes cerebrum maximè conditum eſſe ad internorum ſenſuum,& principum facultatum functiones edendas, & ad ſpiritus animalis generationem. Quandoquidem ſciunt Domini mei frigiditatem, & humiditatem magnoperè obeſſe animæ potentijs,quæ à qualitatibus illis manifeſtè torpeſcunt,ac ſegniores euadunt,vnde magis roborari videtur Ariſt. opinio, quòd cerebrum tantummodò factum ſit à natura ad cordis refrigerationem; 2. De part.animal.7.Ad quam dubitationem dicatis oportuiſſe cerebrum frigido, & humido temperamento excedere, ne membrum perpetuæ dicatum cogitationi accenderetur,ne ve animales ſpiritus, qui ſunt cæterorum ſpirituũ puriſsimi,ac tenuiſsimi, adeò prompte euaneſcerent; quod ſi cerebrum in caliditate excederet,omnes eius motus furibundi, ac temerarij euaderent,& quæuis ſenſationes deliræ eſſent,quales acutè febrientium,& Phreniticorum in primis exiſtunt. Aduerſus Ariſtotelem clarè ſtat Galenus noſter 8. de Vſu part. 2. Nam ſi cerebrum hunc ſolum vſum haberet,nequaquam illud tàm longe à corde natura locaſſet,ſed vel ipſimet cordi adiunxiſſet,vti pulmonem, aut ſaltem in thorace omnino poſuiſſet. Præterea ſi glaciei inſtar ad ſolam cordis refrigerationem formatum cerebrum fuit, quid

M 2 tanto

tanto artificio ſinuum, plexuum, neruorum, & camerati corporis opus erat? Superſunt adhuc pauca quædam de cerebri partium cognitione, quæ penitus abſoluam in ſequenti.

De eadem materia, & an cerebri facultates principes ſedibus inter ſe distincta ſint. *Lect.* III.

AD calcem, ſeu ad extremũ prehabitæ Lectionis, in qua omnium fermè capitis partium quandam veluti effigiem delineaui, ad cerebri ſubſtantiam deueni, quam etiam dixi eſſe ſimilem glandulæ potius, quàm medullæ, quæ in oſsium cauernis continetur, idq; Hippocratis, Galeni, & Ariſtotelis teſtimonijs abundè probatum fuit; vbi ſimiliter cauſas attuli, cur mollis, & alba facta ſit à natura, ac tandem cur oportuit cerebrum frigido, & humido eſſe temperamento, reiecta Principis philoſophorum ſententia, quod huiuſmodi membrum tantummodò fabrefactum ſit ad cõtemperandam cordis caliditatem. Nunc autem ad rem inſtitutam, & iam inchoatam perficiendam redeo, vt ei fine impoſito, morbos ipſos quàm primum aggredi poſsim. Sunt igitur qui cerebri figuram tenuiorũ inteſtinorum gyris æquiparant ea de cauſa, quia ſcilicet cerebrum infinitos habet anfractus, & circumuolutiones plurimas, quę licet in exteriore cerebro conſpiciantur, attamen & multæ quoque in cerebri ſubſtantiam intimius penetrant, in quarum quidem vſu hallucinatus eſt vehementer Eraſiſtratus, dùm ad intelligendum fuiſſe conſtructas autumauit. Si hoc enim verum eſſet, vtique boues, & aſini ſaperent, ac intelligerent, quod ſapiunt, ac intelligunt homines, & nihilo tamen Galenus ipſe, quo loco docet anatomen in cerebro bouis: cerebrum, inquit, bouis ſimile eſt cerebro hominis, præterquam quod intellectu, & cogitatione caret; Et 8. de Vſu part. 6. non admodum differre ait cerebrum bruti animantis ab hominis cerebro tametſi complexione differant. Ideò cum eodem Galeno dicatis cerebrum tot mæandris, totque gyris conſtare, vt cùm ſpiritui aditus ad omnem eius partem patefactus eſſet, tùm verò etiam, vt pia, ac tenuis membrana cerebro nutriendo deſtinata in penitiores

res cerebri ſinus ſeſe inſinuare poſſet. Vaſtiſsima ſiquidem cum ſit cerebri moles, ſi venæ & arteriæ per externam tantum ſuperficiem excurrerent, dubio procul ipſi nutriendo, & natiuo calori cõſeruã-do nullo pacto ſufficerent. Sunt qui alios comminiſcuntur vſus, & fines, ſed nihil ad nos in præſenti. Subter hãc cerebri partem exteriorẽ diſtantia craſsitiei duorum, vel trium digitorum, iacet altera pars cerebri durior, & candidior, abſq; venulis, & arteriolis, quæ ſaltem ſenſu cognoſci queant, & abſq; tenui membrana; Quæ pars ob duritiem calloſum corpus dicitur, quod geminis ventriculis dextro, & ſiniſtro excauatum cernitur, & hi ſunt priores cerebri ventriculi, quos Gal. anteriores nuncupat, ſed rectius per Laurentium, vel priores, vel ſuperiores; ratioq; ab eo adducitur, quia in medio cerebro morantur, à fronte tanto interuallo, quanto ab occipite diſtantes, tantumq; ferè à baſi, quantum à vertice; Figura horum ventriculorũ Lunæ falcatæ cõparatur, alij humanæ auriculæ magis libenter aſsimilant. Magnitudine capaciſsimi ſunt omnium, & maximi, fortaſſe quia ſpiritum non adeò purum, & elaboratum, ſed craſſiorem continent. Cur gemini? Quoniã alterutro læſo, animalis functio adeò neceſſaria nõ penitus intercipitur, vnde etiam leuius cõtingit periculum. Quam rem Gal. 8. de Vſupar. c. 10. hiſtoria illius adoleſcentis confirmat, cui ventriculus tantum dexter vulneratus fuerat, & ſanus euaſit. Quod ſi vterq; ſinus ſauciatus fuiſſet, neutiquam incolumis euaſiſſet; Neq; ſibi cõtradicit Gal. dum 6. Aph. 8. ſcribit vulnera in cerebro, ſi ad ventriculos vſq; penetrent, lethalia, ſi verò non penetrent ſanabilia euadere, quia de mente eiuſdẽ Galeni loco à me nuper adducto, organorum, quę gemina inſtituta ſunt à natura, hæc ſolet eſſe maximè communis vtilitas, vt ſi alterum ipſorum patiatur, alterum famuletur, ideò addit Galen. quod Smyrnæus ille adoleſcens nõ vixiſſet, ſi ambo illi ventriculi ſimul vulnerati fuiſſent. Vſus horum ventriculorum nõ vnus eſſe fertur, princeps tamen, & primarius eſt pro animalium ſpirituum elaboratione, ac vlteriori præparatione, in illis etenim adhuc ſunt craſſiores, & ideò ibi plexus choroides ſiti fuerũt; præterea inſeruiunt dicti ventriculi pro inſpiratione, & expiratione cerebri, necnon pro ſuſcipiẽdis odoribus, & hinc eſt quod ab illis ad narium oſſa cribri inſtar perforata, proceſſus mammillares appellati ferũtur, per quos

cerebrum inſpirat,& odorum ſpecies accipit, & propterea odoratus organa vocantur. Tertius ventriculus ſtatim apparet ablato corpore illo camerato, nempe cameræ modo extructo, & tribus quaſi columnis ſuffulto,quod cerebri ampliſsimam molem ſuſtentat,ne hunc ſinum comprimat;Hic nil aliud eſt,niſi cõmunis quædam cauitas,in quam ambo ſuperiores ventres humiliori ſui ſede dehiſcunt.Hunc ventrem Gal. vocat medium,à quo duo ſcaturiũt ductus,alter ad cerebri baſim deſcendit, & peluim,ac infundibulũ nuncupant,eò quòd per ipſum veluti per manicam vocatam Hippocratis cerebri tranſcolantur humiditates,& ideò huic pelui ſubſternitur glans pituitaria,quæ,vt diximus,carne ſua poroſa ſpõgiæ inſtar cerebri pituitoſa excrementa excipit, & per cunei foramina ſenſim in palatum inſtillat; alter verò ductus priore maior ad quartum ventriculum dirigitur,& eſt via quædam à tertio ad quartum ſinum.In eo itinere obuiam fiunt conarium,nates,teſtes,de quibus videant ipſimet Anatomici.Noſtra enim intentio nõ eſt ſigillatim quasuis cerebri particulas expendere . Hucuſque ergo de partibus cerebri ; nunc breuiter diſquirendum , num principes animæ functiones,quæ celebrantur in cerebro, loco , & ſede differant inter ſe,an promiſcuè in tota cerebri ſubſtantia contineantur ; quæſtio hinc inde varijs,& rationibus, & auctoritatibus iam pridem agitata inter Galenicos , & Arabes , quæ licet ad curationem parum conferat,ſi Galeni doctrinam inſequi volumus, attamen quia Arabes in ipſa praxi admodum accurati contrariam habent ſententiam,& pro varia læſione in principibus facultatibus , ità varijs,ac diuerſis capitis partibus topica admoueri debere contendunt,idcircò breuibus oſtendam,vtra,me iudice, amplectenda ſit opinio . Fuere ergo qui ſingulis facultatibus ſingulas ſedes aſsignandas eſſe voluere , phantaſiam in anterioribus ventriculis, rationem in medio,memoriam in poſteriore locantes . Ità cenſent Auicen.Fen.1.tract.6.cap.5.Auerr.in principio Canticę,in Com. de Memoria & reminiſcentia cap.2.& 2.Coll. 10.Cum quibus con ſentiunt Iacobus de partibus in ſuis Comm. ad Auicen. & Nicolaus Florentinus in tract. de Animi potentijs . Rationes multæ afferuntur ab illis, deſumpta à rei,quam vocant,natura,quas videre poteritis apud eos,qui data opera hanc cõtrouerſiam pertractant,

inter

inter quas quidem rationes, illa non minima esse videtur, quia credibile est in anteriori parte, vbi vigent sensus, ob mollitiem fieri imaginationē, in posteriori parte ob duritiē, memorandi potētiam residere, in media discursum seu rationem, quia eget & sensibus, & memoria. Quinimò afferunt in medium quendam Galeni locum ex 1. Pror. 27. vbi hæc legitur Hippocr. sententia. Permutationes in Phrenitide conuulsiones indicant. Quam explicans Galenus dicit permutationes fieri in Phrenitide, quando modò imaginatio, modò discursus, modò memoria læditur, & exponens vlterius quanam ratione modò vna ipsarum facultatum lędatur, modò altera, inquit hoc fieri, quia humores modò in vnam, modò in alteram cerebri partem mouentur. Quamobrem si morbificæ materiæ motus in diuersas partes cerebri, modò imaginationem, modò discursum, modò memoriam labefactat, necessariò cum Gal. concludendum, huiusmodi operationes nō promiscuè in vniuersa cerebri substātia, sed disiunctim, & varijs in locis celebrari; Nihilo tamen mihi multò magis probatur alterius sectæ opinio, ita vt prædictæ facultates nullo modo sedibus distinctæ sint, ac separatæ, sed omnes in toto cerebro fiant. Sic enim etiam cum Gal. censent quamplures è neotericis primæ notæ Fuchsius, Fernelius, Altomarius, Laurentius, & alij, qui similiter rationibus, & argumentis, veluti auctoritatibus ex Gal. & cæteris depromptis facilè respondent, in quibus ego non diutius immorabor, quia singula apud illosmet quiuis vestrûm videre potest; Interim scitis omnes animum primarum qualitatum ministerio varie operari, & ideo fieri posse, vt vna qualitas à suo contrario offendatur, alia illæsa, propterea haud mirum esse, si vnam amittat functionem, cæteris manentibus. Ad hæc anima vbique, & in qualibet parte tota, omnes etiam principes functiones in qualibet cerebri parte exercere potest, & sine discrimine imaginari, discurrere, & recordari. Sed tamen quia euidentius in anteriori parte imaginatur, in media discurrit, & in postrema meminit, ideò cuiusque facultatis sedes ità distingui solet. Exemplo ad id valdè accōmodato aliqui vtuntur, de Deo nimirum, qui licet vbiq; sit, in Sole nihilominus residere dicitur, quia illic manifestius operatur; Essentia enim per actionem dignoscitur. Vtcunq; sit, iam dixi vobis in praxi hoc parum referre. Nam etiam si topica synci-

piti tantum admoueantur, vt voluit Gal. quauis læſa facultate, eorum tamen vis per ſuturas illas ad interiorem omnem cerebri partem defertur, licet Arabes, & Practici nonnulli malint imaginatione læſa ſyncipiti, memoria deprauata occipiti, diſcurſu malè affecto vertici applicari.

Definitio Lethargi, & an Lethargus ſit inflammatio. *Lect. IIII.*

VDIVISTIS iam integram ferè cunctarum capitis, & cerebri partium anatomem, depromptam à me cùm ex alijs inſignioribus Anatomicis, tùm præſertim ex Andrea Laurentio, qui hanc materiam inter recentiores omnium exactiſsimè enarrauit, nec non quæſtionem illã à ſeculis inter Medicos diſputatam, nimirum de ſede principum facultatum in cerebro; quando Arabes apertè affirmant ſedibus, & locis ad inuicem diſtingui, contrà Galenus, & ex eo aliqui id mordicus, & cõſtanter negant; omnes in tota cerebri ſubſtantia promiſcuè celebrari aſſerentes, quorum ſententiam ego quoque libentius inſequor. Pro curatione tñ morborũ capitis parui fiat à vobis huiuſcemodi cõtrouerſia, quoniam, ſiue hæc, ſiue illa admittatur opinio, abſque dubio anteriori parti capitis, vbi coronalis reperitur ſutura, vtilius applicantur localia, quippe quæ per viam illam ad quaſuis cerebri particulas intimius penetrant. Vnde tàm in Lethargo, in quo, vt audietis, præcipua læſio eſt in poſteriori cerebri parte, vbi viget memoria, quàm in Phrenitide, ſub qua media pars cerebri, vbi diſcurſus eſt, & ratiociniũ, potiſsimũ laborat, localia medicamenta bregmati ad cõmiſſurã dictam adhibentur à Medicis Gal. doctrinã ſequentibus. Sed agè aggrediamur tandẽ hunc ipſum affectũ, in cuius eſſentia tradenda nõ minores ſunt ambiguitates, & cõtrouerſiæ, quàm in alijs. Quid ergò eſt Lethargus? ſi de nominis ethymologia quæritis, ſcitote nomen hoc deductũ απο τυ ληθῆς, ab obliuione, καὶ ἄργης, & captura, aut ἄργεος, vel, vt vult Aurelianus, ἀγρίας, otio, quia nimirum hoc in affectu ægri ſtupidi iacent cum ſopore, obliuione, & inertia, ob deficientem, & infirmum facultatis imaginatricis motũ. Latinè veternus, licet Plinius Lethargum à veterno ſeparet lib.

28.c.17.Rhasis cõmuni nomine subeth vocat,quod soporem signi ficat. Ab Auicenna Sirsen frigidum appellatur,estq; affectus è diametro,vt aiunt,Phrenitidi oppositus, specie,& symptomatis, de Gal. sententia 13. Meth c.21. quia scilicet in Phrenitide homines dormire,in Lethargo autem expergisci non possunt. Vnde Celsus lib.3.c.20. In illo, inquit de Phrenitide loquens,difficilis somnus, prompta ad omnem audaciam mens est:at in hoc marcor,& inexpugnabilis penè dormiendi necessitas,Lethargō Græcè nominãt. At si Lethargi essentiã magis assequi velimus,petenda hæc omnino est ab eius definitione,quę multiplex afferri posset ex veterum, ac recentiorum scriptorum cõmentarijs,sed ego breuitati studens, afferam tantummodo, quæ mihi huius affectus naturã clarius exprimere videtur.Lethargus itaq;,siue etiã Lethargia,sopor est prę ter naturã, cõtinuus,cum febre lenta,& obliuione,à pituita putrescente,quæ locum,in quo princeps animæ pars residet, humectat, ac diluit.Quæ quidem definitio vindicanda est à multis,quę aduer sus eam excogitari possũnt,obiectionibus. In primis enim sunt qui Lethargum ex pituita non putri irrigante cerebrũ fieri cõtendunt, ita vt pituita,quę Lethargum facit,nullã patiatur alterationem ad cõtrarias qualitates,sed multitudine duntaxat exuberet: probãtq; hãc suã opinionem Gal.auctoritate Pror.sect.1. Com.2.vbi scribit Lethargum tunc contingere,cum pituita diluerit, & humectauerit cerebrum. Alij verò Arabum scholam sectantes tãtum abest,vt velint ab imputri pituita generari Lethargum, vt ab ea quantumuis putrida minimè fieri posse existiment, nisi vnà oriatur inflãmatio. Quare altera insurgit difficultas vtrùm Lethargus inflammatio sit genita ab humore pituitoso cerebrum distendente,ac in tumorem eleuante. Sanè Auicenna,& reliqui Arabes,quos pariter multi recentiores insequuntur,volunt Lethargum frigidum esse apostema, vt patet 1.3.tract.3.cap.7.& apud Auer.lib.3.coll.c.40.vbi & ipse vocat Lethargum complexionem materialem apostematosam. Et hanc opinionem corroborare nituntur Gal. ipsius testimonio 13.Meth.quo in loco dicit Lethargum secundum speciem contrarium quodammodo esse Phrenitidi. Necessariò enim addunt genere conuenire, quod si genere conuenit,cum Phrenitis sub inflammatione tanquam sub genere cõtineatur,Lethargus quoq; sub eodem

dem

dem genere comprehendatur, & inflammatio ſit oportet. Referunt ſimiliter Gal. affirmare Lethargicos febre cõtinua & lẽta detineri, ſed hoc, iſti inquiunt, fieri nõ poſſe videtur, abſq; inflãmatione, vnde in mania, quę eſt morbus bilioſus, nulla febris, quia ibi nulla adeſt inflammatio. Sic tandẽ afferunt etiã in dolore capitis à pituita excerni quandoq: putridã pituitam, cum tamẽ nulla adſit febris, quia nulla ſcilicet inflammatio. In hac itaq; tanti momenti cõtrouerſia quidnã decernendũ? In primis ſciendũ à vobis eſt pituitoſam materiã, quæ Lethargũ facit, aliquam ſubire alterationẽ, quoniam per putredinẽ incaleſcit, quæ tamẽ putrefactio leuis admodũ eſt, ita vt magis obeſſe materia videatur refrigerando, & humectãdo, quàm calefaciendo, quẽadmodũ ex actionũ læſione, & ſymptomatis facilè vnuſquiſq; colligere põt; Propterea nulli mirũ eſſe debet, ſi apud Galenũ, & alios Græcos minimè legitur quod Lethargus inflãmatio ſit, aut ad inflãmationũ genus aliquo modo reduci poſsit. Quin imò 3. de Loc. affect. 7. ipſe Gal. apertè docet ex ſola intẽperie frigidiori cerebri Lethargũ excitari, cõtra quàm eueniat in apoplexia, in qua humor frigidus, & craſſus ventres potius replet, quàm quod totius ſubſtantiæ intemperiẽ immutet. Accedit quod 2. Aph. 3. ſcribit Lethargũ fieri à forti refrigeratione cũ humiditate coniuncta: Quamobrẽ in hac dirimenda lite multi multa reſpondent. Quidam .n. volunt tã Lethargum, quàm Phrenitidẽ vitiũ eſſe inflãmatoriũ, ſed Phrenitidẽ inflammationẽ eſſe vehementer calidã, Lethargum verò inflãmationẽ remiſſe calidã, ob diuerſitatẽ nimirum materię, quę in Phrenitide eſt valdè calida, in Lethargo exiguæ caliditatis. Ad Galeni locũ, vbi dicit Lethargũ generari ab humore frigido, reſpondent ibi Gal. loqui reſpectu ad Phrenitidẽ, quẽadmodũ facit Auic. quando vocat Lethargum apoſtema frigidũ; cumq; idẽ Gal. alibi tradidit oriri Lethargũ à forti refrigeratione coniuncta cum humiditate, putant ipſum reſpicere non ad exquiſitũ, ac verũ Lethargũ, ſed ad nothũ, ac illegitimũ; Nonnulli alij dicunt in Lethargo colligi quidẽ pituitã in cerebro, ſed minimè tumorẽ facere: Imò afferunt in medium Serapionẽ, qui aduerſus Auic. probauit neque cerebrum, neq; etiã oſſa pati apoſtema, vel tumorẽ. Qui tamen, vt Auic. tueãtur, ſubdunt apud ipſum ſæpè apoſtema vocari quãlibet repletionẽ alicuius partis factã vel ab humore, vel à vapore. Franciſcus

ciſcus Valleſius in ſuis Controuerſ. lib. 5. c. 12. doctè, & ingeniosè demonſtrat, non ſolũ auctoritate, ac teſtimonio Galeni, loco à me iã adducto 1. Pror. Com. 1. verũ etiam ratione à natura rei deprõpta, ſatis eſſe tàm ad Phrenitidis, quàm ad Lethargi generationẽ, dilui cerebrũ bile, aut pituita, abſq; quo fiat illo in mẽbro inflãmatio. Cuius ſummi & Medici, & Philoſophi verba omittẽda nullo modo ſunt. Quò ſit, inquit, Phrenitis ſatis eſt eſſe perpetuũ deliriũ cum febre perpetua, & quò Lethargus ſit, eſſe ſomnũ profundum, cũ perpetua febre. Sunt. n. horum morborũ hæc ſigna propria; tamẽ poſſunt hæc adeſſe ſine inflãmatione. Nã finge imbutum eſſe cerebrũ pituita, atq; illam putreſcere. Quid. n. prohibet hæc ita fieri? an non põt putreſcere niſi in inflãmatione? qua ergo ratione putreſcit in vaſis per febrẽ? poteſt itaq; putreſcere; quod tamen non fiet in tam præcipuo mẽbro, quin febris excitetur. Ex ea ergo putredine Phrenitis cõtinget, aut Lethargus, atq; adeo ſine inflãmatione. Hanc rationem tanti facit Valleſius, vt exiſtimet in his morbis ſæpè ſolam humorum redundantiã putreſcentium in cerebro, à primo die adeſſe, non autẽ inflammationes, ideoq; ambos perſępe cohiberi auxilijs medicis, antequã in tumores euadant, cũ ſcilicet incipiunt adhuc, quod niſi fiat, procedẽte fluxione putat excitari inflãmationẽ neceſſariò. Vnde videtur nobis ſignificare à principio morbi nõ eſſe inflãmationẽ, ſed fieri poſtea, vbi firmatus eſt. Quod ſi aliqñ videatur Gal. hos affectus intemperies cerebri dicere, nihil ait repugnare, quia cum inflammatione quacunq; intemperies adeſt cũ redundante ſucco. Dixerim ego in Galeni, & Græcorũ doctrina, quã tũ hucuſq; mihi obſeruare cõtigit, ex ſola pituita putreſcente, ac cerebri ſubſtantiã irrorante abſq; tumore, abſq; apoſtemate, ac inflãmatione Lethargũ fieri. Ita namq; colligo etiã ex alijs Gal. locis, prę ſertim verò 13. Meth. 2. 4. de Loc. aff. 2. & 3. eiuſd. operis 4. nihilq; obſtat quin ex eadem modicè putreſcente pituita ſine vlla inflãmatione Lethargici perpetuo ſomno, & continua, ac lenta febre corripiantur, quæ ſunt propria, & peculiaria huius morbi ſymptomata. An ergo Arabũ ſententia cõtẽnenda? Cẽſeo ego ab illis apoſtema propriè ſumptũ eſſe, nõ aũt pro ſimplici tantum repletione, vt voluit Mercurialis, & aliquãdo poſſe Lethargũ ſequi tumorẽ cerebri phlegmonoſum ex ſanguine pituitoſo oriũdum, ſed quod perpetuò

ab

ab huiuſcemodi cauſa gignatur,non auſim certè cum illis aſſerere, ita vt veriſimilior cenſenda ſit Gal.& aliorum Græcorum opinio, quàm Arabũ, ſed vt clarior appareat, reſpondendũ à nobis eſt ad ea, quæ in contrariũ adducebantur.Quãdo itaq; Gal.dicit Lethargum contrariũ Phrenitidi ſecundum ſpeciẽ eſſe,non ſimpliciter, & abſolutè hoc dicit,ſed quodammodo, ratione ſcilicet contrariarũ cauſarũ,quia Lethargus ex humore frigido originẽ habet,& propter contraria ſymptomata, quoniã in Lethargo ignauia quædam cum obliuione,& inexpugnabili dormiendi neceſsitate adeſt, in Phrenitide verò audacia quędã cum vigilijs.Ideò quoq;tradit ibidem Gal.tàm Phrenitidis,quàm Lethargi curationẽ ab initio vnã, & eandẽ eſſe,poſteà verò,dico in progreſſu,contrariam;Nã à principio,vt audietis in curatione,ex vſu eſſe ſolẽt reprimentia, quemadmodũ in Phrenitide,licet in Lethargo omnino mitiora,quia facilè inhibetur quod eſt tardi motus,vt pituita.In progreſſu autem alia vtimur methodo, quoniam ad prohibendas vigilias in Phrenitide adhibemus non tantũ frigida,ſed non raròo narcotica, & facultates principes ſtupefacientia. In Lethargo è cõtra vti cogimur calidis medicamẽtis,& quę eaſdẽ facultates nimio,& profundo ſopore obrutas ſuſcitare poſſunt. Addebant qui contra ſentiunt,ſi ſolùm eſſent fluxiones,ac non potius inflammationes, non haberent Lethargus, & Phrenitis adiunctã perpetuã febrem;nam neq; grauedo,neq;fluxiones aliæ,quibus cerebrũ laborat,illam habent,quę ratio minimè admittatur à vobis Quotieſcunque enim pituita multa in cerebro colligitur,ibiq; inculcata putreſcit,abſq; dubio febrẽ accendere poteſt, cũ manifeſtũ ſit apud omnes pituitã ipſam,ſicut reliquos humores,in venis putreſcere,& abſq;vlla prorſus inflãmatione febrẽ efficere.Quicunq;à pituita imputri,& cerebrũ tãtũmodo madefaciente id maligenus poſſe fieri autumant, niſi de ſpurio intelligãt Lethargo,ex eo facilè reffelluntur,quod verè Lethargici abſq; febre non ſunt;quæ febris ſine putredine pituitæ gigni nullo modo poſſet,cũ pituita humor frigidus ſit.Gal. locus ita accipiendus eſt,vt velit pituitã madefacere cerebrũ:ſed ità tamẽ etiã, vt ſimul putreſcat, veluti conſtat clariſsimè ex eodem Gal. 13. Meth. 21. Maniaci, dùm vritur humor, febricitant,poſtquàm verò vſtus eſt, & incineratus, non amplius febriunt;Tandem pro Arabibus,

ad eos, qui dicunt cerebrum minimè pati posse tumores, dicatur de aliquibus tumoribus, veluti scyrrho verum esse posse, vt patet ex Gal. 4. de Præsag. ex pulsibus cap. 4. vbi ait: Cerebrum & pulmo fortaſsis ne admittunt quidem scyrrhum. At alios tumores posse excitari in cerebri substantia in confesso est apud omnes, & nos alibi vberius demonstrauimus, quia scilicet eadem cerebri substantia quibus vijs nutrimentum recipit, iisdem potest recipere excrementum, quo generetur tumor præter naturam. Et hac de re satis.

Explicatur magis Lethargi essentia, & quæritur in primis vtrum Lethargici delirent. Lect. V.

VID sit Lethargus, & num ex inflammatione substantiæ cerebri gignatur cum Arabibus, an verò potius cum Græcis, ex sola illius membri intemperie frigida cum redundante humore ad aliquam putredinem redacto, abundè heri, ni fallor, intellexistis, vnà cum solutione quorundã rationum, & auctoritatum, quę in oppositum adducebãtur. Supersunt tamen adhuc aliæ difficultates magni momenti, à me nunc proponendæ, & discutiendæ simul, vt essentia, & natura Lethargi vobis omnibus facillimè innotescat. Sed obsecro in primis definitionis partes breuiter percurramus. Libuit itaque per soporem definire Lethargum, quoniam proprius character huius vitij est profundus, & inexcitabilis somnus; dictumque fuit cum febre lenta, ad differentiam cari, comatis, & catalepsis, qui omnes affectus vel sunt sine febre, vel sequuntur ipsam febrem, eique superueniũt, at Lethargus habet sibi febrẽ comitem, cum obliuione pariter diximus, quia hoc in affectu principaliter memoria læditur, tametsi offendantur simul ratio, & imaginatio, vt scriptum est à Galeno 3. de Loc. aff. cap. 5. & de Differ. sympt. c. 3. ita vt in Lethargo memoria, & ratio sint veluti abolitæ, sed imaginatio imminuta, deficiensque. Quod si vestrûm aliquis nosse cupiat, quomodo, & quanam ratione contingat istud ipsum fieri in Lethargo, sciendum est cum Gal. in Art. Med. cerebrum esse aptum ad obeũdas huiusmo-

di principes functiones, dùm substantiam obtinet tenuem, ac stabilem, quæ formas facilè suscipit, quæ duo in Lethargicis desiderantur, eò quod ipsorum cerebrum ad instar spongiæ sit aqua refertæ, quæ in tumorem eleuatur. Quapropter veluti spongia sic repleta humiditates non suscipit, ita cerebrum valdè madefactum aut nullo modo, aut cum difficultate suscipit, ita vt imaginatio quasi deficiat. Ad hæc vt spongia multo humore madida non sinit humiditatem per suos poros penetrare, ita species nequeunt per cerebrum permeare, crassefactis spiritibus, & meatibus præclusis, vnde animæ potentiæ læduntur, quarum omnium maximè laborat memoria in Lethargicis, vt iam dixi, quia licet Galenus 1. de Loc. aff. vltimo generaliter in Lethargo affici dicat principes animi functiones, idem nihilominus 3. eiusdem operis cap. 5. speciatim memoriam cum ratione aboleri exarauit. Vnde prima emergit difficultas de delirio Lethargicorum, dubitaturque ante omnia, vtrùm delirium patiantur, & quomodo. Ex vna siquidem parte videtur rationi consonum Lethargicos minimè delirium incurrere, quoniam scilicet dicebat Galenus loco citato De diff. sympt. imaginationem aboleri in caro, & catalepsi, imminui in comate, & Lethargo, deprauari verò in delirio, quod est melancholiæ genus, & in vertigine. Scimus præterea ex Auicenna 1. Tertij tract. 1. cap. 5. & 6. actiones aboleri, & imminui à frigido, & humido, deprauari autem à calido. Quæ doctrina est non Galeni, & Auicennę solùm, sed etiam aliorum cùm Medicorum, tùm Philosophorum omnium. Ex altera parte Hippocrates lib. 2. de Morbis statuit Lethargicos licet leuiter, realiter tamen delirare; idem censet Ludouicus Mercatus, & cum eo alij non minoris famæ. Quicunq; verò è recentioribus delirium abesse putant ab hoc affectu, de quorum censu fuit Alexander Massaria de re medica optimè meritus, veriti fortasse sunt Arabum sententiam, cui minime adhęrent, quod videlicet Lethargus sit inflammatio, magis corroborare, aut quia intelligere nesciuerunt quonam pacto Lethargus, cum morbus frigidus ponatur, vnà cum fatuitate, & marcore quodam annexum habere posit delirium. Ex cuius quidem difficultatis solutione pendet responsio ad aliam dubitationem, quæ promouetur de somno, si nimirum à putrescente pituita, & consequenter calida nascitur Lethargus,

quo-

quomodo in eo tam propensa ad somnum inclinatio? Quæ dubitatio multo magis adaugetur, si cum Arabibus ab inflammatione Lethargum generari concedimus. Propterea dato quod aliquando vera sit opinio ipsorummet Arabum existimantium Lethargũ esse œdematodem inflammationem, facilè patet delirij causa, quę est caloris, & spirituum in cerebro excandescentia, remissior tamẽ, quàm in Phrenitide; nec similiter latet ratio, ob quam Lethargici adeò propensi sint ad somnum, quoniam scilicet somnus fieri potest etiam à sola humiditate; vnde Galen. 4. de Præsag. ex pulsi. c. 8. tradit coma fieri propter humidas discrasias, & nihilominus in Lethargo somnus non est adeò profundus, vt in comate, quia non rarò Lethargici interrogati respondent, quamuis subitò ad somnum redeant. In doctrina verò Græcorum meo iudicio respondendum, prout ex ipso Galeno elicitur 3. in 3. Epid. comatosos videlicet euadere propter tùm multitudinem, tùm frigiditatem crudorum humorum, desipientes verò, quòd putrescentes acrimoniam, & caliditatem generant. Quam rem vt melius assequamur, statuendum à nobis est pro fundamento quod iam audiuistis, Lethargum minime generari à pituita frigida, & humida tantummodò irrigãte cerebrum, sed à pituita aliquomodo putrescente, & ex consequenti calida. Vnde licet calor in humore illo putrido accensus exiguus sit, non tamen adeò pusillus iudicandus, quin posit mentem quoquopacto deprauare, dùm cor membrum longè distans accendere valet. Obiectio de somno facilè tollitur, si dicamus humorem qui confluit, totum non putrescere, sed aliquam eius partem, ideoque magna etiam ex parte suam seruare naturam. Pars quæ putret vapores ad cor mittit exiguos quidem, & parum calidos, sed ita tamen, vt inde febris, quamuis lenta, proueniat. Reliqua pars, quæ putredinem non contrahit, somnum inducit refrigerando, & humectando cerebri substantiam. Ad id autem quod ex Galeno dicebatur, imaginationem imminui, ac veluti deficere in Lethargo, deprauari verò in melancholia, sicut & in vertigine, credendum est Galenum hoc dixisse, quia re vera maior est læsio hoc in affectu ab humore prout frigido, & humido, quàm prout putrido, & calido. Ideò Lethargo correpti obliuiosi magis fiunt, quàm deliri, ac desipientes. Spiritus enim à calore agitati & com-

moti cuncta, quæ in cerebro sunt, commouent, nec illud quiescere permittunt; tādiu verò per Hippocratem homo sapit, quādiu cerebrum quieuerit; contrà vbi frigiditas sola præualet, aut cum humiditate adiuncta est, spiritus densantur, & quasi immoti manent, ac torpidi. Hoc in verè Lethargicis, illud in verè Phreniticis quotidie experimur. Propterea, Domini, rectè iudicant quicunque asserunt Lethargum mediæ cuiusdam esse naturæ inter coma vigil, & carum; nam in Lethargo laborantes profundius dormiunt, quàm in comate vigili; leuius verò, quàm in caro; quia loquuntur, & delirant, tantum scilicet, quantum materia calidior est materia cari; minus autem quàm in comate, quia materia acrior est in eo; Quæ omnia, si rectè iudico, verum, & legitimum Lethargum constituunt, aliqua si deficiant, illegitimus potius, & spurius erit. Remanet noua Mercati opinio ingeniosa quidem, ac tanto Philosopho digna, quam Vobis proponam in subsequenti.

Noua Mercati opinio de causa delirij in Lethargo; Vtrùm Lethargus morbus sit, an symptoma, & variæ eiusdem affectus differentiæ.

Lect. V I.

DICTVM est in præcedenti, & probatum similiter leue delirium in Lethargicis posse fieri ab ea pituitæ portione, quæ incalescit, ac putredinē concepit. Quam rem tamen aliqui è recentioribus etiam primæ notæ concedere noluerunt, alij prorsus negantes delirium, quod animæ potentiæ in Lethargo non deprauantur, sed partim abolentur, partim imminuuntur, ac veluti deficiunt, cum tamen in delirio deprauentur oporteat, alij concedentes quidem delirium, sed causam, quam audiuistis, nullo pacto approbantes, quibus verisimile non videtur exiguum calorem copioso humore frigido sepultum, & nullius propterea efficaciæ, mentem posse percellere, & alterare. Inter primos est Alexander Massaria, inter secundos Ludouicus Mercatus, quinimò ipse solus adhuc mihi occurrit, qui illā habeat opinionem, quam mox proponam. Hic ergò non solùm lib. suæ Prax.

sed

ſed etiam in ſuis Conſult. Conſult. 9. cauſam inquirens delirij in Lethargicis, non eam refert in calorem, vt dicebamus, prouenientem à putreſcente pituita, quia huiuſmodi calor tanquam debilis, & multa humiditate contemperatus nequit ad ſpiritum immediatum inſtrumentum harum actionum peruenire, vnde mens cōmoueri nulla ratione poteſt; ſed potius in memoriæ iacturam, quæ neceſſariò apparet hoc in malo; quoniam qui memoria carēt, & obliuioſi ſunt, erronea loquuntur, & inepta, ideoq; putat Mercatus Lethargicos euadere delirantes, nō quidē quòd primariò, & ex vi caloris interiores potentiæ ſint oblæſæ, ſed conſenſu memoriæ, quæ nequit, vt par eſt, ſpecies referre cæteris potentijs. Poſtea verò ponens differētiam inter Lethargum, & Phrenitidem, quia ſcilicet in vtroq; affectu adeſt obliuio, & delirium, ſcribit Phreniticos obliuioſos eſſe, cōſenſu diſtractionis, & læſionis aliarum potentiarum, ità vt poſtulata matula, meiere obliuiſcantur; Lethargicos autem delirare, non quidem quòd primariò, & ex vi caloris interiores potentiæ ſint ob lęſæ, ſed conſenſu memoriæ, quæ, vt mox dicebamus, nequit, vt par eſt, ſpecies referre reliquis potentijs. Quæ Mercati opinio negligenda minimè eſt, vt pote ingenioſa, ac iatrophiloſopho per quàm digna, ſed ea non eſt, meo quidem iudicio, quā nos omnes amplecti debeamus, priore relicta. Si enim calor putreſcentis in cerebro pituitæ tantus eſt, qui cordis membri longiſsimè diſtantis calorem ſuperacendere, ac ad igneam naturam commutare valet, cur, obſecro, non poteſt ſimul animales ſpiritus multum tenuiores, ac per ipſummet cerebrum vagantes; excalfacere, & cōſequenter mentem ipſam commouere? Dabo equidē libenter propter leuem putredinem materię pręſertim frigidioris, & humidioris, delirium Lethargicorum neque adeò magnum, neq; ità continuum eſſe, vt in Phreniticis, ſed quòd prorſus careant delirio, aut ab ea tantùm pendeat cauſa, quam excogitauit Mercatus, nunquā adduci potero, vt credam. Qua de re ſatis. Quærunt præterea nùm Lethargus ſymptoma ſit, an morbus, & licet hac in re tempus parum vtiliter conteratur; vtro enim modo dicatur, ęgrotanti nihil conducit, breuiter tamen & hoc diffiniendum eſt. Re vera igitur videtur eſſe ſymptoma pertinens ad actionē læſam facultatis memoratricis potiſsimum, necnon ratiocinatricis, imaginatriciſque

Quidam è Practicis volunt esse morbum, quando est cum œdematode cerebri inflammatione; symptoma verò quando sequitur febrem, aut alias ægritudines. Rondeletius in sua Methodo diuidit & ipse Lethargum, in Lethargum morbum, & in Lethargum symptoma. Gal. 13. Meth. interdum vocat morbum, interdum verò pathos, quo nomine vtitur vt appellet morbum omnem rem præter naturam. Verumtamen cum ad actionem læsam, vt dixi, redigatur, symptoma potius erit, quàm morbus. At si symptoma, quemnam morbum insequitur? Duplicem profectò, alterum in intemperie frigida, & humida cum materia, alterum morbum in via vocatum. Sed quomodo erit morbus in via? An cerebri ventriculi occupantur? Quidni, cum hoc Auicenna etiam innuat? Crediderim ego locum affectum in Lethargo esse cerebrum secundum partes posteriores, afficiq; non solùm vt similare, sed etiam vt instrumentale, non tamen secundum ventriculos vt ipsi repleantur, quia statim grauiora mala insurgerent, epilepsia, aut apoplexia, sed secundum meatus, & cauernulas substantiæ eiusdem cerebri. Quo sensu intelligendus Hippocrates in lib. de Struct. hominis quando scribit Lethargum fieri, quoties cerebrum frigidis repletur humoribus. Putat Auicenna, & cum eo alij quoq; locum affectum in cerebro Lethargicorum interdum esse posse meninges, sed, vt frequentissimum hoc esse creditur in Phrenitide, ita longe infrequens putatur in Lethargo, quoniam præter Galeni auctoritatem lib. 4. de Caus. puls. 13. & 14. 3. Aphor. 30. & alibi, ratio pariter à natura rei deprompta id clarum satis efficit, quod Auicenna minimè negat, nimirum pituitosos humores rarissimè penetrare cerebri membranas, quæ densæ sunt, ac duræ, qua ratione similiter pleuritidem à pituita raró damus. Crassior siquidem materia, qualis esse solet pituitosa, densam partem cum difficultate permeare, & inania eius spatia replere potest. Differentias modò Lethargi tradamus, saltem præcipuas, & magis effatu dignas, quarum prima videtur esse de Lethargo vero, & exquisito, nothoq; seu spurio. Verus enim, & exquisitus ille prorsus est, quem definiuimus, non genuinus, ac spurius, qui non primariò in cerebro generatur, sed per consensum ab alijs partibus, à toto, vt in febre quotidiana, & hemitritæo, à membro particulari, vt a pulmonibus in peripneumonia.

monia. Sic Auerr.lib.3. Coll. 40. tradit accidere aliquando hanc ęgritudinem cerebro, mediante ore stomachi. Aetius lib.6. c.3. de sententia Archigenis docet Lethargum fieri quandoq; ob consensum à visceribus, & præcordijs. Quinimò Gal.17. de Vsu par.2. in eadem fuit sententia Lethargum fieri per consensum posse, dùm ait. Ita qui nouit facultatem animæ ratiocinatricem esse in cerebro, deliria, Phrenitides, Lethargos, melancholias intelliget accidere, cum cerebrum aut primaria ratione, aut per consensum afficitur. Quidam tamen è recentioribus negant Lethargum, qui sit verè talis, per consensum cæterarum partium posse fieri, cum oporteat cerebrum in eo essentialiter pati, & qui dixerunt generari per consensum, intellexisse dicunt de prima occasione, & origine; non autem de integra Lethargi constitutione. Insuper addunt Galenũ, & alios nomine Lethargi intelligere voluisse omnes soporosos affectus, vt, cum scribunt consortij lege fieri Lethargum, locuti sint non de vero Lethargo, sed alia affectione, quę similitudinem cum Lethargo habeat, nempe de comate, qui sopor per consensum à ventriculo, & vtero persæpè oboritur. Differentia alia Lethargi oritur à modo generationis ipsius, quoniam videlicet alius Lethargus primò, & per se nascitur; alius verò post alios affectus, & maxime post Phrenitidem, & hoc euenit duplici ratione, vt in Phrenitide ex Galeno demonstraui, vel quia dissolutis partibus tenuioribus, & calidioribus, crassiores, & frigidiores remanent, vel propter importunum medicamentorum stupefacientium vsum, vnde cerebrum ad contrarium vitium transmigrat. Aliæ si quæ sunt Lethargi differentiæ parui fiunt, præter eam, quæ à temporum morbi varietate desumitur, pro qua varietate, varia similiter huic morbo debetur curandi ratio, quemadmodum in Phrenitide quoque antea demonstratum fuit, cum aliquo tamen discrimine, quod clarius ex infra dicendis vnicuique vestrûm constabit. In proxima de causis ante omnia agetur.

De causis Lethargi tàm internis, quàm externis, deq; signis præindicantibus, ac pathognomonicis. Vbi de pulsibus, & vrina Lethargicorum disseritur. *Lect. VII.*

D causas Lethargicæ passionis iam accedamus oportet, ac inter externas, quę plures sunt, aer primum obtinet locum, propter allatam rationem, ab Hippocrate in lib. de Sacro morbo: Aer, qui inspiratur, in cerebro vim omnem suam relinquit: & ideò si sit aer frigidus, & humidus, si crassus, & nebulosus, talisque diù perseueret, facillimè hunc, & alios soporosos cerebri affectus promouet, quemadmodum austrina facit constitutio, longum otium, cibariaque humidiora. Propterea Romæ, inter alias Italiæ vrbes, id mali genus maximè viget, quia non solùm humidum est cælum, sed etiam alimenta omnia copioso humore madida tellus hæc producit, quibus si addantur crapulæ, nimiaq; venus, nullus hac de re dubitandi locus remanebit. Ita namque pituitosus humor in corpore coaceruatur, quia in vẽtre genita pituita vnà cum alimento iecur, & venas subit. Anni tempora, in quibus Lethargus solet diuexare, sunt hyems, ver, & autumnus. Non semel autem ego obseruaui huiusmodi affectum in æstate homines adoriri, in hac præsertim ciuitate; quibus nempe cerebrum intemperatum est, & cumulando Catarrho assuetum. Fusa enim pituitosa materia tùm à febrili, tùm ab æstiuo calore, facilè cerebri substantiam irrorat, & frigidum morbum producit, tanquam sibi congenerem. Internæ causæ non adeò propinquæ, ac mediatæ sunt ætas, ac temperamentum. Attamen in ætate aliqua reperitur controuersia, quoniam Soranus apud Aurelianum lib. 2. de Acut. tradit senes expositos esse Lethargo. Contra legimus apud Hippocratem 2. Aphor. 30. in ætate consistente positos maximè omnium tentari à Lethargo. Quæ contradictio solui potest ex allatis à Philoteo in Comm. illius Aphorismi, quoniam vtraq; ætas parum inter se distat, præsertim si de primo senio intelligatur. Sic etenim scribit Philoteus. Sciendum est autem consistentem ætatem circumscribi annis triginta quinque, declinantẽ autem annis triginta nouẽ.

Quam-

Quamobrem dicendum tàm in ætate consistente positos, quàm in primo senio, & paracmastica, seu declinante ætate Lethargo obnoxios esse. Temperamentum illud Lethargico affectui expositum valdè existit, quod non mediocriter frigidum, & humidum est. Interna causa Lethargi remota adhuc, & quæ antecedens vocatur, apparatus est pituitosi sanguinis in toto corpore, qui morbum fouet, & auget; proxima, & magis immediata, est idem pituitosus sanguis, seu pituita in cerebro. Nihil enim refert, an pituitam, vel sanguinem pituitosum dixeritis. A quo quidem humore cerebri crasis immutatur eo modo, quo iam demonstratum est. Dubitatur hoc in loco à quibusdam de humore melancholico, à quo etiam refert Auicenna apostema Lethargicum generari. 1. tert. tract. 3. cap. 7. & 8. Contra quem tamen stat omninò ratio à natura rei deprompta, quia licet ab humore melancholico afficiatur memoria, quæ à frigido quouis oblæditur, non tamen somni fiunt inexpugnabiles. Melancholia siquidem frigidus, & siccus humor est, somni verò prolixi, atq; profundi ex frigiditate, & humiditate proueniunt, quod multis in locis affirmauit Galenus: Frigidus autem, & siccus humor, qualis melancholicus est, non solùm non excitat somnum, sed facit vigilias. Ideò legitur apud Galenum 2. Aphor. 3. difficilem somnum fieri cerebro refrigerato, quæ refrigeratio si vehemens fuerit, & cum humiditate mista altos somnos, si verò cum siccitate catalepsim efficit. Causis breuiter expositis, ad signa nunc omnia descendamus, quæ diffusè tradita habentur apud Aurelianum 2. de Acut. 1. apud Aetium, Galenum 4. de Caus. puls. & 3. de Loc. aff. & apud Hippocratem quoque in Coac. Prænot. Ad curantem verò Medicum pertinet potius cognoscere signa præindicantia Lethargum imminentem, & futurum, quàm præsentem, & iam factum, ratioq; est, quia tunc maximè opem ferre potest ægrotanti, non autem cum iam Lethargus ad consistentiam deuenit. Nam præter alia, ne remedia quidem admittit. Inuadentem ergo Lethargum cognoscetis ex capitis grauitate magis, quàm dolore, ex pigritia ad motum, sibilo, tinnituue aurium, propensione ad somnum, in quo similiter non apparent insomnia, è facie decolorata, & subtumida, præsertim ad ocu-

los, copiosa saliuatione, iugiue ptyelismo, ex debilitata memoria, & ratione infirma. Quæ signa multò validiora, multòque certiora erunt, si vnà conueniant corporis temperatura ad frigidum, & humidum vergens, ætas senilis, cæli constitutio, regio frigida, & humida, anni tempus hyemale, & demum præcedens victus ratio, quæ ad gignendam pituitam sit accommodata. Quotiescunque hæc vel omnia, vel plurima in ægrotante aliquo obseruantur, eidem Lethargia cum ratione præsagiri potest, atque eò magis, si iam continua febris eum comitetur, nec non lenta, & pusilla, cuius nimirum calor minimè acris, & mordax sit, qualem videlicet pituita putrescens præseferre solet. Non enim à Medico sentitur, nisi manu diutius admota, vt Galenus docet 2. de Crisib. Hæc signa impendentem Lethargum prænunciant, qui, si præsens est, statim manifestatur ex eo, quòd illo correpti, vsque adeò alto somno sepulti sunt, vt sola respiratione viuere intelligantur. Quæ respiratio non rarò cum oregmone persentitur. Obliuiosi sunt, ac stupidi, oculos semper conniuentes habent, crebrò oscitant, sæpeque ore hiante persistunt, os claudere obliti. Vnde etiamsi mingendi gratia ipsis matula porrigatur, obliuiscuntur vel mingere, vel eam reddere, argumentum læsę potissimum memoriæ. Tandem febre laborant continua, pusilla, & lenta. Verùm de pulsibus, & vrinis Lethargicorum quid sentiendum? Alicui enim vestrûm signa talia extra ordinem esse videri possunt, cum laboranti membro non attineant. Scitote nihilominus oportere & lotia, & pulsus in Lethargicis magnifacere, quia magnifiunt non solùm à Galeno, & alijs Medicis omnibus, sed à Medicinæ parente sapientissimo Hippocrate lib. 4. Coac. Præn. Aphor. 26. & 27. vbi tradit Lethargicos esse pulsu torpido, & segni, eorumque vrinas esse veluti iumentorum. Et quantum ad pulsum, nemini dubium sit, quin de pulsu, quem carpo manu admota percipimus, Hippocratis sermo intelligendus sit. Sic enim etiam affirmant Hollerius,& Iacotius in Comm. Cuius pariter 4. Epidem. 2. de Morb. & alibi fit mentio. Qui sint autem Lethargicorum pulsus, clarius patet per Galenum 4. de Caus. puls. quo in loco vocat eos imprimis inæquales, qui vt cognoscantur, comprimi volunt,

sed

ſed hoc præ imbecillitate vix ſuſtinent; Præterea languidos, & magnos, alibi languidos, & paruos. Quandoquidem magni videntur, quia inflati, & vndoſi, cum tamen parui ſint ab oppreſſione pulſificę facultatis. Raros inſuper appellat Galenus, & tardos, non quòd abſolutè tardi ſint, & rari, reſpectu ſanorum, ſed comparatione peripneumoniæ. Eò enim tardiores ſunt, quàm in peripneumonicis, quò cerebrum à corde remotius eſt. Deniq; intermittentes, & quadam intercapedine reſtitantes, quod proprium eſt frigidi affectus, & facultatis admodum refrigeratæ, vel oppreſſæ. Lotia diximus eſſe ſubiugalia, & quàm ſimillima lotio iumentorum, talia verò ſunt perturbata, craſſa, & quæ diù depoſita non reſident. Quarum turbidarum vrinarum cauſam traditam habemus à Galeno 1. de Criſib. 4. de Sanit. tuen. nempe crudorum humorum multitudinem in venis à calore agitatam, & veluti feruentem. At hic multitudo quidem adeſt frigidæ, crudæque materiæ, ſed calor debilis, ideoq; puto ego non ab efferueſcentia, ſed à flatuum eleuatione, qui vrinas conturbant, ſubiugalia lotia in Lethargicis obſeruari. Obijciunt aliqui in ſolo cerebro pituitam ſtabulari in Lethargo, quibus reſpondetur Lethargicos plurimo abundare humore crudo in toto, qui à febre, & bile etiam, quæ inſtar vehiculi immiſcetur, commotus, & agitatus magnam vim flatuoſi, craſsique ſpiritus commouet in venis, in quibus humores cum ſuo ſero abundantes, etiam à non valido calore, ſed copioſos flatus producente, conturbantur, quemadmodum, vbi vehemens in internis viget caliditas, ijdem humores turgent, & quaſi fermentantur, vt muſtum in dolijs. Reſpiratio quoque ipſa in hoc affectionis genere diligenter attendenda. Rara ſiquidem eſt, ac imbecillis, virtutis ratione, vt docet Galenus 3. de Loc. affectis. In omnibus enim his diſpoſitionibus frigidis læſio fit facultatis animalis, vnde læſio ſimiliter reſpirationi communicatur; neque audiatis eos, qui eiuſmodi læſionem ad inſtrumentorum affectum reducunt. Vitium eſt in facultate, non autem in organis, aut partibus ſpiritalibus. Et hinc obiter notate quod à Galeno ſcribitur 1. de Loc. aff. non lædi actionem, niſi pars, quæ ipſam facit, lædatur, non

vndequaque, & perpetuò verum esse; sed potissimum illud pronunciari de actionibus, & partibus naturalibus. Signa differentiarum, dico veri, & exquisiti Lethargi, vel spurij, ac nothi, magni, vel parui, & reliquarum differentiarum, adeò sunt clara, & manifesta, vt frustrà in illis inquirendis tempus conteri videatur. Quare vtilius erit ea indagare signa, quæ Lethargum ab alijs consimilibus morbis distinguere nos doceant, de quibus, veluti de prognosticis in altera Lectione verba faciam.

De signis distinctiuis, & prognosticis; Vbi duo Hippocratis loca dilucidantur. Lect. VIII.

LATO in Sophista, & post eum Aristoteles 7. Topic. scribunt vnum esse è principijs humanæ Sapientiæ rerum dissimilium similitudines, & similium dissimilitudines cognoscere. Hoc enim posse periti tantum artificis est. Sed ante Platonem, & Aristotelem id nobis apertè significauerat Hippocrates noster, qui 6. Epidem. dixit. Similitudines vel doctissimis in arte viris sæpissimè imponunt. Hinc idem Aristoteles lib. 1. Elench. dicebat: Si vis esse cautus à deceptione, caue à simili. Cum itaque multæ sint soporosæ affectiones, quæ ob similitudinem facilè admodum cum Lethargo confunduntur, quæque multa habent inter se similia, multaq; dissimilia, propterea operę pretium duxi Vobis ante oculos ponere signa distinctiua nuncupata, quibus nimirum vnam ab alia dignoscere possitis. Primùm verò videamus quomodo distinguendus veniat Lethargus à memoria deperdita, & abolita, necnon ab illo alto, & profundo somno, quem incurrunt, quicunque mandragoram, altercum, & consimilia soporifera sumpserunt. Quod priore loco quæritur facilè assequemini, quoniam in Lethargo non solùm memoria offenditur, verùm quoque aliæ principes facultates; in memoriæ deperditione, ipsa tantum violatur memoria. Ad hæc memoriæ læsio euenit ab humore melancholico, & pituitoso,

toſo, at verus Lethargus à ſola prouenit pituita, ſeu ſanguine pituitoſo, nullo autem pacto à melancholico. Tandem obliuio ſine febre, contra Lethargus ſemper cum febre. Ad id, quod poſteriore loco quærebamus, dicatis vos, quòd qui mandragoram, & altercum, & ſimilia hauſerunt, pulſus habent raros quidem, ſed plenos, Lethargici potius inanes, & inflatos; febre carent, præter alia multa cùm interna, tùm externa, quæ vtrunq; facilè aperiunt. Ardua magis res erit diſtinguere Lethargum à caro, comate, catalepſi, & huius naturæ aliis, in quibus omnibus affectionibus, ſomnus arctius, quàm pro naturæ lege patientes complectitur, quemadmodum accidit in Lethargicis. Diſtinguimus tamen nos à Lethargo carum multis notis, multiſq; modis, vt colligitur ex Galeno 4. de Loc. aff. 2. Imprimis, quia in caro ſomnus profundior, quàm in Lethargo; oculi perpetuò clauſi, omnimoda ſenſus, ac motionis priuatio, excepta reſpiratione, quæ illæſa remanet. Deinde quia caros ſequi ſolet aliquem alium morbum, ſæpius febrem pituitoſam, & ſpuriam. Inſuper quia Lethargus, & caros non in eadem cerebri particula fiunt, ſed caros in anteriore parte, Lethargus in poſtica. Tandem quia caros abſque materiæ putredine generatur. Sed hic videor audire aliquem veſtrûm obijcientem quòd caros cum febre conſiſtat ſemper, non minus quàm Lethargus, quoniam Aetius ſecundo ſer. 2. cap. 5. ità ſcribit: Cùm frigidi, & humidi ſucci cerebrum occupant, caros appellata Græcis affectio ſuccedit; hoc eſt capitis perculſio cum debili febre. Aetio videtur ſubſcribere Paulus lib. 3. cap. 9. dicens. Cæterùm caros ex eadem Lethargi materia proueniens ab eo differt, quòd carum præcedit febris, & ea quidem vehementior, Lethargum verò ſequitur. Ex his nonnulli eliciunt, carum ſemper eſſe cum febre, quoniam ſi illum vehemens præcedit febris, non videtur eſſe ſine ea. Hippocrates quoque 3. Epid. 3. febribus ardentibus dicit ſolitos aduenire ſopores in ea tempeſtate, quam deſcribit, vbi de caro loquitur, enarrante Galeno 4. de Loc. aff. 2. Nihilo tamen Domini ſcitote carum non perpetuò adiungi febri, ſed poſſe ſine ea contingere. Aliquando enim fit ex compreſſione ventriculo-

rum cerebri anteriorum; aliquando ex vehementia doloris exſoluente animalem facultatem; ſæpè ex ſola intemperie frigida eorundem ventriculorum. Vnde conſtat carum à multis fieri poſſe occaſionibus, ſine febre. Quantum ad Aetium, ex propria ſententia non loquitur, ſed potius de mente Poſsidonij. Paulus non vult quòd ſemper febris carum antecedat, ſed quod interdum caros ſuperueniat febrium vigoribus, & earum vehementiæ. Poſſet etiam aliquis obiectionem facere de læſa reſpiratione in caro, quàm nos diximus incolumem remanere, vt patet ex Galeno 4. de Locis affect. Verùm de hac re in caro, nunc reliqua proſequi oportet. In catocho, ſiue catalepſi æger exiguum quid aliquando loquitur, & aliquando motus, & ſenſus omnes in eo penitus ſopiuntur, à Lethargo, & caro ſiccitate differt. Fit enim cum Galeno à vehementi refrigeratione, cum quadam ſiccitate, vt pluribus ſuo loco examinabitur. In affecta particula conuenit cum Lethargo, ſed à caro diſcrepat, quia fit in occipite. Attamen certior diſtinctio eſt, quòd ægri oculos apertos habent in catocho, in eoque permanent habitu, quo correpti ſunt. Cataphoram Galen. 13. Meth. ſumpſiſſe videtur tanquam genus omnium ſoporum, ſed ſine febre. Idem videtur eſſe affectus cum comate, vt propterea coma omnem cataphoram ſignificet. Apud Galenum ipſum, & alios etiam Medicos diuiditur paſsim in coma vigilans, & non vigilans. Differentia patet. Apoplexia tandem ab his omnibus per inſignem reſpirationis læſionem non difficulter cognoſcitur. Locus eſt Hippocratis 3. de Morb. qui dilucidatione indiget, quia de Lethargo loquens ità ſcribit: Morbi Lethargi appellati ſtatus idem eſt, qui & peripneumoniæ. Verùm difficilior. Tuſsis, & ſopor ipſum tenet, & ſaliuam liquidam, & multam educit. Quid obſecro Lethargo cum peripneumonia, qui ſunt affectus adeò à ſe inuicem diſtantes? Credo ego locum hunc Hippocratis explanari per ea, quæ ſcripta ſunt à Serapione, nimirum apoſtema Lethargicum, & peripneumonicum in tribus conuenire. Primò in temperamento partis, in qua ambo fiunt; quia vtraque mollis, & humida exiſtit, licet pulmo ex accidenti, non ex ſui natura, ex iugi humorum de-

fluxione

fluxione à cerebro, humidus Auicennæ dicatur Fen. 1. primi Quamen in re manifestè dissentit à Galeno, vt patet lib. 2. de Temp. cap. 3. Secundò in causis, eò quod vterque morbus vt plurimum à pituita fiat. Tertiò in symptomatis, quoniam in ambobus somnus profundus, incompescibilisq; adest vnà cum obliuione. Vterq; cum febre est, pulsu molli, inæquali, & inordinato, nec omittatis quod in his morbis ægri subdelirant. Vnde etiam memini me legisse apud Gal. 4. de Caus. puls. 8. & 4. de Præsag. ex pulsib. in vera pleuritide, quod pariter, nemine dissentiente, de peripneumonia intelligendum, semper offendi caput, ac mentem perturbari. Nam cum caput sit in alto positum, fuligines, quæ à partibus inflammatis, & humoribus putrescentibus attolluntur, recipit, at illæ si sint biliosæ, pungunt, stimulant, & delirium faciunt, si verò pituitosæ, instar nebulæ cuiusdam cerebrum obtenebrant, grauant, sicq; soporem inducũt. Ideò inter signa propria non solùm peripneumoniæ, sed etiam pleuritidis connumerantur ab Aureliano, & Aretæo coma, & delirium. Discrepant tamẽ, quoniam in Lethargo maior adest somnus, maiorq; obliuio, leuius delirium, minor febris, respiratio facilior, quàm in ipsa peripneumonia. Ad signa prognostica me transfero. Idcircò sciendum vobis est Lethargum morbum esse valdè perniciosum, & magno periculo coniunctum, vt patet ex Hippocrate, & Galeno 1. de Rat. victus 7. & primo Epidem. 3. Quinimo Celsus lib. 3. cap. 9. scribit eum citò iugulare, nisi statim succurratur. Gal. lib. 4. de Caus. puls. cap. 15. dicebat Lethargum esse grauiorem affectum peripneumonia; Quamuis autem Lethargus morbus sit periculosus, & de quo ingens habendus timor, non tamen est omninò lethalis, cum videamus quotidie non paucos verè Lethargicos euadere incolumes. Propterea Hippocrates lib. 2. de Morb. scribit Lethargum interficere in septimo, & si hunc pertranseat, hominem sanitati posse restitui. Idem Hippocrates 3. eiusdem operis actum putat de salute Lethargia laborantis, qui multum, atque id liquidum infra egerat. Similiter 7. Aphor. 21. Si Lethargo, inquit, superuenerit tremor, malum, quia, vt Gal. notat in comm. signum illud est, materiam multam principium neruorum malè afficere. Insuper

per tradit Hippocrates loco citato de Morb. 3. & 4. Coac. præ-not. Aphor. 28. Quicunque seruantur è Lethargicis, vt plurimum suppurati fiunt. Hollerius, & Iacotius interpretantur de suppuratione in thorace materiæ decubitu, ac diffusione in thoracem ipsum, vnde suppurati fiunt. Hieronymus Mercurialis aliter explicat, & per suppuratos existimat Hippocratem eo in loco intelligere eos, quibus materia putrefacta per aures, & per nares euacuatur. Nec insolitum subiungit esse eidem Hippocrati huiusmodi vniuersalibus locutionibus vti, quemadmodum quando abscessus appellat quaslibet permutationes materiæ à loco ad locum. Pro hac sua roboranda opinione duo supponit, primum intelligi illud non posse de materia in cerebro existente, quia putrescit quidem hæc materia, sed minimè in tumorem eleuatur, vt liceat dicere eiusmodi tumorem suppurari. Secundum neque de illis posse intelligi, quibus intra thoracem pus colligitur, quoniam vix fieri potest, vt materia, quæ in cerebro Lethargum facit, in pectus transmittatur, ac ibi in pus vertatur. Aduersus primum fortasse pugnant Arabes, qui de apostemate propriè dicto intelligunt, non autem de sola in cerebro repletione ab humore pituitoso genita. Secundum apertè satis refellitur experimento. Vnde Hollerius ad iam adductum Hippocratis locum; Vidi, inquit, vnum aut alterum, qui ea ratione conualuerit, suppurato videlicet thorace. Duretus vult Lethargum mutari in peripneumoniam, & hanc in suppurationem, quod tamen meo iudicio obscuriorem reddit Hippocratis aphorismum, quia cum tres morbi admodum periculosi se consequantur, nemo fortasse è Lethargicis hoc pacto vnquam euaderet. Quare rectius censet Iacotius ipse, qui alium euadendi modum excogitauit, nempe diffusionem materiæ ad primum spatium inter costale, ac primas thoracis partes, quæ sine anhelitus difficultate, aut lateris dolore per purulenta sputa expurgari potest. Optimum in Lethargo esse solet fieri abscessum post aures. Malum enim tunc soluitur, quod ego aliquando animaduerti, veluti maximi esse periculi nuncium circum caput frigidum sudorem. Melius vtique est Lethargo superuenire Phrenitidem, quàm è contra. Sic apud Hippocratem 5. Epid. sect. 3. Com. 2. in

constitutione austrina Phrenitici, conuersione facta in Lethargum, è vita demigrant, vt notat Galenus. Dicebat autem Cælius Aurelianus de Phrenitide, & Lethargo loquens, Lethargum non secus esse grauiorem affectum Phrenitide, atque grauior est cæcitas diminuto visu. Ideò qui ex Lethargicis Phrenitici fiunt aliquando conualescunt, non contra. Lethargicos illos cum salute euasuros esse pronunciabitis, quorum vires præualidæ sunt, ac robustæ, symptomata verò imminuta habent, contra interituros, qui languidas præseferunt virtutes, & morbi, ac symptomatum magnitudine premuntur. Tandem quæret hoc in loco vestrûm aliquis, quamobrem in Lethargo, vbi ad malum euentum, & exitium inclinat, mors citò contingat, sin autem ad bonum, salus tardè eueniat. Iuxta hoc enim dicebat Hippocr. 2. de Morb. Lethargum interficere in septimo, &, si protrahatur, bonũ sequi euẽtum. Respondetur Lethargũ posse à nobis considerari, vel prout pendet à materia morbifica ratione dignitatis, vel prout prodit à vehementia essentiæ, præsertim iuxta vitium materiæ in quali, & vbi; Si primo modo accipiatur à vobis, Lethargi motus velox est, & ideò citò iugulat, quia cerebrum occupatur, si secundo, quoniam materia iuxta illamet vitia accepta, est crassa, viscida, hærens, iccircò tardi motus erit. Hæc ergo de signis omnibus Lethargi dicta sufficiant. In sequenti ad curationem deueniemus.

De Scopis, & indicationibus in curando Lethargo, deq; Victus ratione in illo præscribenda. Vbi de Vini vsu in Lethargicis controuersiæ veterum Medicorum conciliantur. Lect. VIIII.

PRO curatione Lethargi ritè, ac ex methodo instituenda, Vobis ante oculos poni debent indicationes, & scopi vocati curatiui, sine quibus profectò aduersùm morbos Andabatarum more, clausisve oculis pugnamus. In curando itaq; Lethargo offerũt se se nobis illæmet indicationes, quæ conueniunt morbis omnibus, quorum origo ab humorũ flu-

fluxione emanat. Quare instituenda erit curatio à generali corporis vacuatione, mox accedendum ad auxilia repellentia; sed mitiora, quàm vel in Phrenitide, vel in capitis dolore ab humoribus calidioribus; quoniã facilè reprimitur, & inhibetur, ne influat, quod tardi motus est; vnde in affectibus iam dictis, vbi validi, ac vehementis motus bilis est, repellentia efficaciora requiruntur. Postmodum reuellentibus vtendum. Tandem resoluentibus, & roborantibus. Iuxta quam methodum Lethargi curationem aggredi incipiam, exordio sumpto à Diæta, in qua aer præ cæteris eligendus qui modicè calidus sit, & siccus, qualis æstiuus: in hyeme procuretur à vobis talis, accenso igne luculento ex iunipero, lauro, roremarino, & similibus: vel accipiatis Thuris, benioini, cinnamomi, foliorum rosarum, nucis moscatæ, caryophyllorum ana drac. 1. s. moschi, ambræ, ana gr. iiij. cum terebinthina fiant rotulæ lupinares ad suffimigium clausis ianuis, & fenestris. Mox omni sedula opera prospiciendum est, vt æger à tàm alto somno excitetur, ideoq; etiam locus, & cubile, in quo degit, splendore luceat oportet; sic enim facilius expergiscuntur Lethargici; & quemadmodum ambiens aer ad calidum, & siccum vergens auxilio est aduersus morbum, ità si luminosus sit, auxilio erit aduersus symptoma, cui hoc in loco admodum intenti esse debemus, quia causæ rationem habet. Somnus enim, qui facilè in tenebris obrepit, humectat, vigilia contrà, quę interdiu, ac in luce homines exercet, desiccat, & calefacit etiam. In summa necessarium omninò est in Lethargo, vt aer sit è diametro oppositus aeri Phreniticorum, in quibus procuratur frigidus, & humidus, ac tenebricosus, propter iam allatas causas. Hominum propterea frequentia, tumultus, & strepitus ex vsu esse solent, sicuti vellicationes, ligaturæ, & frictiones dolorificæ, odoramenta acuta, aliaq; id genus excitatoria, quæ ideò fiunt, ne motrix facultas opprimatur. Cælius tamen Aurelianus maximè damnat iuges istas titillationes, & puncturas, quia, vt ipse putat, cerebrum magis irritatur, offenditurq; ab his. Miror equidem Aurelianum in hoc alijs omnibus, quotquot legerim, contrarium esse, ne dicam, cum in Lethargo substantia cerebri, non autem membranæ afficiantur, nisi viciniæ, & consensus gratia,

ſaltem vt plurimum, ab huiuſcemodi operationibus quæ noxæ, quæ exaſperatio cerebro cõtingere poteſt? Quinimò etiamſi quoquo pacto exacerbaretur cerebrum, maior tamen eſt vtilitas, quæ accedit ægrotanti ob excitationem à ſomno, quàm ſit detrimentum ab inclamationibus, & vellicationibus illatum. Celſus enim à ſomno excitandum cenſet Lethargicum, vt & excernat aliquid, & ſumat. Vnde prouocatio quoque ad iram, ac excandeſcentiam hoc in affectu frigido commendatur ab omnibus. Ad excitationem à ſomno valet mirum in modũ ſuffimigium naribus admotũ è ſulphure, abrotono, caſtoreo, & galbano. Acerrimo quoq; aceto, in quo ruta, & ſerpyllum decocta ſint, nares irritare conſuetum eſt in eundem finem. Per eandem partem pulueres acriuſculos intromittere ſolemus, quibus & ſternutamenta, & vigilias procuramus, . Vti ſoleo ego puluere cyclaminis, & hellebori albi vnà cum fermento. Bregmati ſimiliter adhibetur à quibuſdam vnguentum ex oleo rutæ, & caſtorei, ſucco ſcyllæ cum cera paratum. Sed hoc, & alia eiuſdem generis non niſi poſt tranſacta principia admoueri debent, ne maior ad affectam partem attractio fiat. Quidam alij volunt excitandos eſſe Lethargicos eo ſtudio, cui ſeſe addixerint, clangore tubarum, ſi milites, tinnitu auri, & argenti, ſi auari. Iuxta quam rationem auarum quendam apud Horatium lib. 2. Sat. 3. Medicus fidelis è profundo ſomno reuocauit, qui

Quondam Lethargo grandi eſt oppreſſus, vt hæres
Iam circum loculos, & claues lætus, ouanſq;
Curreret. Hunc Medicus multum celer, atque fidelis
Excitat hoc pacto, menſam poni iubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. Hominem ſic erigit, addit & illud
Ni tua cuſtodis, auidus iam hoc auferet hæres
Mene viuo? Vt viuas igitur vigila.

Non diſsimili techna Lethargicus alter vinoſus excitatus fuit, cum audiuiſſet vaſa ſua vinaria vehemẽtius commoueri, atque inde vinum bibi. Alui inſuper excrementa frequenter educantur, omniq; arte venter lubricus ſeruetur, quo nil melius, nil vtilius in morbis omnibus capitis, cum ſciamus per Hippocratem aluum

exina-

exinanitam à toto trahere, & potiſsimum a capite. Quoniam verò totius corporis, nedum ventris facultas pigra eſt, ac veluti ſopita iacet, balanis, & clyſteribus vi acerrima pollentibus vti oportet. Vtriuſque medicamenti formula, & exemplum hoc modo præſcribatur. Recipe ſalis gemmæ drach. v. nitri gr. iij. trochiſc. alhand. ſcr. ſ. mellis q. ſ. f. ſuppoſitorium, vel Rec. vtriuſq; centaurij an. man. ſ. fol. rutæ, maluæ an. m. j. Fiat decoctio ſ. a. Cuius accipiatis lib. j. cum dimidia, hieræ Logodionis vnc. ſ. olei rutacei vnc. iiij. ſalis drach. ij. m. pro clyſteri. Alimenta Lethargicorum debent eſſe tenuia, & attenuantia ſimul, ex his nimirum, quæ incidere, & extenuare, & calfacere frigidam, & craſſam pituitam poſsint. Inter carnes conueniunt omnium auicularum præſertim montanarum, turdorum, perdicum, phaſianorum, pullorum, caponũ, verueciſq; quæ cõdiri debent cinnamomo, & caryophyllis, ſed quia Lethargici mandere nequeunt, & vix etiam ſorbere, ideò huiuſmodi carnes ad cõtuſum redigendæ erũt. Iuſcula quoq; ex ijſdem carnibus tabefactis & conſumptis parari poſſunt; ebullitis vnà ſerpyllo, ac petroſelino, &, iuxta Auicennam, ciceribus quoq;. Alexander Trallianus, & Meſue laudant allia, & porri folia, ſeu comas, dũmodo tamen exigua febris ſit. Sunt qui eas cum hordeo decoquunt, & frequenter exhibent. Laudat ſimiliter Trallianus amygdalas, aut potius ſuccum ipſarum cum melle miſtum. Sanè conuenit cremor hordei, aut ptiſana ipſa, in qua parum vel piperis, vel cinnamomi incoctum ſit, aut coma pulegij, aut radix apij. Coquitur hordeum cum porro, & ſale, mox etiam pipere adiecto, & ex eiuſmodi hordeo ſuccus extrahitur, qui cremor appellatur. Cibaria omnia craſſa, frigida, & humida vitanda ſunt, vitandum lac, fructus oleaginei denegandi, oliuæ, nuces, amygdalæ, quæ tamen Tralliano non improbantur, auellanæ, & pineæ. Item arcenda ſunt ab horum menſa quæ multum, ac facilè euaporant, eruca, naſturcium, & cepæ crudæ in primis, quarũ vſus dicitur maximè Lethargum progignere. Nam cepæ duas habent partes, craſſam, à qua generatur pituita, & acutam, ſeu halituoſam, quæ ſurſum facilè euaporare facit, & calore ad putredinem confert. In potu magna videtur eſſe lis de vino. Sunt enim qui admittunt, ſunt qui reſpuunt. Quinimò Hippocrates partim concedit, partim

dene-

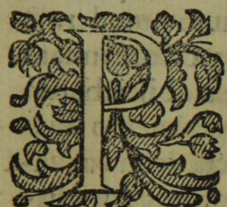
denegat. Nam 2. de Morb. dicit vinum album vinoſum eſſe bibendum, ſed 3. eiuſdem operis præcipit à vino penitus abſtinendum eſſe; Celſus lib. 3. cap. 20. Vinum quoque, ait, cum tempeſtiuo cibo datum non mediocriter adiuuat. Aſclepiades, cuius doctrinam ſequitur Celſus, vinum & ipſe libenter concedebat Lethargicis. Contrà alij damnant vinum hoc in affectu propter febrem, & quia per illud humores, & vapores ad cerebrum deuehuntur, ſicque adaugetur affectus ipſe. In hac controuerſia, quæ non eſt contemnenda, & de qua ſæpè in medicina facienda occurret vobis cum collegis diſſerere, dicerem ego iuxta varia tempora Lethargi poſſe vinum & concedi, & denegari, necnon ſi Lethargus coniunctus ſit cum alijs morbis calidioribus, vel per ſe ſolus, ſic in eo modò cum vtilitate, modò cum detrimento vinum offerri. A principio Lethargi, quo tempore à toto ad cerebrum confluit humorum affluxus, & in eo etiam membro non negligenda caliditas, ſi non inflammatio viget, nemo puto inficias ibit, vinum minimè conuenire, idque multò magis, vbi aut peripneumonia cum illo coniuncta eſt, aut illius periculum impendet, qualis videtur eſſe caſus ab Hippocrate deſcriptus 3. de Morbis. Verùm vbi concoqui morbus inceperit, & longe à principio, paulum vini tenuis, & albi, ac prope finem, etiam non adeò pauciferi, tutò concedi poſſe crediderim, quo tempore iuuare quoque poteſt, vt affirmat Celſus, quem miror in hoc à Mercuriali notatum. Vnde Hippocrates quando 3. de Morb. vinum commendat, abſque dubio de alio tempore, quàm de principio loquitur, vt clarè patet ex illius verbis, quia vinum fuit conceſſum poſtquam primò aquam, demacerata in ipſa farina craſſa, biberit, mox ptiſanæ ſuccum mali punici ſucco miſtum, videlicet iam morbo declinante. Alexander Trallianus lib. 1. cap. 14. eandem habet ſententiam. Non negauerim tamen Aſclepiadis rationem parum firmam fuiſſe, dùm propterea ſe vinum in Lethargo concedere affirmabat, quia in eo cerebrum eſt vſque adeò læſum, & offenſum, vt nullum ſit periculum, quod amplius offendatur. Ita namque parui referret, quæ ſalutaria ſunt, Lethargicis præſcribere,

O omniaq;

omniaque in illis essent negligenda, tanquam si cerebrum pristinam valetudinem assequi minimè posset, & dùm Lethargo laborat, nullum grauius malum pati queat, cum tamen ex vino intempestiuè exhibito periculum immineat, ne spasmus superueniat, & febris adaugeatur. Dùm autem Lethargici vino interdicuntur, potent hydromel, siue mulsam factam cum cinnamomo, aut saluia; vel decoctum maioranæ cum iulepo. Sunt qui hydromeliti iam dicto, dùm fit, vuam passam addunt, quia affectum iuuat, & ventrem, causamque præparat. Qua potione vsque ad statum vti consueuerunt. Animi accidentia, præsertim ira, aut aliqua alia perturbatio, commoueantur, & excitentur oportet. Sic namque totum corpus calefieri, humores discuti, & somnus abigi potest. Atqui in ira, ad cor, & caput trahuntur sanguis, & spiritus, vt docet Hippocrates 6. Epidem. Comm. 5. his verbis. Excandescentia attrahit etiam cor, & pulmonem in se ipsa; & in caput calidum, & humidum. Addatis quod Galenus in Comm. asserit calori vitali debilitato iram remedio esse. Et Hippocrates rursus 2. Epidem. Danda, inquit, est operã, vt ira excitetur, & caloris, & succi recuperandi gratia. Non me tamen latet quod de ira tradit Galenus ipse 12. Meth. 5. eo scilicet modo lædere, quo multæ vigiliæ, vires resoluendo, sed à me laudatur nescio quæ moderata excandescentia citra vllum metum, cum quo sæpius permista esse solet, vt calfaciat, & exsiccet, in morbo suapte natura frigido, & humido, & à somno illo profundo Lethargicos suscitet, cerebrum calfaciendo, & spiritus, qui torpidi, & inertes exist unt. Idem præstant loco, & vice exercitij, ac motus, frequentes frictiones crurum, & brachiorum. Et hæc de Diæta.

De

De auxilijs Chirurgicis in Lethargo, & paucis quibusdam è Pharmacia. *Lect.* X.

RAESCRIPTA Diæta prout nudius tertius audiuistis, conuertere animum oportet ad cætera instrumenta, exordio sumpto à Chirurgia, in qua primum quod sese offert nobis, est sanguinis missio, quod remedij genus omnibus alijs antepoſuisse videtur Galen. 13. Meth. cap. 21. Galeno assentiuntur Paulus, Alexander, & reliqui Græci, imò & Auicenna ipse. Solus Mesue non meminit venæ sectionis in Lethargo. Vnde è recentioribus magni nominis quidam rem hanc limitare voluerunt, de quorum numero fuere Trincauellius, & Mercurialis. Profectò sanguinis missio nonnullis rationibus haud conuenire videtur. Prima, quia humor, qui est causa morbi, crudus est; Nulla ergo indiget vacuatione, sed coctione. Secunda in frigido affectu, si sanguis mittatur, eò magis refrigerabitur, & recrudescet. Vnde regula est Galeno 4. de Sanit. tuen. 4. & de Cur. rat. per sang. miss. cap. 6. & 10. vbi abundant humores frigidi, neutiquam conuenire sanguinis detractionem. Quod pariter confirmatum habetis apud Actium lib. 6. cap. 3. Tertia ratio est quia, non sicut in bile contingit, facilè poterit pituita vnà cum sanguine vacuari. Est enim crassa plerunque, & viscida. Pro hac tollenda difficultate dicatis omninò conuenire sanguinis missionem ad vacuationem totius, & auersionem materiæ, ne ad partem iam laborantem, & læsam fluat, morbiq; naturam hoc præsidium exigere, quoniam febris adest, quòd pituita, quæ Lethargũ facit, putris est, à putredine incendium, & quia cum Arabibus, quod & nos supra interdũ verum esse affirmauimus, Lethargus œdema est cerebri, phlegmonodes à sanguine pituitoso. Cõuenit itaq; venæ sectio in Lethargo statim à morbi principio. Est enim magnus, & acutus morbus, dummodò tamen vires robustæ sint. Vnde iure merito abstinendum ab eiusmodi operatione dicunt in Lethargo, qui priori morbo accesserit, vti falsæ Phrenitici propter vires attritas. Rationes

in contrarium allatæ facili negotio explodũtur, in quarum prima dicebatur humorem crudũ nõ egere vacuatione, sed sola coctione. At hoc intelligi debet, si solùm sanitas seruanda sit, non itẽ si prohibendus, aut tollendus magnus morbus. Ad secũdã, quæ erat magis refrigerari affectum, dicatis, si multa esset, aut immoderata sãguinis vacuatio, ac nõ de materia tolleretur, quæ calorẽ innatũ sua copia præfocet. Nec verum est, quod in tertia obijciebatur. Etenim fusa est, & liquida in venis pituita, & experimento quotidiano patet omnibus multum viscidi humoris secta vena vacuari. Ad Galenũ, & Aetium dicatis loqui de humoribus frigidis, & crudis existentibus in vniuerso corporis ambitu, cum quibus nequeunt stare vires, quas supponimus validas esse; Vnde oportet inopiam sanguinis minimè adesse, & magnum humorum vitium. Ideò Trallianus lib. 1. cap. 20. Si nec vires ægrotantis, nec ætas, nec regio, aut tempus contradixerit, sanguinem detrahere statim in principio expedit. Et Auicenna; Si non fuerit quod prohibeat, sanguis detrahatur, & si est quod impediat, vt cacochymia pituitosa, & cruditas, magnam vacuationem, reuellendi causa saltem est detrahendus pauca quantitate ex vena cephalica, aut mediana. Quid obsecro clarius? Propterea nisi Mesue hoc auxilij genus prætermiserit tanquam notissimum, mirum certè est, quippe qui in Catarrho cum febre præcipit sanguinem esse auferendum. Sanguinis ergo missio facienda in Lethargicis; sed vnde, & per quas venas? Nulli dubium quod si plethora affuerit, incidenda est basilica, alioqui cephalica dicta, vel mediana, vt notat Auicenna. Quæritur de vena frontis; certè post apertam cephalicam, aperiri etiam potest vena frontis: occipiti enim dolenti, incisa vena frontis prodest. In Lethargo si quidem laborat potissimum occiput, vt iam audiuistis, & ex eo facilè probatur, quod immemores sunt, & omninò obliuiosi.

Vnde sæpissimè petunt matulam ad meiendum, sed oblata non meiunt. Præterea hic locum habent cucurbitulæ, & hirudines, phœnigmi, & fonticuli. Cucurbitulæ sint scarificatæ, & hirudines non solum post aures, & ad narium venas, sed hæmorrhoidibus applicatæ conueniunt, prout scilicet vicem gerunt venæ sectionis, quando præ virium imbecillitate venam tutò secare non licet.

Quo tempore cucurbitulæ natibus, & coxis admoueri debent, deinde etiam humeris causa deriuandi sanguinem in capite collectum. Sunt qui occipiti, nec non primæ, secundæq; vertebræ apponunt, sed hoc non fiat, nisi alia præcesserit euacuatio; essent enim periculosæ. Cucurbitulæ etiam laudantur, vt facultas veluti sopita expergiscatur, tunc verò adhiberi possunt varijs corporis partibus non scarificatæ, sed cum magna flamma, vt effatu digna etiam auersio fiat. Extremæ corporis partes fricenrur, vt iam dixi, sed sine intermissione donec rubescant, doleantque. Valent hęc enim ad reuulsionem materię caput petentis, & ad excitationem à somno. Præ cæteris placet mihi illud reuulsorium medicamentum, si aceto scyllitico simul cum sale plantæ pedum confricentur. De communi tamen Medicorum sententia alijs omnibus cùm reuulsorijs, tùm excitatorijs auxilijs anteferenda sunt vesicatoria dicta, vt nullus sit morbus, in quo euidentiorem afferant vtilitatem, quàm non in Lethargo tantùm, verùm quoque in cæteris soporosis cerebri affectibus. Reuellunt enim, deriuant, & à somno, ac ingenti illa inertia suscitant. Quæ emolumenta considerans Paulus Aegineta lib. 3. cap. 9. ita loquitur. Iam femora, & crura medicamentis exulcerantibus rubicunda facta sæpenumero iuuant. Qui locus ostendit etiam nobis vsum huius medicamenti non esse ità recentem, vt quidam putauere. Materiæ autem è quibus confici, ac parari solent hæc vesicãtia, plures sunt, & illæ prorsus, è quibus veteres Medici sinapismos, & rubificantia conficiebant. Hac nostra ætate ex euphorbio, sinapi, & cãtharidibus vnà cum fermento, & aceto vel simplici, sed acerrimo, vel scyllitico cõponuntur. Addunt aliqui semina ameos ad infringẽdam cantharidum malitiam. In quorum phœnigmorum vsu, & applicatione, animaduertatis quòd à morbi principio cruribus, & femoribus magis sunt applicandi, in statu verò non solùm brachijs, sed etiam in superiore parte dorsi prope occiput admoueri possunt, quoniã ab initio reuellere necesse est affluentem humorem, alijs temporibus deriuare iam fluxum oportet. Insuper Lethargicum alto, & profundo somno inuolutum hac arte excitamus; quemadmodum & inustione candenti ferro facta in inio, vel sincipite, quibus in partibus vt diutius perseueret dolor, cuius gratia potissimum inu-

runtur, excitata eſchara incidatur, ac vi quadam euellatur, imò circa eſcharæ peripheriam veſicatoriũ applicare ſoleo, præſertim quod conficitur ex allio craſsè contuſo, quod eſt miræ efficaciæ. Fine autem impoſito auxilijs Chirurgicis, deueniendum ad pauca quædam in præſenti ſermone ab inſtrumento Pharmaceutico deprompta. In quo quidem inſtrumento primum quod occurrit nobis purgatio eſt per medicamenta per os exhibenda, de qua pariter video Medicinæ ſcriptores inter ſe ſe parum concordes eſſe. Laudant nonnulli vt, cum morbus ſit acutus, & citò interimat, purgatio præſcribatur ab initio ex drach. ij. pilularum cochiarum, vel de agarico, vel de hiera diacolocynthidos, quæ diſſolutæ ſint in aqua vel ſaluiæ, vel betonicæ, vel calendulæ. Nã in forma catapotiorum medicamentum Lethargici minimè deglutient, licet oppoſitum ſcribat Mercurialis. Quidam alij contendunt nullo pacto eſſe purgandum, niſi præmiſſa humorum præparatione per ea, quæ attenuant, incidunt, & calefaciunt frigidos, & crudos ſuccos in venis ſtabulantes. Propterea ab initio clyſteribus, & glandibus acrioribus potius, quàm pharmacis purgantibus vtuntur. Auicenna purgantia non exhibet, niſi timens de morbi longitudine, & dùm febris adeò remiſſa apparet, vt ſua caliditate non prohibeat. In hac controuerſia dicam liberè meam ſententiam. Si Lethargus vehemens ſit, ac totum corpus humoribus repletum, purgarem etiam à principio, nulla expectata ipſorum humorum concoctione, quia periculum in mora. Iam enim dixi ex Hippocrate Lethargum in ſeptima potiſsimùm iugulare, ſaltem vt auerſio, ſi non vacuatio à capite fiat, maximè ſi & ſanguinis miſsio prægreſſa, & acres clyſteres ſæpius iniecti parum profeciſſe viderentur. Quod ſi Lethargus non ſit adeò vehemens, & ſpes aliqua ſit ſeptimã diem poſſe tranſcendere, & in longum protrahi, tunc purgantia omninò relinquerem ab initio, differremq; vſquequò exactè præparata foret materia, quæ propter viſciditatem, atque craſsitiem trahenti medicamento minimè obediens eſt. E Medicis ſũt, qui apertè fatentur in Lethargo minimè eſſe purgandum, eò quod medicamentum purgans non educit humorem in tumefacta particula incluſum, ſed eum, qui eſt in venis. Vnde per diſcutientia, & particulariter à capite euacuantia materiam Lethargi cauſam tantummodo

tummodo educi posse existimant. Respiciunt hi causam, quam vocant antecedentem, non coniunctam, qui, si vera dicunt, probant potius medicamenta purgantia ab initio morbi, quantumuis cruda existente materia, quàm in fine, seu declinatione. Auicenna tamen, & cum eo alij non pauci purgationem extollunt, quibus & nos assentimur. Ideò cuiusmodi esse debeant non purgantia tantùm, sed etiam alterantia vocata, quæ solent à nobis regulari purgationi præmitti, veluti reliqua omnia ad Pharmaciã pertinentia, audietis in sequenti.

De alijs auxilijs è Pharmacia desumendis; vbi de medicamento quodam Tralliani, & aliorum ex scammonio, & castoreo; necnon de vsu hieræ in Lethargo disputatur. Lect. XI.

QVAMOBREM, & quando purgandum sit in Lethargo, tàm à principio morbi, quàm in declinatione, abundè ostensum fuit in hesterna Lectione. Nunc ergo superest demonstrare cuiusmodi esse debeant & præparantia, & purgantia ipsa, & denique omnia ad hunc Pharmaciæ fontem pertinentia absoluere. Vbi itaque in hoc morbo præparationi locus datur, sic præparabitis. Recipe fol. serpylli, hyssopi, maioranæ, cichorij, ana m. ſ. f. d. Cuius accipiatis vnc. iiij. syr. de stæchade, mellis rosſ. ſ. oxymelitis vel simpl. vel comp. vel etiam scyllitici ana vnc. ſ. m. Animaduertendum tamen Rondeletiũ cap. de Lethargo dãnare syrup. de stæchade, vtpotè plus æquo calidum, quando huic affectui febris est cõiuncta, ideò loco ipsius reponit syrup. de betonica, vel de byzantijs. Præparati hac ratione humores per plures dies, expurgandi postmodum erunt per medicamenta phlegmagoga imprimis aliquantisper valida, quia virtus omnis in Lethargicis tanquam emortua iacet, ideoq; laudatur hiera diacolocynthidos, diaphænicum, electuarium indum maius, agaricus trochiscatus. Potestis accipere hieræ diacolocynth. drach. ij. cum aqua calendulæ, aut betonicæ f. p. vel accipiatis pilular. de agar. scr. ij. cochiarum scr. iij. ſ. agar. trochiſ. scr. j. Dissoluantur in aqua melissæ. Nec timeatis de amarore, quoniam Le-

thargici aut omninò carent gustu, aut certè stupidum habent. Exhiberi quoque potest tale medicamentum: Recipe elect. indi maior. drac.ij diacat.drach.v.agar.trochisc.drac.j. decoct.cord. q.s. fiat p. b. vel hoc aliud: Recipe elect.diaphæn.drach.iij.mellis ros.solut.vnc.iiij.cum decocto betonicæ,& cichorij fiat p. Alexander Trallianus proponit medicamentum efficacissimum, quod postea comprobarunt Mesue, & Auicenna, in eo solùm à Tralliano discrepantes,quod tàm magnam scammonij dosim pertimuere. Vnde Mesue voluit eam diminuere, quinimò & Auicenna dosim Mesues correxit, & ad minorem adhuc quantitatem reduxit. O quàm verè dicebat in suis Aphorismis Damascenus: Operari secundum libros absq; perfecta ratione, & solerti ingenio molestũ est. Ex hoc intelligant Medici quidam ex illis, qui ad pauca respiciunt, temeritatemq; cum ignorantia iunctam habent, in colligendis medicamentis ex veterum scriptorum monumentis, dosim illorum non oscitanter esse amplectendam, sed pro varijs circunstantijs, quæ necessariò requiruntur in exhibitione medicamenti, moderandam omninò fore; quod quàm verum sit diffusius ostenditur à me in de Quæsitis per Epistolam. Interim scitote medicamentum ab Alexan. propositum constare ex vno scr. scammonij, & duobus castorei. Sed hac nostra tempestate, si cuipiam vestrûm hoc ipso vti medicamento placeret, ità erit præscribendum; Recipe diagridij scr.s. castorei scr.j.cum melle f. pilula, vel etiam potio cum decocto capitali. Illud tamen animaduertere oportet,quod vbi prædicta medicamenta aquis dissoluenda sunt, aliquanto augeri debet dosis, quoniam sub forma potus non tandiu morantur in ventriculo, vt possint à capite vacuare. Sed quia contra huiuscemodi medicamenta aliquot insurgunt obiectiones, ideò nunc discutiendæ sunt. De vsu scammonij prima obiectio fit, quoniam, de sententia Mesues, scammonium purgat tantummodò bilem. In Lethargo peccat pituita. Ergo scammonium minimè conuenit. Huic solo argumento innixi quidam è recentioribus à curatione Lethargi medicamentum Alexandri ablegandum putauere. Altera obiectio fit in vsu hieræ, quoniam cuiusque hieræ basis est aloe, quæ triplici de causa hoc in affectu neutiquam conuenire videtur. Prima quia cùm Dioscorides

rides

rides cap. proprio, tùm Rhasis 8. Continent. scribunt aloen inducere soporem; quod etiam scripsit Galen. 7. de Simpl. med. Secunda quia tradunt Mesue, & Auerroes 3. Coll. 14. aloen educere solam bilem, & melancholiam; Tertia elicitur ex Sorano apud Cælium; medicamentum ex aloe, vtpotè nimis lene, ac blandum, in Lethargo curando nullum habere locum, eò quod humores commoueat, trahatq; ad ventriculum, nec tamen inde expellat, qui propterea in ventriculo retenti vapores ad cerebrum mittunt. Altera dubitatio oritur in castoreo. nam Gal. 11. Simpl. cap. proprio, probat castoreum tunc solùm, cum febris minimè adest, vel remissa admodum. Circa obiectionem de medicamento Alexandri, verisimile non fit, tantum virum, quem alij insecuti fuerunt, in eo esse hallucinatum, vt nostri æui Medici celeberrimi autumasse videntur, & propterea indagandæ sunt rationes, quibus adductus illud excogitauerit Triplex ergo responsio afferri potest pro tutanda Alexandri parte. Prima erit, quia scammonium adhibetur castoreo ad præstandum illi robur, vt pituitam educat, ita vt ponatur scammonium non ad vacuandum principaliter, sed ad iuuandum castoreum, quò pituitosum trahat humorem, quæ responsio alicui fortasse parum probabilis videbitur, quod inde sequatur aliquod non solutiuum, miscella acriter soluentis medicamenti, determinati humoris solutiuum euadere. Alia responsio est, quod Alexander, & alij vix posse fieri existimabant, vt magna pituitæ copia ad cerebrum ascendat, absq; vehiculo, quod bilis est. Vnde scammonio vtuntur, vt biliosum humorem, qui pituitosum deuehit, expurgent. Sed & hoc responsum non vndiq; satisfacit, quia medicamentum debet à prædominio, vt inquiunt, phlegmagogum potius esse, quàm cholagogum, sed in allato contrarium obseruatur. Quinimò Auicenna, qui post Alexandrum vixit, tali medicamento vtebatur solùm in Lethargo, cui iam tremor superuenisset. Tum enim sanguis pituitosus maximo cum impetu petit caput, vt neruorum principia angustentur, ac tremor fiat. Pituita siquidem non potest cum impetu petere caput, nisi calcar, aut vehiculum habeat. Additur verò castoreum, vt attenuet, abstergatq; pituitosam materiam, sicq; neruorum principia ab angustia

libe-

liberentur, atque ità cesset tremor ipse. Tertia responsio, quæ cæteris hactenus adductis probabilior apparet, & quæ etiam pro aloe militat, est; aliud esse administrare scammonium, & aloen sola, aliud commista. Scammonium solum, & per se in Lethargo non conuenit, sed castoreo commistum maximè conuenit, quia castoreum frangit, & hebetat facultatem illam scammonij bilis eductricem, & disseccando pituitam facit, vt facilius scammonio obediat. Addatur his omnibus, quòd scammonium, vt legitur apud Dioscoridem, non solùm bilem, sed pituitam quoque educit. Dicere tamen aliquis posset, non defuisse Alexandro alia medicamenta euidentius phlegmagoga, quæ cum castoreo potuissent admisceri, & hasce vitare difficultates. Non deerant certè, at efficacissimo opus erat, quo in casu nullum præstantius in operando ipsomet scammonio. Obiectio similiter de aloe tollitur dicendo, quòd sola, & pura minimè admittitur, sed tantum mista cum alijs, vt fit in hiera componenda, quæ in causa sunt, vt non ità soporem inducat, vt præter bilem, pituitam quoque purget, & ne tandem diutius in ventriculo moram trahat. Ad dubitationem de castoreo, quòd scilicet exhibendum non sit, vbi febris adest, de Galeni mente; dicatis febrem in Lethargicis non esse admodum intensam, & plus posse pituitam ad indicandum attenuantia, ac detergentia, quàm febris ad prohibendum castorei calorem. Accedit quòd ibi Galenus loquitur de castoreo cum pipere, & nos castorei caliditatem possumus quoquo pacto corrigere, ac emendare, si non piper, sed cichoracea admisceamus. Inter vacuantia laudat etiam Auicenna vomitoria, si præsertim ventriculus repletionis indicium nobis præbeat. Vomitorium verò sit: Recipe decoct. raphani vnc. iiij. oxymelitis s. aut scyllitici vnc. ij. m. & propinetur tepidum. vel, Recipe oxymelitis scylliciti vnc. j. s. succi raphani vnc. ij. iuris tepidi vnc. viij. m. Præter hæc, depromuntur etiam ex hoc fonte localia dicta, inter quæ primùm occurrunt repellentia à morbi principio capiti admouenda, in quibus Lethargus conuenit cum Phrenitide, licet in hac valentiora sint oportet. Oxyrhodinum ergo in Lethargo paratum sit ex oleo rosato completo, non autem omphacino, cum exigua aceti portione, affundaturq; in eam capitis

partem,

partem, in qua iunctura est coronalis, licet in occipite magis affectus vigeat. Pars etenim illa rarior est, & multis peruia foraminibus, atque suturis, per quos quidem ductus medicamenti vis facilè in omnem cerebri substantiam dilabitur. Dubitatur tamen in oxyrhodini Lethargicorum vsu, vtrùm statim repercutientibus dissecantia, attenuantia, ac resoluentia adhibenda sint, quia scilicet materia frigida est. Varij varia dicunt. Ego ab initio facta per clysterem acrem ventris vacuatione, & sanguine è cephalica extracto, oxyrhodinum præscribo, quale audiuistis, vel ex olei rosacei, & chamæmelini an. vnc. j. ſ. aceti drach. iij. Hoc enim repellens mite est, vt præcipit Galenus 13. Meth. 21. Post duos dies cum Auicenna castoreum addere soleo, vt sit etiam discussorium. Transacto principio, & vniuersali facta vacuatione, præmissisq; reuulsorijs auxilijs, fluxam in cerebro pituitam per os, & per nares educere oportet, ac tandem eam penitus resoluere. Huic vsui prodesse solet illinitio palati cum melle, & sinapi, cum theriaca, aceto scyllitico, aut consimili re. Sternutationem quoque prouocare expedit puluere hellebori albi, castorei, & nigellæ; nec timeatis cum Cælio Aureliano de cerebri conoussione, quia quantò magis cerebrum concutitur, tantò magis humores à partibus obsessis remouentur. Dicebat enim Hippocrates 3. de Morb. curandum esse, vt æger multum expuat, & calefiat. Hoc tempore sunt qui grandem cucurbitulam occipitio cum scarificatione affigunt. Sunt qui hirudines naribus admouent. Sunt denique qui phœnigmum, & metasyncriticum applicant. Vbi autem humores in cerebro Lethargum facientes per expulsionem educi amplius non possunt, ad diaphoresim confugiendum, dico ad digestionem, ac vaporationem, quæ fit laxantibus particulam, & humorem resoluentibus. Adiuuabit capiti adhibitum epithema ex decocto rutæ, & serpylli in vino; confert inunctio facta ex oleis anethino, chamæmelino, liliaceoq; cum modico castoreo, & aceto, potissimum verò valent pulmones veruecum à de recenti mactato animali exsecti, vt ita calidis foueatur caput, qui si refrigescant, iterum calfaciendi sunt ex decocto chamæmeli, anethi, sem. lini, fœnu græci, & simi-

& similium, quæ calfaciunt. Ita pulli columbarum recisi, & exenterati, vel catelli parui eodem pacto appositi pasim à Practicis omnibus commendantur. Odoramenta quoque laudãtur spongia excepta decoct. serpylli, sampsuchi, pulegij, & stæchadis in aceto cum modica aqua ardenti. Quæ quidem & ad nares alliciunt è cerebro humores pituitosos, & omnia eiusdem membri excrementa frigidiora mirum in modum resoluunt. Per os denique, & interius ad corroborationem, & ad castigandam, seu corrigendam intemperiem valent ea, quæ in Catarrho frigido attulimus, præsertim verò conseruæ capitales, aut cephalicæ dictæ, anthos, saluię, betonicæ, diamoschum dulce, diambra, vtraq; magna antidotus, sed præcipuè castoreum cum oxymelite datum, vt constat ex historia ab Alexandro relata.

Et hæc de Lethargo satis.

Libri Tertij de Lethargo Finis.

DE

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER QVARTVS.

Definitio quid nominis. *Lectio I.*

N omni, quæ à ratione ſuſcipitur, de re aliqua inſtitutione, Viri quàm præclari, voſque alij Iuuenes ſtudioſiſsimi, ab ipſa quęſitę rei ſubſtãtia exordiẽdũ eſſe, vt ſtatim intelligatur quid ſit id, de quo diſputatur, ſapienter pręcepit Plato in Phædro. Natura enim cõparatum eſſe videtur, vt vnumquodq; tunc ſcire putemus, cùm eius, de qua agitur, materiæ eſſentiam ab initio cognoſcimus. Quæ quoniam, Philoſopho affirmante 6. Topic. 2. & 8. nulla abs re magis, quàm ex definitione comprehendi poteſt, quippe quæ oratio eſt, referente Galeno in Medic. defin. id, de quo loquimur, breuiſsimè explicans, idcircò ego priuſquàm ad Epileptici affectus hiſtoriam enarrandàm aggrediar, eiuſdemmet eſſentiam in prioribus Lectionibus per definitionem patefaciendam ſuſcepi. Sed quoniam duplicem ſtatuire Logice definitionem 1. Poſt. 2. quarum alteram, quam nominalem vocant, alteri, quæ eſſentialis appellatur, pręmittere conſueuerunt, propterea Logicorum conſuetudinem ſequutus, Lectiones noſtras à nominali Epilepſiæ definitione inchoare decreui. Verùm antea refellenda omninò eſt hoc in loco Medicorum quorundam obiectio, ne dicam inſcitia, qui nominum conſiderationem haud proficuam nobis eſſe contendunt, qua in re Galenũ ipſum ducem ſe habere iactant. Nam ex ſententia Platonis, ſapientia, ac doctrina abundantiores ad ſenectutem eos peruenire ſcribit

bit 4. de Vſu part. 13. qui nomina negligentes rebus eſſentialibus ſeſe addicunt. Quibus ego reſponſum velim, nominum cognitionem eſſe Medicis perquàm neceſſariam, nedum vtilem, atq; proficuam. Siquidem, Ariſt. teſte Elench. lib. 1. qui nominum vires ignorant, & ſe ipſos ſæpenumero, & alios quoque fallunt. Vnde à Galeno proditum legitur. 1. de Diff. pul. occupatio circa nomina, eſt inuitis nobis neceſſaria. Quòd verò Galenus ipſe eos Medicos redarguat, qui nomina curant intelligendum de ijs eſt, qui litem de nominibus gerendo, totam vitam inutiliter conterunt, qui propterea ad artis finem peruenire nunquam poſſunt, de quibus alibi ſermonem fecit, de Diff. Sympt. 1. Quærenda enim eatenus nomina ſunt, quatenus in rerum nos perducunt agnitionem. Quare non eſt, quod me veſtrûm quiſpiam arguat, dùm in multiplici Epileptici affectus nomenclatura pauliſper immoror. Ita ſiquidem ſpero fore, vt morbo illo in quid nominis cognito, eundem in quid rei cognoſcere facilius valeamus. Inter ægritudines ergo Galenus 2. Meth. 2. & eũ ſequutus Auicen. 2. primi 8. tradũt alias denominari à locis, in quibus fiunt, vt arthritis, ab articulorum vitio, & pleuritis, a laterum compunctione: alias à ſymptomatibus, vt Epilepſia, & a neruorum reſolutione paralyſis; alias à læſa actione, vt ſi ablatè ſyncopes, ac apoplexia fortis, vt lypothimia, ſi diminutè, vt tremor, & ſingultus, ſi deprauatè, alias ab exeunte mutato nomen ſortiri, vt ſanguinis ſputum, alias à qualitate mutata, vt icteritia; alias ab eſternorum ſimilitudine, vt polypus, ac elephantiaſis, alias demùm nominari ſcribunt ab ipſa, ex qua pendẽt materia, vt melancholia, & cholera, vt viſum tamen eſt à Gnido Medicis, à ſola bile ſeu cholera affectum cholericũ fieri exiſtimãtibus. Omnes morbos igitur, qui humano corpori accidunt, ab aliquo dictorum modorum nomen deſumere oportet, ſi Gal. & Auic. credimus; Quanquam non me latet morbum aliquem multis, ac varijs nominibus appellari poſſe, quæ non ità aptè iam expoſitis modis adaptari poſſint, quod ſanè Epilepſiæ nomenclaturæ contingere video; Sed hæc leuiora omittamus. Appellant ergo hunc affectum communiter Greci omnes Epilepſiam, Hippocr. ſacrum, magnum, & puerilem morbum, necnon etiam Herculeum, Lucretius primum morbum, Apuleius diuinum, Celius maiorem, Auicen.

Matrem puerorum, Cælius lunarem, Aristoteles Ecstasim puerilẽ, Plinius sonticum, Plautus qui inspuitur, Marcellus caducum, Latini omnes comitialem. Quorum nominum causam diligenter examinare oportet. Epilepsia dicitur ægritudo hæc à symptomate: hoc etenim nomen haud aliter significare videtur, quàm motus, & sensus correptionem, quod est symptoma sic dictum ἀπὸ τοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι, quia scilicet multi è veteribus crederent Epilepticos ab aliquo Dæmone corripi, qua correptione deinceps quaterentur. Sed hæc ratio mihi non probatur, qui certò scio affectionis huiusce causam naturalem esse, nec à Dæmone aliquo inuehi, vt multis adhùc hodie persuasum est. Vnde vnà cum Alexandro Tralliano, & è recentioribus Manardo, Montuo, atq; alijs non paucis Epilepsiæ nomen ductum puto ab ἐπὶ suprà, & λίπσυς læsio, siue, vt censet Aurelianus, supracaptio, quòd videlicet capitis sensum, ac mentem simul apprehendat. Hoc enim morbi genere affecti rerum omnium obliuiscuntur, sensusq; illorum detinentur; vt neque audire, aut videre, aut intelligere prorsus, aut rei alicuius meminisse possint. Sacer verò morbus quamobrem vocetur ab Hippocrate, non vna fuit Medicorum sententia. Fuere enim, qui existimarint ità quidem dici hoc malum, quòd ob iram quandã Deorum hominibus immissum fuerit, veluti & alia permulta, quorum causam in diuinam iram referebant. Quam sententiam confirmãs Celsus lib. 1. tradit vel auctore Homero disci posse morbos ad irã Deorum immortalium relatos esse. Alij verò sacrum hũc affectum dictum asseuerant, idest magnum, Græcorum consuetudine, quibus ieron non modò sacrum, verùm etiam magnum, & grande significat, sic enim sacrum mare dictum, sacra domus, & sacra nox à Tragico Poeta apud Aurelianum lib. 1. c. 4. Sic denique Medici os sacrum ob magnitudinem appellant, & hac ipsa de causa Hippocr. magnum morbũ vocauit Epilepsiam dicens à quartana correptos magno morbo nõ laborare 6. Epid. 9. & Celsus maiorẽ eiusdẽ passionis magnitudinis gratia. Aristoteles verò innuit morbum Epilepticum sacrum iccircò à priscis nuncupatum, quòd eo Hercules, qui inter sacra numina colebatur, laborauit. At ego dicerem hanc denominationem sumpsisse potius à loco, in quo fit, nimirum à capite. Nam & si à ventriculo, alijsque partibus ali-

quan-

quando, vt audietis inferius, hic affectus per consensum in caput procedat, capitis tamen morbus est, docente hoc Gal. 3. de Loc. aff. c. 8. vbi habet, quod licet caput per alterius partis consensum afficiatur, affectio nihilominus capiti adscribenda est. Sed hac ratione, & apoplexia, & alij consimiles cerebri affectus sacri nuncupari posse videntur, cum & hi in capite fiant. Caput enim partis animæ sacrum templum est, quod veteres propterea summo cultu prosequebantur, ac adorabant, vt notat Arist. sect. probl. 33. prob. 9. qui eadem de causa alibi dixit, sternutamentum vnum esse ex omnibus omnium spirituum generibus sanctum, atque sacrum. Ideò Athenæus lib. 2. de Cęnis sophistarum, quod sacrum, ait, existimaretur caput, vel ex hac re manifestum esse arbitror, quod per ipsum iurabant, ac sternutationibus ab eo factis, tanquam sacris genua flectebant. Nec immeritò sanè tanto cultu veteres caput ipsum venerabantur. Est enim præcipuum humani corporis membrum, & rationis sedes, à Platone propterea in Timæo diuinissimum appellatum. Sic etiam diuinum morbum vocat Epilepsiam Apuleius, eò quod diuinam, hoc est rationalem animi partem, quæ residet in capite, violet; cuius sententiæ fuit Alexander Trallianus: toto verò, vt inquiunt, cælo aberrant, qui diuinum idcircò dictum cogitant, quòd naturam, causamq; diuinam habeat, cum tamen ex eadem materia fiat, quam & reliqui morbi possident, vt abundè inferius demonstrabitur. Puerilis Hippocr. alijsq; dicitur hic morbus, vt etiam Lucretio primus morbus, quòd puerilem, & primam ætatem maximè occupet. Hinc Aristoteles quærens quãobrem inter animantes homini potissimum oculi deprauentur, ita loquitur: An quòd homo vel solus, vel maximè morbo capitur comitiali in puerili ætate? Communiter enim hæc passio frequens est in pueris, eosq; adhuc paruulos infestat, vt ait Paulus, verùm eo tempore magis, quo dentium ortus apparet. In summa adeò familiaris est hæc affectio pueris, vt ipsis, vel in vtero adhuc existentibus, nedum in lucem editis sæpissimè oboriatur, eosq; prius non relinquat, quàm humidiorem illam, imbecilarioremq; ætatem cũ sicciori, ac validiori permutarint. Herculeũ verò morbum cùm Hippocrates, tùm alij quoque Epilepsiam vocant, aut quia affectum hunc passus Hercules fuerit, aut quia, vt ille inuictus, ità

hic

hic nulla Medicorum ope superetur; vbi ætatem acquisierit, altiusque suas radices egerit, quod quidem videtur magis cum Galeni sententia conuenire 6.Epid. Refert enim à quibusdam Herculei nomen inditum iccircò fuisse comitiali morbo, vt eius magnitudinem significarent, non propterea quòd eum passus Hercules fuit. E veterum tamen monumentis constat Herculē ab hoc morbi genere fuisse vexatum, ab eodemque, vt nonnullis placet, coturnicis ope liberatum; vnde versus

Fortem Coturnix sospitauit Herculem

Cur verò ab Auicenna mater puerorum Epilepsia dicatur, fateor equidem me vnà cum Leonardo IachinoCom.in 9.Rhasis ad Almans.ignorare,nisi fortè pro matre nouercā innuere nobis voluerit. Lunarē præterea morbum Epilepsiā cum Cęlio cæteri Medici appellant, vel quia Lunæ circumactionem sequatur, vel quia huic affectui maximè omnium obnoxij fiantq;, qui Lunæ coniunctione siue interlunio concipiuntur, aut eduntur, Vnde Serenus

Dubiæ per tempora Lunæ

Conceptum talis sæpe ruina profudit

Verùm de Lunæ facultate in Epileptico gignendo morbo diffusè agetur in sequentibus. Ecstasis dicitur hæc passio ab Aristotele, Sect.probl.30.probl.1. quòd in ea non secus, ac in ipsa Ecstasi mētis alienatio fiat. Plinius lib.36.c.19.Sontici nomine cōplexus est comitialem morbum. Nam de gagate lapide scribens ità loquitur. Deprehendit Sonticū morbū. Sontici morbi meminere 12.Tabulæ hisce verbis. Si Iudex vel litigator morbo sontico impediator dies Iudicij diffisus esto. Quid verò significetur hoc nomine docuit nos Venuleius, l.vlt.de Aedil.Edic.l.60.de re Iud.vbi de Cassij Iurisconsulti sententia tradit Sonticum morbum vocari qui noceat. Sed Iulianus Sonticum morbum exponit, qui cuique rei agendæ impedimento est. A Plauto dicitur Epilepsia morbus qui inspuitur, dùm canit; & illic isti morbus qui inspuitur venit. Quibus verbis quid sibi voluerit Plautus docemur à Plinio lib. 10. cap. 23. qui scribit morbum hunc ab hominibus despui suetum perinde ac si contagione ipsos inuasurus esset. Fuit siquidem olim consuetudo, quæ & adhuc hodie viget apud vulgares homines,& mulierculas, vt si quid execrandum vel audirent, vel inspicerent,

quod sibi euenire nollent, in terram despuerent, veluti abhominátes; persuaserant enim sibi superstitiosi veteres, desputationem esse remedium non leue aduersus ingruentia mala, & præsertim aduersus comitialem morbum; qua superstitione etiam contra fascinum ter in sinum expuere solebant, vt in quodam meo de Inuidia & Fascino libello Lucæ olim in media adolescentia edito ostendi. Caducum vocat morbum Epilepsiam Marcellus Medicus, quoniam vt ab Auerroe proditum legitur 4. Coll. cap. vlt. Epilepsia est ægritudo quæ facit cadere in terram patientem. Postremò Comitialis dictus est hic affectus, quia si quis in comitijs Epilepsia corriperetur, dirimebantur comitia, non quòd, vt Duretus autumat, in concionibus maximè elucesceret, eaque facilè prehendantur homines, propter metum, quo solent potissimùm teneri cùm in concionem prodeunt aliquid dicturi; Et si pręmetu posse hunc affectum excitari non negabo. Ideò enim filius Mathęi de Graddis infans adhuc repętino tubarum clangore territus in Epilepsiam incidit, referente patre Comm. 10. ad Almans. Rectius itaque Serenus Medicus, ac vates vnà sapientissimus Comitialis ethymon nobis traditum ad hũc modum reliquit.

Est subiti species morbi, cui nomen ab illo est
Quod fieri nobis suffragia iusta recusat;
Sæpè etenim membris atro languore caducis
Concilium populi labes horrenda diremit.

Heraclitus apud Laertiũ Epilepsiã vocat opinionẽ, cuius rei causã affert Mercurialis in Patauinis prælectionibus c. de Epilepsia. Hæc omnia sunt prudentissimi Viri, studiosiq; Iuuenes, quę circa variã, multiplicemq; morbi comitialis nomenclationem examinanda sese mihi obtulere. Quamobrem vt ad ipsius naturam me ipsum quamprimum accingam, nominibus hic finem impono.

Definitio quid rei. Lect. II.

DE singulis Epilepsiæ nominibus, Auditores, vberius fortasse quàm oportuit, in superiori Lectione sermonem feci, nunc operæpretium est, vt ad eiusdem affectionis essentialem definitionem conuertatur oratio. Quamobrem hoc ego pacto illam definirem. Epilepsia est symptoma, in quo princeps functio aufertur, sensus, motusq; ar-

arbitrarij amittuntur, cum omnium partium deprauata motione, non continua, ex cerebri ventriculorum occlusione. Declaro. Hanc ipsam affectionem in symptomatum genus esse cooptādam, nemo erit qui liberè non fateatur. Nā quidquid est læsioni actionibus, illud Galeno symptoma dicitur 12. Met. 1. & 2. de Symp. caus. cap. 1. Vnde Epilepsia, in qua actiones hæ, quæ à voluntatis iussu dependent, tantoperè afficiuntur, iure merito symptoma nuncupata est. Præterea si ea vocantur symptomata, quæ morbos velut vmbra corpus insequuntur, vt habetur apud Galenum de Differ. Symp. c. 1. & Epilepsia morbum in via, videlicet occlusionem ventriculorū cerebri sequitur, hac etiā de causa symptoma nō temerè vocabitur. Qua tamē in re sciendum vobis est, me parum curare, an quis pręsens pathema, vel symptoma, vel affectionē, vel morbū, vel deniq; quomodo voluerit, nuncuparit. Talia. n. à Sophistis peragūtur, quæ ne minimū quidē vtilitatis ad curādi rationē afferūt, sed Logicę tantum quæstiones sunt, quæ nihil ad Medicinæ opera conducunt, quemadmodum nos probè docuit Galenus 1. de Loc. aff. 1. Desinant ergo mirari, qui in Lectionum progressu Epilepsiam à me, modò vno, modò altero nomine appellari audiēt. Esto igitur symptoma præsens ægritudo, cuius subiectum, siue partem, in qua fit, cerebrum esse manifestè constat ex principum facultatum, & sensuum etiam exteriorum læsione, quorum omnium cum fons, & origo cerebrum sit, veluti pro supposito axiomate habetur apud omnes Medicos, & in comitiali inuasione oblædantur, propterea nō immeritò statutum est cerebrum partem esse, in qua huiuscemodi passio generatur. Nulla enim, auctore Galeno 1. de Loc. aff. 2. actio læditur, nisi pars, quæ illā efficit vnà etiā lædatur. Nec obstat quòd aliquando à ventriculo, alijsq; partibus eam prouenire dicimus; semper. n. in Epileptico casu à quacunq; parte ortum habeat, cerebrum necessariò affici oportet: alioqui sæua illa, & horribilia symptomata, quæ in comitialibus quotidie cernūtur, nunquam profectò fierent. Hactenus de genere, & subiecto Epilepsiæ. Superest modò, vt reliquas definitionis partes expendam. Principem animæ functionem nimirum rationem, atque memoriā auferri dictum est, ad differentiam spasmi, siue conuulsionis, qua correpti talem noxam non incurrunt. Quod verò in Epileptico

ſymptomate nobiles illæ animæ facultates amittantur, ex eo ſatis ſuperq; arguitur, quòd ne conſequi poſſunt,quæ antea fuerint dicta. Siquidem,vt Galenus ait 3.de Loc. aff.cum memoriæ viribus ratio pariter afficitur. Additum eſt cum amiſsione arbitrarij,ſeu voluntarij motus, quoniam hic motus fit quidē muſculis ad propria capita reuulſis,qualis etiam ipſis præter naturam motus eſt, ſed animali ciente,ac impellente virtute, quę quoniam in Epileptico morbo affectis prę ventriculorum occluſione intercipitur,quominus in motus inſtrumenta deferri poſsit, neceſſe omnino eſt, vt motus amittatur voluntarius. Quam rem probo etiam tali ratione. In Epilepſia amittitur ſenſus, ergo multò magis & motus. Nam ad patiēdū minor multò, quàm ad agendum virtus poſtulatur,ſenſus enim vt paſsio,motus verò vt actio ſe habet. Quod ſi legeritis vos ſenſu deperdito,aliquando motum ſeruari, id non efficit, vt maiori facultate influente motus non egeat. Siquidem illud euenit duplici de cauſa, aut obſtructis neruis,qui ad cutim texendam veniunt, & non ijs pariter obſtructis, qui muſculos peruadunt, aut cute ipſa ſtupefacta,ſtuporeq;ad profundiores muſculos nō pertingente,ita vt cum dicitur ſeruari motum amiſſo ſenſu, intelligendum ſit non de vna præcipua, ſignataq; parte,ſed membro aliquo,vt brachio,crure, quæ varijs conſtant partibus. Alioqui enim nunquam videas brachij, aut cruris aliquem muſculum moueri, qui idem non ſentiat. Verùm ne à re noſtra diſcedam, qui animalem virtutem ad motum epilepticum edendum influere contendunt,ſecus rem dijudicant, nimirum ſenſus omnes hoc in morbo deperdi,nō quidem ob defectum ſpirituum animalium; ſed quia ijdem ſpiritus perturbantur ità,& agitantur,vt rerum ſpecies recipere nequeant, quorum hominum ſententia mihi certè non probatur. Nam ſi ſpiritus quoquo pacto influerent,licet agitati, atque commoti, ſenſus in Epilepſia deprauatè ſaltem operarentur,non abolerentur penitus. Quòd enim ſenſus hoc in ſymptomate omninò amittantur,clarius eſt,quàm vt demonſtrari debeat. Nam qui eo concidunt, neque audiunt, neque vident, neque in ſumma vllo ſenſu quidquam percipiunt. Deprauatum autem, & vitioſum motum Epilepticos concomitari ſenſus ipſe demonſtrat, licet in aliquibus maior, in alijs minor pro vario modo generationis

tionis Epilepſiæ, varijſq; eiuſdem cauſis conſpiciatur. Datur enim leuior, imò ſpuria comitialis affectio, in qua nec ſemper functio princeps, nec ſenſus, motuſq; voluntarius auferuntur, & in qua demum vniuerſalis partium conuulſio, iactatioq; non apparet. Ego verò de legitimè facta potiſsimùm definitionem intelligi velim, quam tùm alia, tùm deprauata motio tàm cerebri, quàm vniuerſi etiam ferè corporis inſequitur. Per talem autem motionem non modò conuulſionem propriè dictam, ſed etiam conuulſiuum motum accipere oportet. Vterq; enim motus à legitima, veraq; Epilepſia vix ſeiungi videtur: quæ cauſa fuit, vt Galenus 3. de Loc. aff. 7. & poſt eum Paulus lib. 3. c. 13. & Haliabbas 9. Theor. Epilepſiã eſſe conuulſionem aſſeruerint. Vbi per conuulſionem non ſolùm conuulſionem ipſam, verùm quoque conuulſiuum motum intelligunt, quamuis Capiuaccius autumet Galenum quaſi aliud agentem hanc ægritudinem conuulſionem appellâſſe, & Pereda ad Paſchaſij Met. cur. Schol. cap. de Epil. per conuulſionem, motum conuulſiuum tantummodo exponat. Conuulſionem enim in Epilepticis membrorum in propriam radicem contractio, motum conuulſiuum eorundem concuſsio, iactatioq; propallat. Quod verò non continua ſit comitialis conuulſio, inde fit, vt ab alijs conuulſionum generibus diſcrepet, nimirum emproſthotono, opiſthotono, atque tetano, ideſt neruorum rigore, in quibus perpetuò non interpolatè conuulſionem fieri contingit, à quibus etiam non hoc ſolùm nomine differens eſt, ſed mentis quoq; ſenſuumq; oblæſione. Tandem dixi ex cerebri ventriculorum occluſione, vt oſtẽderem cerebri ventres hoc in ſymptomate duplici modo obſtructionem pati, vno quidem propriè, altero verò impropriè. Propriè dicam ventres obſtrui, quando craſſus pituitæ ſuccus, aut melancholicus in ijſdem ventribus retinetur. Impropriè quando non ſubſtantia aliqua craſſa illos obturat, ſed qualitas quædam alteratis per continuitatem partibus afficit. Quare falluntur qui omnem Epilepſiam ab obſtructione fieri contendunt, niſi forſitan obſtructionis vocabulum lato modo accipiant. Occluduntur enim ſemper in omni genere Epilepſiæ cerebri ventriculi, ſed obſtruuntur ſi materia craſſa ſit, conniuent verò, ſi qualitas, aut materia aliqua exiſtat, quæ licet mole minima, facultate tamen maxima

prædita sit, pro qua expellenda contrahantur in sese, atque conniueant, ex qua re membris facultate animali destitutis, comitiales in terram miserè prolabuntur: ex quibus pariter manifestè cõstat cerebrum hoc in morbo non vt similare, sed vt instrumentale oblædi, quemadmodum ex Hippocrate 6. Epidem. circa finem nos ipsos docuit Galenus 3.de Loc.aff.scribens quòd crassi humores, qui in cerebri substantia abundant, interdum ei vt instrumentali, interdum vt similari parti nocent. Cum enim meatus obstruantur vt instrumentali, cum verò temperamentum alteratur, vt similari.

In legitima Epilepsia veram semper conuulsionem fieri probatur. Lect. III.

DVERSVS ea, quæ superius de Comitiali conuulsione in medium protuli, accerrimè stare videtur vir nostri æui celeberrimus Hieronymus Capiuaccius, qui ab Epilepsia legitimam conuulsionem excludit lib. 1. Pract. cap. 15. Quare ego, qui in omni, quæ spuria non sit, Epileptica inuasione, semper conuulsionem adesse arbitror, meam de hac re sententiam rationibus, ac auctoritatibus comprobare, aliter verò statuentium pro viribus refellere cogor. Inuehitur itaq; in Altimarum Capiuaccius, quod ex Galeno. Pauloq; scripserit Epilepsiam conuulsionem esse, nulla, vt ait, ratione, sed nuda Galeni auctoritate superficiatenus intellecta confisus. Hinc ipse conatur probare hoc in affectu legitimam conuulsionem non reperiri, tali potissimum ratione. Omnis conuulsio aut inanitione fit, aut repletione, sed Epileptica conuulsio nec inanitione fit, nec repletione, ergo conuulsio non est, de legitima loquendo. Ego infra nùm omnis vera conuulsio ex inanitione tantum, aut repletione proueniat, & ad quam speciem Epileptica sit referenda, sermonem habebo, in præsenti verò illud solùm affirmabo, minorem propositionem ex ea parte reijciendam esse, qua comitialem conuulsionẽ repletione fieri negat. Quod enim ex inanitione fieri non possit, & nos cum eo conuenimus, cum Epilepsiæ tàm generatio, quàm di-

discussio velox, subitaue fit, quod in corporum discrasia contingere nullo modo potest. Discrasia enim cum sensim generetur, & non tota simul, morbum, qui confestim fiat, procreare nequit: Quòd autem conuulsio è repletione hoc in morbo non fit, ad hũc modum ostendit: Conuulsio è repletione est motus prauus, cuius causa est solùm morbifica materia, non facultas. At in Epilepsia etiam per essentiam facultas concurrit, qua de causa Galenus tradit cerebrũ in Epilepsia motu se ipsum quatere, vt noxia expellat 1. de Loc. aff. 7. Et alibi. 1. de Sympt. caus. vltimo refert in Epilepsia conuulsionem esse motum cerebri vitiosum. Vnde patet, ait, concurrere facultatem expultricem cerebri. Ergo. Ad hæc aliud argumentum affert, quo legitima conuulsio ab hoc affectu excluditur; nam, inquit, conuulsio Epileptica pertinet ad cerebrum, at secundum Galenum 5. Aph. Com. 1. conuulsio legitima fit vel inanitis, vel repletis corporibus neruosis, à quibus motus voluntarius perficitur, vnde consequens est cum cerebrum nec sit neruosum, nec motum voluntarium perficiat, ob id conuulsionis legitimæ subiectum esse non posse. Hæc sunt argumenta, hæ rationes, quibus innititur vir vndequaq; doctissimus ad ostendendum in Epilepsia legitimam non fieri conuulsionem. Quæ tamen omnia soluere difficile arbitror non erit, si quæ à me superius in definitione præmissa sunt, in memoriã reuocentur, nimirum in omni verè legitima Epilepsia semper conuulsionem, & motum conuulsiuum reperiri, illamq; ex membrorum contractione, hunc verò ex eorundem concussione, iactationeq; cognosci. Qui quidem conuulsiuus motus ab irritata facultate illud à quo læditur, grauaturque propellere conante producitur, quemadmodum conuulsio solius morbi opus est, videlicet à materia tantũ morbifica neruis imbibita, Galeno auctore 2. de Symp. caus. c. 1. Quibus ita se habentibus prior Capiuaccij ratio corruit. Nã ad id quod obijcit, hoc in affectu etiã per essentiam haud esse legitimam conuulsionem, eò quia legitimæ conuulsionis è repletione causa est solùm materia morbifica absque facultate, in Epilepsia verò facultatem concurrere, respondetur affectum hunc, si legitimè fiat (quod accidit cum cerebri vẽtres à materia crassa vt pituitosa, aut melancholica obstruuntur, quæ vera Epilepsiæ generatio cæteris frequentior est) vnà secum

tàm conuulsionem, quàm motum conuulsiuum habere. Illam membra versus radicem contracta nobis apertè ostendunt, cuius origo, & causa pendet non ab irritata facultate; sed ab eadem illa humidiori materia neruorum exortus irrigante, & consequenter à morbifica solùm materia, ob quam nerui secundum eorum latitudinem augentur, secundum verò longitudinem imminuũtur. Hic autem ex concussiuo cunctarum partium motu patefit, qui generatur ex cerebri multifariam motione, dùm eiusdem membri insita expellens virtus ad rem infensam à se longè propellendam insurgit. Quamobrem in omni, quæ verè talis existat, Epileptica exacerbatione, non modò facultas motum conuulsiuum, sed etiam materia morbifica conuulsionem è repletione legitimam producens reperitur; quod apertissimè confessus est Galenus 5. Aph. 50. nec tandem Capiuaccius ipse negat. Nõ eo tamen inficias in alijs Epilepsię speciebus legitimam conuulsionem haud quaquam fieri, sed tantummodo conuulsiuum motum à cerebri virtute, dùm rem paruæ quidem molis, sed prauæ qualitatis expellere nititur, manifestè productum. Verùm huius generis comitiales casus haud legitimè factos esse dixero. Quantum verò spectat ad aliam viri celeberrimi rationem, qua censet idcircò in Epilepsia legitimam non esse conuulsionem, quòd illa ad cerebrum spectet, cum tamen legitima conuulsio fiat, vel inanitis, vel repletis neruosis corporibus, quibus motus perficitur voluntarius, responderem ego Epilepsiã non fieri nisi neruorum principio secundum ventres oblæso, sed quoniam nerui etiam ab eadem illa causa afficiuntur, à qua cerebrum primò læditur, iure aliquis dicet, neque hoc nomine legitimam conuulsionem ab Epilepsia excludi oportere, cum Epileptica pariter conuulsio ad neruos pertineat, nam ab eadem humida irrigantur materia, à qua ipsorum obstruitur principium. Quam quidem rem sic prorsus se habere, ac ego protuli, clarissimè docet Auicenna, qui causam, ni fallor, tàm conuulsionis, quàm motus conuulsiui eorum, qui comitialiter prolabuntur, inquirens, ad hunc modum loquitur Fen. 1. ter. tract. 5. cap. 8. Spasmi autem descendentis ad membra, quibus associatur Epilepsia, causa est, quoniam materia, quæ peruenit ad cerebrum, aut nocumentum quod ipsum comitatur, comitatur neruos etiam. Quare est ipsorũ dispo-

diſpoſitio, diſpoſitio eius, & illud eſt propter tres cauſas, quia ſcilicet nerui ſequuntur ſubſtantiam cerebri, & læduntur ab eo, quo ipſum læditur, & eorum repletio ex humore expulſo ad ipſos in principio ipſorum, quare augumentatur eorum latitudo, & abbreuiatur eorum longitudo. Poſſet inſuper quiſpiam ad noſtram definitionem impugnandam illud etiam obijcere; omni definitioni illud potiſſimùm neceſſarium eſt, vt definientia ſint definito eſſentialia, ſed deprauatus ille motus non eſt de Epilepſiæ eſſentia, nam haud ſemper in ea perdurat, ergo in eius definitione minimè inſeri debuit, quia ſi motus ille non adeſt, tunc neq; Epilepſia, quod à veritate abeſt. Præterea Celſus de comitialibus per hæc verba ſcripſit lib. 3. cap. 23. Modò cum diſtenſione neruorum, aut membrorum prolabitur aliquis, modò ſine illa. Quæ verba Epilepticos interdum abſque conuulſione prolabi innuere videntur. Ideò multò minus in Epilepſiæ definitionē introduci debuit. Dubitationi obuiam irem hoc pacto, verum quidem eſſe quod in hoc ſymptomate deprauata illa motio perpetua non eſt, attamen tàm conuulſionem, quàm motum conuulſiuum in Epilepſiæ eſſentia comprehendimus, quoniam abſque his verè comitialis affectus non gignitur. Quare Galenus ob tales motus Epilepſiam ab apoplexia differre non vno in loco ſcripſit. Si enim (inquit de Sympt. diff. 3. de Sympt. cauſ. 2. lib. & cap.) non modò totum corpus conuellitur, ſed principes quoq; functiones detinentur, hoc ſymptoma comitialis morbus appellatur, veluti apoplexia, qua ſimul & totum corpus reſoluitur, & principes occupantur functiones. Quò etiam mentis aciem Galenus direxit cùm apoplexiam alto ſomno, Epilepſiam vigiliæ comparauit lib. 1. de Sympt. cauſ. cap. 8. Celſi verò auctoritati in oppoſitum allatæ ſatisfacerem dicens, eius verba hoc ſenſu accipienda eſſe, vt de non legitimè facta Epilepſia intelligenda ſint. Nam & ego ſupra non ſemper in comitialibus motus illos fieri affirmaui, ſed ſolùm in his, qui talem morbum legitimè incurrunt, de quibus ſermo non fit à Cornelio, aliter rem ſenſui contrariam traderet. Vt hic verò, ità etiam intelligendus Auicenna cum ſcripſit capite de Epilepſia. Multoties fit Epilepſia abſq; ſpaſmo ſenſato. Sed hæc dicta ſint ſatis pro Lectione hodierna, reliqua ad hanc rē ſpectātia in ſubſequēti proſequar.

Vt

Vt in Epilepsia per essentiam legitima conuulsio, motusq; conuulsiuus, ità in eadem per consensum motus solùm conuulsiuus reperitur. Lect. IV.

VOD in legitimè facta Epilepsia, ornatißimi Adolescentes, legitima etiam adsit conuulsio, iam satis superq; probaui. Sed quoniam variæ sunt conuulsionis species, iuxta Neotericorum sententiam, qui conuulsiuum motum vnà cum ipsa conuulsione confundunt, diligenter indagandum est, sub qua nam recensenda sit comitialis, & an ea re vera conuulsio sit, quæ cerebro à subiectis partibus impertitur. Omnis igitur conuulsio ex Hipp. 6. Aph. 39. aut inanitione fit, aut repletione, veluti singultus; Inanitione fit conuulsio, omnibus neruosis corporibus, quæ sunt nerui, ligamenta, musculi, tendones, violentius exiccatis. Repletione ijsdem neruosis partibus nimio, ac superfluo humore imbutis, vt exemplo fidium multis in locis scriptum reliquit Galenus; quibus addunt aliam conuulsionem, quæ neq; inanitione fit, neq; repletione, sed per consensum à re aliqua facultatem irritante, cuius mentionem facit ipse Galenus dicens 12. Met. vlt. nam plerumq; conuulsio vel ex repletione neruosarum partium incidit (qua ratione eos, quos magna phlegmones premit, adoritur) vel ex mordenti, ac tenui humore, qui neruosa corpora rodat, vel ex ingenti frigore, quòd tale quidpiam, quale gelu, efficiat. Hanc ferunt eam esse conuulsionem, quam Auicenna sub nomine spasmi non proportionati ad materiam significare voluit, dùm sic loquitur lib. 3. Fen. 2. c. 5. Et quandoq; fit spasmus, qui ad materiam non proportionatur, eueniens causa rei nocentis, à qua nerui fugiunt, & congregantur ad expellendum ipsam. Quæ cum ita sint, diligenter quærunt cuius speciei sit comitialis conuulsio. Clarum est ex superius prælibatis, si de essentiali Epilepsia loquamur, non ad illam conuulsionis speciem referendam esse, quæ ex inanitione ortum habet, quoniam hæc prorsus ab Epilepsia excluditur, cum nec subitò fieri, nec subitò solui poßit; neq; enim cerebrum, aut eius membrana

tenuior

tenuior ad tantam ariditatem tàm breui tempore peruenire potest, vt corio similis euadat. Propterea Galenus Epilepsiæ, ac apoplexiæ subitaneam esse tàm generationem, quàm discussionem scribit 2. de Caus. sympt. vlt. quod in corporum discrasia contingere nullo modo potest. Quam Galeni sententiam in hunc syllogismum aliqui deducunt. Conuulsio quæ citò fit, & citò desinit, ex inanitione prouenire nequit, sed Epileptica conuulsio citò fit, & citò desinit, ergo non est ex inanitione. Statuunt igitur, & rectè cum Galeno, ac Auicenna ipso, conuulsionem, quæ associatur Epilepsiæ, fieri ex repletione, quod tamen de legitima Epilepsia intelligendum est. Quæ namque in alijs huius morbi generibus fit deprauata motio, impropriè conuulsio vocatur. Est enim potius conuulsiuus motus, qui ex re aliqua nocente, ad materiam, vt dicunt Arabes, non proportionata ortum habet. Neq; enim eo tempore cerebri ventriculi ab aliqua materia obstruuntur, neq; vlla neruorum repletio percipitur. Siquidem cerebro in comitiali hoc motu non secus accidit, ac ventriculo à re quapiam prçter naturam, & prauæ qualitatis, ceu ferruginea bilis, molestato euenire solet. Tunc etenim singultum patitur, expellente natura id, quod alienum à se est. Ità igitur cerebrum Epilepsiam incurrit, cum aliquid a parte primùm affecta ad ipsum fertur, quod licet mole minima, facultate tamen maxima præditum existit. Pro quo quidem expellendo mox cerebrum insurgit se ipsum multifariam mouens, veluti contra pugnans, vnde patet in Epilepsia consortij lege facta, motum fieri à materia non offarciente ventres, sed ad rei nocuæ expulsionem virtutem irritante. Erit ergo motus conuulsiuus, non conuulsio propriè dicta. Desinat hinc mirari Altimarus quod Hipp. exarauit, conuulsionem fieri tantùm vel inanitione, vel repletione, nulla de huiusmodi causa mentione facta. Quò respexit etiam Galenus 3. Catatop. 3. dùm in conuulsione tertiam causam se haud inuenisse fatetur; licet in non multò antè adducto loco 12. Met. conuulsionis mentionem fecerit, quæ ab humore rodente, ac mordicante gignitur. Cuius contradictionis solutio ex eo forsitan pendet, quòd ipse Galenus vnà cum Hipp. censet conuulsionem, quæ verè fit conuulsio, repletione tantùm, aut inanitione fieri, conuulsionem autem alia ex causa

ortam,

ortam, talem propriè non esse, sed motum quendam potius conuulsiuum, vt de singultu prodidit idem Galenus 6. Aph. 39. qui singultus naturam exponens ad hunc modum scribit. Præstiterit fortasse non conuulsionem appellare, sed motum quendam, qui fit in eodem cum vomitu genere, sed eo fortior, ac vehementior. Erit ergo in Epilepsia, quæ per essentiam fit, conuulsio verè, & legitimè talis, nimirum è repletione, in ea verò, quæ per consensum, non propriè conuulsio, sed motus conuulsiuus tantum, à re prauæ qualitatis excitatus. Quod si quærat aliquis, qua ratione in legitima Epilepsia conuulsionem ex plenitudine fieri accidat, respondetur hanc ipsam inde fieri, quòd ab eodem illo humore, qui comitialibus in cerebro continetur, neruorum exortus irrigantur, ex qua re fit neruorum, membrorumq; contractio, quæ conuulsio dicitur. Quam rem ita se habere, vt ego retuli, præter Auicennam, docuit nos quoq; Galenus, dùm scripsit 6. Epid. vlt. Causa autem Epilepsiæ crassus, & frigidus succus est, congregatus quidem in ventriculis cerebri, comprehendens verò & explantationes videlicet neruorum, & maximè primum principium spinalis medullæ. Quare idem Galenus legitimam ex plenitudine conuulsionem in hoc affectionis genere reperiri clarè admodum demonstrat 5. Aph. 70. hisce verbis. Quæ propter euacuationem fit conuulsio acutissima est, ac perniciosissima, quæ verò ob neruosarum partium repletionem, qualis Epileptica est, neque acutissima, neque perinde periculosa. Hactenus de conuulsione, motuq; conuulsiuo Epilepticorum.

Ex cerebri ventriculorum nempe medij, aut postremi occlusione Epilepsiam fieri ostenditur. Lect. V.

IN Epilepsia, cuiuscunq; sit speciei, cerebri ventres occludi oportere, tàm manifestum est ex Hippocratis, Galeniq; principijs, quàm quod manifestissimum. In Epidemijs enim ab Hipp. passim verò à Galeno, qui de omnibus prolixè admodum ratiocinatus est, memoriæ traditum legitur, cerebrum in comitiali morbo, non prout similaris pars,

sed

ſed vt inſtrumentaria, magnam hanc noxam pati. Hoc idem eſt, ac ſi dicerent cerebrum ſecundum ventres affectum eſſe, non autem ſecundum eius temperamentum, vt eidem in melancholico morbo contingit. Tunc enim temperamentum totius corporis cerebri immutatur, vt in Epilepſia pars tantùm illius membri inſigniter afficitur. Nam & corpus eius parum quodammodo lædi Galenus affirmat 4. de Loc. aff. 2. Si quiſpiam verò quærat vnde nam eliciatur cerebrum ſecundum ventriculos affici, reſpondetur ab actionum potiſsimùm motricum, ſenſibiliumq; læſione, quæ cum à ventriculis cerebri proficiſcantur, ventriculos affectos eſſe demonſtrant. Hinc ideò Galenus 2. de Sympt. cauſ. vlt. Inter carum, ait, ac apoplexiam morbus comitialis medius eſt. Verùm in caro, & Epilepſia ventres magis, & cerebri corpus minus, in apoplexia verò corpus magis affici ſolet. In quibus autem ventriculis cerebri hæc læſio fiat, nos apertè Galenus docuit 3. de Lo. aff. 7. qui tradit craſſum pituitæ ſuccum, aut melancholicum comitialem morbum efficere, vbi in ventriculorum meatibus retineantur, ſiue is medius ſit, ſiue poſtremus. Quare ex his Galeni verbis medius, aut poſtremus ventriculus afficietur. Quam rem pariter probare poſſum ſi dicam, craſſo humore impediente ſpiritum animalem in cerebri ventribus contentum, quominus in alias partes expandi poſsit, Epilepſiam fieri Galenus affirmat: qui ſpiritus animalis, quo anima pro inſtrumento vtitur, cùm in ſenſibilibus actionibus, tùm in his, quæ à conſilio, & voluntate prodeunt obeundis, in cerebri ventriculis medio, maximeq; poſtremo, eodem referente Gal. 8. de Vſu par. 10. continetur, iure igitur aſſeri à nobis poteſt, aliquem ex iam dictis ventriculis affectionem pati, non alios. Illud quidem verum eſt, cerebri anteriores ventres in hoc affectu non parum lædi, vnde Galenus 4. de Loc. aff. 2. In ſopore anterior pars magis, in apoplexia, & Epilepſia vtraq; afficitur. Quorum verborum vi Capiuaccius perperam autumat (quod tanti Medici pace dictum ſit) Galenum cùm ſcribit cerebri ventres in comitiali morbo affectionem pati, non minus anteriores, quàm medium, atq; poſtremum intelligere. Quam ſententiam ea fortaſsè de cauſa ſequutus eſt, vt oſtenderet Auicennam hac in re à Gal. ipſo non diſſentire, dùm obſtructione ante-

anteriorum ventriculorum tale symptoma fieri censet. Cui opinioni adhæret quoq; Ioannes Riolanus vir emunctæ naris, cuius quidem iudicium quanti sit faciendum, satis demonstrant eiusdem ad Fernelij libros Physiologicos, & de Abd. rer. caus. Commentaria. Quid dicam de Hollerio, ac Rondeletio de literaria, ac medica in primis republica benè meritis, qui in alia prorsus omnia euntes, ab obstructione ventriculorum Epilepsiam fieri negant? Ab vtroq; enim illorum memoriæ proditum legitur lib. 1. de Morb. inter. c. de Epil. in Schol. in Met. curandi morbos cap. proprio, Epilepsiam non gigni obstructione spirituum transitum impediente, quoniam, aiunt, si sic foret, motum in vniuersum prohiberi oporteret, aut saltem fieri minorem, quantitate spirituum, qui transeunt ad mouendas inferiores partes, non sufficiente, cum tamen vehementius, quàm antea membra omnia moueantur. Ita vt hæc sit amborum arguitio. Si fieret Epilepsia obstructione ventriculorum, motus vel omninò cessaret, vel saltem minor fieret; Sed sic est, quòd tantum abest, vt cesset, aut minor sit, vt potius vehementior fiat, ergò obstructione ventriculorum Epilepsia non fit. Pro solutione huiusce dubitationis animaduertendum est, verum quidem esse de Galeni mente in Epilepsia haud integram fieri obstructionem, quoniam si sic esset, conuulsio non fieret, vt nec in caro, & apoplexia ipsa, quemadmodum nos probè Auicenna docuit; Sed nihilominus hoc in symptomate animalem virtutem ad motum efficiendum non influere, eamq; si aliqua ex parte influat, tantam non esse, quæ motum aliquem edere valeat, cum in ea prorsus amittatur sensus, qui multò minori facultate perficitur. Quod verò obijciunt Hollerius, ac Rondeletius de vehementiori motu, qui in epilepticis apparet, an non sciunt motum illum non ex influente virtute animali, sed à musculis præter naturam contractis produci? dùm scilicet nerui, qui in musculos inseruntur, motum suimet principij, quod in Epilepsia, ad id quod morbificū est expellendum, multifariam mouetur, insequi coguntur; Locum verò Gal. 4. de Vsu par. quem afferunt ad probādum, si aliqua fiat in Epileptico morbo obstructio, eam esse in meatibus, qui in anterioribus cerebri ventriculis pituitam ad glandulam huic rei dicatam expurgant, non benè intelle-

tellexerunt, quod eorum pace dictum velim. Nam licet Galenus tradat comparatum à natura esse, vt per decliues cerebri meatus, tùm per palatum in os, tùm per corpus narium, orificijs magnis, atq; perspicuis, pituitosa cerebri excrementa expurgentur, ne animal frequenter Epilepsia, apoplexiaq; corripiatur, licet, inquam, hæc tradat Galenus, non propterea dicendum absq; ventriculorum occlusione Epilepsiã fieri, nam ijs meatibus obstructis comitialem morbum gigni vult, quatenus dùm cerebri excrementa per ductus, ac meatus illos non expurgantur, medio, aut postremo ventriculo impertiuntur, & hoc pacto Epilepsiam pariunt. Alioqui enim per se nunquam hoc symptoma producerent, quoniam etsi talis datur obstructio à pituita in ipsis detenta, non propterea spiritus animalis ad principium spinalis medullæ transitus intercipitur, vt fieri constat occlusione medij, aut postremi, quam statim sequitur Epilepsia. Sed quoniam ex hac re non leuis oritur dubitatio, de illa in sequenti Lectione agetur.

An motrix facultas ad motum epilepticum edendum concurrat. Lect. VI.

AB his, quæ in superiori Lectione contra Hollerium, ac Rondeletium de motu epilepticorum, eo nimirum tempore, quo humi prostrati hùc, illùcq; mẽbra iactant, disserui, non contemnẽda quæstio insurgit, an scilicet motrix etiam virtus vnà cum expultrice naturali ad motũ epilepticum concurrat, id quod in controuersia positum esse adinuenio, cum alij non parũ conferre, alij cõtrà nihil ad hunc motũ edendũ motricem facere contendant. Vtræ nam tamen sententiæ adhærendum sit, ego liberè pronunciabo, sed in primis vtriusq; partis fundamenta, & rationes percipere oportet. Quamobrem qui affirmatiuã partẽ tuentur, inter quas est Hier. Mercur. lib. de Morb. puer. cap. de Epil. hac potissimum ratione vtuntur, quòd scilicet, veluti lectum est apud Galenum lib. de Motu muscul. musculi non mouentur, nisi à voluntaria facultate moueantur: Hæc enim instrumenta ad id sunt à natura constituta, vt secundum voluntatis

impe-

imperium corpora noſtra moueant; Vnde cum in Epilepſia muſculi omnes moueantur, & eo ſanè pacto, quo ab ipſa voluntate mouentur, rationi conſentaneum eſt, vt ſi mouentur eo modo, quo corpora naturaliter moueri ſolent, à nulla alia facultate, quàm à mouente id ipſum fiat. Præterea confirmant hanc ſuam ſententiam alia Galeni auctoritate 2. Aph. 45. qui ponens differentiam inter Epilepſiã, ac apoplexiam, ſcribit in eo affectiones illas conuenire, quod eundem locum affectum, eandemq; materiam vtraq; ſimul paſsio obtinet, differre verò tantùm, quoniam in apoplexia perfecta eſt actionum facultas deperdita, in Epilepſia motus deprauatus ſcilicet facultatis. Id enim (inquiunt) vult phraſis Galeni, & ſic ab interprete translatum eſt, quaſi velit dicere, differre apoplexiam ab Epilepſia, quia facultas in illa nihil operatur, in hac deprauatè mouet. Ex altera parte ſunt quamplures Galeni auctoritates, quibus concludi poſſe videtur ad motum epilepticum edendum nil omninò motricem conferre. Primùm igitur docens diſcrepantiam inter apoplexiam, ac Epilepſiam verſantem, tradit in apoplexia motum deſinere prorſus, in Epilepſia motum quidem ſeruari, ſed præter voluntatem. Ponens verò differentiam inter motum voluntarium, ac conuulſionem 6. Aph. 39. ſcribit motum voluntarium eo ſanè pacto fieri, quo fit conuulſionis motus, ſed voluntarium à facultate ciente, conuulſionem autem ſine facultate ciente fieri. Idipſum ſimiliter ſentire videtur idem Galenus tùm lib. 3. de Loc. aff. cap. 6. tùm præſertim 2. de Sympt. cauſ. 1. dùm conuulſionem ſolius morbi opus eſſe ſcribit: Cui ſententiæ adhęrent Auicenna, & Auerroes 3. Coll. 41. innuentes hi omnes huiuſmodi conuulſionis motus à nulla alia vi effici poſſe, præterquàm ab expultrice facultate naturali. Controuerſiã hanc cupiens conciliare Hieronymus Mercurialis inter Medicos noſtri æui primarius, duplicem dari conuulſionem tradit, aliam cum motu manifeſto, aliam ſine motu manifeſto, cum motu manifeſto Epilipſia fit, quando ſcilicet principium motus eſt affectum, ſine motu euidenti, cum pars aliqua contrahitur inſenſibiliter, ob tumorem aliquem, aut inflammationem in muſculis obortam. Quæ verò cum motu manifeſto fit Epilepſia eſt, in qua, dùm membra iactantur, putat vir doctiſſimns vnà cum virtute expultrice om-

ninò etiam operarì facultatem motricem. Ego autem cum Galeno ipſo, bonaq; Medicorum parte ad motum Epilepticum edendum nihil motricem conferre arbitror, ob occluſionem ventriculorum, e quibus actiones, tàm ſenſibilis, quàm motrix in alia corporis membra deſcendunt. Nec arduum profectò erit rationes, auctoritateſq; in contrarium allatas enucleare. Imprimis enim quod afferunt ex Galeno muſculos à natura conſtitutos eſſe, vt ſecundum voluntatis iuſſum corpus, mēbraq; moueant, id non præſtat, quominus muſculi mouere vnquam poſſint, niſi animali ciente virtute, cum & in febrium rigoribus membra interdum violenter moueantur, concutianturque, dùm pro inſita facultate ad acrioris humoris expulſionem inſurgunt, nulla ad hoc faciendum delapſa è cerebro mouente. Galenus verò cùm dicit muſculos non niſi à facultate voluntaria moueri, de motu intelligit, qui ſecundum naturæ limites fit, naturali nempe; ad eum enim edendum neceſſariò vis animalis requiritur, cuius etiam motus gratia vniuerſum corpus muſculis natura cinxit. Hæc ratio igitur, ni potius velitis auctoritatem vocare, nequaquam in Epilepticis virtutem animalem motricem ad illorum motum efficiendum neceſſariò adeſſe oportere demonſtrat. Siquidem Epilepticorum motus non voluntatis iuſſu fit, ſed præter naturam omninò eſt, dùm muſculi cæterarum partium, quibus alligantur, motum inſequuntur. Nec obſtat quod vir Clariſs. addit, in Epilepſia muſculi mouentur eo pacto, quo à voluntate moueri ſolent, conſentaneum ergo eſt, à nulla alia facultate moueri, quàm à mouente, nam huic (ita vocant) inſtantiæ integrè ſatisfecit Gal. qui muſculos in conuulſione eodem modo moueri, quo etiam naturaliter mouentur, ſcriptum reliquit; iiſdem nempe muſculis ad propria capita reuulſis, ſed non propterea aſſerendum eſt, ad motum conuulſionis animalem facultatem influere, vt in motu muſculorum ſecundum naturam accidit Hic enim abſque animali ciente, ac impellente virtute fieri non poteſt, conuulſio autem motus eſt inuoluntarius. Quantum ad aliam Gal. auctoritatem ex Aphoriſmorum Commentarijs depromptam, ego equidem non video; quidquid ſit de verſione interpretis, cur per eam à mea ſententia decedere debeam; non enim probari ex ea poteſt, Galenum ad Epilepticum motum efficiendum motricem

Q virtutem

virtutem vnà cum expultrice concurrere voluiſſe, quandoquidem tradit apoplexiam & Epilepſiam in eo conuenire, quòd eundem locum affectum, & eundem humorem habent mali auctorem, in eo verò differre, quòd apoplexia fit propter virtutis ad neruos affluentis plenam, conſummatamq; priuationem, Epilepſia ob motum vitioſum, atque peruerſum, nec addendum eſt eiuſdem facultatis, quaſi dicere velit in Epilepſia motricem virtutem mouere quidem membra cum expultrice, ſed deprauatè, quemadmodum in apoplexia abolitè. Non enim, puto, id voluit Galenus, ſi eius verba à germano ſenſu non diſtorqueātur. nam vult quod hi affectus in eo ad inuicē diſcrepēt, quòd apoplectici omni prorſus motu tàm voluntario, quàm qui præter naturam ſit, deſtituuntur, ob omnimodam ſcilicet ventriculorum obſtructionem, cuius gratia fit, vt virtus inſita cerebri, quippe quæ materiei multitudine affatim obruitur, contra inſurgere nequeat, Epileptici verò licet volūtario motu careant, vitioſo tamen, ac peruerſo cientur, quòd in eis integra non eſt ventriculorum obſtructio, ſed, vt aiunt recentiores, ſemiobſtructio. Vnde aliquo pacto virtus expultrix contra rem infenſam inſurgere poteſt, quam dùm expellere conatur cerebrum, multifariam mouetur, cuius mēbri motum vitioſum nerui primùm, dein muſculi, tandem membra omnia inuitè ſequuntur. Sic ergò ab expultrice ſola facultate, abſq; vllo mouentis adminiculo, motus Epilepticus editur. Sed vt hæc melius intelligantur, diluenda quoque eſt obiectio, quæ ab aliquo ingenioſo hac in re obijci poſſet, nimirum iuxta quam partem cerebrum rem noxiam adoriatur, cum ex ſui natura ſenſu propè carere dicatur. Hic itaq; ſit huic Lectioni finis, & ad hanc dubitationem perſoluendam deſcendamus.

Qua ratione dicatur cerebrum tàm promptè aduerſus rē infenſam inſurgere, cum ex ſui natura ſenſu carere dicatur. **Lect. VII.**

ESTRVM aliquis fortaſſe mirabitur, quomodo à Gal. 3. de Loc. aff. 7. & à me ſæpius traditum ſit, cerebrum in comitiali morbo aduerſus rem noxiam tàm promptè inſurgere, cum ex ſui natura pars illa ſen-

ſenſus expers eſſe feratur. Quandoquidem veriſimile nõ ſit membrum aliquod rei alicuius expulſionem moliri, quæ an ei amica, vel inimica ſit, vix ſentire valet. Huius generis eſſe cerebrum probare facilè poſſum. In primis namq; de cerebro diſſerens Ariſt. 2. de Par. Animal. 10. ſcribit illud non aliter, ac excrementum aliud quoduis ſenſu carere. Poſt quem Gal. cerebrum non vt ſit ſentiendi inſtrumentum, ſed vt ſenſuum inſtrumentis vim ſentiendi præſtet, à natura inſtitutum prodidit 1. de Sympt. cauſ. Hiſce auctoritatibus ratio quoque fauet. nam quæ ſentire pars debet, inter humidum, ac ſiccum ſymmetrum quid habeat oportet, vtriuſq; enim qualitatis exuberantia ſenſus imminuitur, ſed humida potiſsimũ, vnde humida intemperies non niſi ex accidenti dolorem inferre creditur, humoris etenim copia vim ſentiendi hebetat, quæ contra in ſicco, quod limites non tranſcendat, acutior euadit. Cerebrum verò perquam humidum eſſe, ab eiuſdem mollicie, & copioſa, qua vndiq; ſcatet humiditate, deprehenditur, imò Ariſt. omnium noſtri corporis partium humidiſsimum ſtatuit. Hac ergò ratione etiam probabile ſit, cerebrum ſenſu tactus omninò carere. Contrà tamẽ quiſpiam obijciet quod vulgo dici ſolet: nemo dat quæ non habet; quomodo igitur cerebrũ cũ ſit ſenſus expers, ſentiẽdi principium Medicis erit? Pertritũ eſt enim apud Logicos; illud eſſe magis tale per quod vnumquodq; tale. Præterea non ne Gal. lib. de Plenit. 5. literis exarauit cerebrum, & ſpinalem medullam inter ea cenſeri, quæ ſenſum obtinent? Inſuper cerebrum mouetur; ergo etiã ſentit. Hoc enim patet ex Gal. 1. de Sympt. cauſ. vbi habet nullam partẽ carere ſenſu, quæ mouetur. Cerebrum verò ſentire hac nota Rondeletius in Meth. cur. morbos ab initio, alijq; demonſtrant, quòd quibus inflictum vulnus eſt in capite, ij frigoris iniuriam ſentiunt, licet obtuſius propter partis humiditatem. Fernelius Ciceronianæ potius in dicendo elegantiæ, quàm Gal. doctrinæ imitator, ratus conſentaneum, non eſſe, cerebrum id alijs dare, quod ipſummet nõ habet, motus dumtaxat, non item ſenſus auctorẽ cerebrum facit. Atqui cerebrum mouetur quidem, ſed non ſentit; meninges verò exquiſitiſsimè ſentiunt, nequaquam mouentur. Itaque concludit cerebrum per ſe cauſam eſſe motus, non ſenſus, piam & duram matrem ſenſus, non motus. Sed ſi petam ego à Fenel. cerebrum quo

motu cietur? naturali profectò respondebit, verùm in eadem versamur difficultate, quo pacto cerebrum det, quæ non habet; motus enim, quem alijs partibus communicat, animalis est, non naturalis. Igitur velit nolit cōcedet cerebrū dare cęteris id, quo ipsum caret. Quare Galenum sequutus tàm motus, quàm sēsus initium à cerebri substantia manare dicam. Quod quidem ipse Galenus confirmat manifesto argumēto 7. de Plac. Hipp. & Plat. quo Ferneliana sentētia vndiq; cōuellitur, quòd nimirùm in neruis duplex substantia consideratur, duplex tunica, & interior medulla. Tunicas accipiunt à tunicis cerebri, medullam à medulla. Atqui si membranas tātum incideris intacta medulla, pars, in quam neruus inseritur, nihilominus sentiet, atque mouebitur. Si verò mox medullam discindas, vtroq; priuabitur. Ergo cerebrum erit vtriusque efficiens causa; nam habitus priuatione dignoscitur. Ardua res est causam adinuenire, cur cerebrum det ea, quæ non habet, quod in Sole par iter miramur, qui non calidus calfacit, & in cote, ad quam acuitur gladius, cum sit exors ipsa secandi. Quare hanc ipsam difficultatem pro nunc alijs discutiendam relinquo. Sat est mihi cerebrum sensu per se omninò carere, quanquam ab eo sensifica vis in alia corporis membra dimanat. Nec obstat, cerebrum mouetur, ergò sentit. nam hac de causa cor etiam, pulmo, aliaq; viscera, quæ motu cientur naturali, per se sentirent, inculpandaque foret natura quæ in eadem viscera per neruulos sentiendi vim defert. Galenus verò cùm scribit partem, quæ mouetur, sentire, de motu illo intelligit, qui à cerebro per delatoria instrumenta cæteris partibus communicatur, qui cum ex maiori spirituum copia fiat, quàm sensus, necessariò sensum includit. Maior enim vis includit minorem. Tandem si tristis aliqua sensatio in cerebri corpore ab aliquibus persentitur, hoc ego fieri dicam merito non medullaris substantiæ cerebri, quæ sensu omninò caret, sed venularum, arteriarumq;, quibus circumtexitur. Verùm ad Epilepsiam reuertamur. Cum cerebri nomine aliquando sola medulla designetur, aliquando vnà cum medulla partes coniunctæ, vtputa venæ, arterię, nerui, & duplex tunica tenuis, & crassa, sciendum à vobis est illud eatenus statutum esse Epilepsiæ subiectū, quatenus est suis partibus conuestitum. Quarum quidem partium gratia fit, vt

cere-

cerebrum exactum habeat sensum ad amica amplectenda, inimica expellenda. Quamobrem inquirendum modò est, quænam sit ea cerebri pars, ratione cuius motum Epilepticum gigni contingit. Id quod à nemine adhuc, quod ipse viderim, fuit explanatũ. Vidius Iunior vir sanè doctissimus in sua Praxi Med. c. de Epilep. huic puto ego difficultati satisfacere cupiens, causam, ob quam cerebrum hoc in affectu ad expulsionem rei nocentis tàm validè mouetur, aut in meninges, aut in exortus neruorum referendam esse cogitat. Ego verò in neutram partem; non in meninges, quoniam si de meningibus simpliciter illud intelligit, sequeretur in omni Phrenitide, pseudodelirio, & capitis etiam dolore comitialē casum adesse, sed consequens est falsum, ergò & antecedens; non in neruorum exortus, quia licet principia neruorum irritentur vnà cum cerebro ipso, non propterea dicendum cerebrum Epilepsiam pati, quoniam à neruis irritatis in consensum trahatur, nam secus se res habet: fit enim hæc passio dùm cerebri facultas ad rem infensam expellendam mouetur, quem motum insequuntur nerui etiam, quippe qui à cerebro spinali mediante medulla nascuntur, nec non & alia subiecta membra omnia, quemadmodum Galenus, omnesq; Medici affirmant. Quibus de causis tanti viri iudicium hac in re mihi non vndique probatur. Si quis ergò dixerit irritamentum hoc secundum cerebri substantiam fieri, multò magis absurda loquetur, quòd nullum, vel exilem, obtusumq; habet sensum, prȩterquàm quòd in Lethargo, & apoplexia semper Epilepsia adesset. Illud etiam mihi non arridet, si quispiam secundum ventriculos irritamentum in cerebro fieri contendet. Quandoquidem ventriculi dupliciter à nobis considerari possunt, aut secundum cauitates, aut secundum parietes. Si primo modo considerentur, non video quam vim expellendi habeat illorum cauitas, si secundo modo, cum ventriculorum parietes eiusdem sint cum cerebro substantiæ, eos quoque sensus expertes esse dicere par est. Quid igitur in hac dubitatione statuendum? Ad Anatomicos, qui tactu rem dijudicant, confugiendum est, inter quos Archangelus lib. 1. Anat. Lect. & Columbus lib. 8. cap. 7. tradunt cerebri ventriculos membrana quadam tenui, ex tenuiore meninge ortum ducente, subcingi, quæ quidem sensu admodum exquisito prædita est.

Quam rem hi Anatomici ab ipso Medicinæ fonte hausisse videntur, à Galeno scilicet. Hic enim de tenui meninge loquens ita scribit, de Vsu par. 8. cap. 8. Quo fit, vt non modò cerebrum complectatur, verùm etiam in profundum eius si se insinuet, ipsum in omnem partem peruadens, totumq; contexens, ac quoquo versus sese extendens, vsque ad ventriculorum capacitatem. Quapropter membranula illa à re quapiam præter naturam irritata ad expellendum quod noxam affert, cerebrum concussiuum motum pati cogitur, veluti etiam sternutationem, si anteriorum ventriculorum membranæ illud ipsum eueniat. Neque id mirum cuiquam videri debet, quoniam eadem membrana communis est cum omni membrana omnium neruorum. Vnde Galenus 7. de Plac. c. 3. omnium, inquit, neruorum, qui in corpore sunt, principium est cerebrum, neruiq; à cerebro, cerebrumq; operientibus membranis oriuntur, & per interiorem partem, quæ à cerebro exit, sensus, & motus membris omnibus animalis suppeditatur. Membranula igitur aliqua ex causa contracta, contrahuntur etiam nerui, & musculi ipsi, vt fiat vniuersalis omnium partium concussio, quam quotidie in comitiali morbo affectis obseruamus. Sic ergo intelligendus est Galenus, cùm dicit Epilepsiam fieri, quando insita cerebri virtus ad rem infensam expellendam insurgit.

Vtrum cerebro non affecto Epilepsia aliquando fiat, obstructis solùm carotidibus arterijs, venisq; iugularibus.

Lect. *V I I I.*

IN Epilepsia, quomodocunq; fiat, semper, & necessariò cerebrũ affici oportere, ita vt propriũ, ac adæquatum subiectum Epilepsiæ cerebrum existat, ea videlicet ratione, qua in superioribus Lectionibus à me demonstratum fuit, Medicorum schola omnis vnanimiter affirmat. Vtrùm verò etiam, cerebro non affecto, & solummodò ab obstructione soporalium arteriarum, venarumq, iugularium interdum fieri queat, in dubium, seu quęstionem reuocari posse videtur: Siquidem non modò Aristoteles, & cum eo vniuersa Peripateticorum secta, qui

ob prohibitum à corde ad cerebrum ſpirituum influxum, eã perpetuò fieri volunt, verùm etiam inter Medicos Hippocrates hanc ipſam opinionem amplexus fuiſſe dicitur. Imò probabilibus quibuſdam rationibus oſtendi poteſt Galenum quoque ab illarum partium obſtructione ortam Epilepſiam concedere. Quam quidem opinionem ſi veram eſſe quiſpiam contendat, fatendum omninò eſt, quæ de generationis huiuſce ægritudinis modo paſsim Galenus diſſeruit, ficticia eſſe, prorſusq; à veritate aliena. Quæ tamen cum auctorem ſimiliter habeant Hippocratem, necnon firmiſsimis rationibus, ac ferè ſenſu ipſo tanquam baſi aliqua fulciantur, à nobis vt oracula ſunt æſtimanda. Sed age ad rem hanc pro viribus enodandum accedo, vt inde in poſterum mihi, ſi vlterius vitam protrahere liceat, aut alijs ingenioſioribus meliorẽ excogitandi ſolutionem aditus patefiat. Quantum igitur ad Peripateticos attinet, ſi peteres ab his, quænam præcipuè ea ſit pars, in qua Epilepſia fit, nullam aliam profectò eſſe reſponderent, quàm cor; vnde motus, & ſenſus principium cæteris partibus emanare contẽdunt, cuius propterea membri tàm ſomnum, quàm Epilepſiam, qui ſimiles admodum, & cognati ſunt affectus, paſsiones eſſe arbitrantur. Qua tamen in re decepti ſunt Peripatetici, ſi Medicorum præcepta inſequi volumus, quibus ſanè in huiuſcemodi ſaltem materia credendum magis eſt, quàm Philoſophis, vt vberius infra, cum Ariſtotelis opinio de Somni, ac Epilepſiæ cauſa expendetur, patefaciam. Verùm huic rei illud faceſſere negotium videtur, quòd Hippocrates 6. Epid. 8. qui ex cerebri meatuum obſtructione affectum comitialem fieri apertè docuit, ex iugularium venarũ interceptione id morbi genus accidere alibi ſcripſit 4. de Rat. vic. acu. tex. 23. & 27. Idẽ ſentire videtur auctor libri de Flatibus, quẽ Hippocratẽ eſſe multi volunt. Quæ opinio cum Peripateticorum ſententia in eo ſaltem conuenit, quòd Epilepſiam quandoque fieri vult, cerebro nequaquam affecto. Cauſam etenim quærens, vnde fit, quòd quis ſubitò, ac de repente mutus euadat, nimirum in repentinas cunctarum functionum reſolutiones incurrat, ita enim ſæpe mutos auctor ille appellat, non eos tantùm, quibus vox ipſa oblæditur, in venarum (vtraſq; iugulares intelligit) ἀπολήψιας, ideſt interceptiones retulit, quæ quidem tunc fiunt, cùm, eodem paulò

inferius referente, ab humorum multitudine opplentur venæ illæ, quarum venarum interceptiones spirituum quoque interceptio insequitur, cum liber ijs per venas transeundi non pateat aditus. Quare cum sanguis, præ occlusione ex humorum fluxionibus orta, in venis constiterit, atque vnà cum eo spiritus, infrigidationes, inquit, oriuntur, vertigines, aphoniæ, capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, vel hepar, vel in venam fluxiones peruenerint. Hinc Epilepsiæ, & paraplexiæ, si continentes locos fluxiones inuaserint, atque à spiritibus exire nequeuntibus exaruerint. Eundem Epilepsiæ generationis modum admittere visus est Galenus, qui dùm Hippocratis sententiam enarrat in Comm. cum igitur, ait, supramodum oppletæ fuerint venæ, premi virtutem, grauariq; est necesse, atque in extinctionis periculum agi natiuam caliditatem, quæ ob multitudinem, copiamq; suffocationi quippiã simile patitur. Oriuntur siquidem Epilepsiæ, & apoplexiæ, & syncope cardiacæ, nẽpe vno communi aphoniæ, idest vocis carentiæ symptomate, symptomata huiusmodi significauit. Qui etiam paulò post ad hunc modum loquitur: cùm sanguis constiterit, atque cum eo spiritus, infrigidationes fiunt, vertigines, aphoniæ, capitis grauitates, & conuulsiones, quibus succedunt Epilepsiæ, ac paraplexiæ cum in locos oppletas venas continentes desierint fluxiones. locos dixit corporis partes quas auctor ante scripsit cor, hepar, & venam, quæ prædicta coniungit viscera, venam, inquam, postea a Medicis cauam appellatam, quòd venarum omniũ, quæ per corpus animalium disseminantur, latissima sit. Præterea quòd Galenus hanc Epilepsiæ generationem concedat, probatur tali pacto: Apoplexia fit aliquando ex affatim obstructis venis iugularibus, carotidibusq; arterijs, ergò etiam Epilepsia. Quãdoquidẽ de eiusdẽ Galeni sentẽtia apoplexia, & Epilepsia in eo inuicẽ conueniunt, quòd non solùm eundem humorem habent mali auctorem, sed etiam quòd in eadem corporis parte communiter fiunt. Modò apoplexiam non tantùm ex ventriculorum cerebri, verùm & iugularium venarum, arteriarumq; omnimoda obstructione gigni posse, in confesso est apud omnes. Illa etenim fit cùm facultas, spiritusq; animalis à cerebro ad neruos deferri prohibetur, vnde illicò sensu, motuq; priuantur. Hæc verò dùm cordis influxus in

cere-

cerebrum intercipitur, oppletis videlicet, atque obstructis cùm arterijs, tùm venis, per quas vitalis spiritus ad cerebrum defertur, suntq; iugulares ab Arabibus Giudez nuncupatæ. De apoplexia vtroq; modo genita locutus est Auicenna 1. ter. tract. 5. cap. 12. dicens. Quæ verò est absque apostemate (& hæc vt plurimum accidit) aut est in ipso cerebro, aut in vicinitate ipsius; & illa quidē, quæ est in vicinitate, aut est in meatibus spiritus ex cerebro, aut in meatibus spiritus ad cerebrum. Nec multò post addit. Illa quæ est in meatibus spiritus ad cerebrum fit, cùm opplentur arteriæ, & venæ ex vehementia repletionis, ac multitudine sanguinis, & spiritus non habet transitum. Quæ omnia vt melius intelligantur, animaduertendum est spiritum animalem vocatum, qui in cerebri cauitatibus, veluti in fonte quodam continetur, vnde etiam ad sensum, motumq; præstandum omnibus corporis partibus subministratur, cum substantia admodum tenui, ac propè aerea sit, quolibet momēto dispergi, atque difflari, nisi continuam, iugemq; habeat generationem. Quare cum hic spiritus ex eo, qui per arterias à corde adscendit, tanquam ex materia continuè efficiatur, iure merito dici potest ex repentina vasorum iugularium, per quæ influxus à corde ad cerebrum defertur, obstructione apoplexiam interdum fieri. Illis enim occlusis animalis spiritus consumitur, cum materia, vnde generatur, eidem fuerit intercepta. Epilepsia tamen hoc eodem modo, vti equidem reor, effici nunquā potest, quoniam in ea ventriculorum cerebri occlusionem fieri oportet. Siquidem id morbi genus tunc quidem gignitur, cùm insita cerebri excretrix facultas aduersus rem noxiam pugnat, in qua pugna cerebrum, vt fortius ad rem infensam à se propellendā insurgat, in se ipsum contrahitur, ex cuius quidē mēbri contractione fit ventriculorum occlusio, & consequenter sensus, motusq; voluntarij, vt principum similiter functionum animalium abolitio. Quanquā non me latet occlusionem illam fieri plerumq; ex materia aliqua crassa, viscidaque, qualis pituitosus est, melancholicusq; humor, statim illas cerebri partes occupante, quæ vulgò semiobstructio dicitur. Vnde necessariò asserendum est Epilepsiam nulla alia in parte, quàm in cerebro, seu cerebri ventribus fieri posse. Quam quidem Epileptici morbi generationem primus omniū cognouit Hip-

Hippocrates dùm ſcripſit 6. Epid. 8. Melancholici magna ex parte Epileptici fiunt, & è contra Epileptici plerumq; melancholici, atque horum vtrumuis magis accidit, prout in hanc, vel illam partem morbus repit. Si enim in corpus Epileptici, ſi verò in mentem melancholici efficiuntur. Quid ergo reſpondendum eiuſdem ſummi Viri auctoritati in contrarium prolatæ, quam Galenus etiã comprobare videtur? An liber ille Hippocratis non eſt, & Galenus ſcribit id, quod auctor ille inſtituit? An quod eã fieri vult, venis à caua hepatis prodeuntibus, primùm ab humorum copia repletis, aut conſtipatis, qui poſtea per vtraſq; iugulares venas, itemq; arterias ad caput deducuntur, & ad venas, arteriaſq, καρωτίδας regurgitant, ab his ad cerebri ventres medium, aut poſtremum affluũt, à quibus inſita uis cerebri ad rei nocentis expulſionẽ promouetur? An verò magis ex illorum vaſorum repletione Epilepſia fit, quoniam ex prohibito (non integrè tamen) influentis caloris, nempe ſpiritus à corde influxu, cerebri humiditates, quas calor ille, ſi non penitus euincit, ſaltem compeſcit, augentur, quæ ventriculis communicatæ affectionem pariunt? Galenus autem cum ſcribit 2. Aph 45. eundem locum affectum in Epilepſia, ac apoplexia reperiri, de nullo alio loco intelligit, quàm de cerebro, quod membrum vtriuſq; pathematis ſubiectum perpetuò eſſe contendit. Adeatis eundem Galenum 1. de Sympt. cauſ. 8. Ex his ergò patet magno in errore illos verſari, qui Epilepſiam aliquando fieri poſſe autumant, cerebro non affecto; neque enim pro illorum ſententia ſtant ſuprà enumeratæ rationes, dicat quicquid velit Thomas Eraſtus cum Peripateticis lib. 4. Diſput. in Paracelſum.

Quamobrem Epileptici non modò ingruente morbo ſenſum, & motum, rationem, & memoriam amittant, ſed etiam ab eo liberi tanquam fatui, immemoreſque videantur.

Lect. I X.

VAM arduum, quàm difficile ſit, rerum omnium rationem proferre, apertè nobis indicauit Alex. Aphrodiſeus olim in Peripateticorum ſchola primarius in Problem. ab initio, dùm non modò Medicæ artis aucto-

res,

res, sed etiam Philosophiæ proceres haud omnium, quæ in natura sunt, sed quorundam dumtaxat, rationem ab elementis petijsse scribit. Neque enim cunctos naturalium rerum effectus ad primarum qualitatum facultatem reduci posse cogitat, vnde temerè quidam occultas, vt vocant, proprietates inscitiæ asylum appellant. Sed hæc de rebus his, quarum abditæ prorsus, delitescentesq; causæ habentur, intelligi debent; In rebus verò non adeò abditis, atque obscuris, earum causas, quantum hominis est, palàm facere vnusquisq; debet. Quapropter cum superius à me statutum sit sensus vnà cum motu, voluntarium intelligo, necnon rationem vnà cum memorandi potentia, in Epileptico affectu deperdi, consentaneum modò est, horum effectuum causas patefacere. Sciendum igitur à vobis est, triplex esse genus virtutum, humanum corpus regentium, quarum alia in corde, alia in hepate, alia in cerebro sedem habet, ita vt vnicuiq; ipsarum pro sede princeps membrum fuerit attributum, quàmuis Aristoteles omnes in corde collocarit. Has autem Plato tres esse animas non verè dixit, quæ in corde, irascibilem, quæ in hepate, concupiscibilem, quæ in cerebro, rationalem distinctè appellans. Quanquàm Marsilius Ficinus Comm. ad 4. de Rep. ab Aristotelicis hoc imponi Platoni affirmat, quòd in homine tres animas, vt locis, ita substantijs differentes posuerit. Vnde nobis conuenit cum Galeno, qui non animas, sed animæ potentias, & rectè sanè vocauit. quid enim prohibet vnam esse animam pluribus ornatam potentijs? quas idem Galenus sub nomine vitalis, naturalis, & animalis primus omnium excogitauit. Animalis igitur facultas (de hac enim agere, quantum ad rem nostram facit, institui) in cerebri corpore tanquam in arce, ac propria, & peculiari sede insedit, quemadmodum Medici omnes, Galeno auspice, fatentur. Hanc verò in duplicem partiuntur, sentientem videlicet, atq; mouentem. Prior gemina rursus est, exterior vna, altera interior, illa vt genus in quinq; species distribuitur visum, auditum, gustum, tactum, ac odoratum, licet Aristoteli 2. de Anima t. 9. sensus tactus non vnus sit, sed plures, hæc in quinq; potentias principum, ac rectricum nomine insignitas diuiditur ab Aristotelicis, sensum commune m, phantasiam, rationem, memoriam, reminiscentiam, quam tamen

men

men Galenus in tres partitus est, imaginationem, rationem, atque memoriam. Internæ exterior tanquàm ministra inseruit, vnde omnes externi sensus eidem circumiecti, vt satellites, & excubitores proximè assident, in quos neruorum propagines dispersæ sunt, quibus anima suas vires effundat. E sensibus verò externarum rerum imagines haustæ in internam animam confluunt, quas primùm princeps ille sensus, quem communem appellant, excipit, earumq; differentias discernit, atq; dijudicat. Vnde Aristoteles 2. de Anima sensum hunc centro circuli comparat, nam veluti lineæ à circumferentia ad centrum, sic etiam in communem sensum vndiq; conueniunt externorum quinque sensuum obiecta, circa quæ exercent sese varijs officijs aliæ enumeratæ potentiæ, prout vnicuiq; vestrûm ex philosophorum libris notum esse scio. Hæc de sentiente animali virtute, tàm scilicet interna, quàm externa. Mouens autem est, qua animal, & animalis partes mouentur; sed cum non vnæ sint motionum species ab animali virtute pendentes, de illa solùm, ad quam progressiua refertur, sermonem habebo, sub qua contractio, & aliæ huius generis motiones continentur.

Huius autem causa gemina est, Philosopho teste 3. de Anima, nimirum imaginatio, & appetitus, quibus obediunt nerui mirabili fœdere naturæ, qui à spiritu compelluntur. Quare motus voluntarius tunc sanè fit, cùm appetitus excitato spiritu neruos impellit, qui deinceps musculos cient, musculi tendines, hi verò ad se membra trahunt, vsquequò progrediatur eò, quò ipsa imaginatio ducit. Auerroi videtur phantasia id, vnde initium motus, & Fernel. principium motus non pendere ab appetitu memoriæ mandauit. Quæ cum ita sint, illud modò ignorandum non est, animam hanc rationalem in cerebro contentam, ad prædicta omnia præstanda, seu, vt clarius dicam, ad operationes omnes animales vocatas edendas, spiritu animali primario eius instrumento tanquam causa media vti, qui spiritus ex vitali per ceruicis arterias in rete admirabile sublato, primùm elaboratur, deinde in cerebro eius vi ingenita, vel in anterioribus ventriculis in animalem conuertitur, quo ita confecto, ac elaborato referti sunt medius, atq; postremus cerebri sinus, vnde tanquam è fonte per ner-

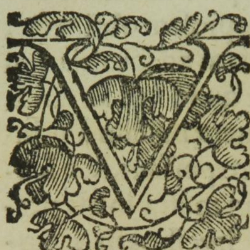
uorum

uorum ductus, & in sensuum instrumenta, & in motores musculos dimanat, siue per eiusdem spiritus substantiam, siue instar luminis id ipsum fiat. De qua re videatis Galenum ad finem lib. 3. de Fac. nat. & lib. 6. de Vsu par. vt etiam cap. 5. lib. de Vsu respir. & 9. de Vsu par. cap. 4. licet Columbus censeat in antro ossis sphænoidis congregari aerem, quem inspiramus, ex quo cerebrum spiritum gignat animalem, ad sensum, & motum, atque ad omnes functiones animales comparatum. Influatne vis motrix à cerebro per neruos, vectore spiritu, per modum irradiationis, quæstio est problematica, de qua vtrinque adducuntur verisimiles rationes. Cum ergo à me superius demonstratum sit in omni Epilepsiæ generationis modo vtique occludi (aliquando enim obstruuntur à materia crassa, aliquando verò conniuent præ qualitate praua ad ipsos per consensum transmissa) cerebri ventriculos sedes animalium spirituum, à quibus tanquam à proximo instrumento emanant animæ actiones omnes, necesse omninò est, vt exitum spiritibus minimè habentibus, hoc morbi genere decidentes motu, sensibusq; priuentur, necnon etiam rationis, memoriæq; amissionem incurrant. Verùm quoniam Epileptici, & hi præsertim, qui per essentiam hoc morbi genus patiuntur, non solùm morbo ingruẽte, sed ab eo liberi immemores, ac veluti amẽtes, necnon ad omnes alias animales actiones obeundas ineptiores apparẽt; quæret hic vestrûm quispiam ex qua nam causa id ipsum enascatur. Clarum est ex Galeni sententia 1. de Loc. aff. 2. nullam ferè actionem lædi posse, nisi pars, quæ ipsam facit, vnà quoque afficiatur. Nos igitur cum partem in Comitiali morbo præcipuè oblæsam cerebrum statuamus, animales facultates, quæ ab eo emanant, læsionem simul pati dicere cogimur. Inter morbos autem, à quibus principes animæ vires affici magnoperè solent, frigida in primis, & humida cerebri intemperies existit, vnde Hippocrates; obliuiosi fiunt, dùm cerebrum perfrigeratur, in lib. de Sac. morbo. Cui subscribens Aretæus lib. 1. cap. 4. rationem, ait, eo vsq; morbus conturbat, ac deijcit, vt prorsus deniq; infatuentur. Atq; horum omnium causa est cum humiditate frigiditas. Ferunt enim vel ab vtero Epileptici cerebrum imbecille, in quo, ob alteratricis facultatis frustrationem, pituitosi excrementi copia in dies adaugetur,

getur, à qua, vt etiam ab humore melancholico in his, qui vitio
talis humoris Epileptici fiunt, tota eius ſubſtantia infrigidatur.
Cerebro autem frigefacto, animales functiones omnes obtorpe-
ſcunt, nam, vt ex Ariſtotele conſtat de Phyſiolog. 29. anima,
& corpus mutuò compatiuntur, adeo vt animæ habitus alteratus,
alteret vnà corporis formam, & è contra. Hinc animi paſsiones,
vt mæror, ira, & conſimilia (ex arte Medicin. 55.) corpus affi-
ciunt, imò à naturali ſtatu auertunt, iuxta quam ſententiam di-
ctum fuit à Damaſceno corporis temperaturam animi affectibus
cohærere. Ità etiam corporis pathemata animam, ſeu animæ po-
tentias magnoperè lædunt, atque conturbant, vt cùm in febre,
Phrenitide, & huius generis ſimilibus, tùm præcipuè in correptis
Epilepſia facillimè conſpicitur, in quibus non modò ſenſus vllus
reperitur, qui non ferietur, & à ſui muneris functione non ceſſet,
verùm etiam princeps animi pars ratio, atque memoria deperdi-
tur. Quòd autem animales functiones omnes à frigore lædantur,
haud vno in loco teſtatur ipſe Galenus. torpent enim frigore
animi, & corporis actiones, quas excitat moderata caliditas. Id
quod ex medicamentorum natura diſcere licet, quippe frigida
ſtuporem, ſoporemq; calida verò vigilias, & varias motiones in-
ducunt. Vnde à Galeno dictum reperitur 3. de Sympt. cauſ. c. 3. ac
3. de Loc. aff. frigus nulli functioni ex vſu eſſe, qui pariter de me-
moria loquens, cùm vel perijt, inquit, vel omninò grauiter læſa eſt
memoria; frigida tunc intemperies eſt. Sed præter obliuionem
fatuitas etiam ex refrigeratione creatur. Quo circa mirum vide-
ri cuiquam non debet, ſi valde ſenes & fatui ſint, & immemores,
ſubſtantia cerebri illorum frigefacta, veluti & infantes nimia
abundantes humiditate. Quapropter iure dictum legitur ab Ari-
ſtotele 2. de Hiſtor. anim. cap. 1. puerorum animam nihil à bru-
torum anima differre. Qua in re audiendus eſt etiam Herodotus,
qui ad hunc modum loquitur in Thalia; augeſcente corpore mens
quoque capit incrementum, atque eo ſeneſcente conſeneſcit. Dùm
enim infantes ſumus ratio velut obruta, & ebria humore multo
operari non poteſt. Humiditas enim quoque non parum officit
memoriæ, rationiq; ſenſui omni, & motui, ea quidem de cauſa,
qua Hippocr. 3. Aph. 8. dixit, auſtrum auditum hebetare, cali-
ginem

ginem viſui obducere, caput grauare, & corpori tarditatem conciliare. Humefacto enim principio neruorum facultates animales, ſenſusq; omnes vnà cum motu voluntario torpere neceſſe eſt. Quam quidem humiditatem pueri ex ſemine copioſam obtinent, ob quam non ad motum ſolummodò, verùm etiam ad ſcientiarum acquiſitionem minus apti redduntur. Et hoc eſt quod voluit Ariſt. cum prodidit 7. Phyſ. 13. ſcientiæ acquiſitionem nullam à principio eſſe, quo circa ſubdit, infantes nec diſcere poſſunt, nec ſenſibus perinde dijudicare, atq; alij ſeniores, cum multa in eis perturbatio ſit, & motus. Quam rem vt optimè intelligatis ſciendum vobis eſt, in tenella adhuc ætate, ob humoris copiam vberiorem, intimorum ſenſuum organa perenni motu agitari, atq; diffluere. Vnde fit, vt rerum imagines, quæ per externos ſenſus in intimos illabuntur, in officinis adſeruari nequeant, vt neq; in cæra liquefacta hæ, quas exprimit ſigillum, ea propter ipſius rationis lumen eo tempore minimè elucet, ſed quaſi nebula obductum eſt. Hinc illud Philoſophi: odi pueros præcoci ingenio; vnde tunc addiſcere non valemus, ſed cùm humiditate illa paulatim, ac mediocriter conſumpta, hauſta ſimulacra permanent, & ſuo rite munere fungitur imaginatio. Intellectus enim operationem ab ipſa imaginatione pendere docuit nos Ariſtoteles 3. de Anima 8. Applaudunt huic ſententiæ Hippocrates, atq; Galenus, ille quidem cùm alibi, tùm in de Sacro morbo, vbi refert inſanienti neceſſe eſſe præ humiditate cerebrum, in quo animę ſunt opera, moueri, vbi videlicet humidius quàm pro natura fuerit, tandiuq; hominē ſapere, quādiu eiuſdemmet cerebrum quieuerit: Hic verò cùm tradit 1. Epid. cerebrum ſiccum ad ſuas actiones expeditiſsimū eſſe, meliuſq; ſe habere ad imaginationē, ratiocinationē, memoriam, viſum, auditum, alioſq; ſenſus. Ex quibus omnibus nō difficile eſt elicere quam ob cauſam Epileptici non modò ingruente morbo ſenſum, & motum, rationem, ac memoriam amittant, ſed & ab eo liberi, omniq; tempore immemores, ac veluti amentes appareant. Verùm quia ex iam allatis aliquot haud negligendæ dubitationes oriuntur, earundem ſolutiones in futura Lectione vobis ante oculos ponere conſtitui.

Obiectionum aduersus anteactam Lectionem dilutio. Lect. X.

T omnem dubitandi ansam pro viribus abscindam, Auditores; quod proprium qualemcunq; materiam pertractantium iudicatur, obiectiones, quæ aduersus ea, quæ in præterita Lectione allata fuere, ab ingenioso aliquo obijci possent, soluere in præsenti conabor. Dubitatur igitur in primis vtrùm vera sit Galeni opinio, in Epilepsia rationem, atq; memoriam deperdi. Siquidem Oribasius de differentia, quæ inter Epilepsiam, melancholiam, & insaniam versatur, differens, hæc verba profert 3. Aphor. Com. 24. Epilepsia in imaginatione, melancholia in ratione, insania in memoria est. Idem sentire visus est Actuarius lib. 1. cap. 13. de Act. & operat. anim. spiritus, vbi sensus communis affectionem esse Epilepsiam voluit. Ambigitur quinetiam circa ipsammet memoriam, nam ex superius enarratis Peripateticorum sententiam, qua censent memoriæ sedem non in cerebro contineri, sed in corde, vt in proprio ac peculiari loco, approbare visi sumus. Quandoquidem veluti nos supra affirmauimus, & Bernardinus Crippa philosophus æui sui clarissimus astruebat in Arist. de Mem. & remin. si propter vel frigoris, vel humoris abundantiam, homines omni propemodum memoria carere videntur, qui conuenire potest, vt in cerebro, quod & frigidissimum, & humidissimum est omnium quæ in animali sunt, atque contrarium propriæ sedi animæ, quæ est calidissima, ipsius memoriæ vis collocetur? Idem asseri posse videtur de cæteris animæ potentijs, quas à frigido, & humido tantoperè lædi affirmaui. Dubitatur insuper circa ea, quæ de frigore, & calore protulimus, si vera nimirum sunt, veluti vera esse tàm Medici, quàm Philosophi omnes concedunt, cur timidi vocantur Syri, Mauri, Arabes, & Indi, qui feruidis in locis habitant; fortes è contra Galli, Scythæ, Thraces, Germani, atq; Britanni, qui gelidas regiones incolunt? Præterea ex Galeno dictum à nobis est, frigus nulli functioni ex vsu esse, cum tamen oppositam sententiam habeat Aristoteles 4. Meteor. 1. qui

inter elementorum qualitates frigus post calorem maxime actiuum esse dixit. Vnde non secus ac ipsum calorem actiuas potissimùm præstare actiones frigus apparet, vt sunt finire, mutare, humectare, exiccare, tàmq; homogenea, quàm etherogenea cõgregare. Demùm ex eodem Galeno probatum est, memoria, & ratione valere eos magis, quorum cerebrũ humiditate minus scateat, ideò senes, quorum cerebrum siccum est, vt vniuersa eorum temperies, memoria, & ratione cæteris antestare deberent, cum nihilominus alia omnia nos ipsa doceat experiẽtia. Hæ sunt dubitationes, quæ ex iam habita Lectione necessariò enasci videbãtur, quas nunc retrogrado, præposteroq; vsus ordine enucleare aggredior. Sẽtentia fuit Heracliti, qui ante Galenũ vixit, temperamento sicciores alijs esse prudentiores, ex quo illud: Spiritus siccus anima ingeniosissima. Quantum verò attinet ad senes, clarum est esse frigidos, & siccos; nam idcircò Aristot. referẽte Galeno 2. de Tẽp. 2. seniũ marcescenti stirpi adsimilat, quippè stirpes nouellæ dùm sunt, molles, humidæq; cernuntur, senescentes assiduè magis siccescere videntur, idq; ipsis mors est. Vnde iure merito seniũ viam ad interitum esse profert, eò quia in frigido, & sicco consistit. Quã rẽ confirmat idẽ Gal. 3. Aph. vlt. vbi quærens causam, quamobrem scriptum sit ab Hippocr. senectutẽ vigilijs infestari, tradit illud contingere, non modò quia senectus ipsa solicita, & anxia existit, sed propter nimiã etiam corporis siccitatẽ, ob quam glaucomata senibus prouenire scribit, immodicè nempe instrumentis visui seruientibus exiccatis, neq; enim contra sunt senum aurium, & oculorũ humiditates, distillationes, vertigines, ac alij frigidi, & humidi affectus, à quibus senes ipsi tentantur, quoniam etsi multa humidorũ, & pituitosorũ excrementorũ copia in his coaceruatur, id tamen per accidens fit, ob alteratricis facultatis frustrationẽ. Quoad. n. propriam, ac innatã substãtiã, frigidæ, ac siccæ sunt tẽperiei. Quò respiciẽs Ioãnes Grãmaticus. 1. De gen. & corr. senium frigoris, & sicci victoria fieri tradit. Senes igitur temperamento sicci, & nihilominus obliuiosi ac aliquando fatui, & propè delirantes. Pro dissolutione difficultatis asserendũ est, illud in senibus contingere, nõ ob eorũ siccitatem, ratione cuius homines ad animales actiones edendas paratissimi redduntur, sed ob frigiditatẽ, quæ omnibus palam munijs ani

mi aduersatur. Vel dicēdū quemadmodū pueri ob nimiā humiditatē, ac defectū congruentis duritiei parū & memoria, & ratione valent, ità ipsos ob immodicā organorū inarescentiā, defectumq; humidi cōpetentis, obliuiosos, ac amentes euadere. Quā rē docuit nos Aristot. in De mem. & remin. vbi tradit pueros, & valdè senes obliuiosos esse propter motū, quòd illi in accretione, hi verò in decretione multa versentur. In senibus enim quasi ruinosis ædificijs depictæ rerum imagines exolescunt. Ità. n. Gal. 3. de Loc. aff. 5. ob siccitatē deperdi memoriā refert, vt cuidā sui æui contigit, qui ob nimias vigilias, nimiamq; in literarū studijs assiduitatem, organo exiccato memoriā penè amiserat. Atq; hic obsecro vnū notate, nō temerè vulgò iactatū esse, sapiētes multos delirare. nam vel Hipp. auctore 7. Aph. 18. à nimijs vigilijs disipientia aliquando prouenit, idq́; tùm nimiæ siccitatis, quā pariūt vigiliæ ratione, tùm quia per longas vigilias biliosior sanguis redditur. Licet autē memoriæ abolitio sit excedentis humidi soboles, veluti eiusdē perfectio sicci congruentis, tamen vtriusq; qualitatis, imò & aliarū qualitatū exuberantia memoriā labefactat. Silentio autē non inuoluam Auerr. Com. ad lib. De memoria, & reminiscentia, autumare senibus obliuionē, ob accidentalē eorū humiditatē, quēadmodum pueris, ob naturalē, accidere. Quę opinio mihi nō improbanda videtur, quāquam secus Aristot. à quo in pręsenti non discedo, senū obliuionē in defectū humidi natiui referens, cuius idonea commistio memoriæ organū attemperat; atq; hæc omnia quantū ad primā dubitationē. Quantū verò ad secundā, verissimū est quod à Galeno dictū reperitur 3. de Symp. cau. c. 3. frigus nulli functioni ex vsu esse, at hoc non impedit quominus actiones, quas Philosophus recenset, efficiat. 4. Meteor. 1. Galenus. n. de his actionibus loquitur, quæ agūtur facultatibus, quibus humanū corpus regitur, & gubernatur quarū quidē actionū non est per se efficiens frigus, quare & Auicenna frigus in actionibus virtutum essentialiter non ingredi dicebat 1. primi, doct. 6. Hactenus de secunda obiectione. Venio ad tertiā, quæ est, si frigus segnitiei, calor viuacitatis, & roboris causa existit, cur timidi dicantur populi in calidis regionibus degentes, fortes è contra, & viuidiores, qui frigida loca incolunt. Pro cuius solutione forsitan respondendum, pauoris, ac timiditatis causam ge-

minam esse, sanguinis videlicet frigiditatem, atque crassitiem, id quod Vates ille notauit hoc senario:

Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis

Scaliger in Com. in Hipp. lib. de Insomn. addit sanguinis paucitatem, quandoquidē eos reddit animosiores sanguinis copia, qui in frigidis habitant regionibus, at istorū, ait, sanguis vt multus, ità dilutus est, quippe post primæ impetum æstuationis, deferuescit, pertinacissimè nimirum pugnant Mauri, & Indi. An qui degunt in cælo calido imbelles, & effæminati sunt, quia, vt apud nos fit per caniculares æstus, innatus calor perpetuo Solis ardore in halitū dissoluitur, qui verò terram gelidam inhabitant, feroces sunt, ac animosi, quia frigore ambientis calor in præcordia coactus, illis animū, & robur addit? Ab hoc problemate expeditus, confero me ad penultimā dubitationem, quæ circa sedem memoriæ versatur. Compertissima res est apud omnes Medicos, memoriam in cerebro sedem propriā habere, eamq; non in parte aliqua determinata, vt fuit Arabum, & aliorum quorundā opinio, sed in tota cerebri substantia vnà cum alijs facultatibus. Sic enim passim Galenus de animalium virtutū sede sentire videtur, quanquam ad Galeni mentē nō desunt, qui rem hanc aliter defendunt. Argumēto Crippæ hoc ego pacto respondere. Quod cerebrum sit omniū nostri corporis partiū frigidissimū, fuit Arist. sententia pluribus in locis 5. de Hist. animalium 16. 2. de Part. anim. 7. & in lib. De somno, & vigilia. Attamen Philosophus (alioqui rē sensui cōtrariam attulisset) cerebri substantiā secundum innatam eius complexionem, venis omnibus, arterijsq; seclusis, considerauit, non prout actu existit in viuēte: tantum enim abest, vt cerebrum sit frigidissimum, vt Galenus scripserit 8. de Vsu par. 2. cerebrum aere calido, etiam æstate media, calidius esse, idq; tùm ob continuum motum, tùm ob multitudinem venarum, arteriarumq; in membranis cerebrum inuoluentibus existentium. Ideò Medici etiam æstate media cerebrum rebus calidis fouent, ne ab aere infrigidetur, & alibi Galenus cerebrum calidum, & humidum vocat, in Med. defin. Qui etiam scripsit cerebrum inspiratione indigere, vt infrigidetur, De odorat. instrum. cap. 6. Qua propter iure merito Auicenna Fen. 1. primi. de cordis, hepatis, & cerebri temperatura loquens, tradit cere-

brum eſſe quidem frigidum, ſed in comparatione ad alia duo prin cipalia viſcera, cor nempe, & iecur, quę ſunt calidiſsima. In ſumma viuente animali nulla pars in eo eſt, quæ calorem non præſeferat. Vnde patet quàm magno ver ſentur in errore recentiores quidam aliàs non indocti, inter alios Vall. 6. Epid. qui de calculo ſcribentes à frigore ipſius veſicæ lapidem gigni poſſe autumant, dùm ſcilicet in craſſam materiam agit, eam congregãdo, vt fieri in externis videmus. Quam opinionem falſam, & à veritate alienam eſſe demon ſtrat Hippocrates. 1. Pror. tex. 16. dùm ſcilicet ſi in acutis morbis vrinarum interceptiones ex veſicæ refrigeratione contingant, peſ ſimum, & lethale ſignum eſſe perſcribit, vt pote diſcuſſo, euaporatoq; ab eo, qui præternaturam eſt, naturali veſicæ calore. At qui hunc in errorem lapſi non eſſent, ſi ea legiſſent, quæ Galenus nobis tradita ad hunc modum reliquit in lib. de Renum affect. Verùm in nobis lapidem frigus non parit, neque enim fieri poteſt, vt viuo corpori tantum frigus accidat, quo concreſcere valeat in homine lapis, quemadmodum fieri in externis videmus. Quod verò, & ad cerebrũ reuertor, idem Crippa de cerebri humiditate obijciebat, quã dicit tãtã eſſe, vt memoriam contineri in illo mem bro impoſsibile ſit, cenſeo ego eſſe falſum, nam cerebrum humidum quidem eſt, quod eius mollicies potiſsimùm indicat, non tamen, ſi de temperato loquamur, humidiſsimum. Iniuria ergo hac ratione cerebrum ipſius memoriæ, aliarumq; animalium virtutum ſede, ac domicilio priuant Peripatetici. Poſtrema dubitatio erat nùm verè dictum ſit à Galeno, in Epilepſia rationem, atq: memoriam amitti, cum Oribaſius, & Actuarius aliter ſentire videantur. Pro ſolutione reſpondendum in Epilepſia, iuxta Galeni mentem, rationem, atque memoriam præcipuè offendi, quòd verò imaginatio, communiſq; ſenſus afficiantur, vt Actuarius, & Oribaſius arbitrantur, hoc ſanè haud negat Galenus, quanquam proprias ſenſus communis affectiones veternum, ac vigiliam, non autem apoplexiam, aut Epilepſiam ſtatuit de Sympt. cauſ. 1. Verùm hactenus iſta.

De Differentijs Epilepsiæ, & modis omnibus, quibus non solùm cerebrum, sed vnaquæq; pars ab altera per consensum afficitur. *Lect.* X I.

E differentijs Epilepsiæ, quot, & quæ sint, nec non membris omnibus, quibus per consensum tam graui symptomate cerebrum corripitur, Vobis hodie, Clarissimi adolescētes, verba sum facturus. In quouis igitur nostri corporis affectu, quanti referat à Medico non ignorari affectionis modum, nùm scilicet pars affecta primariò, & per se, an per consensum morbo laboret, vnicuiq; in arte medica etiam ruditer versato, pro comperto esse puto. Quæ res ijs potissimum curæ esse debet, qui in praxi versantur, vt cuinam parti medicamenta conueniant, ad vnguem calleant, ne dùm affectu aliquo quis per sympathiam laborat, eundem tractu temporis per idiopathiam perpeti cogatur, & ad aras vsque patientem concomitetur. Affectio enim per consensum orta, si in propriam transeat, non nisi difficulter admodum vinci potest, quod neutiquam accidit morbo etiamnum aliunde pendenti, qui fixas adhuc, & permanentes causas nō habeat, cui quidem occurrere arduum non est, nimirum quoniam, vbi quis, Galeno auctore 3. de Loc. aff. 5. per consensum afficitur, ipsaq; affectio in fieri habet esse, deletis causis illam efficientibus, ipsa quoque simul deletur. Si verò consentientes partes permanentem iam habuerint dispositionem, quamuis quiescat causa efficiens, ipsa tamen persistet affectio. Vnde à Sereno iure proditum legitur:

Cura magis prodest venturis obuia morbis.

Quare cum haud vni sint modi generationis Epilepsiæ, quot, quique sint, nunc statim palam facio. Eiusmodi enim distinctio non parui erit in curatione momenti. Siquidem cùm in cerebro ob aliquam aliam partem hæc affectio gignitur, eam maximè, & in primis curare oportet, cerebrum verò ita præparare, vt non facilè afficiatur. Tribus ergò continetur differentijs Epilepsia, aut consistente in cerebro per essentiam affectu, id quod pluri-

mis Epilepticorum contingit, aut à ventriculo ad cerebrum conſortij lege quadam adſcendente, aut, quod rarò accidit, à parte quadam, cui fortè fortuna euenit, incipit affectio, quæ deinceps, ægro ipſo ſentiente, in cerebrum repit. Quibus tamen Epilepſiæ differentijs commune illud eſt, vt quoquomodo oriatur affectio, cerebrum ſemper neceſſariò patiatur, vel primario affectu, vel ſecundario, quemadmodum in morbo melancholia dicto fieri cernitur. Hic enim pariter vel ex proprio cerebri pathemate generatur, vel ex ventriculo, aliauè parte affectus materiam cerebro communicante, qualis melancholia hypocondriaca nuncupata, quæ ſtomacho conſentiente fieri ſolet, ob inflammata circa ipſum ventrem hypocondria, quæ modò auram quandam maligniorem, modò ſubſtantiæ humoris partem ad cerebrum ſurſum tranſmittunt. Ità igitur comitialis affectio non ſolùm proprio cerebri vitio, ſed etiam ipſius ventriculi, & aliarum etiam corporis partium conſortio producitur, Galeno auctore 3. de Loc. aff. cui Paulus, Aetius, alijq; omnes antiqui Medici ſubſcribunt; licet non defuerint Iuniores, qui contra ſenſerint. Eleuantur enim, inquit Galenus, interdum ab aliqua corporis parte halituoſi quidam ſpiritus, qui cerebrum ita petunt, vt eos, dùm ſeſe attollunt, vel ægri perſenrire idonei ſunt. Verùm iam tempus poſtulat, vt quænam ſint corporis partes, quarum conſenſu comitialis paſsio cerebro communicatur, clarum, apertumq; fiat. Illas igitur partim Galenus 3. de Loc. aff. & partim alij in re medica percelebres, nempe inter Græcos Paulus, inter Arabes verò Auicenna nos docuerunt. Galenus enim puerum ſe vidiſſe refert, qui conuulſione Epileptica ex cruris cõſortio laborabat, qui puer eidem Galeno referebat à crure initium ſumere affectionem, mox illinc per femur, lumbos, & latera ad ceruicem rectà ſerpere, donec ad caput perueniret, quod cùm primùm tangebat, puer haud quaquam ſibi conſtabat, qui propterea interrogantibus Medicis, quibus cum ad curationem Galenus conuenerat, quale eſſet id, quod ferebatur in caput, nihil habuit quod reſponderet, ætatis verò ſuæ decimum tertium annum agebat. Sed præter hunc, tradit idem Galenus alium ſe adoleſcentem cognouiſſe mentis compotem, hoc ipſo morbi genere laborantem, qui quod fieret non

modò

modò ſentire, ſed etiam alteri narrare poterat, à quo dicebatur veluti quandam auram frigidam eſſe id, quod ſurſum ferebatur. Tale quidpiam ſe vidiſſe ſcribit Alexander Trallianus lib. 1. c. 15. Paulus verò Aegineta lib. 3. cap. 13. tùm à crure, tùm à manus digitis contagionem poſſe naſci affirmat, necnon (quod etiam notat Auicenna lib. 3. fen. 3. cap. 8.) ab vtero, vt cuidam ſui aequi mulieri, tempore, quo erat grauida, contigit, quæ mulier à partu edito hoc ſymptoma paſſa non eſt. Fernelius verò inter neotericos magni nominis auctor, de Par. morb. & ſympt. lib. 5. c. 3. Non paucas, inquit, mulieres noui, quæ quoties vtero geſtant, crebrò Epilepſia corruunt, expeditæ verò nunquam. Ex coli etiã dolore Epilepticos fieri caſus voluit idem Paulus lib. 4. cap. 57. vt ſimiliter ex alijs interaneis ob lumbricos ea occupantes; Præterea à liene, præcordijſq;, ſpondylibus, ac humerali oſſe, vt etiam a teſtibus, ſemine, ob diuturnam moram, in ipſis corrupto, & ad venenatam qualitatem redacto, affectionem hanc nonnunquàm produci tradit Auicenna lib. 3. tract. 5. cap. 8. Vbi demùm è toto corpore etiam fieri poſſe per hæc verba refert. Illud autem quod nocet cum vapore malæ ſubſtantiæ, & qualitatis eſt a toto corpore etiam, ita vt ſit in digito pedis, & manus. Quibus verbis Auicenna non à ventriculo ſolùm, præcordijſque, aut alijs internis corporis partibus, ſed etiam à partibus externis, in quibus totius corporis habitudo deprehenditur, vapores prauos in cerebrum conſcendere, ibiq; Epilepſiam parere nobis apertè ſignificat. Si qui verò petat à me, quænam ſint hæ corporis partes exteriores, in quibus totius corporis habitus comprehenditur, reſpondebo muſculos eſſe toti corpori adiacentes, ità enim rem ſe habere docet Galenus Art. med. cap. 50. in hunc planè modum: Totius verò corporis habitus in illis maximè dicitur partibus, quæ primæ oculis ſubijciuntur: ſunt verò hæ muſculi, qui omnia ambiunt. Quod Auicenna igitur de toto corpore protulit, de partibus extrinſecis, nempe muſculis vniuerſam corporis molem ambientibus intelligi debet. Omnibus autem conſortij lege factis Epileptici morbi inuaſionibus, quæ ſtomachi fit conſenſu, frequentior eſſe ſolet. Cuius quidem quatuor enumerantur cauſæ à Galeno 1. de Sympt. cauſ. 7. quæ ſi vnà confluant, maximum

inde fieri symptoma necesse est, nimirum si affectus, qui ventriculum afficit, vehemens existat, si sensus eius maximè sit acer, si arteriarum, neruorumq; genus imbecillum, & deniq; cerebrum ipsum, vel cor fuerit infirmum. Hactenus patet quænam sint partes, quarum consortio, & conspiratione cerebrum Epileptico morbo afficitur, nunc verò ostendamus quomodo cerebrum huiusmodi partibus consentiat, vt earum consortio in adeò magnam ægritudinem incurrat. Ante omnia igitur considerandum a nobis est quot modis fiat partium adinuicem conspiratio, & vna pars alteri consentiat.

Triplici ergò ratione fit iste partium consensus, aut vicinia, aut familiaritate vel generis, vel operis, aut vasorum communione, per Sabinum apud Galenum 3. Epid. Com. 1. Sed Auicenna sex modis fieri consortia tradit Fen. 2. primi, propter continuitatem, viam, vicinitatem, operationem, famulatum, ac intermedium partis ad partem. Propter viciniam, vesicæ, & recto intestino vterus compatitur, vicissimque illa vtero, vnde tenesmi, stranguriæ, & vrinæ suppressiones per consensum. Sic ad recti intestini, ac vteri inflammationem accedit stranguria Hippocrate auctore 5. Aphor. 58. viciniæ scilicet ratione compatiente vesica. Generis societate condolet neruosum neruoso, venosum venoso, arteriosum arterioso; Operis verò condolent mammæ vtero, thoraxq; partibus genitalibus. Propter communionem vasorum ventriculus cordi per aortam, & venam cauam consentit, inde syncope stomachica. Alijs etiam modis ab Auicenna positis pars altera alterę compatitur, vt continuitate, ac intermedio partis ad partem. Sic enim ventriculus intestinis, & gulæ condolet, cerebrum verò vtero per spinam, cui alligatur, compatitur, inde occipitis dolor in mulieribus frequentissimus. Conspirant etiam partes per intermedios spiritus, & humorum confluxum, vt ad hanc partium conspirationem, condolentiamq; respiciens Hippocrates scripserit in lib. de Alim. Confluxio vna, conspiratio vna, consentientia omnia, de qua sympathia abundè loquitur Hieronymus Fracastorus in lib. De sympat. ac antipat. cap. 15. Verùm ad rem nostram. Si quis ergò quęrat à me, vnde sit quod cerebrum, & ventriculus mutuo sibi

compatiuntur, vt alter alterius condoleat calamitati, reſpondebo id prouenire ob neruorum à ſexta cerebri propagine ad os ventriculi deſcendentium magnitudinem, per quos etiam ori ventriculi ſenſus exactior, quàm vllæ aliæ particulæ accedit. Quapropterea in parte Galenus tactus ſenſum maximè vigere perſcripſit lib. 5. de Vſu par. cap. 9. Idem tamen 3. de Loc. aff. 9. non in omnibus ęquè exacti ſenſus os ventriculi reperiri affirmat, imò ipſum à quibuſdam penè abſque ſenſu obtineri ex eo probat, quòd eructant, vel euomunt quædam vſque adeò vitioſa qualitate infecta, vt ne odor quidem à nobis ſuſtineri queat, cum ipſi interea nil ferè morſus ſentiant. Stomacho igitur facilè cerebrum compatitur neruorum communione. Exemplum verò patientis Epilepſiam per huiuſmodi conſenſum proponit haud vno in loco Galenus, nimirum cuiuſdam Grammatici, qui quoties vel nimis doceret, aut cogitaret, aut inediam ſuſtineret, aut iraſceretur comitiali ſymptomate corripiebatur, nempe oris ventriculi vitio. Sic ego alium noui Grammaticum (ita enim mihi libet appellare in humanioribus, vti vocant, literis perquam verſatum) qui ſi forte fortuna iraſcitur, aut ſi inediã tolerat, leuibus quibuſdã comitialibus acceſsionibus, cum modica circa os ſpuma, collabitur. Ab vteri conſenſu Epilepſia fit, præſertim vtero gerentibus, in quibus multa putria vnà cũ fœtu cohibentur, ob ipſius vteri cum cerebro per ſpinalem medullam, cui vterus alligatur, copulam, inde mulieribus nil magis frequens occipitis dolore, inde etiam conuulſiones, quas vtero conſentiens cerebrum ſæpe producit, quæ quidem in uiduis maximè, atque virginibus elucesſcunt, quæ ſanantur vtero ipſo ſanato. Quod ſi alicui veſtrûm non probetur, dicamus Epilepſiam fieri ab vtero vaſorum communione, de qua Galenus 6. Epidem. Comm. 1. ſect. 2. vbi cauſas indagat, ob quas fiunt mulieribus in ſincipite dolores. Ex coli autem dolore qui fit caſus Epilepticus acceptus referri debet, vel neruulo à ſexta cerebri propagine ad illud tranſmiſſo, vel con tinuitati illius inteſtini cum ventriculo, à quo per neruorum communionem cerebro noxa impertitur; ſic intelligi oportet de alijs inteſtinis, quoties ab eis vel ob vermes, vel ob aliam cauſam comitiale ſymptoma cerebro communicari aſſeritur. Habent

enim

enim intestina communem cum ventriculo tunicam, ratione cuius etiam fit, vt ijs leuem quandam, ac rudem concoquendi facultatem inesse Medici omnes affirment. Quæ à crure verò, aut pedum, manuumue digitis incipit affectio, quæ furtim per cæcos ductus in cerebrum progreditur, per quandam veluti partium continuitatem, illam ipsam fieri Galenus affirmat. Quæ à testibus vasorum communione, si Hippocrati credimus; sed aliter docet Anatome, ideò dicendum fieri potius ob quandam partium continuitatem, vt quæ à spondylibus, aut humerali osse, ob viciniam, sub qua tamen continuitas comprehenditur. Quod si aliqua alia corporis pars primùm affecta erit, ratione cuius cerebro affectio communicetur, aliquo ex iam ostensis modo, illi ipsi condoleat cerebrum necesse est.

Hucusq; de natura, ac differentijs Epileptici affectus copiosè peregi: nunc tempus postulat, vt de eiusdem affectionis causis efficientibus orationem exordiar.

Libri Quarti de Epilepsiæ natura, ac differentijs Finis.

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER QVINTVS.

An in Deum referenda sit causa Epilepsiæ, vt quorundam fuit opinio. Lectio XII.

DE causis modò Epilepsiæ agendum est, in quibus quidem sigillatim examinandis si diutius imemorabor, vnusquisq; vestrûm, Ornatissimi Auditores, mirari desinat, quando nulla in re magis laboratur à Medicis, quàm in morborum causis dignoscendis, vtpote quæ conuenientem curationem ostendunt, assertore Galeno 1. ad Glauc. cap. 14. Siquidem cum nihil eorum, quæ in corpore nostro fiunt, factauè sunt, absque causa fit, eodem Galeno pluribus in locis auctore 4. de Placitis Hippocr. & Plat. c. 4. 5. & 1. Meth. 7. vtique morbus nunquam è corpore profligabitur, nisi causa, ex qua pendet, auferatur. Doctè ideò dixit Herophilus, oportere Medicum, quæ, qualis, & quanta sit morbi causa, antè cognoscere, quàm de aliquo remedio cogitet. Quis enim morbus curabitur vnquàm, nisi causa remota? Hæc autem remoueri non potest, nisi cognoscatur. Quare meritò scriptum reliquit Hippocrates in lib. de Arte: Medicus, qui suffecerit ad cognoscendum, idem suffecerit ad sanãdum. Priusquè m tamen ad internas efficientes huius affectus causas me accingam, vniuersaliores palèm facere decreui, in quibus tandiu progrediar, quandiu summa huius morbi causa deprehendatur. Summam voco Aristotelem secutus 2. Phys. t. 38. quæ proximè affectum attingit, seu immediatam. Reliqua enim tria causarum gene-

genera, quæ Aristoteles instituit, naturali relinquam, effectricesq; tantùm, quæ solæ ad curationis modum dignoscendum satis esse creduntur, omni studio percurram. Nam & Leonicenus testatur in Præfat. Ar. par. esse Galeni consuetudinem per causam simpliciter, efficientem tantummodo intelligere. Illud quidem verum est huiusmodi causas materiales etiam esse posse. Nam vt sunt subiectæ qualitatibus deferendis materiales, vt impediunt naturales effectiones, efficientes erunt. Eas veteres in antecedentes, & coniunctas partiti sunt. Quod si Galenum causas omnes expendere obijciat aliquis, dicatur id ipsum efficere solùm in Medicinæ Theoria, seu contemplatione, vix autem in Therapeutica, vt fecit Auctor libelli de renum affectibus. Per Medicinæ verò Theoriam illud in hoc loco intelligi velim, quod alio nomine physiologia appellatur, quæ humani corporis naturam ex professo exponit, in qua genera quatuor causarum expenduntur. Ad rem. In primis igitur diluendum à nobis est, an in Deum reijcienda sit Epilepsiæ causa, vt ab eo semper tale genus morbi hominibus immittatur. Fuere enim vel Hippocratis tempestate (si modò ipsius est liber, qui de Morbo sacro inscribitur) qui Epileptici morbi sæuitiam, magnitudinemque, qua cæterorum morborum naturam longè superare videtur, animo, menteq; voluentes, ad irã Dei illũ referebant, vt non medicinalibus auxilijs, sed expiationibus tãtũ curari posse autumarent: Quæ opinio, eodem Hippocrate auctore, non aliunde, quàm ex ignoratione naturalis Epilepsiæ causæ ortum habuit, quæ tamen etiamnum hodie vulgo verisimilis esse videtur, eò quod morbus multitudine, & vehementia symptomatum mirabilis sit, & ab alijs longè diuersus; cuius affectus origo, inquit Aretæus lib. 1. cap. 4. cum mirabilis, & præter hominum opinionem sit, flagitiosis hominibus à Luna immitti nonnullorum opinio fuit. Verùm qui à Luna oriri talem affectionem putant alia se ratione tuentur, ob quã etiam ad rei naturam multò magis accedunt. Non modò autem ægritudinem hanc, sed alias etiam ab iratio Deo nobis obscænè viuentibus inferri quidam existimant, licet eas potissimum, quæ latenti qualitate, a totaq;, vti vocant, substantia, corpora nostra corrumpunt, quorum sententiæ fauet Auicenna lib. 11. Metaph.

ab

ab initio, dùm ſcribit Epidemiam à Deo propter peccata immitti, & Celſus lib. 1. cap. 1. auctoritate Homeri, à quo diſci poſſe refert, morbos tum ad iram Deorum immortalium relatos eſſe, & ab ijſdem opem poſci ſolitam. Inſuper ex Sacris literis, quarum auctoritas inſtar omnium eſſe debet, paſsim deprehenditur morbos ab omnipotenti Deo hominibus immitti. Vnde in lib. Paralipom. 2. cap. 21. legitur Ioram Regem, quòd populum à Dei lege auertit, fratreſq; ſuos occidit, Deo ipſo ita volente, correptum eſſe alui languore inſanabili, quo tandem ad tabem, interitumq; deductus eſt; Quamplures alij in adductis literis recenſentur, quibus à Deo immiſſæ ſunt ægritudines, quos ego breuitatis ergo prætermitto. Iure igitur Eccleſiaſticus cap. 38. Qui delinquet in conſpectu eius, qui fecit eum, incidet in manus Medici. Non eſt in ciuitate malum, cecinit Propheta, quod non fecerit Dominus. Quamobrem ex peccatis, Deo ita permittēte, morbi naſcuntur, vt & aliæ omnes miſeriæ. Spectant hùc verba illa Iſaiæ 14. Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creās malum. Dominus noſter ei, quem ſanauerat, dixit. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Ad hanc ipſam in morbis occultis cauſam reſpexiſſe Hippocratem nonnulli arbitrātur 1. Progn. 7. dùm ſic ſcriptum reliquit. Et ſi quid in morbis diuinum habetur, illius diſcere prouidentiam Medicum oportet. Vbi per diuinum haud eam aeris conditionem, quæ ex calido, frigido, humido, ſicco modum excedentibus prouenit, ſicuti Galenus enarrat, ſed aliquod aliud illa aeris conditione longè, latèque præſtantius, innuere Hippocratem affirmant, nimirum proprietatem quandam morbificam hominibus ignotam penitus, ſoliuſque Dei arcanæ menti reſeruatam, quæ ab eodem ad ſcelera humana infrangenda ſuſcitetur. Deus ergo morborum cauſa. An ab eo ſolùm erit petenda ſubleuatio, Medicorum neglectis auxilijs? Quotidie tamen videmus ægrotantes multos iāiam morituros mirabilis artis ſuffragio ab Orci faucibus eripi, ac vitali ſpiritu donari. Præterea Eccleſiaſticus ipſe teſtatur loco cit. Medicum creatum eſſe ab Altiſsimo, hortaturq; ægrotantes in infirmitatibus dare locum Medico, quoniam eius opera ſunt neceſſaria. Apud quem pariter non ſecus, ac præcepit Galenus 7. Meth. lectum eſt:

Si

Si coactus fueris in edendo multum, surge,& euome,& non adduces corpori tuo infirmitatem: Quibus verbis significat Deum velle à morbis hominem liberari per hanc nobilissimam artem, quam in humanæ salutis custodiam, ac reparationem creauit. Quid igitur statuendum hac in re? Pro indubitato habetur apud omnes Deum esse primariam causam, à qua cæterę pendent, nihilq; hac in mundi machina fieri, aut moueri, citra primi mouentis voluntatem. Etenim Dei nutu gubernantur omnia, eumq; propterea singularum rerum effectorem vnusquisq; cui sit sana mens, agnoscit, ac profitetur. Sic enim entia omnia nihil aliud esse, quàm Dei sciẽtiam dicebat Themistius, cui & Auerroes assentitur 3. de Anima. Ita pariter de Deo sentire Hippocratem asseuerabo, dùm cunctarum rerum humanarum causam ad Deum referendam monet, nec non cùm dixit de Nat. mulieb. per initia, in lib. de Moderat. A Medicis vniuersa Deo attribuenda. Verùm secũdas causas produxit, quas etiam ita disposuit, vt proprios motus agere permittat, quibus similiter vti ipsum manifestè apparet, quoties aut in vindictam, aut salutẽ morbos immittit. Sic etiam Tobiam hirundinis stercore excæcauit (Tob. cap. 2.& 11.) cui paulò post visum restituit, præscripto ex felle piscis collyrio, quem piscem illum fuisse nonnulli arbitrantur, quem Callyonimum Græci appellant, de quo Galenus,& Plinius verba fecerunt, 10. de Simpl. med. 12. lib. 32. cap. 37. Quare Medicus, qui vt Medicus vltra elementa nõ quærit, à secundis causis tantummodo ægritudinum originem petit, non negans quandoq; Deũ ad scelera humana punienda morbos inferre, ita tamen, vt absque naturali causa illud non efficiat: qui Medicus propterea circa proximam naturalem causam potissimum versatur, qua ablata, morbi etiam tolluntur. Vnde Auicenna de Melancholia pertractans in apertum quædam affert, quæ hic libenter appono, quoniam ad rem nostram omnino faciunt, contra eos qui à Dęmone comitiale morbum suscitari contendũt, vt frustra Medici laborent circa naturalem eius causam; Quibusdam ait Medicorum (Fen. 1. tract. 4. cap. 18.) visum est, quòd Melancholia contingat à Dæmonio, sed nos non curamus cum Physicam docemus, si illud contingat à Dæmonio, aut non contingat, postquam dicimus quòd si contingat à Dæmonio, tunc contingit

ita

ita vt conuertat complexionem ad choleram nigram,& ſit cauſa eius propinqua cholera nigra, deinde ſit cauſa illius Dæmonium, aut non Dæmonium. Morbi igitur omnes,mea ſententia,nedum melancholicus,aut Epilepticus quoties humanum corpus, vel iubente Deo,inuadunt, naturalem cauſam habent, vnde gignantur, qui aliter ſtatuunt,è Medicorum numero ſunt diſpungendi. Nam preterquam quòd artem Medicam nobis à Deo traditam è medio tollunt, in eo etiam videntur verſari errore, cuius Moyſem Galenus vt Phyſicus inſimulat 11. de Vſu par. 14. De pilorum enim generatione ,imò rerũ omniũ natura Moyſes, vt diuinus homo potius, quàm Phyſicus diſcurrens, in Deum ſemper cauſam referebat. Cuius vitij maiori cum ratione Epicurum quoq; idem Galenus reprehendit, qui omnia in materiam reijciebat,ſecundis cauſis poſthabitis, in quibus ea,quæ fiunt, ſuas habere rationes, nemini dubium eſſe poteſt. Non deerunt fortaſſe,qui contendant eatenus morborum cauſam Deum vocari, quatenus vnà cum cauſis ſecundis,vt ad quamlibet actionem præſtãdam, ita ad morbos gignendos actu concurrit, quemadmodum vnanimiter aſſerunt Theologi,vnde quorundam Philoſophorum dogma emanauit,ſecundas cauſas non agere, niſi actu concurrente prima, propriè q; ac ſimpliciter cauſas non eſſe, ſed inſtrumenta primæ cauſæ duntaxat, veluti arbitrati ſunt Platonici, quorum ſententiam videre eſt apud Simplicium 2. Phyſic. t. 29. & Card. Beſſarionem lib. 6. cap. 2. contra Plat. calumniatorem. Verùm ita philoſophantium opinioni minimè acquieſcunt Peripatetici, aſſerentes Deum ſuis legibus deſcripſiſſe naturam, vt externo duce non indigeat, qui propterea naturaliũ effectuum cauſam dici Deum noluerunt, & ſecundas cauſas propriè, & abſolutè tales appellant, quia licet à prima cauſa dependeant, ex quo Platonicis cauſarum nomen eis non abſolutè concedendum viſum eſt, in ſuo nihilominus genere perfectam obtinent (ſic vocant)cauſalitatem. Quare ab his ægritudinum non tàm origo, quàm medela à Medico eſt indaganda; illud quidem obliuiſci non debemus,arti noſtræ vſq; adeo fidendum non eſſe,vt tota ſpes ſalutis in ea poſita ſit, quemadmodum enim Deus in morbis inferendis,cauſis vtitur ſecundis, & pro eorundem curatione ad medica deſcendere remedia non

gra-

grauatur, ita & nos vnà cum ægrotantibus ipsis a Deo semper, & ante omnia opem poscere debemus, eò magis, quia vt Mesue scripsit in Prol. Solus Deus languores sanat. Sic enim Galenus vouit Aesculapio à quo seruatum se mortali apostemate laborantem fatetur in lib. de Lib. prop. Et Plin. lib. 19. cap. 1. multifariam ab oraculis Medicinam peti solitam suo tempore refert. Ita etiam Strabo lib. 8. aduersa affectos valetudine in Epidaurici Aesculapij templo pernoctare solitos affirmat. Alioqui neq; Medicus, neq; æger optatum finem consequentur, exemploq; sint nobis Ezechias, & Asa Reges, quorum prior, Deo ita iubente, sanatus est ab Isaia, admoto ex caricibus cataplasmate, de quo fit mentio lib. Regum 4. cap. 10. adhunc modum; Dixitq; Isaias: adferte massam ficorum, quam cum tulissent, & posuissent super vlcus eius, curatus est. Posterior autem ex ingenti podagræ dolore, à quo prius circa triennium excruciatus fuerat, vitam cum morte commutauit, quia vt legitur lib. Paralip. 2. cap. 16. neq; in infirmitate sua quęsiuit Deum, sed magis in Medicorum arte confidit. Hippocrates tamen cùm dixit. Si quid in morbis diuinum habetur, illius discere prouidentiam Medicum oportet, vix adduci possum vt credam, illum diuini voce quidquam aliud ab illa aeris conditione, cuius ab eodem multis in locis fit mentio, significare, dicant quicquid velint Manardus, Fernelius, Valeriola, alijque iuniores auctores, quorum acerrimum iudicium vt non cõtemno, ita nec Galeni sententiæ antepono. Hanc ipsam opinionem eò libentius amplector, quò video Hippocratem nullibi ægrotantium causam in Deum refundere: Imò in eo quem de Sacro morbo scripsit Commentario (si tamen Hippocr. est lib. ille) quamplura leguntur ad eorum sententiam conuellendam, qui in Deum morborum causam reijciunt. Vbi etiam illos summoperè increpat, qui diuinum iccircò morbum Epilepsiam vocant, quòd in se diuinitatem habere cogitant, cum tamen nulla in re diuinior alijs existat, sed naturam habeat, quam etiam cæteri morbi, & causam, vnde alij similiter gignuntur, qui certè si diuinior esset alijs morbis, omnibus indifferenter illum contingere, neq; discrimen inter biliosos, & pituitosos fieri oporteret, pituitosis enim natura oboritur, biliosis verò nequaquam. Nos tamen si morborum originem non solùm vt Physici,

ſici,ſed etiam vt Chriſtiani piè cõſiderantes, haud ſemel morbos à Deo immitti ad humana delicta caſtiganda affirmabimus; quo ſenſu dici poteſt Epilepſiam, quæ adeò horribilis ægritudo ab omnibus tenetur,interdum Omnipotentis Dei excandeſcentia homines aggredi,vt illi fortaſſe contigit,cuius fit mẽtio apud D.Marcũ cap.9.hiſce verbis. Et attulerunt eum,& cum vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbauit illum,& eliſus in terram volutabatur ſpumãs. In terram enim elidi,ac volutari,& fieri ſpumam circa os, certiſsimas eſſe Epileptici morbi notas vel ruditer in arte verſato luce clarius cõſtat.Ex quibus omnibus elicere vnuſquiſq; poteſt,quàm magno ſint in errore hi,qui Epilepſiæ,cæterorumq; morborũ cauſam ad Deum ita referendam contendunt, vt cauſis naturalibus poſthabitis in Deum ſemper reijcienda ſit,neglectis pariter Medicorum præſentaneis auxilijs,ad quæ,neceſsitate cogente, confugiendum eſſe Deus ipſe præcepit inEccleſ.Tandem hac de re ſtatuendum omnino eſt, quod ab Hippocrate pronuntiatum legitur in lib.de Inſomnijs. Nam ſomniorum coniectores falli dicens, eo quod omnia ad Deos referebant,quorum tamen inſtitutum damnare nolebat, ne contra pietatem faceret, vt nec etiam probare, ne ars,quam ibi profitetur,ſuperuacanea haberetur, in apertum hæc verba profert: Oportet Dijs inuocatis nos quoque aliquid operæ in medium afferre.

An Luna ſtatuenda ſit Epilepſiæ cauſa. Lect. XIII.

VI Epileptici affectus cauſam ad Lunam referũt, ingenio præpollentes Viri, ad rei naturam mihi multo magis accedere videntur, quàm qui in Dæmonẽ reijciunt. Permagna enim vis eſt Lunæ hoc in morbo gignendo,vt pleriſq; alijs etiã, qui illius motum inſequuntur. Tanta ſiquidem eſt ſupercæleſtium corporum in hæc inferiora vis, atque facultas, vt quælibet illorum immutatio nos ipſos non parum afficiat. Quã rem ſignificare voluit Ariſtoteles. 1. Meteor. dicens Mundum hunc inferiorem ſuperioribus lationibus contiguum eſſe, vt inde omnis eius virtus gubernetur. Cuius quidem contiguitatis ratio-

nem afferens D. Thomas in Com. tradit corpora cælestia inferioribus contigua esse oportuisse, quia impossibile est locum esse vacuum, necnon quia nisi se tangerēt huiuscemodi corpora, superiorum vis inferioribus non communicaretur. Oportet enim quòd agens corporale tangat passum, & motum ab ipso. Horū verò corporum adinuicem connexio fit per aerem nos ambientem, qui à supercælestibus corporibus alteratus, nos quoq; alterat, immutatq; veluti ex temporum vicissitudine, varia, diuersaq; locorum natura, & demùm ex varia hominum forma, temperie, morumq; dissimilitudine, pro varietate climatum, aspectuumq; cæli cuiuis constare facilè potest. Quis est enim adeò mentis expers, qui continentem in suam crasim contentum immutare quotidie non obseruet? Multi namq; motus, vel auctore Philosopho 8. Phys. in hominibus fiunt a continenti, hoc est ab aere, & cælo. Quam rem optimè vidit Hippocrates in De aere, aquis, & locis, vbi etiam hæc verba profert. Deprehendes vt plurimum hominum formas, & mores sequi naturam regionis. Quò alludens Iulius Maternus lib. & cap. Astronom. 1. Quædam gentes, ait, à cælo ita formatæ sunt. Quare etiam hinc factum fuisse quidā volunt, vt apud Scythas vnus tantum Philosophus euaserit, nempe Anacharsis, Athenis contra plurimi. Attica enim Regio, affirmante Platone in Timæo ab initio, ob aeris temperiem prudentissima ingenia, omniumq; virtutum genere prę cæteris excellentia procreat. Talis est enim spiritus vocatus animalis, qualis qui nos ambit aer, nam eius generatio ab aere quoque pendet, qui spiritus pro crassiori, vel tenuiori aeris qualitate, ita segnior, aut vegetior ad animæ opera præstāda euadit, exemploq; sint nobis duæ contrariæ temporis conditiones, australis nempe, & borealis, in vna quarum animantes hebetiores, in altera acutiores ad quasuis cùm animi, tùm corporis actiones obeundas efficiuntur. Sic ergo ingenij præstantia multo magis antecellunt hi, qui in tenui degunt cælo, vt Athenienses, quàm qui in impuro, vt Boeotij. Vnde Galenus; Scimus, inquit 6. Epid. Com. 8. Thebis crassum, vt in tota Boeotia, Athenis tenue cælū fuisse, ideò ingenio acutos Atticos, crasso Thebanos fuisse commemorant. Hinc Pindarus cum vellet suam Poesim ornare laudibus, quòd eā calumniam ægrè ferret infligi Thebanis de ingenij tarditate, ac pro-

proinde Boeotij ſues dicerentur, ita loquitur: Boeotiũ vitabimus ſuem. Sed hæc pauca obiter, ad Lunam reuertor. Quæ quidem inter cæleſtia corpora maxime omnium (excepto Sole) in terrenis rebus afficiendis, ac permutandis principatum obtinet, tribus præ ſertim de cauſis à Ptolemæo relatis; prima eſt propter viciniam, ſecunda quia in Luna virtutes omnes mouentium ſuperiorum continentur, tertia demùm quia, ex lumine a Sole accepto, quaſi Sol alter efficitur: quarum quidem cauſarum quæ poſtremo loco adducitur, probabilior mihi videtur: lumine enim potiſsimùm agit in noſtra corpora, quod a Sole ipſo accipit, vnde Luna ab Ariſtot. minor Sol appellatur. Imò idem cẽſet 4. De gener. animaliũ c. vlt. Lunã calefacere, & ſiccare, vt Sol ipſe, eo verò minus, quo repercuſſum lumen recto debilius eſſe par eſt. Hinc merito luminis fit, vt Luna humiditatibus præeſſe dicatur, quæ quidem augentur, & minuuntur, prout augetur, & minuitur Lunæ lumen. Quare Auicẽna lib. 1. Fen. 4. c. 21. augetur, inquit, cerebrum augeſcente Luna, decreſcit decreſcente; flumina quoque, & maria, quæ alterne fluũt, ac refluunt, creſcente lumine Lunæ intumeſcunt, detumeſcunt decreſcente. Qui de Agricultura ſcripſerunt, vnanimiter omnes agricultoribus præcipiunt, vt arbores decreſcente Luna putent, quòd eo tempore minus humiditate ſcateant, qua etiam cauſa ligna tũc inciſa minus ſentire cariem teſtantur. Conchylia pariter ad Lunæ lumen variari tradit Mirandulanus in Prænot. ipſaque docet experientia. Nam per Lunæ coniunctiones, & humor, & calor per exiguus in illis eſſe fertur, quæ augeri, & pingueſcere tunc ſanè incipiunt, cùm Luna circa quadraturas verſatur, poſt quod tempus magis etiam augentur vſque ad Lunæ plenitudinem. Quam rem pariter fatetur Ariſtoteles 4. De gen. animalium, & cum eo Plinius lib. 2. cap. 41. qui ad hunc modum loquitur: Iam quidem lunari poteſtate oſtrearum, conchyliarumq; & concharum omnium corpora augeri, ac rurſus minui conſtat. Aelurorum ſimiliter oculi ampliores fiunt, augeſcente Luna, vt Gellius refert, apud quem Lucillius

Luna alit oſtrea, & implet echinos
Muribus fibras, & pecudi addit

Itaque conſtat humorem omnem cum Luna moueri, nimirum

illa augescente, augeri, decrescente verò, deficere: sed hoc intelligendum est de omni humore vtili, ac alimentali, quem semper auget Lunæ lumen: moderatum enim calorem rebus afferens nutritionem fouet, alimentisq; replet, id quod efficit cum lumine lucet; tempore verò interlunij, cùm luce prorsus caret, imminuuntur quidem vtiles, sed inutiles procreantur succi, humiditasq; excrementitia tunc magis redundat, ob defectum caloris, vnde muliebria decedentibus mensibus potissimùm apparent. Notum est enim vi luminis, quod a Sole accipit, Lunam calefacere, rerumq; omnium calorem fouere, lumine quidem non per se, sed ex accidenti, quatenus videlicet luminis comes est ignis ob analogiam. Ex quibus facile est intelligere vnde sit quod qui Epileptico affectui sunt obnoxij, interlunij tempore ferè semper a morbo aggrediuntur, & fortasse etiam ratio elici potest, quamobrem interlunio concepti, editiue comitiales euadant, si modò vera est nonnullorum de huiuscemodi re sententia. Quandoquidem Luna tempore, quo lumine exuta, atque orba est, quod alij interlunij, alij silentis Lunæ appellant, calore cuncta priuat, quem alijs temporibus ad res omnes fouendas, & nutriendas per lumen immittit, ideò frigus adaugetur, fiuntq; in nobis crudiores humores, quales sunt pituitosi frigidi, & humidi, à quibus etiam lædi se tunc sentiunt, qui rheumatibus obnoxij esse solent, qua in re sanè primas ipse fero, adeo imbecille cerebrum à primordijs sortitus sum. Sic ergo comitiali morbo ab humore pituitoso addicti, in Lunæ cum Sole coniunctione, quam sæpè accessione tentantur, frigida illa, excrementitiaq; humiditate in cerebro adaucta, ac in eiusdem ventriculos elapsa. Quòd verò eodem tempore vel in vtero concepti, vel in lucem editi, talem ægritudinem reliquo vitæ tempore patiantur, vt Serenus Medicus his versibus testatum reliquit:

Ipse Deus memorat dubiæ per tempora Lunæ
Conceptum talis, quem sæpe ruina profudit;

non in prauam aliquam, & occultam Lunæ facultatem referendũ puto, sed in eandem potius causam, nempe luminis Lunę priuationem, cuius gratia fit, vt tunc omnia quæ sub Luna iacent, maximis afficiantur alterationibus, veluti quæ per id tempus fiunt frequentes, magnæq; mutationes, & crebri, qui sentiuntur, ventorũ flatus,

vehe-

vehementesq; pelagi tempestates apertissimè ostendunt. Ex Aristotele modò constat 4. De gener. animalium varias temporũ mutationes, ob diuersos ventorum flatus, ad immutandam in deterius rationem conceptus, vim maximam habere, vt etiã varia mensiũ, nedum annorum tempora, quæ quidem ad animantiũ generationem commutandam, insignem facultatem obtinere, ex eo manifestum esse tradit, quòd non parum refert, an Luna crescẽte, aut decrescente conceptio fiat. Quare non est à ratione alienum in inter lunio, quo tempore tã varia, tamq; naturæ nostræ inimica tẽporis conditio incrudescit, infantis vel in vtero concepti, vel recens editi cùm membra alia, tùm caput in primis debilius reddi, quod postea vitæ cursu præ imbecillitate excrementitios humores tùm congerat, tùm etiam aliunde a fortioribus mẽbris transmissos facilè recipiat, qui cerebri ventribus communicati Epilepsiam pariũt. Hęc de interlunio satis probabilia mihi videntur, ad plenilunium conuertatur oratio. Siquidem hoc tempore etiam Epileptici insultus exacerbantur, multiq; morbis è fluxione laborant, veluti nos ipsa docet experientia. Cõtra tamen (si licet sensum ratione impugnare) non vulgaris ratio stare videtur; nam si Luna à lumine vim habet calefaciendi, profectò quò plus luminis habet, eo plus etiã caloris in inferiora refundit, quod Arist. pariter affirmat 4. De part. animal. c. 5. plenilunij noctes tepidiores esse scribens, calor aũt humiditates absumit potius, quàm adauget, ergò in plenilunio, quo tempore vberiorem ex se lucẽ Luna refundit, nulli videntur gigni posse frigidi, & humidi affectus, nedum Epilepticus. Respondendũ Lunam per lumen calefaciendi, & siccandi vim habere, quare eo diminuto, aut ablato meritò augẽtur humiditates, defectu scilicet ignis, quod in interlunio contingit. Verùm hoc non impedit quo minus eadẽ etiam plena humidas passiones augeat, non quòd frigidá, & humida, vt perperam quidam volunt, qui Lunæ naturam frigidam, & humidam esse censent, veluti Saturnũ frigidum, & siccum, Martem calidum, & siccum, ac Iouem calidum, & humidum, sed quòd Lunæ luminis vtpote reflexi tepidus sit calor, vnde plenilunij noctes tepidiores; talis autem calor plus fundere, ciereq; humores solet, quàm absumere, atq; ita humores auget, ac mouet, vt tepidum balneum, & verni temporis calor concretam humiditatẽ

eliquare solent, & in hoc differt Lunæ calor à Solis calore, quòd hic calidior cum sit, non plus fundat, quàm absumat, atque resoluat. Quam rem Plinius de Luna differens, lib. 2. cap. 9. his verbis explicauit; ideò mollior, & imperfecta vi soluere tantum humorē, atq; etiā augere, quē Solis radij absumant. Quò respiciēs Hermolaus Barbarus In comp. natur. scien. lib. 2. quid quod, ait, idem astrum diuersas vires habet, & repugnantes propemodum? Luna enim & lumine calefacit, vt in plenilunio experimur: tunc enim calor est auctior, & humectat maximè, atque refrigerat; Quamobrem hoc etiam Lunæ aspectu comitiales a morbo aggredi non est rationi dissonum, eliquatis à tepido Lunæ calore cerebri humiditatibus. Illud quidem prætereundum nullo modo est, cum duplici ab humore per essentiam, verèq; talis Epilepsia oriatur, pituitoso nimirum, aut melancholico, plenilunij tempore eos potissimùm cadere, quorum morbus ab ipsa melancholia pendet, in interlunio verò eos, quibus ex pituita contingit affectio; sic & in fœminis melancholico sanguine refertis purgationes in plenilunio magis irritantur, ac fluunt, in pituitosis verò, quibus sanguis crudior est in interlunio, ratioq; affertur, quoniam pituitosi humores frigidi adeò sunt, vt nisi magno calore, qualis Lunæ nō est, nō fundantur, frigore verò intenso magnopere augeantur; melancholici autem cum adeò frigidi non sint, quippe qui per calorem tales euadunt, vel moderato calore funduntur, & eliquantur, frigore autem non augentur, sed compescūtur potius, atque sedantur, vnde fit, vt qui huiusmodi humoribus abundant, deterius habeant in plenilunio, qui verò illiusmodi in interlunio. Persæpè tamen accidit, vt hosce Lunæ aspectus Epilepsia non expectet, vt nec mensium exitura, quam multis ter in mense citari compertum est, pro superflui sanguinis copia, & qualitatis ratione, irritata facultate expultrice naturali, nam & Epileptica inuasio pro copia pituitosi, atriue humoris in cerebro ex praua victus ratione redundantis, nullo ordine iam exposita Lunæ tempora insequens frequenter apparet. Ita vt demùm, qui hanc Lunę facultatem in comitiali morbo promouendo inter externas, & procatarcticas causas hunc affectum præcipuè excitantes connumerant, summoperè commendem, contra verò non parum reprehendam, qui Epilepsiam quoquo tem-

tempore , & modo fit, Lunæ ſyderi acceptam perpetuò referunt. Atque hic imponatur præſenti Lectioni terminus .

De proximis Epilepſiæ cauſis. *Lect. XIIII.*

ACTENVS explicitæ ſunt cauſæ vniuerſaliores Epilepticæ ægritudinis, nũc verò ad eiuſdem proximiores accedendum eſt, è quibus verę eliciuntur curandi indicationes. Vniuſcuiuſq; igitur affectionis duplex eſſe cauſarum diſcrimẽ ſtatuit ipſe Galenus 1. Meth. quorum alterum eſt cauſarum , quæ in animalis corpore reperiuntur, internas vocant, quarum etiam duplicem conſtituunt differentiam, aliæ enim efficientes , aliæ præparantes dicuntur ; alterum verò eſt cauſarum , quæ forinſecus adueniunt , externæ appellantur , ac procatarcticæ , quæ quidem in ordine cauſas vniuerſaliores paulò ante allatas ſtatim inſequi debuiſſent, ſed inferius, vbi de curatione huius affectus agetur , ſermonem de illis facere opportunius viſum eſt. Nunc enim ad internas efficientes orationem conuertam, quibus diligenter expenſis, atque examinatis, de prępanrantibus diſſerere difficil e non erit . Cum duæ verò ſint efficientes , immediatæq; Epilepſiæ cauſæ, quarum altera primariò fieri in cerebro ſolet, alia conſortij lege quadam, vel à ſtomacho, vel ab alia corporis parte enaſcitur, ab ea nunc exordiar, quę cerebrum afficiendo per eſſentiam morbum gignit. Statuo igitur vnà cum Galeno, Paulo Aegineta, bonaq; Medicorum parte, efficientem Epilepſiæ cauſam nullam aliam eſſe , quàm frigidum, craſſum, ac omninò viſcidum humorem cerebri ventriculos medium, maximèq; poſtremũ affatim, ac derepente obſtruętẽ, vt ſpiritui animali, quo minus expandi poſſit, aditus intercludatur. Obſtructio enim, Galeno auctore 3. De ſan. tuen. c. 10. ex lentis, craſſiſq; excrementis oritur , cùm cõfertim aliquò ruunt. Quemadmodum namq; Auer. 3. Col. c. 40. haud fieri poſſe Epilepſiam probat , niſi a vapore, quia citò fit , & citò etiã deſinit; ſic vice verſa Galenus tradit eam neceſſariò fieri ab humore frigido, & craſſo, quia citò fit, & citò quoq; ſoluitur, de qua & infra vberius cùm Auerrois opinio examinabitur . Quoniã

verò crassi, frigidiq; humores in duplici sunt differentia, pituitosi nempe, & melancholici, ideò rectè dictum est à Galeno 3. De loc. aff. c. 6. quòd vt crassus pituitæ succus, ita & is, qui atræ bilis naturam possidet, Epilepticum morbum solet efficere, vbi in meatibus ventriculorũ cerebri retinentur, siue is medius sit, siue postremus. Quare idem Auctor 1. Aph. 45. affectionem hanc cum apoplexia conferens inquit: Epilepsia proxima quodammodo est morbo, quẽ apoplexiam vocant, cum idem locus in vtroq; patiatur, idemq; humor in causa sit: frigidus enim, & crassus est humor ambobus. Cõstat igitur Epilepsiæ per essentiam ortæ efficientes causas pituitam in primis esse, ac melancholiam, eo quia sua crassitie, & viscositate obstruendo, replendoq; ventriculos cerebri, spiritibus viam intercludunt, quominus in omnia corporis membra deferantur. Quæ tamen ventriculorum obstructio sic intelligenda est, vt non ex toto ventres illi oppleantur, sed maiori ex parte, aliter enim apoplexia potius, quàm Epilepsia fieret, veluti superius in prioribus Lectionibus demonstraui. Nunquid autem ex sanguinis etiam, ac bilis ad cerebri sinus affluxu fieri posſit Epilepsia, quemadmodum sentire videtur Auicenna 1. ter. tract. 5. c. 8. dubitatur à plurimis, quod morbum hunc efficientes humores frigidos esse, & crassos necesse sit. A sanguine tamen sincero extra venas effuso gigni aliquando posse Epilepticam passionem prẹter Auic. scriptum quoq; reliquit Hippocrates 1. Pror. 38. neque id puto negaret Galenus. Sed hoc fieri non nisi rarò crediderim, quoniam sanguis non ita frequenter è venis egreditur, & si egreditur, ac in cerebri ventres transmittitur, grauiora potius symptomata inuehit, nimirum omnimodam sensuum, motusq; priuationem, animales spiritus omninò corrũpens. Sanguis enim statim ac è venis egreditur, amplius in sui natura non permanet. Insuper sanguis absq; pituita, aut flaua, aut atra bile fluens, tenuis est, talia autem obstructionem parere apta non sunt. Probabilior tamen est hac in difficultate Mercati opinio, de qua alibi. Quòd verò etiam bilis ipsa per se hunc affectũ producere queat, vix adduci possum, vt cum Auicenna censeam. Nam præterquam quod huic sententiæ repugnat Hippocrates ipse lib. De sac. morbo qui biliosis Epilepsiam nunquam contingere scribit, quamplures etiamafferri possunt rationes, quibus talem

ægritu-

ægritudinem ab humore bilioſo ſincero haud fieri poſſe conſtat. In primis enim bilis, nec frigida eſt, nec craſſa, ſed calida, ſicca, & tenuis, vt videre eſt apud Galenum pluribus in locis 1. De temp. 9. De morb. cau. c. 6. Calidi verò proprium eſt, quæ eiuſdem ſunt generis coniungere, quæ diuerſa disiungere, & ſegregare, apud Ariſt. non vno in loco 2. De gen. & corr. t. 2. & Meteor. 4. Quare ſi ad cerebrũ perueniret bilis, tolleret potius quæ ipſi cerebro aduerſa eſſent, quàm vt eadem augeret, ab eo nempe humores ſegregando alienos, & quia etiam calidum craſſa extenuat, concoquit, diſcutit, atque diſſoluit Galeno affirmante 5. Aphor. Com. 22. Inſuper ſi cerebrũ petit huius generis humor, affectus ab Epileptico omninò diuerſos producit, vt sũt vel Phrenitides, vel cephalalgias cerebri meninges ſua tenuitate, ac mordacitate vellicando. Cũ.n. huiuſmodi humor partium ſit maxime tenuium, fieri haud poſſe videtur, vt partes cerebri laxiores ita affatim occupet, vt Epilepſiã pariat; nam ratione ſuæ tenuitatis obſtructioni reſiſtit, quam quidem ex craſſis, lentiſq; humoribus, aut excrementis oriri ex Galeno ſupra oſtendimus, quæ verò tenuia ſunt, & calida, tantum abeſt vt obſtruant, vt potius reſerant, atque deobſtruant. Quin etiam bilis ex ſua proprietate habet, vt in membra molliora non impingatur, quod ex Galeno patet 4. De præn. ex pulſibus cap. 8. Demùm ex iam relatis abundè conſtat Epilepſiam fieri ab humoribus cerebri ventriculos obſtruentibus, quod pręſtare non poteſt bilis ratione ſiccitatis ſuæ, quia ex mente Philoſophi humiditas eſt, quæ craſſitudinem efficit. 1. De gener. & cor. t. 2. Sed bilis potentia non eſt humida, quamuis ſecũdum ſpeciem humida appareat De different. morb. 2. propter quod iure proditum legitur a Galeno, De plenit. c. 11. ſola bilis nullum plenitudinis inſeparabile ſymptoma, vt neq; tumorem, & grauitatem efficere poteſt. Ex quibus manifeſtè patet quàm vehementer lapſi ſint Rondeletius, Hollerius, & cum his alij pariter, vt Riolanus Medicus Pariſienſis, penes quẽ forſitan religio fuit a viris Gallis diſſentire. Fallitur etiam Valleſius qui 7. Epidem. Com. 83. ſcribit apoplexiam ab omni fieri humore, cum a bile flaua, quæ tenuis humor eſt, gigni nullo modo poſſit, vt nec etiam Epilepſia. Non ergo a bile ſincera comitialis ægritudo fiet, licet ab Auicenna dictum ſit, ab omnibus, quibus con-

constamus, humoribus illam progigni. Nisi forsitan pro Auicenna dicatur non simpliciter eius verba accipiēda esse, sed per illū fieri symptoma hoc ex cunctis nostri corporis humoribus, nō propriè, & singulis per se, verùm potius inuicem commistis; & bilē profectò cæterorum humorum esse veluti vehiculum, quo tam in cerebrū, quàm in alias corporis partes promptius, ac celerius deducantur, Medicorum ambigit nemo.

Auctorum magni nominis de causa efficiente Epilepsiæ sententia refertur, & confutatur.
Lect. X V.

Væ nam sit proxima, imò efficiēs idiopathicæ Epilepsiæ causa, nō multò antè à me ostēsū est, dùm ex mente Hippocratis, & Auicennæ sanguinem nō nisi raro, plerumq; autē, iuxta Galeni, Pauli, aliorūq; dogmata frigidos, crassos, viscidosq; humores pituitosum nempe, ac melancholicum, vbi spirituum meatus in cerebri ventriculis offarciunt, comitialem insultum procreare affirmaui. Verùm contra hanc sententiam acerrimè stat amplissimorum Virorum auctoritas, de causis immediatè Epilepsiam producentibus, aliter, ac fecerit Galenus, dissentium. Hi verò sunt Aristoteles, de quo inferius, eius Commentator Auerroes, Auctor lib. De flatibus, ac demùm Fernelius, qui omnes in eo potissimùm mihi videntur dissentire a Galeno, quòd quam ipsi afferunt causam, eam semper, & perpetuò Epilepsiam parere volunt, vt vna, eademq; huius morbi causa perpetuò de illorum sententia, statuenda sit. Quæ opinio, vt pote quæ tùm Galeno, tùm cæteris omnibus Medicis repugnat, omninò est improbanda. Quare, vt ab Auerroe exordium sumam, putat Physicus egregius Epilepsiæ causam esse, ita vocant, ventositatē fumosam, cui pro materia sint frigidi, & humidi humores, id quod de Epilepsia tam per essentiam, quàm per consensum genita intelligit. Sed Auerrois verba, ex quibus eius rationes eliciuntur, hùc afferre oportet; habentur autem ad hunc sanè modum lib. 3. Coll. c. 4. Et illud quod significat nobis, quod non fit propter humiditatem

nerui, nec propter ipsius infusionem, est propter subitam ipsius dissolutionem, & de necessitate est, quod humor faciens hoc sit subtilis, & quod paroxismus eius citò transit, sicuti fit in ægritudinibus acutis. Sed quia videmus pro maiori parte, quod qui patiuntur hanc ægritudinem, sunt frigidi, & humidi, sicut pueri, aut frigidi, & sicci, sicut senes, & vniuersaliter, quia hæc accidentia apparent super frigidos pro maiori parte significat, quod causa ægritudinis est humor grossus, sed contradicit nobis hoc, quod humor grossus non citò dissoluitur, siue decurrat per strictos meatus, siue per latos, sicuti dicit Galenus, quia dissolutio non est aliud, quàm dominatio naturæ super humorem, ipsum decoquendo, vt retineat quod est conueniens nutrimento, & aliud expellat, & hoc non fit in humore grosso, nec in eo quod est grossus nisi longo tempore, sicut testatur experientia in ægritudinibus, & nos videmus quod citò dissoluitur hic humor, & ob hoc dicendum est, quod hæc ægritudo non fit nisi propter fumum qui generatur in ipso cerebro, vel in alio membro, quod ipsum ei transmittit. Sicut dicit Galenus de iuuene illo, qui sentiebat quod quasi quidam fumus factus ascenderet ab vno membro ad cerebrum, & quando perueniebat illuc, cadebat Epilepticus, & hoc accidens sufficiens est ad probandum quod causa huius ægritudinis est ventositas fumosa, sed ista ventositas necessariò communicat humoribus frigidis, & humidis, & isti humores isti vento sunt veluti materia, & propterea curatur hæc ægritudo euacuando illos humores. Hactenus Auerroes. Herodotus verò, seu quisquis ille fuerit libri De flat. Auctor, nam Hippocratem non esse, hac potissimùm causa adducor vt credam, ab aere nos ambiẽte morbum hunc perpetuò fieri scripsit, dùm aer scilicet plurimus per omne corpus vniuerso sanguini fuerit permixtus; tunc enim, ait, multæ fiunt oppilationes multifariã per venas omnes, cumq; in crassiores, & pleniores sãguine venas aer prodierit, progressusq; diutius maneat, sanguinis cursum prohibet, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi adhuc tardius, qua sanè inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. omne enim corpus vndequaq;

dequaq; contrahitur, ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum, & conturbationem sanguinis subministrante, continguntque ex sanguinis peruersione totius corporis subuersiones. Eo enim, quo corripiuntur a morbo, tempore, neque sentiunt quicquam, neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque vllos aliquos dolores percipiunt. Sic namque aer conturbatus sanguinem turbauit, ac conspurcauit. Hæc ille.

Postremò Ioannes Fernelius venenatam qualitatem, quę totius substantiæ inimicitia cerebrum acriter feriat, semper Epileptici affectus causam esse, experimentis quibusdam ostendere nititur. Inquit enim de causa Epilepsiæ loquens 2. De abd. rerum caus. c. 15. Non alia profectò videtur quàm eius, quę per consensum. Vt enim aliquando obseruauimus è summo capitis vertice, in quo sub pericranio vitiatus, venenatusq; humor cohercebatur, vaporē manifesto sensu intrò subire, qui Epilepsiam concitaret, hancq; postea à caustico medicamento persanatam, ita proculdubio existimari debet intus, vel circum meninges, vel circa cerebri substantiam, vitium contineri veneni æmulum, cuius ex interuallis impetu facto Epilepsia suscitetur. Aperto Epileptici Philosophi, qui decesserat, capite, qui vehementissimo, eoq; ferè perpetuo dolore vix digitum lato circa sinciput torquebatur, deprehendimus crassiorem meningem ea sede caluæ ossi adhærescere, pauculo humore putri interiecto. In altero cerebri substantiā humorem fętidissimum, eumq; exiguum continere. Vtriusq; tamen ventriculos, & meatus omnis humoris, omnisq; obstructionis expertes. Multos ipse scio vidi stiinde Epilepticos euasisse, quòd in curanda lue venerea dùm vnguentis ex hydrargyro illinerentur, nonnihil in aurem, & in cerebrum penetrasset. His ne quæso dicas cerebri ventriculos humore multo impleri, & obstrui? Minimè quidem, sed ipsum corrupti hydrargyri pernicie lacessiri. Talem igitur & in omni alia Epilepsia causam existimato, atque si quid aliquando putridi humoris inesse deprehendatur, non ex ipsa putredine, sed ex venenata, quam concepit, qualitate hoc mali suscitari. Itaque quocumque in loco corporis is fuerit, venenatus illinc vapor in cerebrum sublatus, id ipsum, meningesq; totius substantiæ inimicitia acriter ferit.

Effer-

Effertur autem ex interuallis haud ſecus, atque in febribus intermittentibus,& in rabie,& in alijs pleriſque morbis, quorum eſt ſtata recurſio. Cerebrum proprij veneni offenſione interdum ab omni mentis,ſenſuumq; functione vacat, vti & cor in ſyncope, interdum ſe ipſum, vniuerſumque corpus quatiens adnititur offenſionem excutere, non aliter quàm cor palpitans. Hucuſque Fernelius. Supereſt modò ſummorum Virorum rationes expendere, & veræ ne ſint, an non, diligenter inquirere. Animaduertendum igitur eſt Epilepſiæ cauſam, quam ipſi afferunt, eſſe quidem veram, at non ſimpliciter,& vſquequaque, vt Epilepſia cuiuſcunq; ſpeciei exiſtat, ab vna, eademq; cauſa proueniat. Non ſimpliciter autẽ dixi propter Auctorem lib. De flatibus; Nullo etenim modo, vt ab eo nũc exordiar, aerem per ſe morbum hũc producere poſſe crediderim. Siquidem cum tres Epilepſiæ differẽtiæ tradantur, quarum alia eſt à cerebro, exiſtente in ipſo affectione, alia à ſtomacho, propter vapores ad caput aſcendentes, alia demùm à parte aliqua corporis propter auram maligniorem, venenique æmulam, ſurſum per partium continuitatem elatam, ab aere ambiente nulla ex relatis Epilepſiæ ſpeciebus procreari poteſt. Non ea quæ primogenio affectu in cerebro naſcitur, quoniã tam Epilepſiæ obnoxios, quàm alios indifferenter huiuſcemodi affectio corriperet, omneſq; eodem morbo animantes, nedum homines torquerẽtur, quando cunctis animalibus aerem inſpirantibus, eodemq; viuentibus ſanguis ab aere venas ingreſſo conſpurcaretur. Nec ſanè obſtat quod aiunt, aerem eatenus huius morbi cauſam eſſe, quatenus in venas ſanguine pleniores ingreſſus, ibi diutius manſerit, quoniam ad diem multi plurimo ſanguine abundantes reperiuntur, quorum venas aer ingreditur, qui tamen Epileptici nunquam cadunt. Præterea quòd ambiens aer nullam ex alijs Epilepſiæ ſpeciebus progignere queat, vnicuiq; patet. Nam ea quæ cõſortij lege quadam a ventriculo procedit, à vaporibus ex illa parte in cerebrum delatis, quæ verò ab alia corporis parte fit, à ſpiritu quodam veneficam qualitatem adepto, per quandam partium cõtinuitatem eidem cerebro communicato, non ab aere nos ipſos ambiente generatur. Quòd ſi vnà cum Auctore lib. De flat. velimus aerem aliquem habere locum in Epileptico morbo producẽ-

do,

do, quod etiam Rondeletius videtur concedere in Met. cur. morb. dicamus aerem idipsum non simpliciter efficere, sed quatenus imbecilliori capiti extrinsecus occurrens modò frigidos, & humidos humores pro sui qualitate adauget, modò eosdem in cerebro contentos colliquat, eadem nempe ratione, qua, vt nos pulchrè docet Aphrodiseus Probl. 1. prob. 86. Sol his, qui caput habent pituita plenum, somnum conciliat, humore videlicet fuso, quo deinde cerebri sinus replentur. Quod autem ad Auerroem spectat, profectò eius ratio nihil aduersus Galeni sentẽtiam cõcludit, vt mirer neotericos quosdam magni nominis tantopere illius Viri auctoritatem hac in re commendasse. Tota enim vis argumenti ab eo allati in hoc posita est, quòd morbi à crassis, frigidis, lentisq; humoribus, quales pituitosi sunt, ac melancholici, Epilepsiam de Galeni mẽte producentes, diuturni, longiq; temporis creãtur, a quibus propterea comitialẽ insultũ, cuius velox est discussio, fieri nõ posse cẽset, verùm potius à vaporibus genitis ab ea materia frigida, & crassa, quæ obstruere ex se non posset. Cui tamen ego pro Galeno responsum velim, rem multo aliter se habere, ac ipse existimat. Constat enim idcircò Epilepticam accessionem citò fieri, & citò etiam decedere, quòd à crassis, viscidisq; humoribus cerebri ventres obturantibus gignitur, qui tamen breui temporis curriculo a valida cerebri concussione excernuntur. Tunc enim magnum natura conatum molitur, materiamq; infensam a se longè nititur excutere Si quidem hoc in symptomate, vtpote à quo præceps mors imminet, natura præparationi non incumbit, vt prius cõcoquat, deinde secernat, tãdem impetum ad excretionem faciat, vt eidem mos est in alijs morbis, quorum salubris speratur euentus, qui quidem à frigida, crassa, viscidaq; materia in venis stabulante producuntur. In his enim excretio ante coctionem nunquam prodest, sed quàm celerrime potest ad rei nocentis expulsionem impetum facit. A vapore autem generatur illa comitialis morbi species, quæ a ventriculo ipsi cerebro communicatur. Igitur non omnis Epilepsia erit à vapore, quemadmodum putat Auerroes. Accedo tandem ad ipsum Fernelium, qui omnem Epilepsiam venenatam esse cõtendit, sed experimenta, quibus clarissimus Vir suam de hac re sentẽtiam fulcire conatur, nihil aliud efficere mihi vidẽtur, quàm illam Epi-

lepsiæ

lepſiæ ſpeciē, quæ à parte aliqua enaſcitur, confirmare. Cuius morbi tamen duæ aliæ traduntur differentiæ, quarum altera ab ipſo cerebro, a materia in eo mēbro cōtēta, altera verò à ſtomacho, propter halitus ſurſum adſcendētes, originem ducit. Nam quod affert vitiatum, venenatumq; humorem ſub pericranio coactum inueniſſe, ex quo vapor intrò ſubiret, Epileſiamq; concitaret, quis eſt adeò lippis oculis, qui non videat hoc pacto genitam Epilepſiam ad illã differentiam eſſe reducendam, quæ à parte aliqua corporis ortum habet? Fieri enim poteſt, vt in capite humor quidam putrefactus ac vitioſus, vel ex ſe, vt in alijs etiam noſtri corporis partibus ſæpiſſimè contingit, vel caſu, percuſſioneue aliqua coadceruetur, qui Epilepſiam accerſat, veluti de exemplis, ac obſeruationibus à Fernelio allatis dicendum omnino eſt. Addit etiam ad ſuam confirmandam opinionem, multos inde euaſiſſe Epilepticos, quòd in curanda lue venerea, dùm vnguento ex hydrargyro illinirentur, non nihil in aurem, & cerebrum penetrauit; cuius quidem hydrargyri pernicie cerebrum laceſſitur, & in Epilepticam acceſſionem incurrit, vnde conſtat, inquit, abſq; vlla obſtructione cerebri ventriculorum Epilepſiam gigni. Nos quoque, qui Galeni partes tuemur, nō negamus, ſi aliquid vnguēti ex hydrargyro parati in cerebrū per aurem, aut aliquam aliam partem intret, poſſe Epilepſiã venenata ſua qualitate concitare, ſed non ſine ventriculorum cerebri prę infeſta reuitanda, conniuentia, dicat quicquid velit Fernelius, cui neq; hac ipſa ratione vna tantum Epilepſiæ cauſa ſtatuenda erat, nam & hæc ad illam differentiam, quæ fit per conſenſum, referēda eſt. Abſit igitur, vt hæc omnem Epilepſiam venenatam eſſe confirment, veluti perperam autumat ipſe Fernelius. Vnde potius amplectenda eiuſdem Fernel. opinio, quã lib. 6. c. 3. De par. ſympt. affert: magis enim congruit cum Galeni mente. Nam cedit tres dari huius morbi differentias, in quibus præter cauſas manifeſtas, venenata etiam, & cerebri ſubſtantiæ grauiter infenſa qualitas reperitur. Quare hiſce omnibus ad hunc modum ſolutis, non video cur per ea à Medicorum Principe Galeno decedere debeamus, qui cuncta vſq; adeò doctè, & exactè rimatus eſt, vt qui contra loquūtur, etſi rectè ſentiunt, tamen propter audaciam à cœtu Medicorum excludi debeant.

Ari-

Aristotelis opinio de somni, ac Epilepsiæ causa expenditur. *Lect.* X V I.

DICTVM est superius Aristotelem quoque Epileptici morbi causam vnam tantummodò esse significare, cùm scilicet putauit in lib. De som. & vig. eandem esse Epilepsiæ causam, quã de somno tradidit, vapores sursum in caput elatos, qui ab ingesto alimento euaporant, dùm ab altrice facultate, quæ somni tempore, ob caloris ad interna regressum, summopere viget, alimentum concoquitur. Qua in re Philosophum videtur imitari voluisse Auerroes. Hanc autem Epilepsiæ causam ab Aristotele traditam, si quis vtiq; in omni genere Epilepsiæ veram esse contendet, magno in errore profectò versabitur. Alioqui enim temerè à Galeno, alijsq; summis Medicis, quibus hac in re fidendum magis est, quàm Philosopho, tres Epileptici morbi species consignatæ fuissent. Quòd si aliquando ab huiusmodi vaporibus hoc symptoma fieri cõtingat, ad illam Epilepsiæ differentiam referendum erit, quæ consortij lege quadam à stomacho prouenit. Ita vt si summi Viri verba superficiatenus intelligantur, iure proditum sit ab Auicenna Fen. 1. ter. tract. 5. c. 8. Et vidit Aristoteles ventum grossum retentum in transitibus spirituum, esse vnam causarum Epilepsiæ. Sed rem diligentius examinare, & Aristotelis sententiam de somni, ac Epilepsiæ causa exactius expendere oportet. Ille ergo cogitat somnum fieri à vaporibus vi caloris in ingesti alimenti elaboratione genitis, & ad cerebrum elatis, ibiq; in humorem conuersis ab ipsius cerebri frigiditate, quod membrum tactu (vt ipse autumat) frigidum sentitur ea, prorsus ratione, qua pluuiam ex vapore sursum vi Solis attracto in aere frigido fieri constat, qui humor grauis factus, deorsum pellitur, ac per venas descendens calorem versus cor repellit, illud ipsum refrigerans. Vnde per antiperistasim somnus, inquit, oboritur. Ab hac eadem causa, & hoc eodem pacto fieri Epilepsiam innuere videtur, dùm eam somno similẽ esse tradit, & propterea in somno magis, quàm in vigilia patientes adoriri, vt & pueros potius, quàm senes, quòd

ſcilicet in puerili ætate vniuerſum ferè alimentum in ſummas partes efferatur. Verùm iuxta Medicorum placita multifariam hac in re deceptus eſt Philoſophus. Siquidem falſum eſt quod ab alimenti euaporatione sẽper & ſomnus,& Epilepſia producantur,quemadmodum ipſe exiſtimare videtur. Vnde Galenus Philoſophũ hoc in loco claudicaſſe teſtatur 1. De ſymp.cauſ. c. 8. Quantũ enim ad ſomnum attinet, ſi Hippocratis, & Galeni præcepta inſequi volumus,ſomnum,atq; vigiliam non niſi pro caloris intus, foriſue motione fieri putandũ eſt,indeq; ſomni cauſam,non in alimenti euaporationem,ſed in caloris, ſpirituumq; reuocationem reijciendã, quod bona Medicorum pars tenet,vt qui calor,ſpirituſq;in vigilijs defatigatus,ac ferè conſumptus eſt,in ſomno reſtauretur,atq;reficiatur. Ita enim cenſent non modò Galenus, Auicennaq; ſed etiã Auerroes. Ita etiam Cardanus vocauit ſomnum ſanguinis, & ſpiritus quietem,qua in re non tam peſſimè ſe geſſit, quàm putauit Scaliger De ſubt.exerc.314. Ad quorum quidem opinionem corroborandã quamplures afferuntur rationes ab his,qui data opera hanc materiam explicandam ſuſceperunt, quamuis, vt ingenue fatear quod animo sẽtio, vapores etiã ab alimẽtorũ coctione elatos ad ſomnũ conciliãdũ neceſſarios eſſe crediderim, veluti ab ita ſentiẽtibus adducta argumẽta,quibus & ipſa fauet experientia,diffusè oſtẽdunt,cũ qua ſententia congruit etiã Gal. in lib. De plen. 11.& Aphor.2. Com.3. Idcirco ſumma cum ratione dictum eſt a Hieronymo Fracaſtorio 2. De intell.ſomnum ab vtraq; cauſa originem habere, aut ab euaporatione multa grauante, & opplente ſedem animæ,aut fatigatis membris,atq; ſpiritibus. Quãtum verò ad Epilepſiã ſpectat,in ſuperioribus Lectionibus ſatis ſuperq;probatum fuit,a vapore craſſo cerebro a ventriculo communicato eã ſæpè produci,at non perpetuò vapor Epilepſiã parit,vt, quocunq; tempore inuadit,a vapore ſemper gignatur,quando aliæ duæ traduntur magni morbi differentiæ,quæ à vapore non producuntur. Inſuper nec ea, qua Philoſophus cenſet,ratione vapor Epilepſiam progignit. Illud enim percipere vix poſſum,vapores,qui ſomnum, & Epilepſiam ſunt conciliaturi, in humorem prius verti oportere; nam fieri haud poſſe arbitror, vt huiuſmodi vapores in humorem à cerebro commutẽtur eo modo, quo pluuia in media aeris regio-

ne ex vaporibus fieri existimatur. Quandoquidem aeris illa regio actu frigida esse perhibetur, cerebrum verò perperam ab Aristotele actu frigidissimum esse proditur, vt tale etiam tangentibus appareat. Siquidem veluti supra, vbi etiam tueri Philosophum conati sumus, ex Galeno, imò sensu ipso, quem ob rationem dimittere, imbecillitas est intellectus, eiusdem Philosophi sententia 7. Metaph. abundè ostensum fuit, nullum in cerebro viuentis animantis frigus exuberat, quinimò actu calidum persentitur. Fieri ergo non potest, vt vaporem sua frigiditate denset, ac in humorem conuertat eadem illa ratione, qua pluuiam gigni affirmat. Quòd si Aristoteli concedatur, vapores ab alimentis in cerebrum elatos, inibi condensari, vt in vase fit, quod vulgò alembicum vocant, in cuius cuspide halitus coit, & in aquam vertitur, cũ tamen pars illa actu calida sentiatur, non propterea dicendum est somnum, Epilepsiãq; ex alterius partis, quàm cerebri meatuum, per quos animales spiritus in sensuum domicilia effunduntur, obstructione creari. Quæ quidem obstructio si sit mediocris, ac ex vaporibus è succo vtili elatis ortum ducens, somnum, si verò nimium pertinax, magnaq;, ac ex succo vltra modum crasso excitata, sensuum ligationẽ præter naturam, ac minimè salutarem, vt Epilepsiam, apoplexiamque infert, pro maiori, minoriue crassorum vaporum copia. Non miror autem Aristotelem de loco, in quo hæc fiunt, secus ac Medici fecerint, sentire, quippe qui primum sensorium, cuius vinculum ab eodem somnus dicitur, in corde residere, contra communem Medicorum omnium sententiam, qui ab experientia ipsa edocti illud in cerebro collocant, constanter affirmat. Ex quo variè posito fundamento, oritur absq; dubio de loco somni, Epilepsiæq; controuersia, quam conciliari posse nunquam putauerim. Sed nemo est, qui hac saltem in re Medicorum sententiam Aristotelicæ non anteponat; nam si ita se res habet, ac Philosophus ipse cogitat, cur obsecro remedia ad somnum conciliandum capiti, non cordi adhibentur? Quare meritò Galenus Archigenem reprehendit, quòd vt a Peripateticorum schola non discederet, cor commune, & primum sensorium appellabat; principe tamen male affecto, capiti, non cordi prospiciebat. Quod verò tandem Philosophorum Princeps ad patefaciendam similitudinem somnum inter, ac Epilepsiã

ver-

versantem, scribit noctu magis, quàm interdiu patientes affligere id mali genus, adeò quotidianæ experientiæ repugnat, vt in eam sententiam venerim, illum non de Epilepsia propriè sumpta loqui, sed alio affectu potius, nostro adeò simili, vt incipiens Epilepsia appellari possit. Hic autem a Græcis ephialtes, a Latinis incubus dicitur, quo malo correpti inuadi se ab aliquo, & magno pondere opprimi, & suffocari imaginantur. De cuius quidem symptomatis essentia, & causis, vt etiam affecta sede in eodem, tot reperio sententias, quot hi sunt, qui de illo scripserunt. Possidonius enim apud Aetium lib.6.c.11.à vaporibus crassis cerebri ventriculos obstruẽtibus, ideòq; spiritus animales per neruos ferri prohibentibus originem ducere putabat, à qua sententia haud procul esse videntur Paulus, & Aetius. Sed horum Virorum auctoritati iuniores Medici minimè acquiescentes, inter eos alij in venarum thoracis plenitudinem huius affectus causam inde referendam existimant, quòd thorax totius mali origo videatur, grauiusq; cæteris laboret. Sic Hollerius, & Rõdeletius. Alij potius, vt Fernelius acceptã referunt hãc ipsã affectionẽ crassiori pituitę, aut melancholię circa pręcordia coactæ, qua præ crapula, & ventriculi cruditate turgescente, diaphragma, pulmonesq; premuntur; crasso autem vapore illhinc in fauces, & cerebrum elato, vox supprimatur, mens cum sensibus obturbetur, visisq; tristibus offundatur. Alij demùm hisce omnibus neglectis longè diuersa de hoc symptomate pronunciant. Quidquid tamen ea de re sit, illud certè constat incubum in limine somni semper insæuire, quo tempore calor in intima reuocatus a subiecta materia vapores valentius educit, necnon etiam respirationem in eo oblædi, id quod nulla alia ex causa euenit, quàm ex spirituum animalium inopia, præ qua thoracis musculi liberè eleuari, dilatariq; minimè possunt, vnde in grauitatis noxam, & suffocationis periculum thorax incurrit. Ex his ergò factum est, vt putauerim ego de incubo Aristotelem verba facere, nõ de Epilepsia. Ille enim re vera noctu magis, vt ipse scribit, quàm interdiu fieri solet, non Epileptica passio. Insuper alludens arbitror ad læsam respirationem incubo oppressi tradit multum ferri spiritum sursum; qui descendendo rursum venas tumefaciat, indeq; meatum coarctari, quo ipsa fit respiratio; Verùm aliquis obijciet Philosophum

Epilepsiam non incubum nominare. Sciendum a vobis est similitudines vel sapientissimos viros fallere. Vnde verisimile fit Aristotelem quoq; deceptum fuisse hac in re, propter amborum symptomatum affinitatem. Memini enim me legisse apud Galenum in lib. De vsu resp. ephialtam esse veluti quandam in somno Epilepsiam, cum eadem perpetiantur incubo affecti, dum quiescunt, quæ comitiali morbo correpti, dum vigilant, Aetio, & Paulo testibus. Et hæc sunt quibus ipse adducor, vt censeam Aristotelē, quidquid dicat de generationis modo, & affecta sede, non de Epilepsia, sed de incubo affectu illi admodum simili, in iam allato loco sermonem fecisse, a qua sententia ego antè non discedam, quàm quis probabiliorem excogitarit.

Epilepsiam & in acutorum, & chronicorum morborum seriem cooptar i posse ostenditur. *Lect.* *X V I I.*

Voniam à frigido, crassoq; humore, qualis pituitosus est, ac melancholicus Epilepsiam plerunq; fieri non multò antè statuimus, iure aliquis vestrûm inter chronicas, non autem cum Galeno 5. Aphor. Com. 3. incer celeres, & acutas passiones, hanc ipsam recensendam fore existimabit. Quandoquidem crassos, frigidosque humores diuturni temporis morbos, & qui non nisi longo temporis curriculo tollantur, vt è cōtra tenues, calidosq;, breues, & qui sua tempora celeriter permeant affectus producere, constanter omnes affirmant. Vt hi etenim præ sui tenuitate leui negotio, ac breuì euincuntur, ita illi præ sui crassitie, atq; lentore partibus patientibus quàm tenacissimè adhærent, qui propterea ad hoc, vt concoqui, aut discuti omnino possint, multum tēporis expostulāt. Hinc singulis morbis celeritatem æstas, tarditatem hyems affert. nam bilis tenuior, calidaq; in ęstu, pituita crassior, & frigida in gelu abundat. Iuxta quam sententiam dictum est ab Hippoc. 2. Aph. 25. Aestiuæ quartanæ breues, autumnales verò longæ, & maximè quæ hyemē attingunt. Ex his ergo aliquis fortasse cōcludet Epilepsiā in diutinarū passionū seriē cooptari debere: sed rectius qui ea de causa potius, quia nōnullis vel ab ipsa infantia incipit, quos ad vlti-

vsq; diem, per interualla tamen, distorquet, quam propterea diutinam passionem vocauit Hippocrates in lib. De sac. mor. & Galenus 5. Aph. 78. & Celsus lib. 3. cap. 23. non modò longam vsq; ad mortis diem, sed & vitæ haud periculosam esse scribit. Ego tamen inter celeres etiam, & acutos morbos Epilepticum adhibendum fore crediderim, vt paulò inferius ratione, ac auctoritate fretus demonstrabo. Interim enim, vt rem clarius explicem, de morborum acutorũ natura quędã pauca sunt prælibanda. Acutos igitur morbos appellamus, quicunq; præterquàm quòd celeriter mouentur, ac ad proprium terminum properant, statim etiam coniunctam magnitudinem habent. Quorum quidem acutorum morborum plures differentiæ traduntur a Galeno 2. De dieb. decret. 12. vnde eos diuidẽs tradit quosdam acutos esse, quosdã peracutos, hosq; rursus in exactè peracutos, quibus quarta dies fatalis est terminus, & peracutos non exactè, qui in septimum vsq; diem proferuntur, idẽ subdiuidit. Præterea inter acutos tradit alios esse exactè acutos, qui quatuordecim diebus iudicantur, alios nõ exactè, qui vsq; ad vigesimum producuntur. Alij quoq; morbi sunt, qui nondum chronici, sed neq; acuti, nisi ex decidentia vocantur, qui vel quadragesimum diem attingere possunt. Quòd si harum differentiarũ exempla optetis, vobis ea pluribus in locis suppeditat Hippocrates, qui exactè peracutorum mentionem fecit 1. Aph. 7. hisce verbis: Vbi morbus peracutus est, statim extremos habet labores; nõ exactè verò peracutorum, cùm dixit 1. De regim. acut. 44. Sorbitionem dare oportet, neq; multam, neq; crassam, sed post septimã, vel nonam si validus sit. De exactè verò acutis sermo ab eodem fit adhunc modum 2. Aph. 23. Acuti morbi quatuordecim diebus terminantur. Acutorum non exactè meminit 3. Progn. 3. dicens: Itaq; primus impetus hunc in modum finitur, secundus verò ad septimũ producitur, tertius ad vndecimum, quartus ad decimumquartum, quintus ad decimumquintum, sextus ad vigesimum. Eorum tandẽ morborum, qui ex recidiuatione, aut decidentia acuti appellãtur, mẽtionẽ facit per hæc verba. 1. Prog. tex. 25. Spirationis facilitatẽ existimare oportet, perquam magnam vim habere ad salutem in omni morbo acuto, qui cum febre infestet, & quadragesimo die iudicetur. Verùm non modò temporis præfinitione, sed & motus

celeritate acuti morbi diffiniendi sunt, quemadmodum nos docet Galenus 2. De dieb. decr. 12. vbi laudibus Archigenem extollit, quòd nõ ex solis nudis tẽporibus, sed motu,& natura magis acutum,aut peracutum morbum vocauit. Quocirca non ex tempore tantum,sed ex motu etiam morbos hosce præfiniri iubet Galenus, quod similiter proditum legitur ab eodem Auctore 3. De diebus decr.circa finem. Nam qui breui tempore terminatur morbus, nõ autem velociter mouetur, vt febris ephemera Græcis dicta, hunc brachicronion idest breuis temporis morbum, non acutũ vocant, cui contrarius est qui polichronios dicitur, quem diuturni tẽporis morbum Latini appellant. Acutus verò morbus licet breui tempore omninò terminetur, non hac tamen ratione acuti nomen suscipit,sed propter motus eius celeritatem. Ideò Galenus 6.Epid.sect. 1.Com.29.acutos,ait,morbos dicimus,quicunq; propria tempora vsq; in finem velociter pertrãseunt. Sed,vt superius dicebam,acuti morbi non modò vigoris celeritate, sed & magnitudine describuntur,dicente Galeno 2.Aphor.13.acutos morbos magnos esse, & ad summum vigorem celeriter festinare. At hic aliquis dicet,ergo mitis morbus magnitudinem habebit, quod à veritate alienũ videtur. Nã Galenus 1. De cris. mitem morbum inter acutos enumerat. Scitote hoc esse aliquando verissimum, quod in praxi ipsa sæpissimè apparet,vt qui paruus esse morbus videtur,magnus existat;qualitate occulta potius, quàm vitio manifesto patientes affligens,vt propterea dictum sit à Galeno;febrium quieti haud esse fidendum, quoniam paruæ,ac debiles febres interdum valdè malignæ sunt; quare non vndequaq; vera est mitis morbi definitio a Galeno tradita in Medicin. defin. nempe mitis morbus est, qui nequaquam hominem tollit,siue exitiosus efficitur. Plerumque tamen acuti morbi magnitudinem præseferunt,vt in Epilepsia ipsa contingit, quæ quidem passio meritò inter acutas connumeratur,nam & celerem habet motum, & vnà etiam cõiunctam habet magnitudinem. Quod verò celerrimè iudicetur, ex eo constare potest quòd Auicenna 1.4 tract.1.c.3.principium, quod in omni ægritudine inuenitur, in Epilepsia non aliter, ac in synocho febre, & apoplexia occultari tradidit. Quandoquidem dum primùm incipit horum affectuum accessio,ita statim augmẽtum subit,vt iam

in ſtatu eſſe videatur. At ſecus rem ſe habere, ac Auicēna ſcribit, quiſpiam contendet, quoniam Galenus 1. De criſ.c.4. Epilepticum morbum longi temporis principium habere teſtatur his verbis: Febris enim ardēs, & pleuritis, & peripneumonia breui temporis initium habēt: Epilepſia verò, & iſchiades, & arthritis, & nephritis longi temporis. Si Auicenna de particulari Epilepſiæ principio, nimirum acceſſionis initio verba faceret, non autem de vniuerſali totius morbi, quemadmodum Galenus, facilis res eſſet ambos cōciliare, veluti non difficile eſt oſtendere eundem Galenum ſibi ipſi contrarium non eſſe, qui licet Epilepſiam longi temporis initium habere dixerit, eam tamen inter acutos morbos enumerat, quorū proprium eſt tempora quàm celerrimè permeare; nam illhic de vniuerſali, hic verò de particulari loquitur principio, quod quidē Epilepſia, vt quiuis alius affectus habet, ſed latens, & occultum adeò ſtatim ſubit incrementum. Verùm quia Auicenna quoque de vniuerſali morbi principio ſermonē facit, reſpondendum forſitan eſt, quòd quamuis tale principiū intelligat, & reuera illud habeat comitialis affectio, nihilo tamen habere non videtur; ſiquidem per acceſſiones incipit, quæ modò vehementes, modò mites, ac blādæ apparent, prout melius, deteriusue circa viuendi normā ſe geſſerit æger. Inde enim fit, vt præſentis ægritudinis tēpora metiri, & rectè percipere non poſſimus. Aliquando enim incrementum ſuſcipere, aliquando in ſtatu eſſe, aliquādo deniq; decremētū præſeferre videtur, nullumq; aliud Epileptici morbi tempus præter principiū comprehendi poteſt, idq; non alia profectò ratione, quàm ea, qua primæ acceſſionis initiū denotare ſcripſit Auicēna. Quod aūt Epilepſia, vt alij acuti morbi, magna ſit affectio, ignorat nemo, cui quoſnā morbos magnos Gal. appellet 4. Meth. 6. & alibi cōſpicuū fuerit. Trifariā. n. affectum magnū eſſe ſcribit, nimirū aut propter læſæ partis præſtātiā, aut propter affectus magnitudinem, aut demum quia cacoethes. Quibus omnibus magnus morbus vocari debet Epilepſia, nam cacoethes eſt, vt propterea inter Medicos non defuerint, qui à praua ſemper, & maligna qualitate illam fieri autumarint. Et Auenzoar ſanè peſſimum, ac horribilem humorem eſſe, qui hoc pathema efficit, memoriæ mandauit. Præterea eſt re vera magna affectio, vt indicant accidentia illam

concomitantia, quæ vel timorem ingentem aspicientibus afferũt. In summa quis adeò vehemens & potens est affectus, qui huic in magnitudine fasces non submittat? Vnde non immeritò Galenus 6.Epid. 6.Epilepsiæ Herculei morbi nomen à quibusdam inditum iccircò putat, vt eius magnitudinem significarent. Tandẽ magnus morbus dici meretur Epilepsia ob affectæ partis excellentiam; in quouis enim genere Epilepsiæ vtique cerebrum præstantissima corporis nostri pars, ac diuinissimum rationalis animæ domiciliũ afficitur. Concludendum igitur est Epilepsiam tum chronicam, tum etiam acutam passionem posse vocari. Chronicam quidem non dicam materiei, ex qua plerumq; fit, ratione, sed potius, quoniam quibusdam ab ipsa infantia incipit, quos ad vltimum vsque finem insequitur, acutam verò, quoniam accessio eius propria tempora celerrimè percurrit, quoniamq; simul coniunctam magnitudinem habet, magna inuehendo symptomata. Et quia non leues afferri possunt rationes, quibus in acutorum morborum catalogum Epilepsiam haud referri debere videatur, quænam istæ sint, & quomodo intelligendæ, in futura Lectione breuiter patefaciã.

Dubitationum contra habitam Lectionem solutio.
Lect. XVIII.

IN proximè habita Lectione, Auditores, Epilepsiam non modò longum, diutinumq; sed etiam acutum, celeremq; morbum appellari posse, plenè, arbitror, à me probatum fuit. Sed, vt adhuc plenius opinionem meam confirmem, obiectiones, quæ contra insurgunt, Epilepsiam acutum morbum esse negantes, hac in Lectione quàm breuissimè soluam. Primum igitur illud obstare nostræ sententiæ videtur, quòd de ratione acutorum morborum est, vt sint cum febre continua, quemadmodum fatetur Hippocrates 1.De rat.vic.acut.8. vbi tradit acutorum morborum necessariò febres esse continuas, sed Epilepsia semper est absque febre, licet quandoque cum febre suscitetur apud Auic.Fen.1.3.trac.5.c.8.Id quod similiter comprobari potest ex Galeno Prædic. Com. 3. qui scribit acutum morbum

magni-

magnitudine quadam intelligi, & febris aſsiduitate, quodque minimè tale repertum fuerit, & ſi quatuordecim diebus, aut his etiã citius terminetur, non eodem vocabulo cenſeri. Rurſus contra facit quod acuti morbi ex ſui natura periculoſi ſunt, & ſunt lethales vt habetur apud Hippocratem, atq; Galenum 1. Epid. t. 3. & 2. De dieb. decret. At Epilepſia, vt Celſus teſtatur, lib. 3. c. 23. non eſt vitæ periculoſa. Igitur in acutorum morborum numero reponenda non eſt. Demùm dubitari poteſt in hunc modum. Epilepſia eſt ſymptoma; ergò neque acutus, neque chronicus morbus dici debet. Hæ ſunt tres haud omninò contemnendæ obiectiones, quibus aliquis in eam ſententiam deſcendere facilè poſſet, vt Epilepſiam ab acutorum ſerie diſpungendam fore cenſeret, id quod aſſertioni à me ſuperius allatæ prorſus aduerſari videtur.

Verùm nihil in oppoſitum concludere, nunc primùm, ordine mutato, paucis oſtendo. Futilis ſemper, & inanis eſt habita de nomine diſſenſio, perſpecta rei ſubſtãtia, vt propterea etiam num aliqua noſtri corporis affectio ſymptoma ſit, an morbus, diutius perquirere, ſuperuacaneum ſit. Quare ego ea tantum referens, quę ad rem facere videntur, dico Hippocratem, atque Galenum voluiſſe Epilepſiam eſſe ſymptoma, quæ tamen aliquando morbus, & ægritudo vocatur, vt ab Auicenna, Celſo, alijſque non paucis. Id quod ſcitote haud inconueniens eſſe, vt non eſt infrequens, morbum ſub generali ſymptomatis denominatione comprehendi. Eſt enim morbus ad quendam modum ſymptoma, & in hoc certè ambo conueniunt, vt ſint præter naturam, & in formis omnibus, quæ à naturali ſtatu ſunt immutatæ, conſiſtant. Quin certò ſcimus veteres Medicos ſub morbi nomine nõ ſolùm morbos ipſos, ſed cauſas etiã, & ſymptomata intellexiſſe. Ideò Philotęus in explanatione illius Aphoriſmi ſect. primæ, vbi legitur: Inſpicere itaque oportet tempus, & regionem, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat nec ne; ſcribit Hippocratem veteri conſuetudine morbi nomine intelligere cauſas, accidentia, & morbos. Hanc rem illud potiſsimũ roborat quod Gal. quos affectus vno in loco ſub nomine morbi appellat, eoſdem alibi ſub nomine ſymptomatis deſignat. Nam quodam in loco De ſympt. cauſ. cephalæam, quæ eſt diuturnus capitis dolor, difficulterq; ſolubilis, ſymptoma, tertio verò De loc. aff.

9. ce-

9. cerebri morbum vocauit. Vnde nec mihi vndequaq; probatur Alexandri Tralliani opinio cephalæam morbum, cephalalgiam symptoma esse dicentis: Vtraque enim pasio licet hæc recentior, illa verò antiquior sit, vtroque nomine iure comprehendi potest. Rectè igitur Epilepsia, & symptoma, & morbus dicitur, cuius assertionis alia quoque afferri potest ratio. Nam si Epilepsiam prout fit ex cerebri ventriculorum occlusione consideremus, profectò erit morbus in via, quòd si prout in ea ablata est principalis cerebri facultas, inter symptomata generis noxæ functionum animalium reponenda omnino erit.

Ex quibus Epilepsiam meritò morbum dici abundè patet. Veniamus ergò ad aliam, quæ magis vrget, difficultatem, pro cuius solutione animaduertendum est, acutos morbos plerumque cum animalis internecione finiri, vt hac de causa Hipp. Medicum, qui in acutis excellat, magnopere commendet, dicatq, in hunc sane modum De regim. acut. à principio. Maximè verò laudauerim Medicum, qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, præ alijs insigniter ad meliorem partem excellat. Sed hoc non est simpliciter intelligendum de acutis omnibus, verùm de absolutè, & exactè talibus, quos Hipp. acutissimos, maximos, grauissimosq; appellat 1. Epid. Notum est enim tertianam febrem inter acutas ægritudines à quibusdam non temerè connumerari, quæ tamē ex se periculo vacat; exactè ergo peracuti, nō autem simpliciter tales mortem plerumq; hominibus inferunt, qui fiunt parte aliqua principe phlegmone affecta, quales præcipuè sunt pleuritis, peripneumonia, & angina, quorum morborum continuas esse febres Hippocrates censet. Epilepsia autem licet sine febre inuadat, nihilo tamen aliquando adeò grauis, & vehemens est, vt suis percrebis accessionibus, ac eorum, quæ in ea fiunt, magnitudine statim hominem iugulet, vt habetur apud Aeginetam lib. 3. c. 13. Quo in loco similiter tradit plerisque longam esse solere, quæ si pubertate, vel menstruorum initio, vel puerperio soluta non fuerit, vel si post hoc tempus remanserit, sæpè vsque ad mortis diem prorogatur, nisi congruam Medici curationem fuerit assecuta. De hac Epilepsia intelligendus est Celsus dum vitæ haud periculosam esse scribit, cum tamen sæpè Epilepsiam patientes, & pueros præser-

præſertim vt nos admonet Hipp. in lib. De ſac. mor. interficere ſoleat, vt hac de cauſa non raro ſit maximè lethalis. Qua ratione Gal. acutum, Auicenna peracutum morbum Epilepticum vocauit. Poſtrema dubitatio ſoluitur reſpondendo, non ſemper acutos morbos à Galeno dici, qui cum febre aſſidua infeſtant, ſed & qui febre penitus carēt, cuius rei cauſa inde, arbitror, emanauit, quòd ille modò Archigenē, modò Hippocratem hac in re ſequutus eſt. Nam, vt ex eiuſdem Galeni verbis elicitur, acutos morbos eos eſſe dicebat Archigenes, qui periculum breui temporis mora afferunt, Hippocrates verò qui febre non deſtituuntur. Ideò idem auctor tradit febres continuas (2. Aph. comm. 19.) acutos morbos aliquādo comitari, aliquādo autem, ſed raro, eoſdem morbos ſine febribus reperiri, qualis apoplexia, ac, addo ego, Epilepſia. Quamobrem Gal. in comm. illius Aph. 5. Aphor. 31. Mulierem grauidam morbo quopiam acuto corripi perniciosum; ſiue, inquit, abſque febre alius quiſpiam morbus acutus fuerit, qualis apoplexia, Epilepſia, conuulſio, tetanus, morbi tum magnitudini, tum vehementiæ par grauida eſſe non poterit. Contra obijciet aliquis, Galenus ipſe 1. Aph. comm. 8. ſemper febres acutos morbos comitari fatetur. Pro reſponſione dicatur idem quod ſupra, nō eſſe cuiuslibet acuti morbi, vt ſit cum febre, iuxta Hippocratis, & Gal. ſententiam, ſed eorum tantummodò, qui abſolutè tales exiſtunt, qui & febris aſſiduitate, & ſymptomatum magnitudine diſcernuntur, de quibus Hippocrates, & Gal. intelligendi ſunt quoties eos cum periculo, & febre continua patientes aggredi affirmant. Præter quàm quòd Hippocratis auctoritati reſponderi etiam poteſt, verbum illud ἀνάκη græcum, quod latinè neceſſariò ſonat, haud eam præſeferre enunciationem, quæ quod impoſſibile ſit rem ſecus ſe habere omninò oſtendat, vt nos apertè docet Galenus in Comm. illius Aphoriſmi: Si omētum exciderit neceſſariò computreſcit. 6. Aph. 58. ſed quòd vt plurimum, & magna ex parte ita contingere ſolet. Quo ſenſu non ſolùm hoc in loco, ſed vbi febres neceſſariò acutos morbos comitari tradebat 1. De reg. acut. alijſque in locis, eo vſus eſt vocabulo. Quibus omnibus dubitationibus ad hunc modum ſolutis, Epilepſiam in acutorum morborū numerum rectè fuiſſe cooptatam, cuius apertū eſſe reor.

De causis Epilepsiæ per consensum. *Lect.* XIX.

E Causis Epilepticam passionem per essentiam producentibus, longa satis, atque prolixa paulò supra habita est oratio, quòd si perfectiorem eiusdem morbi causarum scientiam tradere velim, eas quoque causas, quæ ab aliqua corporis parte enascentes ad cerebrum vsque pertingunt, prosequi opus est. Quamobrem hæ duæ sunt tantummodo vapor, & qualitas, de quibus agendum à nobis est in præsenti, sed ab ea, quæ frequentior esse consueuit, exordiendum. Hæc autem vapor, seu vaporosa quædam substantia existit, quæ multiplici, varioq; modo affectionem progignit. Nam aliquando quantitate cerebri ventriculos obstruente, aliquando verò manifesta qualitate, aliquando demùm occulta, eaque venefica cerebrum vellicante. Copia seu quantitate vaporum per sympathiam præsertim à stomacho affectus hic generatur, dum calor imbecillis tum ipsius ventriculi, tum & aliquando aliorum circumiacentium membrorum, inter quæ ita se vẽtriculus habet, veluti lebes inter ignes, (cum habeat iecur à dextris, lienem à sinistris, postica parte venam cauam, & musculos dorsales, antica verò omentum, quarum circumiectarum partium calore adiutus exactius alimenta concoquit) in materiã in eo ventre contentam debilius agit, quàm vt eam integrè conficiat. Idq; vel quoniam calor simpliciter imbecillis est, vel vt ad materiam refertur. Inde enim vapores multi cerebrum petunt, qui sua multitudine, & (quod nonnullis placet) crassitie illius ventres obstruendo morbum pariunt. Non desunt tamen qui constanter affirment Epilepsiam nunquam fieri ab obstructione à vaporibus crassis orta, & certè quanã crassitie vapor impedire possit transitũ spirituũ, ego quoq; non ita facilè video. Multitudine potius occludendo, aut aliqua qualitate afficiendo cerebri ventres vapor Epilepsiam per consensum progignet. Qualitate autem manifesta euaporatio à subiectis partibus eleuata symptoma hoc producit, si vel frigidior sit, vel etiam, vt quibusdam probatur, calidior, acriorq;: frigidior, vt si à sanguine frigidiori,

diori, pituitoſo ſcilicet, ac melanholico, calidior, acriorq; ſimul, vt ſi à ſanguine calidiori, eoq; bilioſiori initium habuerit. Non enim huiuſce vaporoſæ ſubſtantiæ materia alimenta ſolùm in quorundam ventriculo ægrè confecta ſtatuenda ſunt, verùm etiam humores, præcipuè tamẽ pituitoſus, ac melancholicus; Quod ſi quærat aliquis qua ratione frigida vaporis qualitas Epilepſiam per conſenſum producere queat, reſpondendum id nulla alia de cauſa fieri, niſi quatenus in contrariam qualitatem calidam cerebro inſitam, eidemq; vt alijs cunctis noſtri corporis partibus amicam valde ceu hoſtis agit, vnde expultrix cerebri facultas ad eam expellendam inſurgit, à quo ſimiliter frigidiori vapore leuem illam conuulſionem, quæ ſaltus ab Auicenna vocatur, ſæpè fieri experimur, nec diſſimili ſanè ratione Galenus 9. Meth. à gelidę aquę potu conuulſionem prouenire ſcripſit. Epilepſiam ab huiuſmodi cauſa ortam patiebatur iuuenis ille Galeni, cuius morbi origo à crure incipiebat, erat autem id quod ſurſum ferebatur ad caput, veluti aura quædam frigida, quam ad cerebrum adſcendere æger ipſe perſentiebat. Vnde Medici vniuerſo in primis corpore euacuato, medicamen ex thapſia, aut ſinapi parti adhibuerunt, ligato interim membro, ſupra eam videlicet partem, quæ primaria affectione affecta erat, quo pacto acceſsionem reuerti prohibuerunt. Mordax autem, calidaq; vaporoſa ſubſtantia comitialem inſultum gignere poteſt, partes illas ventriculorum cerebri mordicando, vt expultrix facultas ab ea ſuſcitetur.

Venefica demùm, & occulta qualitate prædita hæc materia halituoſa Epilepſiæ cauſa cenſetur, veluti ſi in aliqua corporis parte, præcipuè verò in ventriculo, vtero, ac inteſtinis ſuperfluitatum, quæ putreſcere aptæ ſunt, receptaculis excrementum aliquod putredinem acquirat, contra quod eiuſdem cerebri facultas inſurgat. Epilepſiam huius generis incurrunt ſæpè mulieres, quibus præcipuè menſtruæ purgationes fuerint ſuppreſſæ; tunc enim ab vtero praui, imò venenati halitus ſurſum in caput efferunrur, qui ægritudinem hanc parere ſunt apti. Huius generis Epilepſiam ſæpè etiam pueri ob lactis in ventriculo corruptelam pati videntur, vt etiam ob lumbricos, dum teter vapor ex illis vel emortuis putreſcentibusq; vel viuentibus quidem, ſed materiam vitioſam, putrefa-

trefa-

trefactamq; , ex qua & ipsi orti sunt, commouentibus, cerebrum adscendit, quo sensu intelligendus est, arbitror. Aegineta lib. 4. c. 57. dum ex intestinis ob vermes illa occupantes comitiales accessiones fieri prodidit, in quibus quidem intestinis talia procreantur animalia, ob superfluos humores in ipsis moram trahentes, & potissimùm ob materiam pituitosam, crudam, atque crassam, quæ dum non est apta in substantiam aliti conuerti; nec etiam tantæ est putredinis, vt ex tota substantia putrescere possit, natura, quæ nititur in melius, calidi innati ope adiuta, illum disponit, vt vitæ spiritum accipiat, & sic procreati vermes viuunt, mouentur, nutriuntur, & augentur, qua de re legendi sunt Hippocrates 4. de morb. Gal. 3. Aph. Com. 26. atque Manardus in Epist. Med. lib. 3. epist. 1. Hactenus de prima causa Epilepsiæ per consensum.

Ad aliam modò causam accedamus. Hæc autem pura qualitas est omnis substantiæ, & quantitatis expers, de qua scriptum est ab Auicenna, ad cerebrum eleuari qualitatem puram, sine substantia. Cumq; duplex sit hæc qualitas, venefica vna, dolorifica altera, de hac ipsa prius breuiter loquar. Hæc fit igitur dum biliosus humor è corpore ventriculi os petit supernum, in quo leuem continui solutionem acri, erodentiq; qualitate inducens, euadit causa doloris, qui cerebrum alteratis per neruorum communitatem partibus in consensum trahit. De qua quidem Epilepsiæ per consensum causa locutus est Galen. lib. De loc. aff. 3. c. 3. dum refert sibi ipsi per huiusmodi consensum videnti aliquando laborantē sine vehementi conuulsione cōcidere, simul atq; per interualla breuibus quibusdam motibus quateretur, probabile visum fuisse, quemadmodum singultum fieri cernimus affecto ventriculo, ita hanc quoq; affectionem euenire, non secus profectò, ac de se ipso narrat, quem illicò, si piperis quantitatem ingessisset, singultus inuadebat; Proinde eiusdem Galeni sententia existimandum est, similem aliquem cerebro motum contingere, qualis interdum ventriculo à re quapiam molestato euenire solet, quippe cùm à ciborum mole grauatur, aut vbi corruptis cibis mordicus infestatur, tum singultu affici conspicitur. Quinimò acrem humorem non singultum modò affecto ventriculo, verùm etiam conuulsionem per vniuersum corpus efficere sæpe numero vidimus, quæ deinde,

vomitu eiecto eo, quod mordicabat, statim quiescebat, quominus igitur mirandum est, si neruorum principium huiusmodi motu concutiatur, dum festinat à se propellere quidquid fuerit id, quod à parte primùm affecta ad ipsum fertur. Cuius speciei Epilepsia Grammaticus ille Gal. corripiebatur, quoties vel nimis vehementer doceret, vel cogitaret, vel inediam sustineret, vel demùm irasceretur. Nam ob hæc omnia læditur ventriculus, præsertim verò propter ipsammet inediam, ratione cuius in eo succi praui, ac excrementitij, maximè verò biliosi acres coguntur, iuxta Gal. & Auic. sententiã 3. De facul. nat. & 3. primi, qui sua leuitate os vẽtriculi petentes, illud ita afficiunt, vt & cerebrum ipsum ducatur in consensum. Quem quidem Grammaticum pristinæ sanitati Galenus restituit proba coctione prius accuratè procurata, & recta viuendi norma instituta, ac quolibet anno bis, terue amaro ex aloe medicamento illi exhibito, quod sanè ventrem à superfluitatibus expurgat, & ad proprias actiones roborat, vt alibi idem Galenus exarauit, In Lib. Quod animi mores seq. temp. corp. necnon Dioscorides lib. 2. c. 23. qui tradit aloem adeò amicam esse ipsi stomacho, vt alijs commista medicamentis purgantibus præstet quominus partem illam offendant, licet contrarium censeat Mesue, qua de re infra in praxi agetur vberius. Sciendum verò dolorificam hanc qualitatem, quæ comitialem pariat, ab ore ventriculi superiore potissimùm gigni, nam cæterarum partium dolor non videtur æquè potens ad Epilepsiam producendam; quandoquidem os ventriculi supernum admodum exacto sensu præditum esse fertur, miramq; cum cerebro societatem habet, ob neruorum à sexta cerebri propagine ad os illud descendentium magnitudinem per quos ventriculo facilè cerebrum compatitur. A qua cerebri cum vẽtriculo affinitate Galenus 1. De sympt. caus 7. varia symptomata fieri tradit, nimirum demorsus, Epilepsias, deliria, ac melancholias; ad quam etiam societatem respiciens Serenus de stomacho loquens cecinit.

Quin etiam nisi cura iuuat vitiare cerebrum
Fertur, & integros illhinc auertere sensus.

Hùc tamen etiam facit illa Epilepsiæ differentia, quam multis ex coli dolore concitari refert Aegineta. Hæc de qualitate dolo-

rifica dicta sint satis, Quantum verò ad veneficam spectat, ea sanè fit Epilepsiæ causa, dum alteratis per continuitatem partibus ad cerebrum vsque attingit, non alia certè ratione, qua putant aliqui res quasdam solo tactu per qualitatis vim ea, quæ sibi contigua sunt, alterare posse, vt ex marina torpedine abundè constat, cui tam vehemens est potentia, vt per piscatoris tridentem transmissa ad manum alteratione, totam derepente torpidam reddat. Ex quo videmus rem vel paruæ molis tactu solo maximas alterationes inducere. Tale quidpiam in nostro corpore accidere aliquando posse Medicorum ignorat nemo. In eo enim corruptio aliqua, quæ veneni tum qualitatem, tum vires adæquet, omnium cōsensu nasci potest. Quod quidem etiam Pelopi Galeni Magistro admodum probatur, cui possibile visum fuit in corpore similem aliquam veneno generari essentiam, nulla accedente causa externa, quæ vbi neruosam partem occupauerit, ad neruorum vsque principium alteratis per continuitatem partibus, vim suam transmittat. Sic ergo Epilepsiam indicibilis hæc, prauaque qualitas, vt alios etiam sæuissimos casus parere potest.

De præparantibus Epilepsiæ causis internis. *Lect. XX.*

IN superioribus Lectionibus cum de efficientibus Epilepsiæ causis agerem, de præparantibus etiam, disponentibusue internis eiusdem morbi causis, quæ sunt, ætas, ac temperamentum, me verba facturum promisi. Quare in præsenti pollicitis standum est, & de huiusmodi causis peragendum. Clarum est igitur pro ætatis, temperamentique varietate, homines in varia morborum genera incidere, vt alias in vna, alias in altera ætate, ac temperatura ægritudines perpeti cogantur, nam quamuis morbos omnes quibusuis ætatibus, ac temperamentis, ob vitæ intemperantiam, innumeraq; in viuendi genere errata commissa, contingere posse crediderim, nonnulli tamen in quibusdam magis fieri solent, veluti de anni temporibus tradidit Hipp. 3. Aph. 19. Cuius quidem rei causa est, quoniam, vt ex vulgò iactato Aristotelico axiomate constat: In habentibus

symbo-

ſymbolum facilis eſt tranſitus 2.De gen.& corr.25.Hinc ideo fit, vt frigidioribus morbis ſenes, calidioribus iuuenes corripiantur. Quò alluſiſſe videtur Hippocrates dum acutas febres non ſimiliter accendi in ſenibus, ac fit in iuuenibus, memoriæ prodidit 1. Aphor.14.frigidum eſt enim illorum corpus, nec non cùm dixit, in morbis eos minus periclitari, quorum naturæ,vel ætati morbus conuenit 2.Aph.34.Ea propter in ætatum,morborumq; ipſis contingentium explicatione diligens fuit, vt in Aphoriſmorum libris videre facile eſt. Quid ergo de Epilepſia dicendum? Ipſa quoque poteſt in omnibus fieri ætatibus, ac temperaturis,propter prauã, inordinatamq; in victu rationem; ſed quòd in peculiari ætate inſæuire magis ſoleat,& in puerili maximè,ex eo patet, quòd Hippocrates hanc ipſam ægritudinem in pueris obortam, ob illorum cerebri humidiorem naturalem temperiem, ætatis mutatione ſanari perſcripſit 2.Aphor.45. Nimirum aliarum quidem ætatum, ſed iuuentutis potiſſimùm ingreſſu, cuius ætatis temperies,cum ad ſiccum vergat,puerili opponitur. Nemo enim non nouit contrariorum contraria eſſe remedia. Inter ætates igitur puerilis in primis Epilepticos patitur inſultus; a quibus etiam non raro commoritur, propter innatam cum cerebri, tum vniuerſi corporis intemperiem humidiorem.

Sed hinc oritur dubitandi occaſio, an ex ſola intemperie gigni poſſit hoc mali genus,nulla prorſus interueniente materia, quæ res omnino ijs,quæ à me ſupra ex Galeni mente fuere ſtatuta, repugnat. Quare antequam vlterius progrediar, hanc ipſam dubitationem perſoluere oportet. Conſtat ex Galeno intemperiẽ modò cum affluxu vitioſæ ſubſtantiæ,vt sãguinis,pituitæ, ac vtriuſq, bilis,modò ſine affluxu,ſed ſola qualitatum alteratione, noxam inferre. Videtur igitur Galenus 6.Epid. Com.1. exiſtimare ſolam intemperiem abſq; materia morbum hunc producere, dico autem intemperiẽ propriam ipſius cerebri,dum in hũc modum loquitur: Epilepſia oritur ex innata humida intẽperie cerebri in puerulis. Vbi etiam antè ſcripſit eam generatim fieri a frigida intemperie cerebri,ſæpè quoq; humiditati adiuncta. Contra hanc ſententiam ſtat idem Galenus his verbis 2. De cauſ. ſympt.c.7. Apoplexia & Epilepſia ob pituitæ in cerebri ventribus aceruatæ multitudinem

accidere videntur, proinde horum symptomatum cum generatio, tum solutio subitanea est, quod propter corporum discrasiam, seu intemperiem fieri haudquaquam potest. Idem repetit lib. 3. De loc. aff. c. 7. de apoplexia loquens. Quin etiam in Aphorismorum Commentarijs tradit neminem fieri podagricum, aut Epilepticũ ex sola partium eupathia, seu patiendi procliuitate absq; humorũ redundantia. Ex quibus verbis sine materiali causa Epilepsia non erit. Quod Auerr. minimè ignorauit dicẽs. 3. Coll. c. vlt. Habet paroxismos, ergo non a mala complexione absq; materia, quæ non citò recedit. Dicẽdum est igitur pro solutione Galenum solam intemperiem frigidam, & humidam Epilepsiæ causam immediatam esse non significare, ita enim cum sibi, tum rei veritati contradiceret, sed illam, seu innata sit, seu adquisita, præcedentem, ac veluti disponentem causam esse, qua scilicet facilè aggreget sibi qualitate similem humorem, qualis pituitosus est, a quo plerunq; morbus; non autem quòd ipsa intemperies immediatè per se affectum pariat. Contrarium dicet aliquis videtur statuere Galenus, qui de morbis ab intemperie sola promanantibus per hæc verba loquitur, De diff. morb. c. 5. Cum verò morbus frigidus est, calido quidem contrarius, in extremis quandoq; partibus vsq; adeò patens dispositio cõtingit, vt emortua decidãt membra. Nec minus vniuersum aliquando patitur corpus, sicut iter agentibus in valido frigore accidit. Nam pleriq; ex his in ipsa via commoriuntur, pleriq; verò antequam animam expirent, domum ad hospitium semianimes, gelidiq; deferuntur. In morbo autem attonito, & comitiali talis sæpè accidit passio: nã & ij, quos in itinere vsq; ad mortem frigus oppressit, talibus rigoribus corripiuntur, quales Græci emprosthotonos, opisthotonos, ac tetanos appellant. Nonnulli autem his passionibus, quas congelationes nominant, affliguntur. Alij quodpiam apoplexiæ simile patiuntur. Idẽ Galenus non multò post veluti perorans, hunc sermonem tali modo concludit. De morbis igitur & calidis, & frigidis nulla confluente materia iam dictum est. Ex hoc loco manifestum fit Galenum sibi ipsi nequaquam constare. Tuetur enim sententiam priori oppositam, nimirũ apoplexiam, quod etiam de Epilepsia dici potest, ab intemperie sola præter affluxum materiei fieri. Ad horum locorum cõtrouer-

siam

ſiam dirimendam, aſſerendum eſt Galenum in De morb. diff. de intemperie frigida extrinſecus accedente verba facere, ea videlicet ratione, qua præ externo, eoq; vehementi frigore cerebri corpus, aut eius ventriculi tam arctè comprimuntur, & conſtringuntur, vt in cerebro fiat σέγνωσις, quæ eſt quando corpora in ſe ipſa concidunt, aut ab aſtringentibus coacta, aut a frigore conſtricta, aut ab exiccantibus arefacta. In alijs verò locis ſermo eſt Galeno de intemperie cerebri, vel capitis interna, quæ nec ſubitò fieri, nec ſubitò deſinere, vt nec etiam de repente adeò acutos morbos gignere poteſt, vt apoplexiam, & Epilepſiam fieri cernimus. Eſt enim huiuſmodi interna intemperies veluti cauſa diſponens ad comitialem morbū. Nam quemadmodum qui podagra laboraturus eſt, pedes habeat imbecilliores oportet, ita cerebrum infirmius, qui Epilepſiæ futurus eſt obnoxius, neutrum tamen his affectibus corripi eſt neceſſarium, ſi nihil in vita peccauerit, nempe ſi praui ſucci alimentis vſus non fuerit, eaq; non patrauerit, ex quibus generentur, & aceruentur in corpore ſuperuacanei, recrementitijq; humores, qui in partes imbecilliores delapſi affectus præter naturam progignant. Quæ quidem pedum, capitiſq; imbecillitas pro diſponente cauſa, non efficiente habetur podagræ, aut Epilepſiæ. Alioqui enim, vbi humor non confluat, ex ſola partium patiendi procliuitate, nec quiſpiam podagricus fiet, nec Epilepticus. Quod verum eſſe ex intermedio acceſsionum tempore diſcere apertè licet, in quo prorſus non infeſtantur, quamuis naturalis adſit imbecillitas. Intemperies igitur tam in pueris, quàm in alijs omnibus, vt præcedens, atq; diſponens Epilepſiæ cauſa cenſeri debet. Quod ſimiliter de ætate intelligendum eſt, quoties hæc huius ſymptomatis cauſa pronunciatur. Puerilis verò inter ætates maximè omnium nos ad hunc morbum pronos reddit, cui ſanè adeò familiaris eſt, vt, vel in vtero fœtu exiſtente, ſæpiſſimè oboriatur, & fiat, Hippocratis aſſertione in lib. De ſac. morbo. Cur autem ætatem illam præcipuè infeſtet tam ſæuum horrendumq; ſymptoma, iam dictum abundè eſt, nimirum ob naturalem cerebri illorum temperiem humidiorem, neruorumq; imbecillitatem, quam idcirco affectionem in his plerunq; ætatis mutatione deſinere Hippocrates affirmat. Humidiorem enim naturam cum

ficciori mutant. Animal namq; à sui prima constitutione humidum creatur, temporis verò progressu tantò ab humido temperamento declinat, quantò ætate processerit. Post pueros occupat etiam adolescentes, ac iuuenes, minimè verò senes, & decrepitos, quemadmodum Paulus apertè docet, cui subscribit Aurelianus lib. 1. c. 4. Hæc de ætatibus, quæ etiam de temperamentis asseuerari omnino posse quis ignorat? cum pro ætatis varietate diuersæ induantur naturæ. Pituitosis igitur, & melancholicis temperaturis continget id mali genus, consanguineis perquam rarò, an verò etiam biliosis, ambigua res est, nisi consortij gratia à ventriculo, aliave corporis parte progignatur; Sed quoniam aduersus hæc ferè omnia vndiq; stare videtur haud negligendæ rationes, & argumenta, propterea in proxima Lectione quantum in me erit, cunctis satisfacere conabor.

Dubitationes omnes ex anteacta Lectione insurgentes persoluuntur. Lect. XXI.

PERMVLTAE sunt, magniq; faciendæ obiectiones, quæ ex superius disputatis euidenter insurgunt, quæ quidem ferè omnia radicitus euertere prima facie videntur. Quapropter eas, quātum in me erit, hac ipsa in Lectione diluere contendam. Quod igitur Epilepsia è frigidiori, eaq; crassiori materia, qualis pituitosa est, ac melācholica, producatur, quodq; idcirco in pituitoso, ac melancholico temperamento prę-ditis maximè fiat, abundè satis à me demonstratum fuit. Sed primùm aliquis in contrarium arguet. In quibus caloris viget plurimum, ijs Epilepsia haudquaquā contingit. Huiusmodi sunt pueri, & iuuenes, ergo. Oppositam nihilominus sententiam tuētur cum Paulus lib. 3. c. 13. tum etiam Hippocrates 3. Aphor. 29. qui ambo & pueris, & iuuenibus id morbi genus accidere scribunt, quanquā alibi Hippocrates De sac. mor. (quod ad iuuenes referendum est) biliosis hominibus morbum hunc neutiquam euenire tradidit. Quam rem nos quoq; supra docuimus. Quod verò quicunq; plurimum habent caloris, nec Epilepticum symptoma, nec

alias huius generis affectiones pati debeant, inde verisimile fit, quoniam calidi est affectus frigidos, quorum in serie habendus est comitialis, persanare, non contra efficere, & generare. Calidum enim, Galeno auctore, crassa extenuat, concoquit, ad melius alterat, discutit, atque euacuat. Pueris autem, iuuenibusque plurimum inesse calorem, illis quidem innatum, blandum, ac vaporosum, his verò adscititium, insuauem, ac terreum, clarius est, quàm vt demonstratione indigeat, nec latet quempiam vestrûm quæstio illa, vel antè Galeni æuum inter Medicos agitata, de iuuenum, puerorumq; caloris exuperantia, de qua inter veteres Galenus, lib. 2. De temp. c. 4. & 1. Aph. Com. 14. & Auicenna fen. 1. primi c. 8. inter recentiores Conciliator differ. 26. Franciscus Vallesius lib 1. Contr. cap. 8. alijque non pauci copiosè disceptarunt. Præterea si pituitosa temperamenta magis obnoxia per me sunt huic ægritudini, quàm cætera omnia, hac ratione fœminę multò frequêtius, quàm mares, & senes, quàm pueri in comitiale symptoma incurrent. Mulierum enim temperatura frigida est, & humida, velut ipsorum senum. Aliter tamen de mulieribus tradit Celsus, cui & ipsa fauet experientia. In his enim vix hæc affectio gignitur, & si forte fortuna generatur, per consensum potius ab vtero, aut ab alia corporis parte originem trahit. Ipse verò de Epilepsia essentialiter in cerebro genita sermonem facio. Senibus etiam hoc mali genus non contingere asserit Paulus loco citato, dum minimè senes, decrepitosq; occupare prodit. Cuius tamen summi Viri assertionem refellere illud videtur quòd si apoplexia, & Epilepsia de Galeni mente, in eo inuicem conueniunt, quòd eundem locum affectum, & eundem humorem habent mali auctorem, iure dici potest, quemadmodum apoplexia circa ætatem senilem maximè accidit, eodem Paulo auctore lib. 3. cap. 18. quo propterea morbo nullum magis senibus familiarem esse Galenus affirmat 3. Aphor. 31. sic pariter Epilepsiam in senibus frequenter fieri debere. Rursus quispiam nobis obijciet: Quicunque robustiores habent vires, magis resistût alterantibus causis, difficiliusque à morbis corripiuntur: ideo mares, qui robustiores habent vires, quàm ipsæ fęminæ, minus quàm fœminæ ægrotabunt. Ex qua re concludi posse videtur comitiale

malum sæpius mulieres; quàm viros solicitare . Quod enim fœmina sit mare imbecillior, & languidiores habeat vires, notissima res est; mulier enim, quæ virago non sit, natura frigidior, & proinde etiam viro imbecillior existit: Quò alludens Hippocrates 7. Aphor. 43. dixit, mulierem ambidexteram non fieri, ob naturæ imbecillitatem. Quam sententiam corroborat non parum belligerarum Amazonidum consuetudo, qua ab incunabulis mammam sibi dexteram adurere consueuisse tradit idem Hippocrates De aere, aquis, & locis; & Galenus in Com. mox cit. Aphor. vt scilicet copiosiori alimento ad propinquam manum perueniente, maior ipsi firmitas accederet, tanquam natura infirmæ, ac debili. Eandem ob causam alibi quoque dicit 5. Aphor. 48. Mares quidem in dextris, fœminæ verò magis in sinistris. Quod enim mas validior sit, & sanguine calidiori præditus, in causa videtur esse, quia locus, in quo concipitur, talis etiam existit 2. De sem. cap. 3. Ideo perquam raro contingit, vt in dextro vuluæ sinulo concipiatur fœmina, mas contrà in sinistro, Galeno auctore: Empedocles: Mas in calidiori terræ loco fuit, & ob id viri nigri, robustioresque, & capillosi magis. Quare dispungenda omnino, atq; delenda sunt illa verba, quę temerè in eiusdē Hippocratis librū De morb. mul. à principio irrepserunt. Fœmina calidiorem sanguinem habet, quàm vir, propterea est viro calidior. Nisi fortasse dicatur mulieres esse viris calidiores, perinde ac dici solet pueros calidiores esse iuuenibus. Pueri namq; calidiores sunt iuuenibus extensiuè, quia magis innato calido blādo, humidoq; abūdant. Iuuenes verò pueris intensiuè, quoniā eorum calor sicciori materię inhęret. Vt propterea etiam Galenus de coctione loquens quæ pueris fit in ventriculo dixerit 3. De sympt. caus. 3. Atque in coctionibus, quæ ad ventriculum pertinent, si humida, molliaque sumpserint, ea perinde, ac iuuenes coquere possunt, dura verò deterius conficiunt. Vbi, ni mea me fallit opinio, Galenus non vult iuuenes æquè coquere mollia, ac pueri, cum pueri tamen dura perinde, ac iuuenes conficere nequeāt; sed qua ratione probat iuuenes dura, & sicca melius concoquere pueris, eademmet ostendit pueros melius perficere mollia, & humida iuuenibus. Humidiora enim corpora humidiora, sic-

ciora

ciora autem ficciora alimenta exactius elaborant, sed hæc cata parergon. Sic ergò dici potest mulieres calidiores esse viris extensiuè, quoniam radicale humidum natiui caloris pabulum, atque subiectum mulieribus laxum inest, ac molle, puerorum humido consimile. Tandem aliquis contra Hippocratem dubitabit, quomodo ab illo scriptum sit 2. Aphor. 45. Quicunque iuuenes comitiali morbo laborant, mutatione maximè ætatis, ac temporum, & locorum, & victuum liberantur. Quo in loco iuuenes Epilepsia laborare tradit, in quibus tamen ætatis, vt pariter temporum, & locorum, victusque mutatione desinat. Alibi verò, dico lib. De sac. mor. morbum hunc post vigesimumquintum annum haud amplius homines detinere, nisi fuerit à pueris connutritus, exarauit.

Iuuenum enim ætas, vt proditum nobis est a Galeno 3. Aphor. 30. & 9. anno vigesimoquinto orditur, & in trigesimum quintum extenditur. Qua ratione igitur scripsit Hippocrates iuuenes Epileptico morbo laborare? aut quomodo post vigesimum quintum annum nemini id mali contingere dixit, nisi a puero inceperit? Insuper alio in loco ad hunc modum loquitur: Quibuscunq; Epilepsia ante pubertatem fit, mutationem recipit, quibuscunq; verò vigesimo quinto anno cõmoritur. Quamobrem si florens iuuenilisque ætas vigesimoquinto anno incipiens ad trigesimum quintum protrahitur, & ex Hippocratis sententia qui vigesimo quinto anno ab Epilepsia aggrediuntur, ad mortem vsque morbo illo affliguntur, asserendum est iuuenes neutiquam ætatis mutatione hoc ab affectu liberari posse, quoniã qui vigesimum quintum annum fuerint prætergressi, comitiales amplius non euadunt, ijs exceptis, quibus ab infantia connutrita sit affectio, & quæ in vigesimoquinto anno Epilepsia fit, hæc hominem ad vltimum vsque diem concomitatur. Ad singularum dubitationum solutionem deuenio. Quantum igitur ad primam attinet, respondetur, non semper calorem frigidos, & humidos affectus sanare. Id ipsum eo tempore solùm præstat, quo siccitas eidem adnectitur; in pueris verò calor quidem plurimus est, sed vaporosus admodum, ac multa cum humiditate aerea coniunctus. Cali-

do enim, humidoque temperamento puerorum corpus est, quoniam incrementum in aliud temperamentum incidere non potest, Galeno auctore De salub. diæta Com. 7. Cuius quidem calidi, & humidi temperamenti gratia fit, vt in illorum cerebro humiditas multa, multaque pituitosa excrementa coaceruentur, quæ in ventriculos prolapsa Epilepsiam pariunt. Qua de causa puberes etiam, & adolescentes ab hoc morbo prehenduntur, adauctis in cerebro humoribus, ob temperaturæ videlicet similitudinem. An igitur falsa dicunt Hippocrates, & Paulus, qui iuuenibus etiam accidere id mali scribunt? Iuuenes enim calidi omnino sunt, & sicci temperamenti, qui autem huiusmodi sunt, non frigidos, humidosque, sed calidos, & siccos morbos pati solent. Sibi enim cognatis quisque, & familiaribus morbis promptius corripitur. Huc mentem profectò direxit Hippocrates in De sac. morbo, dum biliosis hominibus Epilepsiam haud euenire scripsit. Quamobrem respondendum est pro Hippocratis, Paulique tuitione, iuuenes sæpè in morbos incurrere, non quidem secundum ætatis naturam, sed ex accidenti, propter ipsorum scilicet in viuendi ratione intemperantiam, qua de causa scriptum reliquit idem Hippocrates 2. Aphor. 39. Magnam partem senes iuuenibus minus ægrotant. Fit ergò Epilepsia in quibusdam iuuenibus quibus antea in alijs ætatibus minimè acciderat, propter vitam, quam degunt, intemperatam, vt si humi cubent, Soli, imbribusque se exponant, ac alia his consimilia perpetrent. Quare concludendum ex accidenti iuuenes in comitiale symptoma labi, non primùm, neque ætatis ratione. Quoad secundam obiectionem, nemo non fatetur, pituitoso temperamento prædita corpora comitiali affectioni magis esse obnoxia cæteris omnibus, quo temperamento fœminæ constant potius, quàm mares, sed non propterea asserendum est mulieres magis Epilepsia corripi, quàm viri. Id enim & Celsus negat, & a vero alienum esse, experientia demonstrat. Qua tamen in re notandum est hoc ipsum intelligi de mulieribus, quibus menstrua statuto tempore apparent, nam quæ tempus mensium adhuc non attigerunt, tam comitiales euadere posse censeo, quàm mares ipsi. Quod verum esse,

vnus

vnusquisque, qui medendi artem exerceat, pro comperto habet. Ita hoc affectionis genere plures puellas laborare conspexi, vt jn summa non magis mares, quàm fœminæ, dum in humida illa, tenellaque ætate reperiuntur, comitiales euadant. Quam rem etiam ratio ipsa confirmat. Nam iccirco pueri Epileptico morbo patent, quoniam copiosa humiditate abundant, & quoniam cerebrum, vt etiam neruosum genus imbecillum habent, vnde ætatis processu plerunque ab affectu liberantur. Sicciorem enim, ac fortiorem singularum partium temperaturam nanciscuntur. Modò eadem partium humiditas, eadem cerebri, & neruosi generis imbecillitas in fœminis, quæ puellæ sint, dubio procul adest. Itaque concludendum est, non minus in fœminis, quàm in maribus in puerili ætate constitutis gigni posse Epilepsiam. Pubertatem verò egressæ mulieres nulla alia, vt puto, de causa minus, quàm viri hoc morbi genere laborant, nisi quia ab eo tempore semel in singulo mense, & nonnullæ etiam sæpius a pituitosis, omnibusque alijs excrementitijs humoribus, quibus illarum cum cerebrum, tum vniuersum corpus abundat, per vterum expurgari incipiunt. Ideo si fortè menses cohibeantur, ijsdem Epilepsiam non modò per consensum ab vtero, ex venenatis halitibus, sed etiam per essentiam, ex pituitosis, aut melancholicis humoribus, contingere posse crediderim. Quibus adde ex Hippocrate mulieres atrabilarijs vitijs non laborare. Quod quidem sic dictum velim ab Hippocrate, vt non de omnibus loquatur, sed de maiori parte, & iuxta innatam mulierum naturam, quæ ad frigidum, & humidum vergit. Epilepsiam autem non solùm ex pituitoso, sed etiam ex melancholico humore oriri, copiosè superius demonstratum est. Senes autem frigidi esse, humidique temperamēti literis exarauit Hippocrates ad hunc planè modum; De sal. diæta tex. 7. Senes verò siccior victus plerunque decet, quod id ætatis corpora humida sint, mollia, & frigida; supra tamen ostensum est, senes esse frigidos quidem, sed siccos. Veruntamen senibus non item, ac pueris hæc passio accidit, quoniam cerebri expultrix facultas in illis haud ita vigilans, & ad rem insensam percipiendam parata, vt in pueris ipsis, adinuenitur.

Quam

Quamobrem mirandum non est, si in senibus apoplexia magis fiat, quæ a copiosiori gignitur materia, in pueris verò Epilepsia, quæ a minori.

In his enim virtus potens, validaque in cerebro tam copiosam materiam cogi non permittit, contra quam postea insurgere nequeat, quod ætate prouectis non contingit, in quibus ab affluentiũ humorũ copia virtus affatim obruitur. Vnde propterea seniores apoplexia, pueri, & adolescentes Epilepsia magis affici videntur. Non dissimili causa lapidem pueris in vesica, senibus verò in renibus colligi quotidie videmus, licet senes multi calculum habeant in vesica; nam crassa, & viscida (materia lapidis) quæ cum vrina feruntur, in pueris quidem caloris multitudine, & expultricis robore fusa, ad vrinarios meatus, & vesicam traducuntur, in senibus verò, aut ætate consistentibus, in quibus naturales vires tantum roboris minimè obtinent, renes haudquaquam expurgantur, ibique diu moram trahens materia concrescit, ac lapidis formam adipiscitur. Ex his igitur tam secundæ, quàm tertiæ aduersus Aeginetam dubitationis dilutio elici potest. Quarta autem obiectio breuibus euincitur, nam & eius solutio ex iam traditis colligitur. Quandoquidem licet mulieres virium, partiumque imbecillitatis ratione, morbo huic multò magis, quàm viri obnoxij esse deberent, nihilominus ad id generis affectus euitandos singulorum mensium exitura summopere conducit. Ad quintam, seu postremam dubitationem ex locorum Hippocratis cõtradictione ortam deuenio. Pro cuius quidem solutione dicatur Aphorismum illum: Quicunque iuuenes; non rectè, neque secundum auctoris sententiam, à Leoniceno Græcarum literarum, vt etiam Latinarum alioqui peritissimo, latinitate fuisse donatum. Græcum enim illud νέοσιν Leonicenus ipse iuuenibus interpretatus est, cum potius nuper natis, aut pueris vertere debuisset. Ita enim etiam νέος significare prodidit Hesychius. Quare Gulielmus Plantius rectius ad hunc modum Aphorismum interpretatur. Epilepsia laborantes pueros cum loci, victusque, tum maximè ætatis mutatio liberat.

Quo

Quo responso Hippocratem sibimet constare facimus; alioqui vix tueri possumus Virum sapientissimum, cum alio in loco comitiales ante pubertatem ætatis mutatione ab affectu etiam liberari docuerit, qui si vltra vigesimum quintum annum, iuuenilis ætatis initium, ab Epilepsia corripiantur, curari magna ex parte non possunt. Omnibus in hunc modum persolutis dubitationibus, ad alia est properandum.

Libri Quinti de Epilepsiæ causis Finis.

DE

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER SEXTVS.

Quàm necessaria sit ea Pathologiæ pars, quæ de signis morborum pertractat σημειωτικὴ dicta.

Lect. XXII.

RIMARIA illa Medicinæ pars, Viri nobiles, παθολογικὴ vocata, quæ humani corporis præter naturã affectus expẽdit, in varias & ipsa partes deduci potest, in vna quarum morbi definitio, eiusq; probatio afferuntur ὁριστικὴ nuncupata, in altera causæ enarrãtur αἰτιολογικὴν appellant, quam statim insequitur σημειωτικὴ signa cũcta præterita, præsentia, & futura amplectens, rursus hanc Θεραπευτικὴ dicta, quæ morbos triplici instrumento, manu, victu, & medicamentis debellari docet. Quamobrem cum vni, & alteri parti hucusque, ni me philautia cæcutientem reddit, abundè satisfecerim, ad tertiam, & vltimam transferenda oratio est. Nunc igitur parti, quæ insalubria signa percurrit, summo studio, ac diligentia incumbendum à nobis est, à qua omnis rectè curandi ratio suppeditatur. Cum Ars enim medẽdi nulli certæ demonstrationi, sed probabili tantùm coniecturæ innitatur, vnde non sine ratione in numero earũ censetur, quas Plato ille diuinus in Philebo στοχαστικὰς nominat, quæ artificiali coniectura veritatem indagant, propterea ne clausis oculis cum morbis pugnaremus, Andabatarum more, inuentum est quoddam tertium, cuius ope coniectura ipsa ad certiorem notitiam deduci possit, nam de occultis morbis opinione

potius,

potius, quàm arte iudicatur; hoc autem omnino est illa Pathologiæ pars, quæ de signis ægritudinum pertractat, cuius quidem exacta penitus, si fieri vnquam possit, cognitio est habenda nobis, cum per eam in affectæ sedis, causæ, & speciei, & euentus morbi cognitionem Medici deueniant, vt non immerito in Medicis finitionibus definiatur signum esse id, quo cognito, aliud etiam cognoscitur, quod ignotum prius erat. Hinc morbi omnes per propria signa dignostica nobis innotescunt, quibus in hunc modum perspectis, non difficile admodum est obuiam ire, contraria ex arte adhibendo. Quam rem non ignorantes Hippocrates, & post eum Galenus 1. De off. med. 10. Meth. c. 6. tradunt ineunda Medico esse artis opera, initio ab affectuum dignotione accepto, curatio enim dignotionem, prænotionemq; consequitur, nam & dignoscat quod præsens est, & prouideat quod ex eo futurum est oportet, qui notabilis efficaciæ remedio vti voluerit. Post causas autem de signis mox agere aggredior, quoniam a causis veluti effectus, qui continuo suas causas insequuntur, signa ipsa procedunt. Ideo quidquid ab aliquo tanquam a causa deriuat, id etiam illius esse signum docuit Galenus 5. de Loc. aff. 7. & 6. Aph. 16. quo etiã auctore de Opt. sec. 8. plerunq; symptomata causarum signa dicuntur. Vnde ex symptomatibus morborum non modò indicia, sed etiam propriam, essentialemq; formam persæpè colligimus. Verùm multiplex est signorum discrimen, alia enim quæ sunt corpori euentura prænuntiant, ab aliquibus non temerè sub prognosticis comprehensa. nam ex Galeno ipso 7. Art. medic. prognostica signa duplicia constitui possunt, quædam futurum, vel imminẽtem morbum, quædam eiusdem præsentis exitum prædicentia; cuius distinctionis mẽtio fit etiam apud Petrum Forestum lib. 9. Obseruat. 4. Alia verò iam præsentem ægritudinem demonstrant, ab omnibus pathognomonica appellata, quæ a morbo non seiungũtur, sed perpetuò illum concomitantur. hæc enim cùm adsunt, vnà etiam & affectus adsunt, cum verò cessant, morbi quoq; soluuntur. Alia non affectionem, sed affectionis differentiam denotant, assidentia vocata, quæ non semper, nec necessariò, sed vt plurimũ morbis eueniunt, quæ propterea communia sunt, ac separabilia morborum accidentia, vt illa propria, & inseparabilia. Alia signa pariter

riter

riter traduntur, quæ in morbis perpendi solent, vt quę cruditatem aut coctionem significant, & quæ ex virium cum morbo collatione desumuntur; sed hæc potissimùm obseruantur in morbis qui cũ febre infestant, de quibus ego in præsenti ne verbum quidẽ. Quare iam dicta solùm accidentia, siue signa percurram, quæ quidem aut ad prognosin, aut ad diagnosin spectant, quarum quidem partium quæ, & quanta sit vtilitas in morbis omnibus ex arte curandis, perbellè docuit Galenus in Medico c. 7. hisce verbis: Adnotatrix signorum pars Medicinæ curationi morborum per victũ summè est necessaria, nã præterita, & præsentia symptomata ad morbi causam inueniendam diligenter inspicimus. Insuper maxima eius necessitas est ad præsagiendũ, mors ne, an salus expectãda sit. Pari modo Medicina quæ manu medetur, tum illa quæ medicamentis auxiliatur sine indiciorum obseruatione non absoluitur, quippe præsagia eodem modo desiderant, quibus scias, quæ curationem non admittunt, quæque eam recipiunt quidem, sed vehementer aut offendunt ægrum, si curẽtur, aut è medio tollunt. Ex quibus patet cum dignostica, tum prognostica signa vnicuiq; morbo profligando summè esse necessaria, quæ propterea a Medico magni sanè facienda sunt. Quę cum ita sint, æquum omnino est, vt prius quàm ad comitialis morbi Therapiam deueniã, eiusdem signa cum dignostica, tum prognostica examinanda suscipiam. Verùm quia tria sunt tempora, quæ in Epilepsiæ obnoxijs obseruantur, vnum antequam a morbo adoriantur, alterum quo accessio ipsa inualescit, postremum quo humi iacent immoti, ab inuasione liberi, pro quorum quidem temporum varietate varia etiam accidentia comitiales adfligunt, idcirco operæ pretium me facturum puto, si ordine seruato ab his primùm exordiar, quę malum Epilepticum tam primogenio cerebri affectu, quàm consortij lege ab alijs partibus genitum antecedunt, & minimè longè abesse prænunciant, deinceps ad illa sermonẽ conuertam, quæ cum morbo incipiunt, & cum eo desinunt, demùm ad ea quæ symptomate finito apparent. Quibus cùm prognosticum addidero, vniuersa, quæ ad Epilepsiæ Theoriam spectare possunt, abũdè pro tempore absoluisse mihi videbor.

De signis imminentem Epilepsiam per essentiam prædicentibus, eorumque causis omnibus.

Lect. XXIII.

VAE Signa, Auditores, quæ symptomata comitialẽ accessionem antecedere solent, quæq; illam breui hominem aggressuram esse prænunciant, nũc primùm aperire incipiam, initio sumpto ab his, quæ sunt eius mali generis, quod in cerebro per essentiam gignitur. Quare inter cætera signa hanc Epilepsiam prædicentia, quantum ex veterum monumentis colligere potui, ex Paulo lib. 3. cap. 13. Cælio Aureliano lib. 5. Chron. cap. 7. Hippocr. in Coac. præn. & Auic. lib. 3. fen. 1. trac. 5. cap. 9. præcipuè numerantur hæc omnia, quæ mox adduntur, vertigo, ephialtes, corporis, animiq; status minimè arbitrarius, tristitia, & eorum, quæ iuxta sunt, obliuio, turbulentæ insomniorum imagines, capitis dolor, eiusq; repletio continua, ob iracundiam maximè pallor faciei, inordinatus linguæ motus, quam etiam nonnulli commordent. Quibus addatis aurium tinnitum citra febrem, vocis tarditatem, manuum, vel alterius partis, aut potius vniuersi corporis torporem, noctis, quæ accessionẽ antecedit, inquietudinem, & demùm somnum venereum, quem Græci Onirogonon appellant, in quo inanibus visis phantasiæ oblatis seminis lapsu vexantur. Quæ omnia signa ea sunt, quæ tam horribilis tempestatis aduentum haud procul abesse significant, quorum singulas causas more nostro expendamus. Quantum igitur ad vertiginem spectat, hæc præindicat futuram Epilepsiam, tam quæ primaria affectione in capite generatur, quàm quæ à vẽtriculo consortij lege prouenit; nam si vertiginis generationẽ inspicimus, ipsa quoq; vt plurimum est ab vtraq; parte, Galeno auctore 3. de Loc. aff. c. 8. cũ videlicet crassiores flatus ab humoribus aut in ore vẽtriculi, aut in cerebri substãtia cõtentis eleuantur, dũ calor diminutus in eosdẽ agit humores. Sic ergo non semel fit, vt si materia illa, a qua vertigo, magna in copia augeatur, & in cerebri sinus mediũ, aut postremũ repat, vice vertiginis Epilepsia succedat.

dat. Vnde cũ vertigini obnoxij percurãdi nobis offerũtur, vt prõptius pareant, grauius hoc symptoma, quod sæpè solet vertiginosis obuenire, minamur, adeò affines sunt hi duo affectus loco patiente, & efficiente causa. Vnde Galenus passim 3. Aph. 17. & 4. de Vict. rat. in acut. 27. vertiginem Comitiali morbo proximam esse perhibet; & veteres, vt prodidit Aurelianus, summa cum ratione μικρὰν ἐπιληψίαν τὸ σκότωμα nũcupasse dicuntur. Ephialtes, aliàs incubus quoddam veluti Epilepsiæ præludium dicitur ab Aetio. Inter hoc enim symptoma, & Epilepticum tanta est affinitas, & similitudo, vt a Galeno in lib. de Vsu resp. ephialta quædam in somno Epilepsia vocetur; nam quæ comitiales interdiu, eadem ephialtici dormientes noctu patiuntur. Quare mirandum non est, si inter primaria Epilepsiæ signa incubus enumeretur. Sed ab ipsa rei natura istud modò ostendamus. Fit ergo ephialta omniũ ferè Medicorum consensu a vapore crasso, spinalis medullæ exortum ita opplente, vt facultatem liberè per neruos transire prohibeat, in qua propterea sensus, & motus vnà cum respiratione oblæduntur, quod symptoma in his frequens cernitur, qui cruditatum colluuiem in ventriculo coaceruant, quos somni tempore inuadit, quia calor tunc in viscera reuocatus, subiectam materiam decoquendam vndiq; circundat. E qua tamen, vt copiosiore, quàm vis caloris perficere omnino possit, diminutè concocta vapores multi, & crassi in caput expirant, qui aut iam dictum spinalis medullæ initium, aut cerebri ventriculos, vt Possidonius autumat, obstruendo facultati animali viam intercludunt, qua intercepta, musculi thoracis difficulter adeò mouentur, vt præfocationis imago phãtasiæ offeratur, ac velut ingruentis, opprimentisq; alicuius occupatio patientes detineat. Hoc affectionis genus perbellè descripsit Hippocr. in lib. de Insomn. his verbis: Cum pugnam committere, atq; extimulari, aut vinciri videmur, tunc aliquid superflui corporis functionibus aduersari deprehenditur: Et Vatum sapientissimus cum ait.

in medijs conatibus ægri
Succidimus: non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec mens, nec verba sequuntur.

Quo quidem symptomate diutius perseuerãte, & noctu iugiter in uadente,

vadente, magnopere timendum de grauiore malo: denunciat enim Epilepſiam, & Apoplexiam. A multa namq; diuturnaq; infernarum partium euaporatione cerebri humiditates augentur. Sed interim veſtrûm aliquis ſecutus Fernelium, & Rondeletium, De part. morb. & ſympt. lib. 5. cap. 3. in Meth. cur. mor. cap. 44. tranſitum ab Epilepſia ad Ephialtam vix poſſe fieri crediderit: Siquidem Viri illi alium modum generationis incubi commenti ſunt; nam hic ad plethoram venarum thoracis refert, ille verò ad craſſiorem pituitam, aut melancholiam non cerebro, ſed circum præcordia inhæreſcentem, qua ob crapulã, & cruditatem turgeſcente, diaphragma, pulmoneſq; premantur. Verùm hanc ipſam obiectionem reijcere, res ardua non eſt. Nam quantum ad Rondeletium attinet, miror ſanè alioqui ingenij acumine præpollentem Virè hac in re tam craſſum cæcutire. Qua enim ratione fieri poſſe arbitratur, vt illarum venarum plenitudo tam breui temporis curriculo vnà cum affectu, abſq; ſanguinis miſſione auferatur. Inſuper ſi plenitudo eſt in thorace, ſenſum grauitatis inducet in vigilia, non autem in ſomno, in quo mens aliò intenta eſt. Cuius Viri ſententia etiam ſi vera non ſit, dicendum tamen eſt, modo etiam, quo tradit, genitum incubum poſſe Epilepſiam nunciare, ſi plenitudo illa, vt ipſe refert, ad caput vſq; perueniat. Quantum ad Fernelium, quidquid ſit de loco, in quo primariò vult generari ephialticum affectum, ſat eſt mihi illum affirmare à materia in eo loco ſtabulante vaporem craſſum eleuari, quo in fauces, & cerebrum expirante, vox ſupprimitur, ſenſus, atq; mens obturbatur, viſiſq; triſtibus offunditur. Hoc pacto enim Epilepſiam præſagire poteſt. Non igitur iſtorum auctorum aſſertio impedit quominus incubus affectum hunc denunciet, ac ſæpè ingraueſcens in comitiale malum demigret. Quod autem (vt ad aliud me ſignum conferam, licet cum prædicto coincidere videatur) tam corporis, quàm animi ſtatus minimè arbitrarius Epilepſiam antecedat, in cauſa eſt nimia, ſuperfluaq; cerebri humiditas, ob quam huiuſmodi cum animi, tum corporis ſtatus neutiquam voluntarius progignitur. Corporis quidem, vt eidem in auſtrina conſtitutione contingere Hippocrates affirmat 3. Aph. 5. Cerebro enim humefacto, quod eſt ſenſus, motuſq; principium, ſenſus omnes, motuſq; voluntarios

torpescere, ac segniores euadere oportet. Vnde veluti solutum se, & languidum sentire hominem necesse est; Id ipsum millies in me ipso sum expertus, nam vt in aquilonari tempestate meum corpus cogi, firmariq; & ad motus arbitrarios promptius effici sentio, ita ex aduerso, flantibus austris, illud ipsum dissolui, membraq; velut efflacescere videntur. Animi verò, quoniam vbi cerebrum humidius, quàm pro natura fuerit, necesse omnino est, vt præter consuetudinem moueatur, illo autem, in quo animæ sunt opera, commoto, neq; auditum quiescere, sed alios alia, & videre, & audire oportet, vt etiam linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit, atq; audierit; tandiu enim homo sapit, quandiu cerebrum quieuerit. Noui ego non paucos, quibus linguæ motus in voces articulatè proferendo liber, & expeditus non erat, ob immodicam cerebri humiditatem, id quod ebrijs potissimùm, accidit multo humore cerebro madefacto, eiusdemq; copia prægrauato. Mœstitia verò, si Epilepsiæ obnoxios magnopere angat, accessionem haud longè abesse demonstrat. Siquidem cum alijs temporibus mœsti sunt Epileptici, tum eo maximè, cui appropinquat accessio, tristitia quædam illorum animos futuri mali præsagos excruciat, vt ego non semel olim in patruo, qui à tam sæuo morbo detinebatur, & nunc in puerulo, & alijs non paucis qui à tali vexantur ægritudine, manifestè obseruaui. Hinc tamen oritur dubitandi occasio, vnde nam sit quòd animi tristitia afficiuntur comitiali morbo propinqui. Cuius rei afferri potest duplex ratio, veluti à gemino seu duplici humore per essentiam Epilepsia gignitur; nam si sermo sit de ijs, in quibus id mali genus ortum habet à pituitoso, dicendum est, eos in animi illam tristitiam incidere, quoniam cerebrum perfrigeratur, & cum eo spiritus ipsi, & cordis temperamentum, cuius membri passio est mœstitia. Cerebro enim cor facilè compatitur. Si verò loquamur de ijs, quorum affectus ab atro, nigroue humore pendet, alia insuper de causa tristes, ac mœstos comitiales euadere à nobis asseri potest; nam de comitialibus à tali hnmore dicendum, quod Hipp. de melancholicis 6. Aph. 23. Si timor, & mœstitia longo tempore perseuerauerint, ex eo melancholia significatur. Quandoquidem, vt iam factæ melancholiæ timor, & mœstitia manifesta sunt symptomata, ita venturæ

iam

iam iam Epilepsiæ, cuius causa sit melancholicus humor, possunt esse signa, præsertim verò si ingrauescant; nam huius generis Epileptici ferè semper timent, ac mœstitia quadam præter causam, & rationem excruciantur, qui propterea etiam solitudines amant, ac deserta loca persequuntur melancholicorũ more, vt Bellerophontem melancholiæ vitio correptum olim fecisse constat, de quo, vt citat Arist. Sect. Prob. 30. prob. 1. poetarum princeps Homerus ita Latinè cecinit:

Qui miser in campis moerens errabat aleis
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Verùm adhuc explicata causa nõ est, ob quam adeò mœsti cernuntur Epilepsiæ melancholicæ obnoxij. An eadem quæ & pauoris à Galeno affertur? Est enim timor, quædam velut tristitia futuri mali; tristitia verò iam præsentis, aut cum omnino imminere præsentit animus, vt Epilepticis contingit. Galenus autem pauorem ijs, quorum cerebrum, vel ab humore, vel etiam vapore nigro tentetur, euenire tradit, non alia ratione, quàm pueris accidat expauescere in tenebris; Sua enim natura tenebræ timorem inijciunt omnibus, vt contra lux securos omnes efficit. Melancholicis verò, quo nomine tum propriè dictos melancholicos, tum etiam Epilepticos ab humore melancholico factos intelligimus, vel in ipsa splendida luce pauores contingunt: nam sedes animæ ab eo humore nigro ita afficitur, ac si locus omnis tenebrosus existat. Sanè inquit 2. de Sympt. caus. cap. vlt. ac 3. De loc. aff. 8. quemadmodum externæ tenebræ omnibus ferme hominibus pauorem inducunt, sic atræ bilis color mentis sedem tenebræ more obumbrans timorem gignit. Contra quam Galeni sententiam obijciunt ferè omnes Auerrois locum, vbi sic loquitur 3. Coll. cap. 40. Et qui dicunt quod anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro, dicunt verba cantatorum. Quibus verbis deridet Auerroes causam metus, & mœstitiæ, quam Galenus colori adscribere videtur, argumentaq; in medium affert, inter quæ illud contemnendum non est, quòd videlicet color nihil efficere potest, nisi sentiatur; non est enim efficiens qualitas, sed solùm potest instrumentum sui sensus alterare, alterandoq; dolorem, aut voluptatem inferre. Ergò

nullo pacto humoris tenebrositas metum pariet, aut mœstitiam, nisi sentiatur. Vnde nec etiam lumen externum (quo exemplo vtitur Galenus) exhilarat, nec tenebræ contristant, nisi videantur. Quare nigrities melancholici humoris illorum symptomatum causa statuenda non est, cum non sentiatur. Anima enim non videt ea, quæ in corpore, nec ab ijs mouetur, sed ab ijs, quæ extra visibilia occurrunt. Vt enim nemo se interna cerebri intueri experitur, ita nec profectò colores intuebitur. Itaq; Auerroes prædicta non colori, sed intemperiei cerebri frigidæ, ac siccæ refert accepta. Respondent aliqui Galenum ab Auerroe nequaquam ea in re dissentire, sed quandam attulisse similitudinem ad causam ostendendam, cur mala complexio frigida, & sicca ab humore melancholico, faciat hæc accidentia magis, quàm ab alia causa. Alij verò, &, ni fallor, probabilius affirmant spiritus animales, quibus anima pro instrumento vtitur ad suas obeundas operationes, suapte natura lucidos esse debere. Ab humoris ergo nigricie obscurato spirituum splendore, mens deprauatè mouetur, vitiato sibi proprio instrumento. Ideo etiam Auicenna Fen. 1. tert. cap. de melancholia dicebat, melancholiam, cuius passionis propria symptomata sunt metus, & mœstitia, fieri, permutato spiritu splendido ad tenebras. Sed rursus oritur dubitandi locus, cur scilicet pauoris, tristitiæq; causam in cerebro collocemus, cum sint cordis, non cerebri passiones. Dicatis illas ex opinione mali originem habere, spiritumq; denigratum imaginationem deprauare, ita vt mali iam præsentis, & venturi opinionem excitet, eaque ratione metum, & tristitiam inducere. Hac ergo ratione fit, vt comitialium animos non modò mœstitia, vt Aegineta refert, sed etiam metus paulò antè quàm ab exacerbatione adoriantur, summopere angat. Quod intelligendum esse videtur de comitialibus, quibus non à pituita, sed ab humore nigro malum oritur.

Enar-

Enarrantur cætera signa impendentis Epilepsiæ per essentiam in præhabito sermone omissa. Lect. XXIV.

ELIQVA imminentis Epilepsiæ signa, quæ in antecedenti Lectione prætermissa sunt, quorum nempe causæ, ne prolixior dicendo euaderē, minimè relatæ fuere, in hodierna prosequi mihi in animo versatur. Quare signum, quod nunc princeps in ordine nobis se se examinandum offert est; eorum, quæ iuxta sunt, obliuio, cuius quidem signi causa etsi percipi omnino potest ex abundè supra narratis lib. 1. Lect. 9. vbi rationem quærebam, cur hoc morbo detenti fatui sint, ac immemores, nihilominus de eadem hîc pauca quædam adijciam. In corripiendis ergo comitiali symptomate, obliuionis causa statuenda est frigida cerebri intemperies, quam ex pituitosi, nigriue humoris copia contraxit. Hæc enim animæ actiones veluti torpescere facit, nam frigus nulli functioni earum, quæ humanum corpus regunt, atq; gubernant, ex vsu euadit, præcipuè verò animales actiones segniores efficit, vt ex animalibus per frigora delitescentibus, ac medicamentis, cibisue natura frigidis assumptis discere apertè licet. Verùm præter frigidam, humida quoque cerebri intemperatura memorandi potentiā labefactat, quæ si vnà iungantur, & vehementer intendantur, soporem, stuporemq; inducunt, nedum rerum mox perceptarum obliuionem. Vnde si obliuio de repente hominem inuadat, ac diutius perseueret, non minus ac ephialtes comitiale symptoma futurum præsagit. Ideo Auicenna; Et scias, inquit, quòd quando incidit cum sanitate, ægritudines nunciat cerebri fortes, Apoplexiam, Epilepsiam, & Lethargiam. Sic nuper factum est, vt sexagenarius quidam vir ex non ignobili familia oriundus, qui mecum sæpè de amissa memoria, ac dolore quodam grauitatis sensum inferente circa occipitis partes conquerebatur, de repente in attonitum morbum inciderit, vitamq; cum morte dicto citius mutauerit. Turbulenta insomnia Epilepsiam præsagiunt per Hippocr. in Coac. prænot. qui propterea etiam non vno in loco, seu

lib.de Insom.6.Epidem. & lib.de Humoribus tradidit, insomnia, qualia quis viderit, spectandum a nobis esse; intelligit autem insomnia vocata naturalia, quæ quidem, vtpote passionum animæ, & corporis indicia, a Medico contemplanda esse Arist. prodidit De som.& vig. Hæc enim vt humori dominanti analoga, ad morbos curandos non parum sanè auxilij præstant. Ab illorum nanq; obseruatione satis probabilem de morbi qualitate coniecturam inire, & qui humores intus lateant, quiq; ipsorum sint defectus, aut exuperantiæ, dignoscere solemus. Ita Galeni tempestate cuidam, cum inter dormiendum crus alterum sibi factum lapidem visum foret, præter omnium opinionem crus illud paralysi obtorpuit, lib. de Præsag. ex insom. Turbulentum verò insomnium Epileptici affectus idcirco nuntius est, quia multitudinem vaporum in caput expirare manifestè ostendit, a quibus quidem inordinatè, ac tumultuosè in cerebro vagantibus, imagines obturbantur, confusèq; mouentur, cuiusmodi sunt febrientium, & eorum, qui se multo vino ingurgitarunt, insomnia. Talia quoque pueris contingunt, ijsq; præsertim, qui natura sunt helluones, quando ventriculus sentiendi quidem vi pollet exquisita, sed imbecillitate naturali laborat, & in eo cibus corrumpitur; Experientia tamen non in puerulis solùm, sed etiam in ætate perfecta, & grādi cōstitutis horrificas per somnum imaginationes fieri obseruatum est, cum & multi, & vitiosi humores ventriculum, & ipsius os præcipuè grauarent, atque morderent. Rei autem, de qua loquimur, causam cum Aristotele aquarum exemplo patefacere possumus. Quemadmodum enim simulachra, quæ cernuntur in aqua immota, integrè, & clarè videntur, ex quo Vates:

Non sum adeò informis, nuper me in littore vidi
Cum placidum ventis staret mare

Quæ verò commota aqua apparent, mutilatè, & confusè cernuntur, ita profectò si à vaporibus, aut paucis, aut omnino placidis imagines imoueantur, somnia tum quieta fiunt, veluti turbulenta, monstruosa, ac distorta, vbi à vaporum multitudine sursum in caput elata agitantur. Hęc igitur insomnia, si alicui sæpius eueniāt, Epilepsiam nunciare ex iam dictis fit rationi consentaneum.. Capitis dolor, si diutius aliquem, nedum comitiali vitio obnoxiū

acriter

acriter feriat, Epilepsiam accersit, vt non modò signum, sed etiam causa huius ægritudinis esse possit. Dolor enim caput totum adeò afficit, imbecillumq; reddit, vt naturales eius vires prosternat, quibus deiectis, permagna superfluæ humiditatis copia in capite cumulatur, quæ ventriculis impertita comitialem parit, vt etiam aliquando apoplexiam. Doloribus enim commune est prohibere mēbra a suis operationibus, Gal. auct. 2. Progn. Com. 71. Verùm capitis dolor, qui Epilepsiam primigenio cerebri affectu constitutam antecedit, ab humorum copia oritur, vt inde elici potest, quòd talis dolor grauitatis sensum inuehit, quem persentire Epilepticos à capitis repletione vnusquisq; nouit, ac Paulus etiam testatur, dum addit: eiusq; repletio continua. Quia tamen qui a plenitudine infertur dolor per se fortis admodum non est, qualis a comitialibus aliquando persentiri solet, dici forsitan potest, non a copia solùm humorum gigni, sed a frigiditate simul humorum copiæ adiūcta. Permagno etiam capitis dolore excruciari visi sunt Epileptici abscessu, vel aliquo alio vitio in cerebro existente. Cuius rei gratia liceat mihi quæso hoc in loco paulisper immorari, historiamque iuuenis, ad cuius curationem accersitus ipse fui, in apertum breuibus proferre. Venetijs igitur vir quidam in ætate florenti constitutus, post acerrimum dolorem, quem in capite circa musculi temporarij sinistrę partis regionem diutius pertulit, in miserandos Epilepsiæ insultus, quales ego nunquam vidi, nec audiui, prolapsus est, vt vel octo supra viginti vicibus die ante vigesimam quartam, quæ illi fatalis fuit, a tam horrifico symptomate aggressus fuerit. Quo emortuo cum caput eius secandum a consanguineis exorassem, vocatus fuit Iacobus à Vidua anatomes admodum peritus, qui diligenter capite reserato, statim ad membranas se contulit. Vbi primùm dura matre detecta animaduersum est, illam vnà cum pia, ab ea parte, quæ è directo musculo respondet, per quandam veluti callosæ carnis portionem coniungi, adhærescereque, ablata autem pia meninge deprehendimus cerebri substantiam subter membranarum coalitum euidens satis abscessus initium pati, ex quo tetrum aliquem vaporem in cerebri ventres penetrasse rationi consentaneum fit, cuius causa Epilepsiam per consensum ab ea parte incurreret. Nulla enim ferè humiditas in ventriculis reper-

ta est, exiguaq; admodum cùm decidebat, ex ore spuma exibat, quamuis magnis insultibus me vidente concuteretur. Hinc fortasse dolor ille diuturnus vitio potius membranarum, ob internatum callum, quàm vel ob plenitudinem humorum, vel aliquam frigiditatem in cerebro existentẽ gignebatur. Vtcunq; tamen sit de causa doloris, sat est nobis iuuenem patientem post acerbum capitis dolorem in comitiale malum incidisse, vt talis capitis dolor perseuerans Epilepsiam præsagire meritò credatur, quemadmodum etiam eiusdem membri repletio continua, in qua quidem ab humorum copia grauari caput ipsum significatur. Repletio enim materiei, præsertim pituitosæ, aut melancholicæ, qua inter humores nulla grauior, ponderosiorue existit, sensum grauitatis affert, a qua in comitialibus dolorem plerunq; fieri dictum est. Continuæ verò repletionis causa, capitis videtur esse imbecillitas, propter quã vel ex leui occasione abundè repletur humoribus, aut ibi genitis, aut in illud tanquam in imbecillam partem transmissis, ob quam plenitudinem fiunt grauitates tendinum, repletiones, ac distensiones venarum colli, hebetudines, atque vertigines, quę omnia Epilepticum malum anteire tradit Aretæus 1. De caus. & sig. acut. morb. Ob iracundiam maximè pallor faciei. Ex cutis colore præpollentis cuiuslibet humoris speciem deprehendi, docuit ante omnes Hippocrates post quem Galenus 1. Aph. Com. 2 & 4. De sanit. tuen. hæc protulit verba. At verò ex humoribus, qui redundet, ex colore conijcere licet. Color enim in cute similis efflorescit humoribus contentis, nisi intrò refluxerint. Quorum quidem imitatione Auicenna 2. 1. doct. 3. cap. 3. Mixti, inquit, colores mixtos quoque præseferunt humores, & is superat, cuius color superior est. Colorẽ autem intelligimus cum Galeno c. 50. Art. med. quem totius corporis habitus, in illis maximè partibus, quæ primæ oculis subijciuntur, repræsentat. E facie autem de vniuersi corporis habitudine in primis coniecturam inire solemus, vt etiam de omnibus, quæ introrsum in animo latitant, ideoq; non temerè additũ est a Paulo faciei, iuxta illud Hippocraticum: Oculi vt valent, sic & vniuersum corpus. Quò respiciens ego quoque quodam in capite mearum Ephemeridum, quas olim ferè puer, & antequam grauiora Medicinæ studia degustassem, in lucem emisi, pudoris sedem in vultu,

& præ-

& præsertim in oculis collocandam esse demonstraui. In facie enim, quæ in internis negotiantur veluti in quodã speculo repræsentantur, animaq; cum totum sanè corpus teneat, in facie multò euidentius se prodit. Sic enim cordis affectus iram, timorem, mæstitiam, & hilaritatem pars illa declarat, vt non citra rationem humani corporis platea vocetur ab Ecclesiastico cap. 12. Apud Isaiam quoque, si rectè memini, legitur: Et aspectus vultus eorum respondet eis. In eo namq; sensuum omnium instrumenta locata sunt, omnisq; ad sentientem animam pertinens negociatio elucescit. Quare Pythagoras auditorum animos, & ingenium ex vultu conijciebat, cuius partis mutationes Medici in morbis diligenter intuentur; notaq; omnibus est Hippocraticæ faciei descriptio. Si ergo, vt redeat oratio, vnde digressa erat, color, & præsertim faciei delitescentem prodit humorem, pallidus sanè, qui solet esse excandescentium color, biliosum, a quo ira, significabit. Inter humores enim bilis sola citrinum illum, ac pallidum colorem præsefert, quem Galenus fieri vult ex permixta aquoso excremento pallida, & amara, & flaua bile; de Vic. acut. Com. 2. 22. nempe flauus humor quantum a rubro in albiorem secedit, tantum a flauo pallidus; licet eidem Galeno Epid. Com. 1. fluua bilis nõnunquam pallida dicatur. Comitiales igitur cum facie palleant, in iramq; prorumpant, biliosi humoris prædominium habent, merito cuius in hoc symptoma incurrunt. Id quod superius disputatis omnino reclamat. An quod, vt ex Gal. colligitur 4. de San. tuen. c. 7. non quiuis in cute efflorescens color prædominantis corpori humoris nota existit? sed tunc solummodo fuerit, cum nec ambientis violentia calidi, frigidiue, nec vlla animi subsit affectio. Ob hæc enim vel in cutem violentius irruunt humores, vel intrò se recipiunt, vt qui color tunc in cute cernitur, nequaquam inspici debeat a Medico: non enim semper vera dicunt colores. Vnde etiam perperam nonnulli de simplicium, & compositorum medicaminum facultate, ac viribus argumentum a colore ineunt, existimantes quæ medicamenta alba sunt, refrigerandi vim habere, quæ verò nigra calefaciendi. Nam contrarium in plurimis animaduertere licet, vt in albo pipere, calce, & veratro albo ex vna; niue, cerussa, & lacte ex altera, quæ simul omnia coloris sunt albi, & candidi, viribus autem

tem

tem vel maximè pugnant; quam repugnantiam sensus ipse diiudicat, vt exemplo niuis, & calcis docuit Galenus De simpl. med. facult. lib. 1. c. 2 Quamobrem vt color haud semper verum dicit ijs, qui aut alicuius humoris corpori prædominantis, aut etiam medicaminum tam simplicium, quàm compositorum naturam inquirunt; ita pallidus faciei color in iã iã passuris Epilepticam inuasionem, non biliosi humoris eorum corporibus dominãtis nota euadet, sed alia potius de causa fiet, ob iracũdiã scilicet, in qua præ sanguine ad intima, & cor in primis reuocato, facies decolor remanet, pallidaq; impropriè vocatur, quod fortasse voluit Paulus, nisi aliquis contendat, in iracundia bilẽ efferuescentem similem sibi in vultu colorem inducere. Sed qua de causa Epileptici irascuntur, cum in natura pituitosos, aut melancholicos, quali plerunq; sunt comitiali morbo obnoxij, vix ira cadat? In omnibus, qui irascuntur, duo sunt notatu digna, alterũ est feruor quidã caloris ex ebullitione sanguinis in corde, alterum vlciscendæ iniuriæ cupiditas. Quicunq; enim irascitur, ex offensa aliqua irascatur oportet, vnde nocendi appetitus illicò iratum inuadit. Cum igitur comitiales ab aliorum consortio, vtpote detestabili morbo affines, arceri, omnibusq; hominibus contemptui se esse cognoscant, ingenti quodam animi dolore affliguntur, cuius vlciscendæ iniuriæ cupiditate maxima tenentur in eos, a quibus se se offensam passos esse iudicant. Hoc autem iram verè, ac propriè non esse, sed cum ira potius aliqua ex parte conuenire, ad eamq; accedere, nemo non fatetur. Impropriè itaque irasci dicuntur Epileptici, cum id illis accidat ob doloris ex contemptu percepti puniendi voluntatem. Inordinatus linguæ motus; nonnulli ipsam quoque commordent, postremum est Paulo signum, quo imminentem Epilepsiam præsagit, cuius quidem causam haud arduum erit adinuenire, si prius dixero inordinatum linguæ motum illud idem prorsus esse, quod Hippocrates incontinẽtem linguam appellat 7. Aph. 40. hisce verbis. Si de repente lingua incontinens, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum. Vbi Galenus incontinẽtem linguam vocari refert, aut infirmam, incertam, ac titubãtem, adeò vt inexplanatam, nec integrè dearticulatam vocem edat, aut immotam, & omnino solutam; cuiusmodi Epilepticis fieri quotidie

cerni-

cernitur. Vnde verò id ipsum proueniat, minimè ignorabit is, qui, quo pacto a cerebro linguæ motus accedat, optimè teneat. Plenissimè autem hanc rem ipsam docuit Galenus 4. de Loc. aff. 2. ex quo apertè constat mouendi vim linguæ aduenire a septima neruorum, qui a cerebro oriuntur, coniugatione, haud longè a spinalis medullæ initio; nam ex ipsa anatome luce clarius apparet neruorum a cerebro processus ad faciem quidē a parte eius anteriore, ad partes verò totius animalis sub facie omnes, ab altera parte, nempe posteriore fieri. A qua etiam eorū neruorum, qui ad linguæ musculos veniunt, coniugatio procedit, quibus ipsa motum ab electione perficit. Non abs re igitur cùm anterior duntaxat cerebri pars afficitur, sola linguę motio vitio carebit, reliquæ verò faciei partes omnes in altera parte dextra, aut sinistra, & sensum, & motum ab electione amittent. Quamobrē causa cur inordinatū linguæ motum comitiales patiantur, nimia erit cerebri humiditas, quæ neruos, & præsertim posterioris eius partis humefacit, quominus lingua per suos musculos ab electione moueri possit. Vnde inordinatè mouetur, qua etiam de causa fit, vt eam plurimi commordeant, id quod eo potissimùm tempore accidit, quo iam defatigātur a symptomate, cum in eo musculi tam linguæ, quàm vniuersi corporis præter ordinem, atque naturam moueantur. Quantum verò ad aurium tinnitum, sibilumve spectat, ea prorsus ratione comitiales casus præcedit, qua etiam vertigo. Ille enim similiter fit a flatulento spiritu, qui aut a cerebri corpore, aut a ventriculo originem trahit, qui dum quietum illum aerem in auris cauitate congenitum, quod Aristoteli sensorium est auditus lib. 2. de Part. anim. c. 10. attingit, ipsumq; dimouet, plenas reddit sonoribus aures. Secus tamen Galenus 8. de Vsu par. cap. 6. & cum eo Auer. lib. 2. Coll. qui volunt neruum a cerebro ad aures demissum organum esse auditus, eo quia aer non sentit: Quidam tamen è iunioribus vnicuiq; sensui duo inesse sensoria, quorum vnum recipiat, alterū verò dijudicet, ostendere nituntur. Obtulit se se curandum mihi Venetus mercator, qui continuo aurium tinnitu detinebatur, quo aliquando ingrauescente in nescio quos vertiginosos casus prolabebatur, qui Epilepsiæ incipientis naturā sapere mihi videbantur, quod quidem non aliunde proueniebat, quàm ab adaucta in cerebro

bro

bro humidiori illa materia, a qua diminutus illius partis calor flatulentum spiritum tinnitus causam excitabat, eaq; cerebri ventribus medio, aut postremo impertita. De vocis tarditate quid sodes aliud proferam, quàm quod superius in linguæ motu inordinato allatum fuit? quod etiam intelligi omnino debet de vniuersi corporis torpore. Arguunt enim ambo nimiam neruorum principij humectationem; ob quam neq; lingua, neq; corpus totum liberè, & expeditè proprios motus edere valent. Verùm hæc ipsa ijs tantùm Epilepsiam præsagire posse videntur, qui a pituitoso humore tale symptoma patiuntur. An verò etiam linguæ incontinentia, & pars aliqua veluti stupore attonita morbum iam iam venturum prænunciet ijs, quibus morbi causa est niger, aut melancholicus humor, non adeò clara, apertave res est. Quapropter non festinanti cursu percurrenda sunt, quæ a Galeno, ac Philotæo afferuntur in explanatione illius Aphorismi, in quo ita loquitur Hippocrates 7. Aphor. 40. Si de repente lingua incontinẽs fiat, aut aliqua corporis pars attonita stupeat, signum est melancholicum. Fit nanq; obstructio sæpe numero circa apophyses neruorum, quæ feruntur ad musculos linguæ, manuum, aut alterius partis, præ qua quidem cum non amplius suppeditetur facultas, amittunt sensum, & motum lingua, & manus, quarum partium in hunc modum affectarum, hanc quidem stupore attonitam, illam verò incontinentem vocat Hippocrates. Parui verò refert, si quis dicat alias etiam corporis partes, præter manus, posse intelligi ab Hippocrate. Qua ratione autem linguæ incontinentia, & partis alicuius stupor melancholiam prænunciẽt, & consequenter ijs Epilepsiam venturam præsagiant, qui tali vitio humoris nigri causa obnoxij esse solent, cum neutrum symptoma prædicta efficere posse videatur, ex Galeno ipso colligitur, qui scribit, quòd quemadmodum in quartana febre succum melancholicum ipsius circuitus causam esse dicimus; sic etiam dictarum affectionum linguæ scilicet incontinentiæ, & paralysis partis eundem esse auctorem dicamus oportet. Fieri siquidem potest, vt propter humoris crassitiem tales consequantur affectus, quales ex crassa, lentaq; pituita ortum habent. Neutrum igitur humorem absolutè melancholicum, aut pituitosum esse dicemus, sed pituitosum, & melancholicum simul.

Nox,

Nox, quæ morbi inuasionem præcedit, comitialibus non paruæ molestiæ esse solet, quod quidem ijs etiam cōtingere obseruamus, in quibus futura ægritudinis iudicatio expectatur. Hanc enim antecedens nox difficilis est. Ideo Hippoc. 2. Aphor. 13. Quibuscunq; crisis idest iudicatio fit, ijs nox grauis ante accessionē, quæ subsequitur, leuior magna ex parte existit. Accidit enim naturæ quod athletæ, aut militi cum aliquo certaturo; nam vt hic impendente certamine pertubatur, & prius rectè accingitur, cum secum cogitauerit, qua ratione inuadendus, vel declinandus sit hostis, ita natura prius turbatur, excitatq; suas ipsius vires ad expellendam, & alterandam materiam morbum facientem, & hac de causa labotur. In nocte verò magis, quoniam eo tempore non sine magna molestia somnus abrumpitur. Onirogonos demùm hoc est venereus ille somnus, in quo aliqua cum oblectatione semen elabitur, antecedens fit Epilepsiæ, vt etiam furoris, Græci maniam vocant, aut cuiuscunq; similis morbi, quoniam, vt prodidit Cælius Aurelianus lib. 5. cap. 7. Chron. vexationem ostendere probatur, atque præmoueri corpus, siue prætangi accessione ventura. Quibus omnibus non negligenter expensis, ac enarratis, ad ea mox signa migrandum esset, quæ comitiale malum consensus gratia à ventriculo, alijsq; partibus genitum præsignificant, sed antequam ad hæc ipsa descendam, quibus notis deprehendatur vter humor pituitosusne, aut melancholicus Epilepsiam per essentiam genuerit, in proxima Lectione pro viribus patefaciam.

Vter humor pituitosusne, an melancholicus Epilepsiam genuerit, quibus notis deprehendatur. *Lect.* XXV.

NITIVM benè medendi à causarum morbi cognitione desumendum esse Medicorum nemo non fatetur. Causis enim cognitis, ac amputatis, vnà etiā morbi rescinduntur. Cum verò causæ corpus alterantes, sanitatemq; corrumpentes in externas, ac internas diuidantur; vix credam posse fieri, vt absq; intrinsecis exteriores quidquā efficiāt. Loquor autem de extrinsecis corpori necessariò occurrentibus, quæ vel

auctore Galeno in Ar. med. per alias causas medias, quæ intrinsecæ sunt, corpus immutant, sanitatisq; habitum corrumpunt. Sunt hę autem humores quatuor, elemenra secunda nostri corporis a Galeno de Nat. hum. com. 1. ab Aphrodiseo hominis materia nuncupati, sanguis, dico, pituita, geminaq; bilis, qui humores a forinsecus incidentibus promoti affectiones pariunt, hoc asserente Hippocrate de Morb. hisce verbis. Morbi quidem vniuersi fiũt ex his, quæ in corpore insunt, tum à bile, tum à pituita, ab externis laboribus, vulneribus, & a calido, & supercalefaciente, a frigido, & superfrigefaciente, a sicco, & superexiccante, & ab humido, & superhumectante. Et bilis quidem, ac pituita vnà cum nascentibus gignuntnr, & sunt in corpore aut plus, aut minus. Morbos autem exhibent partim a cibis, partim a potibus & similibus. Quomodo verò humores in nobis gignant morbos, hinc disci facilè potest, quòd quemadmodum sanus homo est, dum quatuor humores, vnde vniuersa eius natura constat, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperati sunt, ita è contrario cogitur ægrotare, dum aut copia, aut facultate symmetriam non seruant. De priori modo loquitur Galenus in Introduc. 13. dicens: Sanus homo est primis, vnde constat, elementis, & secũdis, vnde formatus est, quatuor humoribus, tum quantitate, tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis. De posteriori, ac priori simul Hippocrates lib. de Nat. hum. per hæc verba. Corpus hominis habet in ipso sanguinem, pituitam, & duplicem bilem, flauam scilicet, & atram. Atque hæc sunt ipsius corporis natura, atque per hæc ægrotat, & sanus est. Sanus quidem maximè est, vbi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, cum facultate, tum copia, & vbi maximè permixta fuerint: ægrotat autem cum horum quid minus, aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, nec fuerit reliquis omnibus contemperatum. Quamobrem cum morbi ferè omnes pro efficiẽte causa, de qua potissimùm solicitus esse debet Medicus, quatuor habeant humores ex his, quæ intra corpus assumuntur, progenitos, & a me superius, vbi de causis Epileptici affectus agebatur, ex Galeno, & alijs abundè ostensum sit, pituitosum, ac melancholicum humorem causas esse efficientes illius ægritudinis per essentiam ortæ, vter amborum humorum af-

fectionem progignerit,diligenti cura per sua signa inquirendum est. Variat enim curatio pro varietate humoris morbum producentis. Ideo qui alium a peccante in corpore humorem cathartico euacuant, præterquam quod causam, & consequenter affectũ minimè tollunt,in maximum etiam vitæ discrimen patientem deducunt .Qua in re legite Galenum ad Hippocr. Aphor. 2.lib.2.& lib.4. Aphor. 2. Vt igitur a pituita,a qua frequentius affectio huiuscemodi prouenit, exordium sumam,inita coniectura ex sensibilibus,per quæ intelligibilia apprehenduntur, excedentem in corpore pituitam arguetis ex albo colore in toto patiẽtis habitu apparente. A colore enim delitescentium in corpore humorum cognitio desumitur: nam color similis in cute efflorescit subiectis succis,nisi in profundum recesserint, aut in ipsam cutem violẽtius irruãt; Quare si quispiam ad Epilepsiæ obnoxium accitus anceps, dubiusve sit de humore morbum producente,attentè inspiciat,an patientis corpus ad album, candidumq; vergat, an sit comitialis ad somnum procliuis,& de capitis grauitate, vt etiam mentis,corporisq; pigritia conqueratur. Hæc enim abundantis pituitæ indicium afferunt, vt similiter mucosa narium excrementa, ructus acidi,quando nimirum in ventriculo superfluitas adest. Ad quam quidem dignotionem facilius assequendam confert non parum ætas, ac temperamentum,anni tempus, quod præsens est,regio in qua degit æger,eiusdem studia, & victus ratio. Hæc enim omnia inspiciẽda sunt a Medicis,qui exuberantis in corpore humoris indicia perquirũt,in his pręcipuè, in quibus humores retrocesserũt, & non sunt æqua portione per totum corpus diffusi. Quantum enim ad ætatem spectat, cum quatuor humores, inquit Soranus, per quatuor ætates dominentur, in pueritia pituitosus vnà cum parte sanguinis vsque in annum decimum quartum, post quod tẽpus incipit pubertas, dominatur. Ideo Hippocrates De vic. rat. Puer calidis,& humidis temperatus est,quia ex his cõstitutus est, & in his incremẽta accipit: humidissima igitur,& calidissima sunt corpora proxima generationi, & augẽtur quamplurimum, & quæ his proxima sunt eodemmodo. Puerorum,ait Galenus ibidem Com. 7.ætatem par est esse humidam, quòd incrementum incidere in aliud temperamentum possit nullum. Proinde etiam lectum

est

est apud Albertum magnum 2. De an. trac. 2. c. 6. augmenti tempus in ætate puerili potissimùm vigere, propter vicinitatem quam habet cum tempore suæmet origjnis, quæ ex calido est, & humido. His adde inordinatam viuendi rationem, qua pueri ipsi vtuntur, nam præterquam quòd edaces sunt, imò helluones, à cibo etiam ludentes, prosilientesq; mouentur, vnde crudis humoribus abundant, & crudas etiam vrinas emittunt. Concoctio nanque fit corporis, vt etiam animi quiete. Multis humiditatibus abundant senes, dispari tamen causa, & ratione. Ideo enim senes pituitosa excrementa congerunt, quoniam alteratrix illorum facultas ingesta alimenta debiliter concoquit. Quare in ipsis per accidens multa fit humiditas, non proprij temperamenti ratione, quemadmodum in pueris. Senectus enim natura frigida est, & sicca. Hinc vigiles senes, quod eorum humiditati repugnat; quam rem doctè more suo enarrat Alexander Aphrodiseus in Probl. cum scribit senes excrementis abundare, & nihilominus vigilijs affici: Illis quidem abundare tradit, quia frigidiores sunt, & debiliores, & ad concoquendum ineptiores prę longi temporis spatio reddun tur. Vnde in eorum corporibus foramina, & meatus excrementis redundant. Vigiles verò sunt, quia sicciores parte corporis solida efficiuntur. Quomodo autem senectus humida, & sicca dicatur, docet Galenus De vic. rat. Com. 7. & 2. De temp. 2. Ex his ergo inferri quidam volunt tam senes, quàm pueros posse comitialem morbum pati. Rem hanc superius explicaui in fine lib. 2. vbi quærebam cur pueri Epileptici, senes verò apoplectici magis euadant. Quod verò pueri, antequam pubertatis annos attingant, comitiali morbo obnoxij plerunq; sint, experientia docet, & Hippocrates ipse, qui talem affectionem in pueris obortam, pubertatis ingressu vt plurimum in ijs desinere testatum reliquit. Quamobrē si patiens oblatus puer adhuc existat, de humore Epilepsiam producente certam ferè, ac indubitatam ab illius ætate coniecturam inire omnino poteritis; idem præstabit auxilium temperatura ipsa. Molles enim, candidi, & obesi pituitosum corpori humorem dominari significant; tali temperamento præditæ sunt mulieres plerunque, quæ idcirco Epileptico affectui propensiores, quàm viri forēt, iuxta illud Galeni. 1. De dif. feb. corporis passuri habilitas

magnam

magnam in ægritudinum generatione partẽ obtinet, nisi per vterum veluti per cloacam singulis mensibus excrementa deponerẽt. Sed qui alicuius temperamentum ad vnguem nosse cupit, vt per illud in exuberantis humoris cognitionem facilius deueniat, quoniam humanum corpus, vt ei plures facultates, functionesq; conueniunt, ita plures partes dissimili modo temperatas omnino possidet, ex vna illarum partium temperie coniecturam facere de toto corpore non debet, sed adeundæ singulæ sunt, æstimandumque quo temperamento ventriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per se vnaquæq; seorsum sit. Ita enim de vniuerso hominis temperamento probabilius iudicium feretur. Quemadmodum enim totũ nihil est aliud, quàm suæ partes vnitæ, ac simul sumptæ, sic temperamentum totius nihil aliud est, quàm temperamenti partium omnium vnio. Sed quia cuiuscunq; partis substantiam, atque temperiem velle scrutari, longum nimis foret, ad cerebrum in primis, cor, & iecur mens ipsa dirigatur, a quibus cum omnium animalis partium temperiei, tum etiam corpori prædominantis humoris probabiles notæ desumũtur; si hæc enim membra in aliquo ad frigidum, & humidum inclinare signis a Galeno traditis in Ar. Medic. deprehendetur, in illius corpore frigidum, & humidum humorem, qualis pituitosus est, peccare constanter affirmandum. Ab anni tempore etiam manifesta sumuntur indicia humoris superabundantis. Communis est enim Medicorum omnium sententia, quam vnicuique facile est videre apud Hippocratem lib. De nat. hum. vere sanguinem, æstate bilem, autumno melancholiam, hyeme pituitam crescere, & corpori prædominari. Quare si hyeme aliquis hoc morbo corruat, aut etiam temporis constitutione, quæ hyemis naturam præseferat, nempe quæ frigida sit, & humida, ex hoc pariter asseuerabitis pituitam potissimùm esse huius morbi causam. Rarò enim visus est, in quo per æstatem abundet pituitosus humor, sicuti per hyemem bilis flaua. Vere etiã pituita in corpore adhuc valida manet, vt ait Hippocrates loco adducto, iuxta illud eiusdem Hippocratis 3. Aphor. 13. In pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt febres longæ, Epilepsiæ, & apoplexiæ. Quomodo autem in hyeme, quo tempore ventres ob caloris antiperistasin calidissimi sunt, pituita frigidissimus humor

Y adau-

adaugeatur, non vno in loco plenissimè docuit Galenus, non modò in Com. Aph. 15. lib. 1. sed etiam De nat. hum. Com. 1. tex. 37. Regionem simul varios parere humores, hominumq; temperamēta immutare, & consequenter etiam mores, Hippocratis est sententia De aere, aquis, & locis, quam Galenus tercentis in locis commēdat 2. De virt. nat. in lib. Quod animi mor. sequunt. temp. corp. & alibi sæpè. Quod pariter fatetur Arist. ipse 14. Probl. Ideo iure Hippocrates in morbis longis terram mutare præcipit 6. Epidem. vt etiam præsenti morbo detentis 2. Aph. 45. Loci nanque mutatio maximo persæpè est Epilepticis auxilio, quando nimirum in calidiorem, ac siccioren locum migrant, quicunq; pituitæ vitio Epileptici fiunt. Verùm non per se regiones, & loca corpora immutant, sed aeris, pro regionum varietate, alterati ratione, quam rem superius quoque docuimus. Hinc discatis non immeritò apud Galenum De cur. rat. per sang. miss. aeris temperiem in tempus, & regionem distributam fuisse. Quærenti ergò an pituitosus humor Epileptici casus efficiens existat, conferet non parum inter alia considerare nùm regio, vel locus, in quo patiens degit, frigidæ sit, ac humidæ naturæ, cuiusmodi est pituita ipsa; augetur enim quilibet humor a simili. Certissima abundantis in corpore pituitæ indicia deprometis tum ex patientis studijs, vt si ociosam, ac sedētariam vitam degat; hic enim pituitosum acceruare succum solet, tū verò ex ipsa viuendi ratione, præsertim cibo, & potu, ex quibus tāquam ex humorum materia consueuit Galenus lib. De plenit. lib. 3. de Loc. aff. Catatop. 10. redundantis succi notas excerpere, vt in dignoscendis plethora, & cacochymia, sanguine melancholico, & ischiade. Quod certè multa cum ratione fieri dicēdum est, cum in omnibus talis existat sanguis, quale est, quo vtitur, alimentum, quod propterea magnam corporis mutandi vim obtinere cuncti liberè fatentur, Galenus verò 3. De sympt. caus. 3. & 3. De temp. 2. vbi dixit: Cibus, ac potus naturam aduentitiam efficiunt, maximè quidem in ventriculo, cum hoc verò, & in alijs partibus. Ad quam alimenti vim, & facultatem respiciens Hippocrates hæc ipsa memoriæ mandauit lib. De carn. & alim. facultas alimenti peruenit & ad ossa, & ad omnes partes, & in neruum, & in venam, in arteriam, in musculum, in pelliculam, in carnem, in pinguedinē,

in sanguinem, in pituitam, in medullam, & cerebrum, & spinalem medullam, & interanea, omnesq; ipsorum partes, & sanè etiam in caliditatem, & spiritum, & humiditatem. Quare si comitialis potu, & alimentis vsus fuerit, quæ pituitam gignendi vim obtineant, quali natura sunt frigida, humidaque, & plerunq; etiam crassiora cibaria, meritò conijcere poteritis illum a pituitoso succo Epilepsiam pati. A spuma deniq; Epilepticis circa os ipsum fluctuante haud irrationabiliter deprehendi potest, a pituitoso humore symptoma progenitum esse. In quibus enim ab accessione correptis multa, crassaq; circa os spumosa apparet materia, his morbus a pituita originem trahit; nam etsi in alijs etiam Epilepsiæ generibus spuma fit, causis paulò inferius adducendis, verisimile tamen est multò maiorem fieri in his, quorum cerebrum pituitoso excremento magis abundat, quale omnino est patientium id mali genus pituitæ vitio. Hæc de pituitæ, seu potius Epilepsiæ pituitosæ notis dicta satis erunt. Accedo ad ea signa, quæ melancholicum in corpore humorem abundare, & ab eo consequenterEpilepticum symptoma oriri demonstrant. Si patientis igitur color ad nigredinem tendat, nigrum in corpore succum peccare asserēdum est, eo quod quæcunq; exusta sunt, nigriora fiunt, talis autem inter humores est melancholia, licet ea magis, quæ atræ nomen subit. Si terrore inter dormiendum, tristibusq; imaginationibus afficiatur, si vigiliæ potius, quàm somno deditus, a melancholia Epilepsiam illum pati affirmari potest. Cuius etiam humoris prædominium ostendunt eiusdem patientis tēperatura, ætas, & reliqua iam enarrata. Nam macri, & hirsuti, nec non quibus latæ existunt venæ aptissimi sunt, vt huiusmodi in ipsis humor cumuletur. Habent enim hi iecur ad generandum hunc fæculentum humorem per quam aptum, quibus propterea nisi lien validior insit, vt, quicquid de illo generetur, ad se trahere valeat, necesse omnino est, eorum corpora atro humore abundare. Inter ætates maximè atra bile detinetur, quæ est a vigesimoquinto anno vsq; ad quadragesimumquintum, hoc asserente Hippocr. De nat. hum. circa finem. Qui tamen videtur quoquo pacto contrarium affirmasse, dum de apoplexijs loquens ex sola atra bile genitis, ita scribit 6. Aph. 57. Apoplexiæ maximè fiunt a quadragesimo anno vsque ad sexagesimum. Responderi

forsitan posset quòd quemadmodum in æstate melancholicus humor adaugetur, ob exustionem in humoribus factam ab aeris calore, cum tamen morbi à melancholia in autumno maximè fiant, ita etiam in iuuenili, ac vigente ætate, cuius initium est vigesimus quintus annus, terminus verò trigesimusquintus, atri, seu melancholici humores ab intenso illius ætatis calore coaceruentur, qui nihilominus effectus suos pariant, non in ipsa iuuenta, sed in primo senio, nempe à quadragesimo anno, vsque ad sexagesimum, quæ ętas autumno naturæ proportione respondet. Haud nego tamen tam in autumno ipso, quàm hac in ętate aliquã humoris melancholici portionem gigni. Quantum ad anni tempus, quis ignorat morbos a melancholia pendẽtes in autumno potissimùm promoueri? ita vt, si Epilepsiæ obnoxius hoc anni tempore maximè ab illa corripiatur, dicendum sit, ab atro potius, quàm vllo alio humore id ipsum produci. Sed si attentè perpendantur quæ prolata sunt a Galeno in Aphorismorum Com. lib. 3. Com. 22. asserendum omnino est, in autumnali tempore nõ tantum ijs, qui ab atro, nigroue humore Epileptici sunt, istud symptoma contingere, verũ & ijs quoque, qui pituitosi humoris culpa comitiales euadunt. Explicans enim quamobrem Medicinæ parens sapientissimus exarauit in autumno Epilepsiam generari, causam refert non in humorem melancholicum illo tempore redundantem, sed potius in repentinam illius tempestatis in contrarium mutationem; nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis, atque matutinis, & vespertinis frigus exuberat, nihil autem æquè Epilepticas accessiones gignere atque huiusmodi mutatio potest. Ab hoc eodem melancholico humore excitatam esse comitialem inuasionem regio pariter ostendit, quæ quidem calida sit, & sicca. Talis enim regio atros, melãcholicosq; humores progignit. Vnde verisimile fit melancholiæ vitijs patere magis Arabes, Mauros, Syros, & Indos, qui omnes feruida incolunt loca, quàm obnoxij sint Galli, Britanni, Scythæ, Thraces, atque Germani, qui gelidis in locis habitant. Quare vt in illis comitiale symptoma ex melancholia, ita in his ex pituita magis fiet. Ideo cuilibet ipsorum mutatio in locum contrarijs qualitatibus affectum mirum in modum ad morbi liberationem conducet. Ex Epileptici verò studijs colligetis etiam an

melan-

melancholicus humor affectionem progignat, nempe si motnri, ac labori deditus fuerit. Labor enim melancholicum gignit humorem, præsertim si fuerit diuturnus. Quanto etenim longior, tanto erit ad atram bilem generandam magis idoneus. Omnis namque localis metus (ad quem labor, & exercitium reducitur) calefactiuus est, ea prorsus ratione, quam apud Aristotelem vidimus 1. de Cælo, & Mun. Nimirum, aut quia adducit calefaciens, vt cæli motus astrum supra hemisphærium: aut quia per confricationem, aut concitatam medij diuisionem producitur. Quæcunq; autem in nostro corpore calorem adaugent, hæc ad atræ bilis generationem corpus ipsum aptissimum efficiunt. Demùm ex viuendi ratione, præcipuè verò ex cibo, & potu, si melancholicum humorem gignendi facultatem habuerint, indubitata ferè coniectura assequi possumus a tali humore morbum hunc progenitum esse. Quænam autem sint cibaria atrum humorem aceruantia in Therapeutice abundè satis ostendetur. Interim legatis Galenum 3. De loc. aff. cap. 17. Ex his ergò omnibus, non modò in comitiali, sed in omni alio morbo, diligenter expensis, ac examinatis, efficientem causam non difficulter inuenietis, qua cognita, & ablata vnà etiam morbi ipsi auferũtur.

De signis Epilepsiæ a ventriculo, cæterisque corporis partibus progenitæ. *Lect.* XXVI.

AGAMVS iam quæso, studiosi Adolescentes, de signis, quæ comitiale symptoma consortij lege non à ventriculo tantùm, sed ab alijs etiam corporis partibus genitum prænunciant. Magni siquidem refert priusquàm ad medica præsidia accedamus, non ignorare num affectio in cerebro per se sit, an verò ipsi aliunde communicetur. Cuius quidem rei vniuersalis aliqua nota inuestiganda est, antequam ad particulares descendamus. Quamobrem signum vniuersale per consensum esse Epilepsiam, actiones erunt cerebri haud profectò ita vitiatæ extra accessionem, vt in Epilepsia fit in cerebro per essentiam genita. Consensus enim propriam cerebri intemperiem, qua animales functiones omn s

magnopere oblæduntur, per se non procreat. Exordiar autem inter particularia, a signis, quæ malum per consensum a ventrilo factum significant, eaque referam ex Paulo lib. 3. cap. 13. ex Auicenna c. de Epilepsia, & Galeno 5. de Loc. aff. 5. Hæc igitur sunt palpitatio ipsius ventriculi, tumultus, & erosio: Insuper ex inedia, seu cibo tardius assumpto excandescunt, quibus a stomacho vitium oritur. His adde cordis tremorem, capitis dolorem peracerbum, vociferationem, rugitum, stercoris, genituræ, & vrinæ defluxionem, lenem morbi accessionem, eiusque facilem solutionem cum vomitu. Inter quæ signa recensentur aliqua communia potius, quàm huius partis peculiaria. Quare hac in Lectione propria tantùm Epilepsiæ per consensum a ventriculo expendam, reliqua suo loco. Quantum ad palpitationem, quæ est partis quædam præter naturam dilatatio, retentricis facultatis ipsius ventriculi imbecillitatem præsefert, præ qua stomachus cibos amplectitur quidem, sed cum vibratu quodam, atque tremore. Vnde concoctio debiliter peracta crassiores generat flatus, qui dum exitum quærunt, palpitationis motum efficiunt. Itaque si Epilepticum huiusmodi ventriculi symptoma præcedit, verisimile certè fit illum per consensum ab ea parte affectionem perpeti, ob quandam crassarum partium substantiam ab eodem ventriculo in cerebrum expirantem. Sed illud hoc in loco prætereundum non est, palpitationem Epileptici morbi non modò a stomacho, verùm etiam ab alijs corporis partibus, quæ dilatari, distendiue possint, originem ducentis signum nobis esse: Quam rem pariter docuit Auicenna 1. ter. trac. 5. cap. 18. cùm scripsit, palpitationem comitialis morbi in præcordijs geniti notam existere. Palpitatio enim fit, non in ventriculo solùm, sed in omnibus corporis particulis, in quibus dilatatio, distensioque accidere possunt, vt patet ex Galeno De sympt. caus. lib. & c. 2. neque enim os, cartilagoue vnquam palpitant, cum dilatari nullo modo queant, atque hanc cuti subinde contingere sæpè videmus, nonnunquam verò subiectis illi musculis. Insuper non ita rarò ventriculo, vesicæ, vtero, intestinis, iecinori, lieni, & septo transuerso accidere potest, atque omnibus, quæ distendi, dilatarique valent, ita vt tum arterijs, tum cordi ipsi contingere

vi-

videatur, aliuſque in his præter pulſum motus exiſtat. Cum itaq; tot partibus palpitatio accidat, iure merito dicitur eam eſſe notam Epilepſię ab omnibus corporis particulis diſtenſionem admittentibus emanantis, non tantùm illius, cuius eſt à ventriculo prima origo. Illud ſanè prætereundum non eſt, palpitationem quę comitiale ſymptoma per conſenſum ab hypochondrijs genitum ſignificat, a melancholicis vaporibus creari. Proinde ſcriptum reliquit idem Auicenna, quòd ſi huiuſcemodi palpitatio diutius protrahatur, aut melancholiam hypochondriacam, aut Epilepticum morbum præindicat. Hæc de palpitatione, venio iam ad tumultum, quem effici tunc Galenus ipſe teſtatur, dum in ventre fluctuant ingeſti cibi. Elicitur hoc manifeſtè ex eodem Galeno De ſympt. diff. cap. 4. vbi fluctuationes cum ſonitu retentricis facultatis non probè vndique cibos amplexantis ſymptoma eſſe docet. nam tradit quòd cum retentricis, & complectentis facultatis agendi probitas in his duobus conſiſtat, vt tum nullus ab ea locus relinquatur inter vẽtrem, & cibos vacuus, tum complectendi cum concoquendi tempore exæquetur, vel altero tantum non probè actionem obibit, vel vtroque, ſymptomataq; conſequentur, imbecillo quidem complexui fluctuationes cum ſonitu, quas Græci clydonas vocant, & flatulentiæ; Iniuſto autem complectendi tempori excretio celer, & ciborum in inferiore ventre corruptela. Meritò igitur fluctuatio cum ſonitu, quam ſub nomine tumultus Paulus ipſe deſignauit, Epilepſiam per conſenſum à ventriculo prouenire nobis oſtendit. In tali enim ſtomachi vitio rationi conſentaneum eſt copioſam flatuum multitudinem in cerebrum efferri, quæ ventres obſtruendo Epilepſiam pariat. Huius generis eroſio quoque exiſtit. Sed hæc illius tantùm, ni fallor, Epileptici caſus à ventriculo originem trahentis nota euadit, qui non a craſſa aliqua vaporoſa ſubſtantia, ſed a bilioſis, mordacibuſque ſuccis in os ventriculi confluentibus, leuemque ibi etiam continui ſolutionem efficientibus, produci ſæpè videtur, cuiuſmodi Epilepſia capiebatur Grammaticus ille Galeni 5. De loc. aff. 5. quoties nimis vehementer doceret, aut cogitaret, aut iraſceretur, aut inediam ſuſtineret. Spectat

hùc comitialis conuulsio eorum, qui a cibo serius assumpto excandescunt, quales omnino sunt picrocholi Græcis nuncupati, in quorum ventriculo, præsertim si irascantur, aut diutius, quàm illorummet consuetudo ferat, inediam tollerent, biliosi humores acres coguntur, a quibus membri illius ore sensus maximè exquisiti affecto, mordicusq; vellicato lenis Epileptica accessio inuehitur, vt constat etiam ex Galeno De comp. med. sec. loc. cap. 1. ob affinitatem nimirum, quam cum cerebro per sextam cerebri propaginem stomachus ipse contraxit. Hoc sensu intelligendus est Galenus ipse De venæ sect. contra Eras. cap. 5. cùm dicit Epilepsiam concitari ob stomachi inanitionem. Patientes id mali genus ventriculi vitio, cordis etiam tremor affligit, siue hoc dicatur de ipsomet corde, siue de ore superno eiusdem ventriculi. De vtroque enim rectè referri potest. Notum siquidem est vnicuique vestrûm tam exacto sensu præditum esse orificum ventriculi superius, vt in eius affectionibus cor ipsum affici videatur, hinc passio cardiaca, quòd καρδίαν Græci os ventriculi nũcupauerint, quoniam scilicet ipso læso, eadem ferè symptomata, eademque propemodum animi deliquia nos comitantur, quæ cordis læsionem consequi solent. Verùm non ventriculus solùm, sed pars quælibet, cui plurimus insit sensus, facultatem habet animi deliquia, & syncopas inferendi, corde ipso in consensum ducto. In digiti punctura hoc ipsum sæpius accidere videmus. Hinc velim discatis ventriculum, non quia cordi propinquus, eidem proprias passiones communicare, sed quia exactum possidet sensum. Nam quantumuis vicina pars sit, vt pericardium, ni egregium habeat sensum, huiusmodi accidentia afferre nequit. Non semel autem ostensum est vim hanc tam acriter sentiendi ventriculo accedere a sexto neruorum pari, à quo cùm primùm tum dexter, tum sinister recurrẽs vocatus neruus ad orificium ventriculi iam dictum peruenit, in multos neruulos quasi retis in morem diuiduntur, & os illud amplexantur, quam ob causam sensum tactus in superno ore ventriculi maximè vigere scriptum reliquit Galenus lib. 5. De vsu par. cap. 9. quanquam alibi 3. De loc. aff. 9. dixit non in omnibus æquè exacti sensus os ventriculi reperiri, quod sanè vt esse possit prima facie non intelligo, præsertim si de

den-

ventriculi ore loquamur, qui ſecundum ſuam innatam habitudinem ſe habeat, cum in omnibus æquè neruorum iſte conſenſus exiſtat. Addit Auicenna peracerbum capitis dolorem præſentiri ab ijs, qui per conſenſum a ſtomacho affectionem hanc pati coguntur; Cauſa huius doloris nulla, vt puto, alia cenſenda eſt, quàm vapores a ventriculo eleuati, qui vel multitudine, vel acri qualitate cerebri membranas diſtendendo, aut moleſtè feriendo, ingentem capitis dolorem producunt. Sed quoniam talis etiam penè dolor ſentitur ab ijs, in quibus non à ventriculo, ſed per eſſentiam in cerebro ſymptoma hoc generatur, alia ſigna expendenda ſunt, quibus rem certius dignoſcere valeamus. Cætera ſigna ab Auicenna poſita omittuntur, quoniam partim communia ſunt alijs Epilepſiæ ſpeciebus, partim verò per ſe ſatis clara ſunt, atque perſpicua. Hucuſque de ventriculo, ad alias mòdò corporis partes tranſeundum eſt. Prouenientem ab interaneis Epilepſiam, ob vermes in ipſis latentes, indicabunt frequens ſaliuædeflu xio, lumbricorum,& aſcaridum emiſsio,& demùm punctio in imo ventre acceſsionis tempore percepta. Signa autem comitialis caſus per conſenſum ab hypochondrijs erit eadem prorſus,quæ melancholiæ hypochondriacæ adſcribuntur,ructus nimirum audi,inflatio,rugitus,& dolor in ventre non ita breui tempore quieſcens propter materiei craſſitiẽ,quę plerunq;eſt melanchoiica,pituitoſaq;ſimul. Quandoq; etiam in tali Epilepſia perſentitur inflammatio in hypochondrijs ipſis ab humoribus calidioribus,vt bilioſis,vel alijs ibidem concluſis. Ad hæc ſcribit Auicenna nonnunquam excitari dolorẽ inter vtraſq;ſpatulas,poſt cibi tamen aſſumptionem, qui dolor a celebrata concoctione quietem adinuenit,deinde nouo cibo aſſumpto reuertitur.Quod ſanè,vt puto, accidit,quoniam in ventriculo cibus ipſe corrumpitur, a quo acres, prauiq;vapores eleuãtur,qui per œſophagum trãſeuntes ſpatulis, inter quas collocatus eſt œſophagus,dolorem inferũt. Si verò ab hepate pendeat Epileptici inſultus origo, deprehendes ex dolore & grauitate illius membri,vt ſimiliter ex leui tuſſicula ſicca,quod ſi à ſplene aderunt eiuſdem membri durities,& magna obſtructio, necnon etiam dolor,& rugitus in ſiniſtro hypochõdrio,præterquã quòd vniuerſi corporis color ad obſcurũ,& melancholicũ verget.

Signa

Signa Epilepsiæ per consensũ ab vtero desumemus ex mensiũ, aut spermatis, aut aliarũ humiditatũ, quę per pudẽda expurgari solẽt, vel omnimoda suppressione, vel etiã diminuta purgatione, quam quidẽ præcedit dolor in pectine, & in vtrisq; inguinibus, & partibus dorsi, quibus cum vterus colligatur, & grauitas in fundo ventris, aut alia demùm, si quæ sunt, quæ illius partis læsionem attestantur. Eiusdem comitialis morbi generis, quod a parte aliqua corporis mediantibus neruis originem trahit, cum duplex omnino principium existat, alterum nempe extrinsecum, quale est scorpionum, vesparum, atque id genus animalium ictu venenum iaculantium morsus, punctioue, alterum intrinsecum, vtrumque ex noxij vaporis in caput delatione cognoscitur. Tunc enim patientes sentiunt veluti auram quandam frigidam eleuari, sensimq; in cerebrum adscendere, a qua eorum oculi obtenebrantur, & mox in terram prolabuntur. Aretæus lib. 1. cap. 5. signa referens illius Epilepsiæ, cuius interna est mali origo, hæc ipsa in medium per interpretem affert. Nonnullos verò & corripit a neruis procul a capite positis incipiens, quicunque principium affectus in consensum inducunt. Itaque magni manuum, aut pedum digiti conuelluntur, vnde dolor, & stupor, & tremor sequuntur, atque in caput impetum faciunt, si & malum surrepens caput inuasit. His porro fragor quidam redditur perinde, ac si ab ligno, aut lapide verberentur, cumque ab humore surrexerunt, quædam, tanquam si ex insidijs vapulassent, commemorant; hoc sanè pacto illi, quibus malum id primò incidit, decipiuntur. Quibus verò familiare, & consuetum est, simul atque morbus in digitum impetum dedit, aut inde exortus est, vsitatos, qui adsunt, adiutores inclamant, futuràmque ab experimento calamitatem prospiciunt, obsecrant quoque, vt membra, vnde oritur, constringant, reflectant, dirigant, quin etiam ipsimet sibi ipsis affecta membra tanquam inde morbum eximentes trahunt, velluntq; atque ita sibimet auxiliantes, nonnunquam & nos ad ægritudinis notitiam impulerunt. Quòd si ab Aretæo tradita exemplo sunt confirmanda, quidam olim Venetus iuuenis comitiali conuulsione per consensum a minimo sinistræ manus digito corripi per interualla solebat, a quo digito, præcipuè verò ab ea parte, quæ inter vnguis

radi-

radicem, & nodum versatur, nescio quid primum eleuari æger ipse affirmabat, ita tamen vt antea vniuersus digitus leui quodam motu palpitaret. Adscendebat autem quod eleuabatur veluti psalliendo per brachium in caput, vt patiens affectionis causam in cerebrum migrantem manu ostenderet; qui iuuenis ab hoc symptomate persanatus fuit corpore prius diligenter purgato, cerebroq; corroborato, & phœnigmo digito adhibito, ligatoq; interim strictè carpo, vt auræ adscendenti aditus intercluderetur. Qua arte etiam sanatum fuisse iuuenem illum Galeni, cuius morbi origo a crure incipiebat, Medicorum nemo ignorat.

De signis Epilepticorum, quæ pathognomonica dicuntur. Et an oris spuma peculiaris sit Epilepsiæ nota. Lect. XXVII.

HILOSOPHI singularum rerum summas habent proprietates, quibus solis speciem necessariò concludunt, vt risibile hominis, hinnibile equi. Nam apud eos quicquid ridet homo, quicquid hinnit equus iudicatur. At Medici cum morbi propria non habeant accidentia, quibus solis morbi speciem demonstrare possint, ea propter ad signorum, quam vocant, syndromen confugiunt, vt ex illis simul iunctis, non segregatis mobi speciem necessariò conuincant. Non enim protinus pleuriticus æstimandus est, quicunque punctorium sentit in latere dolorem, sed si vnà etiam febriat, tussiat, ac difficulter anhelet, certò pleuriticus habetur. Huius generis signa appellant Medici pathognomonica, quasi affectus demonstratiua, quæ perpetuò morbum concomitantur. Ideo cum ipso morbo incipiunt, & cum eo pariter finiunt. Hæc apud Medicos vim illam obtinere videntur, quam apud Philosophos signa τεκμήρια vocata, ex quibus fit demonstratio Aristoteli τεκμηριώδης dicta, ex signis necessariò concludens. Postulat autem iam incepti ordinis ratio, vt signis Epilepticum affectum præcedentibus propositis, ac enarratis, ad ea me signa conferam, quæ morbo præsente apparent, quæ non modò pathognomonica, sed etiam alio nomine dignostica appellantur Hoc in casu, ex Paulo lib.3.cap.13. cum primùm inuaserit, ægri concidunt, conuelluntur q; tum impotens quædam vox interdum suboritur, sed peculiaris admodum mali nota

est

est oris spuma. Non desunt etiam quibus vrina, & stercus quoque præter voluntatem excernitur, nonnullis & genitura. Hæc Paulo præsentem faciunt morbum comitialem. Rhasis verò 9. ad Alm. tria tantum signa proponit Epilepsiæ iam præsentis, nimirum cadere, contorqueri, & mentem intercipi; reliqua enim quæ subiungit, inter assidentia non necessariò morbum concomitantia enumerare videtur, quæ sunt, spumam emittere, & excrementa alui, & vesicæ, & seminalium vasorum excernere. Hæc enim, inquit, affectum grauiorem esse significant. A Paulo in eo differt, quòd inter signa non necessaria oris spumam collocauit. Celsus etiam dixit huius mali indicia esse, quando homo statim concidit, & ex ore spumæ mouentur, deinde interposito tempore ad se redit, & per se ipsum consurgit. His addatur spirationis difficultas, quam tamen Auicenna deteriori solùm Epilepsiæ adscribere videtur. Hæc omnia iam relata symptomata non in omnibus Epilepsia correptis æquè cernuntur, sed in his potissimùm, qui tali morbo essentialiter cerebrum occupante laborant, vt hinc constet haud parum errasse Auicennam, qui Epilepsiæ per consensum a ventriculo genitæ signa statuit rugitum, stercoris, vrinæ, ac seminis inuoluntariā emissionem, quæ certè si peculiares alicuius Epileptici casus notæ vocandæ sunt, non alium quàm in cerebro per essentiam productum nobis indicabunt; qui namq; ventriculi, aut alterius infermæ partis consensu comitiales euadunt, vix concidunt, leuiterque conuelluntur, nec multa circa ipsorum labia spuma apparet, tantum abest, vt ipsis illa contingant accidentia, quæ scripta sunt ab Auicenna. Concidunt autē in ipso morbi insultu comitiales sensibus, ac mente capti, nec non etiam contorquentur, ex subita meatuum spirituum obseratione, & cerebri contractione: cadere enim, subitò deperditæ animalis facultatis in membris nota existit, quod certè non aliunde prouenit, quàm ex repentina ventriculorum cerebri occlusione. Cōtorquētur verò Epileptici, motusq; vniuersi corporis vitiosos patiuntur, quoniā nerui cerebri motum imitantur, eandem noxam sentiendo, qua cerebrum afficitur. Mens autem, hoc est omnis cognotricis animæ operatio læditur, imò aufertur, læso maximè primo eius instrumento, spiritu animali, qui in cerebri ventriculis supra ostensis continetur, a quorum præcipuè occlusione

id

id genus morbi inuehi demonſtratum eſt. Quãtum attinet ad oris ſpumam Paulus, & poſt eum Altimarus contendit, eam eſſe peculiarẽ huius mali notam, vt alijs notis omnibus anteponenda ſit. Rhaſis verò inter aſſidentia ſigna enumerat, vt eam non ſemper in hoc morbo correptis apparere cenſeat. Atqui perſæpè viſi ſunt, qui Epileptico ſymptomate corruerunt, abſque aliqua oris ſpuma. Præterea eiuſmodi ſpuma recenſetur inter ſigna apoplecticorum; Ergò non erit propria, & peculiaris comitialium nota, vt Paulus, & Altimarus exiſtimant. Proprium enim vocatur, quod vni perpetuò conuenit. Quare ad controuerſiam hanc dirimendam, agendũ prius nobis eſt de generatione ſpumæ in vniuerſum, deinceps quomodo illam in Epilepſia laborantibus fieri cõtingat, & an pariter eius mali peculiaris nota ſtatuenda ſit, nõ difficulter docebo. Ad ſpumæ igitur generationem duplex efficiens, duplexq; etiam materialis cauſa concurrit. Pro materia namq; ſpuma humorem, & ſpiritalem ſubſtantiam habet, pro agente verò vel motum, vel calorem, vel vtrunq; ſimul. Probantur hæc omnia ex Galeno, qui de ſpumæ generationis modo, & cauſis loquens. 2. Aph. 43. tradit ſpumam duarum ſubſtantiarum permixtione perfici, quarum ſpirituoſa vna eſt, altera humida. Hæ autem inuicem permiſcentur in multas partes fractis vtriſque, & comminutis, atque plurimas inter collidendum paruas bullas excitantibus. Quod ſi ita fractus humor (cuius cum ſpiritu complexu bullas excitari contingit) craſſitudine viſcidus fuerit, tum inde nata ſpuma ſolutu difficilis, & conſtans euadit: cuiuſmodi maximè curſu fatigatis equis, atque iracundia permotis apris circa os colligitur. Subſtantiæ porro vtriuſq; comminutionis, & permiſtionis cauſa aliàs exiſtit, vel vtriuſque, vel alterius tantum motus violentus, aliàs calor vehemens, niſi quis fortè hunc ſuo quoque motu ſpumam excitare dicat. Verùm rei euidentiam ſecutis cautius, & certius fuerit, ſi duplici eius generatione conſtituta, in mari quidem vento vehementius ingruente, propter verberatum vehementẽ excitari ſpumam, in feruente lebete, ob calorem fieri dixerimus, ſicq; corporibus animalium per conuulſiones Epilepticas iactatione, & motus violentia, in apris calore ſpumã naſci ſolere: equorũ verò curſu vtriuſq; cauſæ vehementiam locum habere. Cum enim inter reſpirandum

aer

aer intrò, ac foras continenter feratur, tum saliuam ipsis tenuari, tum ex pulmonibus vaporis instar elatũ quiddam, ipsi permisceri, & complicari accidit; quod gignendæ spumæ adaugeat substãtiã. Quæ cum ita sint de spumæ generationis modo, & causis, nũc sciẽdum vobis est iure merito Paulũ, ac Altimarum statuisse oris spumam peculiarem Epilepticorũ notam; quandoquidẽ prædictæ duæ substãtiæ spirituosa scilicet, & humida, ex quorum mutua mixtione, collisioneq; paruæ multę excitantur ampullæ, & spuma pronascitur, in Epilepticis dubio procul existunt. Humida quidem ex saliua lioris humiditate, nec nõ fortasse etiã ex humidiori materia, præsertim verò pituitosa e capite promanante, originem ducit. Vnde superius a me non ab re fortè dictum est, a copiosa spuma indicari pituitosum humorem affectum generare. Copiosior enim spuma circa os eorum colligitur, quorum morbus a pituitosis humoribus gignitur, quàm fiat in ijs, quorum mali causa sit melancholicus humor (siccior enim est) aut aliqua alia causa a subiectis partibus in caput eleuata. Spiritalis autem substãtia è pulmone adscendit, quæ cum humida commixta, eamq; mutuo collidens, spumam & ipsa progignit. Hinc ne credatis Erasto in hoc arguto magis, quàm docto, qui ex aerea hac substantia arguebat materiã comitialium accessionum esse omnino tenuem, imò flatulentam, vt Galeno contradiceret, qui Epilepsiam fieri vult ex cerebri ventriculorum obstructione, quam crassus, & lentus humor producat. Nam quæ vaporosa substantia ad spumæ generationem in Epilepticis concurrit, non ex materia morbum generante excitatur, sed a pulmone sursum expirat, quæ oris humiditati immixta, & a motu violento agitata, spumam efficit. Quare Erasto cum suis argutiunculis prætermisso, dicatur tandem ambas substantias, quæ ad spumæ generationem vnà conueniunt, in Epilepticis eo sane modo reperiri, quo dictum fuit, quarum causa in ipsis spuma generari consueuit, non quidem ex immodico in illas agente calore, sed propter motus vehementiam, inæqualitatem, ac violentiam, quæ omnia comitialibus propter cerebri, aliarũq; partium deprauatam motionem contingunt.

Meritò igitur peculiaris Epilepsiæ nota dicitur esse oris spuma, censeat quicquid velit Rhasis: neq; enim contra facit quòd aliquando

do visi sunt Epilepsia correpti sine spuma, nam hoc de spuria potius,& quæ tali nomine dignanda non est, comitiali inuasione intelligere oportet, qualis omnino eorum censetur, qui absque manifesta partium iactatione procidũt, quæ nescio an rectè Epilepsia dici possit. In legitima enim,& vera Epilepsia semper adest spuma, quam ex humida, & spiritali substantia excitat comitialium accessionum motus vehemens,& inæqualis. Quòd si quispiam obijciat apoplecticorum etiam signum spumam haberi, dicendum est mea sententia, eatenus oris spumam inter apoplexia laborantium signa reponi, quatenus infaustum illius morbi euentum portendit, iuxta illud Hippocraticum 2. Aph.48. Strangulati, aut suffocati, nondum tamen mortui ad se non redeunt, quorum circa os spuma collecta fuerit. Quamobrem diuersa ratione in apoplexia spuma oris obseruatur. In ea siquidem vt prognosticum, in comitiali verò morbo, vt pathognomonicum signum consideratur. Verùm aliquis quæret à me, cur spuma hæc pro lethali maximè signo in apoplexia correptis habeatur, non item in Epilepticis. Respondẽdum quoniam in apoplexia non ex magna musculorum mandibularum, aliarumq; faciei partium concussione, quemadmodum in Epilepsia, huiuscemodi spuma creatur, sed omnino ex pulmone vehementer affecto, propter ingentem in respiratione læsionem, ob quam calor in corde magis, magisq; efferuescit, excremẽtumq; fuliginosum adaugetur, quod totũ pulmo violenter ad exitum impellit, simulque cum eo humiditatis propriæ aliquid expellit. Quare in apoplecticis exitiale est signum oris spuma, vtpote violentiæ, quæ cordi, & pulmoni infertur, index, dum respiratione prohibetur animal. Sed hac in re legendus est Galenus Com. mox citati Aphorismi, vbi de strangulatis sermo fit, per quos etiam apoplecticos intelligit. Hippocrates verò de spuma Epilepticorum loquens lib. de Sac. mor. videtur eundem generationis modum statuere, quo illam in apoplectis generari demonstratum prius est. Hæc enim illius sunt verba: Spuma ex ore prodit Epilepticis ex pulmone, cum enim spiritus non ingrediatur in ipsum spumescit, & ebullit, velut moriens. Auctor autem lib. De flat: qui vnam, & eandem omnium morborum originem esse, aerem nempe, aut spiritum contendit, causam spumæ Epilepticorum in hunc sanè modũ

red-

reddit. Spuma etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per iugulares venas aer transiens, penetrat quidem ipse, adducit autem simul secum quod tenuissimum est in sanguine, id ipsum cum humidum sit multa permistione albescit. Tenues enim membranas purus permeans aer pellucet, quapropter & albę spumæ omnes apparent. Et hæc de spuma Epilepticorum sufficiant. Impotens autem vox, quæ interdum auditur in comitiali insultu arreptis, nil aliud certè est, quàm sonus quidam extraneus absq; vllo prorsus concentu, vel ordine prosiliens, ob difficilem aeris expirationem a musculis intercostalibus conuulsis progenitus, qui boatus cuiuspiam similitudinem habet. Sed in Epileptico sympromate, præterquam in inuasionis principio, vox omninò intercipitur, vt muti penitus comitiales euadant, vsque donec a paroxysmo liberi reddantur, cuius rei causam docuit Hippocr. in lib. De sac. morbo: per hæc verba: Mutus quidem est cum pituita de repente in venas delapsa aerem excluserit, & non admiserit, neque in cerebrum, neque in arterias cauas, neque in ventriculos, sed occuparit respirationem. Cum enim accipit homo per os, & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit, deinde verò in ventriculum magna ex parte, pars etiam ad pulmones, pars etiam ad venas. Ex his verò ad reliquas partes in venas dispergitur, & quantum quidem eius ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat quod ad pulmonem venit. Qui verò ad venas peruenit aer, confert ad ventriculos ingressus, & ad cerebrum. Atque sic sapientiam, & motum membris exhibet. Quare vbi fuerit exclusus à venis aer præ pituita, eamque susceperit, mutum, ac desipientem hominem reddit. Quibus in verbis Hippocrates non modò vocis, sed & respirationis impeditæ causam affert. Verùm de læsa respiratione in Epilepticis sermo fiet in subsequenti Lectione.

De

De læsa respiratione Epilepticorum, & quamobrem sensus omnes in hoc affectu amittantur, probabilior causa affertur, quàm factum sit in superioribus. Pulsus, & vrinæ Epilepticorum qualesnam sint. Lect. XXVIII.

NTER symptomata Epilepsiæ recensetur & ipsa respirandi difficultas, quod præterquã quod experientia comprobatur, Galenus etiam apertè confessus est, dũ comitiali morbo correptos, vt similiter, & sopore, & catalepsi, atq; Lethargo, violenter admodum, ac vix respirare memoriæ proditum reliquit lib. 5. De loc. aff. 1. Neque enim vllo pacto dicendum sibi non constare Galenum, quia alibi scripserit lib. 4. cap. 2. Cum autem osse quopiam terebra perforato medius vẽtriculus fuerit attritus, caros hominem occupat; sed neq; conuulsione, neq; difficili facta respiratione, quarum hæc apoplexiæ, illa Epilepsiæ propria existit, haud secus, quàm catalepsi, & caro seruata secundum naturam respiratio. Quo in loco respirationem difficilem in Epilepticis negare videtur. Nam hoc sanè verum non est, si summi Viri mens rectè intelligatur; quandoquidem cum censeat Epilepsiam medium quid esse carum inter, ac apoplexiam, sententia illius est, non adeo integram seruari respirationem in Epilepsia, veluti in caro, nec adeo difficilem fieri, veluti in apoplexia. At hæc non repugnant superioribus, quibus difficilem in comitialibus respirationem fieri docet, si tamẽ æqua libra ponderẽtur. Quod si Paulus de hac læsa respiratione non meminit, hoc ideo fecit, quia communiter alijs quoque affectibus accidat; ibi enim propria tantum Epilepsiæ signa proponit. Erit ergo in comitiali morbo spirandi actio læsa, de qua hunc in modum Aretæus. Respiratio verò suffocatio quædam est, veluti in his, qui laqueo strangulantur. Sed hæc respiratio apoplexiæ magis, quàm Epilepsiæ conuenit. Quomodo autem spirandi actionem lædat Epileptica passio in præsenti Lectione aperire decreui; quoniam per huiuscemodi potissimùm actionem haud penitus resecatam, satis probabili argumento nonnulli ostendere posse arbitrantur;

animalem facultatem hoc in ſymptomate ad membra mouenda influere nedum ad ſenſuum inſtrumẽta, quod ego ſupra fieri poſſe negaui, cum dixerim virtutem animalẽ, ſi in Epilepticis influat, tantam non eſſe, quæ motum aliquem edere valeat, cum in ipſis deperdantur omnes ſenſus, qui minori cum facultate peraguntur; licet re vera cur in Epilepſia ſenſus minimè operentur, probabilior a me hoc in loco ſit afferenda ratio, quàm factum ſit in ſuperioribus. Sed antequam adhæc ipſa deueniam, breuibus conſiderandum quî fiat reſpiratio. Primaria igitur organa, quæ ad reſpirationẽ efficiendã concurrunt, quatuor omnino ſunt, ſeptũ trãſuersũ, alijq; thoracis & abdomini muſculi, pulmo, & cor ipsũ, illa quidem vt agendi, hoc verò vt finis rationem habet. Ideo namq; fit reſpiratio, vt qui calor circa cor eſt ventiletur, eiuſq; temperamentum, ac ſymmetria conſeruetur, quæ vtilitas etiam a pulſibus ei, qui per totum animal diſperſus eſt, calori cõtingit. Aliter enim animantis interitus neceſſariò ſuccederet, cum neque breuiſſimo tempore vita proteletur, reſpiratione deperdita, vt exemplo Serui barbari conſtat, qui ſpiritu retento mortem ſibi conſciuit. Vnde meritò Galenus 4. De loc. aff. 7. & lib. 5. cap. 1. & 6. cap. 4. viuentem non ſpirare, & ſpirantem non viuere impoſſibile eſſe exarauit, adeò neceſſaria eſt vitæ reſpiratio. Diaphragma autem, alijq; thoracis muſculi cum pulmone in reſpirandi actione celebranda agẽdi vim habere iccirco dicuntur, quoniam vbi diſtenduntur, inſpiratio, vbi contrahuntur expiratio gignitur, ex quibus reſpiratio ipſa conflatur. Diaphragma tamen in expiratione tendi videtur, in inſpiratione verò laxari, ſecus ac facit thorax. Pulmones autem ad thoracis motum vnà quoque mouentur, quod abundè Galen. De motu thor. & pul. vacui neceſſitate demonſtrauit, quamuis Ariſtoteles ſcripſerit 3. De part. anim. cap. 6. & lib. De reſp. cap. 4. pulmones ipſos originem ſui motus a corde trahere, qui etiam nullum diaphragmatis vſum agnouit, præter abiunctionem ſpiritalium membrorum ab inferioribus: ſed Ariſtotele relicto, de cuius opinione, velut de alijs omnibus ad reſpirationem ſpectantibus diffuſius, ac opportunius, vbi de morbis pectoris agetur: illud potius breuiter, ac pro tempore enucleandũ eſt, num partes enarratæ ad ſpirandi actionem præſtandam voluntariè moueantur, an

naturaliter, vel partim naturaliter, & partim voluntariè. Hoc enim ad faciliorem rei noſtræ ſolutionem magnopere conducit. Verùm ne longius præſens Lectio extendatur, quàm veſtra ipſorum, iuuenes egregij, humanitas fert, pro concluſione habeatur, Galenum, cuius ſub diſciplina militamus, voluiſſe reſpirationẽ eſſe omnino voluntariam, non partim voluntariam, partim etiam naturalem, vt inter alios ſentire videtur Conciliator. Suam verò de hac re ſententiam ex eo ſatis, ſuperq; probat, quòd cuilibet in manu ſit, reſpirationem cohibendi, vt pariter illam citius, aut ſerius, crebrius, aut rarius faciendi: Galeni verba habentur ad hunc modum: Etenim ſi quæ fiunt, ſedare potes cùm vis, & quæ non fiunt, facere, id eſt motus voluntarius. Si præterea citius, aut tardius, crebrius, aut rarius ea faciẽdi poteſtatem habes, non ne omnibus modis manifeſtum eſt actiones eas ſeruire voluntati? Arteriæ certè motum, & cordis, neq; cohibere, neq; excitare, neq; crebriorem, neq; rariorem, neq; tardiorem, neq, velociorem voluntas facere poteſt. Idcirco ne animæ quidem opera huiuſcemodi eſſe dicunt, ſed naturæ: motum autem crurum in ijs omnibus ratio regit; nam & ſedare, dum fit, & rurſus excitare quieſcentem, & velociorem, & tardiorem, & rariorem, ac frequentiorem efficere poteſt. Hæc eadem & in reſpirationis motu fiunt, quæ actio eſt quidem ſepti tranſuerſi, & muſculorum thoracis. Animæ autem, non naturæ eſt opus. Si quidem mouere muſculos, animæ officium eſt. Ex quibus Galeni verbis qui non videt reſpirationem eſſe voluntatis actionem? Quod enim ad libitum, & ex voluntatis imperio cohibere ſpiritum poſſimus, exemplo Serui barbari irati demonſtratur, qui ſpiritu retento voluntariè ſibi necem intulit. Non obſtat autem quod in oppoſitum de dormientibus affertur, in quibus ſeruatur reſpiratio, cum ſomni tempore ceſſent animales actiones: Nam Galenus hanc ipſam obiectionem primus omnium vidit, cui etiam eo in loco abundè ſatisfecit. Vnde magnopere errauit Conimbricenſe Collegium in Com. de Reſp. cap. 2. quod diſputans num reſpirationis motus magis voluntarius, quàm naturalis dicendus ſit, naturalem magis eſſe contendit, quàm voluntarium. Ab ipſa ergò voluntate pendet huiuſcemodi ſpirandi actio; vt reſpirationis cauſa nulla alia vocanda ſit, quàm vis animalis à cere-

bro thoracis musculis communicata: quæ quidem ex voluntatis iussu partes illas mouet, quarum motum insequitur & pulmo. Quæ cum ita se se habeant, iam constare vnicuiq; potest spirandi actionem vitiari, aut vitiatis partibus, quarum propria est, & peculiaris actio, aut animali tantum virtute læsa, nullo in eius organis manifesto vitio existente. In actionibus enim animalibus euenire solet, vt absq; proprio partis affectu amittatur actio; vnde aliquando visio læditur, nullo prorsus in visionis instrumento vitio apparente, læso tantummodo spiritu animali, qui ad videndi actionem efficiendam a cerebro defluit. Quod si Galenus tradit. 1. De loc. aff. 2. nullam affici actionem, nisi pars, quæ illã facit, vnà etiam lædatur, sciatis id ipsum maximè intelligi de naturalibus functionibus, in quibus semper ex læsione actionis membri, proprius eius affectus significatur. Quamobrem in Epileptico symptomate ægrotantes difficulter admodum spirant, non quidem ab aliquam partium spirationi inseruientium affectionem, sed animalium spirituum, qui a cerebro thoraci mouendo impertiuntur, imbecillitatem, ob eiusdem cerebri ventriculorum occlusionem, præ qua fieri supra dictum est, quominus functio animalis in sensuum domicilia effundatur, ne dum ad motum aliquem præstandum, qui maiori spirituum affluxu indiget. Verùm negari haud vllo modo potest, spiritum animalem in Epilepsia ad partes cerebro subditas permeari, cum per eum respirationis motus celebretur. Quod verisimile inde quoq; fit, quia ex semiobstructione tantum ventriculorum huiuscemodi passio procreatur, non integra, veluti apoplexia. Vnde relinquitur locus peruius spiritibus ad neruos, qui vim motricem ad musculos thoracem attollentes deferunt. Quinimò etiam in apoplexia, in qua, facta comparatione cum Epilepsia, integram fieri obstructionem asserimus, aliquo ex pacto seruatur respiratio, si adeo integra obstructio non est, quæ ventres omnino occludat, aditumq; omnem spiritibus impediat, tum enim respiratione prorsus priuatum animal præfocatur. Vnde meritò Galenus magnitudinem periculi in apoplecticis a magnitudine noxæ respirationis conijciendam esse docet. Quanto magis igitur affluent in Epilepsia spiritus, in qua eorummet sedes, ac domicilium magna ex parte patet? Hinc tamen arguendum non est comitialium

motus

motus a virtute mouente progigni, ac si secundum naturam essent, & voluntarij, quemadmodum præter Rondeletium, & Mercurialem, quorum opinionẽ iam impugnaui, Thomas etiam Erastus perperam contendit lib. 4. in Parac. nam motus Epilepticorũ magni sanè sunt, ac vehementes, sed inuoluntarij, quoniam cerebri motum insequuntur, quod membrum dum se contrahit circa rem noxiam, & infensam ventriculos obstruentem, aut vellicantem, sicut in Epilepsia fit per cõsensum, trahit vnà neruos omnes, nerui musculos, musculi verò per tendines membra ipsa, quare vniuersalis partium concussio excitatur. Ideo Galenus loco citato; Cæterùm, ait, velox eius discussio crassum humorem spiritus meatum in cerebri ventriculis obstruentem hunc maximè affectum peperisse declarat, neruorum principio se ipsum quatiente, quo excutiat id, quod noxium est. Mirum autem videri cuiquam non debet, quod motorij spiritus ad thoracis partes mouendas deferantur, sensibus tamen omnibus careant Epileptici, cum minori spirituum copia egeant sensus ipsi. Nam in Epilepsia amittuntur sensus, non ab omnimodam spirituum animalium ad sensuum instrumenta prohibitionem, cum cerebri ventres spirituum sedes integrè non occludantur, sed magna ex parte ipsis spiritibus pateant, verùm potius quoniam sensuum alterationum perceptio a principe facultate excipitur, quæ cum in Epilepticis vltra modum vexata sit, & occupata in re noxia a se quàm longe fieri potest, expellenda, sensibus oblatas alterationes minimè sentit; ideo etiã si pungatis, vel exuratis ægrũ, non conqueritur; multò minus audiet, licet eum altius appelletis, & vidẽdi sensu exteriora obiecta percipiet. Colligitur hæc ratio ex Hipp. & Gal. verbis, dum comitiales, neq; recordari, neq; audire, neq; videre, neq; vllo in summa sensu vti scripserunt, quoniam scilicet cum memoriæ viribus ratio pariter afficitur. Accidit enim Epilepticis quod mente ægrotantibus, qui etsi aliqua corporis parte doloris causam habent, dolorem tamen minimè sentiunt, de quibus hunc in modum Hipp. Quicunq; parte aliqua dolentes, dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat. Respiratio autem propria musculorum thoracis actio, ab animali virtute pendens, seruatur in Epilepticis, in quibus aliæ actiones animales feriantur, quoniam natura adeo solicita est de

vitæ animantis conseruatione, vt hoc in affectu vim omnem, atq; conatum ad respirationis tutelam adhibeat, sine qua viuere animal non potest, nam si eam alicui adimetis, quàm citò mortem afferetis, Galeno auctore De vsu resp. cap. 1. Cordis enim temperamentum soluitur, quo fit tandem, vt animalis etiam necessariò succedat interitus, eiusdem Viri sententia 5. de Loc. aff. 1. Id ipsum profectò mirandum magis est in apoplexia tentatis, in quibus alijs omnibus musculis stupentibus, & immotis, soli thoracem attollentes, & dilatantes musculi sæpè mouentur, licet id vix, ægrèq; fiat. Quod sanè, inquit Galenus 2. Aphor. 4. propter necessitatem respirationis vim neruis contentam excitantis ad actionem, accidere videtur. Ob eamque causam omnino in apoplexia, qui thoracem attollunt, musculi omnes agunt, quamuis antè raro omnes, exempli gratia, in vehementissimis corporis exercitationibus, agerent. Siquidem propter eiusmodi motus violentiam respiratione opus est quàm maxima; secus habet in apoplecticis; neque enim quia respirandi aucta sit necessitas, sed propter virtutis imbecillitatem, mutuò auxiliari coguntur omnes musculi thoracem diducētes; quemadmodum alioqui in ijs etiam, qui propter febres virtutem imbecillam habent, se se eadem de causa omnes mouere cogūtur, singulorum actiones in vnam summam colligentes illam quidem minimè contemnendam. Et hęc de læsa respiratione Epilepticorum, vt eorundē etiam sensuum amissionis causa sufficiant.

Idē finis est naturæ in respiratione, qui & in pulsu, propterea aliqua etiam de hoc dicamus, per quem instantem accessionem, ipsamq; iam præsentem, & consistentem dignoscimus. Gal. igitur in Com. de pulsibus ad Tyrones cap. 1. & 4. de caus. pul. eosdem comitialium, & attonitorum pulsus ferè videri scripsit ad hunc modum: Comitialium, & attonitorum pulsus persimiles sunt, quare quæ de comitialibus exponemus, eadem & de attonitis, sed cumulatius dicenda sunt. Siquidem dum natura modicè turbatur, & nondum affectus adeo inualescit, nullam est inuenire mutationē in magnitudine, vehementia, celeritate, frequentia, & duricie. Solum autem est conuulsis intenta iure vtrinque arteria. Sin autem genus sit affectus, vt oneret facultatem, inæqualitatem quandam capit, ac tensionem validam; ac minor, languidior, ra-

rus,tardusq; efficitur. Si magnopere grauet, & facultetem opprimat,languidos,paruos,celeresq; creat. Ex vrinis quoque instans, & præ foribus, vt inquiunt, comitialis accesso iudicatur;quia tenues,& aquosę cernuntur, crassiori illarum materia in capite permanente. De qua quidem vrina sic legitur apud Hippoc.in Coac. prænot. Comitiali morbo laborantibus vrinæ tenues, & crudæ, præter morem, sine repletione, morbi inuasionem significant,tum aliàs,tum si quis dolor,aut conuulsio in summum humerum, aut collum,aut dorsum incidat,aut torpor corporis fiat,aut turbulentum somnium viderint. Denique audiendus est Lucretius præclarissimus Philosophus, qui symptomata cuncta Epilepsiæ iam patientem molestantis tam aptè,ac ex arte descripsit,& enarrauit, vt quemadmodum apud omnes ex his, quæ tam ingeniosè de natura disseruit, insignis Philosophi nomen adeptus est,ita mihi ex his quæ cum de alijs, tum de comitialibus adeo exactè cecinit, tanquam pereximius Medicus vtique commendandus videatur; Lucretij hæc sunt carmina 3.de Nat.

Quin etiam subita vi morbi sæpè coactus
Ante oculos aliquis nostros, vt fulminis ictu
Concidit, & spumas agit, ingemit, & tremit artus:
Desipit, extentat neruos, torquetur, anhelat:
Inconstanter, & in iactando membra fatigat.
Nimirum quia vis morbi distracta per artus
Turbat agens animam. spumantes æquore salso
Ventorum vt validis feruescunt viribus vndæ.
Exprimitur porrò gemitus: quia membra dolore
Afficiuntur: & omnino quod semina vocis
Eliciuntur; ex ore foras glomerata feruntur;
Quas quasi consuerunt; & sunt munita viai.
Desipientia fit, quia vis animi, atque animai
Conturbatur, & (vt docui) diuisa seorsum
Disiectatur eodem illo distracta veneno:
Inde vbi iam morbi reflexit causa, reditq;
In latebras ater corrupti corporis humor,
Tum quasi vacillans primùm consurgit, & omnes
Paulatim redit in sensus; animamq; receptat.

Quæ symptomata circa finem Epilepsiæ, & ea iam finita cernantur. An in paralysin hic morbus desinat, & quò materia illius causa trudatur. Lect. XXIX.

CVM mea sit hodie intentio, Adolescentes, symptomata, quæ in comitialibus, iam finita accessione cernuntur, in medium afferre, minimè ab re fore existimaui, si ea nunc quoque enarranda proponerem, quæ circa accessionis finem in plurimis Epilepticorum apparere solent. Hęc autem nil aliud certè sunt, quàm vrinæ, genituræ, & stercoris inuitæ excretiones, quæ morbi remissionem non minus turpem reddunt, quàm eiusdem inuasionis initium terribile efficiant superius tradita accidentia. Triste medius fidius comitialis inuasionis spectaculum, turpis & eius desinentia cum semine, lotio, & ventris solutione, inquit Aretæus lib. 1. cap. 4. Horum verò trium symptomatum vnica tantùm videtur esse causa, nimirum totius corporis concussio, quæ verè comitiales perpetuò concomitatur. Nam quantum ad alui, & vesicæ inuoluntariam excretionem spectat, jn hunc prorsus modum fieri solet. Musculus qui vesicæ ambit ceruicem, eam adeò stringit, vt nihil humoris è vesica in meatum ingredi possit; quam etiam actionem, ac vtilitatem præstat musculus, qui recti intestini extremam partem ambit. Ipsis ideo in Epilepsia musculis conuulsis, neque vrinam vesica, neque stercora aluus retinere potest, & vtraque præter voluntatem excernuntur. Confert horum excrementorum solutioni musculorum abdominis compressio à valida comitialium concussione producta. Genitura autem Epilepticis inuitè exit, spermaticis vasis tensis, atque contractis. Quemadmodum enim hoc in affectu nerui conuelluntur, sic & vasa seminalia, in qua conuulsione expellunt. Id quod ante nos vidit Matthæus Curtius in Anat. Mund. cap. 23. Verùm si vniuersalis partium concussiuus motus in comitiali morbo tentatis generatur ex eo, quod nerui cerebri motum violentũ, musculi neruorum, musculorum tendines, horum verò membra insequuntur, dubitabit aliquis num seminis excretio fieri possit,

quæ

quæ a vaſis tantùm ſeminalibus abſq; vllo muſculorum vſu celebratur, quamuis in naturali ſeminis eiaculatione muſculoſa quædam ſubſtantia circa penis meatum ſita, quam ſemel, & bis indicauit olim mihi in corporum diſſectione Flaminius Rota vir apprimè doctus, & apud Bononienſes Anatomes percelebris profeſſor, iuuet ad eiuſdem penis dilatationem, ne fortè conniueat, pro faciliori tum ſeminis, tum etiam lotij exitura. Perquam facilis eſſet reſponſio, ſi vera foret opinio affirmantium plurimam geniture partem a capite per venas iuxta aures in fœmora, & teſtes deſcendere, auctoritate Hipp. lib. De genit. & De oſſ. nat. Sed quoniam hanc ipſam opinionem a vero alienam eſſe omnes Anatomes proceres teſtantur vnanimiter, dicendum potius eſt, mea ſententia, ſemen excerni in Epilepticis non muſculorum conuulſione, vt in alui, & veſicæ excretionibus accidit, ſed quia vnà cum alijs partibus corporis conuulſis, atq; contractis, vaſa quoq; ſeminis contrahuntur, comprimunturq; ex quorum compreſſione genitura ipſa excernitur. Cauſam hanc olfeciſſe videtur Aretæus, qui ſcripſit lib. 5. cap. 5. nonnullis etiam adſtrictis, compreſſiſq; vaſculis ſemen excernitur. Quod ſi aliquis harum trium excretionum cauſam in retentricis facultatis imbecillitatem referri debere contendat, non abſurda fortaſſe loquetur. Ob huius enim virtutis infirmitatem, neq; muſculus, qui veſicæ collum, neq; qui recti inteſtini extremam partem ambit, neq; demùm obliquæ vaſorum ſeminalium fibræ, quas ad retinendi officium natura deputauit, proprio fungi munere valent. Quam ſententiam illud confirmare videtur, quòd hæc ſymptomata niſi prope acceſſionis finem cernuntur, cum diu, multumque iam dictæ partes a magna concuſſione fuerint defatigatæ; nam veluti eneruatæ, quæ intra ſe continent, ſponte egredi permittunt. Hæc ad finem acceſſionis pati ſolent Epileptici, ea verò iam peracta veluti ſopor quidam illos occupat. Remanent enim tunc non modò ſenſibus, vt antea, ſed etiam omni motu deſtituti, imò tanquam emortui aliquo temporis ſpatio videntur. De hoc ſopore intelligendus Paulus lib. 3. cap. 9. qui carum inter, atq; Lethargum diſcrimina ponens, Carus, ait, aliquot alijs affectibus ſuperuenit, febrium exempli gratia acceſſionibus, comitialibus. Niſi de caro fortaſſe loquatur Paulus, quo

multi

multi è comitialibus infestari solent, priusquam ab accessione tententur. Vidi enim ego cum alibi multos, tum præsertim Venetijs quadrimum puellum Bononiensem alto somno adeò oppressum, vt immobilis, omniq; destitutus sensu per binos ferè dies extiterit, pro cuius curatione vix remedia excogitare aggredior, dum illicò me præsente in comitialem demigrat affectum, a quo etiam vitali aura priuatus interijt. Quicquid autem Paulus intelligat, pro indubitato habendum, Epilepticis, inuasione peracta, soporem contingere, grauiorem quidem jis, quibus per essentiam affectio orta est, leuiorem verò quibuscunq; per consensum euenit. Vnde iure merito Auicenna 1. ter. trac. 5. cap. 9. prauæ Epilepsiæ notas referens, hæc profert verba: Signa verò eius, quæ prauior est, sunt difficultas anhelitus, & prolixitas agitationis, deinde longitudo quietis post ipsam. Vbi per longam quietem quid, obsecro, aliud intellexit Arabum Medicorum princeps, quàm soporem, qui post transactum Epilepticæ exacerbationis concussiuum motum, patientes inuadit, non alia, puto, ratione, quàm longus, & profundus somnus eos, qui nimium vigilauerunt, ac diutius pondera, & labores pertulerunt occupare solet. Ideo nanq; eos occupat somnus, vt qui spiritus cum vigilijs, tum laboribus fuerint defessi, ac resoluti reficiantur, denuoq; regenerentur. Galenus enim vigiliæ comparabat Epilepsiam, in qua etiam vehementissimo motu defatigantur ægrotantes. Verùm dicet aliquis perperam Auicennam longam quietem (si per eam soporem intelligit) inter prauas Epilepsiæ notas collocasse; nam qui sopor ex longa vigilia, aut labore, ex spirituum defatigatione, resolutioneq; originem habet, qualem etiam comitialibus superuenire existimandum est, suauis admodum, & naturæ perquam gratus esse consueuit, quæ autem naturæ grata sunt, eadem & vtilia, tantum abest, vt maius ex illis naturæ periculum impendat. Dicerem ego idcirco velle quietem longam, aut soporem esse prauæ comitialis accessionis notam, quia vehementem præcessisse insultum significat, vt patientes nisi post longum tempus ad se redire, & proprijs vti functionibus valeant, amissis viribus, & spiritibus refecti, vt videatur dicendum quietem illam, vt signum grauioris prægressæ accessionis consideratam fuisse ab Auicenna. Duo remanent discutienda, vt nostra intentio

in

in hodierno ſermone abſoluatur. Vnũ, an in paralyſin finiatur Epilepſia. Alterum, quò extrudatur materia tam horrifici ſymptomatis cauſa. Quod ad primum attinet, in dubium ea de cauſa vocatur, quia Galenus in hoc non modò Auicennæ, ſed etiam ſibi ipſi contrariari videtur. 4. De loc. aff. 2. Siquidem apoplexiæ docens, Epilepſiæ, ſoporis, & cathochi differentias, tradit Epilepſiam ab apoplexia differre, quòd hæc in paralyſin finitur, illa verò non itẽ. Oppoſitam verò ſententiam tueri viſus eſt, dum ita loquitur. 4. De rat. vic. in acut. tex. 27. Nã quod eas, quæ ex apoplexia, vel Epilepſia ad aliquam ex non præcipuis partem irruunt, paralyſes, ideſt reſolutiones, Hippocrates ita appellet, eſt demonſtratum. Interdum quoque & facta abſq; conuulſione Epilepſia nonnullis morbos in partis reſolutionem finitur, qui paraplexia vocatur. Quod enim hoc in loco legendum ſit Epilepſia, non apoplexia, quemadmodum textus omnes præſeferunt, ſcriptum reliquit Mercurialis in Prælect. Patau. cap. de Epilepſia, ea forſitan de cauſa, quia ſine conuulſione apoplexia fit, & quia ferè ſemper, non interdum in paralyſin degenerat. Aliquando autem Epilepſiam abſque conuulſione apparere, demonſtratum a nobis eſt in ſuperioribus. Patet ergò ſibi non conſtare Galenum, per quem finiri, & non finiri in paralyſin hæc affectio poſſe videtur. Inſuper Auicenna pr. 3. tract. 5. cap. 8. manifeſtè ſcribit Epilepſiam in paralyſin deſinere, hiſce verbis. Et quemadmodum apoplexia vertitur ad paralyſin, ita plurimũ Epilepſia conuertitur ad paralyſin. Et multoties, addit, reſoluitur Epilepſia ad paralyſin, & melancholiam. Pro controuerſia hac dirimenda reſponderunt aliqui in Auicennæ verba mendum irrepſiſſe, &, vbi multoties, reponẽdum, aliquoties. Sic enim Galenum Auicennæ conciliari poſſe exiſtimant. Mercurialis, cuius nuper facta eſt mentio, & quem ſemper ego ob ſingularem eius eruditionem magni feci, duplicem dari Epilepſiã refert loco citato, vnam quidem ſine conuulſione, alteram verò cum conuulſione, atque illam in paralyſin poſſe finiri, hanc verò non item; Cuius tamen Viri ſententia ea de cauſa mihi non vndequaq; ſatisfacit, quia Epilepſia quæ ſine ægrotantis conuulſione inuadit, non ab humore pituitoſo frigido, & craſſo cerebri ventres obſtruente, ſed a blando potius vapore à ventriculo in cerebrum

elato,

elato, aut etiam ab humore, qui tamen adeò paucus exiſtat, vt quemadmodum legitimam non parit Epilepſiam, ita nec vllo pacto paralyſin inducere valeat. Nam quantum ſpectat ad Galeni locum paulò ſupra allatum, vbi videtur affirmare Epilepſiam, quæ conuulſione careat, in paralyſin quandoque finiri, puto illum non continere mendum, &, ſi aliqua in parte correctionem expoſtulat, vbi interdum eſt, reponendum plerunque, aut multoties, iuxta ipſius Galeni mentem, qui alibi dixit 4. de Loc. aff. 2. Solutæ apoplexiæ creberrimè ſuccedit paralyſis. Vera nanque cauſa, ob quam non ſic in paralyſin terminatur Epilepſia, velut apoplexia, cum tamen vtraq; paſſio communem habeat vnum, eundemq; humorem, nulla quidem eſſe poteſt, quàm conuulſiua cerebri motio, dũ noxium humorem a ſe protrudere nititur. Eo ſiquidem motu, & eſt alterum quæſitum, humor comitialis morbi cauſa ad nares, ad palatum, & ad ventriculum expellitur. Vnde non ſemel obſeruaui etiam intra domeſticos muros ex Epilepticorum ore pituitã multam vitream, craſſam, & frigidam excerni, quam ſi in longum trahatis, veluti filum ipſius multitudinem deducetis. Imò nec ſemel videbitis Epilepticum ab acceſſione liberari non poſſe, niſi illa prius excreta. Stertor præterea, qui aliquando in iiſdem perſentitur, non ne clarè oſtendit illius humoris partem in thoracem delabi, vt per œſophagũ in ventriculũ, eiuſdem cum nauſea, & vomitu excretio? Vt hinc pateat quàm leuis, inaniſq; ſit illa Fernelij ratio, qua conatur probare apoplexiam, & Epilepſiam haud eo nomine differre, quia hæc ex non integra obſtructione ventriculorum, illa verò ex omnimoda creatur. Inquit enim. Si hæc foret cauſa, in diſcuſſione paroxyſmi ſuccederet ei paralyſis, veluti ſuccedit apoplexiæ. Quandoquidem aſſeram ego idcirco paralyſin attonito morbo ſuperuenire, quoniam cerebri ventres in eo affectu integra obſtructione, occluſioneue laborant, ac tota eiuſdem membri ſubſtantia vehementer opprimitur. Ex qua re fit, vt obſtruentem materiam inſita virtus non modò non vndequaque trudere, vt in Epilepſia fieri cernitur, ſed ne contra inſurgere queat; quod maximè accidit forti apoplexia correptis. In his verò, qui non adeo forti laborant, ad alterum latus, quod eſt ſpinalis medullæ initium a cerebro ipſo materia, quãuis debilius,

excutitur, vnde paralysis. Quamobrem de apoplexia loquens Rhasis 9.ad Alm.3. Cum alicui, ait, ob summam spirandi difficultatem spuma ab ore prorumpit, nullis remedijs ipsi subueniri potest: verùm si leniter stertit, & liberiùs æger respirat, morbus leuior, & mitior existit. Et præsens quidem affectus, aut mox oppressum suffocationis modo iugulat, perimitq; , aut noxio humore à cerebro in neruos delapso, in illorum resolutionem desinit. His ita disputatis concludendum mea sententia, in paralysin nunquã terminari Epilepsiam, quæ talis verè existat, hoc est quæ ex adeo magna ventriculorum obstructione non pendeat, vt ad apoplexiæ naturam potius accedat, in qua propterea leuis fiat conuulsiuus motus, humoris multitudine penè obruta expultrice facultate. In huiusmodi enim Epilepsia apparere quandoq; posse resolutionem, neque ipse negauerim. De Epilepsia hoc modo genita intelligendi quicunq; fatetur se vidisse in praxi Epilepsiam degenerasse in paralysin, de quibus legatis inter alios Heurnium. Et hoc sensu, arbitror, dixit Auicenna in paralysin morbum comitialem finiri. Quò pariter si Mercurialis respexit laude potius, quàm reprehensione est prosequendus. Ad prognosticum descendamus.

De prognostico Epilepticorum. Lect. X X X.

CTVRVS hodie de comitialium prognostico, exordiendum mihi esse duxi à prognostico in genere, an videlicet Epileptica passio curatu omnino contumax existimanda sit, deinceps ad prognosticum iam pręsentis accessionis, eiusque differentiarum sermonem conuertam. Fuit Medicorum quorundam opinio Epilepsiam medicinalibus auxilijs profligari nunquã posse, cuius rei gratia, Herculeũ morbum vocari contẽdunt, quia nimirum vt Hercules inuictus fuisse perhibetur, ita hic nulla Medicorum ope tolli, euinciue queat. Horum hominum sententia confirmari ex eo posse videtur, quòd si ante vigesimum quintum annum alicui hæc affectio contingat, sola ætatis mutatione curatur, si postea, insanabilis euadit, veluti scriptum reliquit Hippocrates 5. Aph. 7. Celsus præterea dicit lib. 3. cap. 23.

id genus mali longum esse vsque ad mortis diem, & vitæ non periculosum; Interdum tamen, cùm recens est, hominem consumere, & sæpè id si non remedia sustulerint, in pueris venereis, in puellis menstruorum initium auferre, iuxta illud ab Hippocrate prolatum 3. Aph. 28. Morbi qui non finierint maribus in pubertate, fœminis cum menstrua erumpunt, consenescere consueuerunt. Epilepsiam tamen expugnari posse non minus, quàm alij morbi existimo, quorum origo ab his causis pendet, a quibus & hunc ipsum induci supra satis abundè probauimus. Quòd si quispiam objiciat curam esse perdifficilem, cōcedam hoc, ardua enim valde est eius curatio. Verùm rei difficultas non arguit rei impossibilitatem, vt omnis Epilepsia prorsus insanabilis censenda sit. Plures enim visi sunt Epileptici, qui diutius graui hoc symptomate detenti fuere, in integram sanitatem restituti. Hippocrates lib. De mor. sac. tradit esse quidem Epilepsiam curatu contumacem, sed cum iam ætatem adepta fuerit, altiusq; egerit radices. Tunc enim haud amplius curari affirmat, quoniam cerebrum a pituita eroditur, & colliquatur. Id verò quod colliquatur aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, proptereaq; frequentius, ac facilius a morbo hoc prehenduntur: diuturnus verò idcirco morbus est, quia id quod influit venis, tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine, & calescit. Sed nec ista vniuersam dubitandi occasionem adimunt, quando nemini non patet initium veneris in pueris, mēstruorum in puellis morbum posse auferre. Id enim temporis est, quod Hippocrates ante pubertatem vocabat. Vnde orta est controuersia an puerulorum Epilepsia curatione indigeat, vel ne: hac enim in re minimè conuenire videntur vetusti Medici; Quādoquidem Hippocrates primùm videtur spem omnem liberationis puerorum ab huiusmodi affectione in sola ætatis mutatione collocare, nam ætatis processu imminuuntur crassi humores, extenuantur & exiccantur, & ideo cessat morbus, accedente etiam aliqua in victu correctione, adolescentes enim, & iuuenes non sunt adeo voraces, vt pueri. Paulus insuper lib. 3. cap. 13. infantibus Epilepticis totam curationem apertè interdicit, qui victum solummodò conuenientem præscribit, expectans & ipse ætatis mutationem. Ita enim scripsit. Quod si laborans fuerit etiamnū infans nihil oportet

tet circa illum facere. Etenim ætate mutata ad biliosius, & aridius, & victu ad temperatius, sua sponte plerunq; passio cessat. Aetius tamen Serm. 2. Tetrab. 2. cap. 19. indistinctè pueros omnes curari præcipit, & senes pariter, vitatis euacuationibus per medicamenta, sed vsu clysterum, gargarismatum, errhynorum, frictionum, & sinapismorum. Celsus quoque concedit in pueris curationem. Sed cùm eum, inquit, remedia non sustulerunt, in pueris veneris, in puellis menstruorum initium tollit. Controuersiam diremit Galenus 6. Epid. sect. 1. Com. 5. per hæc ipsa verba: Fit autem & ob errata hęc eadem passio pueris, Medicorum curatione indigens. Cùm verò ob humorem fit, infantes statim inuadit, desinitq; ætatis conuersione, cum nihil nos fecerimus. Quapropter quibuscunq; pueris non a prima statim ætate, cùm adhuc sunt infantuli, sed in progressu incepit, proculdubio ob peccata in victus ratione commissa, aut ob aliam quampiam externam causam exortus est, in quibus ætatis mutationem expectare non expedit, sed factum morbosum affectum in ipsis curare. Ex his Galeni verbis manifestè constat, quæ illius sit de hac re sententia. Vbi illud vnum mihi non vndequaque probatur, Epilepsiam, quæ puerulis adueniat, opera Medici non egere, sed sua sponte cessare; cum puerulos infinitos hæc affectio perdat, & Medicorum auxilio ab ea quamplures liberentur; quòd si perdurat affectus, non semper ætatis mutatione pueri sanantur, sed aliqui comitiales perstant, & cõmoriuntur, vt Hippocrates affirmat. Dicamus igitur non omnibus ab ætate pubere expectandam sanationem istius affectus, neque enim id vult Hippocrates, sed quandoq; ad medica auxilia confugiendum, habita tamen ratione infantilis ætatis, quæ grauiora medicamenta non sustinet. Id quod intelligi velim non solùm de ijs, qui ex errore in victus ratione, aut alia externa causa in id genus mali inciderunt, verùm quoque de puerulis recenter in lucem editis, etiam si ex parentum semine illud contraxerint. Est enim & hic morbus hęreditarius, vt paulò inferius sum ostensurus. Quod verò addit ibidem Hippocrates de ijs, qui vigintiquinque annorum sunt, non eum habet sensum, quem vulgares Medici existimant. Amplectenda namq; potius est lectio altera, quam Galenus ipse affert, quæ eiusmodi est. Quibus verò fit vigesimoquinto

annoEpilepsia, ferè commoritur, aduerbio ferè idem quod magna ex parte significante. Ex quibus omnibus concludi posse videtur, nullum Epilepticum morbum esse prorsus curatu impossibilem, nam & qui vltra vigesimumquintum annum protrahitur, licet maiori ex parte præsidijs medicis renitatur, vtpotè qui altius fundamenta iecerit, quandoque tamen debellatur. Vidit rem hanc Paulus c. de Epil. his verbis. Nam si non pubertate, vel menstruorum initio, vel puerperio solutus fuerit, vel si post hoc tempus remanserit, sæpè, inquit, vsque ad mortis diem prorogatur, nisi congruam Medici curationem fuerit assecutus. Ad prognosticum accessionis, differentiarumq; accedamus. Quicunque igitur accessionis initio multum commouentur, diuq; perseuerant, postea verò ab agitatione cessant, neque tamen releuantur, sed potius stertor, & alia apoplexiæ accidentia superueniunt, iam in paroxysmo mori est periculosum; deiectæ namque sunt vires pugnando. Insuper si crebrius repetat accessio, causam permanentem esse demonstrat, sicq; posse Epilepticum interimere: idq; eo magis, si ea adsint grauiora symptomata, quæ a nobis supra fuere narrata, nam quę magnitudinem morbi significant, eadem & mortem coindicant. Eiusmodi Epilepsia velocis admodum motus est, & proinde vitiũ acutum. Vnde persępè exitum non modò citò habet, sed etiam patientem iugulat, paroxysmorum frequentia, & symptomatum vehementia. De quo genere Epilepsiæ intelligendi sunt Galenus, & Auicenna, quoties acutum morbum esse testantur. Contra quibus rarò contingit accessio, & ab ea quamprimum resipiscunt, cum symptomatum imbecillitate, ita vt etiam ab inuasione liberi verecundentur, hi minimè omnium periclitantur. Horum hominum Epilepsia tardi motus est, etiam chronica, de qua Celsus loquitur cùm dicit morbum hunc longum esse vsque ad mortis diem, & vitæ non periculosum. Difficillimè Epilepsia vincitur, quæ in capite per essentiam generatur, quippe quæ Auicenna auctore cap. de Epilepsia fundatur super debilitate digestionis in cerebro. Per cõsensum verò ab alijs partibus infernis orta, præsertim verò à manibus, pedibusq; maximè sanari potest. A melancholia factum comitiale symptoma cæteris paribus semper est periculosius eo, cuius causa sit pituita. Nam humor ille in capite peccans maiorem

arguit recessum a naturali statu. Cerebrum enim cum propria natura frigidum sit, & humidum, leui de causa similem qualitate humorem, qualis pituitosus est, coaceruabit. Imò ab Hippocrate sedes, & metropolis frigidi, & glutinosi cerebrum vocatur. Melancholicum autē humorem nisi ex vehementi causa cerebrū congerit. Quare qui melancholiæ vitio Epileptici euadunt, periculosius ægrotant ijs, qui ex pituita hoc pariter morbo laborant. Quartana febre detenti Epilepsia non corripiuntur, &, si prius capiantur, quartana superueniente liberantur, auctore Hippocrate 6. Epid. circa finem, & Galeno in Comillius sententiæ, & quæ subsequitur. Iuxta quam intentionem dictum quoque fuit ab eodem Hippocrate 2. Aph. 26. Febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. Nec non cùm scripsit 5. Aph. 5. Si Ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur. Quorum locorum vi, ac auctoritate, in apoplexiæ, Epilepsiæ, conuulsionis, aliorumq; consimilium morborum frigidorum curatione, contendunt aliqui excitandam esse febrem. Sed hæc opinio quàm vana sit, ac temeraria, ostendetur fortasse in Therapia, aut certè alio loco opportuno. Infælix enim Medicus, qui nescit morbum nisi morbo depellere. Mulier comitialis, vel vtero gerens, aut mensium suppressione laborans, a partu edito, & mensium eductione liberatur. In crastina Lectione disputabitur, an soli homines inter animantes Epilepsia laborent, & cur ingenio præpollentes viri maximè omnium huic vitio obnoxij sint. Nam & hæc ad prognosticum spectare videntur.

An soli homines inter animantes Epilepsia laborent, vt sentire videtur Aristoteles, & cur ingenio præpollentes viri maximè omnium Epileptici euadant. ***Lect.*** X X X I.

PONITVR in controuersia an soli homines ex communi animantium genere comitiali morbo corripiantur, quoniam Aristoteles huiusce sententiæ fuisse videtur. Causam enim quærēs Sect. Prob. 10. prob. 49. ob quam homini potissimùm oculi deprauantur, in hunc modum loquitur.

An quod homo vel solus, vel maximè morbo capitur comitiali in puerili ætate? Contra quam sententiam pugnat quotidiana experientia. Multas namque præter hominem animantes id genus mali perpeti in dies obseruamus. Vnde Hippocrates oues, & capras Epilepticum malum sentire, inprimisq; capras ipsas, memoriæ proditum reliquit lib. De morbo sac. Siquidem cum vitium hoc ex calida præcipuè, humidaq; aeris intemperie progigni doceret, id ipsum ouium, caprarumque exemplo per hæc verba demonstrat. Cognouerit autem hoc quis maximè ex ouibus hoc malo captis, & præsertim capris: hæ nanq; frequentissimè hoc morbo corripiuntur: si enim caput ipsorum dissecueris cerebrum reperies humidum esse, ac sudore refertum, & malè olens. Sic verò res sese habet in homine. Ex quo Hippocratis loco aliqui colligunt humoribus Epilepsiam producentibus malam, seu venenatam perpetuò adhærescere qualitatem, quorum sententiæ videtur quoque fauere Celsus, qui perniciosum vocat humorem, a quo id mali genus excitatur. Plutarchus etiam rerum naturalium haud minus profectò, quàm historicarum peritus, capram hac affectione tentari refert in Quæstion. Rom. Cuius summi Viri verba apponere libuit. Quid est quod capella sacerdotem adeò abstinere voluerunt, vt non modò attingere, sed ne appellare quidem liceret? An quòd capram tanquam morbidam timerent. Videtur enim præter cætera animalia comitiali morbo tentari, & qui gustarint, aut attigerint huius morbi aliquid inurere. Huius rei causam assignãt poros angustos, quibus clausis etiam spiritus sępissimè includitur. Quod arguit vocis tenuitas. Quicunque enim hoc morbi genere tentantur, similem capellæ vocem edunt. Plinius autem lib. 10. cap. 23. tradit coturnices solas inter animalia, homine excepto, comitiale malum sentire: quam ob causam eas damnauere mensæ, non tantum ob veratri semen, quod illis gratissimus est cibus. Sed an coturnices a mensibus remouendæ sint, ne vitium, quo laborant, æsitantibus communicent, inferius in curatione discutietur. Vbi etiam an quia venenato semine vescitur, an verò propriæ, insitæq; substantiæ ratione hoc volucrum genus conuulsiones pariat, copiosè docebimus. Interim ne à re suscepta longius abscedam, Albertus cognomento Magnus passeres quoque comi-

comitialiter prolabi affirmat, præſertim verò ſi hyoſciami ſemen, quo magnopere delectantur, comederint. Quinimò & Strabo iumentis omnibus malum hoc, aut quidpiam aliud huic perſimile, ex cuiuſdam arboris æſitatione accidiſſe teſtatur. Arbor erat, inquit, lauro ſimilis, qua guſtata iumenta omnia cum ſpuma in morem comitialis morbi emoriebantur. Hieronymus Montuus in morb. Anaſceue cap. de Epilepſia, non ſemel pſitacos, canes, ſimias, & cercopitecos ab Epilepſia conuulſos ſe inſpexiſſe fatetur. Non ergo ſolus homo inter animantes Epilepſiam patitur, nec ſolæ coturnices præter hominem comitiales euadunt, dicant quid quid lubet cum Ariſtoteles, tum Plinius. Quæritur modò cur inter homines, hi potiſſimum comitiales euadunt, qui cæteris ingenio, menteq; antecellunt. nam ita rem hanc ſe ſe habere, veterum, recentiorumq; hiſtoriæ, ac monumenta ſatis ſuperque propallant. Inprimis enim conſtat Herculem illum, quem ob ſingularem virtutem, qua reliquos anteibat, in Deorum numerum Ethnici cooptarunt, comitiali morbo fuiſſe correptum, quem Hippocrates ab Antycirço expurgatũ veratro fuiſſe, atq; inde cõualuiſſe ſcribit in Epiſt. ad Cratęuã herbariũ. Plinius refert Liuiũ Druſũ, qui Tribunus plebis fuerat, cum Epilepſiam pateretur, Antyciram nauigaſſe, ibique helleborum potaſſe, & ex eo incolumem euaſiſſe. Cambyſes etiam, vt videre eſt apud Herodotum lib. 3. Epilepticus cadebat, vt ſimiliter Damocrates Athenienſis, quem ferunt cum plerique ei offerrent amuleta aduerſus morbum hunc, Delphos ad oraculum migraſſe, vt quonam ex eis vti poſſet à Dæmone intelligeret, cui ſic Pythia reſpondiſſe fertur, vt eſt apud Trallianum

De grege ſume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes, & ouis dato tergora circum
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulſo.

Iulius Cæſar inter res gerendas bis correptus eſt comitiali morbo, quem etiam C. Caligula in pueritia expertus fuit, Suetonio referente in amborum vitis. Britannicus quoque ab infantia a comitiali morbo afflictabatur, ſi fides habenda Neroni apud Tacitum lib. 13. Annal. Plotinus quoque magni olim nominis Philoſophus hoc morbi genere miſerè cadebat, vt affirmant Suidas, ac

Volaterranus; cui affectioni & Franciscus Petrarcha obnoxius fuisse dicitur. Hinc forsitan causa odij Poetæ huius in Medicos, & in Medicinam ipsam, quòd à sæuo morbo non liberaretur, aut potius, quia Medicum quendam odio prosequebatur, vt ex eius patet monumentis. Idem similiter de Carolo V. Imperatore, alijsq; ex Inuictissima Austriaca Familia oriundis, quod nimirum comitiales fuerint, me legisse recordor. Mahumet etiam ille, qui magnam Orientis partem fœdissima religione conspurcauit, eodem morbo laborabat. Quod cum animaduertisset vxor, & ea de causa plurimum quoq; indignaretur, ac subinde rogaret, quid nam esset, Desine, inquit, mirari: Morbus abest, sed cum aduentantis numinis vim pati non possim, mente collabor, membraq; stupent. Communis est hæc Prophetarum affectio, quorum me esse vnum scias velim. Qua fraude mulier delinita quem odisse cœperat, commenti versutia, vt diuinum suspicere virum coacta est, atque eò vsque tandem prorupit fraus, vt moriens mulier illum ex asse hæredem instituerit, veluti legitur apud Cælium Rhodiginum in Antiq. Lect. His igitur, & alijs exemplis abundè patet, Epilepsiam summis potissimùm viris, ingenio, menteq; pollentibus contingere. Nunc ideo huius effectus causa inuestiganda. Vnaquæq; pars in nostro corpore, quo exactiorem sensum obtinet, eo magis à sensibili, & re præter naturam afficitur; læsionem enim sensus acumine facilius persentit. Quamobrem cum omnes, qui ingenij subtilitate alijs præstant, ob subtilem cerebri substantiam, exactam admodum habeant illius membri, aut partium eius sentiendi vim, & facultatem, verisimile fit, eos futuros magis Epilepsiæ obnoxios, vtpote quorum expultrix cerebri virtus vel ex leuiori causa ad contra pugnandum irritatur, quod sanè haud contingit ijs, qui tardo præditi sunt intellectu, in quibus propter cerebri crassitudinem ægrè suscitatur facultas. Hæc enim videtur esse causa, quamobrem Florentini perspicacissimi ingenij viri, inter alios Italiæ populos, comitiali morbo maximè laborare cernuntur. Prætereundum verò hoc in loco non est, ingenio, menteque alijs præstantes Epilepsiam per essentiam pati ab humore melancholico potius, quàm pituitoso. Quicunque enim ingenio claruerunt vel in studijs Philosophiæ, vel in Repub. administranda,

nistranda, vel in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholici omnes fuisse dicuntur, ita vt etiam vitijs atræ bilis infestari soliti fuerint, auctore Aristot. Sect. Prob. 30. probl. 1. Gal. lib. Quod animi mores cap. 4 Idem habet Cicero 1. Tuscul. Quæst. & Seneca de Tranquil. animi. Sic Phauorinus apud Gellium lib. 18. Attic. Noct. cap. 7. Scitote, inquit, intemperiem istam, quæ melancholia dicitur, non paruis, nec abiectis ingenijs accidere, sed esse heroum pathos. Ita Socratem, atque Lysandrum inter sapientissimos, & melancholicos enumerat Philosophus in eo probl. Galenus noster melancholicus fuit, si Mosi credimus. Hercules, vnde huic morbi nomen, atrabilarius fuit. Mentis igitur acie præpollentes melancholicæ habitudinis esse constat, in quibus melancholicus humor, à quo ingenij dexteritas emanat, abundè augetur, non tantum innati temperamenti ratione, sed etiam ob immodicas vigilias, quibus die, nocteque defatigantur, quorum propterea corpora desiccantur, humoresq; sicciores, ac terrestriores euadunt. Vigiliæ siquidem vniuersum corporis habitum exiccant 2. De rat. vict. acut. Com. 55. Meth. 7. & alibi. Quod si quærat aliquis causam, ob quam melancholicus humor ad cerebrum delatus, melancholiam morbum non potius generet, quàm Epilepsiam; Respondebo cum Hippocrate 6. Epid. sect. 8. melancholicos interdum comitiales effici, & comitiales melancholicos; atque horum vtrumuis magis accidere, prout vel in hanc, vel in illam partem morbus repit; si enim in corpus comitiales, si in mentem melancholici euadunt. Quam Hippocratis sententiam explicans Gal. 3. De loc. aff. 7. ita loquitur: Hoc sermone primùm quidem declarauit, quòd non semper, sed magna ex parte horum affectuum alter in alterum transit, quippe non solùm nigra bilis, verùm etiam pituita (vti iam præceptum fuit) morbum Epilepticum producit. Epilepsia igitur quam nigra bilis constituit, in melancholiam morbum nuncupatum pertransit, quæ verò à pituita orta est, in aliam affectionem permutatur, melancholiam verò haudquaquam efficere potest.

Quamobrem Epilepsia hæreditario quodam iure in filios, &, quod mirum magis est, in nepotes, parentibus illæsis, ex auis descendat. Lect. XXXII.

ERMVLTA morborum genera, Auditores, ab auis, & parentibus ad prolem ipsam descendere cum alij & Medici, & Philosophi affirmauere, tum verò in primis Alexãder Aphrodiseus testatum reliquit in Prob. ab initio, cui subscribens Damascenus in Aphorismis, non modò animi vitia, corporisque lineamenta, sed etiam morbos diuturnos, præsertim membri principis, a parentibus hæreditari perscripsit. Rationi insuper consonum fit, plerosque morbis infestari, quibus prædecessores fuerint correpti, nam qualis causa, talis plerunque effectus est, cum omnis causæ in agendo intentio sit, sibi pro viribus simillimum generare. Vnde sperma inquit Auicenna fen. 29. lib. 3. cap. 13. habentis membra læsa raró generat sanum. Quapropter ex sanis sani, ex infirmis infirmi creantur, quoniam semen, vt Hippocrates autumat lib. De genit. de omnibus & viri, & mulieris partibus progreditur, secerniturque à toto corpore, & a solidis, mollibusque partibus, & ab omni humido in vniuerso corpore. A quo fit, vt fœtus parentibus similes oriantur, qualesque fuerunt parentum morbi, tales etiam plerunque liberis implantentur, fiantque iuxta hoc multi podagrici a podagricis, hydropici ab hydropicis, tabidi a tabidis, Epileptici ab Epilepticis. Quod enim Epilepsia inter eos qui hæreditantur morbos connumeranda sit, nemo non fatetur, cum quotidie multi ex comitialium parentum semine comitiales euadant. Quam rem pariter docuit Hippocrates 2. Prorr. qui morbos inter hæreditarios præsentem adhibet, tum alijs in locis, tum vbi nulla re cæteris morbis diuiniorem Epilepsiam esse demonstrare nititur lib. De morbo sac. Ibi namque Epilepsia, ait, incipit velut alij morbi secundum genus, si enim ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus progignitur, ex tabido tabidus, ex lienoso lienosus, quid prohibet, vt cuius pater, aut

mater

mater hoc morbo laborarit, etiam posterorum, ac nepotum aliquis eo corripiatur. Verùm ad hanc ipsam rem magis illustrandam illud summopere facit, quod Hippocrates de populis quibusdam macrocephalis ab eo nuncupatis memoriæ mandat, De aere, aq. & loc. qui populi capitibus nascebantur oblongis, cuius effectus causam vult Hippocrates primùm fuisse consuetudinem, quæ deinceps in naturam migrarit, ob genitale semen ab omnibus corporis membris proueniens, atque prorsus ad hunc modum: A principio quidem consuetudo in causa fuit, vt tam longis capitibus essent, nunc autem natura ipsa cum consuetudine conspirauit. Si quidem generosissimum apud eos putatur caput habere quàm maximè longum, consuetudinis autem hoc initium fuit. Cum recens infans natus est, caput eius adhuc tenerum, & molle existens, quàm celerrimè constringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo capitis rotunditas prohibeatur, & longitudo augeatur. Hactenus Hippocrates. Hanc eandem consuetudinem oblonga nimirum capita faciendi apud Galatas adhuc hodie vigere ab hominibus fide dignis, & qui ea loca peruagati sunt, intellexi. A quibus fortasse populis eundem morem transtulere Genuenses nostri, qui illis olim dominati fuerunt. Siquidem & ipsis aliàs talia capita faciendi mos erat, quod etiam Pierius Valerianus adnotauit Hieroglyph. sed cum his temporibus multi illa in Vrbe longis oriantur capitibus, naturæ non artis opificio, quia scilicet parentes ipsorum huiusmodi ferant capita, dicendum omnino est de ijs, quod Hippocrates de macrocephalis, consuetudine videlicet effectum esse, vt eiusmodi natura capitum per multis existat. nam temporis progressu natura quoque tales producit, vt priore consuetudine vti amplius necesse minimè sit. Huius autem effectus causam haud aliam esse tradit Hippocrates, quàm semen ipsum ab omnibus corporis partibus emanans, de quo Lucretius:

Semen adulta ætas cùm primùm roborat artus
Per membra, atque artus decedit corpore toto.

Quod quidem semen, quoniam, vt dicebamus, ex sanis sanum, ex morbosis morbosum profluit, ideo fit, vt ex caluis calui, ex

cæſijs cæſij creentur, & vt plurimum diſtortus diſtortum generet, eademque ratio ſit circa reliquas formas. Quid prohibet igitur, vt ex macrocephalis macrocephali non gignantur? Ad rem noſtram; ſi malè affectum ſemen à capite, & cerebro, vt alijs corporis partibus procedit, veriſimile certè fit, vt nati cum aliæ partes, tum etiam caput ipſum malè affectum ex ſemine tali reddatur, cuius rei gratia morbos progenitoribus familiares, vt puta Epilepſiam, & alios faciliter admittat. Quod ſi vera eſt Hippocratis ſententia, plurimum ſemen à membro illo principe effluere, tanto maiorem capitis, & cerebri læſionem natus contrahet. Probat autem rem hanc Hippocrates ex eo, quòd quibus prope aures venæ inciduntur, eos actu quidem ſemen effundere adinueniemus, veruntamen modicum, debile, ac infæcundum. Plurima enim, inquit, geniture pars a capite per venas iuxta aures per medullam ſpinalem defluit, quibus cicatrice obductis, ſeminis tranſitus intercipitur. Id ipſum & alibi, ſeu De aere, aquis, & locis, apud eundem habetur, vbi Scythas inciſis, quæ ſunt retro aures, venis, infæcundos euadere tradit. Quam rem latuiſſe Galenum putat Auicenna lib. 3. fen. 20. cap. 1. verum ego cenſeo potius Galenum id ipſum diſſimulaſſe, tanquam ſenſui reluctans. Alcmæon Philoſophus ſemen partem eſſe cerebri exiſtimabat. Dubitabit verò hoc in loco aliquis ingenioſus de via, per quam à cerebro, & ſpinali medulla ſemen ad vaſa ſpermatica ducatur. Eam nos pariter docuit Hippocrates De oſſium natura, licet eius opinioni Anatomicorum nemo aſſentiatur, vbi venas ex capite iuxta aures per ceruicem, ſphagitides hoc eſt iugulares appellatas, intrinſecus iuxta ſpinam, ab vtraque parte, iuxta lumbos in teſtes, & fæmora procedere exarauit. Vnde ex Hippocratis ſententia venis penes aures reſectis, aut etiam exuſtis, potiori ſeminis parti tranſitu intercluſo, fæcunditatem adimi neceſſe eſt. Opinio hæc de ſemine plurimo a capite manante, firmis etiam rationibus confirmari poteſt. Coeuntes enim in ſpermatis effuſione oculis nictant, imò ea perpeti videntur, quæ cadendo Epileptici, vt hinc videre liceat quàm verè dictum ſit a Democrito apud Gal. 3. Epid. Com. 4. concubitum eſſe veluti paruam Epilepſiam. Præterea qui frequentiori vtuntur venere, ac ſalaciori ſunt natura,

citissime caluescunt; Ideo Arist. lib. 5. De gen. animalium, ex nimio rei venereæ vsu caluitium prouenire scripsit. Quò spectat scomma illud a Romanis olim in Cęsarem Dictatorem proclamatum: Romani seruate vxores, mæchum caluum adducimus. Quæ pauca plurimum semen è cerebro decidere ostendunt; licet de infæcunditate ex incisione illarum venarum, arteriarumque penes aures proueniente, secus ac fecerit Hippocrates decernendum esse videatur. Vnde alij in cerebrum imbecille redditum, ob vitalium spirituum influxus prohibitionem, alij in incisionem neruuli vnà cum venis, quem Vesalius à sexta neruorum propagine in testes, ac seminalia vasa descendere, in multis vidisse fatetur, libentius referunt. Sed, vt vulgo iactatum est prouerbio, suam vnusquisque sponsam. In dubium vertitur etiam, num semen ex omnibus partibus defluat, velut ego ex Hippocrate, atque Lucretio paulò ante affirmaui. Nam Galenus ipse, in hoc Hippocrate relicto, Peripateticorum Principi adhærere videtur, quippe qui semen aptum natura non esse ex omnibus recedere, sed ad omnia accedere scriptum reliquit, cum quælibet seminis portio totius vim habeat, qua vniuersa membra conformet, licet ab vniuerso corpore non manarit. Demùm quæque sit huiusce dubitationis veritas, illud certè apud omnes receptum est, seminis materiam ex tribus principibus membris cerebro, corde, iecinoreq; prouenire, & plurimam fortasse ex cerebro ipso, vt Hippocrates contendit. Quamobrem verisimile fit, vt cerebri Epilepsiam patientis vitiatum semen, in nato cerebrum quoque eidem morbo obnoxium progignere valeat. Hucusque igitur patet, causam, ob quam filij parentum vitia, ægritudinesue pati coguntur, in genitale semen reijciendã esse, quoniam videlicet secum vitia eorũ, in quorum corporibus genitum fuit, semper affert. Nunc modò inuestigandum, ac latius explicandum, qua ratione patrum vitiatum semen comitiales, alijsque hæreditarijs morbis obnoxios filios progignere queat. Nulla alia ratione, arbitror, malè affectum parentũ semen morbosos filios parit, nisi quoniam ab ipso spermate vitiato partium imbecillitas contrahitur, cuius gratia partes, & membra excrementa tum congerunt, tum & cæterarum partium recipere coguntur, vnde postea morbosæ euadunt. Satis

enim

enim clarè docuit nos rem hanc Galenus 6. Aph. vbi tradit plerosque hominum podagra corripi, quod parentes, & auos podagricos habuerint, in quibus vitiatum erat semen, ex quo posteri maiorem traxere partium imbecillitatem. Vt enim qui podagra laboraturus est, pedes habeat imbecilles oportet, sic cerebrum infirmius, qui futurus est Epilepticus. Quare vt pedum imbecillitatem morbosum parentum sperma podagricis conciliat, ita cerebri debilitatem futuris Epilepticis. Quæ partes debilitate contracta prauorum, vti dicebam, succorum copiam non modò congerunt, sed etiam cæterarum, præsertimque vicinarum excrementa, si quæ in illis, ob errata in victus ratione, fuerint cumulata, suscipere coguntur, quorum excrementorum causa morbosæ fiũt; neque enim podagricus, aut Epilepticus, ex sola partium eupathia, seu patiendi procliuitate, his affectibus corripi potest. Quæret autem fortasse aliquis, an quemadmodum filius, cuius podagricus fuerit auus, sanus verò, & omnino expers podagræ pater, ipse tamen podagræ affinis generatur, ita pariter Epilepticus euadat is, cuius parens ab hoc affectu liber omnino vixerit, auus attamen eo laborarit. Huic pro me respondeat experientia, visi sunt enim quandoque Epilepsiam pati ex auorum potius semine, quàm patrum. Quod cum verum sit, iure merito quæritur a me causa, ob quam ex vitiato auorum semine morbis obnoxij futuri sint nepotes, quorum parentes incolumes fuerint, cum tam Epilepsiæ, quàm podagræ, cæterorumque morborum hæreditas genitali semini adscribatur, & a parentum semine filij oriantur, non auorum, quod iam euanuit. Huiusce dubitationis solutio sub ea quæstione comprehenditur, quæ Peripateticorum, nedum Medicorum animos magnopere torquet, cur interdum filij alteri parentum, interdum verò amborum neutro, sed auo, & abauo similes gignantur. Siquidem, vt ait Arist. lib. 2. De gen. animalium c. 18. redditur post plura genera similitudo, ideo ex Helide, quæ cum Aethiope rem habuit, nõ filia Aethiopi similis genita est, sed ex filia natus, seu Helidis nepos Aethiops euasit. Ita etiam Nicæus vates Bysantius a candido vtriusque parentis colore in auum Aethiopem degenerauit. Vnde Zenon Citieus semen ad hunc modum definit: Sperma est hominis spiri-

tus,

tus, quem cum humido emittit, partis animæ ſpolium, & generis proauorum permixtio, quale enim ipſum erat, tale permixtum excernitur. Qua in re pariter Lucretium Vatem vnà & Philoſophum ſapientiſſimum audiamus:

Fit quoque vt interdum ſimiles exiſtere auorum
Poſsint, & referant proauorum ſæpe figuras,
Propterea quia multimodis primordia multi
Miſta ſuo celant in corpore ſæpe parentes.

Qua ratione autem ordo in intermedia generatione interrumpatur, qui deinceps in poſteris pullulet, & reuiuiſcat, ita vt nepos morbo Epileptico ſiue podagrico, ſiue demùm quolibet alio hæreditario morbo laboret, quo auus quidem fuerit correptus, ſed cuius parens omnino expers vixerit, non vndequaque conſtat. Ego tamen interea meam ſuper hac dubitatione ſententiam liberè pronunciabo. Ad immutandam in melius, deteriuſq; rationem conceptus concurrunt externa, internaque multa. Non enim parum refert, an quis tranquillo cæli ſtatu, vel conturbato, ob varios ventorum flatus, oriatur, & an menſe frigido, vel calido, Lunaq; an creſcente, vel decreſcente. Ad quod ſimiliter ſpectat ipſius genitricis natura, idque aut ſecundum eius vniuerſum corpus, aut ſecundum veterum ipſum. Cum altera namque muliere fœcundi, cum altera verò ſteriles multi extitere, & ab vna ſanos, ab alia morboſos procreari ſæpe videmus: Ad quam etiam in generatione diuerſitatem faciendam maxime omnium internæ valent, nempe ſi corpus benè, maleue ſe habet circa concoctiones, & cruditates, circa bonorum, prauorumq; humorum plenitudinem, vt ſimiliter circa reliqua omnia, quæ ſub victus ratione continentur; cauſæ etenim, quæ in animalis generatione vnà conueniunt, non adeò validæ, aut neceſſariæ ſunt, vt ab externis, interniſq; occaſionibus impediri, immutarique minimè poſsint. Nam ex aliquibus cauſis auferri impedimenta poſſunt, & robur addi naturalibus generationis principijs, vt intermedia aliqua generatio prorſus quidem vitiorum, ægritudinumque expers euadat, quæ priorem, poſterioremqne generationem adfligant, ſed cuius ſemen labem, infectionemq; à patre ſuſceptam ſeruet, quæ deinde in nepotis generatione, vtpote qui fuerit ijs auxilijs deſtitutus,

quæ

quæ in eo vitium illud velut in parente celare potuissent, denuo pullularit. Quare licet auitum semen ad nepotis generationem minimè concurrat, vtpote quod iam euanuit, in patre tamen aliqua remanet labes, infectioq; ex aui male affecto semine relicta, cuius gratia nepos, in cuius generatione ea non adfuere auxilia, quæ in patris conceptu conuenerunt, vitium illud patietur, quod ab auo pater contraxit, ita vt nepos auo magis, quàm parenti in hoc quasi hæres succedat, quamuis labes illa in paterno semine insignis admodum non fuerit. Accidit enim in hoc quod scripsit Aristot. 4. De gen. anim. parua facta in principijs transmutatio, in illis magna, conspicuaque apparet, quæ mox ab eis oriuntur. Ex quibus omnibus elici posse arbitror, quomodo ex vitiato parentum semine filij, &, quod magis admirandum est, auorum nepotes, quorum sani vixerunt patres, non tantum Epileptico morbo, sed & alijs omnibus hęreditarijs obnoxij nascantur.

Libri Sexti de Epilepsiæ signis omnibus Finis.

DE

DE EPILEPSIA, SEV COMITIALI MORBO LIBER SEPTIMVS.

De Indicationibus in quacunque specie Epilepsiæ; Deq; huius curatione in Infantibus lacte adhuc vescentibus.
Lect. XXXIII.

VCVSQVE exposui Vobis, Auditores, Epileptici morbi naturam per definitionem tam nominis, quàm rei, differentias, causas, signaque omnia dignostica, atque prognostica. In quibus quidem explicandis mea semper intentio fuit ab Hippocratis, Galeni, Pauli, Aetij, & Alexandri è Græcorum Schola, Rhasis, & Auicennæ, ex Arabibus; alios enim, quos etiam citaui, tanquam minoris famæ prætermitto, placitis, & doctrina ne latum quidē vnguem discedere. Huius rei euidentissimum sit omnibus argumentum, quòd cum è veteribus aliqui pręsertim Auerroes, & è recentioribus multi etiam primæ notæ, & de omni re literaria, sed medica in primis optimè meriti, hoc in morbo sæuissimo, & re vera admirando noua principia, nouamq; doctrinam legentium animis insinuare contenderint, ipse contrà niti, ac subtilissimis eorum argumentis, & rationibus aduersum antiquos illos Medicinæ parentes excogitatis, obuiam ire non dubitaui. Idipsum autem non solùm à me factum est in proximè habitis Lectionibus, quibus vos omnes interfuistis, sed etiam multò ante in tribus Libris Lectionum, quas in primo tyrocinio apud Bononienses habui, Venetijs in apertum, ac lucem diuulgatis.

Nunc

Nunc ergo ijsdem innixus principijs, & iuxta eandem methodum ad magni morbi curationem descendo. In Epilepsia itaq; curanda oportet primùm non obliuisci triplicis eius discriminis, deinde causarum eam progignentium, & quòd insuper alia curatio debetur ei in paroxysmo, aut dum vrget accessio; alia extra paroxysmum, tempore intermedio, tandem non eo prorsus modo curandam in pueris, & infantibus, quo in natu grandioribus curari à Medicis solet. Quibus ita præmissis, videamus modò quinam scopi ante oculos habendi sint in quacunq; tractanda Epilepsia, priusquam ad præsidiorum materias nostra conuertatur oratio. Vel igitur affectio hæc in cerebro fit ex propria, & peculiari illius membri passione, ac intemperatura, & dicitur Epilepsia per essentiam in cerebro facta, vel fit quidem in cerebro, sed consensus gratia, & consortij lege cum alijs partibus inferioribus. Cuius Epileptici insultus duæ assignatæ fuerunt differentiæ, vna quarum haud infrequenter est per consensum maximè à ventriculo, intestinis, & vtero, alia quādo malum à determinata aliqua particula primùm incipit, & ægro sentiente sursum sensibiliter ascendit. Exemplum primæ differentiæ, dico per consensum genitæ à ventriculo, aut eius ore expresè traditum legitur apud Galenum 5. De locis aff. 6. vbi refert historiam iuuenis Grammatici, qui quoties vehementer doceret, aut longius inediam sustineret, aut irasceretur, Epileptico symptomate corruebat. Exemplum alterius differentiæ hatur apud eundem Galenum 3. eiusdem operis cap. 7. de viro illo, qui veluti auram quandam frigidam è tibia sursum ad caput eleuari euidenter persentiebat. Ego etiam in quotidiana praxi exercenda consimilia exempla aliquando obseruaui, &, si plura cupitis, legatis Fernelium 5. de Part. morb. & Sympt. Hollerium cap. de Epilepsia in Scholio, & Marcum Catinariam cap. proprio. Loquamur autem de his postremis differentijs, in quarum prima Galenus cum in Grammatico illo deprehendisset os ventriculi exquisito admodum sensu præditum esse, ab illoque cerebrum facilè, & frequenter in consensum trahi, ante omnia iussit, vt perfectæ, ac optimæ coctioni operam nauaret, qui propterea tertia, vel quarta diei hora panem diligenter confectum assumebat, modò solum, quando siti non laborabat, modò ex vino albo aqua diluto,

to, ac modicè adſtringente, quando ſiti cruciabatur. Tale enim vinum roborat ventriculum, neq; caput, aut cerebrum lædit, ſicut ſolent cætera vina valentiora, præſertim in iuuenibus, quibus cerebrum, & neruoſum genus ineſt haud ita imbecille. Veruntamen Galenus non modò contentus fuit probam victus ratione iuueni illi inſtituere, ſed etiam bis, & aliquando ter ſingulis annis eundem purgare voluit. Hac induſtria iuuenis annos plus quàm viginti, quibus ſuperſtes vixit, integra vſus eſt valetudine. Ex his quæ a Galeno hac in hiſtoria traduntur, non difficulter colligi poteſt, in hac Epilepſiæ ſpecie duas habendas eſſe præ oculis intentiones. Prima erit purgatio ventriculi a bilioſis, & acribus humoribus, a quibus os illius lancinatur, necnon mordax euaporatio in cerebrum expirat. Secunda ventriculi roboratio, ne in poſterum tam facilè ab alijs partibus noxios ſuſcipiat humores. In alia verò Epilepſia, quæ a determinato membro ſenſibiliter naſcitur, quantum ex loco Galeni citato elicimus, tres curandi ſcopi haberi debent: Primus reſpicit vniuerſalem euacuationem, aut per venam ſectam, ſi tamen euidens valde plethora appareat, alioqui omittatur, aut per medicamenta purgantia: Secundus pertinet ad corroborationem, & adſtrictionem ſimul ſuperiorum partium, vt ita impediatur, quo minus illius veneni vis latius progredi, & ad partes ſublimiores aſcendere queat: Tertius partem ipſam laborantem reſpicit, à qua primariò mali emanat origo, vt nimirum in ea latitans malum extrahatur, & aperta via foras educatur. In poſtrema differentia, quam tamen primo loco recenſui, quæque cæterarum non ſolùm frequentiſſima, ſed difficillima exiſtit, quatuor nobis ſeſe offerunt ſcopi, & principes curandi indicationes: Prima indicatio in opere, licet in inueſtigatione, ac reſolutione vltima, iuxta illud Galeni 11. Meth. cap. 10. Quod vltimum in reſolutiua methodo inuentum, id primum omnium in curatione eſt peragendum; ad generalem totius corporis ab excrementis omnibus expiationem pertinet: Secunda ad reuulſionem. Tertia ad diſſolutionem materiæ proximæ in capite, & cerebro contentæ. Non enim tota in acceſſione abſumitur: Quarta ad cerebri intemperiem corrigendam, & emendandam; Vnde tota curatio in præſeruatione conſiſtere videtur, quia cauſam re-

ſpicit

ſpicit,& quidem remotiorem. In paroxyſmo ſiquidem, niſi diuturnior, ac vehementior foret, nullum magnum moliri ſolemus medicamentum, paucis quibuſdam tantummodo peractis, quæ patientem quamprimum ab inſultu liberent. Hac prorſus methodo, & via aggredienda à vobis eſt curatio cuiuſcunque Epilepſiæ. Nam quæ ab vtero in mulieribus, aut alia etiam parte emergit,vt infra ex præſidijs intelligetis,cum illa quæ per conſenſum ventriculi, ac inteſtinorum generatur, ſimilitudinem,& communionem habet. Puerorum, qui vix in lucem editi hoc mali genere perſæpè tentantur, & moriuntur, vt ob id ſcripſerint Ariſtoteles,& Plutarchus veteres tam Græcos, quàm Romanos ante octauam diem pueris nomina imponere noluiſſe, ætas tenella, habitus corporis molliſſimus, & facilè diſſolubilis, ac demùm difficultas ipſis medicinam faciendi; eſt enim puer, vt affirmat Plato 1.de Republica,omni beſtia intractabilior, eo quod ratio in ipſo veluti obruta, ac ebria humore multo operari non poteſt, vnde & apud Ariſtotelem 8.de Hiſt.anim. cap. 1. Anima pueri ab anima belluæ non differt; aliquã pariunt in Epilepſiæ curatione inſtituenda diuerſitatem, quemadmodum ex ſequentibus facillimè conſtabit. In primis enim, & ante omnia de curatione Epilepſiæ in pueris tam lacte adhuc veſcentibus, & etiamnum infantibus, quàm ablactatis, & iam natu grandioribus ſermonem facere decreui. Nec dicant mihi Paulum lib. 3. imò etiam Galenũ 6.Epid. ſec. 1. Com. 5. non probare in huiuſmodi puerulis, & infantibus curationem, eo quod mutatione ætatis ad calidiorem, & ſicciorẽ ſua ſponte plerunq; in illis affectio ceſſat: quoniam præter quam quod Aetius communiter & pueris, & cæteris omnibus curationem inſtituit; vnde nam obſecro certi ſumus infantes illos mutatione annorum planè liberos euaſuros, cũ nõ rarò conſtet experimento,multis, in quibus allata ratione, & ſpe inani a principio contemnitur,ab eo tempore inchoare, & in dies ita inualeſcere,vt frequentioribus, ac vehementioribus acceſſionibus eoſdem occidat,aut ſi non adeò frequentes,& moleſtæ ſint acceſſiones, ætate nihilominus haud quaquam in meliorem ſtatum redigantur, imò in infęlicem,& calamitoſam vitam decidant. Addo quòd ſi Galenus parui fecit curationem Epilepſię in pueris, dubio procul de recen-

recenter natis,& vix in lucem editis intelligere voluit,quibus nullo modo adhiberi posse medicina videtur:alijs enim pueris præsidia vult adhiberi, nulla expectata mutatione annorum. Verisimile enim esse ait,quòd huiusmodi pueri cum nō statim à principio suæ ætatis ex natiua intemperie Epileptici sint, propter errata in morbum inciderint,quos propterea medicis auxilijs curare oportere memoriæ mandat. Quinimò ex historia pueruli, qui radicem pæoniæ gestabat, an non clarè patet Galenum in infantibus etiam illa commendare præsidia, quæ calefaciendo, & exiccando prodesse valent? Audite Leuinum Lemnium lib. 2. De occult. nat. mirac. c. 3. Pæonia Galeno non minus decantata, quàm Brassica Catoni non solùm a qualitate elementari,sed totius substantiæ vi, ac proprietate specifica hunc morbum expugnat. Sed clarius pro re nostra dum subiungit. Pueros autem,in quibus vis morbi minus valida,etiā à collo gestata hoc morbo collapsos erigit. Discutit.n. cōsumitq; humorē pituitosum,qui huius morbi est seminarium. Vt hinc constet non eo solùm nomine Galenum vsum fuisse pæonia in pueris comitialibus, quòd peculiari & occulta facultate aduersus hunc morbum valeat, sed manifestis etiam qualitatibus mirificè pugnet. Solet ergo in puerulis, atque infantibus recenter natis hoc symptoma fieri lactis vitio ex nutrice, necnon ex lacte quamuis puro, in eorum tamen ventriculo vitiato. Quando non lacte solùm, sed alijs cibis vtuntur, lumbricorum in primis occasione, ac intestinorum consensu Epilepsiam pati consueuerunt. Non rarò etiam ex propria cerebri intemperatura humidiori, si præsertim caput exterius ab omni humiditate liberum sit, & absque vlceribus. Ab his potissimùm causis Epileptici euadunt pueri infantes adhuc, sed vbi grandiores facti sunt,ab alijs causis omnibus hunc in affectum incurrere possunt. Quantum itaque ex parte nutricis, memoria hoc in loco haberi debet quod præcipit Auicenna cum alibi, tum 3. 1. doct. 1. Quando puer ægrotat, rectifica lac matris eius. Vnde nutrici diligenter præ alijs instituenda est victus ratio accommodata in sex rebus omnibus non naturalibus, qualis iam adultorum infra dicetur, potissimùm verò vini abstinentia imperanda, etiam de Aristotelis sententia prope finem lib. de Somno, & Vigilia. Nam vt vinum

adultis caput replet, & neruos tentat, ita & infanti lac inde genitum. Si Platonis præceptum 2. de Leg. ad extremum seruaretur, forsitan tot hodie filij Epileptici non gignerentur: Neque etiam nocte, inquit Plato, vinum concederem viro, vel mulieri quando liberis operam dare volunt. Hùc spectat quod scribit Plutarchus in Problematis sapientes Romanos cauisse ne in sacrificijs nutricum adhiberetur vinum, sed lac, ne scilicet ex vino ipsarum accederet pueris detrimentum. Noui ego Romæ puerum, ad cuius curationem fui accersitus, cuius mater vino, & venere multum delectatur, non prius à diro symptomate liberari potuisse, quàm alteri nutrici fuerit commendatus. Hac in re debent parentes multum inuigilare, quoniam nutrices tantum abest, vt à vino, & alijs erratis in victu se velint abstinere, vt multo vino, copiosisque cibis corpus repleant. Sitibundæ enim sunt, & famelicæ, ex continuo suctu inanitis humore venis; Sic etiam putantes copiam lactis coaceruare. Quoniam autem video me longiori sermone tædio vobis fore, ideo rem inchoatam deserere, & in crastinam Lectionem reijcere sum coactus.

De eadem curatione in pueris lactantibus, & potissimùm de Cauterio ad Inion. Lect. XXXIV.

EX his nos constare, ex quibus nutrimur, & ex probo, aut malo nutrimento ita vel bonos, vel improbos in nobis succos generari, indeque modò inculpata sanitate nos frui, modò mala valetudine vexari, adeò notum omnibus est, & manifestum, vt superuacaneum sit pluribus velle demonstrare. Quamobrem summa cum ratione Medici omnes, qui Epilepticum affectum in infantibus curare aggrediuntur, ante omnia iubent maximam haberi debere de nutrice rationem, vt scilicet lac vndequaque probum, ac, vt Græci dicunt, euchymum continuè præbeat, & ego quoque in superiori dicebam in hoc potissimùm vigilandum esse à parentibns, quia non rarò sum expertus hanc prauam labem in nobis sæpissimè à primo lacte, culpa, & vitio nutricum, implantari. Et scitis vos

ex

ex Platone 2. de Repub. In vnaquaque re maximum quid principium esse, præsertim iuueni, & tenero cuique. Maximè enim tunc formatur, induiturque figura, quam quis vnicuique imprimere vult. Quæ Platonis verba mirè quadrant rei, de qua loquimur. Quare Alexandri Tralliani præcepto curam habere oportet, vt nutricis lac benignum sit, & recrementis liberum. Nam quod vitiosum, & crassum est, valde solet naturam impedire. Fiet autem probi, bonique succi, si nutrici animum adhibeatis, & exercitijs, vt ipsa mediocriter exerceatur, & cibis boni succi vtatur. Si igitur lac fuerit tenue, paulò ipsum crassius efficere conuenit; sin crassum extenuare quibusdam, quale est fæniculum, aut anethum, aut anisum, aut eruca, aut ruta, aut porrum. Omnia autem hæc dum viridia sunt assumantur. nam sicca cum magis sint acria, plus vteri vasa aperiunt, & nimis sanguinis menstruorum vacuationes incitantur. Quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac imminui, dum sanguis purgatione decrescit. Quare etiam venus nutricis pueris lactentibus est nocentissima: Quippe lac hinc tenue, & fætidi odoris fieri necesse est, sin autem contingat etiam concipere, adhuc multò fit perniciosius, ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mammillam porrigat; sed alia potius quærenda est, quæ lac habeat benignum. Internoscitur autem lac colore, substantia, & odore, colore quidem, vt & albissimum sit, & nihil habeat liuidum, aut fætidum, substantia verò, vt nihil admodum tenue, aut crassum, aut caseosum contineat. Nam tale conuulsiones potissimùm generare solet, & neruos obstruere. Ideo etiam vinum mediocriter tenue nutrici propinandum est, recrementi expers, & boni succi efficax. Motum, laboremque semper ante cibum subire debet. Hunc itaque in modum nutrici prospiciendum docet Trallianus, & magna certè cum ratione, & prudentia, si sola victus ratione hoc peragendum sit. Nec miremini de vino, quod heri de Aristotelis sententia nutrici denegandum esse dicebam, quoniam contradictio facilè soluitur, si consideretis affectionem hanc periodicam esse, ac per interualla recurrentem, ideoque tempore paroxymorum per me vinum quantumuis tenue, & oligophoron penitus interdicatur,

ne lac pręcalidum infantis caput tentet, & morbum adaugeat. Nugæ etenim sunt, quòd vinum pauciferum, ac tenuioris substantiæ caput minimè feriat. Nam quid tenuius, & aquosius illo vini genere, quod apud Romanos lora vocabatur, & lora secunda? Attamen Galenus 2. de Alim. facult. manifestè scribit huiusmodi loram ferire caput. Omitto dicere quod refert Plutarchus 6. Sympos. 8. de mente Aristotelis, quòd maculæ, quæ proueniunt a vino tenui, & lymphato difficilius auferuntur, eo quod tale vinum magis penetrat. Tempore vero quietis, quo liber est puerulus, non omnino denegandum videtur esse vinum nutrici, vt melior fiat alimentorũ cõcoctio, sicq; lac ipsum vberius, & elaboratius progignatur. Laudarẽ equidem, vt vino immiscere-tur aqua medicata ex viscoquercino, vel radice chinæ cũ seminibus pæoniæ. Aliquando autem solũ in victu regimen non sufficit pro tollenda occasione huius symptomatis in pueris, quando præsertim nutricis corpus prauis vndiq; scatet recremẽtis, & pituitosis imprimis humoribus, ne dicã alijs quoq; pręsidijs opus esse, dũ causa pueri humidiori intemperatura cũ in toto, tum in capite, & cerebro donati, seu præditi, affectio ꝓuenit. Supposito enim optimo victus genere, purganda nutrix est his, quæ pituitam auferunt, corporisq; habitum exiccant. Sic namq; consulit Hippocr. 6. Epid. 5. Quæ purgatio leuis quidem erit puero, licet fortis satis nutrici. Gal. similiter in Com. infantis purgationem confirmat, ita vt nutrix, aut capra aliquod medicamẽtum purgatorium assumat. Purgabit itaq; partim ex accidenti pituitæ fomentum remouendo, partim per se qualitatem aliquam purgatoriam lacti inducẽdo. Quare docet ibidem Gal. purgationẽ ex lacte caprino facere, capræ herbas propinando purgatoria vi præditas. Eandem sententiam, & lactis facultatem acquisitam ex alimentis Gal. rursum explicat, & multis historijs confirmat 3. de Aliment. facult. cap. 25. & ante ipsum Dioscorides lib. 2. cap. 26. tradidit pecora quæ vescuntur scãmonio, helleboro, & similibus lac purgatoriũ facere, cõtra capras, quæ lentisco, & alijs adstringẽtibus herbis nutriũtur, lac vi adstrictoria præditum generare quis ignorat? Necesse tamen est ad hoc vt nutricis lac purgatorium euadat, medicamentum forte esse, cuius facultas succis in ventriculo contentis communicata etiam

post

post eorum concoctionem, & in sanguinem mutationem conseruatur, & viget. Hæc admirabuntur qui in transmutatione substantiali omnia priora accidentia deperdi volunt in materia, cum hic multæ adsint, & tamen referuentur. Nisi quispiam dicat ex sanguine tantummodo dealbato lac generari, quod propterea purgantis facultatis particeps remanet. Ideo Hippocrates loco Epidem. citato sic ait: Mulier, & capra elaterium, aut cucumerem siluestrem comedentes, pueris purgatio. Nec obijciat aliquis illa fuisse medicamenta tempore Hippocratis vsitata, quoniam nec illi æuo blandiora deerant. Quocunque igitur modo Epilepticus infans euadat, hoc est siue culpa matris, aut nutricis prauis humoribus redundantis, & consequenter impuro lacte, siue ex copiosis excrementis, in eo causa natiuæ temperiei, vel etiam vitio praui nutrimenti in vtero coaceruatis, curatio semper per nutricē facienda erit, non omissis tamen paucis quibusdam circa ipsosmet infantes. Aetius enim mel despumatum ad lingendum offert. Sanè ad præcautionē in puero comitialibus accessionibus obnoxio multum commendatur mel decoctum, & despumatum cum pauco puluere seminis pæoniæ, & limaturæ smaragdi. Vnde Ludouicus Mercatus experimēto fidelissimo scribit mel ita præparatum cum modico fæniculo, & oleo amigdalarum dulcium, ter, vel quater quoq; die exhibitum præseruare ab Epilepsia. Rondeletius præcipit dare puluerem in lacte manè, pondere vnius drachmæ, qui puluis ita conficitur: R. radicis pæoniæ, & seminis eiusdem drac. 1. feseleos, anisi, carui an. drac. 5. visci quercini, quod huic affectui maximè est proprium, drac. 1. fiat puluis subtilissimus, addēdo sacchari candi vnc. 1. Sunt etiam qui laudant vsum pulueris diamusci in eadem dosi cum lacte, vel aqua hyssopi. Alij præbent singulo mane ante lactationem cornu cerui vstum, puluerem ex cranio humano, & seminibus pæoniæ. Nonnulli alij portiunculam mellis rosati, syrupi de stœchade, syrupi de scordeo, & oxymelitis etiam simplicis. Quæ singula cum vtilitate administrantur, quemadmodum, si de exterius admotis loquamur, probantur odoramenta ex ruta, ex eodem Aetio, qui similiter infantis caput oleo amaracino, irino, & anethino inungit, eidemq; capiti admouet puluerem confectum è cypero, adianto, & iride. Non dissimilis

erit, qui hodie est in vsu è betonica, hyssopo, sampsuco, & stœchade. Idem Aetius caput lauat aqua calida, & sordes melle detergit. Collo applicat radicẽ pæoniæ, ita vt stomachũ tangat. Ita namq; scribit Aetius Tetrab. 2. serm. 2. cap. 21. Recenter nati pueruli comitiali morbo correpti ea methodo curandi sunt ex Possidonij sententia, vt ipsorum matres, siue nutrices calidis cibis, ac potibus nutriantur, quò lac semper calidius fiat, ac tenuius: infantium verò capita puluisculis calidioribus veluti est cyperus, adiantum, iris inspergantur. Oleis item anethino, irino, & amaracino assiduè illiniantur, deturq; ipsis mel despumatum ad delingendum, & recens pæoniæ radix ita collo adligetur, vt stomachum contingat. Remanet vltimum remedium omnium tamen efficacissimum, nempe cauterium; seu fonticulus in occipitio ad interstitium primæ, & secundæ vertebræ, à quo tamen aliqui ad pauca respicientes omnino abstinent, non solùm in pueris adhuc tenellis, & infantibus, sed in adultis etiam, cauteria, & vstiones in occipite perpetuò damnantes, propter quædam Galeni verba, quæ habentur 2. Catat. in dolore capitis ex ardore curando. Sic enim scribit Galenus; Neque enim facilè exuritur capitis ea pars, quæ occiput, & à Græcis inion appellatur. Existimant siquidem Galenum de exustione ab igne facta hoc in loco sermonem habere, cum omnino de vstione a Sole, non ab igne loquatur. Dum enim tradit modum curandi dolorem capitis ex ardore Solis, monet localia remedia anteriori capitis parti, non posteriori adhibenda a nobis esse, duplici potissimùm ratione: prima quia postica pars capitis nempe occiput, non adeò facile, vt antica, seu sinciput, Solis calorem concipit, ab eoq; exuritur: secunda quia in occipite principium adest spinalis medullæ, & neruorum, qui propterea à topicis refrigerantibus lædi possent. Quam quidem Galeni sententiam non obscurè postmodum dilucidauit Oribasius ad Eunapium lib. 4. cap. 1. qui de curatione capitis dolentis ob æstum loquens, hæc habet verba. Qua in re cauere debes, ne posteriorem partem capitis, quæ ad occiput est, attingas; cum caput ea parte non facilè exuratur, cumq; inde ortum ducat spinalis medulla, ne aliqua noxa consequatur. Hæc ille. Nec nouum est in Galeni doctrina per capitis vstionem intelligi supercalefactionem in eo a Sole factam,

ctam, vt videre est apud eundem primo ad Glauconem cap. de febre ephemera, & lib.8.Meth.cap.3. vbi febres ab vstione genitas curare docet, & alijs in locis. Infra quoque ex Paulo Aegineta lib.3.cap.13. cùm de aere, & alijs ab Epilepticis vitandis agetur, dicam, & in balneo moram, & capitis ex Sole exustionem maximè molestam esse. Quamobrem non rectè iudicant, qui ex adducto Galeni loco perperam accepto, ab occipitis cauterio abstinent, quoniam per verbum, exuritur, vstionem a Sole, & non ab igne factam manifestè intelligit. Maius certè negotium facessere videntur, quæ aduersus hoc præsidij genus doctè, & accuratè ab alijs in Arte præstantibus literis mandata fuerunt, de quibus, veluti de reliquis ad hanc curationem spectantibus, differam in futura.

De eodem Cauterio ad Inion in pueris Epilepticis; Et reliqua curatione in ijsdem. Lect. XXXV.

INTER auxilia, quæ à Medicis præscribuntur puerulis comitiali insultui obnoxijs, tam si eos curare, hoc est ab accessione præsente liberare, quàm si præseruare, ne redeat affectio, in animo sit, maximè salutare, ac maximè præsentaneum censetur cauterium, quod Inio primam inter, & secundam vertebram affigitur, quo quidem cerebrũ mirè exiccatur; quoniam præter vacuatoria iam facta à natura, etiam arte hoc adiungimus, per quod tanquam per emissarium quoddam natura ipsa humores, qui a toto ad cerebrum confluunt, aut potius in eo, ex vitiata præ nimia humiditate alteratrice facultate, assiduè generantur, expurgare, ac extra mittere assuescit. Vnde non ita facilè in tam magna copia ibidem colliguntur, qua ventriculos cerebri obstruendo Epilepticum symptoma efficere valeant. Præterea si præsens sit affectio, & pueri iam morbo comitiali infestentur, nec alijs leuioribus admotis, ac præstitis auxilijs, excitari infans possit, quodnam promptius, & efficacius adhibetur remediũ fonticulo dicto? Hoc enim vix facto, statim expergefiunt Epileptici etiam natu maiores, nedum infantes, quibus nisi ferrum illud

ignitum conferat, de illorum salute exigua spes relinquitur. Quare tam præseruationis causa, quàm curationis, putauerim ego huiusmodi remedium in pueris, & alijs Epilepticis maximopere conuenire. Huic meæ assertioni assentiuntur, ac fidem faciũt omnes ferè practicæ Medicinæ scriptores, & potissimùm Celsus lib. 3. cap. 23. vbi dicit; Ferro candente in occipitio, & infra qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per ea perniciosus humor euadat, vltimum esse Epilepsiæ remedium. Vt sileam Hippocratem ipsum, qui lib. 2. de Morb. in capitis affectibus vetustis, & contumacibus, inustiones plures, quæ cauteriorũ vicem gerunt, magnopere commendat. Omitto similiter sinapismos apud Aetium, Actuarium, & Oribasium, qui non dissimili intentione conficiebantur, relinquo etiam consuetudinem populorũ quorundam Lybiæ, qua omnibus infantibus quadrimis ceruicem inurere consueuerant, sicque à pituitosis morbis eos liberasse, vt in posterum sanissimi degerent; de qua re legatis Herodotum in Melpomene seu lib. 4. Quinimò, vt ad rem nostram propius accedam, Rondeletius in sua Meth. med. cap. 36. hæc profert verba; Pueris applicetur cauterium actuale in parte posteriore capitis, & maximè ijs, qui obesiores sunt, estq; præstantissimum remedium. Florentiæ, quia pueri sunt obnoxij huic morbo, etiam mulieres admouent cauteria actualia per ferrum ignitum; Hæc ille. Eiusdem sententiæ sunt Practici omnes, præsertim verò Mercurialis lib. 2. de Morb. puerorum cap. 3. Ego quoque noui Venetijs clarissimam mulierem, cui pueri omnes intra paucos menses conuulsione Epileptica corruentes interibant. Medicorum consilio recenter natis occipitium inuri mandauit, & ab eo tempore quotquot nascebantur superstites viuebant. Ludouicus Mercatus lib. 2. De puerorum morb. & curat. cap. 12. tanti facit hoc præsidij genus in infantibus, & pueris Epilepticis, vt nihil supra. Quo etiam in loco docet quàm necessarium sit peritissimi artificis manu huiusmodi fonticulum fieri debere: Cuius summi Viri verba libenter affero, tum vt clarius hæc doctrina vnicuiq; pateat, tum verò etiam ne Chirurgi temerè, & oscitanter in huiusmodi operatione se gerant. Et quod, inquit, maioris est momenti, manu peritissimi artificis fiat, nam sæpe conspeximus ex indextero modo aperiendi fonticulum in

occipitiò mille mala, & mortem superuenisse. Nam si tentauerit Chirurgus cutem totam ferro vrere, non rarò conspeximus conuulsione superueniente puerum immaturissima morte perijsse. Quòd si id non sequatur, maiori, aut profundiori aperto foramine, fluxiones concitari ad dorsum, & neruosas partes, quo distorquẽtur pueri certissimum est. Qui enim voluerit hoc seuerissime vti præsidio, expendat satis esse ad curationem, & præseruationem in pueris, cutis partem vrere, non totaliter perforare; nam ea parte cutis est crassissima, gratia præmuniendi neruorum origines, quã si prorsus igne, aut vlcere facto perforaueris summopere lædes; nã satis erit dimidiam cutem vel minus vrere. Quippe satis est caput expurgari per venulas, quæ terminantur ad extimam cutem, citra id quod per maiores, & profundiores aliquid effluat à capite, quo sępissime imbecillimum redditur, & mille alijs affectionibus obnoxium, præterquam quòd dum opus fuerit fontanellam occludere, id sine periculo fiet; quod non contingit, cum profundius excauatur. Idem Mercatus in Consult. Medic. consul. 3. pro puella septem annorum Epilepsia laborante, vbi ad cauterium occipitij deuenit, in hunc planè modum loquitur. Quo sanè discursu ductus, occipitium ferro candenti inurere iussi, & foramen diu apertum conseruare, per quod expirabat id, quod quotidie cerebrum non solùm suscipiebat, sed & generabat. Quod præsidium eius fuit potestatis, quod deinceps rarius in accessiones incideret, & cum hoc mitiores erant adeò, vt ipsa, & assistentes crederent integram sanitatem fuisse adeptam. Nostri tamen æui Medicus percelebris, & insigni doctrina ornatus Io. Baptista Siluaticus Controuer. Medic. controuer. 87. hoc remedij genus impugnat, multis probans eas non afferre vtilitates, quæ vulgò prædicantur. Cuius Viri iudicium magni equidem facio, sed eius hac in re opinioni aquiescere nullo modo possum, propter allatas cum rationes, tum auctoritates. Quod enim scribit ipse in Epileptica accessione (nam quod in præseruatione, & omnimoda eradicatione cõueniens sit iam diximus) illa de causa non conuenire, quia licet Epilepticum quemq; possit excitare ratione doloris, nihilo tamen huiusmodi dolorem statim inusta carne butyro, alijsque id genus dolorem lenientibus medicamentis demulceri, mihi certè non ita probatur, vt ob hoc reijcien-

ciendum sit tam salutare præsidium. Quandoquidem vel infans ex facto cauterio a paroxysmo illo exurgit, ac excitatur, vel malum spreto auxilio persistit; si primum, nil aliud moliendum, si secundum, dico Medicos aut cerato sacro, aut puluere cantharidum, aut etiam allio crassiusculè contuso locum cauterio adapertum, atque dolentem, diutius reseratum, & cum dolore conseruare, à qua etiã parte quæcunq; excernitur materia non omnino aspernandum auxilium afferre potest, licet hoc reuera nõ ita subitò eueniat, imò non nisi aliquod post tempus, vt propterea vacuationis nomine in prophylautice tãtummodo locum habere videatur. Quod si adeò necessaria sit corporis purgatio ante cauterij excitationem, vt in morbo etiam præcipiti, & curatione coacta regulis vti cogamur; quidni corporis infantis vacuationem per blandiora enemata, & acriuscula suppositoria præmittere Medici possunt? Qui tempore intermedio ad præseruandum, varijs quoque modis reuulsionem humorum ad caput confluentium moliri solent frequenti vsu enematum, frictionibus, vinculis dolorificis, vti, quando tamen vires cum ætate permittunt, per sectam venam in poplite, sin minus crura scarificando, vt docet Galenus De curan. ratione per sang. miss. cap. 19. Idcirco non possum non magnopere commendare fonticulum in occipitis, aut inij osse ad primam vertebram, tam si præseruationis, ac totalis liberationis causa, quàm si curationis gratia, dum symptoma vrget, & præsens est, illum excitare intẽrio sit; qui sermo non solùm de puerulis lactantibus, sed etiam de alijs natu grandioribus, imò iam adultis accipiendus omnino est; Et hæc de cauterio, de quo similiter infra nonnulla audietis, nunc reliqua prosequamur. Si infans ex lacte in eius ventriculo coagulato, vel quouis modo corrupto in hoc symptoma incurrerit, neq; id obiecti vitio, seu praui lactis a nutrice exhibiti culpa prouenire cognoueritis ex notis probi, aut vitiosi lactis iam traditis, tunc vnum de duobus accusandum, aut vtrumque simul, nempè vel copiosa nimis, & assidua lactis exhibitio, vel ventriculi infantis imbecillitas, seu iecoris etiam aliqua mala affectio, quæ singula vos facilè assequemini ex proprijs cuiusque partis actionibus lęsis, pręsertim verò ex flatibus per os emanantibus, torminaq; in ventre parientibus, facilè enim matres, aut nutrices id agnoscunt, vel ab exeuntibus

tibus

tibus mutatis, hoc est alui corruptis excrementis; si in causa sit nimia, & absque ordine propinata lactis abundantia, quam postmodum eorum venrriculus tanquã onus suis viribus impar benè ferre, & elaborare nequeat, & inde cruditatis prouentus dependeat, à qua causa mihi credite in infinita mala, atque adeò in mortem infantes sæpissimè incidunt, tunc omnino imperandũ à vobis est, quod inter cæteros Paulus lib. 1. c. 10. magna cum ratione præcipit esse faciendum, nimirum vt infans bis, aut ter duntaxat per totam diem lac assumat. Sic enim facilè huic causæ, quæ externa potius est, quàm interna, occurretis. Verùm si causa interna existat, & propria ventriculi imbecillitas ex humidiori, & frigidiori ventriculi intemperatura, quæ causa haud infrequens esse solet, eo in casu oportet post exactam victus rationem nutrici institutam, qua lac ipsum minus corruptum, & vitio minus aptum reddatur, offerre puerulo aliquid, quod quamprimũ è ventre deturbet quicquid in eo præter naturam cõtinetur, seu lac coagulatum, vel corruptũ, seu crassa sit pituita. Id potest multifariam præstari, sed in primis laudatur puluis sacchari cum lacte, aut rhodomel, & oxymel, quæ duo lac coagulatum mirificè dissoluunt, & per ventrem deijciunt, vt necessarium minimè sit vti coagulo hædi, ac leporis cum aqua calamenthi, vt nonnullis mos est. Sal cum melle ventriculi plenitudinem tollit, siue sit ex lacte coagulato, aut corrupto, siue ab alia causa, Galeno auctore 5. de San. tuen. & 3. de Alim. facult. cap. 14. Quare si mel, & sal nutricis lacti immisceri iubebitis, profectò lactis in ventriculo coagulationem impedietis, etiam si Auicenna contrarium afferre videatur fen. 6. lib. 2. tract. 2. c. 21. Ad idem valet clysmata blandiora ex hydromelite, aut decocto mercurialis cum sacharo rubro, necnon suppositoria ex hiera, sale, gẽma, & melle. Insuper laudant Medici omnes, vt infantium venter inungatur eique cataplasma aliquod admoueatur, quò facilius recrementa secedant: cuiusmodi est inunctio facta ex butyro porcino, oleo sesami, amigdalarum dulcium, & cataplasma paratum ex folijs vlmi, & maluarum an. m. s. decoctis in vrina puerorum, additis butyri vnc. ij. aut ex lino, & butyro recenti minutim incisis, & contusis cum modico fermento, & croco. Fortasse non contemnendum vnguentum illud maius de arthanita, quod in pueris præser-

tim aluum commouet. Vbi cognoueritis huiusmodi præsidijs ventrem esse maiori ex parte ab excrementis purgatum, mox ipsum cũ intrinsecis, tum extrinsecis corroborare studebitis. Interius exhibendo modicum miuæ cytoniorum aromatizatæ cum puluere radicis, seminisq; pæoniæ, & margaritarum præparatarum. Exterius vnctione facta cum oleo nardino, absinthite, de mentha, de corticibus citri, aut etiã oleo belzoini, & balsami. Crusta panis arefacta, & vino odoro irrorata, pulueribus macis, caryophyllorum; cinnamomi, & rosarum rubearum cooperta, mirè ventriculum roborat. Non desunt inter Practicæ scriptores, qui pueris etiam infantibus theriacæ, ac mithridati portionem per os exhibent, quorum opinio mihi nunquam arridere potuit, quia medicamenta sunt vehementiora, & maioris actiuitatis, quàm lubrica, & dissipabilis puerorum natura sufferre valeat. Ideo enim Gal. De ther. ad Pis. theriacæ vsum pueris interdicit, narratq; historiam cuiusdam pueri, cui ipse coactus theriacam exhibuit, quam ille concoquere, & perferre nullo modo potuit, vnde dissoluto vniuersi corporis habitu sequenti nocte obijt. Nostræ mulieres, inquit Rondeletius, frequenter in hoc affectu vsurpant compositionem diamoschi dulcis, quæ minus probanda est, quia nimis tentat caput ob odorem, in parua tamen quantitate tempore paroxysmi dari potest, vt quod in capite est discutiatur. Aliæ mithridaticam compositionem, aliæ theriacam exhibent, quam Galenus improbat. Hæc enim remedia potissimùm pueros læderent, qui calidiores sunt, & ad dissolutionem promptissimi. In accessione eadem conueniunt, qnæ infra de natu grandioribus, & alijs dicentur, sed paulò mitiora. Tandem in infantibus Epilepticis duo occurrunt diligentissime obseruanda, & nutricibus acriter imperanda: Alterum ne subito, ac repentino timore corripiantur, qualem excitare possunt tonitrua, bombardæ, & magnus tubarum sonitus, quibus pueri ex improuiso perterriti in Epilepsiam incurrunt, &, si in comitiale malum aliqui non incidunt, vniuersum tamen eorum corpus cõtremiscit, & validè concutitur, quod multis quoque adultis de alijs cogitantibus sæpè contingit. Nota est historia filij Matthæi de Graddis, quam recitat pater 9. ad Almansorem; Alterum, in quo mulieres sæpissimè errant, est, ne vlcera capitis manantia,

pustu-

pustulas tum capitis, tum aliarum partium, tumores ad aures, aut mandibulas, a quibus non rarò infantes affici solẽt, vllo pacto, vllaq; ratione curare nitantur. Quod scripsit enim vniuersè Hippoc. Vlcera aliorum morborum medela, ad rem nostram maximopere facit; quicunq; etenim pueri hanc habent naturalẽ purgationem, ab hoc mali genere ferè semper immunes præseruantur, contra qui huiusmodi naturæ beneficio priuantur, maxime omnium comitialibus insultibus obnoxij fiunt. Quod expressè traditum habetis apud Hippocratem lib. De morbo sac. & apud Auicennam, qui scribit ab Epilepsia ferè tutos esse illos pueros, quibus in capite fiunt vlcera, apostemata, & fluxus narium. Perpulchrum experimentum legitur apud Victorem Trincauel. lib. De rat. curandi part. hum. corp. affectus 2. cap. 6. quod ego omitto, vt hîc finis imponatur Epilepsiæ puerorum lacte adhuc vescentium.

De curatione Epilepsiæ in pueris ablactatis, & natu grandioribus. Obiter de liquore Chalcanthi, seu Vitrioli, eiusque abusu. Lect. XXXVI.

VBI pueri lacte amplius non vescuntur; sed grandiores facti magis solido alimento indigent, vt puta pane, carne, ouis, caseo, necnon etiam fructibus, atque oleribus vtuntur, si ab Epilepsia tentẽtur, & curanti Medico signa appareant cerebri sani, & incolumis, ita vt malum omnino sit per per sympathiam, non autem per idiopathiam, scitote Auditores, quòd tunc affectionis origo potissimùm a lumbricis, seu vermibus in intestinorum capacitate stabulantibus prouenire solet. Etsi non me latet ex Hippocrate 4. de Morbis multos pueros in vtero latos habere lumbricos. In qua sententia multò magis confirmabimini, si accidentia lumbricorum in ijsdem pueris obseruabuntur, ad quæ tamen mentis aciem vos dirigere oportet, ne similitudo decipiat, quia sæpissimè similia sunt accidentibus aliorum morborum. In primis verò huiusmodi causam, vt alibi dictum est, ex eo facilè cognoscetis, quòd inter dormiendum turbulenta in ipsis fiunt somnia cum rixa, & mentis alienatione,

quandoque expergefiunt cum lamentabili querela, ac plorando, dentibus strident, ac inaniter masticant; Præterea saliuosa humiditas abundè nocte inter dormiendum è labijs effluit, quæ interdiu delitescit, & exiccatur, quia fortasse extensa caliditas nõ adeò liquat sicut noctu collecta, quibus omnibus, & alijs, quæ vt non huius loci omittuntur, si adiungatur punctio, & dolor oris ventriculi, ventris renitentia, ac durities, cum fætore anhelitus, & inani tussicula, non coniecturam, sed certam ferè habebitis scientiam comitialem affectum pendere omnino ab intestinis, & animalculis, quæ in illis genita sunt. Quæ quidem vno è tribus modis id mali genus maximè efficiunt, aut emortui ex fætidis, malignisque halitibus in caput expirantibus, non secus, ac si ex tibia, vel aliqua alia parte venenata aura eleuaretur, aut viuentes adhuc putridã, & corruptam materiam commouentes, vel denique aculeis mordicantes, & pungentes, non solùm intestina, sed ventriculum quoque, & per eum cerebro in consensum tracto, de qua re iam suprà vberius. Quod autem expiratio a vermibus, & intestinis ad cerebrum elata illud magnopere lædat, & motus tremulos, & conuulsiuos, ipsamq; Epilepsiam inferat, notius est, quàm vt demonstrari indigeat, veterumque, ac recentiorum Medicorum consensu satis superque probatum adinuenio. Ad hoc facit quod legitur apud Hippocratem 4. Epidem. in historia senis, qui cum esset furiosus, ex vomitu lumbrici crassi liberatus est. Idem confirmat quod traditur in Coac. prænot. à principio: Qui in capitis dolore ascarides habent, his surditas, & sopor consequens, abscessus circa aures ex suscitat. Hoc etenim si ascarides, qui sunt non solùm tenuiores, sed etiam remotiores faciunt, quantò magis alij, qui & maiores, & viciniores existunt? Quare si lumbricorum culpa accessio Epileptica in pueris eueniet, necesse erit curationem dirigere ad eos tum necandos, tum expellendos, ventrem etiam à crassa, viscidaq; pituita, quæ est vermium materia, expurgando, interdictis prorsus illis, quæ talem materiam in corpore possunt accumulare, cuiusmodi sunt crassa, & viscosa quæq; cibaria, dulcia, & vnctuosa. Per os itaque propinetur puluis hieræ picræ cum melle rosaceo, accipiendo videlicet ipsius hieræ drac. j. rhodomellis vnc. ſ. aquæ graminis q. ſ. fiat potio. Alij dant cum hiera terebinthinam vnà cum deco-

cto

cto fæniculi. Quidam vtuntur infuso rhabarbari, aut lacte seminis carthami, aut etiam infusione foliorum senæ. Probatur mihi electuarium elescoph, & multò magis species eius in iure, vel appropriata aqua exhibitæ, aut ex saccharo in rotulas redactæ. Sic enim a pueris, & corporibus delicatis promptius, & libentius assumuntur. Ratio autem conficiendi medicamenti huius in rotulis, est huiusmodi, vt vni drachmæ pulueris, vel specierũ vnc.j. sacchari adhibeatur. Accipiatis itaque specierum electuarij Elescoph drac.ij. sacchari vnc.ij. cum vino albo aromatico fiat confectio in rotulis. Dosis verò erit a drachmis quatuor, vsq; ad drachmas decem pro ætate, & natura accipientis & qualitate, & copia materiæ. Agaricus in oxymelite infusus, & confectio illa diacarthamum dicta, potentissima sunt remedia ad vermes deijciendos, & ad educendã pituitam, vel chilum corruptum, ex quo generantur, & nutriuntur. Dictamnũ album subtiliter puluerizatum, & cum aqua decoctionis eius, vel aqua agrimoniæ, vel rutæ, vel absinthij, & consimiliũ potui datum vermes è ventre deturbat, quemadmodũ cum aqua sabinæ secundas, & fœtum emortuum ex vtero detrudit. Auicenna laudat vt tempore somni aliquid aceti sorbendum pueris demus, cuius acrimoniam fugientes vermes ad vltima descendunt intestina. Ad quæ etiam animalia extraducenda conferunt varia enemata, quæ tamen debent omnino esse absque oleo, & absque sale, quia ab huiusmodi fugiunt, & altiores partes conscendunt. Propterea ego ex lacte tantùm vaccino, vel asinino cum modico saccharo ea confici iubeo, vel etiam ex iure pingui ad vncias septem cum butyri recentis, & mellis crudi singulorum vnc.ſ. & oui vitello. Loco tamen iuris parant alij decoctum sebesten num.xv. ebullitione facta in ſ. q. aquæ, donec benè intumuerint, deinde manibus fricentur, vt succus exeat, in qua decoctione dissoluunt saccharum rubrum, & alia ex relatis. Extrinsecus verò inungatur vmbilicus oleo nucum, oleo nucleorum persicorum, vel adhibeatur cataplasma ex pulueris aloes scrup.j. zedoariæ, dictamni albi, aut etiam Cretensis, quod est hac in re nulli alteri secundum, an. drac. ſ. fellis bubuli drac.ij. succi absinthij, & rutæ an. vnc.j. Insuper accipiatis foliorum absinthij, abrotani, saluiæ an.m.j.ſ. bulliant in ſ.q aceti, & aquæ, in qua decoctione spongia, vel petia madefiat,

& ven-

& ventri admoueatur. Ioannes Manardus lib. 3. Epist. 1. laudat tãquam a se obseruata, & experta olea thuris, & atramenti, quod vitriolum vocant, per eam videlicet artem facta, quam Chymicem dicunt, si ex altero venter inungatur, sed in secundo cautè agendum, ne locus exulceretur. Quidam & guttulam potui dant cum mellicrato; sic ait Manardus.

Nostri tamen temporis Medici aliqui tam Itali, quàm Germani, & alij in vsu olei, seu spiritus, ita enim potius vocandum censent, & in arcanis habent, vitrioli, & sulphuris multò sunt audentiores, quando amborum maiorem quantitatem per os propinant; cum pueris, tum alijs omnibus cuiuscunq; temperamenti, quouis ferè morbo detentis, etiam febribus acutis, & ardentibus, etiam media in æstate, ac sæuiente Canicula, scribentes, & passim diuulgantes spiritum illum vitrioli non minus refrigerare, ac syrupus, vel conserua de acido citri, syrupus de omphacio, de limonibus, & de oxalide, quod communis omnium aciditas manifestè demõstrat; Sic etenim expresè tradidit Quercetanus de oleo vitrioli, quod dulce nuncupat, & Andernacus, alijq; huius sectæ confirmant. Qua de re breuiter hoc in loco meam liberè proferam sententiam, vberius eandem absq; lœdorijs, absq; conuitijs, vt Christianum Medicum decet, enarraturus loco magis opportuno, si opus erit. Audiant itaq;, vt ab auctoritatibus exordiar, & attentè considerent quæ literis mandata sunt à Hieronymo Rubeo Rauennate Medico vndequaque doctissimo, & Chymicæ artis peritissimo, De destillatione sect. 2. cap. de Chalcantho, vbi postquam dixit oleum chalcanthi, seu vitrioli in pestilentia, pestilentibusque febribus, ephemera excepta, egregium certè haberi remedium, atque vbi opus est corpora phlegmate, malisq; referta succis a morbis tueri, idq; cum purgata prius fuerint, subiungit. Sed liquore indiget, quo cum misceatur, quique eius acrimoniam (hanc ipsi dicunt aciditatem) ac vehementiam corrigat: canicularibus diebus eo abstinendum, nisi ingens vrgeat necessitas; Et multò ante Cardanus lib. 5. De subtilit. rerum de mixtione, & mixtis imperfectis, seu metallicis; Exustit, inquit, chalcantho, aut misy vi ignis per vitrea vasa oleum detrahitur acutissimum, & calidissimum, quo si quis iam sauciatas verrucas tangit abscedent illæ, idem gustatum lin-

linguam haud secus quàm candens ferrũ ferit. Est tamẽ illius vsus ad siccanda vlcera interna deplorata, vbi non multũ sordida fuerint. Ludouicus Mercatus in suis Consultationibus consult. 14. timet vsum olei vitrioli in quibusdam faucium, & gutturis anginosis, & lethalibus vlceribus, quòd sæpè partes sanas adeat, & depascatur, atque conuulsiones moueat, & maximè si ad asperam arteriam, œsophagum, aut ventriculum aliquid eius, aut aliorum medicamentorum, quæ vires habent vstiuas, vt docuit Galen. 13. Meth. cap. 20. dilabatur. Ioannes Riolanus in Particul. Meth. loquens de curatione polypi hæc habet verba: Fortiora sunt, & citius operantur cauteria potentialia, vt oleum de vitriolo, aqua fortis, aqua vitæ infusionis vitrioli, puluis mercurij. Et paulò inferius, Chirurgi, inquit, solent maligna vlcera ex lue Indica attingere aliquo caustico, vt oleo de vitriolo, aut aqua forti. Hîc statim obijcient hęc intelligenda de oleo vitrioli communiter, aut passim vsitato, non item de alio, quod dulce Chymici vocant, aut quo ipsi potius vtuntur, vtpote longè diuerso. Sed quæro ego ab his, an hoc illud sit oleum, quo vtũtur Auctores illi, qui pro huius olei vsu magis confirmando, & extollendo adducuntur, vt eorum auctoritas rei, de qua agunt, fidem faciat. Illud ipsum esse respondeãt oportet, alioqui vanæ forent eorum denominationes, temerèque pro testimonijs citarentur. Audite ergo iterum Rubeum, quem sæpius citant, & quàm accuratè illum legerint, quantaq; cum ratione adduxerint, ex eo vnusquisq; iudicet, quòd eorum opinioni vndequaq; aduersatur; dico quoad vsum huius liquoris in calidioribus affectionibus, & febribus maximè, quando vel oleum illud, quod dulce vocant, ipse verò minus acre, nisi valde correctum, & castigatum præ sui feruore, & acrimonia, minimè tutò exhiberi apertè contendit. Sunt (inquit ad extremum capitis iam citati) qui oleum hoc aqua ardente sæpius perfundant, & aquam abstrahant, vt efficiatur minus acre, ac magis tenue; sed vt de tenuitate verum puto, ita de acredine contra accidere ob ignis caliditatem, ac tenuitatem ipsius crediderim. Ex quibus verbis facile etiam est cognoscere, an ex igne huic oleo caliditas accedat, vel ne. Capiuaccius, & Mercurialis meam & ipsi sententiam euidenter corroborant, quoniam ambo Viri clarissimi huiusmodi liquore

vtuntur in expuentibus sanguinem, & in phthisicis, ac purulentis. In illis quidem, quia vehementer adstringit, in his verò, quòd insigniter exiccat. Si primum, ex quo aliqui ad alui etiam fluxiones cohibendas quàm maximè valere asseuerant, nescio quomodo ita promptè, & audacter in quacunq; putrida eo aliqui vtantur. Vnde non malè iudicant, qui liquori huic, præter acrimoniam, austeritatem etiam quandam, rationibus quibusdam à rei natura desumptis, inesse contendunt; & notate cùm dico austeritatem, quoniam quæ verè acida sunt, vt de oxalide in primis & oxilapatho tradit Galenus 4. de Simpl. medic. facult. 15. in putridis febribus mirum in modum conueniunt, & ratione febris, & ratione putredinis, & ratione obstructionis. Valent aduersus febrilem calorem refrigerando, pugnant contra putredinem moderatè exsiccando, tollunt obstructiones crassos incidendo humores. Nec me deterret quòd Leonardus Iachinus Medicus alioqui peritissimus disputans contra alium Medicum, qui mulieri acuta febre detentę acida præbuerat medicamenta, putet acida nõ cõuenire, eo quod adstringant. Confundit enim Vir doctissimus austera, & acerba cũ acidis, neq; id ignoranter, sed scienter, & data, vt aiunt, opera; quia nimirum tantam inter austera, acida, & acerba affinitatem adesse censet, vt acidus sapor vix nunquam ab alijs duobus segregatus reperiatur, vtque propterea acida simul austera sint, & consequenter adstringant. Cuius opinio abundè refellitur per ea, quæ traduntur à Galeno loco citato de oxalide, & oxilapatho, quæ tãquam merè acida Galenus ipse prædicat, a quibus idcirco omnem adstringendi vim abesse clarissimè fatetur. Nec pariter quidquã facio, quòd per Trallianum lib. 7. c. 14. acidus ructus etiam fiat à caliditate, vt hinc colligatur haud semper verum esse acida refrigerare, cum aliquando à calida causa promanent. Nam, vt optimè animaduertit Siluaticus in suis Cõtrouersijs, etsi ructus aciditas alicuius ventriculi coctionis, quæ a calore fit, signum est, non propterea sequitur, aciditatẽ simpliciter esse calidam, cũ & acerbi fructus ab vlteriori coctione fiant acidi, neq; tũc tamen calidi sint. Si secundum, æstimẽt alij, an hic spiritus ita euidẽter valeat ad febres ardentes, ad stomachũ bile æstuantem, ad sitimq; extinguendam. Amatus Lusitanus Cent. 4. curat. 55. in qua agitur de vlceribus

ribus malignis a morbo Gallico contractis, hæc verba in Scholio profert. Inter ea corrodentia medicamenta, quæ vlcerum sordidorum putrilagines corrodunt, & absumunt, vt oleum vitrioli, aqua fortis argentariorum, sublimatum, & arsenici varia genera: pulueres ij a præcipitato dicti palmam obtinent. Vtitur quidem Amatus oleo vitrioli, sed quam illi facultatem attribuat, eius verba luce clarius indicant. Idem tamen Cent. 2. cur. 27. scribit se puellæ cuidam aquas acetosæ, & borraginis, in quibus olei vitrioli guttas tres infundi fecit, exhibuisse, post quas vermes quatuor eiecit, & sana euasit. Quo in loco addit huiusmodi oleum sic exhibitum putredini aduersari, febrilem calorem infringere, vermes interficere, & membra roborare, sed, vt patet, nisi cum refrigerantibus eo vtitur, quæ eius acrimoniam, quam alibi confessus est esse insignẽ, obtundant; Quare nõ ad instar acidi citri, & syr. de limonibus tutò dari posse videtur. Ne dicã, quòd ad vermes potius enecandos, & deijciendos illud tanquam acerrimum, & ideo animalculis illis aduersum propinauit, quibus enecatis, & excretis, febrilis calor disparuit. Nec febris in ea puella tantopere facienda erat, quippe quæ à cruda, frigidaq; materia in intestinorum regione stabulante, & a qua vermes generantur, fomitem habebat. Nisi enim ita pro Amato dicatur, quomodo ipsum a tã manifesta contradictione tuebimur? Nullus autem è Medicis in solidiori tum Medicina, tum Philosophia versatis liquorem hunc ita odio prosequitur, vt a Medicina ipsa ablegandum, & longè reijciendum censeat, quemadmodum nec alia multa è mineralibus, & vegetalibus acria valde, & feruida, sed importunũ vsum damnat, nempe remedium valde calidum in calidis morbis, calidisque temperaturis. Vnde antequam finis imponatur auctoritatibus, decreui hùc pariter afferre testimonium Valerij Cordi, qui scriptor est, præsertim in hoc scribendi genere, haud contemnendus. Hic ergo De artific. extractionibus proponit duplex oleum vitrioli, ponens etiã modum vtrumq; conficiendi, quorum vnum austerum, aliud verò dulce appellat, & austerum quidem dicit duplici constare mixtura, videlicet multo alumine, & pauco sulphure, & subiungit. Quare cùm ex austero oleo dulce extrahitur, nihil aliud fit, quòd sulphur ab alumine segregatur. Est itaque dulce vitrioli oleum nihil aliud,

quàm oleum sulphuris, aut ipsum sulphur in liquidam substantiam redactum. Dum autem austeri olei vires propallat, sic ait: Merum, ac non dilutum neque debet, neque potest intra corpus sumi; nam propter nimiam acrimoniam, ignis modo interanea, & quicquid attingit, adurit. Dum alterius nempe dulcis, & quod segregatum est, vires describit, ita loquitur. Vires habet quascunq; & sulphur, sed omnia efficacius præstat, quia propter liquiditatem facilius penetrat, & ad actiones properat. Forsitan sal volatilis adhuc quid diuersum, alij viderint, hoc equidem scio, quòd Medici huius salis amatores aliquam ei attribuunt acrimoniam, quæ castigatione indigeat per refrigerantia, & humectantia. Quibus auctoritatibus robur addunt, fidemq; faciunt rationes quamplures a rei natura depromptæ, quibus non difficilè probatur medicamentum hoc igneum, nedum frigidum esse, ideoq; vix locum habere in humano corpore in morbis frigidioribus. Dicebat post Dioscoridem lib. 5. Quercetanus ipse in Pest. Alexic. eandem ferè esse chalcanthi naturam, quæ sulphuris, quod similiter ex odore, & sapore verissimum esse colligitur. Per Auicennam verò lib. 1. tract. 2. cap. 619. scimus omnes sulphur statui posse calidum, & siccum in quarto. Sed, ne à liquore recedamus, de quo viget disceptatio, quid obsecro aliud est huiusmodi oleũ, quàm substantia quædam ex vitriolo per artem extracta? Vitriolum verò ipsum, è quo fit, triplici constat mixtura, multo alumine, modica ærugine, & pauco sulphure; In distillando concedimus ascendere tantùm vaporẽ aluminosum, & sulphureum, æruginosam verò qualitatem maiori ex parte in fundo retortæ relinqui, vnde oleum aluminis, & sulphuris, non itẽ æruginis saporem præsefert. An ergo refrigerandi facultatem habebit, etiam si vis omnis æruginis ab hoc liquore segregetur, siue austerus fiat, siue dulcis? Iudicent omnes qui aluminis, & sulphuris qualitates perspectas habent. Quòd si a quibusdam etiam magni nominis Medicis vel Italis, vel alterius nationis conceditur in calidioribus quoque morbis, in quibus tamen copiosa similiter subsideat humiditas, vti sunt aliquæ putridæ, & pestilentes febres; excipiunt primò pestilentes illas, quæ nõ tam occulta, quàm manifesta qualitate offendunt, dico excedenti calore, siti magna, linguæ ariditate, & scabritie, deinde si ad nimiam putredinem exiccandã,

& absumendam eo vtuntur, id, nisi additis quæ illius feruorem contemperent, haudquaquam tutò fieri affirmant. De censu horũ est Claudinus Medicus Bononiensis percelebris in Respons. Medic. quem miror fuisse citatum, cum longè diuersam habeat sententiam, dico similem prorsus nostræ, non in olei vitrioli tantùm, sed vtriusque etiam magnæ antidoti vsu. Laonæus quidam Tract. de facultate, & admirabili vi Antimonij, à quibusdam mercurij puluerem in peste, & chalcanthum, & oleum ipsius in febre quartana, quamuis à veteribus venena appellentur, exhiberi tradit. Veruntamen ad hoc dici potest, quòd tum Galenus, tum alij Medici omnes in quartanarijs curandis longè a morbi principio, ad calidiora præsidia libentissimè descendunt. Quinimò dicebat Aristot. in Problematis, igne quartanam curari. Quercetanus quando in puttidis febribus huiusmodi liquore vtebatur, aut cum ptisana, aut cum aqua cichorij præbebat. Hoc enim faciebat ad castigationẽ acrioris medicamenti. In hac mea sententia magis confirmabimini, vbi legeritis quid de chalcantho censent Dioscorides, Galenus, Oribasius, Paulus, Aetius, Actuarius, & alij, qui non modò acrimoniam insignem, sed erodentem etiam, & septicam illi assignant facultatem, cuius expers an remaneat oleum, spiritus, aut quinta essentia vitreis organis magna vi ignis elicita Chymicis ipsis dijudicandum relinquo, præter Libauij testimonium inferius adducendum, nisi iam citata Rubei auctoritas sufficiat. Non ob aliã quoq; causam Galenus noster 7. Catat. 2. arteriacum illud medicamentum, quod in ordine decimum est, ad prunas adhuc non ardentes lentè decoquere se noluisse dixit, ne quid inde acre, & fumosum acquirens, eidem acrimonia minimè necessaria adijceretur. Idem propterea Manardus, & hinc discere incipiant quanta refrigerandi vi polleant olea chalcanthi, sulphuris, & consimilium, in oleum Philosophorum Mesuæi scribens, quod distillatione excipitur, tradit quòd vbi opus est vehementer calefacere, & ad intima vsque accedere, nulla naturalis res potest his oleis per hanc artem elicitis conferri, adeo vt etiam vim ignis & æquent, & superent. Vnde subdit: Vidi enim his oculis guttam cuiusdam olei fortuito cadentem lectisternia omnia, quæ multiplicia erant, momento penetrasse, & lecti fundum, qui erat ex asseribus, inussisse. Scio tamẽ

iam dictum Andernacum, & alios, qui illius doctrinæ adhærent, ſcriptis mandaſſe oleum dulce vitrioli valere non modò ad peſtilentes, ſed etiam ardentes febres, item ad ſitim, & ſtomachum bile æſtuantem, vt hinc, veluti ex aciditate eiuſdem, ſic enim acrimoniam vocant, nonnulliſque argutiunculis alij colligant frigidum omnino eſſe, nec ex igne vllam ipſi vim calefactoriam adiungi, aut impertiri, ita vt in febribus, temperamentis calidioribus, & ſiccioribus, media æſtate, etiam furente Canicula, non minori cum vtilitate exhibeatur, quàm ſyrupi de acido citri, de ſucco limonũ, de omphacio, & oxalide. Ad quæ omnia reſponſio hæc pro tempore ſit. Quod ipſi acidum prædicant, nos contra acre vocamus, & vt illud frigidum, ita hoc impensè calidum, ac ferè igneum eſt. ſi Galeno credimus 4. De ſimplicium medicamentorum facultatibus. Si in ſenſu decipimur, quid erit in alijs? Expendatur hoc itaq; diligenter, & accuratè a natura rei, & cuinam magis oblæſum ſit palatum facilè diſcernetur. Colligo ex Galeno loco citato, ab initio cap. 18. mordax, & acre confundi, & viciſſim vſurpari, quinimò mordicationem communem eſſe tribus iſtis ſaporibus, acido, amaro, & acri. Quò forſitan reſpexit Cornelius Celſus lib. 2. c. 22. dum affirmat omnia acida eſſe acria, & itidem auſtera, & ante ipſum Dioſcorides, qui, vt notat Gal. 11. eiuſdem operis cap. De pingued. & adipe, pro acri, adſtringente vſus eſt. Inſuper idem Gal. 5. De loc. aff. 5. Quippe, ait, ſiue acria, ſiue acida, ſiue acerba, ſiue ſalſa deuoraret, aut vellicationem, aut adſtrictionem ſentiebat. Vbi Gal. vellicationem, ſeu mordicationem acribus, acidis, & ſalſis manifeſtè aſſignat, vt acerbis adſtrictionem. Quare per Galenũ acre duobus modis accipi poteſt, primo minus propriè, & amplo quodam ſignificatu pro mordaci, ſeu vellicante; ſecundo magis propriè, & anguſtiore ſignificatu pro multum mordaci, ac quaſi rodente. Priori modo poteſt acre etiam de rebus frigidis pronunciari, vt acre acidum, qualis eſt citrij, limonis, & granatorum acidorũ ſuccus. Secundo modo acre ſumptum calidis ſemper conuenit. Ideo lib. 1. adducti operis cap. 37. Sed quæ mordicant, inquit, & rodunt magna cum caliditate, acria vocãtur; ſin hæc abſit acida. Iam ergo audiuiſtis cum multos dicentes hoc oleum valde acre, & valde feruidum eſſe, tum præſertim Cardanum affirmantem ita

Cc 3 guſtum

gustum ferire,ac si ignitum esset ferrum, vt de sapore acri propriè sumpto absq; vllo dubio intelligant. Demus tamen nos oleum vitrioli dulce,& quo ipsi vtuntur,non tam acriter linguam pungere, & ferire, quàm faciat candens ferrum, dummodò concedant nobis neque hinc esse concludendum huiusmodi oleum sapore verè acri,& facultate calida insigni carere, quia magis, & minus rem differre minimè faciunt. Nõ inuitus autẽ & ego concesserim modicum liquoris chalcanthini copiosæ aquæ, aut multo iusculo immistum sensum gustus non adeò acriter pungere, quemadmodum & acetum,quãtumuis acre,si frangatur multa aqua affusa, acidiusculum potius iudicabitur. Diluitur enim à copioso humore insipido, ac valde retunditur vis illa mordax, & acrimonia insignis. Aqua tamen illa, & illud iusculum virtutem retinent vnà admisti medicamẽti, dico impensè calefaciendi, & exiccãdi. Audite quęso Ioannem Costęum Medicum,& Philosophum eminentissimum, & quo olim Bononiæ præceptore vsus sum Tract.de Potu in Morbis lib. 1. cap. 21. Aquarum autem acidus sapor non à bitumine, aut sulphure,aut hydrargyro est, sed vel ab alumine, & hæ magis astringenti, quàm acido sunt sapore, vel ab ære, alijsq; cum illo repertis succis,atque excrementis: quę acria omnia cum sint,quę illius acrimoniæ leuiter participes aquæ sunt, acidum referũt saporem. An putamus huiusmodi aquas ex acri, & omnino calida minera prodeuntes, quòd acidiusculum præseferãt saporem, tanquã frigefaciẽtes tutò,& cum ratione propinari a nobis posse? Si molem iuris,vel aquæ respiciamus, inferior erit chalcãthinus liquor, cum aliquot solùm eius guttulæ præbeantur, sed si virtutem, vtiq; superior est,quia licet paruæ molis,maximæ tamen est actiuitatis. Quod verò sitim extinguat, in primis standum est experimento, quo etiam pro vero supposito, diligenter animaduertendum, an id ex sui natura,& per se faciat,an verò per aliud,& ex accidenti. Per se siquidem oleum chalcanthi quantumuis dulce confectum, & quouis modo à Spagyricis præparatum nunquam crediderim posse sitim a calido,& sicco subortam reuera extinguere, alijs tamen commistum, & præsertim frigidioribus liquoribus, & aquæ potissimùm id libenter concesserim, quatenus suarum partium tenuitate in causa est, vt aqua propria substantia crassa facilius, &

citius intimiores partes calefactas, & exiccatas subeat, refrigeret, atque humectet, ea prorsus ratione, qua quotidie videmus multò celerius sedare sitim aquam, cui modicum vini albi tenuis admistum sit, quàm pura, & simplex. Ita Practici quidam, qui ab huiusmodi olei vsu non abhorrent, illius guttas quasdam cum aquis refrigerantibus, præsertim hordei, plantaginis, & consimilium, addito etiam syrupo violaceo, ad sitim compescendam vel in febribus propinant, licet per me in febribus vehementibus id valde tutius fiat rebus verè acidis vnà cum stillatitijs aquis frigidis. Sitis præterea non vnam tantummodò causam semper habet, ideo quandoque etiam ab hoc oleo solo mitescere posse non pertinaciter denegandum. Compatitur enim interdum ventriculus, & os eius caliditati, & siccitati vicinarum partium, præsertim verò pulmonis, & hepatis. Huic autem oleo iam clarè inest adstringendi facultas, ex hac fortè ori eiusdem ventriculi robur maius accedit, quo minus tam facilè noxam aliunde communicatam suscipiat, sicque humiditas eius opitulante natura melius conseruatur; Non rarò quoque sitis a salsa pituita tunicis ventriculi, & ori ipsius imbibita enascitur, quam quidem chalcanthi liquor, attenuando, ac dissipando huiusmodi materiam, varias enim, & inter se parum consonas huic diuino oleo adscribunt dotes, atque virtutes, aliqua ex parte inhibere posse videtur. Insuper scimus omnes ad sitim sedandam necessarium esse, vt frigida, & humida adhibeantur, non potentia tantùm, sed actu similiter, ideoq: veluti aqua calida actu, quæ virtute frigida, & humida est, sitim nihilominus manifestè adauget, sic forsitan vice versa actualis frigiditas, & humiditas huius liquoris per modicum temporis interuallum sitim quoquo pacto mitiorem reddit, non aliter etiam, ac vinum generosum potentia omnino calidum, & siccum præsentem sitim abigere quandoque obseruatur. Verùm Domini an ex his statuere aliquis cum ratione possit, hunc ipsum, de quo loquimur, liquorē inter refrigerantia esse collocandum, vnusquisque etiam ruditer in Medicina, & Philosophia versatus determinare poterit. Ad id autem quod asseritur ex Galeno, metalla quò magis comburuntur, eò mitiora, & minus acria reddi, respondetur primùm id non simpliciter, & absolutè scribi à Galeno, qui etiā visus est quibusdā

hac in re sibi parum constare. Nam 3. Meth. cap. 6. æruginem, misy, chalcitim vri affirmat, vt mitiora fiant medicamenta, sed vndecimo Simpl. cap. 51. de Sale verba faciens, aliter statuere videtur; Sales vsti, inquit, digerunt quidem magis, quàm non vsti, quanto scilicet subtilius ipsum corpus accepta ab igne facultate redditur, velut & in alijs, quæ combusta sunt, euenire diximus. Verùm non perinde ac ij, qui non sunt vsti, solidam ipsam substantiam contrahere, constringereque possunt. Vbi Galenus tradit vsta amittere vim adstringendi, aquirere tamen vim discutiendi, quam constat in calore contineri. Ita videmus cineres omnes ex quacunque sint materia, digerentem simul, ac detergentem habere facultatem. Quam controuersiam dirimit Galenus ipse in proœmio lib. 9. Simpl. & ex eo Vallesius lib. 9. suarum Controuer. cap. 9. ita vt ambo velint acria omnia multum caloris amittere. Idcirco ad rem nostram redeundo dicatur ex mente Galeni, vsta, quæcunque illa sint, non posse euadere prorsus frigida, quoniam licet terrea sint, vnà tamen permistas habent partes quasdam igneas, vt in cineribus apparet, qui terream quidem sortiti sunt naturam, sed calorificæ qualitatis penitus expertes non sunt, vt patet ex acrimonia, quam deponunt in lixiuium. Idipsum passim empyreuma vocatur, quod per vstionem nullo pacto amittitur, imò semper augetur. Vnde ablutione tantùm deponitur, sicque cineres, ex quibus factum lixiuium, euidentissimè frigidi euadunt. Vallesius loco citato ad extremum hæc profert verba. Tamen hæc si ipsa prorsus desiccantia sine calfactu facere studes, vstione nunquam perficies, lauatione post vstionem perficies. Sed hæc ad corpus chalcanthi magis facere videntur, quàm ad genus salis volatile, de quo differitur. Insuper ex Galeni præmissa doctrina tantum abest, vt quidquam aduersus nostram assertionem concludatur, vt facilè, & manifestè conuellatur opinio existimantium oleum vitrioli de numero esse refrigerantium. Nam quæ vruntur acria, ideo minus calida, & mitiora euadunt, quòd ab igne calidiores eorum partes absumuntur, dum eas videlicet à crassiori materia, cui inhærent, separat, disgregat, & in

& in halitum resoluit, sed in chalcanthi sublimatione, aluminis, & sulphuris, si non item æruginis, vt supra dicebam, sales volatiles partes sunt, nemine discrepante, tenuiores, &, ni fallor ego, etiam præcalidæ (appellent quantumlibet aereas, & aqueas) eiusdem chalcanthi, quæ vi ignis a corpore illius abstractæ, & in sublime, dico ad summitaten alembici, expirãtes, non inde euolant, aut ad nihilum rediguntur, sed in liquidiorem substantiam in illo vase, vt vapores in cerebro in generatione Catarrhi acris, & salsi, conuersæ ad vsum excipiuntur. Quomodo autem ita genitus liquor frigida qualitate strenuè febrile incendium contemperet, ego certè, qui ne de limine quidem Spagyricorum placita salutaui, percipere haudquaquam valeo, vt nec illud secretioris Philosophiæ arcanum, quòd cum ignis agat in corpus, & mixtum chalcanthi, subtiliores eius, & calidiores partes intactas in fixo illo, & sicco, vt vocant, sale, omnino relinquat, cum magis trita Philosophia contrarium doceat, cui Galenus in iam adductis locis clarissimè fauet. Probabilius forsitan, sed in hoc vereor ne sus Mineruã, cum Spagyricis, & Chymicis dictum esset, igneas partes rei, quæ sublimatur, tanquam leuissimas omnium in spiritus resolui, absumiq; incontinenter vnà cum aereis, & quæ colliguntur esse potius aqueas. Attamen, Domini, an aqua ista nomine magis, quàm re, vi refrigerandi polleat, eligatur pro iudice sensus, per quem pariter docemur, quòd, etiam dato quòd chalcanthinus liquor ab igne in sublimatione calidior non euadat chalcantho ipso, non propterea tãquam frigidus propinari debet, quia scilicet valde acris est, &, quocunq; modo præparetur, semper calidus, prout acre, ac ferè igneum est corpus, vnde extrahitur. Quare doctissimus Libauius lib. 2. epist. 52. postquam demonstrauit mutationes per hãc artẽ factas similes potius esse alterationi, quàm veræ mutationi, quæ fit ab vna ad aliam substantiam, concludit fieri posse extractionem purioris substantiæ, remanente temperie, cuius quidem remanentis temperiei certissimum indicium, & signum esse scribit odorem, & saporem extractæ essentiæ, quæ proximum est temperiei subiectum, apud eundem Libauium lib. 4. cap. 8. par. 1. Com. in Alch. Quòd verò asserunt nõ esse nouum etiam impensè frigida acrem, & rei veluti adurentis sensum inducere, partium videlicet tenui-

tate, id quod exẽplo potiſſimũ in ſucci limonis, a quo pars aquea fuerit ſegregata, & aceto ſe ſatis comprobare exiſtimant, nihil pro ipſis, nihil contra nos. Nam quoad ſuccum limonis, quantum ex ſui natura, cuiuis noſtri corporis particulæ inſtillatum, illud in ea poſſe præſtare, quod chalcãthi liquor, primùm omnino negamus, nec rationibus altercandum, quia imbecillitas foret intellectus ſen ſum ob rationem dimittere, deinde ſi ab illo ſucco pars aquea vi ignis ſeparetur, eademmet ignis virtute dicimus aliquam ſucco ipſi communicari acrimoniam, a qua triſtis, ac mordax ſenſatio calorifica emergat, ſed nec eam, ſeu tantam, quæ cum liquore chalcanthi viribus contendere poſſit. Acetum autem vbiq; a Medicis omnibus, atque Philoſophis, præſertim a Dioſcoride, & Galeno non vnum, & ſimplex, ſed miſtæ ſubſtantiæ eſſe dicitur, nempe frigidæ pariter, & calidæ, ita tamen vt calidam frigida exuperet, licet in aceto valde acri oppoſitum aſſeri poſſe videatur. Cuius quidem liquoris quæquæ ſit caliditas partium tenuitati adiuncta in cauſa eſt, vt particula, cui admouetur, pruriat, incaleſcat, ac rubefiat. Vnde lectum eſt apud Gal. 8. Catat. Archigenem in curanda cardialgia, pro auertendis humoribus à ventriculo, ſolitum fuiſſe ſupra genua adhibere ſpongias acerrimo prius aceto imbutas, vt bullas excitarent, prout hodie à nobis fit veſicantibus. Idem Gal. 2. eiuſdem operis 1. in Apollonij medicamentis arguit aut potius corrigit Apollonium ipſum vtentem aceto acerrimo, quod idcirco aduerſum eſſe ſcribit, quia calidum eſt. Id ipſum propterea dico, vt vnuſquiſq; iudicet an acetum effectus illos pariat vt frigidum, ac ex ſola propriarum partium tenuitate, an verò potius, vt non undequaq; frigidum, ſed ſimul etiam calidum. Quod in iſchuria præbeatur cãtharis, quod aquæ nonnullæ chalcanthinę per os propinentur, miror hinc deduci, liquorem chalcanthi in morbis impensè calidis, tutò, & abſq, ulla prorſus læſione præberi poſſe. Nam quantum ad exhibitionem cantharidis in iſchuria, aut ſuppreſſione urinæ, ad quam ſimiliter hunc, de quo ſermo, liquorem cum diureticis haud inutilem eſſe experimento conſtat, dici cum Celſo poteſt: Multa fieri in pręcipiti periculo aliàs omittenda. Vnde etiamſi in uijs urinarijs excoriatio ab illo animali fieret, indeq; ſanguis erumperet, ſatius ſemper eſt habitũ

cum

cum eodem Latino Hippocrate; Anceps experiri remediũ, quàm nullum, quia ſcilicet Melior eſt læſio, quàm mors. Ad ſecundum dicatur, ſi quæ aquæ chalcanthinæ, aut alterius conſimilis mineræ participes à Medicis exhibentur, id fieri euacuationis etiam, non alterationis tantùm nomine; mirabiliter enim detergunt, & vix in corpore morantur, cum in magna præbeantur copia; vt ſileã quòd eiuſmodi aquæ moderatam in ſe continent caliditatem, vtpote ab aquea humiditate retuſam, nec vlla ex igne addita eſt vis calorifica, præterquàm quòd a Medicis celebrioris notæ vſurpantur in morbis, & naturis frigidis potius, & humidis, quàm in calidis, & ſiccis, & nullo vnquam pacto in febribus etiam leuioribus, nedum vehementioribus, cuiuſmodi ſunt malignæ quædam, ac peſtilentes, in quibus liquorem hunc tanquam non ſolùm exſiccantem, ſed impensè refrigerantem quidam è Medicis tãtopere celebrãt. Relinquo experimenta quæ opponuntur, vti dubia, incerta, atque fallacia. Et dato etiam, quòd aliquibus hoc præſidium, hoc medicamentum proficuum fuerit, non hinc tamen concludendum cunctis prorſus conuenire, & vndequaque a Medicis amplectendum eſſe. Scribit enim Gal. 3. Aphor. Com. 11. Etiam ſi expertus fuerit ſex, vel ſeptem homines aliqua medicina purgatos, dicere certè non poterit, quòd omnes poſt hac homines ex neceſſitate purgabuntur. Ne dicam quòd plures ego noui, qui ab huiuſmodi medicamenti vſu ſe maximopere læſos eſſe teſtantur. Vnde eſt quòd Medici, qui in Vrbe multi ſunt, ſeu doctrina, ſeu longo medendi vſu inſignes, doctiſſimiſq; præceptoribus vſi Petronio, Ginnaſio, Bargæo, & alijs, ferè omnes eandem prorſus cum mea habẽt ſententiam, in qua pariter fuiſſe recordor Bononiæ Viros præclariſſimos, ſub quorum diſciplina in adoleſcentia militaui, Ioannem Coſtæum, Felicem Caſtellium, Vincislaum Lazarum, Aeneam Vizanium, Gaſparem Taliacotium, Flaminium Rotam, ac Iulium Cæſarem Claudinum, necnon denique Medicos Vrbis Venetæ, in qua per decennium Artem exercui, & in qua Medici omni ſcientiarum genere inſtructiſſimi reperiuntur, quippe qui à nobiliſſima illa Patauina Academia prodierunt. Si qui tandem diffuſius noſſe cupit, quàm pernicioſus ſit horum oleorum, horumue ſpirituum, ex intima illa, & abdita, vtpote fumis, & carbonibus denigrata,

(Quidni,

(Quidni,ſi à Cacodæmone ortum duxit?)Paracelſi Philoſophia prodeuntium abuſus, in calidioribus affectionibus,præſertim in febribus malignis, peſtilentibus, & quibuſcunq; putridis calidioribus, cuiuſmodi fuere febres in Epidemia, ſic enim vocare libet, Excellentiſs. Domus Caetanorũ,cui ipſe præerã; legat Io: Baptiſtã Siluaticum Mediolanen. in Ticinenſi Schola celeberrima Medicinæ Doctorem Controuerſia 48. in qua quæritur. An in febre peſtilenti oleo chalcanthi vti liceat, nec ne; Et vos interim moneo, vt ea ad vſum deligatis remedia, quorum maiores noſtri tulerunt pericula,& hæc nouatorum inuenta, vbi non vndiq; ſunt ab omnibus approbata,fugiatis, memoria habentes sẽper haud eſſe periclitandum in re minimè neceſſaria, cum præcipuè Ars medica infinitis abundet medicamentis contra febres illas,cæteroſq;morbos;quæ tutò, ac ſine vllo diſcrimine manifeſtè prodeſſe certo, & longo experimento didicimus.Dicebat ſiquidem Galenus 1.Aph. 1.In corpore humano ea tentare,quæ non ſunt experientia comprobata, periculo non vacat:cum temerariæ experientiæ finis ſit totius animantis internecio. Plinius lib.29.c.1.de hoc quoque aduerſus Medicos conquerebatur, quòd experimenta per mortes agerent. Sciant nouatores iſti ad hæc experimenta deueniendũ non eſſe,niſi in magna auxiliorum penuria,auctore Gal.10.Simpl. cap.1.Vbi Xenocratem increpat, qui multa periculoſa experimẽta literis mandauerat. Ad Epilepſiam verò in craſtina reuertar.

De eadem curatione in Pueris natu grandioribus; Et an tuſsis poſsit eſſe peculiare ſymptoma lumbricorum.
Lect. XXXVII.

DIGRESSIO in abuſum olei chalcanthi, & ſulphuris facta eſt in præcedenti, vt conſtet cum Vobis, tum alijs Medicos, qui ab huiuſmodi liquoris vſu in febribus, calidiſq; tum morbis,tum naturis, ac annitempore æſtiuo abſtinent, atq; abhorrent, ad id non temerè adduci, & vt ſolùm ab alijs peruicaciter diſſentiant; abſit, præcipueq; in eo miniſterio, quod vtilitatis cauſa poſteris traditur; ſed vt etiam ipſi

pu-

publico, quod vocant, bono consulant, & quiuis hinc inde auditis partibus ad inuicem discrepantibus, rectum ab obliquo facilius in propriam vtilitatem discernere, ac iudicare valeat. Vnum pariter adnotandum obiter, & cataparergon, quòd inter signa Epilepsiæ a lumbricis prouenientis, inanem, & aridam tussim connumeraui, idq. de sententia omnium ferè Practicantium, qui symptoma hoc in pueris a lumbricis infestatis obseruarunt, quod signum similiter apud mulieres adeo efficax est, vt aliquæ hoc tantummodò apparente, illico ad remedia aduersus illa animalia confugiant. Galenus tamen 6. Epid. sect. 2. Com. 17. & 42. oppositam penitus habet sententiam, apertissimè negans vllam inde posse tussim excitari, ac; promoueri, addens eos, qui hoc asserunt, id non posse aut ratione, aut experimento comprobare. Ratio certè videtur stare pro Galeno, quia impossibile videtur esse quòd lumbrici possint excitare tussim, cum hi in partibus naturalibus, non spiritalibus detineantur. Vtrùm verò etiam in pectore, atq. pulmonibus ipsis gigni possint vermes, a quibus tussis fiat, vt inter Arabes putauit Alzarauius, alibi erit discutiendum. Nunc etenim sermo est de lumbricis intestinorum. Quare si tussis aliquando adest, fieri potest, vt cum vermibus coniungatur distillatio, vel aliqua alia causa ad promouendam tussim idonea, quæ illis incognita fuit in causa, vt crederent hanc tussim a vermibus pendere; Quòd si à lumbricis deprauatum tussis motum quispiam fieri contendat, quando id veteres, ac recentiores Medici constanter affirmant, dixerim ego hoc prouenire, quia dum sursum lumbrici repunt, aut præcordia compungunt, aut halitus acriores eorum agitatione eleuantur; & vtroque modo inanem tussiculam excitare valent per mediam gulam, quæ continuitatem cum intestinis habet, & coniuncta est tracheæ, quam ideo in consensum trahit. Ita aliqui probant cibos nimium adstringentes, nimium acerbos, & acres, dum in stomachum per œsophagum feruntur, communicare qualitates proprias ipsissmet vijs spiritalibus, atq; ita tussim generare. Vt verò sermo noster redeat, vnde diuerterat, quãdo in chymica remedia incidi, quæ profectò si cum methodo, & ex rei, quã vocant, natura adhibeãtur, multùm cõferre solẽt ad salutem adipiscendam, proponam vobis oleum reuera admirandum,

dum, & nulli ſecundum, quo non ſolùm vermes facilè necantur, ſed etiam vulnera quamuis magna, & profunda quamprimum glutinantur. Eſt autem huiuſmodi: Rec. myrrhæ electæ vnc. vj. maſtiches vnc. viij. aloes hepaticæ vnc. 18. ſalis communis lib. j. Contuſa omnia per retortam lento igne diſtillentur, exibit primùm aqua, mox oleum, quo quidem non ſolùm exterius admoto, ſed etiam abſente febre, ad aliquot guttulas per os exhibito, tutò, ac nemine penitus diſſentiente, vti licet. Aliquando autem prçter vermes, ſeu lumbricos, ab alijs quoq; cauſis, & per conſenſum, aut vẽtriculi, aut alterius determinatæ particulæ in Epilepſiam pueri incurrunt, nulla primariò exiſtente in cerebro læſione, quorum curatio facienda omnino erit prout infrà, cùm de curatione Epilepſiæ per conſenſum verba fient. Tunc caueatis prorſus à cauterio occipitis, & inuſtione cuiuſcunq; partis capitis, quoniam hoc eſſet potius humores, & vapores ad cerebrum allicere, quàm illud ipſum euacuare. Vt enim mirificè conducit Epilepſiæ per idiopathiam, ſic vice verſa magnopere obeſt Epilepſiæ per ſympathiã, ſeu ventriculi, ſeu aliarum partium infernarum. Hæc diligenter, & accuratè perpẽdẽda non in pueris ſolùm, ſed in alijs omnibus, & mulieribus maximè, quæ ex vtero, dum eo gerunt, frequenter in hoc ſymptoma incidunt. Statim ſiquidem Medici quidam ad pauca ſemper reſpicientes, vbi conuulſiones, & motus Epilepticos vident, ad cauteria occipitis, & ſincipitis confugiunt, alijs magis præſentaneis auxilijs ferè neglectis, ac prætermiſſis, neſciẽtes tunc optimum eſſe extra partem vapores omni nixu deriuare, & cauteria locum habere magis in partibus ſubiectis, a quibus huiuſmodi vapores aſcendunt; partem verò ipſam, nempe caput extrinſecis ſaltem ita corroborare, vt tranſmiſſum malum neutiquam admittat, hinc oxyrhodino aliquo caput perfunditur, aut eidem puluis inſpergitur, de quibus ſuo loco. Quod negotium faceſſit eſt Epilepſia in pueris oborta ex primaria cerebri affectione, & vitio propriæ capitis intemperaturæ humidioris, quam à prima conſtitutione in vtero contraxere, & prauo deinde lacte veſcentes, ac alia errata, vbi iam ſunt ablactati, in victus regimine committentes, vehementer auxerunt. Hi etenim pueri non ſolùm affectui Epileptico quàm maximè ſunt expoſiti, quia videlicet eorum

cere-

cerebrum valde est excrementosum, vt notauit Galenus Com. 4. in 6. Epid. sed etiam difficulter admodum sanantur; nec audiendi sunt Medici illi, qui curationem contemnunt; quòd spes sit mutatione ætatis pueros illos conualituros; quam quidem ætatis, & annorum mutationem, cum sit ab humidiori ad ficciorem temperiẽ, sæpè prodesse non negamus, sed eam etiam solam non sufficere, & propterea remedijs quoque medicis aduersus morbum incipientem, & scheticũ potius, quàm hecticum pugnandum a nobis esse, quotidiana docet experientia. Quamobrem si offeratur vobis Epilepticus in puerili ætate constitutus annorum sex, vel octo, vel decem, & in summa adhuc intra pubertatis annos existens, qui à primis infantiæ annis, si non ab initio sui ortus, comitiale malum patiatur per frequentes, ac longiores accessiones, quæ vt plurimum quoque Lunæ motus, vel quadras insequantur: Scribit enim Villanouan. tract. de Epilepsia; frequentius Epilepticos affligi in conformi quadra, in dissimili rarius, licet hoc reclamare videatur Aristot. sententiæ superius allatæ, in plenilunio calorem, & humorem esse maiorem, fieriq; proinde vt humores, & medullæ animalium sint copiosiores; nec non si per anni tempora varia commoueantur, præsertim verno, ac multò magis autumnali constitutione, in qua ob inæqualitatem aeris meridiani calidioris, matutini, ac vespertini frigidioris, morbi capitis potissimùm irritantur, vt elicitur ex 5. Aphoris. 22. scitote non esse procrastinandam curationem, sed statim tempore veris, quod est omnium purgationibus, alijsue præsidijs opportunissimũ, huiusmodi Epilepticum percurandũ hac ratione; Primùm ergo lenienda à vobis erit aluus per clysterem in hunc modum: Rec. flor. chamæmeli m. j. rutæ, centaurij minoris, mercurialis ana m. s. seminum anisor. cymini an. vnc. s. fiat decoctio. Rec. dictæ decoct. vnc. x. mell. ros. sol. vnc. ij. diaphœn. drac. iij. olei rutacei vnc. iij. m. Quod si clysteris loco medicamentum propinare magis velitis, ita paretur; R. specierum hieræ s. drac. ij. s. cum melle ros. sol. fiat bolus. Si non in bolo, sed in forma, vt aiunt, liquida patiens medicamen assumere maluerit, exhibeatis mel rosaceum solutiuum pondere trium vnc. in decocto facto radicum, & seminum pæoniæ. Postmodum præscribatis alterantia, & noxiam in capite, & venis materiam coquẽtia, ac præparantia,

accipiendo ſyr. de betonica, de ſtœchade, oxymel. an.vnc.ſ.decocti hyſſopi, radicum, ſeminumq; pæoniæ vnc.iij.m. Interim verò dum hi ſyrupi ſumuntur, & ſanguis per venam ſectam auferri per tenellam ætatem, & corporis habitum diſſipabilem non licet, cucurbitulas dorſo ſcarificatas applicabitis, & natu maioribus ſanguiſugas hæmorrhoidibus, non omiſſa ſimiliter ſcarificatione malleolorum. Ab aſſumptis huiuſmodi ſyrupis, poſt quinq; nimirũ dies, iterum detur hiera doſi adaucta ad drac. iij. Poſt quam rurſus accipiatis ſyrupos præaſſumptos, quibus ſi addatur oxymel ſcillinum ſ. maioris erunt efficaciæ, nec ita ab eo timendum pueris, vt vulgus Medicorum autumat; Hoc eodem tempore omne genus reuulſionis, a partibus ſupernis ad infernas trãſeundo, adminiſtretur, per frictiones, necnon per ligaturas, & cucurbitulas partibus extremis adhibitas, ſed potiſſimùm per enemata, ac ſuppoſitoria acriora; Tandem apparatis humoribus medicamentum validius propinandum erit; nam in affectu, qui iam per annos altius radices egit, veriſimile eſt materiam eſſe rebellem, & contumacem, quæ propterea blandioribus medicamentis nõ ita facilè obediet. Vnde etiam repetita cum præparatione, tum purgatione opus eſt. Ideo præſcribatis agar: troch. (quod medicamentum hoc in malo eſt valde præſtans, quia pituitam, alioſq; humores euacuat, & cũ cerebrum, tum neruos exiccat) drac. j. ſ. mellis roſ. ſolutiui vnc. iij. cum decoctione prædicta fiat potus. Quinimò neq; hîc finis eſſe debet præparantibus, atq; purgantibus, ſed adhuc deſcendere oportet ad valentiora. Accipiatis itaq; ſyrupi de betonica compoſiti, de ſtœchade ana vnc. j. ſ. oxymelitis ſcillitici drac. iij. Decoctionis ſtœchadis, hyſſopi, radicum, & ſeminum pæoniæ vnc. iij.m. Pro purgante ad pilulas deueniatis vel cochias, vel fætidas, vel aſſaieret, vel de hermodactilis, aut ad hoc quod recipit Diaphẹn. drac. j. ſ. hieræ diacolocynth. drac. ij. mellis roſ. ſol. vnc. ij. Decoct. prædictę q.ſ. fiat potio. Corpore vndiq; expurgato, mox ad particularẽ quoque capitis purgationem deueniendum, quæ per errhina, maſticatoria, & gargariſmata præſtari a nobis ſolet, quæ cuiuſmodi eſſe debeant, iam ſæpius ſupra cùm de Lethargo, & paralyſi ſermo fiebat, abundè intellexiſtis, & infra pariter dicetur. Quibus per actis remanet poſtrema indicatio, in qua ſumma curationis omni-

no consistit, nimirum vt excrementorum reliquiæ in cerebro contentæ dissipentur, & humidior eius intemperies emendetur, ne in posterum humores pituitosi tam facilè accumulentur. Idcirco interius sumat patiēs singulo mane drac. ij. conseruæ quæ ita se habet Rec. conseruæ anthos, betonicæ, saluiæ an. vnc. j. stœchados vnc. ſ. cum syrupo de hyssopo m. Aliquando placet vsus diacori, quemadmodum & electuarij sequentis. Rec. radicum pæoniæ decoctarum vnc. j. semin. pæoniæ, cranij humani vsti, castorei electi ana drac. j. cum syrupo de betonica m. & sumatur drac. j. Parantur rotulæ valde probatæ hunc in modum: Rec. specier. diacymini, cornu cerui vsti, rasuræ eboris, sem. pæoniæ ana drac. 5. sacchari fini vnc. iij. cum aqua vel pæoniæ, vel è floribus tiliæ distillata fiat confectio in rotulis. Commendatur deniq; mellis scillitici drac. j. manè ante exercitationem per dies quadraginta. Hæc omnia vicissim sunt vsurpanda in morbo diuturno, & in quo ægrotātes frequenti indigent medicatione, quia vni tantum medicamento natura temporis progressu ita assuescit, vt eius vim spernat, atq; contemnat. Quod non solùm in alterantibus, & corroborantibus; verum esse scimus, sed etiam in purgantibus, & catharticis, quorum varia quoque, & multiplex debet esse forma, ne consuetudine corpori reddita familiaria nihil, aut parum efficiant. Theophrastus enim lib. 9. Hist. plant. cap. 18. ita scribit. Omnium verò medicamentorum vires debiliores in assuetis deprehenduntur. In nonnullis etiam omnino inertes. Quidam enim tantum hellebori consueuerunt edere, vt manipulos integros vorent, nihilq; afficiantur. Id ipsum autem multis confirmat historijs, addens post modum: Quòd verò consuetudo ad illud efficiendum plurimum valeat, rationibus constat. Nam pecora huius regionis absynthium comedere recusant: Pontica verò comesto pinguiora redduntur, & vt quidam arbitrātur sine felle. Exterius bregma inungi potest oleo rutaceo, oleo philosophorum, de euphorbio, & similibus. Fotus cum spongia extolluntur, ea videlicet madefacta in decoctione folior. betonicæ, maioranæ, hyssopi, stœchadis, radicis iridis, pæoniæ, caryophyllorum, & anisorum. Sunt qui parant puluerem pro cucupha accipiendo radicum ireos, pæoniæ, cyperi ana vnc. ſ. seminum pæoniæ, caluariæ humanæ ana drac. ij. macis, nucis moscatæ,

ana drac.j.ſ. flor. chamæmeli m. ſ. miſ. Emplaſtrum de betonica mirificè deſiccat, & roborat cerebrum. Stillicidiũ ex aquis thermalibus reſoluentibus, & corroborantibus non infimum locum habet in hac perficienda intẽtione. Talis vbiq; prædicata eſt Duccia S. Philippi apud S. Caſſianum. Corona ex radice pæoniæ collo appenſa non improbanda, quia pæonia citra vehementem calfactionem reſiccat, Galeno auctore 6. Simpl. ſed multò magis laudo poſt hæc omnia perſeuerante malo, cauterium, ſiue ſetonem in occipitio, propter iam allatas rationes. Cibus deniq; euchymus ſit, non vaporoſus, non copioſus, ſed tenuis, & extenuans ſimul, præſertim quia hi pueri ſolent eſſe multum edaces, & helluones, fortaſſe quia viuidioris ingenij, & ſenſus admodum exacti, & exquiſiti. Vinum denegetur, aut moderatè concedatur, & niſi aqua aliqua medicata optimè caſtigatum, & omnino oligophoron; Et hæc de Pueris ſufficiant.

De curatione Paroxyſmi Epileptici in omnibus.
Lect. XXXVIII.

DICTVM ſatis de Epilepſiæ curatione in Pueris, tam qui etiamnum lacte veſcuntur, quàm qui ablacti ſunt, & grandioris æui, alimento ſolidiori vtentes. Nunc de curatione eiuſdem in vniuerſum agendum eſt; prout ſcilicet maioribus, & minoribus, viris, & mulieribus, idq; ſeu per eſſentiam in capite, ſeu per conſenſum reliquarum corporis partium, fieri, & generari ſolet. Sic enim integram, & abſolutam habebitis comitialis morbi Therapiam. Curatio itaq; Epilepſiæ, vt ex Paulo, Aetio, & alijs colligitur, duplex erit, vna ad affectum dirigenda, altera ad ſymptoma, cùm acceſſio diuturnior eſt, aut vehementior. Prima tamen præſeruatio potius vocãda eſſe videtur, ſecunda curatio; illius officium eſt, cauſam, quæ morbum factura eſt, adimere, vt ait Gal. 2. Meth. huius morbum iam præſentem abigere, quę tamen ſi aliquando a me in loquendo confundantur, id à vobis parui fieri debet, rei potius, quàm nominibus intentis. Quare hæc omittamus, & ad paroxyſmi, ſeu acceſſionis in Epile-

pticis curationem deueniamus, quam ad omnes accommodabitis, facta illa differentia inter pueros, & iuuenes, ac prouectos homines, quæ virium robur, & corporis habitus expostulare videbuntur; Cura ergo Epilepsiæ tempore accessionis non solùm ad symptomatis mitigationem instituenda, sed etiam ad morbi facti abolitionem. Propterea ante omnia si æger multum moueatur, concutiaturque, necessarium est motionem illam vehementiorem inhibere, ne corpus plus iusto defatigetur. Qua in re sciatis magnum committi errorē à quibusdam cum fœminis, tū Medicis, qui apparente comitiali conuulsione, statim manus, & pedes ægrotātis violenter detinent, corpus moueri in totum prohibentes: quod nihil aliud est, quàm paroxysmi solutionem retardare. Ex partium siquidem concussione attenuatur, dissipaturq; materia, quæ internam partem grauat. Non itaq; impedienda omnino est illa membrorum commotio, nisi maior sit, quàm vires eam sustinere valeāt. Non tamen ex alia parte laudandi sunt, qui tempore paroxysmi statim corpus, imò & caput Epileptici concutiunt, quoniam sæpe numero magis accurrit ex eo motu ad obstruendum materia, & accessio diutius perdurat. Membra præterea Epilepticorum in rectum extendi, vel corpus erigi debet, & pituita ab ore extrahi, & omne studium maximè collocādum in excitādo Epileptico, quod multis modis, multisq; auxilijs fieri potest, sed in primis extremitates fricando, & aqua pariter calida, sale, & aceto additis, abluendo, probanturque frictiones illæ, quæ moliuntur cum pannis asperis, & manibus inunctis oleo costino, permisto etiam sinapi. Auribus strepitus, oculis magna luminaria offerri nonnulli imperant. Deligatura quæ fit in scroto efficacissima est. Aetius lib. 6 c. 15. ex sententia Didymi scarificabat, seu pungebat magnum digitum pedis, & distillantem sanguinem labijs admouebat. Orphæus, & Archelaus contaminabant faciem ex quacunque parte corporis ducto sanguine, atque ita statim exurgere Epilepticos testati sunt. Trallianus ait: Puncta ægri qualibet parte sanguine os eius oblinito, & surget. Subdit tamē postea ex 2. Theodori eum e magnis pedum digitis petendum esse. Alij vnguibus occiput scalpendum censent. Vngula alcis, vel pars vngulæ manu in pugnum complicata confestim, de quorundam mente, paroxysmum abigit. Idem

præstat

præſtat ſi anulo incluſa ſit, & digito, qui infimo proximus eſt, anulus ipſe inſeratur. De qua re admirãdę duæ leguntur hiſtoriæ apud Leuinum Lemnium De occult. naturæ miraculis lib. 2. cap. 3. In pullis hirundinum ex prima fętura, nimirum in eorum ventriculis duo lapilli inueniuntur verſicolor vnus, vnicolor alter; Hi prius quàm terram contingant, in cerui aluta colligandi, qui brachio, & collo geſtati Epilepticis medentur, atteſtante Dioſcoride lib. 2. cap. 49. Potiſſimùm verò, & euidenter ab Epileptico inſultu excitant clyſteres, & balani acriores. Illi ſint ex decocto in aqua facto betonicæ, centaurij minoris, rutæ ana man. j. radicum pæoniæ, vnc. j. ſ. aniſorum drac. iij. Colaturæ addantur ſpec. hieræ Logodionis drac. ij. mellis roſ. ſol. vnc. iij. olei chamæmelini vnc. ij. ſalis drac. j. miſ. Suppoſitoria ex trochiſcis alhandal, ſale gemma, ſpeciebus hieræ, vel ſimplicis, vel Logodionis, vel Pacchij cum melle. Affectum ſimiliter, & ſymptoma reſpiciunt, quæ aut in os intromiſſa, aut naribus obiecta ſua partium tenuitate ad ventriculorum cauitatem penetrare poſſunt, & materiam illam abſumere digerendo, reſiccandoque. Huius generis ſunt odores thymi, & pulegij contriti, rutæ, aſſæ fætidæ, & caſtorei: Quod caſtoreum palato, collo, & nuchæ etiam illitum prodeſt. Excitat quoque ſubitò humi proſtratos ruta virens tuſa ex aceto macerata intra naſum poſita, veluti oleum, quod vulgò balſaminum vocant, naribus ſubditum olfaciendum, aut quod ex lateritio lapide eximunt. Odoramentum cum ſpongia in aceto acerrimo decoctionis thymi, pulegij, origani, ſeminum rutæ ſylueſtris, & caſtorei madefacta mirificè conducit. Et de ruta notate quòd comitialibus maximè prodeſt, quocunque modo adhibeatur, vt patet ex Dioſcor. lib. 3. cap. 45. Vnde Franciſcus Valleriola lib. 3. Obſeruat. med. obſeru. 7. ſuccum rutæ, ceu pręſens quoddam remedium releuandis ab acceſſione infirmis cum melle ſcillino ſe exhibere ſolitum fuiſſe narrat magna cum vtilitate. Ad idem valde commendat Dioſcorides fel teſtudinis naribus immiſſum. Quædam inſtillantur olea in aures, & ſupra capitis commiſſuram, quæ multum tenuia ſunt, veluti oleum de ſpica, oleum ſampſuchinum, oleum de cinnamomo, macere, de piperibus, de gagate, de quo tamen aliqua eſt dubitatio, & conſimilia. A quibuſdam inunguntur

etiam suturæ rutaceo, & de abrotano, cum aqua vitæ ad faciliorem penetrationem. Magnæ antidoti, & mustarda dicta maxima cum vtilitate naribus, & palato applicantur. Comitialis paroxysmi præsentaneum remedium esse dicitur in os Epileptici coeffundere drac.iiij. & plures aquæ cerasorũ dulcium nigrorum, vi ignis extillatæ, de qua audiatis Ioannem Agricolam lib.de Herbis; Ex cerasis distillata aqua certissimum statim affert remedium cùm primùm in os Epileptici iam paroxysmo correpti inditur, vnde illicò reuiuiscit, & eodem temporis puncto surgit liberatus, neque vllo spasmo amplius conuellitur, donec noua materia aucta, vt fieri solet, alius paroxysmus oriatur. Hanc multi experti sunt, & in arcanis habent. De qua etiam sic Manardus in quadam Epistola. Aqua cerasorum non multò antè ex arbore decerptorum, vi mediocris ignis extracta, si in os Epileptici immittatur, quoties eum paroxysmo corripi contigerit, impetum morbi violentissimi inhibebit. Dosis erunt drac. quatuor. Guainerius aquam affert, cuius cochleariũ exhibitum magnopere confert. Accipit autem hirundinum partes sex, castorei partem vnam, & simul cum aceto optimo miscet diligenter ad cataplasmatis formam, inde aquam ad vsum elicit. Alij aquam similiter concinnant mirabilẽ, ex qua duo cochlearia in paroxysmo propinantur, quemadmodũ extra paroxysmum manè præcedente vniuersali purgatione totius corporis, & capitis. Accipiunt pullos hirundinum circiter sexaginta, castorei vnc.ij. granor. pæoniæ vnc.v. omnia in lib.j. aquæ ardentis per quindecim dies macerant, occlusa optime cucurbita, deinde addunt liquoris primi è chalcantho, & aceti albi acerrimi cuiusque libram: Demùm quindecim diebus macerant omnia, mox igne cinerum moderato distillant, dum liquor perspicuus manauerit. Facilius ita paratur. Rec. hirundinum num.40. rutæ m.ij. castorei vnc.j. vini albi lib.iij. Distillentur in balneo mariæ, & aqua seruetur ad vsum, qui iam dictus est. Aqua theriacalis dicta non inefficax censetur, cuiusmodi est ea, quæ posita est in Catarrho, veluti laudatitur aqua stillatiua radicum pæoniæ. Hæc autem omnia attenuando, incidendo, & discutiendo prosunt, nec solùm tempore accessionis, sed extra etiam cum vtilitate adhibentur. Vbi cuncta incassum administrentur, & accessio diu-

tur-

turna perseueret, aut breuibus admodum interuallis sæpius recurrat, ad ferrum, & ignem deueniendum, cucurbitulis dorso, & scapulis cum scarificatione admotis, etiam si purgatum corpus non sit, vrgente symptomate. Quod similiter dico de cauterio, aut setone occipitij. Quinimò Petrus Merenda scribit in comitiali morbo admodũ vehementi, & exiguo interuallo sæpius repetente, nec alijs remedijs cedẽte, se quamplurimos per admota collo prope scapulas vesicantia medicamenta, donec vesicæ excitarentur, breui temporis spatio ad pristinum rationis vsum frequenter perduxisse, & ab accessionibus liberasse, qui deinde decenti curatione ad integram sanitatem perducti fuerunt. Quæ pariter laudata sunt ab Hollerio, si præsertim hoc fiat post purgationem, veluti comprobantur setones, & cauteria, dummodò sit morbus in cerebro essentialis, vt fiat diuersio à cerebro, de qua re ego quoque supra, nisi obliti estis, meam protuli sententiam, quam similiter infra vberius enarrabo; Quando autem comitialis accessio non ex primaria cerebri affectione nascitur, sed per consensum à subiectis partibus, à quibus morbi causa sursum in caput procedit, consideranda in primis diligenter pars primariò laborans, & male affecta, & ei quàm primum succurrere oportet, alioqui perseuerabit paroxysmus, aut rursus breui tempore insurget; Quamobrem si per consensum à stomacho accessio fiat, tunc in ea locum habet quod præcipit Paulus, oleum in gulam cum penna immittendum, vt os ventriculi irritetur, & vomitus concitetur, si commodè fieri queat. Quòd si alicui vestrûm id non probetur, quoniam Galenus contra Erasistratum vomitionibus interdicit, eo quod manifestè caput replent, balanis, seu suppositorijs acrioribus anus solicitetur, vaporque frictionibus, vinculis dolorificis, cucurbitulisque super ventrem, aut internas fęmoris partes admotis distrahatur. Si per consensum vteri fiat, & mulier prægnans non sit, quia si vtero gerit, sufficiet nimiam succussionem inhibere, ea instituenda sunt, quæ ad vteri suffocationem passim præscribuntur, fætida naribus, odorata vtero. Verùm si accessio per consensum ab alia parte efficiatur, vt digitis manus, & pedis, à quibus patiens auram eleuari, & in caput ascendere manifestè persentit, statim viam vapori pręcludere oportet, stri-

cta deligatura. Sic enim aut omnino prohibetur a nobis paroxysmus, malignæ auræ transitum intercipientibus, aut saltem minor fit, prohibentibus ne tantus vapor confestim ad superiora feratur. Ideo si hæc euaporatio à manu eleuetur, ligetur brachium, si à pede tibia, si a genu coxa. Rondeletius hac de re loquens ait. Si fiat per consensum alicuius partis exterioris, vt digitorum manus, vel pedis, fiat strictura inter partem, & caput, vel corporis truncum, vt si in manu à cubito ad alas ponenda est, quia æqualiter, & melius ligatur hæc pars, per quam aura tenuis defertur ad caput, quàm a cubito ad carpum, quia vno osse constat, cubitus autem duo ossa habet, ob id vasa quæ inter duo ossa latitant, constringi nequeunt. Idem faciendum est in tibia cum inde defertur illa aura, in qua ligaturam à parte inferiore incipere oportet, ab eaque constrictionem arctiorem faciendo, & sensim remittendo, vsque ad superiorem. Vbi hęc non contulerint, ad alia valentiora descendatis, applicando supra partem, a qua primariò malum nascitur, sinapismum, vel vesicatorium ex cantharidibus, euphorbio, fermento, & aceto. Quinimò & actuale cauterium in affecta parte excitari candenti ferro aliquando obseruaui, nedum thapsia, aut flammula Iouis, aut sinapi, aut cantharidibus, aut denique vulgaribus causticis medicamentis, ita vt vlcus in ea fiat, quod diu seruetur apertum, à quo venenata materia expiret. Vnde Mercurialis de Morbis Puer. lib. 2. cap. 3. postquam dixit materiam, quæ eleuatur, dissipandam fore, hæc subdit. Fit autem hoc primò frictionibus, mox si eæ non proderint, deueniendum ad ceratum sacrum. Demum ad sinapismos deueniendum, ad vsum cantharidum, & si hæc non prosint, deueniendum ad ignem. Nam memini me iuuenem curasse igne, à cuius coxa eleuabatur vapor, qui faciebat Epilepsiam. Verùm de curatione insultus, vel paroxysmi Epileptici a quacunque parte, vel causa oriatur, hæc dicta sint satis.

De Curatione Epilepsiæ per essentiam, extra paroxysmum, in adolescentulis, ac iuuenibus per Pharmaciam.
Lect. XXXIX.

VOMODO tractandi sint Epileptici in paroxysmo, & dum ab accessione miserè distorquentur, siue pueri sint, siue cuiusuis alterius ætatis, & seu per essentiam morbus sit, vel per consensum in hesterna Lectione abundè Vobis aperui, ac demonstraui; Hodie verò de eiusdem morbi curatione in omnibus, extra, aut post paroxysmum, tempore quietis, & quod intermedium vocant, verba facere incipiam, iuxta nimirum scopos iam supra expositos in illa Epilepsiæ differentia, quæ primigenio cerebri affectu, quem per essentiam appellant, enascitur. De hac enim tanquam omnium frequentissima, & curatu difficillima prius loqui in animo est; cumque tria sint instrumenta, quibus Medici ad sua munia obeunda vti consueuerunt, nempe Diæteticum, Pharmaceuticum, & Chirurgicum, ante omnia ab auxilijs è Pharmacia desumptis essentialis Epilepsię a pituita subortæ in primis, mox a melancholia curationem exordiar. Quoniam igitur curationis initium ab eo quidem desumendum est, quod resolutione, atque inuestigatione postremò fuit inuentum, id verò est totius corporis cacochymia, & impuritas, qua præsente nulla alia medicamenta, seu euidenter alterantia, seu proprietate substantiæ conferentia, tutò adhibentur, eo quod inde malum sæpè ingeminatur, aut etiam noua quædam symptomata accersunt; ea propter vniuersalem totius corporis purgationem, quam reliquis operationibus præmittendam esse diximus, ab alui, aut ventris lenitione hunc in modum inchoabitis. Rec. specierum hieræ drac. iij. elect. lenit. drac. vij. m. & fiat bolus; Quod si patiens solidam formam respuat, & in humida magis, & liquida medicamentum velit, præscribatis mel rosaceum, aut etiam syrupum rosaceum solutiuum appellatum ad vncias quinque vnà cum aqua betonicæ, vel decocto sem. pæoniæ, & seminis citri in iure pulli.

Cassia

Cassia in hac affectione multis non probatur, fortasse quia nimis relaxat, & humectat, a quibus semper abstinendum quotiescunq; neruosum genus laborat, aut quia nimiũ euaporat, & cerebro parum amica creditur. Aliquando ego bolũ præscribo ex hieræ drachmis duabus, & modico melle ros. cui superbibendum propino mel rosaceum solutiuum ad vnc. iij. vel iiij. aut etiam mannam in aqua, vel decocto vt supra dissolutam. Illud quidem si pituitosa materia viscida, & crassa tunicis ventriculi magis adhæreat, hæc verò si in eiusdem fundo tenuis, & liquida fluctuet. Crastina die ab assumpto minorante inijciatur clyster hũc in modum paratus. Rec. decoctionis commun. pro clystere lib. 1. in qua præbul. stœchadis, hyssopi, rutę, ana m. s. sem. pæoniæ vnc. s. olei rutacei, liliorum alborũ ana vnc. ij. hieræ picræ drac. iij. mellis rosacei vnc. ij. m. & fiat clyster. Quo quidem vti pariter poteritis alternis diebus, antequam medicamentum purgans exhibeatis. Post ventris enim lenitionem, ad apparantia pituitosum humorem deuenire oportet. Quare quæcunq; attenuãdi, incidendi, & abstergendi vim habent, præscribenda à vobis erunt, cuiusmodi sunt inter syrupos oxymel. s. oxymel scillinum, & mel rosaceum, syrupus de betonica de stœchade, vnà cum decocto hyssopi, pęoniæ, & saluiæ, cuius propterea accipiatis vnc. iij. addendo syruporum, qui iam significati sunt, singulorum semiunciam. Huiusmodi syrupos postquam exhibueritis per septem, aut nouem ad summum dies, cogitandum de phlegmagogo medicamento, aut per hieram picram, aut diacolocynthidos, quam tantopere laudat Gal. Catat. 1. Sic enim facta purgatio maximè est commendata veteribus; aut per pilulas cochias, fętidas, de hermodactilis, de hiera cum agarico, elephanginas, sed cochiæ optimè euacuant pituitã, electuaria diaphœnicon, & vtrunq; indum mihi non improbantur. Vbi in humidiori forma exibendum sit medicamentum, accipiatis agar. trochisc. drac. ij. cinnamomi scrup. s. aquæ betonicæ, & pæoniæ ana vnc. ij. fiat inf. s. a. & facta colatura, addatis mellis ros. sol. vnc. iij. elec. indi maioris drac. ij. s. m. Ab huiusmodi purgatione quies imperãda per duos, vel tres dies: deinde iterum alterantia valentiora exhibẽda, inter quæ mihi valde probatur syrupus compositus, cuius hæc est descriptio. Rec. radicis ireos, acori, cyperi, scillæ, ammios, visci quercini,

polij,

polij,origani,calaminthæ,aristolochiæ ana drac.ij. ſ. aniſ. fœniculi,ſeſelis,ocymi,pæoniæ ana drac.j.glycyrrhizæ, paſſularum ana vnc.ſ. flor.roris marini,ſtœchadis,radic. fęniculi,ruſci,ana drac. ſ. abſinthij, ſucci fumiterræ ana vnc.j. cum ſaccharo, aut melle q. ſ. fiat ſyrupus,qui cum aceto ſcillino acidus reddatur. Huius verò ſyrupi detis vnciam cum dimidia, ex decocto pæoniæ, hyſſopi, & cichorij.Id autem fiat per vndecim dies.Deinceps hanc potionem propinabitis. Rec. agar. trochiſcati in oxymel. ſcillino infuſi, & fortiter expreſſi ſcr.iiij.caſtorei grana iij.mellis roſ. ſol.vnc.j.aquarum meliſſæ,hyſſopi,ana vnc.ij. in quibus præmaduerint foliorum ſenæ drac.ij.m. & fiat potio. Si in bolis dandum ſit medicamentũ, præſcribatis aut pilulas iam traditas, aut diaphęniconis vnc. ſ. diaſebeſt.ſimp. drac. v. m. Pilulę Epilepticæ Vuckerij in vſum deducantur. Rec. cranij humani, drac. ij. pulpę colocynth. trochiſc.alhandal, ſtęchadis arabici, caſtorei, ana drac.j. hieræ Gal. drac.iv.agarici, turpeti ana drac. i. cum aqua pæonię, vel ſyrupo de ſtœchade fiãt pilulæ.Alexander Trallianus catapotia quædam proponit,quæ poſt præparationem magnopere conferre poſſunt. At ſi prauitas humoris,inquit Trallianus,adhuc infeſtet,affectuſq; perſeueret; etiam catapotiis à me confectis vtantur, quibus nihil valentius inueni. Habet autem mixtura eorum hoc pacto: Aloes ſcammonii,gummi,colocynthidis, bdelii, ſingul.ſemiuncia;capiat ex his æger pro viribus ſcrupulos tres,aut quatuor,adultis autem etiã ſex ſcrupulos dato, & ſi plures porrexeris nihil nocebis,adeo leuiter,& tutò purgant,nec comitialibus modò,ſed etiam vertiginoſis,& articularibus,ſi quid aliud auxiliatur.Excipiantur autem braſſicæ ſucco.Quinimò veteres ampliſſimam colocynthida excauabant,reiectis ſeminibus, & interiore materia,tunc vndequaque inducebant paſta,deinde ſapa, aut alioqui vino dulci implebant, adiectis quatuor foliis rutæ,& cinnamomi drach. ſ. Ponitur in cineribus,in quibus per noctem ſinenda eſt. Poſtridie per linteum bene mundum percolatur,& potui offertur,vocatq; idẽTrallianus auxilium maximũ,quod & vomitu plurima valde craſſa,& viſcoſa recrementa purget. Hoc genus medicamenti hodie etiã Venetiis in frequenti vſu eſt in morbis frigidis,& antiquatis.Sin autẽ ab humore melancholico proueniat morbus, vel de illius cum pituitoſo miſcel-

miscella, & copula coniectura sit, addantur à vobis syrupi huiusmodi humorē alterantes, & decoctis adijciantur simplicia eundē præparantia. Syrupi sint de succo borag. de pomis simp. de fumoterræ, de lupulis, & de epithymo. Simplicia verò borago buglossum, capilli veneris, flores violarū, melissa, scolopendriū, cichoriū, endiuia, & huius census alia, quæ partim humorē ipsum, partim locū, in quo præcipuè cū generari, tū residere solet hic ipse humor, respiciunt. Præparatione facta, expurgatio erit molienda melanogogo medicamēto, quale est decoctū epithymi, polipodij mirobal. indarū, senæ, syrup. de pomis cōpositus, syrup. de polipodio, electuariū diasenæ, diacarthami, cōfect hamech, & vbi ad fortiora deueniēdū sit, pilulæ indæ, de fumaria, de lapide lazuli, quæ omniū fortissimæ sunt, sed periculo non vacant. Sunt qui catapotia Alexandri exhibent, sed additis helleboro, & euphorbio ad hunc modum. Rec. Aloes, diacridij, gummi, colocynthidis, hellebori nigri, bdellij ana drac. ij. euphorbij scrup. j. Excipiantur succo brassicæ, vel electuario ros. M. immisceantur: E quibus æger capiat pro viribus scr. iv. vel minus. Pasta quoq; conficitur tali pacto. Rec. lapidis lazuli præparati, lapidis armeni ana drac. j. colocynthidis, diac. idij hellebori nigri, spicæ ana scr. j. epithymi drac. ij. hieræ Lógodionis drac. s. m. & cum mulsa f. magdaleon, cuius dosis sit drac. j. pro singula vice, assumendo non ita post decocti epithymi, & passularum vnc. iii. Gal. plurimū cōmēdat. 1. Catat. hieram diacolocynthidos, quæ helleborū recipit; Veteres helleborū ipsum propinabant, qui tamen optime sit pręparatus, hunc scilicet in modū. Rec. fibrarum radicis hellebori scrup. ij. distemperētur in vnc. j. melicrati, deinde siccentur in vmbra, & pulucrizentur, tum adiecto eodem pondere piperis modico melli misceantur, vel è mulsa propinentur. Cū hoc ergo delectu præscripti hellebori vsus metuendus nō est, tentatis aliis leuioribus remedijs. De quo helleboro ita Celsus: Ter, aut quater eo vtendū, non ita multis interpositis diebus: sic tamen ne iterū vnquā sumat, nisi conciderit. Taceo de vsu cataputiæ vtriusq;, de quo in Catarrho facta est mentio, de vsu antimonii optimè præparati, sed vtrūq; laudo, vbi præsertim cætera medicamenta minus fortia incassum fuerint præscripta. Morbum enim, qui viribus, aut vehementia cum Hercule pugnat, remedijs Herculeis hoc est validissimis expugnare studendum est.

Animaduertendum tamen est pro comitiali affectu debellando, ac radicitus auerruncando Medicos non debere vnica purgatione esse contentos; est enim morbus difficillimæ curationis, & in quo veritatem habet illud Alexandri Tralliani lib. 1. c. de Cephalæa, humores nimirum pituitosos, quod multò magis de melancholicis asseri potest, non semel atque iterum purgandos, sed pluribus purgationibus educẽdos esse, quoniam licet concocti fuerint, difficulter nihilominus ob lentorem, quem nũquam totum amittunt, euacuãtur. Sic enim experiemini quod memoriæ mãdauit Cornelius Celsus lib. 3. cap. 9. pertinacia iuuantis malum corporis tollit. Vnde sunt, qui sex vicibus Epilepticos singulo anno diligẽter purgant, bis in vere, & bis in autumno, semel in æstate, & semel in hyeme. At si patiens debilis sit, ac mollis naturæ, nec tot ferre, & sustinere valeat purgationes, gemina sufficiet purgatio in vere, & in autumno instituta. Quin etiam hoc in loco notandum à vobis est quod cum alij, tum non ita pridem scriptis mandauit Ludouicus Septalius Mediolanensis Medicus præclarus, valentiora medicamenta in Epilepticis non adeò frequenter in vsum deducenda esse, quia ex illorũ frequentia exhaustis spiritibus animalibus apoplexiæ sæpè concitantur. Ab vniuersali purgatione transcundum ad magis specificam, & particularem, nempe capitis, idque non solùm de sententia Medicorum omnium, sed etiam de præcepto Platonis in Charmide, vbi dicit nunquam curandos esse oculos ante capitis curationem, neque caput, nisi prius habita sit ratio totius. Quamobrem purgatione peracta ad errhina, gargarismata & masticatoria mox descendendum erit, quæ cuiusmodi esse debeant, nunc sigillatim per formulas demonstrare aggredior. Accipiatis itaque pyrethri, radicis pæoniæ ana scrup. ij. nucis moscatæ scrup. j. hellebori nigri puluerizati scrup. ß. fiat puluis, qui insuffletur in nares. Ex ijsdem, dempto helleboro, si mastiche incorporentur, parari masticatorium potest. Item pro errhinis vti poteritis succis radicum pæoniæ, cyclaminis, rutæ, sampsuchi, & melle. Pro gargarismate accipiatis calamenthi, hyssopi, sampsuchi, betonicæ, melissæ, ana manip. j. radicum pæoniæ, pyrethri ana vnc. ß. passularum mundatarum vnc. j. vini, & aceti ana lib. 5. Fiat decoctio, & colaturæ misceantur oxymelitis scillitici, & syrupi de stœ-

chade

chade ana vnc.ij.misc.pro gargarismate, quod est efficacissimum, & ideo vobis sit instar omnium. Masticari multa possunt ad pituitam è cerebro educendam, pyrethrum, nasturcium, cubebæ, vel per se, vel vnà cum mastiche, & cera excipiantur, facto prius puluere; Vel accipiatis pulueris radicum pæoniæ, nucis moscatæ, zingiberes, cubebarum ana scrup. ij. & excipiatur vel ficubus, vel passulis, & ita fiat masticatorium, quod non solùm pituitam à capite trahit, sed etiam cerebrum mirificè roborat. Cælius Aurelianus laudat sinapi, piper, staphisagriam. Tandem accipiatis pul. cubebar. mastiches, olibani, ana drac. ſ. gummi tragacanthi dissoluti vnc. ſ. fiat paruæ pilulæ cicerum forma. Facta hunc in modum vniuersali, & particulari purgatione, quid remanet agendum? Tria adhuc præstanda supersunt, per frequentes auersiones acrioribus clysteribus, & alijs in Chirurgia dicendis, prohibere quominus cerebrum vapores, & humores tam facilè petant. Pars enim quæque imbecillis non solùm ex seipsa excrementa congerit, sed aliunde transmissa facillimè etiam admittit, & suscipit. Reliquias prauorum humorum tam in cerebro, quàm in reliquo corpore dissipare, & penitus absumere, intemperiemq; cerebri emendare, & caput totum corroborare. Pro quibus omnibus peragendis innumera excogitara sunt præsidia (nullus etenim morbus est, qui pluribus abundet remedijs) & illa quidem partim simplicia, partim composita, partim interna, partim externa. Veruntamen ego ex tam ingenti sylua, & immensa copia colligam tantummodo, & proponam vobis quæ efficaciora sunt, & cum antiquorum doctrina magis congruere mihi videbuntur. Quoniam verò pro hodierna Lectione hæc satis dicta videri possunt, singula remedia iuxta scopos allatos in crastina, & subsequenti referre conabor.

De diaphoreticis, seu resoluentibus materiam in Capite, deq; eius intemperiem corrigentibus, & illud corroborantibus. Lect. XL.

RAEMISSA corporis, & capitis expurgatione in Epilepsia per essentiam, & idiopathiam genita, tam ab humore melancholico, quàm a pituitoso, prout heri abundè audiuistis, ad postremas indicationes descendendum

dendum est, quę sunt, materiam impactam attenuare, & discutere, necnon caput corroborare, pro quibus scopis assequendis multiplicia dicebam excogitata esse remedia simplicia, & composita, interna, & externa, de quibus in præsenti vobiscum agere institui. Incipiam autem ab externis, retrogrado vtens ordine. Nota ergo in primis omnibus est celebratissima illa apud Galenum historia, de puero quodam, cui suspensa ex collo pæonia morbum comitialem sanabat. Refert enim 6. Simpl. puerum, qui totis octo mensibus, quibus pæoniam gestabat, incolumis permanserat, cumq; forte fortuna ea decidisset, protinus iterum conuulsione fuisse correptum, rursusq; remedio apposito benè habuisse. Quare hoc videns Galenus, vt rem melius discerneret, pæoniam iussit auferri, qua sublata, puer iterum comitialis factus est. Vnde magnam radicis recentis partem ex collo suspendit, & ex hoc remedio puer ille integram sanitatem est consecutus. Quoniam verò non solius substantiæ proprietate, sed manifesta quoque virtute pæoniam Epilepticis conducere Galenus existimauit, idcirco etiam scribit rationi consentaneum fuisse, aut partes quasdam a radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, affectos ita locos iuuare, aut aerem à radice assiduè mutari, & alterari. Multa, & infinita sunt simplicia, quæ naribus admota, aut etiam ore commansa, & exterius capiti admota, quod in intentione est valenter præstare possunt, ruta, origanum, pulegium, thymus, sampsuchus, stœchas, hyssopus, saluia, rosmarinus, lauendula, nigella romana, calamenthũ, galanga, nux moschata, castoreum, & huius generis innumera, quæ breuitatis gratia prætermittuntur. Iacobus Syluius maximè commendat frequentem odorem ambræ griseæ. Idcirco paretur à vobis pomum sepius odorandum, quod patiens manu gestet, ad hũc modum. Rec. radicis pæoniæ vnc. j. rad. pyrethri vnc. ſ. florum anthos, saluiæ, & summitatum thymi ana drac. iij. sem. nigellæ, ruræ agrestis, castorei, calami aromatici ana drac. iij. caryophyllorum, beneoini, styracis rub. ana drac. ſ. moschi, ambræ griseæ ana gr. iij. cum infusione gummi tragacanthi in aqua rosarum fiat pomum. Restat Gordonij magisterium valde probatũ, quod est Rec. ambræ griseæ, sem. pæoniæ, styracis, calaminthę, ana vnc. j. ladani. masticħes, caryophyllorum, ligni aloes ana drac. iij. moschi gr. vj. fiat

vj.fiat confectio,cum aqua rosarum, quæ diuidatur in tres partes; ex prima fiant pilulæ sumendæ noctu,scilicet pilula vna; ex secunda pomum frequenter odorandum,ex tertia trochisci, quorum vnus proijciatur in prunas, & Epilepticus vaporem inspiret. Ad idem mirè valet suffimentum, quo suffiantur operimenta capitis ægrotantis,intra cubiculum benè clausum;Accipiatis cyperi,calami aromatici,myrrhæ,mastiches,beneoini ana drac.ij florum stœcadis,anthos ana vnc. j. sandaracæ drac.j. misc. & fiat suffumigatio. Arculanus laudat puluerem spicæ auribus insufflatum, quemadmodum balsamum, & oleum caryophyllorum ijsdem iniectum Accipiatis nigellæ romanæ, maioranæ,macis ana drac.j.sem.pęoniæ drac.j. s. cum oleo nardino,& modico ceræ albæ fiat vnguentum molle, & illinatur naribus hora somni.Capiti deraso ad regionem suturæ coronalis, & sagittalis puluerem ex præmonstratis inspergere poteritis,potissimùm verò ex iride,cypero,caryophyllis, sem.pæoniæ,castoreo, & alijs consimilibus.Sic a nonnullis valde commendantur sacculi ipsi capiti admouendi ex stœchade,ruta, pæonia,maiorana,iride,floribus chamæmeli,ligno guaiaco,milio, gummi iuniperi, nuce moscata,& huiusmodi. Valet quinetiam ceratum, quod parari, & confici potest ex ladano, thure,succino albo,pulueribus,& oleis cephalicis iam significatis. Anteponendum tamen omnibus ceratum de betonica. Lotiones verò, & stillicidia ex aquis thermalibus passim ab omnibus extolluntur. Celsus caput rasum perfundebat aqua salsa,& oleo veteri, adiecto acęto, & nitro perungebat.Maximè dicunt prodesse lixiuium,in quo decocta fuerit verbena cum radicibus, & etiam mentha;vim enim habebit discutiendi,attenuandi,roborandi. Idem quoque paratur ex cinere ligni visci quercini,decoctionis stœchadis,polij mõtani,rosarum, ac foliorum oliuæ,adhibito etiam loco saponis vitello oui assi.Vbi aqua salsa,ac thermales non adsint, earum loco accipiatis aquæ optimæ libras triginta, sulphuris ignem non experti lib. ij. aluminis lib. s. Hæc crasſè contundantur, deinde bulliant, donec spuma euanuerit, & coletur. Id autem alternis diebus suturę coronali instillari potest. Pręterea accipiatis agarici non præparati lib. s. saluię, betonicę ana m.ij. rad.pæonię vnc.j. fiat ex arte decoctio,& exprimatur, & caput abluatur, quod siccatum illiniatur

aliquo

aliquo ex iam dictis oleis, vel de lateribus, vel de piperibus, vel abrotani,& amigdalino. Chymicæ professores laudāt gagatinum oleum.Hollerius non admodnm probat, ego de hac re alibi. Vos semper in remedijs dubijs, & controuersis, quando alia non minoris efficaciæ habentur,illa omittatis, nec experimentum in hominis perniciem vnquam facere curetis. Interna medicamenta simplicia & ipsa infinita sunt, de quorum censu in primis esse dicitur pæonia,& semen eius,radix pyrethri, viscus quercinus, præsertim eius radix,seseli,tormentilla, aristolochia,betonica, radix eryngij,cornu cerui vstum,rasura eboris,vngula asinina,caluaria item asini,quod remedium Trallianus magnopere celebrat,& inHispania se didicisse affirmat,vngula alcis, ossa humana combusta, cranium humanum masculinū ad viros,fœmininū ad mulieres.quorū vsus est,vt singulis diebus drac.j.pulueris,vel per se,vel vnà cum alijs medicamētis manè assumatur per plures dies,flos anagallidis rub.hyssopus,de quo idem Trallianus admiranda refert, vrina apri cum vesica exiccata,cerebrū cameli, & mustellæ, splen equi, coralium,chrysolitus, smaragdus. Quædam tamen ex his melius collocantur in serie Amuletorum,de quibus suo loco. Composita medicamenta tot sunt,quot volumen integrum vix contineret;sed ego non omnia,& singula percurram, quæ vos in euoluendis auctoribus facilè adinuenietis,nonnulla tantummodo afferam, quæ mihi ex vsu esse magis videbuntur. Ante omnia igitur,habita corporis,& capitis ratione,vt iam diximus,sciatis valde præsentaneū auxilium esse quod ex decoctione ligni guaiaci, salsæ pariliæ, chinæ,sassafras,ligni visci quercini,radicis,& sem. pæoniæ, cephalicis additis simplicibus,conficitur, si exhibeatur iuxta eam normam, qua solemus propinare ijs,qui labe venerea correpti sunt,victu tenui, exquisito, & exiccante, sudoribus etiam conuenienti aliquo ingenio prolectis,maximè si,vt plerunq; euenit, à pituitosa materia Epilepsia nascatur. Hoc enim remedij genus non solùm relictā in cerebro superfluitatem, & per insensibilem, & per manifestam vacuationem absumit,atque resoluit, verùm quoque eiusdem mēbri proportionem,ac tonum mirum in modum tuetur, & fouet. Id ipsum verò quod optat,facilius Medicus assequetur, si paulò ante syrupi,aut decocti assumptionem, Epileptico offeret vel pilulam

tantùm ex supra relatis ex Gordonio, vel rotulam ita præscriptã. Rec. olei cranij humani per chymicem extracti, olei castorei educti ana gr. iij. sacch. fini in aqua maioranæ dissoluti vnc. ij. fiat confectio in rotulis, quæ singulæ sint pond. drac. ij. Notant præterea recentiores Medici primæ notæ aquas thermales calidiores, quales in Patauino agro Aponitanæ sunt, & alijs in locis aliquæ non dissimiles, maximam vim habere ad hosce scopos assequendos, ideoq; ab illarum exhibitione minimè abstineatis, vbi tempus anni opportunum sit, & reliqua præcesserint superius exposita, & infra, cùm de Chirurgia erit sermo, demonstranda, quæ duo prçsidia generosa sunt, & huic malo debellando valde accommodata. Interim tamen omittenda non sunt, quç ad eandem intentionem perficiendam, & ratio à natura rei deprompta, & experimentum clarissimorũ in Arte virorum omnino conuenire nobis ostendunt. Priusquam verò hæc ipsa commemorem, sciẽdum vobis est, quòd si ab humore melancholico Epilepsia proueniat, tunc præstanda erunt, quæ in melancholia morbo ab omnibus traduntur, potissimùm imperanda balnea aquç dulcis, exhibendç aquæ thermales, sed quales Villenses in agro Lucensi. B. V. apud Patauiũ, ac de Ficuncella apud S. Cassianum; licet Auicenna laudet balnea etiam in Epilepsia à pituita, de qua re infra disputabimus. Laudantur itaque in primis radices pæoniæ maris conditæ, veluti cortices citriorum, pyrethrum, & zingiber, cõseruç acori, anthos, saluiæ, stœchadis, enulç. Confectiones anacardina, & alchermes, diamoschũ dulce, & amarum, & præ omnibus magnæ antidoti theriaca, & mithridatium celebrantur, si earum longus, & frequens vsus existat. Medicamentum illud e scilla, quod proponit Galenus in Consilio pro puero Epileptico, nulli secundum putatur. Accipit autem scillam cõquassatam, & in vase, in quo antea mel repositum, aut alioqui coctum fuerit, quod propterea meliteum vocat, recondit, vas pelle induit, & fideliter occludit, tum meridiano Soli exponit, prohibetq; Aquilonibus, subinde aliter, atque aliter obuertit, vt vndequaque, ac omni ex parte radij Solis vas calefaciant. Scillam verò colligit sub cane, quo tempore mel scilliticũ præparatur, finitq; toto caniculæ tempore. Tandem aperto vase liquor, qui è scilla desudauit, excipitur, & melle addito gustui gratior efficitur. Mate-

ria reliqua scillæ cum melle subigitur, quæ pariter Epilepticis datur. Alij succum scillæ pari mellis ponderi commiscent, & mel vocatum scilliticum parant. Datur autem Galeni medicamentum paruulis dosi drac. dimidiæ, alijs drac. ij. Syluius habebat opiatã, quam dicit apud Valletium exercit. 15. ad Epilepticos sibi omniũ confectionum instar esse, & dabat ad nucis auellanæ magnitudinem manè, aut vesperi dormituro, quæ cum omni Epilepsiæ, tum maximè à melancholia genitæ conducere videtur. Rec. conseruæ buglossæ, boraginis, anthos ana vnc. j. s. confect. alchermes drac. ij. electuar. lætificant. Gal. de gemmis ana drac. s. pul. rad. pæoniæ, aristolochiæ, ana scr. j. rasuræ eboris, cor. cer. coral. ana scr. ij. cum syr. de hyssopo fiat opiata. Non contemnenda similiter est in Epilepsia præsertim melancholica mixtura, quæ ita conficitur. Rec. conseruæ melissæ, calendulæ, corticum citriorum conditorum, mirobalanorum indarum conditarum ana vnc. j. specierum aromatici caryophyllati, diamargariti, sem. pæoniæ ana drac. j. misce cum melle scillitico. Item quæ sic se habet; Rec. consf. flor. cichorij, violarum, ana vnc. j. cons. anthos vnc. ij. visci quer. radic. pæoniæ ana drac. j. cineris cranij humani, tali suilli ana scr. iij. s. pul. diambræ, & electuar. læt. Gal. ana scr. j. pul. diarrhod. Abb. & triasant. ana scr. j. s. sacchari parum, cum syrupo de pomis, & succo borag. fiat opiata. Rhasis proponit electuarium, quod Epilepticis vel manè ieiunis, vel serò tribus horis à frugali cœna tempore somni exhibetur, auellanæ magnitudine, & est sequens: Recipe pyrethri, seseleos, stœchados ana drac. x. agarici drac. v. cardamomi recentis, & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ rotundæ ana drac. j. s. Excipiantur omnia melle scillitico. Aliud apud Auicennam. Rec. Seseleos, baccarum lauri ana drac. iij. aristolochiæ rotundæ, radicis pęoniæ ana drac. ij. castorei, trochiscorum scillæ ana drac. j misce cum melle despumato, & patiens quotidie sumat cum oxymelite. Itẽ accipere potestis pulueris cranij humani vsti, pul. radic. & sem. pæoniæ, tormentillæ, visci quercini, castorei, opoponacis, mithridatij optimi ana drac. j. s. cum syrupo de stœchade fiat electuariũ. Aliud electuarium efficacissimum erit, quod accipit radicum pęonię decoctarum sub prunis vnc. iv. sem. pæonię drac. ij. radicis pyrethri puluerizati drac. j. castorei electi drac. s. syrupi de betoni-

ca, & de stœchade ana q.s. fiat electuarium. Quidam cum ratione laudant quod recipit Succi cardui bened. mille folij, rutæ, melissæ, hyssopi ana vnc. ij. cum saccharo coquatur ad spissitudinem, & ad datur pul. visci quercini, radicum pyrethri, radicum quinque folij, cornu cerui præp. ana vnc. s. cranij asini puluerizati drach. ii. mithridatij, theriacæ antiquæ ana drac. vj. conseruæ lilij vnc. ij. aquæ vitæ modicum misce lento igne: Cuius detur manè à somno, & vesperi ante somnum drac. j. In eundem vsum parari quoque possunt tabellæ quædam, quarum æger vnam manè, aut serò capiat. Rec. spec. diamoschi vtriusque, ana scr. j. coral. rub. nucis moscatæ ana scr. s. seminum pęonię scr. ij. myrrhæ electæ drac. s. pul. cranij hum. rasuræ eboris ana scr. j. cum saccharo in aqua hyssopi, & melissæ dissoluto fiãt tabellę, aut rotulæ pond. drac. ij. Alijs in frequenti est vsu aliquis puluis, qualis foret ita confectus. Accipiatis bregmatis hominis, vngulæ asini syluestris ana vnc. s. Redigantur in puluerẽ, & læuigentur diligentissimè cum aqua pæoniæ, postmodum addatis cinnamomi electi, spicæ nardi ana drac. iij. sem. pæoniæ vnc. s. folior. caryophyllatæ, drac. ij. s. cuncta subtilissimè puluerizentur, & misceantur. Datur hic puluis bis in hebdomada ad hunc modũ: Rec. oxymelitis scillitici vnc. j. pulueris prædicti drac. j. s. mis. Quòd si saccharum finissimum ad pondus omnium addatis, poteritis eũdem puluerem aut cum cibis, aut alio quouis modo exhibere. Aut accipiatis cranij asini vsti vnc. j. rasuræ vngulæ alcis, cor. cerui vsti, visci quercini, granorum pæoniæ, radicis pæoniæ maris, tormentillæ, dictamni albi ana drac. ij. coralij vtriusq; præp. eboris recenter rasi, margarit. præparat. ana drac. j. fol. auri num. xxx. sacchari albissimi vnc. ij. Terantur omnia in lapide porphyrii, fiatq; puluis tenuissimus, cuius drachma offeratur cum aqua liliorum conuallium, aut aliarum, quæ mox dicentur. Sunt qui ad cælum, vsque laudibus extollunt guttas aliquot extracti castorei in aqua vitę appellata, maximè si dentur cum decocto florum rorismarini, saluiæ, & betonicæ. Propinant alij oleum succini albi, alij oleum cranij humani, quidam alij oleum sulphuris, & chalcanthi, cum aqua vel pæoniæ, vel hyperici, vel cerasorum nigrorum dulcium, vel florum tiliæ, vel lauendulæ, vel deniq; rutæ caprariæ, quas etiã per se sumptas multum prodesse posse, ex ipsarum qualitatibus, &

morbi

morbi natura facilè deprehenditur. Bartholomæus Montagnana aquam valde probat è pæoniæ radicibus, atque item radicibus graminis ad vnc.iij.cum ſaccharo manè per plures dies hauſtam. Petrus Foreſtus deſcribit ex Eraſto lib.4. Diſput. in Paracelſum, & ex Langio duas aquas huic malo dicatas lib.10.De morbis cerebri,Obſeru.55.quas dicit Eraſtus multorum vſu comprobatas, efficaceſq; compertas eſſe. De quibus quidem, veluti de alijs non minoris momenti agetur in ſubſequenti.

De Aquis,ac Trochiſcis quibuſdam ad Epilepſiam admirandis, deq; multis Empiricis remedijs; De Periaptis, & Amuletis tam Phyſicis, quàm Magicis quid ſentiat Auctor.

Lect. XLI.

NON ita pridem agebā Vobiſcum de varijs aquis chymicis, ſeu ſtillatitijs,ad cerebri diſcraſiam in Epilepticis auferendam,aut ſaltem ad meliorem frugem reducendam,necnon ad illius membri proportionem, quam vocant, tutandam, valde accommodatis,ac mirè efficacibus, de quarum numero duas admirandas eſſe ſcribunt Petrus Foreſtus, & Hieronymus Rubeus de Deſtillatione, quarum vna Thomæ Eraſto adſcribitur, altera verò Ioanni Langio, qui ambo tamen ſunt hæretica prauitate fœdati, quibus nos tertiam addimus ex Mercato,& quartam ex Platero. Suam Eraſtus honeſtiſſimæ cuidam matronę compoſuit, quæ antequam huiuſcemodi aqua vteretur,hoc morbo diu,multumq; laborauerat, & quo die ad eam vocatus fuit,tres paroxyſmos perpeſſa fuerat; qua quidem poſtea multos non abſque euidenti fructu vſos fuiſſe ſcribit. Quam pariter Mercatus ad inueteratam Epilepſiam maximè valere confirmat in ſuis Conſultationibus. Altera Langio erat in arcanis, ambas tamē cum trochiſcis quibuſdam propinabant, quorum etiam hoc in loco fiet mētio.Eraſti aqua ita ſe habet.Rec.Florū Lilij cōuallium lib.j.ſ.florum pæoniæ,lauendulæ, betonicæ cuiuſque librā, florum tiliæ, verbaſci odorati ſingul. vnc.ij. cum dimidia,radicis ariſtochiæ longæ vnc.j. ſ. viſci quercini drac. xiv. viſci corylorum

drac.iij. cubebarum vnc. j. piperis nigri, castorei pontici cuiusque vnc.ſ. Incidantur incidenda, miſceantur, infundantur in vini, vel maluatici, vel alterius generoſiſſimi menſuris duabus Germanis per tres hebdomadas, maneantq; loco calido, vel Soli expoſito, & quotidie agitentur, demum balneo mariæ diſtillentur. Quoniam autem herbæ, ac flores omnes vno tempore non colliguntur, infundenda ſunt in vino quæ primò apparent, ac poſt tres hebdomadas exprimenda, & diſtillanda, quod effluxerit cum expreſſo prius vino miſcendum, donec haberi omnes queant. Poſſunt etiã ſiccæ accipi omnes, modò in vmbra ſint ſiccatæ, præter flores lilij conuallium. Trochiſcorum deſcriptio capit Cinnamomi drachmã, rad. pæoniæ, ſem. eiuſdem cuiuſque ſcrup.ij. zingiberis, cubebarũ, caryophyllorum, macis, ſingul. ſcrupulum, ſpec. cord. ſpec. aromatici caryophyll. cuiuſq; ſcrup.ſ. ſpec. diambræ, diamoſchi ſing. gr.v. nucis myriſticæ conditæ drac.ſ. citri excorticati ſcr.ij. ſacch. albiſſimi vnc. viij. in aqua ſupraſcripta diſſoluti. Ex his fiant trochiſci ſ.a. inſtar eorum, quæ manus Chriſti vocantur. Pro ditioribus in aurari, & oleo ſtillatitio, vel aniſorum, vel macis, vel olei ſimili aſpergi poterunt, cùm funduntur ſupra lapidem. Altera aqua Langio attributa in hunc planè modum conficitur; Rec flor. lilij conuallium manip. viij. ſuperfundatur menſura vini cretici, aut moſcatelli, aut alioqui generoſi, in eoq; per dies quinq; infuſi maneãt, mox vitreis organis tepentis aquæ balneo diſtillentur. Deinde accipere oportet cinnamomi drac.vj. nucis myriſticæ drac. iv. piperis longi drac. ij. florum lauẽdulæ vnciam, flor. roriſmarini, ſtœchadis cuiuſq; vnc. ſ. cubebarum drach. ij. viſci quercini, radicis pæoniæ, rad. dictamni noſtratis, cuiuſq; vnc.ſ. omnia craſſiuſculè contrita rurſus in ſuperiore vino per dies octo macerentut, loco aprico, poſtmodum diſtillentur vti ſupra. Trochiſcorum autem forma hæc eſt. Rec. ſem. pæoniæ excorticat. vnc.ſ. margar. præp. drac. ſ. macis ſcr.i. folia auri vi. ſacchari albiſſimi in vnc.v. aquæ iam dictæ ſoluti, & decocti ad perfectionem vnc. ix. Fiant trochiſci, de quorum vſu, velut etiam de vſu aquarum, non omittenda ſunt à me quæ ab ijſdem ſcriptoribus memoriæ mandantur. Ambarum igitur aquarum vſus eſt, vt in paroxyſmo deducto ore cochleariũ plenum infundatur, fauces, tempora, & nares ijſdem confricentur.

Præ-

Præterea, vt quo tempore insultus timetur, siue dum post breuia interualla accessiones repetunt, vesperi, & manè tantundē ægroto offeratur, vnà cum duobus trochiscis, qui quidem, si mandere ęgrotus nequeat, in aqua dissoluti exhibendi sunt. Tandem vt tempore medio, quod præseruationis dicitur, per singulas hebdomadas cū Luna, vel quadrata, vel plena, vel noua efficitur, cochleariū vnū sumatur, cum duobus trochiscis manè, & vesperi, & morbo remittēte, manè tantùm, deinceps metu plenè sublato, bis in mense, plenilunii, & nouilunij temporibus accepisse sufficit. Ludouicus Mercatus in suis Consult. Medic. Cons. 3. pro puella Epileptica aquam, & ipse describit inter ea auxilia, quæ prauorum succorū reliquias in toto, & in capite absumerent, quantum possibile erat, in morbo magnæ feritatis, & diminutæ spei salutis. Cuius aquæ tertio quoq; die vnciam porrigebat, quam tradit hac ratione fieri. Rec. mell. scillitici vnc. viii. syr. stœchados, & lupulorū ana vnc. vi. fol. lupul. m. iv. epithymi vnc. i. cum dimidia, boraginis, linguæ ceruinæ, visci quercini an. m. ii. calami aromatici, serici crudi ana vnc. i. herbæ paralysis m. i. iuæ, betonicæ, maioranæ ana m. ii. rad. aristolochiæ, pęonię ana lib. ſ. rad. schorcioneræ lib. 1. florum cordialium, florum tiliæ, lauendulę, anthos, & genistæ ana vnc. ii. Conterantur omnia, & misceantur, & adde theriacę smaragdorum, elect. de hyacintho, confectionis alchermes ana dra. iii. Dissoluātur in quatuor lib. aquæ cerasorum, & tiliæ, & recipiantur in alembico vitreo, & in duplici vase instillentur. Hanc Mercati aquam eo libentius attuli, quo puella illa, vt ipse refert, eius auxilio, si non ex toto cōualuit, in lōge meliorē statum redacta fuit. Remanet alia aqua nō minoris efficaciæ, quam describit Fęlix Platerus in curat. De mentis consternat. lib. 1. Tom. 1. suæ Prax. ad hunc planè modū. Rec. pullor. hirundinum nu. xv. picæ, cuculi, pullorum nu. iv. vel si haberi non possint, hirundinum nu. xxv. sanguinis humani, vel hirci vnc. iij. cranii hominis vnc. j. castorei vnc. ſ. radic. pæonię, quart. i. & seminum vnc. i. scillæ præp. vnc. ii. visc. querc. vnc. ſ. rutæ, hyssopi ana m. ii. betonicæ, maioranę, saluiæ, flor. rosarum, lauendulæ an. m. i. cinnamomi drac. ii. caryophyllorum, nucis moscatæ, cubebar. piperis ana drac. i. vini præstantissimi, vel maluatici lib. iii. aquarum lilii conuallium, & flor. tiliæ an. vn. ii. aquæ uitæ vnc. i. macerentur

per horas tantum aliquot,ne corrumpantur, & distillentur. Detur ab vnc.ſ.ad vnc.j.ad præcautionem , quæ aqua in paroxyſmo infuſa excitat,citiuſq;ſi in portione illius aſſam fętidam,vt prius dictum,fundas.Non deſunt etiam qui magnopere commendent hāc aquā. Panis,vbi è furno extrahitur,calentis medulla vitreis organis diſtillatur,cuius dant vnc. iv.cum raſuræ dentis lupini drach. Matthæolus præbet aquam diſtillatam ex hominum fæcibus , & cineres viſci quercini,vt bibat quadraginta diebus, magis tamen placet quæ ab eodem commendatur diſtillata ex radicibus hyperici, dū floret.Arculanus præbebat coaguli leporini guttas ſex ad decem cum mulſa,vel aqua rutæ,& Galenus multò antè 10. Simpl. laudauerat coagulum leporis quantitate erui ſumptum ex aceto . Paracelſus in paroxyſmo oleum gagatis naribus imponit,de in purgat helleboro, poſtea olei cranij, & ſpiritus vitrioli guttas dat cum aqua lauendulæ. Hîc certe non damnandus eſt chalcanthini liquoris vſus, vt nec in Epilepſia puerulorum cauſa vermium ſuborta. Antiqui Empirici apud Aurelianum dabant bibendum lac aſininum cum ſale. Alij ſanguinem teſtudinis marinæ. Dioſcorides iecur aſininum aſſume ſui offert, & ſanguinem muſtelæ,cuius etiam carnem ſiccatam Galenus commendat, quemadmodum Sextus antiquus Medicus præbebat cor leporis ſiccatum cum thure ex vino albo.Hoc agebat ſeptem diebus auſpicando a Luna recenti, dum nimirum illa quartā in cęli partē abierit. In ſeneſcente verò morbo viginti nouem diebus id propinabat, dum ſcilicet à ſynodo totum orbem Luna peragrarit. Mizaldus ſibi compertum eſſe ſcribit, quòd radix pęoniæ maris auulſa, Luna creſcente,ac illi blandiente Sole radio ſextili,aut trino,dum is ſub Leone decurrit, ab Epilepſiæ acceſſione tuetur,ſi non fuerit antiquatum malum. Idem recenſet verbenam collectam Sole per Arietem ſpatiante,& miſtam cum granis aliquot pæoniæ,ſi terantur, & cum vino albo propinentur, Epilepticos miraculo quodam ſanare. Cardanus refert ſe duos curaſſe poſt remedia omnia aliorum Medicorum. Horum vnus febricitabat; alter clamabat. Id egit ſomniferis capitis lotionibus, & ſolo potu pulueris chryſolithi ex vino. Octo, inquit,dierum ſpacio conualuere, ita vt nunquam

quam redierit morbus. Varignana ſcribit; ſumantur oſſa hominis mortui,ideſt cranij,comburantur;fiat cinis,& propinetur ad drac. j.cum aqua ceraſorum dulcium,aut alia conuenienti. Multos dicunt fuiſſe ſanatos bibendo pulueris bryoniæ drac. j. cum vino manè vnius anni ſpatio. Montagnana in ſuis Conſilijs tradit ſe multoties expertum ſequens remedium. Rec.pyrethri,ſtœchadis, coſti an. drac.x. agar.drac.v.ſ.carui, anethi, aſſæ fætidæ,ariſtolochiæ rotundæ an drac.ij. ſ. ſucci ſcillæ, mellis electi an. lib. i. ſ. Coquantur ſimul ſcilla, & mel lento igne vſq; ad ſpiſſitudinem deinde iniectis pulueribus fiat electuarium,cuius patienti offerantur manè quatuor horis ante cibum drac. iij. Arnaldus de Villa noua ſic deſcribit medicamentum ex magiſtro ſuo præſtantiſſimum. Rec. iuæ moſchatæ, camepytheos, betonicæ,herbæ paralytis,ſaluiæ domeſticæ,& agreſtis,pentaphylli, graminis,valerianæ, caprifolij,capillorum veneris,ſcolopendrij,anethi,endiuiæ an.m.ſ. flor.anthos,boraginis, ſem.aniſi, fæniculi,paſſul. mundatar. cortic.radic.omnium aperientium an.vnc.j.ſ.cinnamomi,rad.pęonię, polypod.quer. contuſ.an.vnc. 5.ſacch lib.ij.Fiat ſyrupus ſ.a.de quo capiat manè vnc.duas,vel tres.Veſica apri immediate extracta,& cum vrina in furno exſiccata,ita vt in puluerem redigi poſſit, ſi ad quantitatem fabæ in vncia oxymelitis manè ieiuno ſtomacho exhibeatur, valde præſentaneum remedium eſſe creditur. Inter Empirica quoq; ,& à quibuſdam experta ponitur ſtercus pauonis in vino tenui potatum. Legitur apud Dioſcoridem lichenes eſſe in equorum genibus, & ſuper vngulas induratos callos, qui triti, & ex aceto ſumpti Epilepticis mederi traduntur.Memoriæ mandauit Spartianus Heliogabalum comedere conſueuiſſe camelorum calcanea,criſtas gallinaceis demptas viuentibus, pauonum linguas, & luſciniarum,quod qui illis ueſceretur,Epilepſiam non ſentiret. Pulmones leporis ſale adſeruati cum thuris tertia parte in vino albo per dies triginta exhibentur, velut eiuſdem coagulum, & illud ſimiliter vituli marini, quod vires caſtorij repræſentat. Vrſini, & aprini teſtes ad idem valere dicuntur,quemadmodum galli gallinacei, ſi in puluerem triti, ex aqua,& lacte ieiuno præbeantur per quinque dies cum vini abſtinentia. Audiāt obſecro vnum admiratione dignum,quod refert Celſus lib. 3.cap.

23.

23. Quidam iugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo ſe ſe liberarunt: apud quos miſerum auxilium tolerabile miſerius malum facit. De hac re etiam Plinius in præfat. lib. 28. Legitur in Apologetico Septimij Florentis in arena iugulatorum nocentum ſanguinem recentem de iugulo decurrentem, auida ſiti ſolitum hauriri; quod ſic comitiali morbo remedia quæri opinarentur. Quinimò Aretæus lib. 1. De morb. Chronic. 4. narrat nonnullos ſe vidiſſe phialam ſubijcientes vulneri iugulati hominis, ac hauſtum cruorem bibentes: O facinus grande, inquit, malum malo piaculo depellere; & num ita ad ſanitatem peruenerint, nemo mihi, ait, affirmare potuit. Addit inſuper quendam ſe legiſſe ſcriptorem, qui humanum iecur epulandum proponebat. Profectò illud proponitur à Scribonio Largo, à quo etiam ſcribitur, quoſdam eſſe, qui ſanguinem ex ſua vena emiſſum bibant. Democritus ille, quem tanti fecit Hipp. dicebat in nonnullorum morborum curatione opus eſſe pollutione, veluti ſunt cædes, & culpæ, & menſtrua mulieris, & ſacrarum auium, vel vetitorum animantium carnes cibo datæ, & ſanguinis potus. Iatrochymici ſtillatitiam aquam è ſanguine humano educunt, quam morbis capitis plurimum prodeſſe ſcribunt, & Platerus in ſua Praxi loco iam adducto pro comitialibus ponit aquam ex ſanguine humano cum alijs rebus, quam apud illum videbitis. Amuleta denique, necnon & Periapta vocata ad morbum comitialem tot recenſentur, quot arenæ maris, vt nulli mirum videri debeat, ſi Damocrates ille Athenienſis apud Trallianũ adoleſcens adhuc, & morbo huic obnoxius, ad Delphicum Oraculum proficiſci voluerit, rogans, cum pleriq; offerrent alliganda Epilepſiæ contraria, quonam ex eis cum vtilitate vti poſſet. Cui ſic Pythia reſpondiſſe fertur.

De grege ſume capræ maiores ruris alumnæ
Ex cerebro vermes, & ouis dato tergora circum
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulſo.

Oraculi verò ſenſum hunc eſſe ferunt, caprarum caput iuxta cerebri baſim multis ſcatere vermibus, qui ſternutamentis animali obortis in nares capræ inſiliunt. Oportet igitur veſte prius ſubſtrata, ne terram attingant, illos excipere, vnum, vel tres, & indutum pelle nigræ ouis collo alligare. Nota ſunt quæ traduntur a Dioſcoride,

ſcoride, & Tralliano de lapidibus illis in ventre pullorum hirundinum prima fętura excluſorum adinuentis. Secentur autem Luna creſcente, & inuenti lapilli priuſquam terram tangant, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligantur, vel ſub axilla geſtantur, aut in puluerem redacti cum aliquo liquore bibuntur. Ferunt omnes ſmaragdum collo geſtatum, aut etiam per os aſſumptum ab Epilepſia præcauere. Eadem vis ineſſe creditur coralio rubeo; lapidi chelidonio, chryſolito, & vngulæ auis anulo inſertæ, & geſtato. Narrãt alij caput cuculi collo ſuſpenſum ab Epileptico caſu præſeruare, & addunt hanc auem Epilepſiam ad ſe trahere, ſicut magnes ferrum. Vnde eſt, quod huiuſmodi auis ſingulo menſe Epileptica corruit. Zona de corio lupi, vel aſini ad idem valere dicitur, vt viſcus quercinus collo appenſus, & pyrethrum ſimiliter, & multò magis cum Galeno, pæonia è collo ſuſpenſa. Sed obſecro his tandem omnibus finem faciamus, quæ ſiue Empirica ſint rationalia, ſiue non rationalia, hoc eſt Homerica dicta, vt Trallianus ait, ſeu clarius Periapta, aut Amuleta, quæ, vt ſcribit Gal. 2. Catat. 2. & Plinius lib. 25. cap. 29. vel extrinſecus poſita, vel interius aſſumpta nullam habent medicam rationem, ſed iuxta quandam mirabilem proprietatem nobis incognitam efficacia eſſe dicuntur, apud Dioſcoridem, Plinium, Aetium, Alexandrum, & alios infinitos ad nauſeam vſque exarata reperiuntur. Quinimò & Galenus noſter de his librum compoſuit, prout ad varios morbos accõmodari poterant, qui tamen deſideratur. Quem librum de occultis rerum proprietatibus inſcriptum pollicetur ſexto, & vndecimo Simplicium, & citat Trallianus lib. 9. c. 4. Vbi in ſumma ægritudines longæ ſunt, & contumaces, nec tot, tantiſque præſidijs cum ratione excogitatis euinci, ac ſuperari poſſunt, omnes facilè ad prędicta confugiunt. Vnde in hiſtoriis proditum eſt, Caracallã Imperatorem lege cauiſſe, ne quartana incantationibus, & ſuperſtitionibus curaretur. Vos, vbi præcipuè hæc ſunt externa, & Phyſica, non Magica Amuleta, vti verba, characteresq; a Theologis dãnata, neutiquam repugnetis, ſed adminiſtrari permittatis, quia non lædunt; ne vetula accedens, aut Empiricus aliquis aliquod ex dictis adhibens, præmium victoriæ, quam reuera peperit recta, & rationalis præmiſſorum medicamentorum adminiſtratio, iniuria aufe-

auferatur. Ne dicam quòd huiusmodi sępe per accidens, & ex euẽtu prosunt, propter vim imaginationis, quia plures sanat, in quem plures credunt, & bona confidentia ægrorum (inquit Auicenna) plus potest, quàm omnia remedia Medicorum. Phantasia enim habet imperium in spiritus, & humores morborum parentes. Censeant tamen quidquid velint Platonici, mihi certè semper placuit, ne morbis, & susurris curatio fiat. Verissimum enim est quod legi olim apud Paracelsum (licet viri parum Christiani, & solidam omnem Philosophiam subuertẽtis sensus nõ idem cum meo sit) in lib. De causis inuisibilibus: Verba, & characteres sunt Medicinæ Dæmonũ; syrupi, & apozemata hominũ, necnon etiã ingeniosum Periclis dictum, quod ex Theophrasto refert Plutarchus in illius vita. Nam cum in morbo quodam sæuo Periapta collo suspendi passus esset, amicis quibusdã hac de re fortasse mirantibus respondisse fertur. Si compos fuissem mentis, nunquam tales quisquilias admisissẽ. In proximè habenda Lectione Chirurgiam aggrediar.

De eiusdem Epilepsiæ curatione per Chirurgiam & primò de sanguinis missione controuersiæ Medicorum proponuntur, & sedantur, Lect. XLII.

AVDIVISTIS hactenus Epilepsiæ per essentiã in cerebro genitæ à materia cum pituitosa, tum melancholica integram, ni fallor, curationem per illa medica auxilia, quæ ab instrumẽto Pharmaceutico nuncupato elici possunt, quæ tamen, quia per se sola, & non accedentibus alijs præsidijs, quæ à manuum operatione, vel Chirurgia depromuntur, aut nihil, aut certè modicum emolumenti ægrotantibus afferrent, idcirco differenda non sunt, quæcunque ab hoc alio fonte pro comitialium salute hauriuntur. Sub trutinam ergo, atque examen venient sanguinis missio tam per venã sectam, quàm per hirudines, & scarificatas cucurbitulas, cauteria, & phœnigmi, seu metasincritica medicamenta, quibus ab alto, & profundo foras ad extimam cutim, & peripheriam peccantes euocantur humores. Quantum ad sanguinis vacuationem, quæritur primùm an conueniat, &, si conuenit,

uenit,qua copia,quo tempore,à quo loco,ſeu per quas venas hæc operatio celebrari debeat. Vnde ego,qui ſanguinis miſſionem in Epilepticis per quam neceſſariam, nedum vtilem, atq; proficuam eſſe ſemper exiſtimaui, afferam vobis prius rationes, quibus aliquis adduci poſſet,vt crederet hoc in mali genere tale præſidium locum minimè habere, deinde ſolutione allata,probabilioribuſq; adductis veterum Medicorum innixis teſtimonio, & auctoritatibus, concludam ſanguinem in Epilepſia tam curationis, quàm præcautionis gratia alacriter eſſe detrahendum.

In primis nõ videtur ſanguinis miſſio in Epilepticis conuenire, & cum ratione imperari,quia, vt ſupra etiam in Lethargo dictum eſt,humores,qui morbum faciunt, crudi ſunt;ergo indigent nõ vacuatione, ſed coctione. Inſuper Epilepſia à quibuſdam Medicis magni nominis, vt aliàs intellexiſtis, collocatur inter morbos chronicos, ita vt Celſus dixerit longam eſſe vſq; ad mortis diem, & vitæ non periculoſam. Sed in huiuſmodi morbis Medici non tam ad præſentes,quàm ad futuras vires mentis acie directa, ſanguinem è venis minimè hauriunt.Præterea in frigido affectu,qualis Epilepſia eſt, ſi ſanguis mittatur,eo magis recrudeſcet,ac refrigerabitur. Tandem cur ſanguinis miſſio fit, ſi cum ſanguine peccans materia non educitur, quæ craſſa plerumq; eſt, & viſcida? His rationibus,quę pariter militant pro alijs cerebri affectibus frigidis,fauet quàm maximè,quod Gal.6. Aphor.47.videtur potius purgationem pituitoſi humoris,quod etiam de melancholico dici poteſt, laudare, quemadmodum & in libro;Quando,& quomodo purgare oporteat. Accedit quòd cum alij,tum Meſue nullam de hoc remedij genere mentionem facit in Epilepſiæ curatione.Quibus tamen omnibus facilè reſponderi à nobis poteſt.Ad primam dicatis,materiam crudam nõ egere vacuatione,intelligi, ſi ſolùm ſanitas ſeruanda ſit, non item ſi prohibendus, aut tollendus magnus morbus,qualis eſt comitialis,nec non Lethargus,vt alibi dixi. Ad ſecundam,Medicos illos, qui ſanguinem mittendum præcipiunt, ad acceſſiones reſpicere,quæ acutæ ſunt,& interdum modico temporis interuallo recurrentes, cum euidenti vitæ diſcrimine. Ad hæc,quod obijciebatur,verum eſt in morbis,qui aſſiduè affligunt, & temporis diuturnitate vires omnes eneruant, ſed Epile-

pſia

psia periodica existit, post cuius solutum paroxysmum vires iterum refocillantur. Ad tertiam, qua multi adducti à tali præsidio abhorruerunt, refrigerari magis, & recrudescere affectum, veritatem habere tantummodo, si multa, & copiosa fieret sanguinis missio, & si non de materia tolleretur, quæ morbum fouet, & calorem innatum sua copia præfocat. Ad quartam, falsum esse vnà cum sanguinis eductione aliquid pituitæ non vacuari. Fusa siquidem est, & liquida in venis, vt non rarò videamus multum humoris pituitosi etiam viscidi secta vena educi, ac minorari. Auctoritates Galeni non conuincunt sanguinem haud esse mittendum in Epilepticis, sed eos quammaximè iuuari à purgationibus, quibus tamen solis videntur fuisse contenti Mesue, & alij quidam, quos vocant, Practici. Ego verò præsentaneum auxilium credo esse sanguinis missionem hoc in casu, velut in alio quocunque magno capitis affectu, etiam à causa frigida prædominante; dummodò reliquum corpus non sit valde exangue, vniuersusq; habitus ad frigidum magnopere vergat: qualia sunt senum corpora, de quibus præcipuè crediderim intelligendum esse Aetium, qui de sanguinis missione in apoplexia loquẽs ait: Phlebotomia aut apoplecticos seruat, aut citò perimit: seruat si fuerit sanguinea, perimit si pituitosa. Epilepsia itaque magnus morbus est, & acutus, vt cum ex alijs, tum præsertim ex Galeno patet 5. Aphor. 30. At in omnibus acutis, & magnis morbis, dummodò vires valeant, & reliqua consentiant, sanguis mittendus est, quemadmodum clarè constat ex Hipp. 4. De rat. vic. in acut. tex. 24 Præterea sanguinem mittimus quàm sæpè in frigidis affectibus, non tantùm quia de crudo etiam, aut crasso humore multum emittitur, & inde onere leuata natura neq; fluxionem tentat, & quod reliquum est concoquit, absumitque, sed quoniam licet sanguis non peccet sub ratione causæ principalis, nihilo tamencetius habere solet aliquando rationem causæ adiuuantis, vel sine qua non, in morbis potissimùm, in quibus ad calidiora præsidia deueniendum est. Vt sileam quòd si non vacuationis gratia, saltem auersionis nomine haud infrequenter aufertur. Quare hinc factum ego putauerim, vt non solùm Hipp. loco citato tex. 25. & post eum Celsus cap. proprio, sed etiam Gal. tum lib. De venæ sect. aduersus Erasistratum cap. vltimo, De curandi rat.

per

per sang.miss.cap.7.& 10.tum lib.Meth. 12.cap.18.non modò in Epilepsia,verùm quoque in Lethargo,caro,& catocho,& attonito morbo per initia sanguinem mittendum esse existimauerit per illa verba. Itaque secanda in talibus affectibus vena est, statim ab initio,si modò tunc valens virtus sit,vt sine noxa sanguinis missionē ferat,ac nihil eorum prohibeat, quæ de secanda vena retulimus, sicuti,vel crudi humoris copia, vel puerilis ætas,vel anni tempus regioue,in qua sit extremus, aut calor, aut frigus,& reliqua. Neque potest vestrûm aliquis Galenum uerbis illis, si adsit crudi humoris copia,prohibere sanguinis missionem, quia non de crudis humoribus in uenis existentibus sermonem habet, sed de ijs tantummodò, qui in uentre, aut uentriculo stabulantur, ueluti nono eiusdem operis cap.5.& 11.cap.14.apertè declarat, ad quæ loca dubio procul respicit, dum ait: ac nihil eorum prohibet, quæ de secanda uena retulimus. Mesues,& aliorum quorundam sentētia amplectenda foret, si Epilepticorum corpus uniuersum undiq; frigidis,& crudis succis abundaret, itaut humores hi a sanguinis natura longè,latèq; recederent, nec unà cum sanguine educi, ac minorari possent; tunc enim ab hoc remedio abstinendum penitus esset,saltem quoad uenam sectam, ut per Galenum patet tam lib. De cur.rat.per sang.miss. 12. quàm lib. 4. De tuen. sanit.& 3. lib. Com.4.in 6. Epidem.Quòd si aliquis à me quærat, quomodo cognoscere ualeat,quando humores a sanguinis natura recedunt,& quando secus, huic pro me respondeat ipse Galenus 4. De sanit. tuen. quoniam uidelicet quando humorum à sanguinis natura secretorum in uniuerso corpore exuperantia adest,hoc facilè discernitur,prȩsertim ex uirium obseruatione,quæ quidem in multa humorū copia,qui plurimum à sanguine recesserint, seruari nequeūt robustæ, ac validæ,vtpote quarum vniuersum fundamentum in sanguine consistit, & ego supra ex eodem Galeno dixi vobis non esse deueniendum ad sanguinis extractionem in Epilepticis, nisi vires consentiant,& vegetes sint: quod cum affirmabam luce clarius etiam significabam,in ijs abundantes humores non admodū longè distare à sanguinis natura. Quam rem pariter dignoscere poteritis ex colore vniuersi corporis, ex colore, ac tumore venarum,necnon ex colore, ac substantia vrinarum, quæ humorum

qualitatem, & naturam solent ostendere, qui in venis continentur, cum serosa illorum pars per vrinas excernatur. Vnde si vrina ipsa colore, & substantia parum discrepet ab ea, quę cum rubedine crassitudinem præsefert, signum vobis erit, sanguinem exuperare, & humores a sanguinis natura non valde recedere. Sed interim dicet alter hæc habere veritatem, si de vniuerso corpore habeatur sermo, at si de plenitudine alicuius determinatæ particulæ, & capitis præsertim loquamur, virium robur non ita, vt antè significabit. Hoc vtique verissimum est, ideoq; potius idipsum demonstrabitur vobis ex colore, & venis malè affectæ particulæ, & in casu nostro ex facie, & oculis. Nam oculorum aspiciendus est color, & venæ etiam in eis notandæ, an plenæ, & tumidæ: si benè colorata sit facies, & calida potius, quàm frigida; Ex quibus omnibus vbi curanti Medico constabit, materiam, quæ Epileptico negotium facessit, ad sanguinis naturam proximè accedere, protinus de sanguine auferendo cogitabit, quidquid alij contra sensisse videātur. Conuenit itaq; hoc in affectu sanguinis missio, dummodo requisita dicta vnà reperiantur. Hinc alia insurgit dubitatio valde vtilis, & digna quæ vobis adhuc in Arte tyronibus, & Medicinæ vix initiatis explicetur. Dato quòd curandus offeratur aliquis Epilepsia detentus, cui educere sanguinem non possimus, aut quia vires non putantur duraturæ, aut ætas, vel tempus prohibent, aut ægrotus ipse prę luxu, & animi mollitie venam secari non permittit, qua ratione instituenda erit curatio? Vbi laborātis vires imbecillæ sanguinis vacuationem per venæ sectionem, cucurbitulas, & hirudinis minimè ferre posse videtur, alia ratione auertēdus, & reuellēdus erit impetus humoris, qui in caput fertur, sequendo nimirū, ac imitādo Gal. 5. Meth. 13. in curatione illius matronæ Romanę, quę sanguinē è spiritalibus mēbris expuerat. Nō enim ausus est Gal. illi met matronæ, quę per aliquot dies ieiunauerat, & prę inedia debilis erat, sanguinē mittere, sed alia via incessit, ablegatisq; omnibus alijs euacuationibus, solis clysteribus acrioribus, necnō vinculis, atq; frictionibus toti corpori, excepto capite, adhibitis, & corpus vacuauit, & reuulsionē molitus fuit. Hæc omnia alacrius impe randa, si æger non quidem ob virium infirmitatē, sed propter animi mollitiem, ac luxum, quod in uiris diuitibus, atque principibus ali-

aliquando contingit, a sanguinis missione vobis abstinendum erit. Dicebat enim Gal. 4. De sanit. tuen. 2. aluũ liberalius esse ducendam, à quibus sanguis non aufertur, & quia non minus medicamenta per os assumenda respuunt, ac negligunt, quàm sanguinis detractionem, clysteres imperentur, non solùm acriores, sed sæpius etiam inijciendi; velut frequentes, validæq; frictiones, & cætera iã exposita. Quod si sanguinis vacuatio per cucurbitulas scarificatas dorso, & cruribus admotas, sicut per hirudines hæmorrhoidibus fieri permittatur, instar erit aliarum vacuationum, quæ mox dicebantur, & vicem geret phlebotomiæ, vt ait Auicenna. Quare & pueris & senibus, in quibus per ætatem à venę sectione desistimus, ab hisce partibus detractus sanguis mirabiliter confert, nec vlla inde noxam in viribus timere debemus, vt est communis omnium Medicorum consensus. Quantum ad copiam, seu quantitatẽ extrahendi sanguinis, memoria recolatis quod nos admonebat Galenus lib. 1. ad Glauc. 14. sanguinem haud esse mittendum pro magnitudine affectus, quia sæpè vires nimis labefactantur, in morbo pręsertim, qui paroxysmorum frequentia, & symptomatum magnitudine patientem non rarò de medio tollit, & in quo sanguis ad pituitosum, vel melancholicum vergit. Hinc etenim sumpta indicatione parcius vtique mitti sanguis debet. De huiusmodi namq; Epilepsia sermo noster accipiendus est, vtpote frequentissima, & de qua in primis Hippocrates, & Galenus intelligi voluerunt. Quod si de Epilepsia sanguinea aliquis intelligeret, nulli dubium quòd alia ratione res hæc dirimenda foret. Hanc enim dari multi contendunt ex Hippocr. & Gal. 4. De rat. vict. in acut. tex. 23. & ex Pror. potissimùm verò ex illa sententia, quæ legitur etiam in Coac. prænot. lib. 4. sect. 2. Aphor. 20. Qui statis interuallis sanguinẽ fundunt, siticulosi, siquidem non effuderint sanguinem, Epileptici moriuntur. Quanam verò ratione, & quo pacto à sanguine Epilepsia gigni possit, ingeniosè ostendit Mercatus & in Praxi, & Consultationibus consult. 3. Refert enim ad abundantiam sanguinis, præ qua venæ cerebri tumefactæ leui compressione eiusdẽ cerebri cauitates coarctant, vt natura conetur maius malum præcauens, conuulsiuis motibus excitatis, id vitare. In hac itaque Epilepsia cui dubium, largiter, & copiosè mittendum esse sanguinem,

iuxta illud quod dicebat Hippocrates aphoniã ſolui venæ ſectio-ctione. In tempore autem, quo mitti ſanguis debet, duplex conſideratio; vel enim ad anni tempus reſpicit curans Medicus, vel ad morbum; ſi ad primum Gal. de curan. rat. per ſang. miſſ. cap. 7. & 10. ijs, qui facilè in comitialem morbum incidunt initio veris ſanguinem mittit, quem nos ſequi debemus; ſi ad ſecundum audiatur Celſus lib. 3. cap. 23. qui ſic loquitur. Expectãdus eſt dies quo prolabitur, vtendumq; tunc, vel ſanguinis miſſione, vel ductione alui, vel nigro veratro, ſicut præceptum eſt. Quare vult Celſus ſecãdam eſſe venam imminente acceſſione, vt vacuetur ſanguis, & fiat à capite reuulſio. Remanet vltima dubitatio de loco, & per quas venas extrahi ſanguis debet in Epilepticis, vt omnis, quod aiunt, lapis hac in re moueatur. Aretæus ſecat venam cubiti, & frontis; cuius ſententiæ videntur etiam fuiſſe Cælius Aurelianus, & Paulus. At Celſus in citato loco, & Galenus De cur. rat. per ſang. miſſ. c. 19. e cruribus potius ſanguinem hauriunt. Ex altera parte idem Galenus eodem in libro, & 1. Com. in 6. Epidem. atque alibi ſæpè in capitis affectibus venam humeralem, quam cephalicam appellant incidendam eſſe tradit. Auicenna verò vtraſque pertundit. Pro tollenda huiuſmodi controuerſia, & hac ſedanda contrarietate ignorandum vobis non eſt, poſſe à Medico tam ſuperiores, quàm inferiores venas in Epilepſia ſecari, pro diuerſitate nimirum intentionum, proque vario ſtatu, varijſq; conditionibus corporis Epilepſiã patientis. Vbi in capite, & cerebro materia reſidet, iamq; ad læſam partem aut omnino, aut maxima ex parte fluxit humor, qui morbum fouere poteſt, neque in alijs vllis particulis notatu digna exiſtit humorum repletio, de qua verendum ſit, ne in caput feratur, tunc tutò, & cum ratione ſanguinem mittetis ex ſectione venarum propriarum capitis, vt ſunt vena frontis, venæ narium, & quæ ſub lingua latitant, vel poſt aures excurrunt, appoſitis hirudinibus. Fortaſſe etiam conferet ſecare venam illam, de qua Rondeletius in Meth. cur. morb. cap. de conuulſione, vbi hæc leguntur: In tetano tamen, alijſq; colli conuulſionibus, vt & in Epilepſia, ſecare prodeſt venam non omnibus cognitam, quæ in prima dorſi vertebra conſpicitur elata, & per ſummum vertebrarum ſpinæ ad os vſque ſacrum deorſum perreptat, & paulò ſupra primam eam

dorſi

dorsi vertebram in spinam subiens occulitur. Quod si habenda ratio sit non modò præsentis,& defluxæ materiæ, sed alterius quoq; quæ vel iam fluere incepit,aut saltem timor est,ne fluat, quoniam & alia particula ex ijs, quæ supra clauiculam sunt, humorum copia repleta apparet,nec non vacuatione simul, & reuulsione opus est,nulli dubium quod incidenda erit cephalica,quia per hanc generaliorem vacuationem partes capiti vicinæ vacuantur, ac deorsum reuelluntur succi, ne ita facilè sursum ad affectam sedem efferantur. Vbi plenitudo reperitur tam in partibus, quæ sunt supra collum,& clauiculam,quàm in his, quæ sunt infra, hæc plethora deplenda per sectam venam mediam, quæ fit ex coalitu vtriusque videlicet humeralis,& axillaris.Si verò plenitudo ad viscera quoque pertingat,& mali fomentum pendeat à iecore,& partibus circumsitis, ob eorum plenitudinem, qui non videt statim eam venā esse aperiendam,quæ citissimè potest illud fomentum subtrahere, auertere fluentem humorem, & aliquid è capite detrahere? Vndecunque enim mittatur sanguis,tandem ea vacuatio toti corporis impertitur.Est autem vena interior,alias basilica, quæ velocissimè,& plurimum ex his,quæ principes sunt,partibus, corpus euacuat,ad quam propterea in acutissimis morbis sese confertHippocrates 4.De rat.vic.in acut.22.Si denique mali origo eueniat aut ex mensibus cohibitis,aut ex suppresso sanguine ab hæmorrhoidibus fluere solito,resq; adhuc in principio sit, dum materia in motu est,dubio procul ad venas pedum,vel tibiarum pertundendas, vel ad loca illa scarificanda,vt sanguis inde emanet, ac detrahatur,confugere oportet, humerali, aut alia quacunq; vena superiore relicta. Alioquin enim humores ad superiora manifestè concitarentur.De incisione tamen venarum ad pedes attinentium, perpendenda sunt verba Galeni ex lib. De cur.rat.per sang. miss. vbi ait,quòd cum sanguis ineunte vere mittatur alicui, qui sit ab aliquo morbo corripi solitus,vt eum tueamur,antequam morbus inuadat,considerandum est, an sit solitus aliqua certa particula potius affici,an verò morbus is soleat totum corpus capere, sicut arthritici, qui omnibus laborant articulis; nam si totum pariter sit obnoxium illi affectui vndecunq; sanguis detrahitur, non multum refert; vndecunque enim potest,vt iamiam dicebam,totum exina-

niri; sed in quibus præcipuè pars quæpiam solita est aliquō incommodo tentari, non ita expedit ex quacunq; parte sanguinem auferre, sed ita hi sunt tractandi, sicut illi qui laborare incipiunt. Idcircò addit Galenus: Podagricos ex cubito vacuato, vertiginosos verò, & comitiali morbo obnoxios potius ex cruribus. Ex qua Galeni doctrina facilè elicitur, uertiginosos, & Epilepticos ab initio, & cùm primùm laborare incipiunt, uacuandos esse per sectas venas in cruribus, ueluti podagricos, cũ dolere cœperint, per eas, quæ in cubito secari solent. Hæc omnia hucusque allata de uenis secandis, non magis ad Epilepsiam, quàm ad alios quoscunque capitis, & cerebri morbos pertinere videntur, ex illisq; facilè colligitur solutio contradictionis propositæ in sanguinis missione facienda in comitialibus. Si itaque totum corpus, & caput simul in animo sit euacuare, nec suppressæ sint menstruæ purgationes, aut cohibitæ hæmorrhoides, absque vllo dubio tundendæ sunt venæ superiores nempe brachij, quia partes illæ ad caput pertinentes ab humorum copia grauatæ ita melius exonerantur; si verò magis reuellere velimus, & naturam ad noxias materias in infimas, & longinquas partes ablegandas inuitare, tunc profectò uenas inferiores incidere magis expediet. Adhuc enim morbus suam sedē in capite fixam non habet, ideoq; à tentata tunc primùm fluxione parte longe reuellere conducit. Sunt è Practicis, qui auctoritate Rhasis tam in Epilepsia, quàm in Phrenitide, & incubo sanguinem primò è saphena mittendum censent, quando uidelicet magna est totius corporis repletio, aut ex retentione sanguinis hæmorrhoidalis, aut menstrui mala illa proueniant, deinde cephalicam tundunt, ultimo loco uenam frontis. Hæc ergo dicta sufficiant de uenæ sectione in Epilepticis, & de controuersijs Medicorum in hoc celebrando remedio. De uacuatione per hæmorrhoides, & alijs Chirurgicis auxilijs in crastina uerba faciemus.

De sanguine ex hæmorrhoidibus vacuando; de Cauterijs, & Phœnigmis. *Lect.* XLII.

VAELIBET naturæ actio rectè facta nostra debet esse instructio in auxilijs ægrotantibus admouendis,& procurandis. Dicit enim Hippocrates lib.de Arte: Natura stimulata, & impulsa artis peritis quæ facienda sunt demonstrat. Vnde Medicina ad naturæ imitationē efficta,eādē, quantum potest,imitatur, multaq; præstantur a Medicis cum euidenti vtilitate natura magistra,quæ non edocta, & nullo vsa præceptore, ea,quibus opus est,facit,apud eundem Hippocr. 6.Epid. Sect. 5.Quod si vllibi,certè in pręsenti materia quàm maximè elucet. Hęmorrhoidum enim apertio,cauteriorum excitatio,& phœnigmorum vsus in ijs,qui Epilepsiæ obnoxij esse solent, an non luce clarius à natura nobis præmonstrantur? Vnde paulò ante ad finem Sectionis tertiæ idem Hippocr.dicebat. Qui hæmorrhoides habent,neque pleuritide,neque peripneumonia,neq; phagædenis, neq; furunculis,neq;tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur,fortassis autem neq; lepris, fortassis neq; vitiliginibus. Multi tamen intempestiue curati, talibus non tardè correpti sunt, & sic perniciosè fuerunt:Et quicūq,alij abscessus,velut fistulę aliorum medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus,illos impedit. Ex eodem Hippocrate in fine sextæ Sect. illius operis colligitur, hæmorrhoides sanguifluas prohibere incipientem atram bilem,& sanare durum lienem.Sic habetis apud Hipp.6.Aphor.2.hæmorrhoides superuenire melancholicis bonum esse, quod etiam tradit Galenus Com.Aphor.21.sect.6.Ita Medici didicere in morbis nephriticis, & melancholicis venas illas aperire. Melancholiam enim, ait Gal. non solùm incipientem hæmorrhois sæpius prohibuisse visa est, sed etiam iam factam curasse,& lienem induratum. Imò & varices talia curant,podagrasq;, & arthritidas.Ex quo fit, vt rarò sine grauioris incommodi metu hæmorrhoides supprimātur. Dicebat quinetiam Auicenna 1. ter. tract. 5. cap.8.ex Ruffi

Ephesij sententia, quòd cùm apparet Albaras in partibus capitis Epileptici significat resolutionem Epilepsiæ, & sanitatem. Et Hipp. 5. Coac. prænot. Sect. 1. Aph. 23. ita scripsit: Capitis dolorē soluit pus per nares effluens, sputa crassa, & sine odore: soluit quoque vlcerum eruptio: aliquando & somnus, & alui profluuium. Vbi Hollerius enarrans verba illa; vlcerum eruptio; & hoc, inquit, abscessus rationem habet κατα μετάςασιν quod imitati Medici in pertinaci dolore capitis impressis cauterijs materiam foras euocant, medicamentis vesicas, & vlcuscula emouent. Sed ne ab hæmorrhoidibus longè diuertamus, audite obsecro Hippocratem in Coac. prænot. Sect. 2. lib. 4. Aph. 21. ita loquentem: Ex hæmorrhoide parum apparente vertigines prouenientes paruam, & quæ paulatim fit, syderationem significant. Id autem phlebotomia soluit. Ac quicquid huiusmodi apparuerit, aliquid mali significat. Idem Hollerius in hæc verba Hippocr. ait. Quomodo igitur profluentes hæmorrhoides melancholiam, Epilepsiam, plenitudinem, vlcera maligna, & quæ φαγέδενα, furunculos, lepram, psoram, vitiligines, vertigines, & sanant, & ne fiant, prohibent: ita si consuetæ supprimantur, eadem mala possunt inuehere. Hic autem solas vertigines annotat, alia quoq; vitia inaudiens, vt Epilepsiam, cuius prænuncia vertigo. Præterea scripsit Hippocr. lib. 7. Sect. 2. sent. 3. Apoplecticis hæmorrhoides supernatæ vtile. Ad rem igitur nostram propius accedendo dico, quòd hæmorrhoidum apertio in comitialibus multis de causis locum habere potest. Si ab humore melancholico crasso, & fæculento in illis malum originem trahat, ex sanguine à venis illis educto, par accedet vtilitas Epilepsiam patientibus ab huiuscemodi causa, ac accedere solere constat experimento, & auctoritate Hippocr. & Galeni melancholia detentis. Si ab humoribus pituitosis Epilepsia genita sit, & in venis illorum copia exuberet; auersionis nomine prodesse quoquo modo poterit venarum illarum reseratio, quatenus deorsum fit aliqua peccantis materiæ reuulsio, & euacuatio etiam. Quod si a sanguine, vel bile, vt nonnulli contendunt, aliquando fieret id mali genus, copiam minuendo, & feruidum, ac biliosum sanguinem extraducendo, euidenter comitiales iuuant adapertæ hemorrhoides. Quod siquidē interdum tenuis, & floridus sanguis, non semper crassus, & niger

excernatur per illas venas, tum sensus clarè vobis demonstrat, tū ratio dictat, & auctoritas confirmat. Illa quidem quoniam per ora venarum quilibet sanguis egreditur, imò crassiore facilius prodit tenuior. Hæc quia apud Mesuem cap. De vertig. & Phrenit. legitur quòd hæmorrhoidum prouocatio plurimum in omnibus vtrorūq; affectuum differentijs prodest. Insuper quando Hippocr. loco citato asserit hæmorrhoidibus laborantes non corripi phrenitide, neque peripneumonia, neque phagædenis, nobis manifestè significauit à venis illis biliosum quoque sanguinem euacuari, eo quod morbi dicti à bilioso sanguine producuntur. Contra obijciet quispiam Galenum clarè affirmare 6. Aph. 2. venas hæmorrhoidales aptas esse natura, vt euacuent sanguinem crassum. Responsio sit sanguinem per huiusmodi venas vacuari vt plurimum, & maiori ex parte crassum, ac fæculentum, & ideo hæmorrhoides suppressæ aperiuntur, vt sanguis crassus vacuetur. Non rarò tamen inde con tingit sanguinis etiam tenuis, & biliosi fieri vacuationem. Dici forsitan posset, naturaliter sanguinem crassum, non naturaliter verò quemcunq; siue crassum, siue tenuem inde prosilire. Et hoc pacto componitur pugna, quæ apparet in Galeni doctrina. Aliquando sanguis in pueris, aut alijs, sed imbecillioribus ab hæmorrhoidibus vacuatur, dum neque ex venis brachij, neque pedum per ætatem, ac vires infirmiores haurire sanguinem licet. Minor siquidem fit spirituum iactura, ac virium dissolutio. De cucurbitulis tā scarificatis, quæ cruribus, & dorso applicantur, seu vacuationis, seu reuulsionis gratia, quàm etiam non scarificatis, quæ pluribus corporis partibus ad reuulsionem à capite faciendam admoueri solent, superuacaneum est vlterius loqui, quoniam res est cunctis manifesta. Quantum ad cauteria, de his abundè supra actum fuit; & aliqua nunc etiam afferenda sunt. Magnopere ergo fonticuli ab omnibus ferè commendantur, & à Medicis cum ratione excitantur ad instar vlcerum illorum, per quæ à natura sponte facta multi, ac sæui morbi euincuntur. Accedit Cornelij Celsi testimonium lib. 3. cap. 23. vbi ad hoc præsidij genus veluti ad sacram anchoram, seu ad vltimum remedium in comitialibus nos confugere affirmat: In quorum tamen præscriptione non temerè, & inconsideratè procedendum, imò diligenter memoria recolendum

fonticulos esse similes abscessibus, quos natura, dum rectè operatur, semper infra morbum molitur. Vnde Hippocr. 2. Epid. Sect. j. Abscessus boni sunt, qui infra morbum fiunt, & optimi qui longissimi, ac remotissimi sunt à morbo. Hoc ideo dico vobis, vt prius quam Epilepticis cauteria affigantur, de loco, & parte, cui conueniunt, certi sitis. Si etenim in Epilepsia per consensum ab infernis partibus enata, partes capitis inurantur, in ipsisq; fonticuli fiant, quis adeò stolidus, qui nō cognoscat hoc esse materiam Epilepsiæ ad locos affectos in cerebro attrahere, & morbum adaugere? Tunc enim aperiendi sunt in cruribus, non brachijs, & multò minus in capite. Vnde non possum vndequaque probare consilium Plateri, dum lib. j. Obseru. in Epilepsia diuturna, quæ à tumore in manu suborto, & in vlcus conuerso originem habebat, cauterium occipiti affixit. Vt occurrerem, inquit, paroxysmo, qui metuebatur, cauterium in ceruicis posteriore regione fuit appositum; nisi dicatur affectum tunc potius è sympathia in idiopathiam demigrasse ex longa patiendi consuetudine. Concludit nihilominus idem scriptor hominem illum desperabundum sese interfecisse, nescio ex animi tristitia propter morbum insuperabilem, an quia inde pseudomaniacus factus. Nam & in melancholicis per consensum capitis cauteria damnantur, quamuis in altera melancholia non ita se res habeat. Vnde non desunt, qui cauteria capitis melancholicis multum prodesse putant, eo quod ex vulneribus casu in capite receptis, melancholicos sanatos fuisse, ex historijs a Gordonio, & Rondeletio allatis clarissimè cernitur. Ideo Mercurialis cap. de Mania ad finem: sed, ait, non solùm cauterium vnum, vel alterum in capite iuuat, sed si fiat etiam in ambobus, & brachijs, & cruribus mirificum adiumentum afferunt: Et ego scio quandoque hîc Patauij nobilissimum iuuenem furentem, post infinita remedia, tādem redijsse ad mentem, vsu quatuor cauteriorum in brachijs, & in cruribus. Quando verò ex propria, & peculiari cerebri affectione Epilepsia oritur, cauterium decliuiori capitis parte ad occiput affixum, diuq; locus ille a dapertus conseruatus passim a Medicis celebratur, vt per huiusmodi emissarium, atque fonticulum continuo exeat materia in cerebro genita, atque collecta, diuerta turq; hac arte à ventriculis, & nobilibus cerebri particulis. Sunt

etiam

etiam qui laudant super commissura vocata coronali; puto tamen ego illius partis fonticulum neque ita tutũ, neque ita proficuum. Quinimò Aretæus perforabat primam caluariæ laminam, & ante illum Hippocr. 2. De morb. in eo morbo; si fuerit aqua in cerebro; post alia præstita auxilia; Inciso, ait, capite, iuxta sinciput, ad cerebrum vsque perforato, & veluti sectionem, ac perforationem curato. Idem paulò ante ad cerebri morbos contumaces applicat octo quasi cauteria, duo in occipite, totidem in naso iuxta maiorem angulum, duo pone aures, totidem supra arterias, quæ ibi pulsant, quas ideo vrit, & callo obducit, vt vaporum ascensum prohibeat, quod pariter in vertigine ad eundem vsum suasit Galenus. Scribit Iacobus Fontanus lib. 1. suæ Pract. c. 19. falconarios, aut qui falconibus præsunt, eos liberare ab Epileptico morbo, aperto osse capitis prope rostrum inter duas nares, cum ferro candente. Per foramen enim egreditur ichor quidam, quo egresso falco ab Epilepsia liberatur. Verùm dum egreditur aqua ex foramine, sensim est educenda, vt in hydrope, & iecoris tumoribus præter naturam. Marcellus Donatus lib. 2. de Hist. Med. experimentum adducit, quod profectò dignum est vestris auribus, cum præsertim hoc solo vsus cauteriorum in Epilepticis abundè satis comprobetur. Hoc autem, inquit, auxilij genus in occipitio, vel etiam super commissura coronali in profliganda Epilepsia principem obtinere locum experimento didicimus. Nouimus dum Patauij Medicinæ studijs incumberemus, nobilem Gallum, qui dum Epilepsia laboraret, nec à Gallicis Medicis curari posset, Italos consulere decreuit, dumq; iter faceret in Pedemontana ditione prope alpes, ab Hispanis quibusdam, qui tunc ibidem bellantes stipendia merebantur, aggressus, spoliatus, perempto seruo, pluribus vulneribus confossus, tanquam mortuus derelictus, a socio, qui aufugerat, reuertente in proximum vicum transportatus, Chirurgo curandus traditur, qui eum curauit. Verùm quia magnum admodum in frõte vulnus susceperat, cum insigni ossis deperditione, non nisi multo post tempore integrè sanata fuit ea pars, ita vt cum Patauium peruenisset, adhuc ceratum supergestaret: Consueuerat singulo mense corripi Epilepsia, & iam tertius mensis à vulnerum susceptione agebatur, nec vnquam malum persenserat. Quare consulentibus primarijs

Medicis

Medicis Patauinis ab omnis generis præsidijs tunc abstinuit ob aeris hyemalis inclemētiam, in proximum ver curationem distrahens; quo iam aduentante nullo amplius malo tentatus in patriam sanus reuersus est, ab ijs sanitatem nactus, à quibus mortem suscepturum se crediderat. Infiniti sunt, qui cauteria capitis in comitialibus extollunt, ac, vbi datur occasio, imperant, & hi quidem primę notæ, & illustrioris famæ, quos ego nunc breuitati studens recensere omitto. Sed Hieronymus Montuus in Morb. Anasc. cap. 15. prope finem hæc habet verba: Nonnullis solis cauterijs putant sanari posse Epilepticos. Et si ea, quæ anterioribus cerebri neruis moueri solent, qualia os, lingua, oculi illæsa sunt, vertebræ candens ferrum imponunt, vnde nerui conuulsi membri deriuantur. Quod si à collo infra totum corpus conuellitur, à tertia ad quintam vertebram cauterium imponunt, hoc solo suffragio, vt putat Cardanus, auxiliari poteris. Vltimum auxilium est, vt idem ait, iuxta talum ex vtroq; crure paululum sanguinis mittere, occiput incidere, & cucurbitulas admouere. In occipitio quoque, & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, deducere duobus locis, vt per vlcera perniciosus humor euadat. Nos cōtra multos vidimus cum salubri victus ratione, & medicamentis citra cauterium ad sanitatem redactos. Andreas Cesalpinus lib. Art. Medic. cap. 30. damnat cauterium occipitis in pueris, scribens non eos bene agere, qui hodie infantes inurunt in occipite, quia ipsis adhuc lactantibus nutrici solùm prospiciendum, nihil verò circa ægros moliendum. At vos dicatis Medicos illos rectius agere, qui naturam rectè operantem æmulantur, ac omni adhibita diligentia eiusdem proficuos motus imitari student. Iam enim constat per Hippocrat. Auic. & alios, inter pueros minus corripi Epilepsia, quibus recenter natis caput vndiq; vlceribus madidis circumdatur, per quæ nimirum erumpunt latitantia in cerebro excrementa. Vnde nos videmus pueros illos, quibus hæc non apparent, aut vix exorta remeauerint, vel naturæ impotentia, vel extrinsecus factis remedijs, maxime omnium comitiales euadere. Quare, aut ego toto cælo aberro, aut non temerè, ac malè consulunt Medici, qui pueris recenter editis cauterium ad occiput imperant, maximè si ex parentibus sint oriundi malè affectis, atque eo magis, si alij ex ijsdem

nati

nati diro symptomate corruerint, necnon sub aere frigido, ac tenui, cuiusmodi Florentinum esse perhibent, aut etiam calido, sed humido, & inconstanti, qualis hic noster est, & in summa, in quo pueri facilè comitiales euadũt. Accedit quòd cum ignoret Medicus an in capite pueri tunc primũ in lucem editi, vlcuscula ad præseruationem Epilepsiæ, aliorumue capitis morborum apparitura sint, rectè, docente natura, vlcus arte parat, quod illorum vicem suppleat. Quicunq; verò solis cauterijs, nullis alijs prius tentatis auxilijs Epilepticos omnes sanari posse autumant, non minus fortasse hallucinantur, quàm qui ablegatis cauterijs, alia tantummodò remedia experiri volunt. Quoad phœnigmos, seu vesicantia, & quæ Græci metasincritica appellant, hęc pariter in comitialibus conueniunt, ac locum omnino habent, quæ etiam citius, & euidentius operantur, quàm cauteria, licet vstio igne facta celerius ab accessione Epileptica suscitet; De quibus, si de parte quæratis, cui debẽt applicari, illud idem statuendum, quod de ipsismet cauterijs mox dicebamus. Nec putetis hoc præsidij genus frustrà, & inconsideratè excogitatum à Medicis fuisse, quia & hoc multis modis natura nobis præmonstrauit. Sic enim habetis apud Gal. 5. Meth. cap. 12. in quadam pestilenti constitutione illos maximè euasisse, quorum corpus vlceribus scatebat, per quæ scilicet internum virus, seu qualitas venenata exhalabat. Vnde sumpta occasio a Medicis vesicantium in febribus prauis, ac deleterijs, quorum consilium à bona medentium parte esse approbatum minimè ignoratis. Quinimò quando Hippocrates lib. De sac. mor. scripsit quòd pueri, qui ab Epilepsia euasere cum alicuius partis læsione, non amplius ab ea tentantur, quia videlicet via fit excrementis ad illã partem, an non clarè Medicis aperuit vsum tam cauteriorũ, quàm phœnigmorum? Vnde in morbis capitis non solùm si vacuare, sed etiam si reuellere, ac deriuare velimus, nullum præstantius, nullumq; magis præsentaneum reperiri potest medicamentum vesicantibus ipsis, de quibus iterum audiatis obsecro quid memoriæ mandauerit Paulus Aegineta lib. 3. cap. 9. de Lethargo loquens: Iam fæmora, & crura medicamentis exulcerãtibus rubicunda facta sæpe numero iuuant. Ideo magna cum ratione & brachijs, & extremis partibus adhibentur, necnon, vt supra ex Merenda demonstra-

monstraui, in superiore etiam parte dorsi fiunt prope occiput, cùm scilicet deriuandi potius, quàm reuellendi intentio viget. Tandem si peccans materia in cerebro, & capite residet, nec aliunde fomẽtum suscipit, post exactam totius corporis purgationem, cuti capitis hæc exulcerantia applicata miram afferre solent vtilitatem. A centro enim capitis ad peripheriam molestos succos euocant, à Græcis propterea metasincritica nuncupata, quasi ab alto, & profundo ad exteriores partes trahentia, de quorum vtilitate in morbis per idiopathiam cerebrum infestantibus, multi fide digni admiranda enarrant, sed ne ab Epilepsia recedamus, placet mihi referre quæ nuper legi apud Ludouicum Septalium in suis Animaduersionibus, cùm de hoc affectu loquitur: In confirmata Epilepsia per proprium cerebri affectum, si quis derasis capillis vesicantibus per vniuersum caput vtatur, atque ad peripheriam humores virulentos trahat, diutius vlcusculis cutim capitis infestantibus relictis, vt per longum tempus serosi illi humores per vlcuscula emanent, optimè curationem instituet. Contumacissimos enim capitis morbos huiusmodi ratione curatos vidimus. Remanet vt horum medicamentorum formulas in medium afferam, quæ tamen à vobis, cũ in Arte aliquandiu exercitati fueritis, ad libitum componi, & pro natura ægrotantis, & morbi alterari poterunt. Pro duobus itaque vesicatorijs applicandis vel cruribus, vel vlnis, vel occipitis regioni, pro diuersitate intentionum, accipiatis Cantharid. præparat. drac. iij. Romę tamen, quantum obseruo, cantharides non sunt illius efficaciæ, cuius expertus sum Venetijs, vnde quantitas, seu dosis ad quatuor etiam, & quinque drachmas adaugenda, euphorbij drac. j. sinapi drac. ij. fermenti, & aceti acerrimi an. q. s. pro conficienda pasta pro duobus vesicatorijs. Emplastrum metasincriticum ad hunc modum confici iubebitis: Rec. ammoniaci diss. cum pinguedine anatis, aut milui vnc. ij. fermenti vnc. j. sinapi subtiliss. puluerizati vnc. s. canthàr. drac. ij. seminum pæoniæ drac. ij. fiat empl. Quod in primis magnam capitis partem occupet, & præsertim regionem coronalis, & sagittalis suturæ, capillis derasis. Deinde verò adhæreat, donec pars rubefiat, & vesicas excitet, post quarum extuberantiam auferatur, & ex pinguedine milui fiat inunctio. Rursus apponatur emplastrum, quod toties fiat, dum cu-
tis

tis exulceretur, & exulcerata per duos menses aperta detineatur. In pueris maiori cum emolumento fiunt in postica parte capitis, vt admonet Gualterus Bruele in sua Praxi in Appendice. Et hæc de curatione Epilepsiæ essentialis per auxilia è duplici fonte hausta, Pharmacia inquam, & Chirurgia. De Diæta, & sex rebus nō naturalibus vocatis agetur in crastina, nec me accusetis, quòd alibi de Diæta prius, hoc autem in morbo posterius agam, quoniã id nihil refert, & quæ ad libitum sunt, nulla cum ratione damnantur.

De Fonte Diætetico in Epilepticis, primùmq; de Aere, mox de Somno, & Vigilia. Lect. XLIV.

IN Epileptici morbi curatione, non præsentis tantùm accessionis amotionem, quam sæpe natura absq; manu medica abigere solet, verùm longè magis prouisionem, ne iterum accessio redeat, desideramus; ideoq; ratio præseruandi erit, vt caueamus, ne, posteaquàm materia illa viscida, & crassa fuerit ablata, alia itidē eius loco suboriatur, atq; succedat. Id ipsum melius assequi non valemus, quàm victus ratione adamussim seruata, non particulari solùm, quæ circa cibos, & potus tantummodò versatur, sed illa etiam vniuersaliori, in qua sex omnes res non naturales vocatæ continentur. Quam quidem qui cōtēpserit, absq; dubio frustra tanti morbi curationē aggredietur; Cum præsertim scribat Galenus cap. 1. De victu atten. sola viuendi norma paruam, & incipientem Epilepsiam extingui, magnã verò, ac inueteratam euidentissimè infringi. Propterea Epilepticos intemperantes, & inobedientes curare recusabitis, exemplo ipsius Galeni, qui inobedientes, ac ventri, gulæq; deditos nec purgatione, nec sanguinis missione posse iuuari cēset lib. De curat. per sang. miss. cap. 7. quia scilicet per vitæ intemperantiam crudorum humorum copiam ocyssimè colligunt. In hos mirè quadrat, quod apud eundem Galenū legitur 6. De tuen. sanit. 8. Ars, quæ sanitati tuendæ presidet, his qui sibi paruerint affuturam sanitatem promittit, qui verò parere recusant, his perinde est, ac omnino non esset.

esset. Quare non minori opus est diligentia in hoc tertio fonte, seù instrumento exactè instituendo, quàm factũ supra sit in alijs duobus, dicente maximè Galeno lib. de Ther. ad Pamphil. Nullum tam efficax remedium habet Medicina, quod solitum auxilium adferre queat, si ei victus ratio, aut resistat, aut non adiuuet. Prima res ergo non naturalis, quæ nobis occurrit, aer est, de quo summopere soliciti esse debemus, quia cerebri morbi ab aeris qualitatibus facillimè alterantur, vt patet ex Hippocr. lib. De sac. mor. Ne dicam quòd, veluti alimentis quibusdam familiaris nobis inest qualitas, quibusdam aliena, ita putandum etiam aeris qualitatem quandam aliam quidem familiarem, & amicam spiritui ipsius animalis esse, aliam verò alienam, ac corruptricem, vt habetur apud Galenum 7. De vsu part. 8. Vnde meritò Auicenna: Vt aer conueniens inueniatur, confert mutatio de loco ad locum, de regione ad regionem. Aer itaque frigidus, & humidus, necnon calidus quoq; & humidus valde, præcipuè verò si vnà sit inconstans, & inæqualis, vt est Romanus, quantum fieri potest, vitandus, illis præsertim anni temporibus, quæ propria, & suapte natura solent hoc mali genus promouere, dico hyberno, verno, & autumnali. In hyeme siquidem, quæ sui tum frigiditate, tum humiditate pituitam gignit, vertigines, apoplexiæ, cæteraq; id genus mala producuntur 3. Apho. 23. Sic pluuium tempus comitiales, & attonitos, veluti & australe parit, cum humido vapore caput oppleat, vnde & vertigines fiunt, quæ Epilepticos proximè antecedunt. Regiones quoque eiusdem naturæ solent quàm maxime hunc affectum progignere, veluti vẽti omnes validi, vehemens calor, maximumq; frigus, & quicquid in summa Epileptici corpus vehementer commouet, agitatque. Vernum tempus valde opportunum & ipsum videtur huic promouendo symptomati, quia tunc humores à tepido aeris calore diffunduntur, acciditq, quod in plenis obseruatur corporibus, quæ si intempestiuè, ac nimis exerceantur, interdum Epilepsiam incurrunt, fusis, ac liquatis humoribus exercitatione. Et hinc est, quod Gal. Consil. pro puero Epilept. ineunte vere purgationem in Epilepticis fieri debere præcipit. Non ęquè tamen hyems comitiale malum generat, ac ver, vt notat Auicenna 2. primi; vbi etiam tradit Epilepsiam septentrionalibus ferè non contingere, quia sunt

intror-

introrsum sani, & calore exuperante, si tamen eueniat, esse valde atrocem, quia causa præpotens est. Autumnus ob subitam ad contraria mutationem comitiales magnopere afficit, quoniam meridianis temporibus calor, nocturnis verò, matutinis, atque vespertinis frigus viget. Accedit quod corpus æstate, & subinde meridianis caloribus relaxatum, repentino frigore excipitur. Nihil autem magis comitiales accessiones exacerbat, quàm huiusmodi subitæ temporum mutationes. Quamobrem omni vtendum sedula opera, ne id genus temporum mutationi occurrat Epilepticus. Mora sub Sole plurima, & sub Lunæ radijs quàm euidenter lædat, diffusè in Catarrho demonstratum est, vbi etiam quæ de ventis egimus, hùc facilè transferri possunt. Aer ergò tranquillus sit oportet, & postea quàm totum corpus erit diligenter expurgatum, calidior, ac siccior esto, sed protinus ab initio non sit impensè talis, ne materiæ in capite stabulantes colliquatæ ampliorē locum desiderent, occupentque, & hac ratione maiorem inuehant obstructionem. Vbi verò huiusmodi aer talis sua natura non sit, corrigatur a vobis, ac præparetur, prout opus esse videtur. Sedulò enim agēdum est, inquit Gal. 9. Meth. 14. vt ambientem aerem, quoad fieri potest, qualem esse expedit, præparemus, in morbis calidis, & siccis scilicet, frigidiorem, humidioremq; reddendo, sicut è diuerso, si frigida sit, humidaq; morbi species, calefaciendo, siccandoque. Cum itaque à frigida, & humida materia, vt plurimum, Epilepticum symptoma oriatur, & pars in eo affecta cerebrum sit frigidum in omnibus, & humidum, propterea ad calidum, & siccum alterandus erit aer ipse, accenso nimirum igne in cubiculo ex iuniperi lignis, laurique, ac roris marini, & conclauis pauimentum conspergatur origano, mentha, calamintha, saluia, maiorana, serpyllo, spica nardi, satureia, lauendula, hyssopo, ruta, rore marino, & similibus. In primis verò laudantur pastilli quidam pro suffitu adhunc modum. Rec. succini albi drac. ij. sandaracæ, thuris ana drac. i. ſ. cinnamomi, caryophyllorum ana drac. j. ligni aloes, macis, ana drac. ſ. lauendulæ, maioranæ, rutæ ana scrup. j. trochisc. galliæ mosch. drac. ij. ladani purissimi drac. iij. m. & fiat puluis, qui excipiatur cū tacomahaca, vel infusione tragacanthæ, & styrace liquida ana q. ſ. & formentur pastilli parui, seu trochisci pro suffitu. Vel conficiantur

tur candelæ pro fumo, intra cubiculum detinendæ, hac ratione.
Rec. tacomahacæ vnc. ij. ladani vnc. j. s. styracis calamithæ, liquidæ ana vnc. j. asæ dul. olibani ana drac. v. s. sandaracæ, thymiamat. ana vnc. s. carabes albæ, granor. iuniperi ana drac. ij. spicæ nardi, maioranæ, lauendulæ, rutæ ana drac. j. nucis mosch. caryophyll. ana drac. s. olei spicæ drac. j. carbonum tiliæ vnc. vj. cum infusione tragacanthæ facta in aqua rutæ, vel lauendulæ q. s. fiant candelæ. Priusquã verò fumus iste, & acutus odor excipiatur, debet vndiq; corpus, & caput ab excrementis in eo collectis expiatum esse. Alioqui magis inde læderetur Epilepticus, oppleto magis capite, & commotis humoribus. Sic videmus gagatini lapidis, & aliarum rerum graueolentium odoratus multos prosternere. Tandem in aere illud animaduertendum, quòd lucidus, ac purus esse debet, quia in tenebris materiæ magis occluduntur. De somno, & vigilia statuendum est hoc in affectu quod vniuersè dixit Hipp. 2. Aph. vtraque, si modum excedant, malum, prȩsertim in Epilepticis quos impensè lædunt, vtriusque enim excessus pituitam in cerebro cumulat, quoniam μακρὸς siue longus somnus, qualis est qui à septem ad duodecim vel plures horas extenditur, apud Hippocratem lib. de Flatibus, sanguinem frigefacit, quo frigefacto languidiores fiũt eius meatus. De hoc pariter intelligebat 2. De vic. acut. 56. In somnum mutatio dissoluit corpus, & coctionem languidam, capitisque grauitatem inducit. Refrigerato ergo sanguine, necessariò etiam frigefit, & aliquando deletur calor innatus, qui essentiam suam in sanguine habet 6. Epid. Sect. 4. com. 45. & De curat. per sang. miss. c. 5. Ideo naturales operationes omnes corruunt, quarũ præcipua concoctio est, excrementa superabundant, obstructiones intenduntur, & spiritus animalis impeditur, quo minus expeditè per omnia instrumenta pertransire, omnesq; functiones administrare queat. Nimiæ quoque vigiliæ, seu nimium breues somni, & hi sunt horis septem breuiores, sua & ipsi habent incommoda, quia cum præ illis dico vigilijs innatus calor in extimis tantùm partibus retineatur, nec vnquam ad internas vocetur, vt ex Hipp. patet 6. Epid. Sect. 4. tex. 14. concoctiones similiter peruertuntur, crudusq; & non satis concoctus cibus per corpus totum digeritur, qui propterea eiusdem meatus constipat, obstructionesq; varias,

variorum morborum causas progignit. Accedit quod cerebrũ per vigilias nunquam non fungitur officio suo, continuéq; defatigatur, sicut vice versa per somnum quiescit, & non parum recreatur, vt constat ex Galeno 1. De sympt. caus. 8. Ideo ibidem dicit cerebrũ & requie, & virium instauratione indigere, tum ob facultatis, quã transmisit, inanitionem, tum ob labores, quibus per multas functiones iam defatigatum est. Audite precor Platonem 7. de Leg. Somnus multus, neque corporibus, neque animis nostris, sed nec actionibus vtrorumq; conuenit per naturam. Nam qui dormit, nullius pretij, reiq; est, haud magis, quàm si non viuat; & Senecam de Tranquil. animi. Nam & somnus refectioni necessarius est, hunc tamen si per diem, noctemq; continues, mors erit. Communis tamen opinio medentium est in Epilepsia potius vigilandum esse, quàm dormiendum, quæ mihi quoque multum probatur, non in Epilepsia solùm, sed in alijs quoque frigidis, & humidis affectionibus, quia in somno semper materia ad profundum, & ad viscera fluit, contra in vigilijs fit, quæ propterea etiam magis digerunt, magisq; resoluunt, vt constat ex 12. Meth. cap. 3. Obseruandum præterea in somno, ne supinus æger dormiat, cum dicat Auicenna talem cubandi modum grauissimos parere morbos, quales sunt apoplexia, Epilepsia, incubus, & huius generis alij. Quibus omnibus tempus conueniens dormiendi, ac vigilandi adiungẽdum est. Scribit itaque hac de re Hipp. 2. Prædict. in hunc modum. De somno quemadmodum ex natura, & in consuetudine est, interdiu vigilandum, noctu dormiendum est. Ab assumpto autem cibo magnopere cauendum, ne statim somno patiens indulgeat, cum tradat 4. Aphor. Com. 67. Galenus à cibo conuersis ad somnum impleri caput, & in plethoricis dispositionibus somnos ipsum replẽtes aggrauare cerebrum. Non ergo post assumptum cibum illicò dormiendum, sed post tres, aut quatuor horas, donec cibus in fundo ventriculi concoctus sit, aut saltem, quod minus est, post duas horas. Existimo enim ego satis esse in imum ventrem, seu ventriculi fundum cibum descendisse. De reliquis fiet sermo in proximis.

De motu, & quiete, sub quibus de exercitationibus, & frictionibus; De animi pathematis; Inanitione, & repletione, sub quibus de vsu Balnei, & Veneris in Epilepticis. Lect. X L V.

VALIS aer eligendus, quomodoq; præparandus pro Epilepticis, deq; somno, & vigilia in ijsdem, heri non obscurè sum locutus. Hodie reliqua expendam, præter ea, quæ ad cibum, & potum pertinent, quibus integra debetur Lectio. Succedunt ergò motus, & quies, & quemadmodum exercitationes magnopere prosunt, sic è contra nimia quies multum obesse solet. Vnde Gal. Consilio pro puero comitiali summam curationis huius morbi in recta fermè corporis exercitatione, & vacuatione constituit. Profectò exercitationes omnes, vt patet ex Gal. 2. De sanit. tuen. cap. 9. communem habent effectum, quòd insiti caloris augmentum animalibus ex ipsorum corporibus excitant. Ita. 1. eiusd. oper. cap. 14. legitur. Ab exercitationibus accedit firmitas quædam membris, quoniam naturalis ipse calor accenditur, & ex partium inter se attritu, duricies quædam, indolentiaq; comparatur. Sexto Epid. Sect. 1. & in Ar. medic. c. 85. totum corpus salubriter perflari, facit exercitij moderatus vsus. Fugiendum ergo quantum fieri potest ocium, modiceq; corpus exercendum, ne calor natiuus frigescat, quo non excitato pituita redundat. Fiant tamen corporis exercitia, quæcunque illa sint, manè ante cibi assumptionem, potissimumq; videntur conuenire ambulationes, à principio paruæ, & lentæ, deinceps verò vehementiores, ac velociores. Confertim enim validiores aggredi exercitationes omnibus cum debilibus, tum robustis corporibus valdè noxium est. Sint autem longæ, & non flexuosæ, sub arboribus myrto, aut lauro, vel per loca, in quibus herbæ benè olentes gratum spirent odorem, vt est calamintha, pulegium, thymus, mentha, & con similes præsertim agrestes, quæ vt sicciores, ita acutum magis halitum emittunt. Sint hæ deambulationes procul à fluminibus, ne delabentem aquam Epileptici intueantur; vertiginē enim, &, co-

initiale malum aquæ fluxus non minus affert; quàm faciat aspectus rerum quæ in orbem mouentur, & procul, longèq; à locis altioribus, atque profundis. Post ambulationes, loco tepido, vehemẽter, & diu, nec minus ducenties, vt ait Celsus, nisi infirmus erit, æger perfricetur. Est autem & frictio inter exercitationes non postrema habenda, in corporibus illis præsertim, quæ præ imbecillitate alia exercitationum genera subire nequeunt. Quanti verò fieri debeant frictiones, ostendit apertè nobis Gal. 5. De tuen. sanit. cap. 3. scribens frictionem conuenienter vsurpatam tantopere conferre, vt & vitale robur excitet, & modicè calefaciat, distributionemq; nutrimenti faciliorem, & nutritionem promptiorem reddat. Euacuare quin etiam, & humorum repletionem minuere frictiones, nemo puto inficias ibit, cum Hippocrates scribat 6. Epid. frictionem, circuitum multum corpus calefacere, & exiccare, atque ob id exinanire vires. Profectò cum per eam incalescant venæ, & arteriæ, paulatimq; ob id excitetur calor, & euocetur, aliquo modo totum corpus, saltem per accidens, vacuare tenendum est. Licet enim frictionis vis, & facultas ad externas tantum partes, & cuti finitimas pertingere videatur, tandem nihilominus & ad intimiores corporis partes peruenit. Quod si quis dixerit à frictione multa vniuersum corpus non minui, neque vacuari Galenũ apertè tradere 4. Aph. 2. & lib. 3. De sanit. tuen. huic ego responsum velim, negare Galenũ per frictionem vniuersum corpus minui, eo scilicet modo, quo vacuant pharmaca deiectoria, quorum comparatione ibi loquitur. At quando, & quomodo facienda est frictio Epilepticis? Quoad tempus, fieri debet matutinis horis ante prandium, ieiunoq; stomacho, quo tempore cibus est præparatus, atque concoctus, aliàs crudus adhuc cibus per frictionem distribueretur in omne corpus. Vnde Galenus 1. De sanit. tuen. cap. 10. nutricibus præcipit, vt pueros quotidie mediocriter fricent, ac lauent, tum quammaxime fieri poterit, quando lac crudum non hęret in ventriculo, quod periculum sit, ne prius quàm probè sit concoctum, in totum infantis corpus digeratur, multòq; magis si quis ventriculum adhuc lactis plenum infricet, tunc corpus implebit alimento crudo, caputq; onerabit. Quoad modum, frictio primùm continenter, paulatimq; à superioribus ad inferiores vsque partes

facienda est, donec corpus rubescat, à brachijs, manibusq; initio ducto, sicq; ad pectus, ac ventrem descendendum, posteaq; crura fricanda, vt in ea videlicet ex superioribus humidæ materiæ deducantur. Tandem verò ad caput perfricandum deuenire oportet, nullo modo ante, & à principio, quia dum corpus redundat humoribus, ad eam partem, quæ calefacta prius est, superfluitates omnes contrahuntur, & auolant. Quare pars omnium postremo loco fricanda caput erit, idque linteo aliquo, & pectine absque vllo prorsus oleo, cum alioqui in reliquis partibus oleo amigdalarum dulcium, amararum, liliaceo, anethino, aut camæmelino vti liceat. Non tamen protinus ab exercitatione, ac frictione accedat æger ad cibaria capienda, quia ab huiusmodi commotionibus turbatio quædam oritur, qua nisi prius sedata, compositaque, nihil esse, vel bibere conuenit, vt notat Galenus 3. De vic. acut. 55. Animi pathemata grauiora, curæq; assiduæ uix dici potest quantum comitiales afficiant, præsertim verò tristitia, anxietas, timor, inuidia, ira, & similia. Ideo summa cum ratione docet Gal. in Ar. med. cap. 85. omnes immodicos animi affectus esse cauendos, quoniã alterant, & à naturali statu corpus auertunt. Itaque Galenus ipse 1. De sanit. tuen. 8. dicit, se quotannis ægros non paucos persanasse, solis animi motibus ad debitum modum reuocatis. Lætitia, atq; animi hilaritas comitialibus multum prodesse solet, & leuis iracundia non inutilis fortasse, quando natiuus ab ira calor excitatur. De quibus plura in Catarrho; vbi quæ similiter de inanitione, & repletione dicta sunt, facilè comitialibus accommodari possunt. Breuiter scitote excrementa omnia quotidie à somno rite expurgari debere, qualia sunt, quæ per palatum, nares, aures, vesicam, & aluum extramitti solent, ideoq; si natura hac in re deficiat, arte coadiuuetis. Cum per balneum aquę dulcis inanitio fiat excremẽtorum tertiæ coctionis, meritò dicet aliquis non esse malum in Epilepsia balneum. Sanè ab Auicenna proponitur, dum loquitur de Epilepsia per essentiam à pituita. Vnde si secundum Auicennã probatur balneum in Epilepsia pituitosa, quantò magis in melancholica? Proponitur similiter ab Aureliano 1. Crhonic. Passion. 4. Contra obijciet aliquis Galenum De venæ sect. aduersus Erasistratum c. vltimo in Epilepsia improbare balneum; Cornelius Cel-

ſus balneum & ipſe prorſus damnat lib. 3. cap. 23. Sciendum igitur vobis eſt balneum ſolummodo conuenire poſt ſolutionem ventris, & euacuationem materierum cum citra, tum vltra hepar, & vbi patiens dies aliquot à medicamentjs quieuerit, Sic enim administratum balneum vacuat excrementa tertiæ coctionis, nec vllum inde imminet periculum vel obſtructionis, vel repletionis capitis, quæ damna impendent, ſi balneum vſurpetur corpore, & vẽtriculo ſimul repletis. Ideo Auicenna noxium eſſe dicit diu morã facere in balneo, & ante cibi concoctionem. Galenus verò damnat vſum balnei in Epilepſia, corpore exiſtente pleno, in quo corpore opus eſt potiſſimum venæ ſectione, alioqui balneum corpus illud exinanire non poteſt, quemadmodum oportet. An balneum à Celſo, & Galeno damnatur, quod calidius? Cuius ſcilicet calore incaleſcat caput, eiuſque excrementa fundantur, quæ dehinc diffuſa in cerebri ſinus Epileptici caſus ſint cauſæ? Aurelianus verò & Auicenna conſulunt de temperato balneo, quo tantùm coquantur, temperenturque inutiles ij ſucci, non etiam incaleſcat caput? Sub inanitione, & repletione comprehenditur & Venus, de cuius vſu in Epilepticis aliqua breuiter in medium adducenda ſunt. Concubitus ergò videtur damnandus in ijs, qui Epilepſiæ ſunt obnoxij, quia, vt dicebat Democritus apud Galen. 3. Epid. Sect. 1. tex. 4. parua quædam eſt Epilepſia, quanquam id A. Gellius lib. 19. cap. 2. & Macrobius lib. 3. Satur. in fine Hippocrati referunt acceptum. Aretæus etiam dicit venerem prouocare hunc affectũ. Epicuri quoque ſententia fuit, quam refert Gal. in Ar. med. c. 86. veneris planè nullum eſſe vſum ſalubrem. Ad hæc dicebat Gal. 6. De ſanit. tuen. cap. 4. venerem aduerſam rem eſſe ijs etiam, qui ſupra ſiccitatem frigidi quoque ſunt. Ex altera parte refert Aretæus ipſe Medicos quoſdam videntes curari hunc morbum eo tẽpore, quo homines incipiunt venerem exercere, laudaſſe huius vſum in Epilepticis, inter quos fuit Aſclepiades. Hùc facit quod dixiſſe ferunt Scribonium Largum, curari mulieres ab Epilepſia, quo tempore deuirginantur, & viros quo tempore vti venere incipiunt. Inſuper dicebat Hipp. 6. Epid. Sect. 5. tex. 22. Venus pituitoſis cõfert morbis. At morbus a pituita genitus eſt comitialis. Accedit quod Epilepſia ſoboles eſt plenitudinis. At venus ex va-

cuatione non finit plethoram subali 3.Epid. Sect. 2. comm. 4. Dicatis cum eodem Hippocrate 6.Epid.Sect. 6. tex. 5. Labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria. Pro diuersitate pariter subiectorum quoad ætatem, & multò magis quoad temperamentum res hęc diffinienda est. Innoxia prorsus venus his esse fertur, qui calidi sunt, humidiq;, vt qui genitura naturaliter abundant, dummodo tamen mediocritatis limites non transcendant. Tunc enim venerem neruos, & cerebrum lædere, virtutemq; tum exsoluere, tum imbecillem reddere legimus 6. Epid. Sect. 3. com. tex. 87. Quare & Alexander ille Magnus prudenter dixisse fertur, duabus potissimùm rebus sese mortalitatem suam intelligere, coitu nimirum, ac somno. Quare Democriti, & Aretæi dictum aliqui putant intelligendum de venere modum excedente, & in viris imbecillioribus. Epicurum alioqui de grege porcum abundè refellit Galenus loco citato scribens. Venereorum iuxta Epicuri sententiā nullus est vsus salubris, sed reuera confert, si tantum interualli in eorum vsu adhibeatur, vt resolutio sentiatur aliqua, & ipse homo seipso quodammodo leuior factus, ac spirare melius videatur. Reliqua videatis apud ipsum Galenum. Existimo tamen ego si rē hanc non ita genericè definire velimus, in Epilepticis vsum veneris potius esse damnandum, quàm secus, licet in aliquibus magis, in aliquibus minus pro varia ætatis, ac temperamenti ratione. Semper enim venus caput totum reddit imbecillum, ideoq; coitu vtentes eadem perpeti videntur, quæ cadendo Epileptici. In coitu insuper cerebrum impensè refrigeratur per consumptionem spirituum, & caloris innati. Propterea iure merito Asclepiades à Cælio reprehenditur, & nos ad Scribonium dicere possumus illud ipsum non tam referendum in coitus beneficium, quàm in ætatis, ac temperamenti mutationem. Quædam leguntur de euiratione, seu castratione Epilepticorum apud Heurnium, quæ meam confirmāt sententiam. Remanent cibus, & potus, de quibus diffusè agam in sequenti.

De Cibo, & Potu; vbi dubitationes quædam circa panem, & de carne hædina, & coturnicum, de vsu apij, & coriandri in Epilepticis breuiter diluuntur. Lect. XLVI.

ACTENVS audiuistis ferè omnia, quæ ad Dietam Epilepticorum spectant, prout nimirum huiusmodi vocabulum generali significatu à Medicis vsurpatur, pro omnium rerum non naturalium administratione, sicut ex lib. De diæta salubri, item De rat. victus in morb. acut. & 11. Meth. cap. 15. liquet, & describitur etiam lib. Defin. medic. Nunc verò de ipsamet Diæta, sed magis specialiter sumpta, pro consilio cibi, potusq; sumendi, prout scilicet definitur lib. De introduct. aut Med. cap. 8. agendum à me est. Iuxta quem sensum accepit multò ante Plato 3. de Rep. dicens tempore Troiani belli Medicos illos solitos fuisse curare tantum vulnera, morbosq; intemperie aeris, & pro anni tempore aliter, atque aliter incidentes, non item, qui ob luxum in victu fiunt, quales sunt flatus, atque Catarrhi. Ad intemperantiam enim in cibo, & potu solummodo respexit. Sciant itaque in vniuersum quòd moderata fames, & sitis hoc in affectu multum conferre solet, eo quod pituitosa materia morbum efficiens minuitur, faciliusq; per halitum digeritur, ac superatur; contra satietas cum cibi, tum potus perpetuò damnosa, & ideo per omnem vitæ cursum, quoad fieri potest, fugienda; qua in re memoria tenendum Socratis præceptum, vt eos caueamus cibos, qui nō esurientes denuò ad edendum inuitent, cauendos esse potus, qui non sitientes ad bibendum illectent. Sic ego dicere solitus sum vina optima, & palato amica, esse omnium pessima, quia scilicet in maiori, quàm conueniat, copia, & quantitate bibuntur. Non sint præterea cibi, & potus, qui ventrem cohibeant, & halitus, ac vapores in cerebrum mittant, qui difficilè concoquantur, quiq; pituitosum succum in venis pariant. In primis verò non ignorent Epileptici, & qui Epilepticis medicinam faciunt attenuante victus ratione vti oportere, quæ, vt dicebam supra ex Galeno, comitiales casus paruos quidem, & incipientes penitus sanat, inueteratos au-

tem iuuat non mediocriter. Cauendum inſuper in hoc mali genere, quod diuites habent in more tam communi, quàm vitioſo, vt plures, & diuerſi cibi diſſimiliter apparati ſimul ingerantur, quia diuerſæ variorum ciborum facultates actiones ventriculi perturbant, malamq; coctionem efficiunt, quam corruptionem comitari dicit Galenus 3. de Sympt. cauſ. cap. 1. Vnde etiam dicebat Auicenna 3. primi. doctr. 2. cap. 7. nihil deterius eſſe, quàm diuerſa nutrientia ſimul adiungere. Tandem videtur hîc locum habere quod ſcribebat Paulus Aegineta lib. 3. cap. 18. & in eandem ſententiam Aetius 5. Tetrab. ſerm. 2. cap. 27. Curandum eſt, inquit, vt accipiãt cibos quotidie quidem, verùm paucos, ac leues, ac calidos, & exterſoria vi præditos, plerumq; cum melle edulcatos. Sed obſecro iam videamus quidnã in ſpecie ſub cibo intelligi debeat. Primùm ergo erit panis, quo aſsiduè veſcimur; qui debet eſſe factus ex optimo frumento, exactè contuſo, mediocriter fermentatus, &, quod miror Romæ negligi, modicè ſalitus, qui ſi etiam conditus ſit ſeminibus aniſi, fæniculi, cyminiue valde melior erit. Non ſit autem aut nimis recens, aut nimis vetuſtus, non calidus, ſed actu frigidus. Nam Hippocr. 5. De victu acut. tex. 35. ſic loquitur. Calidus panis ingeſtus ſitim inducit, & ſubitam plenitudinem, ob ſiccandi vim, & tardum tranſitum. & poſt eum Auicenna lib. 2. tract. 2. cap. 572. dicit. Panis calidus non comedatur, quia non eſt apud naturam benè receptibilis, ſitim facit ſua caliditate, & natat in ventriculo ſupernè, propter humiditatem ſui vaporoſam, & ſatiat velociter propter illud, & eſt velocis digeſtionis, & tardę deſcenſionis. Sic & Auenzoar inquit: Calor panis igneus infunditur ſtomacho, & ipſum corrumpit, redditurq; difficilior ad digerendum; ideoque vult idem Auenzoar non eſſe comedendum panem, qui diem non pertranſeat. Nec eſt quòd aliquis obijciat omnem caliditatem iuuare coctionem, & propterea panis actualem calorẽ eidem quoq; prodeſſe debere, nec vllo pacto præpedire concoctionem in ventriculo, quoniam falſum eſt quòd omnis caliditas adiuuet coctionem, eo quod ſingulorum membrorum, partiumue naturalis calor tantùm id facere videtur. Panis autem calor aſcititius eſt, nec ventriculo naturalis, aut ingenitus. Vel potius dicatis (allata enim reſponſio non affatim ſatis facit) quòd panis calor eſt quidam calor

vapo-

vaporosus conturbans, atque debilitans ventriculum, sursumq; vapores in caput emittens, à quo propterea & cerebrum magnopere læditur. Verùm sicut panis admodum recens comedi non debet, ita nec triduo multum vetustior concedendus, quòd tunc amiserit humiditatem suam, & leuitatem, pauloq; durior euaserit, & siccior, vnde ventriculo molestiam affert, ventrem constipat, & crassiores gignit humores, qui in venis quasi gluten impacti hærent, & multos hic, & illhic pariunt obstructiones. Ad hoc respiciebat Auicenna 3. primi. doctr. 2. cap. 7. quando dicebat. Scire debes quòd impedimentum panis, cum non digeritur, est multum. Quare cum omnis repletio vitanda, tum præsertim panis, quæ pessima est. Scimus enim etiam ex Hippocr. lib. De affect. quod alimenta, quanto sunt meliora, & accommodatiora, si propter copiam corrumpantur, eorum corruptela multò est deterior, quàm illorum ciborum, qui & minus nutriunt, & deteriores sunt. Secundum locum obtinēt carnes, inter quas maximè conueniunt, quæ à perdicibus, ac starnis, phasianis, capis non saginatis, sed liberè educatis, gallinaceis, gallinisque tenellis, & vitulis non amplius lactentibus desumuntur; columbi item gregatilis, turdique, merularum, & omnium auicularum, quæ mōtanæ sunt, ac in dumetis versantur. Auerroes lib. 5. Collec. cap. 32. tradit carnem veteris columbi, & maris comitiali malo, & neruorum resolutioni perpulchrè subuenire. Caput, & cerebrum leporis laudat Auicenna, imò carnem totam Galenus, si prçcipuè intelligatur de Epilepsia pituitosa. Auium aquatilium & palustrium omnium carnes vitandæ, veluti porcinæ, agninæ & consimiles iusto humidiores. Dubium est in carne coturnicum & hædorum, & pro coturnicibus paruæ illæ potissimùm, & rusticæ, sic vocant, perdices accipiuntur, quæ à vocis sono qualeæ vulgò dicuntur. De quibus verba faciens Gal. 6. Epid. Sect. 5. tex. vltimo eas videtur admodum damnare; quando sese inquit Athenis vidisse omnes, qui coturnicibus vescerentur, conuulsos ea ratione fuisse, quòd coturnices veratri semine, vtpote nocentissimo nutrirentur. Plinius lib. 10. cap. 23. scribit, veneni semen coturnicibus gratissimus cibus, quam ob causam eas damnauere mensæ, simulq; comitialem propter morbum, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem. Quibus tamen postremis verbis vehemen-

ter

ter hallucinatus est Plinius. Auicenna quoque addit, non tantùm quòd veratri semine alantur, conuulsionem parere, neruisque obesse, verùm propria quadam, atque insita facultate illud idem præstare. Contra Rhasis, & Auerroes coturnices laudant tanquã ex sui natura probi succi, imò Auerroes lib. Collec. 5. cap. 32. conuulsionem haudquaquam parere literis mandauit. Addatis quòd esu coturnicum verisimile sit, eum, qui comitiali morbo sit obnoxius, liberatũ iri potius, quàm inde in Epilepsiã casurum. Sic legitur de Hercule, qui huiusmodi morbo ex atra bile detinebatur, vt ex Aristotele in Probl. & alijs colligitur; de quo extat versiculus apud Pierium in Coturnice.

Fortem coturnix sospitauit Herculem

Esu nimirum coturnicis factus est ab hac affectione liber, & immunis, non ob causas ab eodem Pierio allatas, sed magis propter effatu dignam peccantis humoris melancholici euacuationem inde subsecutam, veratri, quo illud animal vescitur, ratione: ob quã similiter causam, qui illis auibus multum, & frequenter vtuntur, in conuulsiones ex inanitione, vt reor, incurrunt, licet reuera in Italia hactenus ego non audiuerim coturnices, & qualeas hoc mali genus inferre, siue hoc eueniat, quòd veratri semine non vescantur, siue quòd non frequens admodum sit earum vsus. Scribit enim Galenus se eos, qui assiduè coturnicibus Athenis vescerentur, conuulsione captos vidisse. Tandem si ex veratri semine coturnices tam bellè nutriuntur, vt ex eo magis magisq; pinguescant, vnde Lucretius;

Præterea nobis veratrum est acre venenum
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Ego quidem non video, quomodo ex hoc semine in comitiale malum incidant, vt ob hoc ipsas esitantibus communicetur. Quare crediderim, si coturnices, & earum vsus vim aliquam habent in Epilepitco producendo morbo, id totum propriæ cuidam, atque insitæ facultati acceptum referendum esse, veluti existimasse videtur Auicenna. Interim dum hæc controuersa sunt, nec in genere auium desunt nobis infinitæ aliæ, quæ tutius, & absque vllo prorsus dubio concedi possunt Epilepticis, ablegentur coturnices, qualeæ, & omne perdicum genus. Quod pariter de hædina carne facilè

pro-

Pronunciauerim, quam Galenus in Consilio illo improbat, licet Rhasis, Auicenna, & Mesue commendent, & Clemens Alexandrinus Strom. 7. auxiliari Epilepticis creditum fuisse tradat. Nam capra, vt supra ex Hippocrate dictum est, laborat Epilepsia; quinimò caro capræ dicitur etiam excitare comitiale malum eo modo, quo de coturnicibus tradit Auicenna, non quidem facultate manifesta, sed occulta, & substantiali, quæ semper communicatur à parentibus. Ideo Plutarchus in fine Quæst. Roman. scribit Iouis sacerdotes abstinuisse ab esu capræ, quòd illa cum laboret Epilepsia, tangentibus, & vescentibus malum communicet. Non est ergo cur periclitemur in re non necessaria, cum multæ aliæ sint carnes probi vndiq; succi, & extenuantes, quibus tutò vti licet, quæ iam significatæ sunt, & à Galeno ponuntur lib. De vic. attenuante. De loc. aff. De cibis boni, & mali succi, & alibi. Qui pisces concedendi, & qui prohibendi, satis superq; demonstratum in Catarrho, vbi pariter de casei vsu loquuti sumus, sed tam carnes, quàm pisces assentur potius, quàm elixentur, quoniam morbus iste calidiorem, & sicciorem victus rationem potissimùm exigit, & assata siccius præstant alimentum, vt quæ elixa sunt multam ab aqua humiditatem frigiditatemq; obtinent; Nec terreat vos Aristotelis sententia 4. Meteor. vbi tradit assas carnes elixis humidiores esse, magisque propterea nutrire, quoniam diuersa ratione assa humectare creduntur, & elixa. Hæc enim ab externa aquea humiditate, illa propria, sibique insita humectare putantur, sed hoc in morbo humiditas illa propria, quæ in assis reperitur, non est aspernenda, quando minus neruos tentat, quàm quæ ab aqua in elixis aquiritur. Si tamen elixis etiam vti aliquando volueritis, incoquatis simul aliquot e simplicibus afferendis, præcipuè verò piperitim, maioranã, saluiam, satureiam, rorem marinum, & similia; sic enim & gratiora, & vtiliora euadẽt. Lac, caseus, & omnia fercula ex lacte non probantur. Inter olera non displicent, quæ sequuntur: Brassica, quoniã etsi succum parit melancholicum, propria tamen facultate Epilepticos iuuare creditur; Hinc Dioscorides lib. 2. cap. 133. tremori auxiliari scripsit, nihilq; hac magis neruos tueri Erasistrati sectatores affirmabant. Sanè Galenus ipse ebrietatem ea ratione auferre dicit, qua vapores cerebrum impetere prohibet, quod ante eum scripse-

ſcripſerat & Ariſt.Sect.3. probl.17. In comitialibus itaque ſaltem ab humore pituitoſo improbanda braſicca non eſt. Beta pariter, non autem blitum, & aſparagus, cynaraque, quam Fuchſius vnũ, & idem eſſe cum ſcholymo contendit contra Paulum, & Aetium, hyſſopus, ſerpyllum, mentha, polium, thymus, origanum, calamintha, ſeſeli tàm Maſſilienſe, quàm Creticum, quod Paulus gordylon vocat, & quæcunq; tandem calfaciendi, atque ſiccandi facultatem poſſident, neutiquam prohibentur. De apio, quod eſſe petroſelinum noſtrum aliqui exiſtimant, licet id Fuchſius aſſeueranter neget, dubitatio non leuis eſt, quia Galenus in eo varius eſſe videtur; Alexander tanquam noxium damnat. Simeon Sethi, proprietate, inquit, quadam comitiales lædit, & oportet hos omnino abſtinere. Sæpe enim quidam, qui ferè ex hoc morbo conualuere, parati autem in eum incidere, ex eius vſu iterum comitiales facti ſunt. Dicerẽ ego apium ſiue paluſtre ſit, ſiue hortenſe, & ſatiuum viribus inter ſe ſe parum differre, & ideo vtrumque tempore quo caput vnà cum ventriculo humoribus redundat, parum eſſe tutũ, in ijs præſertim, qui hoc mali genus pati conſueuerunt; vbi expurgatum vndiq; corpus eſt, & cum eo ventriculus, & caput, puto ad humorum, qui ſuperſunt, extenuationem, ac diſſipationem, cum calidum ſit, & ſiccum poſſe concedi. Tutius tamen forſitan erit ab eo abſtinere, & alia vſurpare ſimplicia, quorum ingens eſt ſylua. Alij aliud afferunt reſponſum, quod etiam facit pro ſedanda controuerſia, quæ eſt de coriandro, quod nonnulli laudant, contra quidam reprobant, ac vnà cum Dioſcor. lib.6. inter venena connumerant, nempe coriandrum viride Epilepſiam prouocare, vt etiam petroſelinum dicitur à quibuſdam id facere, ratioq; eſt, quia viride craſſos mittit in caput vapores, qui facilè cum humoribus ingrediuntur cerebri ventriculos. Siccum autem coriandrum conuenit, quia diſſipat, & attenuat, præterquam quod facultatem habet corroborãdi neruos. Viride quinetiã coriandrũ tetro ſuo odore id mali genus cõcitare valet. Salſamenta, & ſalita omnia id cõmodi præſtant in comitialibus, quod pituitã à vẽtriculo detergũt, quapropter à Paulo non improbantur, præcipuè verò laudantur cappares ſale adſeruati, & aceto, oleo, & ſaccharo conditi. Hoc idem efficiunt colymbades oliuæ ante omnem cibum eſitatæ.

Fru-

Fructus omnes denegandi essent Epilepticis, sed quia hoc est impossibile præsertim pueris, ideo concedantur quidem, sed leuiter, & qui minus noxij creduntur. Concedantur ergo ficus recentes maturæ, veluti & vuæ, sed quæ fuerint insolatæ, item aridæ, passæque; Ficus aridæ, cum humores ad cutim propellant, à neruisq; eos retrahant, & attenuandi vim habeant, calefaciendi, & siccandi, Epilepticis aptissimæ iudicātur, velut pistacia, nuclei pinei, amigdalæ, passulæ. Nuces auellanæ, iuglandes, dactyliq; prohibeātur, quia caput aggrauant, linguamq; grauiorem efficiunt, auctore Auicenna lib. 2. can. 1. Inter fugaces fructus pyra, malaq; rosea, & appia, quæ prius fuerint adseruata, pauca, & rarò oblata non damnantur, vt nec pruna syriaca, massiliensia, & hyberica tum recentia, tum exsiccata, inque iure, vel mellicrato, vel vino subdulci decocta, & in prima mensa deuorata. Aluum enim lubricam seruant. In fine mensæ cydonitis, cui aliquantum piperis albi, & zingiberis additum sit, admodum idonea existimatur. In potu me breuiter expediam. Tempore, quo instant accessiones, à vino penitus censeo abstinendum, quia in caput euaporat, illudq; replet, præcipuè si sit antiquum. Huiusmodi vinum puto esse quod in Epilepsia per essentiam damnant Celsus, Alexander, & Auicenna. Alioqui in affectu diuturno, & vltra puerilem ætatem affligente, potest etiam vinum concedi, sed pauciferum, subastringens, medicatum, non vetustum, & moderata copia sumptum. Aurelianus vini abstinentiam exactam negligebat hoc in mali genere, qui, ni fallor, de vino intelligebat, vt nuper ego dicebam. Aqua Epileptici non nisi decocta vtantur, vt præcipit Celsus. Mulsa loco vini à multis præscribitur, ab alijs aqua, in qua passulæ, & modicum cinnamomi sit decoctum. Galenus Consilio pro puero Epileptico exhibet oxymel aqua dilutum, hyeme calidum, æstate frigidum. Respiciebat enim ad Epilepsiam per essentiam. Idem tamen lib. 5. De loc. aff. cap. 6. in Epilepsia per consensum ab ore ventriculi, dicit; si patiens sitibundus sit, panem esse exhibendum, cum vino diluto, albo, subastringente, quod quidem ventriculum roborat, & caput minime petit. Quæ dicta sufficiant de Cibo, & Potu.

De

De Prandio, & Cœna hoc est de vtriusque quantitate in Epilepticis, & de Epilepsiæ per consensum ortæ curatione.
Lect. XLVII. & vltima.

SVB Victu Epilepticorum comprehenditur quæstio illa iam pridem inter Medicos agitata, de quantitate prandij, & cœnæ, de qua supra etiã in Catarrho non aspernenda attulimus, quæ ad rem præsentem pariter facere alicui videbuntur; Verùm, vt propius ad comitiales, de quibus hic sermo, accedamus, nonnulla alia de hac eadem materia nunc adducenda sunt. Galenus, & Aetius maiorem cœnam commendant, Auicenna, & Actuarius vberius prandium. E recentioribus autem hic istis, hic verò illis gaudet. Quidam volunt, vt est Paternus, Auicennæ textum corruptum esse, quidam alij, vt est Vallesius, in Galeni potius locum mendum irrepsisse putant, vel etiam deceptum fuisse Galenum, cuius sententia manifestissima est in Consilio pro puero Epileptico. Aetius cap. de Inflatione hæc habet verba. Cibus autem ipsorum diuidatur, ita vt in prandio tertiam, in cœna verò reliquas duas accipiant partes. Rhasis quoque eiusdem est opinionis, qui lib. 1. Contin. cap. 8. cœnam ampliorem prandio comitiali malo affectis exhibendam esse tradit. Auicennæ verba par. 3. tract. 5. cap. 11. ita leguntur. Et ille cuius consuetudo non tolerat, vt semel reficiatur, diuidat cibum suum, qui sit minor saturitate sua, in partes tres, & sumat duas tertias in prandio, & tertiam eius in cœna post exercitium subtile. Actuarius est cum Auicenna, vt patet 2. De actionibus, & affectionibus animalis spiritus cap. 10. Hieronymus Capiuaccius breuissimè respondet, nec putat, vt elicitur ex eius verbis, Auicennæ locum mendum continere, tempore Galeni extitisse consuetudinem, vt homines cubitum nõ irent, nisi post multas à cœna horas. Insuper ait respicere Galenum ad pueros, qui interdiu dormiunt. Cum Galeni tempestate dies, quicunque ille fuisset, aut æstiuus, aut hybernus in duodecim horas diuideretur, ad cuius tertiam viri illi prandebant, cœnabant ad nonam, ita vt horæ diei tres superessent, post cœnã

ante

ante Solis occasum, non temerè, non absque ratione lautius cœnabant. Haud enim verendi erant vapores, qui à copiosiore cœna efferuntur in cerebrum, quia antequam dormitum irent, iam omnino ferè discussi erant, si verum est, quòd horæ quatuor ventriculo ad chylificationem sufficiunt. Nostro hoc æuo alius mos, diuersa consuetudo, quam arbitror etiam fuisse tempore Auicennæ, & Actuarij, ideoque aliter res hæc diffinienda, videlicet breuiorem cœnam ex vsu magis esse, cum vix per horam, vel ad summum duas à somno abstineamus; Vnde caput facilè multis vaporibus repletur. Maior enim cœna tunc esse potest, quando interstitij tantum ab ipsa ad somnum intercesserit, vt vapores ab vberiore cibo elati dissipentur, atque resoluantur, vt eueniebat Galeni ætate. Alioqui cœna debet esse tenuis, & parca, nostris præsertim temporibus, in quibus ferè statim à cœna cubitum imus. Nuper ego medicinam feci iuueni cuidam studioso Mediolanensi, quem vnà mecum aliqui vestrûm inuiserunt; qui quidem interdiu nunquam, noctu verò haud infrequenter comitiali corripiebatur accessione. Vbi vel sine vlla prorsus cœna, vel cum tenuissima dormitum ire incepit, valde rarius, & longè minus ab hoc sæuo morbo infestari visus est. Patet ergo ex hactenus adductis, quomodo res hæc cõtrouersa sedanda sit, nec nõ etiã intelligenda, absq; quo Galeni, & Auicennæ loca mendum in se habere dicamus, vt perperã viri alioqui doctissimi existimasse videntur. Remanet curatio Epilepsiæ per cõsensũ ortæ à partibus, & membris suo loco enumeratis, quam nunc breuiter iuxta scopos propositos expediam. Frequens admodum Epilepsiæ generatio est à ventriculo, non rara etiam, quæ ab vtero in mulieribus, vel à semine retento, & corrupto, vel secundinis restitantibus, vel à suppressis mensibus, vel ab aliqua putri materia, tempore, quo vtero geritur, ortum habet, & quæ similiter ab interaneis in pueris propter lumbricos enascitur persæpe insurgit; quæ à splene, testibus, & alijs huiusmodi partibus vix semel visa est. Illa certè denique Epilepsiæ generatio decantata ab omnibus est, quæ ab externa aliqua particula, media quadam maligna, ac venenata aura sursum in caput expirante, oritur. Propterea quantum spectat ad curationem Epilepsiæ per consensum à ventriculo, diligenter attendendum, quali nam-

scateat humore, aut quis humor in eo sit coaceruatus: nam si ex frigida intemperie imbecillior redditus pituitosum protulerit humorem, qui illius occupet cauitatem, & consortij lege caput ipsum malè afficiat, & Epilepticam pariat conuulsionem, absq; dubio in primis, & ante omnia expiandus erit stomachus ab excrementis pituitosis, quod fieri à nobis potest vomitu, medicamento purgante, & clysteribus etiam. Et quantum ad vomitum, quemadmodum si affectio primariò in capite fiat, non temerè est cõsulendus, quia caput inde potius oblæditur, sic in Epilepsia, quæ à ventriculo nascitur, iuuantissimus esse creditur, quemadmodum Paulus lib. 7. cap. 10. & eum secutus Auicenna 4. pr. cap. 11. & 13. & prima 3. tract. 5. cap. 11. memoriæ traditum reliquere. Quare vomitorium præscribere poteritis aut ex hydrelæo, aut ex decocto seminum raphani cum oxymelite, aut ex oleo cyprino, quod efficacissimum esse ferunt ad vomitum ciẽdum, digitis, aut pennis in id intinctis, demissisq; in guttur, aut alio quomodolibet. Sic namque pituitosos humores in ventriculo stabulantes vacuabitis, necnon etiam à capite reuelletis. Medicamentum pro educenda pituitosa materia in ventre toto existente multiplex esse potest, sed in primis probatur mihi iste puluis à Rondeletio descriptus: Rec. tartari vini albi vnc. ſ. senæ orient. vnc. j. salis gemmæ, & zingiberis ana scr. j. anisi drac. j. fiat puluis, ex quo capiat cochleariũ vnũ cum decocto mercurialis, vel cum iure capi, vel pulli, vel pauca quantitate syrupi violacei. Sal etiam purgatorius, qui ad Actuarium refertur lib. 5. cap. 9. mihi magnopere arridet, quia crassiorem, & viscidiorem pituitam, quæ tum ventriculo, tum interaneis omnibus inhæret, facillimè educit, ideoq; etiam vtilissimus illi existimatur, qui ex vitio stomachi ab hac ipsa causa sæpius comitiali malo concidit. Quo si vtatur, non paruas, inquit, mihi gratias referet: à morbis enim vindicat omnes, qui ipso familiariter vtuntur. Accipit autem petroselini, masticbes, zingiberis, singul. drac. iij. piperis, euphorbij, vtriusq; drac. vj. salis ammoniaci drac. xv. scammonij drac. vj. Datur cochlearij dimidium in prandio, ad intinctum, cum pisce, vel gallina: pondus autem sint drac. iv. Quòd si efficacius purgare oportuerit, manè ieiuno ex succi ptisanæ, aut aquæ mulsæ drac. vj. prębebitis, sed robustioribus dra. vij. imbecillioribus verò drac. iv.

dari

dari poterunt. Ad eundem vſum valde vtilis erit hiera tum ſimplex, tum quæ ex ſylueſtri cucurbita paratur, vti quæ compoſita eſt, & Galeno adſcripta. Vſus quin etiam terebinthinæ, vſus aquæ tetuccianæ cum melle roſaceo ſolutiuo improbandi non ſunt. Ad quæ tamen & ego deueniendum haud eſſe cenſeo, niſi præmiſſi ſint concoquentes vocati ſyrupi, qui lentam pituitam ſecent, abſtergantque, vbi præſertim eiuſdem vētriculi tunicis infarcta erit. In hoc præſtando palmam obtinet oxymel tam ſimplex, quàm cōpoſitum, & ſcillinum quandoque. Reliqua nota ſunt è ſupra relatis. In purgando tamen ventriculo illud ſemper memoria habendum, quod leui indigemus medicamento, nec in eius affectibus pręſcribenda ſunt fortia medicamenta, quia omnia lędunt ventriculum ipſum, & ita ingeminatur morbus. Ideo ſunt qui laudant pilulas hoc modo confectas. Rec. maſſæ pilularum de aſſaieret, & de hiera comp. vel de maſtiche, agar. troch. ana ſcr. j. formentur pilulæ cum ſyrupo de hiſſopo, vel cum aqua menthæ, vel abſinthij. Inter hæc purgantia libet mihi referre vinum purgatorium Eraſti, quod ita paratur. Rec. abſynthij, cardui bened. verbenæ, betonicæ, vel agrimoniæ, eupatorij, aſpleni, tamariſci, rad. capparor. ana m. j. cinnamomi, macis, galangæ, zingiberis ana drac. j. vel ij. flor. pæonię, vel rad. & ſem. pæon. ana drac. j. ſ. ſem. citri drac. ſ. fol. ſenæ vnc. ij. turpeti inciſi, agar. ana drac. ſ. vini veteris menſ. iij. miſceantur in vaſe diligēter clauſo. Capiat æger alternis diebus poculum vnum

His, vel conſimilibus vti poterit frequenter quicunque vitio ventriculi, & crudorum humorum in eo collectorum morbis capitis, & præſertim Epileptico obnoxius eſſe conſueuit. Clyſteres autem cuiuſmodi eſſe debeant, abundè ſupradictum eſt. Poſtea de roborando ſtomacho erit cogitandum, ne rurſus talia congerat excrementa; Vnde extrinſecus laudantur ſtillicidia, vel ex aquis thermalibus calefaciendi, & ſiccandi facultatem habentibus, vel ex oleis ſtomachicis cum decoctione ſimplicium, & aromatum conuenientium, de quibus nos in noſtris Conſultationibus, vel inunctiones ex oleo abſinthite, nardino, maſtichino, & de mentha, & alijs alibi expoſitis. Fotus quoque varij, variaq; traduntur cerata, de quibus etiam aliàs. Intrinſecus infinita à Medicis præſcribuntur, ius galli antiqui, decoctum chinæ, & ligni ſaſſafras, mitrhi-

datium, zingiber conditum, antidotus trium piperum, diacalamintha, tabellæ variæ ex oleo aniſorum, ex oleo ſaſſafras; In quibus tamen animaduertendũ vobis eſt, immoderatè calefacientia eſſe vitanda, quia reſoluunt natiuum calorem ventriculi, & tandem frigiditatem inducunt. Vnde puellæ, quæ zingiber, & ſimilia edunt apud Gallos, a pallidis occupantur coloribus. Quare non ſine delectu, ventriculo malè affecto, vti illis oportet. Placet propterea vſus ſequentis opiatæ. Rec. cortic. citri condit. vnc. j. conſeruæ anthos, zingiberis conditi, conſeruæ ſtœchadis ana drac. vj. pul. arom. roſ. drac. j. ſ. pul. diamoſci dra. j. pul. diarrhod. abb. drac. ſ. pul. cranij hum. rad. pæoniæ, & viſci querc. ana drac. j. ſem. aniſ. cymini, & ſeſeleos tenuiſſimè tritorum ana ſcr. j. cum ſyrupo de corticibus citri fiat opiata. Quod ſi ad ventriculum regurgitent acres, & biliosi ſucci, moleſtiq; ichores, indeq; caput vnà laboret, & Epilepſiam patiatur, vt aliquando contingere ſolet in corporibus præſertim picrocholis vocatis, quibus hepar, ac totũ venoſum genus impensè feruiduw eſt, ventriculus verò valde imbecillis, in his quoque ante omnia diligenter expurgandus eſt ventriculus à prauis illis humoribus, vomitu, ſi ad vomitum propenſus æger ſit, ante cuius tamen excitationem vel ptiſanæ cremorem, vel quid aliud quod humectet, exhibebitis, poſtea vomitorium vt ſupra offeretis. Quod ſi tunicis eius impactus ſit bilioſus humor, abſinthij potum, aut medicamentum ex aloe, πίκραν vocant, ſæpius in anno his propinare neceſſum erit, vſuq; enematum humorum impetum à ventriculo ad aluum vocare, & auertere. Patiens autem animum impenſius minimè exerceat, vel ſtudijs, vel alijs ſolicitudinibus, aut quibuſuis negocijs, potiſſimùm verò non excãdeſcat, non famem, aut inediam toleret, ſed vbi cibaria preſtò non ſunt, ſaltem offam panis vino aliquo non generoſo madefactam deuoret. In his enim locum habet quod ſcribit Auicenna 3. primi. doctr. 2. cap. 7. Oportet ne quis comedat niſi poſt deſiderium, nec in hoc tardetur, cum fuerit deſiderium excitatum, niſi fuerit mendoſum, vt ebriorum deſiderium, & habentium faſtidium: quoniam tolerare famem ſtomachum malis, & virulentis replet humoribus. Quod quidem ſimiliter tradiderunt Hippocr. 4. De morbis, & Galenus 3. De natur. facult. cap. 13. Sequitur Auicenna; nec quicquam

quam comedant, qui ſanitatem cuſtodire volunt, niſi deſiderium fuerit certum,& ſtomachus,& ſuperiora inteſtina à primo nutriẽte fuerint euacuata, quia nihil in corpore deterius eſt, quàm nutriens ſuper nutriens, quod non eſt digeſtum, mittere. In hac fortaſſe Epilepſia conuenit circa caput adhibere oxyrhodinum repellendi facultate præditum, quod à Rhaſe proponitur, & ab aliquibus neotericis commendatur. Ad hæc roborandus ventriculus per ea, quæ leuiter adſtringant, & modicè tantùm refrigerent, cuiuſmodi ſunt cytonitis ſaccharo confecta, ſaccharum roſaceum, electuarium de ſorbis, de cornibus, diamarenatum. Quæ omnia, ſi ab ingeſtis cibis illicò deſumantur, os ventriculi adſtringendo cor roborant, arcentq; vapores, qui ſurſum ad caput conſcendere ſolent, vt faciunt etiam pyra, meſpila, cotonea, & huius generis alia. Extrinſecus inũgatur vẽtriculus, ſi æſtas ſit, oleo melino, ſi hyems nardino, ſi ver, & autumnus, maſtichino. Roborantia caput, & cerebrum, ne tam promptè ſuſcipiant rem infenſam aliunde trãſmiſſam alibi dicta ſunt abundè, in primis verò celebrantur magnæ antidoti mithridatium, & theriaca; ſed in biliosis theriaca antiqua non ſit, imò omnino recens. Vbi Epilepſia prouenit ex affectibus vteri, ſiue hoc fiat ob retentionem, vel corruptionem ſpermatis, ſiue menſium, aut ſecundinæ retentionem, ſiue deniq; ob imprægnationem, methodus curatrix ita ſe habere debet. Si fiat Epilepſia ex vteri conſenſu propter ſeminis, aut ſecundinarum retentionem, vtrumque eijci debet ex vtero, deinceps vterus corroborandus. Solemus nos paſſim ad ſemen retentum, & corruptum in viduis, atque virginibus vti hoc peſſario. Rec. ſpec. benedictæ lax. vnc. ſ. agar. troc. drac. j. colocynthidis, ſem. nigellæ romanæ ana drac. ſ. cum ſucco mercurialis, terebinthina, vel melle fiat peſſariũ, & vuluæ indatur. Ad id pariter conferunt cucurbitulæ inguinibus adhibitæ. Quæ ſternutamenta prouocant hic etiam locum habere poſſunt. Plura qui cupit, legat quæ traduntur à Practicis in curatione hyſtericæ paſſionis. Si fiat id mali genus propter cohibitos menſes, prouocentur omni ſedula opera, & quia hoc in opere validis aperientibus vti oportet, cauendum prius, ne in ventriculo, & prima, quam vocant, regione cruditas adſit, qua præſente, inſtituatur à vobis purgatio, prout expedire videbitur, poſtea ad ea,

quæ menſes educunt, deueniendum. Pro corroboratione verò, & exſiccatione humiditatum vteri,præter theriacam,& mithridatiũ, laudatur ſummopere triphera magna ſine opio, & puluis diambræ, quemadmodum exterius admotum emplaſtrum ceroneum Nicolai,malaxatum oleo liliorum,vel ſpicæ. Tempore, quo vtero gerunt mulieres,ſi ab Epilepſia corripiantur, difficillimè admittunt curationem,& nos, niſi à quarto ad ſeptimum menſem, purgantibus medicamentis vti prohibemur, ideo expectandum tempus partus,ſed quò morbus mitior ſit,aliquot leuioribus præſidijs vtendum. Roboretur in primis ventriculus, qui facilè compatitur, vnctionibus quibuſdam odoratis, ſacculis, & emplaſtris. Inſuper præſcribantur cerata,ſeu emplaſtra duo, quorum vnum admoueatur ventri ad regionem vteri, alterũ ponatur ſupra renes in dorſo. Fiãt autẽ ex maſſa emplaſtri pro matrice cuius deſcriptio habetur apud Vvekerum in Antidot. ſpec. lib. 2. ad roborandum, ac retinendum fętum, & ex maſſa emplaſtri ceronei,quod ibidem ex N. affertur,ad purgandum ſimul,& exiccandum vterum,additis aliquot granis moſci, & oleis liliaceo, & de ſpica. Quod ſi tandem Epilepticus affectus hominem ex particula aliqua exteriori inuadere percipiatur,vlcere fortaſſe carioſo parte illa laborante, à qua aura putris,& venenata aſſurgit, Medici ſcopus erit partem, quæ eſt ſupra mineram,ſiue focum,arctiſſimè deligare,& membro primariò laboranti cauterium applicare, vt via pateat auræ putri, & venenatæ, ſimulq; ipſa ſiſtatur putredo. Expedit hoc in caſu inter partem affectam, & caput, loco ſcilicet,qui ſuperior eſt laborante particula, imponere medicamentum confectum ex ſanguine draconis,bolo armena,hypociſtide,gallis immaturis,malicorio,myrto, & ſimilibus. Pars verò tandem,à qua prima mali emanat origo,inuratur cauterio vel actuali,ferro inquam,aut auro ignito,vel potentiali, applicito phœnigmo ex cantharidibus,ſinapi,euphorbio,fermento,& acerrimo aceto,ſeu ex thapſia,vt faciebat Galenus,ſeu ex herba lepidio,quæ partem exulcerat,extenuat, & calefacit. Quidam cucurbitulam multa cum flamma,cute prius inciſa, defigunt,quidam & hirudines adhibent, quo quo modo fiat,non curo,dummodò pars illa diu detineatur aperta, vt inde mala qualitas,ac venenatus vapor exire,& euaneſcere poſſit. Sic enim in-

ter

ter alios Fernelius ſanauit quendam Epilepticum, cui ſub cranio venenatus humor coaceruabatur, admoto parti fonticulo. Interim verò non omittatur, ſi opus erit, congrua humorum prædominantium purgatio per hieram diacolocynthidos, per cochias, aut alia conſimilia medicamenta; vapores etiam à ſupernis partibus cum vinculis dolorificis, tum frictionibus validioribus auertendo. Similis prorſus eſt curatio Epilepſię ex alicuius animalis ictu, & morſu venenato prodeuntis.

Et ecce colophon impoſitus non tantùm Epilepſiæ, ſed alijs quoque frequentioribus, & curatu difficilioribus CAPITIS morbis, nempe Catarrho, Phrenitidi, & Lethargo, quorum cognitio, & curatio ad alios omnes eiuſdem membri faciilimè à perito in Arte adaptari poterunt. Si hæc autem candido Lectori vtilia, &, vt ſpero, digna, quæ in eruditorum Medicorum manus diuulgentur, iudicabuntur, eundem ſeruabo ordinem in morbis Pectoris, & Ventris, eoſq; pariter in communem vtilitatem propallabo. Tandem verò, vt prioribus poſtrema reſpondeant, nec minus principio, & medio grata, ſeu Chriſtiana ſit coronis, ſciat quiuis Medicus, quiuis homo veriſſimum eſſe quod non ſolùm in Sacris paginis traditur, ſed etiam apud Hipp. legitur De decenti ornatu; omnes morbos, quos Medicina vincit, ope diuina vincit. Apud quem ſimiliter lib. De Sacro morbo verba hæc veritatem Catholicam redolentia habentur: Si quid contingat aliquem pati, oportet cupere id à Deo purgari, & purum effici. Deus namque, inquit, eſt, qui maxima, ac ſceleratiſſima peccata purgat, & liberatio noſtra exiſtit.

DEO Trino, & Beatiſs. ſemper Virgini MARIAE, laus omnis, & gloria, & Sanctis quoque Ioanni Baptiſtæ, ac Ioanni Euangeliſtæ Patronis meis, totique Aulæ Cæleſti.

INDEX
RERVM NOTABILIVM.

Aer

Arbo-

Cadu-

In

Quot,

Ex-

Colu-

De

E

Aegro-

I

Inun-

P

Eiu-

Per-

Septa-

Eo-

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag. 7. lege; expurgãtur. Pag. 11 lege hyoidis. 40. l. poteſt. 55. l. diarrhœa, loco dyſpnœa. 57 l. colluuie. 58. l capite, & deleatur corpore 67. l. cœna. & ſic 68. Et vbicunq; reperies dyſpnaam vel orthopnaam, vel diarrhaam veluti phenigmos per a l per œ.

Pag. 70. poſt, ſanguinis miſſio, adde, & purgatio. 87. l. maduerint, 112. l. deſertur. 136. l. celerius. 142. l. Cælius. 149. l. facit, 150. l. permeat. 151. l. βραχυποτας. ibid. l. prouocari. 152. l. capite. 155. l huiuſmodi. ibid l. copioſè. ibid. l. Pratereu. 160. l. exitia. 163. l. Galenum. 177. non 167. & ibi lege κρωτάφον. ibid. l. Græce. ibid. l lambdoidis. 178. non 168. & ibi lege part. 180. non 170. & ibi l. oportuit. 189. non 179. & ibi l. quarundam. 22?. l. ſtatuere Logici. 229. l. inſequitur. 239. l. quos. 154 l. Phyſionom. 258 l deſipientia. 267. l palã. 268. l. irato. 281. l. reſerent. 287. l. ratione. 292 l. inter. 293. l. vltimum. 307. l. σέγνωσις. 321. l. Virũ. & non ita poſt l craſſè. 326. l. monſtruoſa. 329. l. flaua 350. l. ſaliuali oris. 354. l. abdominis. 356 l. permeare. 359. l. acceſſio. 366. l. veneris. 368 l. Sextus 370. l. eſitantibus. 371 l. eſitatione 382. l. viro. 383. l. appareat. 397. l. præſeruantur. 400. l. Exuſtis. ibid. l. tangat, 410. l. ſummitatem. 419. l. ablactati. 422. l. laudatur aqua ſtillatitia, 430. l. excogitata. 440. l. aſſum eſui. 443. l. alcis. 444. l. verbis 453. l. XLIII. 469. l 473. 481. l ſufficiant.

In Indice rerum notabilium vbi cataputia Alexandri l. Catapotia Alex. Vbi legitur Carthami facultas, & vſus in Lethargo, legito in Catarrho. Vbi, Quando ſit cum febre, legito poſt, non ante; Mania à qua bile fiat.

In eodem aliquot alia ſimilia reperiuntur errata, quæ cum reliquis Benignus Lector excuſabit; non oblitus ſupra hominis captum eſſe, non errare.

Regeſtum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

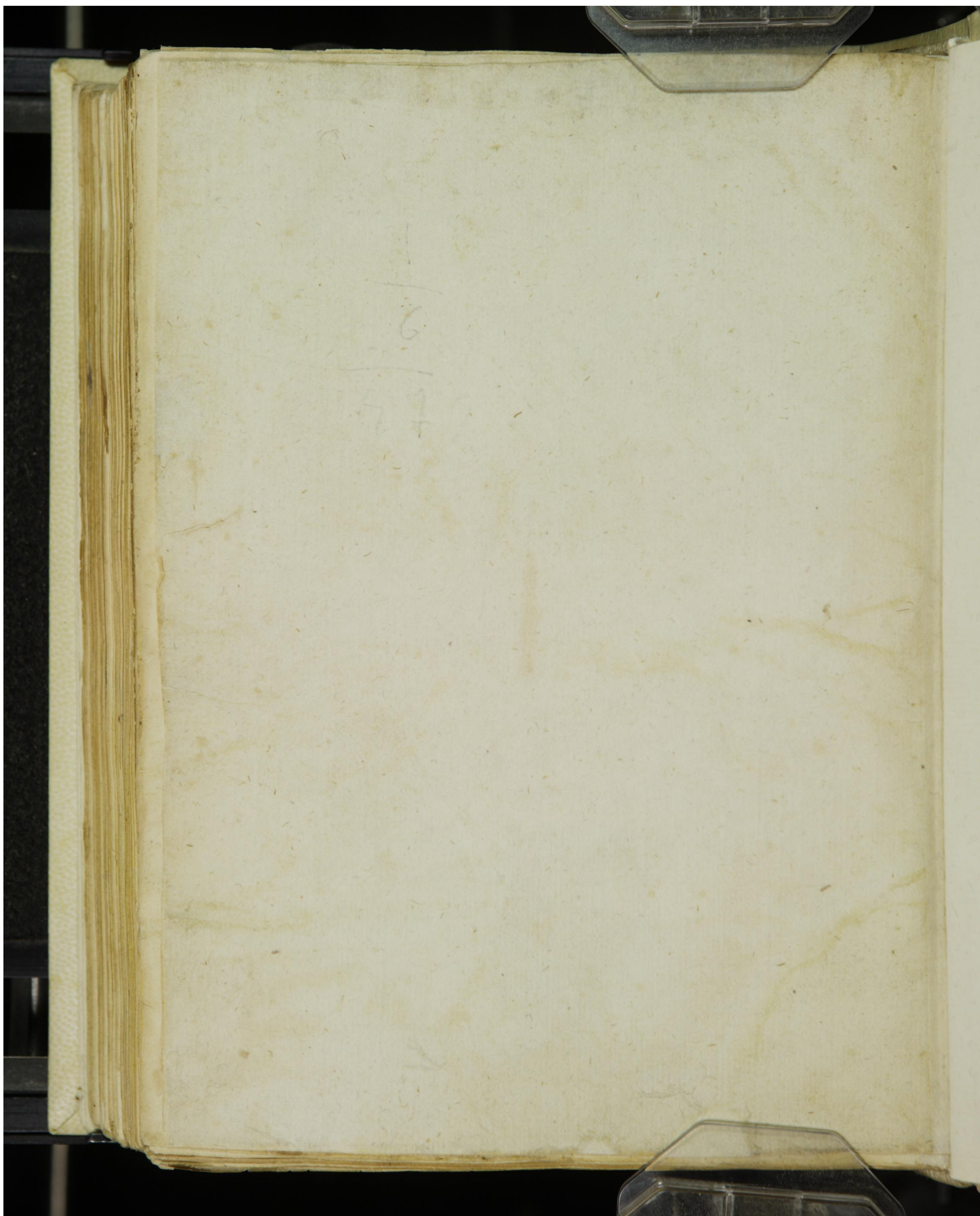
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk.

Omnes ſunt duerniones præter Kk, quæ eſt folium cum dimidio.

ROMAE, Apud Gulielmum Facciottum. M. DC. XVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

u

00564044